

The University of Chicago
Libraries

STUDIES AND DOCUMENTS

EDITED BY

KIRSOPP LAKE, Litt. D.

AND

SILVA LAKE, M. A.

II

EPIPHANIUS DE GEMMIS

BY

ROBERT P. BLAKE, Ph. D.

AND

HENRI DE VIS

CHRISTOPHERS

1934

STUDIES AND DO

EDITED BY

KIRSOPP LAKE, LITT. D. AND S

II

EPIPHANIUS DE

D DOCUMENTS

ED BY

D. AND SILVA LAKE, M. A.

II

S DE GEMMIS

ADVISORY COMMITTEE

R. P. BLAKE
CAMPBELL BONNER
F. C. BURKITT
H. J. CADBURY
R. P. CASEY
HENRI DE VIS
BELLE DA C. GREENE
H. A. SANDERS

Saint.
EPIPHANIUS, DE GEMMIS

The Old Georgian Version and the
Fragments of the Armenian Version

BY

ROBERT P. BLAKE, PH. D.

AND

The Coptic-Sahidic Fragments

BY

HENRI DE VIS

LONDON: CHRISTOPHERS

22 BERNERS STREET, W. 1

CAPE TOWN

MELBOURNE

SYDNEY

WELLINGTON

TORONTO

BR 65
E6 T76 G4
1934

FIRST PUBLISHED IN 1934

*Div
Pur*

PRINTED IN BELGIUM

BY THE IMPRIMERIE DE MEESTER, WETTEREN.

1154987

chg.

TO

NIKOLAI YAKOVLEVICH MARR

FROM HIS GRATEFUL PUPIL.

PREFACE.

In the present volume is printed for the first time an almost complete text of the last learned production of that widely-read but inaccurate luminary of the church, Epiphanius of Salamis ; for the Latin version of the treatise on the Twelve Precious Stones, from which knowledge of it has hitherto been derived, contains barely one half of the original document. Not only is the tractate intrinsically valuable as a work of patristic literature, but the Georgian translation is important for Georgian philology, as constituting one of the earliest and most valuable extant monuments of that language. Either consideration would justify its publication.

The text was copied by me from the manuscript at Tiflis in the winter of 1919, and afterwards recollated with the original. During the preparation of the edition I sought to have some passages compared once more with the manuscript, but this proved to be impossible.

As to the form in which the text appears in print, some explanation is desirable. The complete absence of Georgian type in this country at the time of printing made it advisable to lithograph the main body of the text. A set of Georgian type-blanks was accordingly cut and fitted to a typewriter ; the pages were then typed in lithographic ink, and so transferred to the stone.

In overcoming the technical difficulties involved in these processes, I received much help and practical advice from firms and persons to whom I addressed myself. My particular thanks are due to the staff in the Boston office of the L. C. Smith and Brothers Typewriter Company, to the New York Stencil Company, and especially to Mr. C. A. White of the White-Smith Music Press Company of Boston and to Messrs.

G. Ayen and J. Boland of the press-room of the last mentioned company and to their subordinates. The friendly and helpful interest which they took in my laborious task made the long hours spent in cleaning the stones a pleasure at the time and a pleasant memory in retrospect. The remainder of the book was printed at Wetteren in Belgium at the Imprimerie Polyglotte of M. Jules De Meester, to whose patience and ingenuity I am much indebted.

A work of this sort cannot be brought to completion without aid from many persons and sources. In this connection I particularly desire to express my heartfelt gratitude to my friend Père Paul Peeters, S. J., the learned Bollandist. Père Peeters kindly arranged to have the Coptic texts translated by his friend Abbé H. De Vis of Brussels, a most competent Coptic scholar, and himself revised and checked the results. This was essential to me, as a knowledge of Coptic is not included in my own philological equipment. Père Peeters put me on the track of much of the Armenian material, and in addition read through my translations from the Armenian; in doing so he smoothed away many roughnesses and expunged not a few errors. To both my learned friends I would here express my very sincere gratitude for the care, labor, and attention that they both lavished on this book. M. l'Abbé L. St. Paul Girard, the secretary and librarian of the Institut français d'archéologie orientale at Cairo, most unselfishly communicated the five leaves of the Coptic text which had remained completely unknown to us and contributed his observations on the text. To him also most grateful thanks are due. In like manner I am deeply indebted to my friends Shalva Amiranashvili and Grigol T'ut'beridze, former students of the historical-philosophical faculty of the Georgian State University at Tiflis, who aided me in recollating my transcript of the text with the original codex. Father J. B. Aucher of the Mkhitarist Congregation of San Lazzaro in Venice identified for me the Armenian epitomes preserved in the library of San Lazzaro, and permitted me to make copies of them. At Jerusalem His Beatitude the Armenian Patriarch (now deceased) kindly allowed me to investigate the treasures of the Armenian MSS. of the Convent of St. James, and the librarian, Father (now Bishop) Mesrop,

and Vardapet Kiuregh Israelean made it possible for me to ferret out the fragments of Epiphanius contained therein. Vardapet Kiuregh also kindly copied out for me part of these. To them likewise I wish to acknowledge my sincere gratitude.

To my colleagues, Professors G. F. Moore, J. H. Ropes (both of whom died before the volume was published), and K. Lake of Harvard University, I am more deeply indebted than I can express for kindly criticism and help.

It was originally intended to publish this book in the Harvard Theological Studies, but when that series was temporarily discontinued, it proved possible to include it in Studies and Documents. The funds for the publication of the book were given by my mother, Harriet W. Blake, during her lifetime. In addition to all these scholars, I am supremely grateful to my teacher, Professor Nikolái Yákovlevich Marr of the Academy of Sciences of Leningrad, to whom I owe my initiation into the labyrinth of things Caucasian. I have keenly felt it as a disadvantage that I could not have the aid of his vast knowledge and incisive mind during the preparation of this volume; many of my difficulties would have been solved by his wisdom and the roughnesses in my work pruned away by his experienced hand. I take the liberty of dedicating the book to him in witness that the seeds he has scattered so liberally have here once more found grateful soil.

In conclusion I must also thank my wife for her efficient and sympathetic aid in countless minor details, and for the inspiration which she has continually afforded me.

ROBERT P. BLAKE.

Harvard University,
Cambridge, Mass., U. S. A.

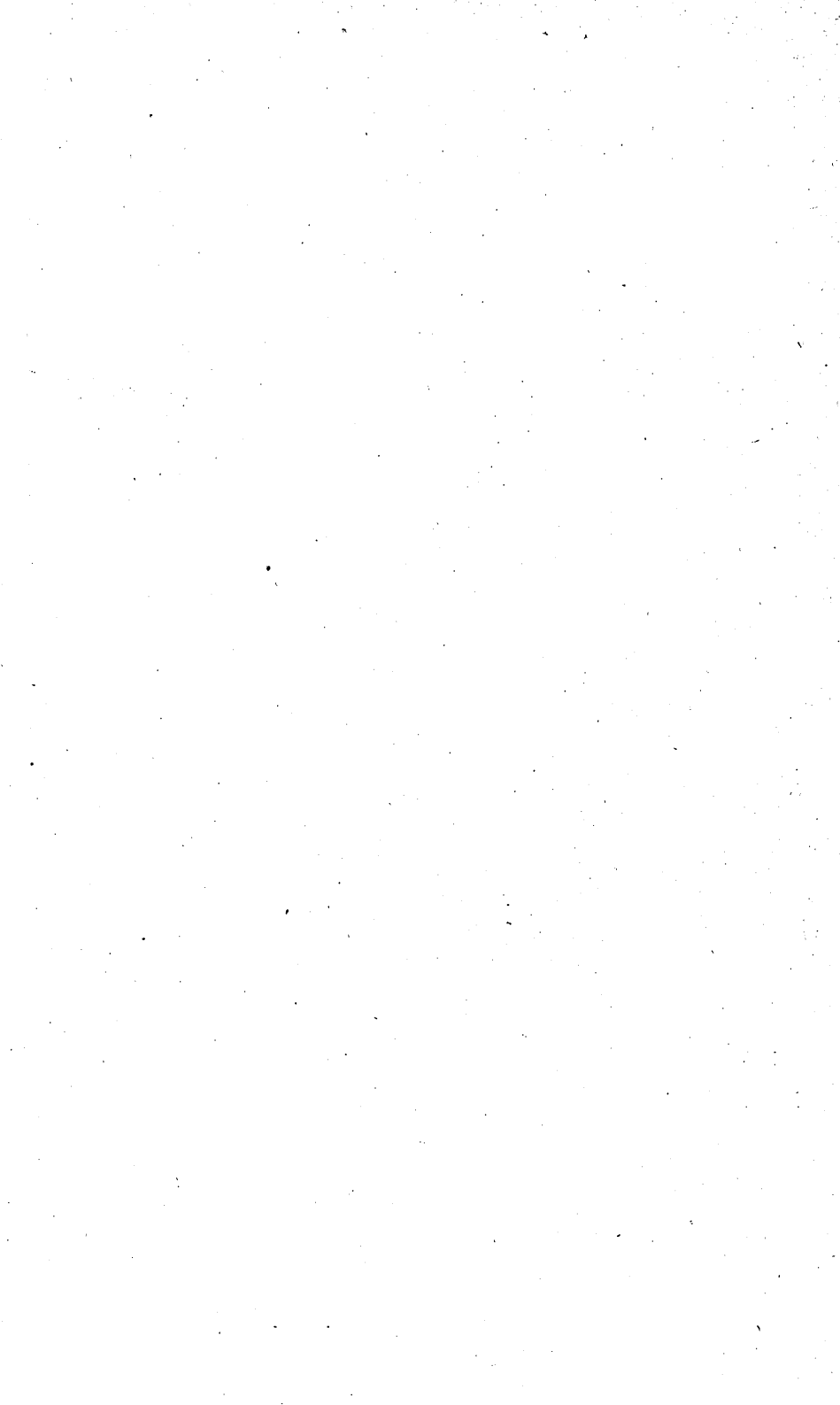

TABLE OF CONTENTS.

Preface	III
Table of Contents	VII
Epiphanius.	
§ 1. His Life.	IX
§ 2. His Work.	X
§ 3. His Writings	XI
a) Ankyrotos	XI
b) Panarion.	XI
c) Anakephalaiosis.	XII
d) De mensuris et ponderibus.	XII
e) Spuria.	XII
The Tractate de duodecim gemmis	
§ 4. The Date of Composition ; Jerome's Testimony.	XIII
§ 5. The Title.	XIII
§ 6. The Greek Text.	XIV
a) Epitome ¹	XIV
b) Anastasius Sinaita, Procopius of Gaza and Epitome ²	XIV
The Versions other than Georgian.	
§ 7. a) The Latin.	XXVI
b) L and the Letter of Facundus Hermianensis.	XXVII
§ 8. The Syriac.	XXIX
§ 9. The Coptic Fragments.	XXX
§ 10. The Armenian Epitomes and Fragments.	XL
The Georgian Text	
§ 11. The Textual Tradition.	L
§ 12. The Shatberd Manuscript ; Description	L
§ 13. Date.	LI
§ 14. Later History of the Manuscript	LI
§ 15. Description of the Manuscript.	LII
§ 16. Contents of the Manuscript.	LIII
§ 17. The Condition of the Text	LV
§ 18. Other MSS of the Tractate.	LV
§ 19. Djanashvili's Edition of the Text.	LVI

§ 20. The Origin of the Georgian Translation.	LX
§ 21. The Evidence of the Other Works in the Manuscript.	LX
§ 22. Armenian Loan Words in the Text.	LXI
§ 23. Greek Loan Words in the Text	LXX
§ 24. Traces of Armenian Idiom in the Translation	LXXIII
§ 25. The Origin of the Armenian Version which underlies the Georgian Archetype; Traces of a Syriac Version.	LXXV

The Georgian Translation

§ 26. Its General Character.	LXXVIII
§ 27. Grammatical Observations	LXXIX
a) Orthography	LXXIX
b) Syntax	LXXXIV
§ 28. Dialectal Peculiarities.	LXXXIV
§ 29. Technique of the Translation : its probable Date	LXXXIV
§ 30. Localization of the Translation	LXXXV
§ 31. The Content of the various Versions and their Relation to one another.	LXXXVI

The Sources used by Epiphanius for the Tractate and his Literary Aims

§ 32. Ancient Literature on Gems.	XC
§ 33. Epiphanius' Sources apart from Mineralogical Literature.	XCVII
§ 34. Biblical Quotations in Epiphanius	C
§ 35. Notes on Old Testament Quotations.	CXI
§ 36. The Purpose of the Work.	CXIV
§ 37. The Influence of the Tractate.	CXVI
§ 38. The Plan of the present Edition.	CXVII
§ 39. Conclusions.	CXX

Texts and Translations

1) The Georgian Text	1-96
2) The English Translation of the Georgian	101-196
3) The Armenian Fragments and Translation.	197-235
4) The Coptic Fragments and Translation.	236-335
5) Index of Personal and Place Names.	5-0
6) Index notabiliorum verborum.	05-6
7) Errata et corrigenda.	6-65

THE LIFE AND WRITINGS OF EPIPHANIUS.

§ 1. HIS LIFE

Epiphanius, bishop of Salamis in Cyprus, sole rival in erudition of Eusebius of Caesarea among the Oriental Christians of the fourth century, was born near Eleutheropolis in Palestine of well-to-do and pious Christian parents during the second decade of the fourth century after Christ. (1) He seems to have begun his studies at an early age, and after some journeys undertaken for the purpose of prosecuting his investigations, he returned to his native district, and became a monk in a cloister near Eleutheropolis. He was ordained presbyter and served as an archimandrite for many years, until in 367 he was made bishop of Salamis in Cyprus. He here enjoyed such a reputation for learning and piety that the arianizing emperor Valens did not dare to touch him. The last ten years of his life were troubled by the controversies over the orthodoxy of Origen which broke out in the year 394 between himself and the bishop of Jerusalem, Johannes. Into this conflict were drawn successively Jerome and Rufinus, and ultimately the Alexandrian patriarch Theophilus and John Chrysostom. Epiphanius subsequently realized that he had been made the catspaw of the wily Egyptian in the latter's intrigues against Chrysostom, and left Constantinople before John was driven into exile, but ere he arrived in Cyprus, death overtook him at sea (A. D. 403).

Epiphanius' asceticism, zeal for orthodoxy, and enormous

(1) The literature on the life and works of Epiphanius is very fully presented by O. BARDENHEWER, *Geschichte der altkirchlichen Literatur* III (München, 1912), pp. 293 ff. The only studies of serious importance which have appeared in recent years are K. HOLL'S *Die handschriftliche Ueberlieferung des Epiphanius' Panarion* (Texte und Untersuchungen, 1910), and his edition of the Anconatus and the Panarion in the Berlin Series (Bd. I; 1915; II, 1922; III, 1-2, 1931-1933).

range of knowledge, together with his unquestioned personal honesty, combined to impress his contemporaries as has been the case with few men. Jerome, no sluggard himself when it came to learning languages, deeply and profoundly admired the «*papa πεντάγλωττος*» (1). With Greek as his mother-tongue, he had a working knowledge of Syriac, Hebrew, Coptic, and Latin. As a native of Palestine, he naturally had a good foundation for the Semitic languages, while his 'Egyptian' must have been picked up during his earlier years in his visits to Egypt. He was uncommonly widely read in the most diverse fields, but the knowledge that he gained remained for him a *rudis indigestaque moles*. Credulous and uncritical, he piles the Pelion of fiction upon the Ossa of fact, giving far too little attention the while to the finish and literary form of his work. As a result not only is his style strongly tinged with the vulgar idiom (2), but his sentences are complicated, obscure, and ponderous, while the thought often takes leaps, Pindaric in suddenness, but in naught else. Photios, that fastidious purist, does not mince matters in expressing his disapproving judgment (3). In many ways Epiphanius' nature reminds us of his friend Jerome, whom he successfully rivalled in his stored-up knowledge, but Epiphanius is wholly lacking in the admirable literary talent of the Stridonite.

§ 2. HIS WORK

For us at the present day Epiphanius' work is most important as a repository of valuable information on a multitude of matters, for a large part of which he forms our sole source (4). The value of his statements, however, is materially diminished by his extraordinary inaccuracy, which makes it neces-

1) Jerome c. Rufinum II, 22 ; III, 6.

(2) See HOLL, *Die handschriftliche Ueberlieferung*, p. 98 ; Berlin edition, Bd. I, Vorwort, who rightly protests against the exaggerated condemnation commonly passed by scholars on Epiphanius' stylistic abilities.

(3) Bibliotheca cod. 122 : τὴν δὲ φράσιν ταπεινός τε καὶ οἷα εἰκός Ἀττικῆς παιδείας ἀμελέτητον τυγχάνειν.

(4) See especially R. A. LIPSUS, *Zur Quellenkritik des Epiphanius*, Wien 1865.

sary to use the greatest caution and, wherever possible, to test every statement he makes before relying upon it.

§ 3. HIS WRITINGS

The authentic works of Epiphanius are four in number, all dating from the later period of his life.

a) The *Ancoratus* (*Ἀγκυρωτός*), written in the year 374 in response to the request of certain friends at Suedra in Pamphylia, a compendium of ecclesiastical dogma centering round the Trinitarian problem, but touching as well on most of the other chief doctrinal issues. It is full of incidental polemic against the heretics (1).

b) The *Medicine Chest* (*Πανάριον* or *Adversus haereses*) (2) was a direct outcome of the publication of the *Ancoratus*. Two of Epiphanius' friends, Akakios and Paulos, demanded further information from him regarding the eighty heresies mentioned in the earlier work. He responded with a gigantic compilation which fills two stout volumes of Migne, and was completed in the year 377. The discussion of erroneous doctrines is followed by a short sketch of the orthodox faith. For the older heresiarchs he draws his material for the most part from Irenaeus and Hippolytus: for the later ones he has a mass of information derived from multifarious written sources as well as from his own personal knowledge and experience (3). At a very early date this undigested compilation was reduced to an outline by an unknown hand. This outline was put into circulation under the title of the *Ἀνακεφαλαίωσις* (4), which Augustine already cites (ca.

(1) BARDENHEWER, l. c., pp. 296-297. Text ed. HOLL, I. 1-149 = MIGNE, P.G., vol. 43, cols. 17-236.

(2) BARDENHEWER, l. c., pp. 297-99. Text ed. DINDORF, vol. I-III = MIGNE, P.G., vol. 41-42; modern critical edition by K. HOLL (cf. note 1 above on p. ix).

(3) See LIPSIVS, l. c., p. 244.

(4) BARDENHEWER, l. c., pp. 299; Text ed. DINDORF, vol. I, pp. 227-262 = MIGNE, P.G., vol. 42, cols. 833-886.

428) (1) as though it were the work of Epiphanius himself. Being more handy and understandable than the unabridged Panarion, it was more widely read in ancient times.

c) His next work, entitled *περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν* (de mensuris et ponderibus), written in Constantinople in 392 at the request of a Persian priest, deals with biblical archaeology (2). It purports merely to be a discussion of the weights and measures mentioned in the Bible, but in fact includes far more than this. In the first part the author discusses the history of the biblical canon; in the second, the weights and measures employed in the Scriptures, while the third section treats of the biblical place-names. Bardenheuer rightly terms it « a series of sketches and preliminary studies »; of the Greek original only scanty extracts have come down to us, but the whole is preserved in a Syriac version. This was edited by Paul de Lagarde (3), who retranslated into German parts furnished by the Syriac alone and so was able to publish a partly reconstructed edition of the complete work (4).

d) A series of exegetical works (5) and a number of homilies are also ascribed to Epiphanius in the manuscripts, but their authenticity is more than doubtful (6).

e) One other document which we possess from Epiphanius' pen (presumably his latest production) is the tractate on the Twelve Stones (*περὶ τῶν δώδεκα λίθων*), which forms the subject of the present study.

(1) AUGUSTINE, *De haeresibus: Praefatio*; c. 57. (MIGNE, PL., vol. 42, 23; 42, 40).

(2) BARDENHEUER, l. c., pp. 299-300.

(3) Göttingen 1880.

(4) P. DE LAGARDE, *Symmicta* II (Göttingen, 1880), pp. 149-216.

(5) BARDENHEUER, l. c., pp. 301-02; a Georgian version of a commentary on the Psalms ascribed to Epiphanius is preserved in the same MS. which contains the tractate on the Twelve Stones; see below, § 12.

(6) List in BARDENHEUER, l. c., p. 301; these productions, in spite of their mediocre literary quality, seem to have been very popular, to judge from their frequent occurrence in both Greek and Georgian MSS.

THE TRACTATE DE DUODECIM GEMMIS.

§ 4. THE DATE OF ITS COMPOSITION.

We can date the work with reasonable surety, thanks to the testimony of Jerome. He states in one passage (1) that Epiphanius had himself given him a copy of the work, and cites a considerable passage from it in his own commentary on Isaiah (2). We know that Epiphanius came to Jerusalem in the year 394 (3), and the presumption is that the document had been written very shortly before that date. As it now stands, the text contains no apparent reference to the Origenistic controversies.

§ 5. THE TITLE OF THE TRACTATE.

This varies somewhat in the different versions. The evidence of the Greek epitome (Ep¹) and the Georgian seems to show that the original form was *Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Κύπρου πρὸς Διόδωρον ἐπίσκοπον Τύρου περὶ τῶν ἑβ' λίθων ἐν τοῖς στολισμοῖς τοῦ Ἁαρῶν βιβλίον*. Jerome (4), however, and the Latin text make it appear that an abbreviated title *περὶ λίθων* (*de gemmis*) was in circulation. The Georgian also gives in the margin the same title as the Latin: *t'ualt'a t'üs* 'concerning the gems' (5). But Anastasius

(1) Hieronymus, *Comm. in Ezech.* l. 9. ad 28. 11 sqq. (PL. 25, col. 271 C)...et vir sanctus Epiphanius episcopus proprium volumen mihi praesens tradidit. Jerome also mentions the work in *Epist.* 64.21 (ad Fabiolam) (ed. Hilberg CSEL (1910), pp. 612.18-613.3), and *Comm. in Isaiam*, l. 15 ad 54. 11 ff (PL. 24, col. 523 C-D).

(2) Hieronymus, *Comm. in Isaiam*, l. 15 ad 54. 11 ff. (PL. 24. 525 A-B.) This passage is cited below (p. xxxii).

(3) BARDENHEWER, l. c., III, pp. 293-4.

(4) Hieronymus, *Comm. in Isaiam*, l.c. (PL. 23. 523 A), *volumen, quod inscripsit περὶ λίθων*.

(5) On the special sense of this word see below, § 24.

Sinaïta and Facundus Hermianensis refer to it as *πρὸς Διόδωρον*. I have gone on the presumption that the title in the Greek epitome is correct.

§ 6. THE GREEK TEXT.

With the exception of some scanty fragments, the Greek text of the document has been lost. What survives comprises two parallel epitomes of the section devoted to the description of the stones, which we shall term in the discussion below Ep¹ and Ep² for convenience in citation, and two other fragments.

a) The first epitome (by an anonymous abbreviator) makes some pretence to fullness. A comparison of it with the other versions shows that most of the facts were included by the epitomator, who confined himself to omitting certain statements and cutting down some of the sentences, without subjecting the text to a stylistic recension. The work is found in a number of MSS., and further investigation into them would presumably result in an improved text (1). It was first published by Conrad Gesner in 1585 and has been repeated with slight alteration in the succeeding editions, being last reprinted from Dindorf's text by F. de Mély and Ch. E. Ruelle (2). Any speculations as to date, place, or author are doomed to be futile in view of the complete absence of all data.

b) The second epitome has come down to us in the work of Anastasius Sinaïta entitled *Ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις περὶ διαφορῶν κεφαλαίων ἐκ διαφορῶν προσώπων*, and is also found separately in MSS. This document was published from a very poor MS. (cod. Augustanus) by J. Gretser, Ingolstadt 1617, and is reprinted in Migne, PG. vol. 79, cols. 311 ff. (3). Not only was the MS. bad, but the edition swarms with errors

(1) I am conscious that I should have done some work in this direction, but can only plead in excuse that time was lacking.

(2) F. DE MÉLY, *Les lapidaires de l'antiquité et du moyen âge*, vol. I, II, III, fasc. 1, Paris, 1896-1902. The text is to be found in vol. II, pp. 193 ff.

(3) On Anastasius Sinaïta see Ehrhard in KRUMBACHER, *Geschichte der byzantinischen Literatur*² (München 1897), pp. 64-66.

of every sort. Anastasius Sinaïta was a younger contemporary of Maximus Confessor, and was the last important writer of the Sinai group. Fabricius (1) saw what had escaped Gretser, that the Sinaïte Anastasius is to be distinguished from the patriarch of Antioch who bears the same name (559-570, 593-599). The Sinaïte's life seems to have covered the period approximately from 630-700. His other productions do not concern us here. The kernel of the work with which we have to deal seems to be genuine, but the published text undoubtedly includes some later accretions, which can only be sifted out when the MSS. have been carefully investigated.

The passages which Anastasius cites from Epiphanius are contained in Quaestiones 40 and 46. Qu. 40 deals with the question: *Τί ἦν ὁ ἐφούδ, δι' οὗ ἐπιγράωτα ὁ ἱερεὺς τὸν Θεόν*; The author confuses the breastplate (*λογεῖον, rationale*) with the ephod. The second epitome is independent of the first, as can be seen by a comparison of the Latin version. The Epitome of Anastasius (Ep^a) differs from the anonymous Epitome (Ep¹) in three respects:

- 1) It omits all account of the different types of the various gems;
- 2) The chief emphasis is placed on the potency of the stones, not on their appearance;
- 3) The language is somewhat altered.

Moreover, Anastasius undoubtedly possessed the complete text of the tractate, as the section cited in Qu. 46 shows. This comes from the end of the document (Geor. p. 89, 17 ff. = Lat. §§ 91-100), but is much condensed. The same passage (beginning, however, with § 90 of the Latin text) is also quoted somewhat more fully by Procopius of Gaza (saec. VI) in his catena on the Octateuch on Deuteronomy 12.11 f. (2). There can be no question that Procopius also had before him the complete text of the tractate. It is also to be observed that Anastasius cites the work as *πρὸς Διόδωρον*.

It is noteworthy that Anastasius is the last Greek writer

(1) FABRICIUS, *Bibliotheca Graeca*, ed. Harles t. X (Hamburg 1807), pp. 571-575.

(2) MIGNE PG. 87. 1, cols. 905B-908B: on Procopius see Ehrhard in KRUMBACHER², pp. 125-127.

who mentions or utilizes the complete text of Epiphanius. Apparently the epitome completely drove the unabridged text out of use in the region north of the Taurus. Some further traces of the work will be discussed in a later paragraph.

Inasmuch as the Greek text of the epitome has been published repeatedly and is conveniently accessible in one form or another in any library, it seemed a work of supererogation to reprint the text unless new MS. materials were adduced. This, however, I have as yet been unable to do, as was pointed out above. But though the Greek epitomes give only an abbreviated form of the text they often preserve the original wording, and their relation to the Georgian text is important for the understanding of the latter version. I have therefore decided to append a collation of the Greek Epitomes with the Georgian text. As the versions vary considerably in the wording, I have included only those variants which appear to imply a real divergence in the readings, and have excluded or merely noted stylistic divagations. It proved typographically impossible to combine the Greek apparatus with the Latin, and likewise more convenient to insert it here in the introduction than to append it to the body of the Georgian text. The extract given by Anastasius Sinaita which deals with the Samaritans has been inserted *in extenso* after the collations, as it is by no means so readily accessible as the Epitomes, and the parallel section from Procopius' catena has been printed along with it.

COLLATION OF THE FIRST GREEK EPITOME

WITH THE GEORGIAN.

Title : p. 99. ll. 1-4 **Sermon ... Epiphanius**] G¹ τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἐπιφανίου Ἐπισκόπου Κύπρου; post eum + G¹ πρὸς Διόδωρον Ἐπίσκοπον Τύρου

Text : 4 **The bishop ... 7 spake** > G¹ 7 post **stones** + G¹ τῶν ὄντων. ἐν τοῖς στολισμοῖς τοῦ Ἀαρὼν βιβλίον; post hoc desinit textus G¹ : iterum incipit p. 100. 20. **Thy honor]** G¹ τιμώ-
τατε Διόδωρε

20 **as is written... 101. 1 priest]** περὶ τῶν ἐν τῷ λογείῳ τῆς ἐπωμίδος τοῦ ἱερέως ἐπὶ τοῦ στήθους Ἀαρὼν προστεταγμένων τότε ἐμπεπορηῆσθαι λίθων 1 **Now please ... 2 know** > G¹

2 post **have** + G¹ τὰς τε χροῶς εἰτ' ὄν ἰδέας 3 **they are found** > G¹ **and what ... in them** > G¹ 2-4 sententias has transposuit G¹ 4 **inscribed]** ἐτέτακτο G¹; post quod + G¹ πόθεν τε εἴρηται καὶ ποίας πατρίδος

Post hoc verbum iterum desinit G¹ : incipit iterum p. 102. 10 **in the first ... rows]** G¹ τετραχῆ δὲ διαρεῖται τὸ λογεῖον 13 **depth ... breadth]** G¹ μήκος..... εἶρος

15 **zmuri]** σμάρραδος G¹ 16 **kark'-edoni]** G¹ ἀνθραξ 17 **lugyrioni]** G¹ λυγκούριον 18 **akatey]** G¹ ἀκάτης 19 **iakint'ey]** G¹ χρυσόλιθος 20 **p'rtskhili]** G¹ ὀνύχιον

23-24 **each arranged ... fixed]** G¹ ἐξηρημένοι ὄν καὶ <αἱ> διαφοραὶ καὶ οἱ τόποι οὗτοι p. 103. 2 **which is found in Babylon]** G¹ ὁ Βαβυλώνιος οὗτω καλούμενος; in ceteris textui quem reconstitui Hiberico similis

8 **sparkling]** G¹ διαγῆς 10 **tumors ... 11 wounds]** G¹ οἰδήματα καὶ ἄλλας πληγὰς 15 **because of ... 16 beet** > G¹ 16 **for those... 18 relief]** G¹ μαλακτικὸς δὲ ἐστὶ στεατωμάτων 19 **according ... 21 easter-tide]** G¹ τῆς δὲ αὐτῆς ἰδέας τυγχάνει ὑποχλωρίζων, ἐμβριθέστατος δὲ μᾶλλον παρὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔαρος, ὅτε ἡ ἀρχὴ τῶν Παθῶν

21 **There is ... 104. 4 peace** > G¹ 6 **and is ... 7 kark'idon]** G¹ ὑπὲρ τὸν ἀνθρακα 10 **in a stone]** G¹ ἐν καρδίᾳ ἑτέρου λίθου 13 **some ... Alabastrians]** G¹ ἀλαβάστρον τισιν mss. edd. ; legendum est Ἄλα-
βαστροῖς τισίν 13 **for ... 14 Alabastrians** > G¹ 15 **and gave ... 18 gave** > G¹ 19-20 **King ... he ... his his]** G¹ βασιλισση ... ἡ..... λαβοῦσα..... αὐτῆς 20 **just** > G¹ p. 105. 3

liquid] G¹ χυλὸν et semper (1) 4 **its fluid ... white** > G¹ 5 **as the ... 6 drink]** G¹ ὁ ἀπότριβων 6 **as when ... 10 lessened]** G¹ καὶ τοῦ πρότερου σταθμοῦ οὐκ ἐλαττοῦται οὐδ' ὄλωσ.

11 **if ... 12 water]** G¹ καὶ πινόμενος 12 **it avails ... 13 vision** > G¹ 13 **and if ... 16 cure him]** G¹ ἀντιπαθεῖ πρὸς ὑδρωπας καὶ τοῖς ἀπὸ σταφυλῆς θαλασσίας μαραινόμενοι; textus Hibericus

(1) G² χυμός.

μαινομένοις reddidit, ut in G², rectissime 18 **The gem .. 19 difference**] G¹ οὗτος καλεῖται καὶ πράσινος· ἔστι δὲ καὶ χλωρὸς τῷ εἶδει, καὶ διαφορὰ τις ἐν αὐτοῖς 20 **for this ... 21 green**> G¹ 21 **They**] G¹ τινές 22 **Neronianos ... Dumentianos**] G¹ in plur. 22 -106. 1. **The Neronianos ... behold**] G¹ καὶ ὁ Νερωνιανὸς πικρὸς ἔστι, τῷ εἶδει σφόδρα χλωρίζων, διειδῆς δὲ καὶ στίλβων 2 **post Neronianos + G¹ εἶτε Δομετιανόν** 3 **took oil...** 7 **dyed** > G¹ 7-8 **dumentianoni** > G¹ 8 **of copper**] G¹ ἰκανοῖς 9 **rust**] G¹ ἰού 11 **whose rocks ... were green in hue** > G¹ 11 **and when ... 12 them**] G¹ ποτιζομένην 13 **post sparkling + G¹ Ἄλλοι δὲ φασὶ Νέρωνά τινα τεχνίτην τῶν παλαιῶν πιναροποιῶν εἰτ' οὖν λιθουργῶν ἐφευρεῖν τὸ ἀναγκαιότατον τοῦ σμαράγδου. καὶ ἐκ τούτου νερωνιανὸν καλεῖσθαι** it is ... **Dumentianon**] G¹ οἱ δὲ Δομετιανόν 13 **because ... 18 stones**> G¹ p. 107. 1. **In ... India**] G¹ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ 2 **and ... thence**] G¹ πάντ' εὐκρινὸς τῷ Νερωνιανῷ 3. **This ... 7 kapoeti** > G¹ 8 **The river... 10 Gangey**] G¹ Φεισσῶν δὲ ἔστιν ὁ παρὰ τοῖς Ἑλλησιν Ἰνδὸς καλούμενος, παρὰ τοῖς βαρβάροις δὲ Γάγγης 10 **The older ... 16 ukianos** > G¹ 16 **dzoceulis p'eri**] G¹ ἀνθρακα **post 17 the river + G¹ ἐκεῖ γὰρ φησὶν ὁ ἀνθραξ καὶ ὁ λίθος ὁ πράσινος**: post hoc vacat G¹ usque ad p. 109, 20 **market p. 110. 1 reflects ... mirror**] G¹ ἐνοπτρίζεσθαι πρόσωπον ante 2 **knowledge + G¹ παρὰ τοῖς μυθοποιοῖς** 3 **Iakint'ey**] G¹ ἀνθραξ et semper 4 **like to ... 5 redness**] G¹ οὗτος εἶδος ὀξυφοβιτισσον ἔχει: vide quae editores h. l. adnot. 5-6 **in the regions of the Karkedonians**] G¹ ἐν Καρχηδόνι 6 **who are Libyans**] G¹ τῆς Λιβύης 10 **and like a blazing furnace ... 12 tint**> G¹ 13 **sometimes it ... 14 murk** > G¹ 16 **He who carries ... 111. 1 ἀνθραξ**] G¹ βασταζόμενον δὲ ἀδύνατον διαλαθεῖν ὀποιοῖς γὰρ ἂν ἱματίοις κατακρυβῆ, ἢ ἀνταύγεια αὐτοῦ ἔξωθεν τῆς περιβολῆς φαίνεται, ὅθεν καὶ ἀνθραξ κέκληται 3 **The property ... 7 fire**> G¹ 9 **karkedon**] G¹ κεραύνιος et iterum post 10 **places desinit G¹ usque ad finem paragraphae (111. 24) p. 112. 3-4 of a black ... 4 bnobi**] G¹ ὡς βλάττης πορφύρας τῆς μελαίνης τὸ εἶδος post 6 **basilikey + G¹ χερσοστιγῆς** 6 **the others ... 7 <a>tikey** > G¹ 8 **As I think**] G¹ Καί... λέγεται 10 **altar**] G¹ τέμενος; post eum + G¹ παρὰ Ἰνδοῖς 11 **post credible + G¹ τοῖς πολλοῖς** 12 **bat'mon**] G¹ Ἄναβαθμοῦς 13 **and they ... 14 chains** > G¹ 14 **for this ... alek'siponos**] G¹ paene idem quod textus Hibericus exhibet, alio autem ordine: Ἔστι δὲ θαυμαστός ὁ λίθος καὶ εὐειδέστατος καὶ χαριέστατος. Διὸ καὶ ἐν τοῖς χιλδῶσι καὶ ὀρμίσκοις κατατιθέασιν τοῦτον, μάλιστα οἱ βασιλεῖς. Ἄλεξιπῶνος δὲ ἔστι 17 **The property ... that** > G¹ 18 **scabs ... tumors**] G¹ ψυδράκων καὶ φυματῶν γινομένης πληγῆς: post id + G¹ χριόμενος τοῖς ἠλκωμένοις τόποις 19 **that there ... 21 stones**] G¹ καὶ δοθεῖσαν νομοθεσίαν ἐπὶ λίθων σαμφείρον πεφυκέναι λέγεται p. 113. 3 **immediate neighbor-**

hood] G¹ παρά δὲ τὰ χεῖλη 4 T'ermagondos] G¹ Θερμόδωντος
 Iamant'isa] G¹ Ἀμαθούνα not > G¹ false : legendum est <οὐ>
 5 in nature > G¹ 7 but to ... 8 bnobi] G¹ ἀλλὰ ἀμβλυτέρα καὶ
 ἀμανροτέρα 8 it emits ... 9 color] G¹ χλωρὸν ἔχει τὸ σῶμα
 9 like that ... rust] G¹ εἰκνία ἰψ̄ χαλκοῦ ἔχοντι φλέβας τετραστίχους
 9 Those make ... 11 fables] G¹ ὡς δὲ τοῦτο ἠκούσαμεν εἶναι φαν-
 τασίας 12 redder] G¹ γλανκοτέρα 13 darker ... flowers]
 G¹ βαθύτερα τῷ ἄνθει καὶ τῇ βαφῇ 15 [S]ides[ian] G¹ τῆς
 Ἰδης 16 blood ... mother-of-pearl] G¹ αἵματος κόχλον
 19 ruddier] G¹ ξανθοτέρα 20 another] G¹ ἀλλ' ἢ, i. e., scriba
 Hibericus ἄλλη reddidit 20 which is ... 114. 1
 smoke] G¹ ἐστι χαννοτέρα καὶ λευκοτέρα, οὔτε πᾶν στίλβουσα
 οὔτε πάλιν ἀποδέουσα post 1 smoke + G¹ ἄλλη δὲ κρυστάλ-
 λου ὕδατι ὁμοία 3 makes people rational] G¹ ἄκος εἶναι
 φαντασιῶν 3 borders... Hyrcania] G¹ παρὰ Ἰβηρσι
 καὶ ποιμέσιν Ἐρκανῶν 4 and the land ... 5 the tribes
 > G¹ 7 speckles] G¹ γραμμὰς μέσας upavlios] G¹ ὁ
 παλαιός (sic F. M.); legendum ὀπάλλιος 9 as though ...
 10 drink > G¹ 11 They] G¹ οἱ μυθοποιοὶ 10-11 villa-
 ges or cultivated fields] G¹ τοὺς θῆρας ἐν ἀργῷ : post hoc + G¹
 τὰ φάσματα 14 lygyrion] G¹ λιγύριον ; λαγκούριον F. M.
 19 well-established expressions] G¹ τῇ τρανῇ διαλέκτῳ 20 I
 think ... 21 changed] G¹ ἐπειδὴ αἱ θεῖαι γραφαὶ τὰ ὀνόματα ἐτέ-
 ρως μετεποίησαντο p. 115. 1 for they say > G¹ 2 and
 different ... 116. 12-13 that which > G¹ post 14 types +
 G¹ ὅσω γὰρ εὐρίσκεται ὁ λίθος βαθύτερος τῇ χροιά 14 and is
 ... 15 stones] G¹ τοσοῦτον ἀναγκαυότερός ἐστι τῶν ἄλλων : post hoc +
 G¹ εἶοικε δὲ ὑάκινθος τῇ ἐρέα ἢ ὑποπορφυρίζων ποσῶς 16 They make
 ... 17 purple] G¹ Ἐξ ὑάκινθου καὶ πορφύρας τὰ ἱερατικά ἐνδύματα κε-
 κοσμησθαι 17 we find ... 19 ashes > G¹ 19 There
 is ... the sea] G¹ καὶ ὁ μὲν πρῶτος λίθος καλεῖται θαλασσίνης
 19 and yet ... 20 they call] G¹ ὁ δὲ δευτέρος rodyos] G¹
 ῥοδινός 21 and another ... they call] G¹ ὁ τρίτος
 p. 117. 1 and another ... 2 they call] G¹ ὁ τέταρτος λέγεται
 k'avnieyos] G¹ χαννιαῖος (χαννιαῖος ?) : post id + G¹ ὁ δὲ πέμπτος
 περιλεύκιος (ms. παραλεύκιος) 2 and many .. 4 colors > G¹
 4 These stones ... 5 Scythians] G¹ Εὐρίσκονται δὲ οὗτοι ἐν τῇ ἐσωτέρῃ
 βαρβαρίᾳ τῆς Σκυθίας 17 as the ancients say... 118. 18 thither
 > G¹. p. 118. 19. In this... jacinth > G¹ 19 which
 ... 20 property] G¹ οὗτοι δὲ οἱ λίθοι μετὰ τοῦ εἶναι πολύτιμοι ἔχουσι
 καὶ ἐνέργειαν τοιαύτην : textus Hibericus Armenicum ρωγδωγ ρῆρ
 bazmagink' pretiosum per incuriam ρωγδωγ ρῆρ bazmagunk'
 versicolorelem legit 20 When... 119. 1 heated] G¹
 βαλλόμενοι εἰς ἄνθρακας πυρὸς αὐτὰ μὲν οὐ βλέπτονται, τοὺς δὲ ἄνθρα-
 κας σβέννουσιν 1-2 stole or rag] G¹ ὁ θόνη 2-3 he himself ...
 fire > G¹ 5 even ... 6 fiercely > G¹ 7 to women ... 9 as
 well] G¹ ταῖς τικτούσας γυναῖξιν εἰς εὐτεκνίαν χρησιμεύειν

11 very white] G¹ περιλευκος καλούμενος ante 13 completely + G¹ τῷ εἶδει ὑποκυανίζων 15 The potency ...18 lion] G¹ ἔστι δὲ ἐκ τούτων τῶν λίθων ἀχάτης χροῶμα ἔχων λέοντος
 18 it heals] G¹ ἀποτρέπει λόν 19 an adder ...scorpion] G¹ σκορπίου καὶ ἐχιδνῶν καὶ τῶν τοιούτων 19 It is ...21 tawny > G¹ post p. 120. 2 fire + G¹ βαθέως post 4 gem + G¹ ἡ δὲ μορφή αὐτοῦ διάφορος 5 the borders] G¹ τοῖς ὄρεσι
 6 purer than the jacinth] G¹ δακίνθω καθαρῶ παραπλήσιος 7 mother-of-pearl] G¹ ἀμφικόχλω 7 the regions ...9 the sea] G¹ γίνεται ἐν ταῖς ὄχθαις τῆς θαλάσσης τῆς αὐτῆς Λιβύης 9 Its name ...12 the winds > G¹ 13 Dzoceuli] G χρυσόλιθος et semper 14 regarding which > G¹
 15 < chryso> beryl] G¹ χρυσόφυλλον 15 it has ...16 color] G¹ χρυσίζων μὲν ἔστιν 16 like a ... vein > G¹ depression of the cliff] G¹ φρέατι διπέτρῳ : post id + G¹ παρὰ τὸ τεῖχος
 17 of Ezramenidos in Babylon] G¹ τῆς Ἀχαιμενιτιδος Βαβυλῶνος 18 Both Babylon ...19 Ak'emenida] G¹ τὴν γὰρ Βαβυλῶνα καὶ τὸ φρέαρ ἐκεῖνο Ἀχαιμενίτιδα καλοῦσιν 20 as ... 121. 1 books] G¹ φασίν 1 There is ...hue] G¹ ἔστι δὲ καὶ χρυσοσπάστος 2 and the force ...3 follows > G¹ : sequentia verba ad sensum G¹ 7 all white] G¹ γλαυκίζων : auctor Hibericus reddere videtur αὐτολευκίζων 7 like a cloud > G¹ 7 it seems ... 8 within] G¹ θαλασσοβαφῆς
 9 it is ...10 hyacinth] G¹ ἔχων εἶδος καὶ τῆς ὑδαρεστέρως δακίνθου 10 base] G¹ τέρμα post Mt. + G¹ τοῦ καλουμένου
 11-12 holds it to the sun] G¹ θελήσει κατ' ἀντικρὺ τοῦ ἡλίου τοῦ του ἀνακλάσαι 12 like ...millet] G¹ κέγχρους ἔχων ἐνδοθεν διαυγεῖς 13 like] G¹ παραπλήσια 14 and another ...
 15 forged out > G¹ 15 bed] G¹ ἔξοδον 17 P'rtskhili] G¹ δνόχιον et semper 18 red ...dark] G¹ ξανθὴν πάνυ ἔχει τὴν χροιάν 18 - 122. 1 Its tint is mixed > G¹ 1 with rejoicing ...adorn themselves] G¹ τέρπεσθαι 2 They make] G¹ ἀνατρεφάσαι 5 is created by congealing in water] G¹ πεπεῖχθαι post 6 say + G¹ φυσιολογικῶς 7 man] G¹ ἀστείων ἀνδρῶν is like] G¹ συνεδιαζόμενος ms. : συνεδιαζόμενος editores and because ...9 hue] G¹ σὺν τῇ τοῦ αἵματος ἰδέα
 9 in the sacred places] G¹ ἀπὸ τοῦ Δοκίμιου (in Phrygia : cf. F. M. ad loc.) : auctor Hibericus reddit δοκίμους 10 purity and smoothness] G¹ διὰ τὸ καθαρὸν τῆς λευκότητος post 10 marble desinit omnino G¹.

COLLATION OF THE SECOND GREEK EPITOME
WITH THE GEORGIAN

Anastasius Sinaita Quaestiones c. 40: Migne PG. 89,
cols. 588A-589D.

Inc. G² p. 103. 1 1 which is found in Babylon] G² τὸ Βαβυ-
λώνιον καλούμενον , whose appearance> G² 3 is so called
...7 fish> G² 7-8 It is found in Assyria] G² γίνεται δὲ ἐν
Βαβυλῶνι τῇ πρὸς Ἀσσυρίους γῆ 8 and] G² φ̄ 10 and they
cure ...12 liniment] G² πρὸς οἰδήματα (1) καὶ πληγὰς ἀπὸ σιδήρου γε-
νομένης ἀποχριόμενοι (2) : post hoc vacat G² ad finem paragraphae
p. 104. 6 in appearance ...7 call > G² ante 7 chalcedony + G²
ὑπὲρ 9 It was found ... 105. 1 property > G²
3 from the grinding ...4 white> G² 6 physician] G² ὁ
ὑποτρῖβων 6 who gives ...8 wise> G² 9 and appear-
ance> G² 9 such as ... 10 lessened> G² 12 it
avails ...15 principle] G² καὶ πρὸς τὰς ὑδρομανίας πινόμενος καὶ
τοῖς ἀπὸ σταφυλῆς θαλασσίας μαινομένοις 15 the leeches... 16
cure him> G² p. 105. 17 ... 109. 18 as well> G² 18 At
present ... 19 market] G² ἐν δὲ τοῖς ὄρεσι τοῖς Ἰνδικοῖς ὀρύγοντες οἱ
βάρβαροι κόπτονσιν αὐτόν p. 110. 1 The property... mirror] G²
Ἡ δὲ δύναμις αὐτοῦ εἰς τὸ ἐσοπτρίζεσθαι τὰ πρόσωπα 2 and
knowledge ...revelations> G² 3 Jacinth] G² ἄνθραξ
4 The colors ...5 redness] G² δξυφοίνισσος μὲν ἐστὶ τῷ εἶδει
7 Others > G² 7 that this gem ...18 garment] G² breuius :
οὐκ ἐν ἡμέρᾳ, ἀλλ' ἐν νυκτὶ εὐρίσκεισθαι· πόδες ὄθεν γὰρ δίκην (3) λαμ-
πάδος ἢ ἀνθρακος σπινθηρακίζων, ἐπὶ ὄραν καταπαύεται (4). Ἐπιγνόντες
δὲ οἱ τοῦτον ζητοῦντες, ὅτι οὗτός ἐστιν, ἀπέρχονται πρὸς τὴν ἀγὴν αὐτοῦ,
καὶ εὐρίσκουσιν αὐτόν. Βασταζόμενος δὲ ὁποῖοις ἀν' ἱματίοις κατακαλυφ-
θῆ(5) ἢ ἀγὴ αὐτοῦ ἔξω τῆς παρεμβολῆς φαίνει : post hoc vacat G² usque
ad p. 111. 24 p. 112. 2 Like porphyry ...8-9 they say that>
G² 9 and they stand ...16 alek'siponon> G² 17 The
property ...18 tumors] G² Τριβόμενος δὲ φύματα καὶ ψύδρας(6) ἰᾶται
σὺν γάλακτι ἐπιχριομένοις τόποις τοῖς εἰλκομένοις. 19 It is writ-
ten ...21 stones] G² Καὶ ἡ ἐν τῷ ὄρει δὲ τῷ Μωυσῆ δοθεῖσα νομοθεσία
ἐπὶ Μθω σαφελῶς λέγεται πεφηνέναι p. 113. 3 It is found... 5 Cy-
prus] G² εὐρίσκεται δὲ παρὰ τὸ στόμα Μερμόδοντος (7) τοῦ ποταμοῦ καὶ

(1) v. l. δήγματα (2) v. l. ἐπιχριόμενος. (3) v. l. ; δίκης
(4) v. l. καταπαυόμενος (5) v. l. καλυφθῆ (6) v. l. ψύδρα-
κας (7) v. l. Θερμόδοντος

παρὰ Ἀμαθουντίῳ Κόπρου : post hoc soium dicit de iaspide G² : χρησιμεύει δὲ εἰς τὰς ἐπιλήψεις p. 114. 13 Ligure] G² δάκνθος : post quod + G² δυοπορῶν μὲν ἐστὶν et deinde vacat usque ad p. 117. 4 colors 7 The heathen which are > G² 7 <G> eti and Yni] G² Γότθοι καὶ Δάσνες (v. l. ; in textu Δάνεις) 8 [L]ariii... Amazons > G² Beyond] G² ἐκεῖ and dark > G² 11 their summits ... 13 cliffs > G² post 14 down + G² ὡς ἀπὸ τευχῶν 15 it is ... bottom] G² fere ad sensum, alio autem verborum ordine, sicut L 16 and ... there] G² ὡσπερ τι χάος (cf. L) 17 In the depths ... 18 the men] G² ἐν ἧ 18 who come ... 118. 1 the gem] G² οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε πλησιαζόντων βασιλέων κατάδιχοι εἰσι καὶ βιαζόμενοι 1 Thereupon ... 2-3 carcasses] G² fere idem 3 into the depths] G² εἰς τι χάος τῆς φάραγγος 4 post nest + G² ἄνωθεν 4 uneasy ... 5 fledgelings > G² 6 into the ... abysses > G² 7 carcasses of the lambs] G² τοὺς ἀρνούς ἔχοντας τοὺς λίθους 9 of the lambs > G² 10 inaccessible places] G² ἀκρωρεῖα 11 The men ... 18 thither] G² οἱ δὲ κατάδιχοι σκοπήσαντες ποῦ ἀνήχθησαν ὑπὸ τῶν ἀετῶν τὰ κρέα ἀπέρχονται καὶ οὕτω φέρονσι τοὺς λίθους 19 In this wise ... 20 precious > G² 21 and lays... 119. 1 but if > G² no > G² (false?) 3 while the fragment ... 6 fiercely] G² ἡ δὲ δθόνη ἀβλαβῆς μένει 7 when they ... 8 to them > G² 8-9 and dispels ... 9 as well > G² 11 very white] G² ὑποκνανίζων 11 in color ... 12 like marble > G² 15 the potency ... 17 the lion > G² 17 They rub up ... 20 scorpion] G² Τριβόμενος. δὲ ἐπὶ τῷ μετώπῳ δήγματος ἀποτρέπει πόνον σκορπίων τε καὶ ἐχιδνῶν 19-20 It is ... tawny > G² p. 120. 2 glows... fire] G² φλογίζων μὲν ἐστὶ βαθέως 3 in which ... 4 the gem > G² 5 borders] G² ὄρεσιν 5 there are ... 8 is Libya > G² 9 Its name ... 12 the winds > G² 14 the bloodstone ... 16 a vein] G² χρυσόλιθος χρυσίζων μὲν ἐστὶ 16-17 It is found ... 17 Babylon] G² εὐρίσκεται ἐν δε τῇ Ἀφραϊτιδι (v. l. φρεάτιδι preferendum) πέτρα παρὰ (v. l. πρὸς) τὸ χεῖλος τῆς Ἀχαιμενίδος Βαβύλωνος ... 17 the depression in the cliff] G² τὸ φρέα 19 For they say ... 121. 3 follows > G² 3 when ... 5 swollen] G² paene idem, similius autem textui Latino 7 all white] G² γλανκίζων (cf. Lat.) 7 Like a cloud ... 9 hyacinth > G² 10 base] G² τὰ τέγματα (ms. σπέγματα) ante 10 Tauros + G² τοῦ καλουμένου : aliud de beryllo abest apud G² 18 red ... dark] G² ζανθὸν μὲν ἐστὶν ; post hoc G² solum habet : εὐρίσκεται δὲ καὶ οὗτος ἐν τῷ αὐτῷ ὄρει.

Anastasio Sinaita,
Quaestio 45 : Migne, PG. 89,
cols. 595c-598b.

Procopius Gazensis, Catena
in Octateuchum ad Deuteronomium 12. 11 sqq. : Migne,
PG. 87. 1, cols. 905b-908b.

... Ἐξανδραποδισθεισῶν δὲ τῶν δέκα φυλῶν καὶ τῆς πόλεως ἐρήμον γενομένης μετέστησαν ἐκ τῶν ἐφῶν μερῶν εἰς ἐκείνας τὰς πόλεις τῶν Ἀσσυρίων οἱ βασιλεῖς πρὸς φυλακὴν τοῦ τόπου ἔθνη τέσσαρα · τοὺς Κουδιαλοὺς καὶ τοὺς Κουθιαλοὺς καὶ Σεφρασιαλοὺς (v. 1. Σεπφαροναλοὺς) καὶ Ἀναγαβαλοὺς (v. 1. Ἀναγογαναλοὺς). Ὅδοι δὲ ἐκ τε τῆς Σαμαρείας ἐκ τε τῆς φυλακῆς ὠνομάσθησαν Σαμαρεῖται, οἱ ἐρμηνευόμενοι φύλακες κατὰ τὴν τῶν Χαλδαίων γλῶσσαν.

Ἐπιφανίου ἐκ τοῦ πρὸς Διδωρον. Σομορῶν μὲν οὖν ἐκλήθη τὸ ὄρος καὶ τὰ ὁμοροῦντα ἀπὸ Σεμήρ, ἐνὸς υἱοῦ τῶν Χανααίων, πρὶν ἢ ἐπιβῆναι τὸν Ἀβραάμ τῇ γῆ. Ἐλθόντων δὲ τῶν φυλάκων, ἐκλήθησαν Σαμαρεῖται, τοῦτ' ἐστὶ, φύλακες. Φύλακες δὲ ἦσαν οὐ μόνον τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ νόμου · ἐφύλαττον γὰρ τὴν Πεντάτευχον μόνην, ἣν ἔλαβον διὰ Ἐσδρα τοῦ βασιλέως (1), ἵνα ἐκ τούτου διακρίνηται τὸ σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ · ἀλλ' οὐ τελείως τὸν νόμον ἐφύλαττον, διόφησιν ἢ Γραφή · « Ἐμειναν ποιοῦντες τὸν νόμον τοῦ θεοῦ

Ἐρμηνεύεται τὸ μὲν Γαριζεῖν, ὄρος λελυτρωμένων, ἢ διατομῇ παροικίας αὐτῶν · τὸ δὲ Γαιβάλ, ὄρος μεματαιωμένων ἢ ὠδίνων αὐτῶν. Εἰκότως ἄρα ἐφ' οὗ μὲν αἱ εὐλογίαι, ἐφ' οὗ δὲ αἱ κατάραι. Κεῖται δὲ ταῦτα κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος Ἱερουζουθῶν ἐπέκεινα τοῦ Γαλαλ τόπου. Οἱ δὲ Σαμαρεῖται νομίζουσιν αὐτὰ παρακεῖσθαι Σικιμοῖς πόλει τῇ καὶ Σουχέμ, ἐνθα παρὰ τῷ φρεάτι διελέχθη Κύριος τῇ Σαμαρείτιδι. Ἡ νῦν καλεῖται Νεάπολις, καλεῖται δὲ καὶ Σαμαρεία · ἐπεὶ τὸ ὄρος, ὃ φασὶ Γαριζεῖν, ἦν τοῦ Σομήρ, ὃς υἱὸν ἔσχε τὸν Σο-

(1) leg. ἱερέως.

καὶ προσκυνοῦντες τὰ εἰδῶλα. » Τοῦ δὲ νόμον κελεύοντος εἰδῶλα μὴ προσκυνεῖσθαι, πῶς ἔτι πληρωθήσεται ; Ἔχει δὲ ἡ ὑπόθεσις τὸν τρόπον τοῦτον · γνόντες γὰρ οἱ μιαιοὶ (1) τῶν τεσσάρων ἐθνῶν ὅτι ἐνεδήμησεν Ἔσδρας, βδελυττόμενος τὰ εἰδῶλα κατὰ τὸν νόμον θεοῦ, σπεύσαντες ἔκρυψαν τὰ εἰδῶλα ἐν τῷ Γαριζῆ ὄρει ἐν μυχῶ τινι καὶ ἀπέστρεψαν (2) τὴν καρδίαν τῶν Σαμαρειτῶν πρὸς τὸ ὄρος εὐχεσθαι. Ὅθεν ὅπου δ' ἂν ὄσι, πρὸς τὸ ὄρος εὐχονται οἱ ἀπὸ ἀνατολῆς πρὸς δυσμὰς ἀποστρεφόμενοι, καὶ ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, καὶ ἀπὸ βορρᾶς πρὸς τὴν μεσημβρίαν, πρὸς τὸ ἀρκτῶον τῷ ὄρει προσέχοντες εὐχονται, ἵνα πληρωθῆ ἡ Γραφή ἢ λέγουσα · « Ἐμειναν ποιοῦντες τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ καὶ προσκυνοῦντες αὐτῶν τὰ εἰδῶλα. » Εἰ γὰρ καὶ αὐτοὶ ἀγνοοῦσι κειμένων τῶν εἰδῶλων ἐκεῖσε, ἀλλ' οὐ δυνατὸν ἔστι τὴν θείαν Γραφὴν ψεύσασθαι.

μορῶν. Ἐβεβαιώθη δὲ τοῦτομα μετὰ τοὺς ἀποσταλέντας ἐκ τοῦ βασιλείως τῶν Ἀσσυρίων ἐγκαθίσαι τῇ γῆ. Τὰ δὲ τῶν παροικούντων ἔθνη, οἱ ἀπέστρεψαν τὴν καρδίαν τῶν Σαμαρειτῶν, ὡς ἀποστρεφομένους ἐν ταῖς εὐχαῖς ὄραν πρὸς τὸ ὄρος, ὡς ἂν ἔχοι τῶν εὐχομένων ἡ γῆ κλίμακός τε καὶ θέσεως. Οἱ γὰρ ἱερεῖς τῶν ἐθνῶν τῶν ὀγνόντες, ὡς ἐνεδήμησεν Ἔσδρας βδελυττόμενος τὰ εἰδῶλα, νόμον ἔχων θεοῦ τὸν κελεύοντα τὸν εἰδωλολατροῦντα λιθοβολεῖσθαι, σπεύσαντες ἐπήραν ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν οἰκῶν τὰ εἰδῶλα καὶ ἐν μυχῶ τινι τοῦ Γαριζεῖν κατέκρυψαν ὄρους, ὡς ἡ παράδοσις ἔχει. Καὶ κειμένων κάτω τῶν εἰδώλων, οἱ Σαμαρεῖται προσεύχονται, κὰν ἡγνοήκασιν τοῦτο. Ἀδύνατον γὰρ ψεύσασθαι τὴν Γραφὴν λέγουσαν, « Ἐμειναν ποιοῦντες τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, καὶ προσκυνοῦντες τὰ αὐτῶν εἰδῶλα. » Ἐπὶ δὲ τοῦ ὄρους, ὅπερ ἐνόμισαν Γαριζεῖν, ναὸν κατασκευάσαντες ἠῦχοντο. Καίτοι εἰ ἦν Γαριζεῖν καὶ Γαιβὰλ ὄρη τὰ παρακειμένα Νεαπόλει, ἅπερ εἰσὶν ὑψηλότατα, πῶς ἂν κάτωθεν ἢ τῆς εὐλογίας ἢ τῆς κατάρας ἤκουον, ἑκατέρως ἄνω λεγομένης, καὶ

(1) ms. μιερεῖς.

(2) v. l. ἀπέστρεψαν.

πλείστον τοῦ ὕψους, ὡς νῦν
ὁρᾶται, τυγχάνοντος; Εἰς γὰρ
τὸ παρ' αὐτῶν λεγόμενον Γαρι-
ζείν, α καὶ φ', ὡς φασι, βαθμί-
σιν ἀνέρχονται. Ἔχει δὲ καὶ
ἡ ἀκολουθία τῆς βίβλου τοῦ
Ἰησοῦ, ὡς κατὰ ἀνατολήν Ἰε-
ριχοῦς τὰ δύο καθέστηκεν ὄρη,
ἔνθα καὶ τόπος τὰ Γάλαγα δύο
σημείοις ἀπέχοντα τῆς πόλεως.
Ἡ δὲ Σίκιμα τῆς Ἰεριχοῦ
βορειοτέρα τε καὶ δυτικωτέρα
σημείοις αὐτῆς ἀπέχουσα νβ'.

THE VERSIONS OTHER THAN GEORGIAN.

§ 7. THE LATIN VERSION.

Far more has come down to us in the Latin version (1), which by some curious trick of fate has survived as a ' rider ' on the well-known *Collectio Avellana*, a corpus of early papal letters and decretals (2). The Latin text of the tractate was not included in Petavius' edition, and was first published by Fr. Foggini (Rome, 1743), in his book entitled *S. Epiphanii Salaminis in Cypro episcopi, de XII Gemmis rationalis summi sacerdotis hebraeorum Liber ad Diodorum*, accompanied by a series of learned notes: the whole was reprinted in Migne, PG. 43, cols. 322-366. Dindorf (3) merely repeated Foggini's text and notes. O. Günther has now published a modern critical edition in the *Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum* (4).

Foggini used a copy (cod. Vat. Lat. 4961) of the best MS., V, (Vaticanus Lat. 3877, s. XI inc.); hence Günther was able in some cases to better the text from the older manuscript tradition. The MS. is by no means an accurate one, and close editorial supervision is required. Günther was peculiarly happy in his emendations, and a number of them are brilliantly confirmed by the Georgian text.

The date of the Latin version is a matter of doubt, but indirect testimony shows that it cannot have been late.

(1) See note 4.

(2) On this collection see FR. MAASSEN, *Geschichte der Quellen und der Literatur des kanonischen Rechtes*, etc. I (Graz 1870), pp. 787-792, the Prolegomena to O. Günther's edition cited below (note 4), and the various other articles by him cited therein.

(3) *Opera Epiphanii*, Lipsiae 1861, t. IV. 1, p. 169-223.

(4) *Epistulae imperatorum pontificum aliorum inde ab a. CCCLXVII usque ad a. DLIII datae Avellana quae dicitur collectio ex recensione Ottonis Gventher*, Pars I-II, Vindobonae 1895, 1898. The text is found on pp. 743-773.

Furthermore, it cannot be by Jerome, who uses a section of the account of the jasper in somewhat abbreviated form in his commentary on Isaiah. I quote in parallel columns the passage from Jerome and the text of the Latin version to illustrate this point :

HIERONYMI COMM.
IN ISAIAM lib. xv,
in cap. 54 (MIGNE, PL.
24, cols. 525A-B).

Jaspidum multa sunt genera : alius est enim smaragdi habens similitudinem, qui reperitur in fontibus Thermodontis fluminis et vocatur *grammatias* (Valiarsi e cod. Ambros. *AMAΘOYCIOC*) quo omnia phantasmata fugari autumant ; alius viridior mari, et tinctus quasi floribus ; hunc in Phrygiae Monte Ida, et in profundissimis specubus eius nasci referunt. Alium vero iuxta Iberos Hyrcanosque et mare Caspium reperiri, et praecipue iuxta lacum Neusin. Est et alius iaspis, nivi et spumae marinorum fluctuum similis, et elementer quasi mixto cruore subrutilans.

TEXT ED. GÜNTHER, pp. 751, 3 - 752, 1.

Iaspis est lapis uelut speciem smaragdi referens, qui apud ostia Thermodontis fluminis inuenitur et apud Amathunta : non quae in Cypro est, sed naturaliter Amathusiorum generatio multiplex habetur. Hic uero lapis hanc habet speciem : sub smaragdo est interuirescens sed obtusior et obscurior, interiusque corpus habet uiride ad instar aeruginis aeris. Delectantur autem phantasiae, id est speculationes, huic insidere, sicut asserunt, qui fabulosa commemorant. Est et alia iaspis albidior quam mare, flore uero tincturaque pressior. Alia uero in speluncis Idae montis, qui est in Phrygia, reperitur similis sanguini cochleae, sed lucidior magis et ueluti similior uino et amethysto rubicundior. Non enim sunt unius coloris eiusdemque potentiae, sed alia quidem rarior est et albidior quam aer fumi, nec nimis effulgens nec impar, item caeruleae uibrationis, ueluti si tempore hiemis de terra uapor aut nebula austro desinente consurgat. Alia, quae glaciei similis est, ab his, qui fabulosa fingunt, phantasiis dicitur esse remedium. Reperitum est autem ab Hiberis et pastoribus Hyrcanorum, qui circa Caspium solum lacumque consistunt. Est et alter iaspis, qui uocatur oppalius, similis niuibus aut spumis maris aut ueluti si sanguis lacti misceatur.

The opening paragraphs (1-6) of the letter of Epiphanius to Diodorus are cited by Facundus Hermianensis, an African writer and prelate (ca. 500-570), in his polemical work against

Justinian's *Tria Capitula* (1). Certain variations between the two versions are apparent, which concern style rather than sense, but the close verbal similarities make it probable that Facundus merely touched up our present text, and did not make a new translation of his own (2). The fact that the translation was known in Africa ca. 550 would naturally lead us to suppose that its origin is to be attributed to the 5th century. It is clear that Jerome made his own translation and at the same time cut down the superabundant verbiage of the original. Thus we cannot accuse the Stridonite of being the author of the extant Latin text. It is not unworthy of Rufinus, but the opposition in which Epiphanius and Rufinus stood makes it almost incredible that the presbyter of Aquileia could have undertaken the task. It must have been the work of some anonymous writer between the years 410 and 550.

(1) *Pro defensione trium capitulorum*, Migne, PL 67., cols. 527 B ff; the citation is found in cols. 617 c sqq. On Facundus see the literature in M. Schanz, *Römische Literaturgeschichte*, IV. 2 (1920), pp. 581-2.

(2) The variations are given in Günther's edition, but I have not deemed it necessary to include them in the apparatus criticus.

§ 8. THE SYRIAC VERSION.

We have seen above that a complete translation of the *περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν* exists in Syriac (1), and it seemed likely that some traces of the sister production on the twelve stones might have survived in that tongue. The scrutiny of available catalogues which I undertook, however, unearthed only one possibility. This was a short fragment ascribed to our author in the British Museum MS. No. 753 (saec. VI) in Wright's catalogue (2). The MS. is a large and ancient collection of excerpts from various patristic authors. Through the kindness of Mr. F. R. Hall, the Comptroller of the Oxford Press, I obtained an excellent photostatic print of the leaf in question. The leaf contained some nineteen lines of text which appeared at first sight to be akin to the discussion of the beryl in the third part of the tractate (3), but a closer examination, which Professor D. S. Margoliouth of Oxford was kind enough to make for me (4), showed that first impressions are deceitful. The fragment proved to be a clumsy conglomerate of tags from one of the spurious homilies of Epiphanius (5). No genuine fragments of our tractate have come down to us in Syriac, as far as I am aware, but evidence to be adduced below (6) will, I think, show clearly that a Syriac translation must have existed.

(1) See above, § 3.

(2) W. WRIGHT, *Catalogue of the Syriac Mss. in the British Museum acquired since the year 1838*, vol. II (London 1872), p. 699: the fragment is on f. 165B.

(3) Page 160, 2-4 of the translation. I thought for a time that it might fit into the lacuna there.

(4) In his letter to me of May 25, 1924. I desire to express my sincere thanks to him here for his kindness.

(5) The homily in question is the *εἰς τὴν ταφὴν τοῦ Κυρίου* (ed. Dindorf, vol. IV. 2, 9 ff = PG, 43, col. 440 A ff.); the passages come from pages 20-25 of Dindorf's edition.

(6) See § 25.

§ 9. FRAGMENTS OF THE COPTIC SAHIDIC VERSION

BY

H. DE VIS.

A number of fragments of this important tractate of the Cypriote bishop have been preserved in a Sahidic translation ; they are scattered about in different libraries in Europe and in Cairo, and a part of them has been published haphazardly *more coptico* by various scholars. The literature on this subject is partially cited by O. BARDENHEWER (1). We have looked up Bardenhewer's bibliography, and in going through the catalogues of various libraries we have been so fortunate as to identify a certain number of very important new fragments of Epiphanius' work. All the leaves which we have succeeded in identifying up to the present belong to a single manuscript. But it is by no means impossible that further fragments of the manuscript may come to light, now that the whole document has been edited in the Georgian version with an English translation.

The leaves which at present can be identified are the following :

A. ZOEGA, *Catalogus Codicum Copticorum MSS. qui in Museo Borgiano Velitris asservantur* (Romae, 1810), No. CCLV, pp. 608-9. One leaf, numbered $\overline{\text{CNA}}-\overline{\text{CNB}}$: 251-252, including the tail-end of the letter of Epiphanius to Diodorus, the description of the sardion, and part of that of the topaz. (MIGNE, *P.G.*, XLIII, 324A-325A ; BLAKE, 102, 21 - 105, 16). This leaf was originally published with a Latin version by GIORGI, *De Miraculis Sancti Coluthii et reliquiis actorum Sancti Panesniv martyrum, thebaica fragmenta duo*

(1) *Geschichte der altchristlichen Literatur*, III (Freiburg, 1910), pp. 300-301.

(Romae, 1793), pp. 313-318. In our edition we reproduce Zoega's text.

B. PARIS, BIBLIOTHÈQUE NATIONALE, Fonds copte No. 131⁵. Fol. 40. One leaf. The numbers of the pagination are lost. Contains the latter third of the description of the emerald (MIGNE, *P.G.* XLIII, 328A - 331A; BLAKE, 107,13-109,18). This leaf was published by E. O. WINSTEDT, *Proceedings of the Society for Biblical Archaeology*, t. XXXII (1910), pp. 27-32, 73-77, with an English translation. Corrections by O. VON LEMM, *Koptische Miscellen* I, No. XCV, *Zu Epiphanius Schrift Περὶ τῶν ἑβ' λίθων* (Leipzig, 1914), pp. [283-285] = *Bulletin de l'Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg*, Série 6, t. V (1911), pp. 327-329. See the review by P. PEETERS, *Analecta Bollandiana*, t. XXXI (1912), p. 463.

C. PARIS, BIBLIOTHÈQUE NATIONALE, Fonds Copte, no. 131², Fol. 88. One leaf numbered $\overline{\text{c}\overline{\text{n}}\overline{\text{z}}-\overline{\text{c}\overline{\text{n}}\overline{\text{h}}}$: 257-258. Contains the end of the description of the emerald, the whole of the description of the carbuncle, and the first words of that of the sapphire (MIGNE, *P. G.*, XLIII, 331A-333A; BLAKE, 109,18 - 112,3). This leaf is the continuation of the preceding one, which in consequence must have been paginated $\overline{\text{c}\overline{\text{n}}\overline{\text{e}}-\overline{\text{c}\overline{\text{n}}\overline{\text{e}}}$: 255-256. Unpublished.

D. PARIS, BIBLIOTHÈQUE NATIONALE, Fonds Copte 131², fol. 89. One leaf numbered $\overline{\text{c}\overline{\text{z}}\overline{\text{f}}-\overline{\text{c}\overline{\text{z}}\overline{\text{a}}}$: 263-264, which contains a part of the description of the ligure (MIGNE, *P. G.*, XLIII, 337A-339A; BLAKE, 115,1 - 117,12). I owe the reference to the two leaves C and D to W. CRUM, *Catalogue of the Coptic Mss. in the British Museum* (London, 1905), No. 180, p. 70. These two leaves are edited and translated here for the first time.

E. PARIS, BIBLIOTHÈQUE NATIONALE, Fonds Copte 131³, fol. 46-50. Five complete leaves, numbered $\overline{\text{c}\overline{\text{n}}\overline{\text{z}}}$, $\overline{\text{c}\overline{\text{n}}\overline{\text{h}}}$, $\overline{\text{c}\overline{\text{n}}\overline{\text{e}}}$, $\overline{\text{c}\overline{\text{y}}}$, $\overline{\text{c}\overline{\text{y}}\overline{\text{a}}}$, $\overline{\text{c}\overline{\text{y}}\overline{\text{b}}}$, $\overline{\text{c}\overline{\text{y}}\overline{\text{f}}}$, $\overline{\text{c}\overline{\text{y}}\overline{\text{a}}}$, $\overline{\text{c}\overline{\text{y}}\overline{\text{e}}}$, $\overline{\text{c}\overline{\text{y}}\overline{\text{f}}}$: 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296. These leaves contain a large portion of the enumeration of the tribes (MIGNE, *P. G.*, XLIII, 350B-363A; BLAKE, 181, 20 - 191, 18-19). They were identi-

fied as belonging to our tractate by M. l'abbé Saint Paul Girard, Conservateur de l'Institut Français d'Archéologie Orientale au Caire. Having learned that we were preparing an edition of the scattered fragments of the Twelve Precious Stones, he was so kind as to send us the photographs of the above fragments, with a transcription of the text by his own hand. It is this text which we publish here.

F. BRITISH MUSEUM. Or. 3581 a (8). CRUM, *Catalogue of the Coptic Mss. in the British Museum*, No. 180, p. 70. This fragment bears the numbers $\overline{\text{c}\overline{\text{q}}\overline{\text{e}}-\overline{\text{t}}}$: 299-300. The leaf is fragmentary. It continues the enumeration of the tribes. The Latin text does not appear in MIGNÉ and is lacking in BLAKE. Between this fragment and those preceding only one leaf is missing, $\overline{\text{c}\overline{\text{q}}\overline{\text{z}}-\overline{\text{c}\overline{\text{q}}\overline{\text{h}}}$: 297-298. Published by CRUM, *loc. cit.*

G. INSTITUT FRANÇAIS D'ARCHÉOLOGIE ORIENTALE AU CAIRE. One leaf bearing the numbers $\overline{\text{t}\overline{\text{n}}\overline{\text{z}}-\overline{\text{t}\overline{\text{n}}\overline{\text{h}}}$: 357-358. Not catalogued. It contains the last part of the interpretation of the agate and the first part of that of the amethyst. The Latin version is not preserved; BLAKE, 151,13 - 152,14 This leaf was discovered and identified by M. l'abbé Saint Paul Girard, who kindly sent us a photograph of it and a transcription of the text by his own hand, which is here published for the first time. Between this fragment and the preceding one there is a lacuna of 56 pages.

H. CAIRO MUSEUM. A fragment published by H. MUNIER, *Catalogue Général des Antiquités Égyptiennes du Musée du Caire*, Vol. LXXIV, *Manuscrits Coptes* (Le Caire, 1916), pp. 122-124, No. 9273. Deals with the interpretation of the chrysolith. This passage is lacking in the Latin version: BLAKE, 152,23 - 154,28. The leaf is very fragmentary and can only be read with difficulty. The numbers of the pagination are lost. M. Munier was so good as to make a new collation with the original for us, and suggests certain corrections of his first edition, which we adduce in our text.

I. BRITISH MUSEUM Or. 3581 a(8), No. 2. CRUM, *Catalogue of the Coptic MSS. in the British Museum*, No. 180, pp. 70^b-71^a. A single complete leaf bearing the numbers $\overline{\tau\zeta\delta}$ - $\overline{\tau\delta}$: 369-370. These come from the interpretation of the beryl. Lacking in the Latin version (BLAKE, 156,31-157,26). Published by CRUM, *loc. cit.*

J. BRITISH MUSEUM Or. 3581 a(8). No. 3. CRUM, *Catalogue of the Coptic Mss. in the British Museum*, No. 180, pp. 71^b-72^a. A single complete leaf numbered $\overline{\tau\delta\epsilon}$ - $\overline{\tau\delta\epsilon}$: 375-376. Continues the interpretation of the beryl. Lacking in the Latin version. BLAKE, 159, 34 - 160, 4. Published by CRUM, *loc. cit.*

K. ZOEGA, *Catalogus Codicum Copticorum MSS. qui in Museo Borgiano Velitris asservantur* (Romae, 1810). No. CCLV, pp. 610-611. One leaf numbered $\overline{\tau\pi\Gamma}$ - $\overline{\tau\pi\Delta}$: 383-384. Contains the end of the interpretation of the beryl and the beginning of that of the onyx. Lacking in the Latin version. BLAKE, 164, 3 - 165, 4. CRUM, *loc. cit.*, p. 70, suggests : « Perhaps Zoega CCLV belongs to our MS. » There is no doubt whatsoever on this point.

L. ZOEGA, *Catalogus Codicum Copticorum MSS. qui in Museo Borgiano Velitris asservantur* (Romae, 1810), No. CXXXI. Four leaves numbered $\overline{\tau\pi\epsilon}$, $\overline{\tau\pi\zeta}$, $\overline{\tau\pi\eta}$, $\overline{\tau\pi\theta}$, $\overline{\tau\eta}$ $\overline{\tau\eta\alpha}$, $\overline{\tau\eta\beta}$, $\overline{\tau\eta\Gamma}$: 385, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393. The text is a continuation of the preceding fragment. The scribe has skipped the number $\overline{\tau\pi\epsilon}$: 386, probably because of the similarity between the figures ϵ and ϵ . We must therefore reduce the following numbers by one. The Coptic text has been published by I. GUIDI, *Frammenti Copti*, III, pp. 67-72 : *Rendiconti della Reale Accademia dei Lincei, Classe di Scienze morali, storiche, filologiche* (Roma, 1888), Vol. III, 2, pp. 37-42. These leaves were not recognized as belonging to our text by the first editor, but were afterwards connected and identified with it in a brilliant article by O. VON LEMM, *Kleine Koptische Studien*, XXIV : *Ein bisher nicht erkanntes Fragment aus Epiphanius Schrift Περὶ τῶν ἑβ' λίθων* = *Bulletin de l'Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg*, Série 5, t.

XIV (1901), pp. 296-301. Lacking in the Latin version (BLAKE, 165, 5 - 176, 30).

The fragments already published by the authors mentioned are here reproduced exactly as they stand in the original edition with the exception of fragment H, in which we adduce the editor's emendations of his original edition.

Description of the Manuscript.

We believe it will be useful to give a rather detailed description of the manuscript in order to facilitate the identification of any missing leaf which may chance to be discovered in the course of further research (1).

The manuscript is on parchment: each page measures 354 by 280 mm. The parchment is coarse and decidedly yellowish. Some of the surviving leaves are badly damaged, being torn, punctured, smeared, and stained by dampness.

The text is written in two columns, each consisting of 33 to 59 lines (an average of 34 lines). The letters are between 5 and 6 mm. high. The writing is in brownish ink, in an upright hand of type VI of ZOEGLER; tables XI and XIII of CIASCA; pp. 73 and 75 of TISSERANT, *Specimina Codicum Orientalium*; and HYVERNAT, *Album*, pl. XI, 2. But as CRUM (2) observes, in HYVERNAT's *Album* « the character is larger than ours ». CRUM (3) has shown that the manuscript comes from the library of the White Cloister (Shenuti's Monastery) at Akhmim (4). The manuscript is dated in the tenth century by all authorities.

Large, coarse initials, written in black against a red painted shading in the margins, mark the beginning of the paragraphs. In the first column, in the left hand margin, these initials are accompanied by one or more crudely drawn sym-

(1) See the brief description of the manuscript in CRUM, *Cat. Brit. Mus.* No. 180, p. 70.

(2) *Cat. Brit. Mus.* No. 180, p. 70.

(3) *Loc. cit.*

(4) On this cloister, see in particular J. LEIPOLDT, *Schenute von Atripe und die Entstehung des national-ägyptischen Christentums* (Leipzig, 1903), (TU. N.F. X, 1), p. 92 et seq.

bols, somewhat resembling a three-petaled flower, outlined in black ink, with the outer petals painted red, the middle one green. These symbols rarely appear in the second column. But on the other hand, the ends of the paragraphs in this column are indicated by a line between two dots, drawn in black ink, and shaded in red, \div , these signs appearing usually in the space between the columns. The cola are divided into groups of words separated by one or two dots in black, shaded in red. As accents we find above the letters a short black line, very often reduced to a mere dot. Frequently the ι is surmounted by two black dots. The first line at the beginning of each column usually contains two or three letters chosen rather at random, which are larger than the others and extend far beyond the ordinary level of the line. These are nearly always shaded in red. Although, as a rule, the scribe writes each letter by itself, separated from the others, we note in his hand a marked tendency to connect certain groups of letters by prolonging one of their component lines. Thus the groups $\alpha\alpha\alpha$, $N\alpha\alpha$, $\alpha\alpha N$, $\alpha\alpha\pi$, $\pi\alpha\alpha$ are almost always joined together by the serifs of their bases. In the same way, the serifs of the bases of the letter α are prolonged so as to connect with the following letter. In the letter ϵ the cross bar extends far beyond the limits of the ellipse and is joined to the following letter. This regularly occurs when ϵ follows ϵ : in this case the same cross bar serves for the letter ϵ and as median bar of the letter ϵ . No doubt for aesthetic reasons the circle of the letter ϕ is always enlarged out of proportion, and the vertical hasta extends far above and below the general level of the other letters. This letter is usually ornamented by two red dots, one in each semi-circle.

The manuscript is paged in the right-hand top corner of the recto and the left-hand corner of the verso. The size of the figures is smaller than that of the letters in the text. The figures are placed between two parallel horizontal lines drawn in red and black, having at the sides a sketchy ornament consisting of dots and curved lines drawn in red and black. The ornamentation of the figures is different on each page. The ornamentation of the margin and the page numbers seems to have been done by the same hand.

We cannot conclude this notice without expressing our profound gratitude, first of all, to Professor Robert P. Blake, who has paid us the honor of giving our study a place in his edition of the Georgian and Armenian texts of the Twelve Precious Stones. He has kindly supplied us with several photographs from Paris and Cairo, and has always assisted us with his advice and encouragement.

Next, we wish to give our deepest thanks to the R. P. Paul Peeters, S. J., the Bollandist. If we have been able to complete the Latin version and find our way through the labyrinth of a text which has been maltreated by the translator and the copyists, mutilated and defaced by time, we owe it in great part to his advice, his helpfulness, and his vast philological knowledge. In the world of Orientalists, the helpfulness and disinterestedness of Father Peeters have become proverbial. He was so kind as to assume the thankless task of going over our Latin version minutely, and we take pleasure in paying him the tribute of stating that in many obscure places where we had almost lost our way, he has put us on the right track.

Last, but not least, we owe a debt of gratitude to M. l'Abbé Saint Paul Girard. For a long time the noted Conservateur de l'Institut Français d'Archéologie Orientale au Caire had planned to publish the scattered Coptic fragments of the Twelve Precious Stones of St. Epiphanius. Having learned, however, that we had the intention of publishing the same fragments parallel with Professor Blake's Georgian version, he graciously allowed us precedence.

**LIST OF THE COPTIC FRAGMENTS
AND THEIR CORRESPONDING PASSAGES
IN THE LATIN AND GEORGIAN VERSIONS.**

FRAGM.	LIBRARIES WHERE THE FRAGMENTS ARE PRESERVED	PAGE NUMBERS IN COPT. Ms.	SECTION	CONTENT	LATIN VER- SION P.G., XLIII	GEORGIAN VERSION. BLAKE																																																																																																								
A.	ZOEGA, Cat. CCLV, published by him, <i>ibid.</i> , p. 609.	251	I	De Sardio	Col. 324A-325A	Pag. 102, 21 - 105, 16																																																																																																								
		252	II	De Topazio			B.	Paris. Fonds Copte 131 ⁵ , Fol.40. Published by WINSTEDT.	255 256	III	De Smaragdo	328A-331A	107, 13 - 109, 18	C.	Paris. Fonds Copte 131 ² , Fol. 88. Unpublished.	257	III	De Smaragdo	331A-333A	109, 18 - 112, 3	258	IV	De Carbunculo	D.	Paris. Fonds Copte 131 ² , Fol. 89. Unpublished.	263	VII	De Sapphiro	337A-339A	115, 1 - 117, 12	264	De Ligyrio	E.	Paris. Fonds Copte 131 ³ , Fol. 46, 47, 48, 49, 50 Unpublished.	287	—	De Enumeratio- nibus Tribuum	350B-363A	181, 20 - 191, 18-19	288	289	290	291	292	293	294	295	296	F.	Brit. Mus. 3581 A(8). Published by CRUM, Cat. No. 180.	299	—	De Enumeratio- nibus Tribuum	gap in text	lacking	300	G.	Inst. Franç. Arch. Or., Cairó. Not cata- logued ; unpublished.	357	VIII	De Achate	gap in text	151, 13 - 152, 14	358	IX	De Amethysto	H.	Cairo, Museum. Published by MUNIER, Catalogue, pp. 122-124	X	De Chrysolitho	gap in text	153, 23 - 154, 28	I.	Brit. Mus. 3581 A(8), 2 Published by CRUM, Cat. No. 180.	369	XI	De Beryllo	gap in text	156, 31 - 157, 26	370	J.	Brit. Mus. 3581 A(8), 3. Published by CRUM, Cat. No. 180.	375	XI	De Beryllo	gap in text	159, 34 - 160, 4	376	K.	ZOEGA, Ca CCLV, published by him, <i>ibid.</i> , pp. 610, 611.	383	XI	De Beryllo	gap in text	164, 3-4 165, 4	384	XII	De Onychio	L.	ZOEGA, Cat. CXXXI, published by GUNDI.	385	XII	De Onychio	gap in text	165, 5 - 176, 30	386 (387)	387 (388)	388 (389)
B.	Paris. Fonds Copte 131 ⁵ , Fol.40. Published by WINSTEDT.	255 256	III	De Smaragdo	328A-331A	107, 13 - 109, 18																																																																																																								
C.	Paris. Fonds Copte 131 ² , Fol. 88. Unpublished.	257	III	De Smaragdo	331A-333A	109, 18 - 112, 3																																																																																																								
		258	IV	De Carbunculo			D.	Paris. Fonds Copte 131 ² , Fol. 89. Unpublished.	263	VII	De Sapphiro	337A-339A	115, 1 - 117, 12	264	De Ligyrio	E.	Paris. Fonds Copte 131 ³ , Fol. 46, 47, 48, 49, 50 Unpublished.	287	—	De Enumeratio- nibus Tribuum	350B-363A	181, 20 - 191, 18-19	288	289	290	291	292	293	294	295	296	F.			Brit. Mus. 3581 A(8). Published by CRUM, Cat. No. 180.					299	—	De Enumeratio- nibus Tribuum	gap in text	lacking	300	G.	Inst. Franç. Arch. Or., Cairó. Not cata- logued ; unpublished.	357	VIII	De Achate	gap in text	151, 13 - 152, 14	358	IX	De Amethysto	H.	Cairo, Museum. Published by MUNIER, Catalogue, pp. 122-124	X	De Chrysolitho	gap in text	153, 23 - 154, 28	I.	Brit. Mus. 3581 A(8), 2 Published by CRUM, Cat. No. 180.	369	XI	De Beryllo	gap in text	156, 31 - 157, 26	370	J.	Brit. Mus. 3581 A(8), 3. Published by CRUM, Cat. No. 180.	375	XI	De Beryllo	gap in text	159, 34 - 160, 4	376	K.	ZOEGA, Ca CCLV, published by him, <i>ibid.</i> , pp. 610, 611.	383	XI	De Beryllo	gap in text	164, 3-4 165, 4	384	XII	De Onychio	L.	ZOEGA, Cat. CXXXI, published by GUNDI.	385	XII	De Onychio	gap in text	165, 5 - 176, 30	386 (387)	387 (388)	388 (389)	389 (390)			390 (391)					391 (392)	392 (393)	
D.	Paris. Fonds Copte 131 ² , Fol. 89. Unpublished.	263	VII	De Sapphiro	337A-339A	115, 1 - 117, 12																																																																																																								
		264		De Ligyrio			E.	Paris. Fonds Copte 131 ³ , Fol. 46, 47, 48, 49, 50 Unpublished.	287	—	De Enumeratio- nibus Tribuum	350B-363A	181, 20 - 191, 18-19	288	289			290					291	292	293	294	295	296	F.	Brit. Mus. 3581 A(8). Published by CRUM, Cat. No. 180.	299	—			De Enumeratio- nibus Tribuum					gap in text	lacking	300	G.	Inst. Franç. Arch. Or., Cairó. Not cata- logued ; unpublished.	357	VIII	De Achate	gap in text	151, 13 - 152, 14	358	IX	De Amethysto	H.	Cairo, Museum. Published by MUNIER, Catalogue, pp. 122-124	X	De Chrysolitho	gap in text	153, 23 - 154, 28	I.	Brit. Mus. 3581 A(8), 2 Published by CRUM, Cat. No. 180.	369	XI	De Beryllo	gap in text	156, 31 - 157, 26	370	J.	Brit. Mus. 3581 A(8), 3. Published by CRUM, Cat. No. 180.	375	XI	De Beryllo	gap in text	159, 34 - 160, 4	376	K.	ZOEGA, Ca CCLV, published by him, <i>ibid.</i> , pp. 610, 611.	383	XI	De Beryllo	gap in text	164, 3-4 165, 4	384	XII	De Onychio	L.	ZOEGA, Cat. CXXXI, published by GUNDI.	385			XII					De Onychio	gap in text	165, 5 - 176, 30	386 (387)			387 (388)					388 (389)	389 (390)	390 (391)
E.	Paris. Fonds Copte 131 ³ , Fol. 46, 47, 48, 49, 50 Unpublished.	287	—	De Enumeratio- nibus Tribuum	350B-363A	181, 20 - 191, 18-19																																																																																																								
		288																																																																																																												
		289																																																																																																												
		290																																																																																																												
		291																																																																																																												
		292																																																																																																												
		293																																																																																																												
		294																																																																																																												
		295																																																																																																												
		296																																																																																																												
F.	Brit. Mus. 3581 A(8). Published by CRUM, Cat. No. 180.	299	—	De Enumeratio- nibus Tribuum	gap in text	lacking																																																																																																								
		300																																																																																																												
G.	Inst. Franç. Arch. Or., Cairó. Not cata- logued ; unpublished.	357	VIII	De Achate	gap in text	151, 13 - 152, 14																																																																																																								
		358	IX	De Amethysto																																																																																																										
H.	Cairo, Museum. Published by MUNIER, Catalogue, pp. 122-124	X	De Chrysolitho	gap in text	153, 23 - 154, 28																																																																																																								
																																																																																																													
I.	Brit. Mus. 3581 A(8), 2 Published by CRUM, Cat. No. 180.	369	XI	De Beryllo	gap in text	156, 31 - 157, 26																																																																																																								
		370																																																																																																												
J.	Brit. Mus. 3581 A(8), 3. Published by CRUM, Cat. No. 180.	375	XI	De Beryllo	gap in text	159, 34 - 160, 4																																																																																																								
		376																																																																																																												
K.	ZOEGA, Ca CCLV, published by him, <i>ibid.</i> , pp. 610, 611.	383	XI	De Beryllo	gap in text	164, 3-4 165, 4																																																																																																								
		384	XII	De Onychio																																																																																																										
L.	ZOEGA, Cat. CXXXI, published by GUNDI.	385	XII	De Onychio	gap in text	165, 5 - 176, 30																																																																																																								
		386 (387)																																																																																																												
		387 (388)																																																																																																												
		388 (389)																																																																																																												
		389 (390)																																																																																																												
		390 (391)																																																																																																												
		391 (392)																																																																																																												
392 (393)																																																																																																														

*The Relation of the Coptic to the other
Versions.*

It is clear from the list of fragments quoted above that somewhat less than a quarter of the text of Epiphanius' tractate has come down to us in the Coptic version. It is likewise obvious that the order in our present manuscript in any case differed from that of the Georgian and Armenian, and probably also from that of the Latin. The discussion of the enumerations of the tribes in the Coptic appears from the pagination in the manuscript to have been inserted between the section dealing with the description of the stones and that which expounds their allegorical interpretation. The Coptic does not seem to have preserved the primal order of sections, as the newly discovered Armenian version holds to the order found in the other translations.

The Sahidic translator obviously had before him the complete text of the tractate. He translated steadily and fairly faithfully until he came across passages of unusual difficulty, where he made out what he could of the text. Collation with the Georgian text shows that the Greek manuscript which the Sahidic translator had before him was in general fairly close to the one at the disposal of the Latin interpreter. A comparison of the variant readings both of the Latin and of the Coptic with regard to the Georgian shows this clearly. There is a fair amount of interpolation in the Georgian—presumably accretions during the Armenian stage of the tradition, which are wholly absent from the earlier Latin and Coptic translation. Greek syntax and constructions still shimmer through in these versions. They agree particularly in the concrete and descriptive passages; where bits of allegorical interpretation have been intercalated among these by the translator, the kinship between Latin and Coptic renderings is by no means so close.

The majority of divergent renderings are to be found in the section treating of the allegorical interpretation of the gems. Here the Latin deserts us and we have only the Georgian, for the surviving sections of the Armenian happen not

to coincide with any of the Coptic. It would appear that the Greek text proper in these portions of the tractate was much less lucid, and that the Oriental translators were hard put to it to extract any coherent meaning from Epiphanius' lucubrations; accordingly they gave freer play to their imagination. Only detailed investigation and careful weighing of each individual passage will enable us to decide to which version we should give the preference in any given reading.

§ 10. THE ARMENIAN FRAGMENTS AND EPITOMES.

Through a reference in the useful compilation of Father G. Zarbhanalean (1) I became aware of the fact that some Armenian texts of this tractate were in existence. From Father G. B. Aucher of the Mkhit'arist brotherhood in Venice I learned that the MSS. in question were in the library at San Lazzaro, and had appeared in print in the periodical publication of the convent, the *Bazmavêp*. Later I was able to obtain a photograph of the pages in question. The article (2), which is printed under the heading of *Ազգային Մատենագրութիւն* «National Literature», has a sub-title: «The Statement of St. Epiphanius regarding the names of the precious stones». The editor (L. Alishan) (3) says nothing about the MSS except that they are two in number: he prefaces the texts, which are printed in parallel columns, with a short introductory note of a general character. Inasmuch as the text of the *Bazmavêp* is not easily accessible, it seemed advisable to reprint the texts in this volume together with a translation of my own. While in Venice in 1923, I followed up some suggestions which, with his unwearied kindness, Père Paul Peeters had carefully worked out for me through a perusal of the second part of Sargisean's catalogue (4), and was able to lay my hand on the MS. from which Epitome B had been printed and also to discover a new epitome unrelated to either published version.

While in Jerusalem on the same journey, I discovered at the Armenian Convent of St. James a sizeable fragment of the unabridged text of the Armenian version of the tractate itself. Inasmuch as the fragment comes from that part of the text which is otherwise preserved complete only in Georgian,

(1) *Մատենադարան հին հայոց թարգմանութեանց*, Վենետիկ 1887, p. 202.

(2) *Բազմավէպ* X (1856), pp. 46-50.

(3) The publication is anonymous: Father Aucher informed me of the author's name.

(4) Բ. Մարգիսեան. *Մայր Յուդեական հայերէն Զեռնագրաց Մատենադարանին Մխիթարեանց 'ի Վենետիկ*, 2 vv., Venice 1914.

and is merely entitled « On the Prophet Daniel », it could not have been identified without knowledge of the Georgian. Another epitome also turned up which seemed to me to be closely related to the new text from Venice. On my return journey I passed through Venice again and was able to accomplish the following results : 1) the MS. of epitome B was collated ; 2) the MS. of Epitome A was found and collated ; 3) the text of the newly-discovered Venetian epitome was copied ; 4) a new fragment of the complete text was found and copied, which filled up a minute portion of the second lacuna in the Georgian text.

This last text chanced to be a modern copy of a Paris MS. which I also collated. Upon investigating the new epitome discovered at Venice, it proved to have been copied from a very corrupt archetype, and that a complete copy of the Jerusalem MS. was needed. This, unfortunately, I was not then able to obtain. Other Venice texts which appeared from Sargisean's catalogue to perhaps form part of our tractate proved on investigation to be false leads.

The Armenian tradition, then, is represented in the present book by the following texts : 1) three epitomes, covering the second part of the tractate which deals with the description of the gems ; 2) two fragments treating of the allegorical interpretation of the stones and either directly derived from, or at least showing the use of, the complete text.

1) The epitomes vary in extent and content, and are all independent of one another. Of the two published by Alishan, that in the right-hand column (here termed B) is much fuller and more correct than that on the left-hand side (A). The epitomist of A took matters very easily, much as Anastasius Sinaïta had done, noting the main hue, the chief property, and the provenance of each stone.

Epitome B, however, contains about as much material as the first Greek Epitome. The two are independent of one another, inasmuch as each contains statements which the other lacks. Both A and B of the Armenian contain a paragraph (in A at the beginning, in B at the end) enumerating the names of the patriarchs and the stones assigned to them, similar

to the data which have been handed down in Greek MSS. (1), though there it would seem separately.

Epitome A was published by Alishan from MS. Ven. Mekh. (Հին Թիւ) 1537 Կ Դ', a late *Sammelhandschrift* of the 18th century, written in *notragir*. The text is found therein on pp. 179-180. A collation brought to light no variants of any importance: there are some minor orthographical points and one gloss in a later hand which Alishan rightly excluded. Epitome B was printed from MS. B248 Sargisean *սսկեփորիկ թ'*, which is exhaustively described in the Catalogue (2). The text stands on pp. 372-377, which are bound in the wrong order: pp. 372-3 should follow pp. 375-7. Here again the collation brought to light only two corrections of any importance: Սմաթունդոջ in place of Սմաթունդոլ (3), and after կճեայ the MS. adds Խյանարդ տեղիս (4). Both MSS are late in date, and the orthography is very wild. It has not seemed advisable to correct it, except in a few cases where obvious Armenian scribal errors make pure nonsense. In one or two instances the errors evidently go back beyond the Armenian archetype. A list is subjoined of words which violate the rules of classical Armenian orthography, or in which A and B evince some inconsistency:

Orthographic points. Final *j* omitted: Յուդա

o in place of լեսողն (corr.): Մօսէս Թօբէն Զարօլոն Յօսէփ.

է for ա: ծիրանէգոյն: է for ե: սրէն: ե for է: Լիրեացոց:

ւ for ու: արծւիք: alternation between ղ and լ: Լիդիրոն: ղիդիրոն; Լեւի: Ղեւի: Նեփթալիմ: Նեփթաղիմ.

Alternation of dentals; թ for տ and դ; տ for դ: Գաթ, զմրութ, լամպատի, Թեբայիթ; of gutturals, դ for կ: կարգեղոն, եղունդն and եղունկն; of labials, բ for պ: Ըմբէ.

Variation in forms: լեսէ and լեսու; զմրուխա and զմրութ; ամեթիւտրոն and ամեթիստոն; Տուպաղէ and

(1) Cf. MIGNE, P.G., 43, 301-304 Περι τοῦ ἀδάμαντος λίθου.

(2) Cf. Սարգիսեան, l. c., pt. II, cols. 683-698.

(3) Text, p. 200, l. 27.

(4) Text, p. 210, l. 17.

Տպազէ. Late forms : երևեան ; չայրէ ; չհամրերէ. Grammar : 'ի Հ նդելիք (1).

The question now arises as to the language from which these texts are derived. It is clear that they cannot have descended from the Greek epitomes in the form in which the latter are now found. Both the Armenian and the Greek contain statements lacking in the other, but attested by one or all of the remaining versions. Accordingly either 1) we have Armenian translations of various and diverse Greek epitomes : or 2) there lie before us a series of independent abridgements of the original Armenian version. It is impossible to give a definite answer to the problem, but the balance of probability inclines toward the second alternative. In the first place the large variation observable within the Armenian texts themselves involves serious difficulties, should we seek to postulate a separate Greek original for each of them. Furthermore, as we shall see below (2), internal evidence within the Georgian text itself makes it necessary to assume that an Armenian archetype existed and, indeed, portions of this have come down to us. In the second place, no specific evidence in the extant Armenian fragments points towards an immediate Greek ancestor, while there is some testimony to a Syriac archetype. This leads us to reject the first, and to adopt the second, possibility, since the divergence between the epitomes is in no place so cardinal as to prevent the assumption that they represent impoverished descendants of the original Armenian translation.

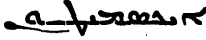
One of the corruptions in this text tends to confirm this supposition. The variant forms of the name Thermodon in the Armenian Թորգոմենասու *T'orgomentos* : Թերմոնդոս *T'ermondos* show the confusion between *g* and *d* which distinguishes the Georgian თერმაგონდობ *T'eromagondos*.

(1) The majority of these points are to be found in Middle Armenian mss. in general, and are not specifically characteristic of any one dialect. See in general J. KARST, *Grammatik der kilikisch-armenischen Sprache*, Strassburg, 1900.

(2) See § 20 ff.

In addition certain of the Georgian expressions go back to the Armenian forms with which we meet in the text of the epitomes: e. g., კურნება იქმნა = *იქსაგორგანს*; მზის თუალი = *არბეკას*; დაჰნაგს : *რასანას*; ლამპარი : *ლამ-ყაათი*; იაგუნდი : *საკონი*; ადბურქებული ; *რორარხლი* : <ოქრო> ბვგრილი : *ოსკერორი* (confirming the emendation), etc.

As apparent Syriasms in the Armenian text the following points may be noted (1) :

1) *էքսամիտონ* is clearly the Syriac form of the Greek *ἔξάμιτον*, *velvet*, *samite*.

2) *կողնոյ* while possibly representing the Greek *κόλλαυα* is more likely to be the Syriac *blue*.

3) *սօս*, as Père Peeters points out, is probably the frustum of the (old Persian) word *red, purple*, as the Georgian *წითელი* and the Latin *rufae* (ll. cc.) show.

The next text to claim our attention is the Venetian epitome. The text is published from the exceedingly corrupt Venetian MS. (*Հին Թիւ*) 828 *Ա.Ն.*, to which, as I have mentioned above, my attention was called by Father G.B. Aucher. It is a *Sammelhandschrift* of moderate dimensions on coarse yellowish paper, written in one column by a hand of the 17th century. The archetype was unfortunately very corrupt and the MS. itself has suffered damage, so that the state of the text is deplorable. The Jerusalem MS. is far older and better. It bears the number 1297, and forms a small stout volume in octavo written at Tiflis in the year 1363; it appears to belong to the class of works known in Armenian as *օսկերօրիկ* *oskep'orik*. The epitome is to be found on pages *պժբ'պժդ'*. Unfortunately I had time to copy only the section relating to the topaz. The paragraph on the sardion, however, belongs to another version—that of Epitome A, and the variants are included under the apparatus criticus there. I have printed the fragment from the Jerusalem MS. alongside of the Venetian text.

The actual verbal content of the Venetian epitome is

(1) For the registration of these I am indebted to the kindness of Père Peeters.

not unlike that of Epitome B, but it includes some data which the latter omits, and *vice versa*. The chief differences, however, are two :

1) All but one of the stones are attributed to patriarchs, and all but one to an apostle as well. Both of these characteristics are clearly secondary, as none of the other versions contain anything of the sort. The list of the apostles is as follows :

1) Sardion : Philip	7) Ligure : James
2) Topaz : Matthew	8) Agate : Thaddaeus
3) Emerald : John	9) Amethyst : Simon
4) Carbuncle : Andrew	10) Chrysolith : Bartholomew
5) Sapphire : Paul	11) Beryl :
6) Jasper : Peter	12) Onyx : Matathias

2) The list of the patriarchs has become disordered : after the first five as in the other versions, we have :

6) Jasper : Gad	9) Amethyst : Zebulon
7) Ligure : Asher	10) Chrysolith : Joseph
8) Agate : Issachar	11) Beryl :
12) Onyx : Naphtali	

that is, Naphtali has been displaced from the sixth to the twelfth place, and each of the other patriarchs is accordingly one ahead of his true station. In addition to this the first paragraph of the Venetian MS. is badly disordered, the description of Philip being clumsily inserted between two sentences which deal with the description of the stone. It is clear that these statements about the apostles are intercalated from some single extraneous source, as the characteristics attributed to each of them show traces of the same mould. This source proved to be the commentary on the Apocalypse of Andreas of Caesarea (s. VI). The first complete translation of this tractate into Armenian, according to Conybeare, was by Nerses of Lambron (1179) (1), but it may be that an earlier translation existed which has since been lost, so that speculations as to the date of the Epitome cannot be certain.

Vulgarisms are fewer in Ep. Ven. than in A or B, and most

(1) F. C. CONYBEARE, *The Armenian Version of Revelations*, London 1904, p. 64.

of the errors are due to careless writing. One of the forms is interesting as evidencing traces of a Syriac original, **Ռ. քոմի. նիդադի** *Ok'omonidazi* with uncertain vocalization. The **զ** is peculiar (1). The other MSS. at Venice proved to contain either Hermetic or other materials alien to my inquiry.

In addition to the above there exist at Echmiadzin two copies of one of the epitomes. Little could be inferred about them beyond the laconic remarks in Kareneants' catalogue (2), but during a visit to Echmiadzin in 1930, I inspected the MSS. They proved to contain the Epistle to Diodorus followed by an epitome closely akin to the Venetian epitome B.

2) The other two fragments published below are of a different type. They come from the section dealing with the allegorical interpretation of the stones. The first of these is contained in the Vatican MS. mentioned below, but the second is not.

The first fragment comes from the section dealing with the figure and is headed in the MSS.: «Epiphanius on the Prophet Daniel». Two MSS. of this fragment are preserved at Jerusalem: the first, No. 1332 (a. 1260), a small stout codex on heavy grayish Oriental paper, is written in small, ungraceful, but clear *bolorgir* in one column. The text occurs on pages **ժդ-ձԵ** and is perfectly legible, apart from two or three words. The orthography is good, if we except one or two forms like **ընդեց** and a few scribal errors. The second codex, No. 69 (a. 1730), is a large and late folio MS. in two columns on white paper, evidently a copy of the first codex. I have accordingly printed the text as it stands in MS. No. 1332 from a copy made for me by Vardapet K. Israelēan, to whose kindness I am much indebted.

Comparison of the text with the Georgian shows that we have before us not a direct excerpt from the original Armenian translation, but that some one has combined sections of the Armenian translation (which parallels the Georgian very closely) with extraneous matter, perhaps of his own composition, with edifying intent. Unfortunately one of these divagations from

(1) Can this in any way be due to Georgian influence?

(2) No.'s 1630, section 17 and 1637, section 10.

the original occurs just where the first lacuna in the Georgian text supervenes. We apparently have an example of a similar conflate homily within the Shatberd codex itself. The tractate which follows the Physiologus, whose title has been erased, and which has been published by M. Djanashvili (1) under the title of ხახვაგლო წიგნი *Lehrbuch*, was identified by N. Marr (2) as a bit of Epiphanius' *περὶ μετέωρων καὶ σταθμῶν*. A recent study by S. Qaukhč'ashvili (3) has shown, however, that while Epiphanius' work was indeed drawn upon by the author, much of the text is not Epiphanian at all. One considerable extract, at least, is taken from the scholia to Dionysius Thrax's *Τέχνη Γραμματικὴ* (4). I shall point out below that several similar essays have come down to us under the name of Ananias of Shirak.

The second fragment, previously unknown, was copied by me from the Venice MS. N°. 210 Sargisean (a. 1824), p. 1 (5). It contains a note to the effect that it was copied from the Paris MS. Bib. Nat. Fonds Arménien N°. 44 (now 110) (6). The collation of my copy with the original in Paris brought to light only one correction of serious importance. The MS. is a fine folio on parchment in three volumes written in 12th century capitals (*ardzanagir*). The script closely resembles that of the MS. of Timothy Ailouros at Echmiadzin (7). The fragment is entitled in the MS. : « The blessed Epiphanius the Cypriote on the Eleventh Gem, that is, on Joseph and the Providence of the Lord ». The text is akin to the Georgian. The last line preserved runs

(1) მ. ჯანაშვილი, მწერლობა მე- IX-X საუკუნისა, ტფილისი 1891.

(2) Н. Марр, Виз. Врем. IX, (1902), pp. 464-66.

(3) ს. ყაუხჩაშვილი: შატბერდის ვრცელის ხახვაგლო წიგნი, *Bulletin de l'Université géorgienne de Tiflis* III (1923), pp. 178-185.

(4) *Ibid.*, p. 183-84.

(5) SA. GISEAN, *l. c.*, II, cols. 189-200.

(6) F. MACLER, *Catalogue des mss. arméniens et géorgiens de la Bibliothèque Nationale* (Paris 1908), p. 48 ff.

(7) Cf. the plate given in Timotheos Aelurus des Patriarchen von Alexandrien, *Widerlegung der auf der Synode zu Chalcedon festgesetzten Lehre....* herausgegeben von... Karapet Ter-Mékérttchian und... Erwand Ter-Minassiantz, Leipzig (Hinrichs) 1908, after p. IX*.

over into the second lacuna of the Georgian text, but unfortunately goes no further.

After the text and translation had been entirely printed off, the catalogue of the Armenian manuscripts of the Vatican Library came into my hands (1). Here I discovered what appeared to be a major fragment of the complete text in cod. Borg. armen. 31; comprising the letter to Diodorus, the description of the stones, and the allegorical interpretation up to the agate = Asher). Through the kindness of Monsignor E. Tisserant, I obtained a photostat of the leaves in question, and my supposition proved to be correct.

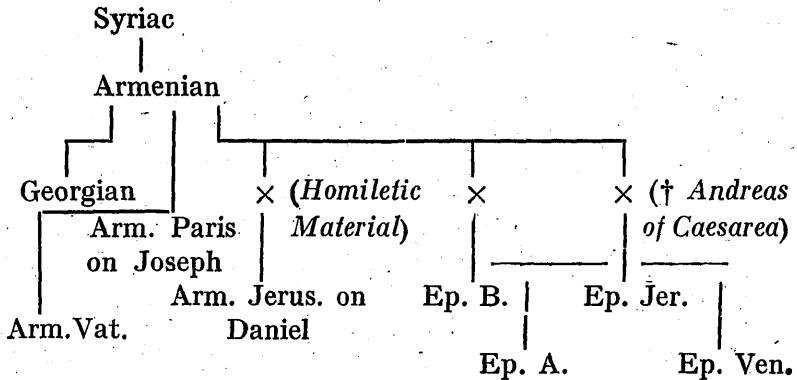
The codex contains a rather diverse series of tractates. Our text occupies ff. 191^v-220^v. The text begins: **ՏԵՍԱՆ ԻՄՈՒԲ յԱՍՏՈՒՆԿԱՆԻ և ՀԱՐԿԱԿԵԻ ԴԻՈԴՈՐԻ...** To my master the honorable and reverend Diodorus... des. **ՔԱՆՂԻ ԱՆՈՐ չ(ա)Ք զԱՐՈՒԹԻ Ի ՀԻՆ և ԻՆՈՐ ԿՍԱԿԱՐԱՆՍ ԲԵՐԻ...** Because the measure of a day has this significance in the Old Testament and the New Testament.... This corresponds with the Georgian (text p. 59.27 = p. 151. 2 translation). At the end is a note in the outer margin: **ՉԱՅՍ զԻՐՔՆ ՈՐ ԳՐԵՅԱՔ ՄԻՆչ 'Ի ՍՍՍ ԿԱՐԻ ԺԵՐ ԷՐ ՕՐԻՆԱԿՆ և ԵԿԺԱԿ ԿԳԻԼ ԿԱՐ՞ՅԻ ԳՐԿ. ՉՕՐԻՆԱԿՆ...** The rest has been trimmed off. This, as far as it is understandable, says: « This book which we have copied up to this point was a very old codex and mutilated.... » The date of the present copy is saec. xvii.

The text of the Vatican manuscript is fairly close to the Georgian, but with some striking variations both in individual readings and also in certain additional materials. In particular we find that after the description of the stones, there follows a rather lengthy discussion of the reasons which impelled the author to take the order of birth among the sons of Jacob as determining the assignment of the gems. That these paragraphs had existed had already been asserted by me

(1) *Codices Armeni Bibliothecae Vaticanae Borgiani Vaticani Barberiniani Chisiani schedis Frederici Cornwallis Conybeare adhibitilis recensuit Eugenius Tisserant. Romae MCMXXVII, pp. 56-57.*

on à priori grounds, and it was a source of deep satisfaction to see my conjecture confirmed. The order of the new Armenian text is likewise additional evidence against the apparent order of sections in the Coptic. To add a further hundred pages of text and translation to an already over-large book did not seem feasible, but I hope to publish this text separately before long.

The substance of what has been determined above may be exhibited in the following stemma :

The following conclusions are reasonably certain : 1) all the Armenian texts go back to the same original version, which also lies at the base of the Georgian. One or two of the fragments have been contaminated with extraneous matter, notably the fragment on Daniel and the Venetian and Jerusalem epitomes. 2) The Daniel and the Joseph fragments show that the full form of the text, as we have it in the Georgian and in part in the Coptic, existed in Armenian, and a considerable portion of the complete tractate is extant in the Vatican manuscript. 3) The Armenian texts contain distinct traces of a Syriac archetype, thus confirming the hypothesis which certain indications in the Georgian had led us to form, namely, that the ultimate ancestor of the Georgian and of the Armenian was a Syriac text.

THE GEORGIAN TRANSLATION.

§ 11. THE TEXTUAL TRADITION.

The textual tradition of the Georgian translation is simple. It goes back to a single manuscript of high antiquity, which is still extant and from which all other known copies have been derived, directly or indirectly. The problem of editing is thus simplified, since the subsidiary tradition can be neglected ; but on the other hand the faults in the MS. have to be corrected on internal grounds or else to be left untouched, while gaps can be filled only by conjecture or by a fresh translation on the ground of some other version.

§ 12. THE SHATBERD MANUSCRIPT.

The manuscript is the celebrated Shatberd codex (1), perhaps the most valuable single theological MS. we have in Georgian, and indubitably the first from the point of view of the importance of its contents. The history of the codex is as follows :

(1) The older literature on this celebrated ms. is adequately though somewhat unsystematically summarized by E. S. ТАҚАИШВИЛИ in his *Описание грузинскихъ рукописей Библиотеки Общества Распространения Грамотности среди грузинъ*, т. 2, pp. 40 ff. = *Сборникъ Материаловъ для описанія Мѣстностей и Племенъ Кавказа* 40 (1909), p. 36-55. Certain matters are touched upon in greater detail by N. MARR in his edition of Hippolytus' Commentary on the Song of Songs : *Исполнѣтъ : Толкованіе Пѣсни Пѣсней (Тексты и Разысканія по армяно-грузинской филологіи, № III, (Спб. 1902), p. 1 ff.*

§ 13. a) DATE.

It was written about 965-970 A. D. by the scribe Ioané Beray, his uncle Mik'ael and brother Davit' for the famous monastery of Shatberd in Tao-Klardjet'ia (1). The conclusion of Beray's colophon at the end of the MS. has been lost, and with it the exact date of writing, but the scribe has left his name at various points here and there through the codex. We are enabled to date it by the fact that the same scribe wrote the so called Parkhal Gospels (973 A. D.) (2). T'raqaishvili considers that this MS. should be dated somewhat earlier (3).

§ 14. b) LATER HISTORY OF THE MANUSCRIPT.

Of its history in subsequent times almost nothing is known. At a later period (about the 15th century according to Marr) (4), the quaternions were renumbered with Armenian capital letters, presumably with a view to binding.

The codex seems to have lain in some monastic library and to have attracted little or no attention until a relatively late date. In the early eighteenth century it appears to have come into the hands of some one interested in literature, as numerous mkhedruli adscriptions, particularly throughout the text of Epiphanius, repeat striking and unusual words in the margin (5). At the same time at least two partial copies were made from it which have come down to us (6). Thereafter it disappears once more, to reappear again in 1888, when it

(1) On Shatberd and the present state of its ruins see Н. Марръ, *Житіе св. Григорія Хавдэт'ійскаго (Тексты и Разысканія, etc. № VII)*, Спб. 1911, pp. 138 ff. of Appendix.

(2) On this codex see E. T'raqaishvili, *სამი ისტორიული წიგნისკა, ტფილისი 1890*, pp. xlv ff., and *Материалы по археологии Кавказа XII (Москва 1912)*, pp. 139-151.

(3) *L. c.*, pp. 53-55.

(4) Марръ, *Исполитъ*, p. xix.

(5) E. g., *მადლიაბ* (text p. 6, 26) and *passim*.

(6) See below, p. LV-LVI.

came into the library of the « Society for the Extension of Literacy among the Georgians », as part of the bequest of MSS. made by the Alexiéiev-Méskhiev (ალექსი-მესხიშვილი) family. At Tiflis it was very briefly catalogued by N. Ya. Marr, then a student at St. Petersburg, and on the appearance of this list in print (without the author's knowledge) (1), at once attracted considerable attention among local scholars in Tiflis.

§ 15. c) DESCRIPTION OF THE MANUSCRIPT.

It now bears the number 1141 (383 in Taqaishvili's catalogue). A relatively large literature has grown up concerning it, which has been accurately summarized by the Georgian scholar E. T'qaishvili (2). Inasmuch as this description is in Russian (*Rossica sunt ; non leguntur* !), I shall recapitulate it here with certain additions derived from repeated and careful examination of the original.

The manuscript forms a stout quarto volume in a solid binding, of some antiquity, of brown tooled leather over boards. The quaternions, which were originally misplaced, have now been sewn in their proper order. The material is stout parchment with a yellowish tinge, ruled on the hair side with a sharp point pressed with medium force. The page measures 18 × 24 cm : the text is written in two columns of 27 lines each. There are extant 288 folia, the remains of the original 304 (38 quaternions of 8 folia each). These are signed in the usual Georgian manner with capital (*asomt'avruli*) letters at the beginning and end in the centre of the upper margin of the first recto and the lower margin of the last verso of each quaternion. Fifteen folia have been lost at various places in the codex. The pages have also been numbered with Arabic numerals by a modern hand in the upper outer corner.

The script is of two types. Pages 1-255 are written by one

(1) *ოჯგობ* 1888, No. 's 236, 238-9, 254 ; cf. N. MARR, *ИПОЛИТЪ*, p. 1.

(2) *L. c.*, (note 1).

hand (probably that of Ioané Beray) in capitals (*asom'avruli*) in dark brown ink. The letters are of the rectangular, not the square, type: that is, the vertical axes of the individual letters are longer than the horizontal. This is not uncommon in tenth-century Georgian MSS., while in codices older than that period the letters are nearly square in shape. A similar, though smaller, hand is to be observed in the interesting psalter, Tiflis Ts. Mus. 38 (904 A.D.) (1). The beginnings of the paragraphs are marked by larger plain letters in the margin. The headings and occasionally the first lines are written in cinnabar, the only ornamentation being roughly drawn asterisks*, a characteristic trait of Tao-Klardjet'ian manuscripts (2). The adscriptions in this part of the MS. are for the most part in pre-Athonite *nuskhuri* (minuscules).

The second part of the MS. (pp. 256-588) is written in *nuskhuri* in a rather large and unformed, though clear, but by no means handsome hand. The letters slope somewhat, but are rounded at the same time. The hand is clearly that of another scribe.

Adscriptions both in Georgian and Armenian, with one in Greek, are fairly numerous throughout the MS. (3)

§ 16. d) CONTENTS OF THE MANUSCRIPT.

The codex contains the following tractates:

1) pp. 1a-121b (formerly 1-96, 145-156, 109-121), Gregory of Nyssa, On the Creation of Man (*περὶ κατασκευῆς ἀνθρώπου*: Migne, PG. vol. 44, cols. 125-256) (4).

(1) Cf. Θ. Жорданія, Описание рукописей Церковнаго Музея, etc., I (Тифлисъ 1903), pp. 29-34; Kekelidze says that this ms. was written in the year 904, but on what grounds he bases this statement I do not know (ქართული ლიტერატურის ისტორია, 1 ტომი (ტფილობო 1923 წ., p. 449).

(2) A point which was brought to my attention by my friend D. P. Gordiev.

(3) Quoted by T'ARQAISHVILI, *l. c.*, p. 38 ff.

(4) The last chapter of this production is published by M. DJANASHVILI in his ქართული მწერლობა მე-IX-X საუკუნისა, ტფილისი 1891.

- 2) pp. 122a-214a (formerly 122-144, 97-108, 157-214) (1), Epiphanius, On the Twelve Stones (*περὶ τῶν ἑβ' λίθων*).
- 3) pp. 215a-239b (Basil of Caesarea), The Physiologus (2).
- 4) pp. 240-246 [Epiphanius] (title erased) (3).
- 5) pp. 247-256, A chronological fragment, possibly Pseudo-Epiphanius.
- 6) Seven tractates ascribed to Hippolytus :
- (a) pp. 256-284 (4), Commentary on the Blessings of Moses on the Twelve Tribes.
- (b) pp. 284-314 (5), Commentary on the Blessings of Jacob on the Twelve Patriarchs.
- (c) pp. 314-327 (6), Commentary on David and Goliath.
- (d) pp. 327-357 (7), Commentary on the Song of Songs.
- (e) pp. 357-390 (8), On the End of the World, on Christ and Antichrist.
- (f) pp. 390-410 (9), On Faith.
- (g) pp. 410-433 (10), On the Form of the Covenant.
- 7) pp. 434-500 (11), The Conversion of Georgia (life of St. Nino).

(1) Edited below, pp. 3-96.

(2) Edited by N. MARR, *Физиологъ: Армяно-грузинскій изводъ*, Спб. 1904 (*Тексты и Разысканія по армяно-грузинской филологіи*, t. VI).

(3) Edited by მ. ჯანაშვილი, *ქართული მწერლობა მე-IX-ს საუკუნისა*, ტფილისი 1891, pp. 118-136, but see above, § 10.

(4) German translation by G. N. BONWETSCH, TU (1904), xxvi. 1 a (N. F. 11), pp. 1-46.

(5) German translation by G. N. BONWETSCH, TU, *ibid.*, pp. 47-78 : Greek text edited by C. DIBOUNIOTIS and N. BEIS, TU, 3 Reihe, Bd. VIII (1911), Heft 1.

(6) German translation by G. N. BONWETSCH, TU, *ibid.*, pp. 74-93.

(7) Edited with Russian translation and introduction by N. MARR (cf. page LI, note 1) ; German translation of Marr's Russian version by G. N. BONWETSCH, TU, N. F. VIII, 2-3 (1902).

(8) Greek text edited by G. N. BONWETSCH and H. ACHELIS, Hippolytus (Berl. Ed.) Bd. I, 2, p. 1 ff.

(9) Not by Hippolytus ; German translation by G. N. BONWETSCH TU, 3 Reihe, I, 1 (xxxI, 1).

(10) Actually by Aphraates : see G. N. BONWETSCH, TU, l. c., pp. 3-4.

(11) First imperfectly edited by E. T'QAISHVILI, სამი ისტორიული

8) pp. 500-515 (1), The Life of St. Jacob of Nisibis.

9) pp. 515-581 (2), Epiphanius of Salamis, Commentary on the Psalms, translated into Georgian from the Armenian by Dač'a.

§ 17. THE CONDITION OF THE TEXT.

The text of our tractate has not come down to us unblemished. Two leaves, one between p.170b and 171a, and also one between p.190b and 191a, were torn out at an early date. Furthermore p. 157 and parts of p. 159, as well as individual words here and there, have suffered serious injury in the course of centuries. But patience and holding the MS. sidewise against the light, enabled me to work out all the passages in question, since the parchment has in these cases fortunately been eaten by the ink. Only scattered letters here and there evaded my scrutiny, and these can be restored from the context with almost absolute certainty. In one or two other passages the greasy condition of the parchment permits the ink to shine through from the other side, but with one exception these are decipherable. Erasures and alterations are not infrequent, but are all by the hand of the scribe. Otherwise the MS. is well-preserved, and can be read with reasonable ease (3).

§ 18. OTHER MSS. OF THE TRACTATE.

Three other copies of our text are known to me :

1) Tiflis Ts. Mus. 165 (17th-18th cent.), pp. 454-537(4) ;

წმინდაჲ, ტბოლობი 1890, p. 1 f. Corrections of the text by M. ДЖА-
NASHVILI, ავტობიოგრაფია, ტბოლობი 1891. English translation of a frag-
ment by M. and C. WARDROP, *Studia Biblica* V, I(1900), pp. 61-65.
Definitive edition by E. Т'АҚАИШВИЛИ in his Catalogue (cf. p. LI,
note 1) II, pp. 734 ff. = *Сборникъ Матеріаловъ*, etc. 41 (1910),
pp. 48-96 ; 42 (1911), pp. 1-5.

(1) *BHO.* 407.

(2) Dač'a's colophon ap. E. Т'АҚАИШВИЛИ, *Описание* etc., II,
44-47 = *Сборникъ Матеріаловъ*, etc. 40 (1909), pp. 44-47.

(3) This may be gathered from the critical notes at the foot of
the Georgian text.

(4) Cf. О. Жорданія, *Описание рукописей Тифлискаго церковнаго*

2) Tiflis Ts. Mus. 6 (a. 1821), pp. 83-108 (1) ;

3) Tiflis Soc. Hist. and Ethnog. 903 (s. 18 fin.) ff. 1^r-60^v.

Each of them exhibits the above-mentioned lacunae, and hence they have no independent value for the textual tradition.

§ 19. g) DJANASHVILI'S EDITION OF THE TEXT.

A portion of our text was printed some twenty-five years ago by the curator of the Ecclesiastical Museum in Tiflis, Mosé Djanashvili, in the *Sbornik materialov dlya opisaniya miestnostei i plemën Kavkaza*, vol. XXIV, (1898), pp. 1-72. He published in Georgian with a Russian translation the introductory letter of Epiphanius to Diodorus and the description of the stones, and added the end of the tractate as a specimen of the remainder, together with some grammatical and other comments(2). This creditable publication(3), though reviewed in the *Vizantiiskii Vremennik*(5), and consequently noted in the *Byzantinische Zeitschrift* (6), escaped the attention of Western European patrologists, including even Bardenhewer: O. von Lemm brought it to the knowledge of scholars, as we mentioned above (§ 9.).

A collation twice made of the text of Djanashvili's edition with that of the MS. has made it possible for me to check its correctness. The first editor performed his task with fair accuracy, although a certain number of minor errors have crept into the text; some of them probably belong to the printer. They may be classified as follows:

музея I, pp.171-172: a more detailed description ap. S. QAKH-
ĀRŠVILI, *Georgi Monachi Chronicon*, Tiflis, 1920, pp. x-xvi.

(1) Жорданія, *l. c.*, pp. 7-8.

(2) Pp. 6-7 = pp. 95, 26-96, 18 of our edition.

(3) See the review of N. MARR, *Viz. Vrem.* 9 (1902), pp. 464-470.

(4) On the text see below, § 19.

(5) See note 3.

(6) BZ 12 (1903), p. 665.

A) Modern orthography (usually in the *scriptio plena* of words *sub signo contractionis*).

Djanashvili	MS.
16, 14 თვისცა	3, 18 თვსცა
16, 19 ღუთისაჲ	3, 26 ღ ^ლ თისა
18, 8 ღუთისა	4, 8 ღ ^ლ თისა
20, 4 შორისს	5, 11 შ ^ლ ს
20, 9 მოგვმადლე	5, 19-20 მგ ^ლ მადლე
20, 12 თვის	5, 24 თვს
22, 13 14 ჰრქვიან	6, 25 ჰ ^ლ ქვან
22, 23 ერქვა	7, 9 ერქუა
32, 6-7 განადვიძის	12, 20 განადვიძის
32, 8 სასჯელი	12, 22 საშჯელი
32, 17 ოკვიანოხსა	12, 34 უკვიანოხსა
34, 15 ფეგთა	13, 34 ფერგთა
34, 21 ამათვისიონ	14, 8 ამათვისიონ
44, 14 უწმინდეს	19, 22 უწმიდეს
44, 18 მთვრალ	19, 28 მთვრალ
48, 7 შევიმთხვიე	21, 22 შევიმთხვე

B) Incorrect readings of words correct in the MS.

16, 6, 23 ; 18, 30 ოფალსა	3, 7, 31 ; 5, 3 ო ^ლ ა
16, 16 ოხუებით	3, 22 უხუებით
18, 28 გარდაიმატა	5, 1 გარდაემატა
22, 16 ჭაკუნტალისა	6, 28 ჭაკუნტლისა
22, 17 ნოტიეზა	7, 2 ნოტიეზა
28, 21 ეთიოპიასა	10, 20 ეთიოპიას
30, 10 პირდაპირ	11, 12 პირისპირ
32, 3-4 ნაკურნხალ (scripsi)	12, 15 ნაკურნხალ
32, 12 იპოვების (scripsi)	12, 31 იპოვებინ
38, 29-30 ლჯვრირ	16, 24 ლჯვრირ
40, 20 იატისა	17, 18 იატისა
42, 13 ნითარცა (misprint)	18, 8 ვითარცა
44, 25 იზრამენიდლს	20, 5 ეზრამენიდლს
46, 24 პოვის	21, 10 პოვის

C) Incorrect readings of the MS. tacitly corrected.

18, 14 მოძღუროსა მის	4, 18 მოძღუროსას მის
18, 18 ძალ არს	4, 22 რალ არს

LVIII EPIPHANIUS ON THE TWELVE STONES

24, 24 ბრუქცეულთა	8, 12 -თა non legitur
28, 33 მორწყავს	10, 23 paene evanidum
30, 11 რმ	11, 14 ძმ
32, 12 მის	12, 13 მეს
40, 15 სიდრმითა	17, 11 სიდრითა
44, 28 რომელნი ი მე	20, 8 რნი მე sine signo contractionis

D) Other errors.

24, 12 მიაართოვს	7, 27 მიაართოვს
34, 2 ქრისმ	13, 17 ქრიისმ
46, 12 სხვავა	20, 25 სხუა

E) Omissions.

20, 24 om.	6, 5-6 განწყებულნი ადგილისა გან
38, 27 om.	16, 19-20 და აკატსა და ბივრილსა
40, 7 om.	16, 34 და სხუა არს რომელსა ჰრქვან ნატობლს

I have not taken account here of the cases where Djanashvili followed or diverged from the MS. where it varies in the use of the letter *Ϸ* *ey*, since these are covered fully below in the section dealing with orthography.

Inasmuch as my original copy of this part of the text was made from Djanashvili's edition and later recollated by me with the MS., I feel reasonably certain that where the copies show a difference, my own is probably correct. In one or two instances the reading is a matter of indifference. The following cases seem to be certain :

16, 18 უკუნითი	1, 25 უკუე = უკუნისამდე
18, 26 უბოვებისა	4, 33 უბოვებისა
20, 2 მომე ძალი	5, 9 მომეძალე (verb !)
20, 7 იგი	5, 16 ეგე : pronoun demanded by second person
20, 18 იგი თუალი	5, 33 თუალი იგი
20, 20 კარქედონი	5, 35 კარქედონი
22, 13 თოჯალი	6, 25 თუალ
24, 22, 23-4 ექმნის	8, 10-11, 12 ექმნის
26, 5 რლ არნ	8, 27-8 რლ არნ (probably a lacuna)

26, 25 კაბოვტი	9; 22 კაბოვტი
28, 5 ღვრღოვაროვანთა	9, 34 ურღუაროვანთა
34, 3 ტიგვ	13, 17 <ა>ტიგვ
42, 19 ვაკუერცხალსა (mis- print)	18, 25 ნაკუერცხალსა
48, 2 მას	21, 15 მის
48, 4 ვიპოვვ	21, 18 ვპოვვ

Cases where either reading may be the acceptable one :

26, 23 ვოდ	9, 19 ვაა
38, 29-30 ღვგვრიონ	16, 24 ღვგვრონ

In the following passages my copy is presumably at fault, and Djanashvili's reading has accordingly been inserted in the text :

18, 14 შემკულ	4, 16 შემკმულ
34, 24 მით	14, 12 მათ
38, 8 კერინონ	15, 27 ღვგვრიონ
42, 12 დახხენვ	18 app. cr. დახხენვ

This reading kerinon]lygyrion is the only one of major importance : the evidence of the Latin text shows that the error is undoubtedly mine.

This list of textual errors and of orthographical slips in Djanashvili's edition is long, but for the most part they are of minor importance. In the Russian translation, which is in general highly commendable in view of the difficulties already referred to, some amusing slips are to be observed. The word ბათონ *batmon* (gr. *βαθμός* *step*) was taken to be the Persian *batman*, a measure of weight ; the პერულისა ზღვასა *the foam of the sea*, became « the sea of Peru » and so forth. Great stress should not be laid on such errors ; a more serious fault is the translator's tendency to gloss over difficulties by paraphrasing his text. It is but fair, however, to acknowledge with gratitude that the Russian rendering of Djanashvili has been of great assistance in preparing the translation now published (1).

(1) Since my translation was printed off, Dr. R. BLECHSTEINER has published a translation of Djanashvili's text in the *Jahrbuch der oesterreichischen Leogesellschaft* 1930, pp. 232-270. This publication is unfortunately not accessible to me.

§ 20. THE ORIGIN OF THE GEORGIAN TRANSLATION.

The question now arises: from what language was the Georgian version translated? After a careful examination of all the evidence, I have come to the conclusion that the Georgian text was translated from the Armenian, and not directly from Greek or from Syriac. The grounds leading to this decision are partly general in character, in part deduced from internal criteria in the Georgian. The other works preserved in the same MS. furnish valuable parallels: the loan-words in the Georgian text also throw light on the matter, while certain errors and peculiarities in the Georgian translation can only be explained by postulating an Armenian substratum.

§ 21. THE EVIDENCE OF THE OTHER WORKS IN THE MANUSCRIPT.

a) In the first place, almost all the other texts in the MS. can be proved to be translations from the Armenian. This has been definitely shown by N. Ya. Marr for 1) the Physiologus(1) and 2) the tractates of Hippolytus (2); the commentary of Epiphanius on the Psalms is avowedly a translation from the Armenian (3). The fragment of Epiphanius *de mensuris et ponderibus* is too small to enable us definitely to ascertain its origin, but the fact that the heading in the codex has been carefully erased looks suspicious (4). The tractate of Gregory of Nyssa, *On the creation of man*, is probably a trans-

(1) Н. Марръ, Физиологъ: Армено-грузинскій изводъ (Тексты и Разысканія Т. 6) Спб. 1906.

(2) Н. Марръ, Ипполитъ: Толкованіе Пѣсни Пѣсней (Тексты и Разысканія Т. 3) Спб. 1902.

(3) See above, p. LV note 2.

(4) For a similar instance in an Athos Ms., see N. MARR, *Zapiski Vostočnago Otdeleniya XII* (1900), pp. 69-80, where a statement that the *vita* in question was a translation from the Armenian was erased.

lation from the Armenian, since it varies decidedly from the text of Giorgi Mt'acmideli, which was translated directly from the Greek (1). Thus of all the other tractates in the MS. the only one clearly of non-Armenian origin is that on the Conversion of Georgia; hence the natural presumption that Epiphanius' tractate was also translated from the Armenian. This presumption is confirmed by certain stylistic peculiarities of the text. We should note, however, that it is no easy task to ascertain the original idiom from which a translation is made. If the work has been well done, it may easily be that no certain traces whatsoever of the underlying tongue will be left. Furthermore, the presence of Armenian words in the Georgian text is not in itself valid evidence for an Armenian original: a large number of words of Armenian extraction, for which native synonyms existed, were current in old Georgian and occur in texts which are either original productions or else translated from tongues other than Armenian. The stylistic peculiarities referred to may be summarized as follows:

§ 22. b) ARMENIAN LOAN WORDS IN THE TEXT.

A fair number of Armenian words occur in the text, but not many outside the ordinary run of their kind, except possibly *პეტი*, *peti* « chief » (57, 33); Arm. *սტახ*, and *შტახში*, *štakhši* (79, 4) « stacte », through the Armenian form *շտახան*; a list of loan words is subjoined.

1) *აბრაჰამ* *Abraham* (68, 32; 70, 29 etc.): from Armenian *Աբրահամ* with internal *h*. Cf. Hübschmann, *Armenische Grammatik*, p. 290.

2) *აგარაკი* *agaraki* (15, 4), « field » (a cultivated field as distinguished from *ველი* *veli*); Arm. *აგარակ* *agarak*. Derivation?

3) *აზნაური* (2) *aznauri* (77, 10) « noble »; derivative from Arm. *აզნ*, *აզნი* *azn*, *azniv* « noble ».

(1) So my friend Grigol T'ut'beridze informed me.

(2) The *-uri* termination is a Georgian addition.

4) აკად, აკატო, აკატს, (see index for references) *akad*, *akati*, *akatey*, «agate»; Arm. *ակատ*, *akat*. Not from the Greek form *ἀγάτης* as Hübschmann wishes to make out (p. 339), since then we should have *ჟ k'*, in place of *ჟ k*, but presumably derived from a Syriac *ܐܟܐܬܐ**, (though such a form, it must be admitted, is not preserved). The softening of *t* to *d* at the end looks like Pehlevî influence; compare the form *oagund* below, though forms like *սղամանդ*, *adamand*, *անդրիանդ*, *andriand*, «diamond», «statue» (Greek *ἀδαμάς*, *ἀνδριάς* -*άντος*, cf. Hübschmann, pp. 338, 340) occur; it may be due to the presence of the preceding nasal here. The *-ey* in *akatey* is not necessarily a sign of Greek influence.

5) ამპარტავანება, *ampartavanebay* (24, 4; 42, 29; 87, 5) «pride»; Armenian *ամբարտաւան*, *ambartavan*. The word is Iranian (Hübschmann 178).

6) ანგაჰრება, *angahrebay* (24, 9 10) «greed»: Armenian *აղահ*, *agah*; the word is used in Georgian in the abstract form only: where the *-n-* in the Georgian form comes from is not clear.

7) ასურასტანი, *Asurastani* (6, 17) «Assyria, Syria»; Arm. *Ասորեստան*, *Asorestan* «Syria» (Hübschmann 22).

8) აჰრონი *Ahroni* (4, 18; 45, 2) «Aaron». This has been influenced by the Syro-Armenian form *ܐܗܪܘܢ*, *ahron*, but it is not clear why the second *a* has been apocopated. Cf. Hübschmann 290.

9) ბაგინი, *bagini* (93, 16); Arm. *բաղին* *bagin* «altar»: possibly Iranian, connected with Pehlevî *bag* «God» (Hübschmann 114).

10) ბათმონი *bat'moni* (13, 23 25); Armenian **բաթմոն* *bat'mon** from the Greek *βαθμός* (in the Latin texts *gradus*) «step»; Djanashvili took this to be the Persian word *bāt'mān*, a measure of weight! The Georgian form is the same type morphologically that we have in *მოქლონი* *mok'loni* «bar» below, and in *ბომონი* *bomoni* «altar»: is it only chance that these words are all oxytone (1)? One would be inclined to

(1) Similar forms are found in Laz: cf. Н. МаррЪ, Грамматика

suspect a Syriac intermediary stage for these terms, but *βαθμός* or *βαθμύς* do not seem to be used in Syriac, and *βωμός* occurs in the form *ܠܘܡܘܫܐ* *bēmōsa*; *ܠܘܡܘܫܐ*, it is true, has a plural *ܠܘܡܠܝܢ* *mōkhlīn*. Furthermore, the borrowing of words by Oriental and other languages in the oblique cases is not infrequent; cf. *პანაშუდი* *panashūdi* *πανουχίς*, and *სპირიდი* *spyridi* *σπυρίδης* below, and the treatment of Greek -δ- stems in Slavic.

11) *ბევრი* *bevri* (20, 36) «myriad» (10,000); Armenian *բիւր* *biur*, but older form *բեւր* *bevr*; from Pehl. *bēvar*, Hübschmann 121.

12) *ბილცი* *bilci*, (31, 15; 93, 8) «foul», «impure»; *ბილცება* *bilcebay* (51, 22) «foulness»; *უბიწოა* *ubicoy* «pure, unsullied» (negative form of *bilci*); *უბიწოვება* (38, 33) *ubicovebay* «purity, unsulliedness»; Arm. *պիղծ* *piγc*; the negative form usually apocopates the *l* in Georgian.

13) *ბორთი* *boroti* (7, 9, etc.) «bad» (morally); Arm. *բորոտ* *borot* «leprous»: in view of the semasiological difference it is highly doubtful if this word really is borrowed from the Armenian. See Marr's discussion in *Bulletin de l'Académie russe*, 1919, pp. 395 ff.

14) *ბუნება* *bunebay* (1, 22, etc.) «nature», *ბუნებოთი* *bunebit'i* (65, 10; 92, 18) «natural:» derived from Arm. *բուն* *bun* «nature» (Probably from Iranian; Hübschmann 123-4).

15) *ბჰვრილი* *byvrili* (6, 3; 20, 16, etc.); Armenian *բիւրեղ* *biureγ* «beryl» (Hübschmann 344). The Georgian form probably goes back to the Armenian, for it would otherwise be hard to explain the -ჰვ- -γვ- in the initial syllable and the lack of the Greek ending -ιον, which is preserved in the other gem-names of this type. The Syriac has *ܠܘܝܠܐ* *bērūlā* and *ܠܘܝܠܐ* *bēlūrā*, of which the latter evidently goes back to a Pehlévî form (cf. np. *بلور* *belur*), and all in turn to the Sanskrit *vaidhurya*. For the uncertain transcription of Ar-

menian *իւ iv* (really *iw* and pronounced roughly like *v*, German *ü*), we have the testimony of the Atene graffiti *კიϛრიე* (1) *Kiryriē* for *Κύριε* *Kyrie*, and for *i* / *e* in Auslaut in Armenian, cf. *Բարսեղ Barsey* for Greek *Βασίλειος*.

16) *գալატոշո galatozi* (7, 16) « stone-cutter »; apparently Greek, but through the Armenian *գալատոս galatos*.

17) *գամոյձանձաք gamoik'andaka* (57, 16 ; 78, 6) « engrave, carve »; Armenian *խանդակ khandak* — Iranian word; Hübschmann 256. The correspondance *ձ k' = ք kh* is peculiar.

18) *գորգանետո Gorganet'i* (14, 27) « Hyrcania ». In Armenian we have two forms; 1) *Վրկան Vrkān* (Hübschmann 86); Greek *Υρκανία*, both from old *p. Vrkāna*: 2) *Գուրգան Gurgan* ap. Sebeos, History of Heraclius from Pehlevi *Gurgan*: Syr. *ܨܝܐ* (*Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft* 43. 414). The Georgian form, as we see, is derived from 2); *-ետո -et'i* (gen. pl. + nom.) is the usual ending of district names in Georgian, e. g. *Ջավახետո Djavakhet'i*, etc.

19) *գյնճո gundi* (71, 5 ; 81, 8) « company »; Arm. *գունդ gund* (Iranian word; Hübschmann 130-131).

20) *դասո dasi* (7, 7, etc.); Arm. *դաս das* « company ».

21) *դահնագս dah(a)nags* (12, 29): Arm. *դահանակ dahanak* « green » (Hübschmann 133) from a Persian word (np. *داهان*). The form here, however, seems to go back to the Syriac *ܕܗܢܐ*, or else we may have to do here with a case of direct borrowing from the Persian.

22) *ვაჭარო vačari* (5, 11, etc.) « merchant », *სავაჭრო სავაჭრო* « commerce, market » Armenian *վաճառ vacar*, « trader, market » from Pehlevi *vāčār*: Hübschmann 242.

23) *ვეშაპო vešapi* (20, 23) « dragon »; Armenian *վիշապ višap* from *zd. višapa*: Hübschmann 247.

24) *ზმურთო zmuri* (5, 35 ; 8, 16, etc.) « emerald ». This form cannot be directly derived from the Armenian, where we find

(1) Discovered by myself in the fall of 1919 on the inner wall of the church.

the form *զմրուխտ* *zëmrükht* (Hübschmann 151). All the other forms (Greek *σμάραγδος* (ζμ-): Syr. ܙܡܪܘܬܐ : np. *zumurrud*) evince a final *d* or *t*: the origin of the word is unknown. I can only tentatively suggest that *zmuri* goes back to some Pehlevî form like that which Nöldeke (*Persische Studien* II. p. 44) suggests: *izmuburt* > *izmuvurt* > *zmuri* (1). A similar difficulty in derivation presents itself in the etymology of *զմուռ* *zmuṛs* « perfume » (2).

25) Եջօօ *ze'i* (4, 10, etc.) « oil » is not Arm. Ժէթ *dzeyt*, « oil », but both are derived from some common source, undoubtedly of Caucasian origin; cf. Hübschmann, pp. 309-310.

26) օճցձձօ *t'argmani* (10, 18); օճցձձձձօ (40, 41, etc.) *t'argmanebay* « translator »; « translate, interpret »; Arm. Թարգմանալ *t'argmanal*. For the variation in meaning, cf. the divergent significance of Greek *ἐρμηνεύω*, *ἐρμηνευτής*. The word comes from the Syrian ܛܪܓܡܢܐ *targēmana* « interpreter » and ultimately from the Assyrian (Hübschmann 303).

27) օճջնձօ *iagundi* (16, 30; 66, 14) « hyacinth, jacinth »; Arm. Եակունդ *yakund* (also Եակինթ *yakint'*) which comes through the Syriac and not direct from the Greek *δάκνθος*, as Hübschmann has it (p. 336). The form օճձօձօ *iakint'ey* (6, 2, etc.) comes from the Armenian Եակինթ *yakint'*. Initial *y-* is avoided in Georgian; cf. օճձօձօ *iaspini*, « jasper », օյդձձ *iuday* « Judah », etc. (3) In later texts we find the Greek form Իճձօձօ *üakint'ey*. On the Syriac forms, see C. Brockelmann, *Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft* 47, 7. For the variation *o/u* in the final syllable, cf. the Slavic (Russian) *яхонтъ* *yakhont*.

28) օճձօձօ *iaspini* (5, 36, etc.) « jasper »; Arm. Եասպի(ս) *yaspi(s)*. The -s -n is not improbably an accreted Armenian article. The Armenian-Georgian form comes from the Greek

(1) Cf. the forms given in J. RUŠKA, *das Steinbuch des ps. Aristoteles*, Heidelberg 1921, pp. 32, 74, 98.

(2) Cf. HÜBSCHMANN, s. v. (p. 393).

(3) Forms with initial *o-* *y-* are found sporadically in some of the oldest MSS., such as Tiflis Tserk. Mus. MS. 38, a psalter of the year 904, where we find օյդձձ *Yuday*. This orthography evidently smacked too much of the Armenian for the later scribes and was abandoned.

ἴασπις and not from the Semitic, which has *š* for the medial sigma. It is noteworthy that the word was not conceived of as a -*δ*- stem. Cf. Hübschmann 366.

29) օկեճեճեճ *ikedney* (59, 34) « viper ». The word is derived through the Syr. ܩܘܢܝܢ from the Greek ἐχίδνη. It is not found in Armenian, where the word Իժ *iž* is employed. See Marr, *Teksty i Razyskaniya* 6, p. xxxi.

30) օտտակո *iataki* (17,18) « bottom »; Armenian յատակ *ya-tak* (also սատակ *atak*). Derivation uncertain (Hübschmann 110).

31) զածեղծո *kapoëti* (9, 22; 13, 10) « onyx stone », translating the ִּבְנֵי הַחֹהֵב in Gen. 2. 12. Arm. կապոյտ *kapoyt* « dark-blue »: Hübschmann 166 (from Pehlevî kapot); the origin of the Georgian form is not clear: one would expect զածეუტო *kaputi*.

32) լագջեճեճ *lagyney* (4, 12) « cruse, jar »; probably from Greek λάγηνος (or λάγνος?); cf. Syr. ܠܘܓܝܢ *ab eodem*.

33) լամբարո *lampari* (36, 6) « lamp »; Arm. լամպար *lampar* from Greek λαμπάς or λαμπάδιον with the characteristic Armenian change of *d* to *r* (1); cf. Հրեայ *Hreay*: Georgian ჰურეიძა *huriay* « Jew » from ܠܘܝܘܬܐ.

34) մարգալո *margaliti* (14, 18; 19, 23): Greek μαργαρίτης « pearl », but it might as easily come through the Armenian մարգարիտ *margarit* (Hübschmann 363). The second *r* is dissimilated, as is frequent in Georgian.

35) մարմարոն *marmarinoy* (19, 5, etc.) « marble » from Arm. մարմարին *marmarion*, presumably with insention of *o i*, from the Greek μάρμαρος; cf. Hübschmann 364.

36) მილიონ *milion* (11,16, etc.) « mile »; possibly from Armenian միրն (Hübschmann 369) with raising of the semivowel *ɛ* *ë* to *i*, but more probably directly from the Greek μίλιον.

37) მოქლონი *mok'loni* (53, 29) « bar » from Greek μοχλός, but probably through the Syriac ܠܘܠܐ; see above, p. LXII (not found in Armenian).

38) ნავო *navi* (10, 26, etc.) « ship »; Armenian նավ *naw*; Hübschmann 201.

(1) Alishan's Armenian epitome B has the form լամպարի with Cilician *in t* for *d* (cf. Hübschmann s. v.).

39) ნოჯარო *nizari* (79, 8) « pot, porcelain », (probably « glazed pot »); Arm. *ნძար* *nžar* « pot » (Iranian word: Hübschmann 203); Armenian *լ* *ë* in Georgian loan-words may give as here *i*, *ე* *e*, or *უ* *u*; e. g., კემახი (1) *kemakhi* « occiput »; Armenian *կմախք* *kmakhk'* « skull »; სუმბატ *Sumbat*, Armenian *Սմբատ* « *Smbat* », etc.

40) ნუში *nuši* (8, 29) « almond »; Armenian *ნշի-ნշին* *nši nšin*; for *լ* *ë* = *u* see the preceding word.

41) პატივი *pativi* (35, 28, etc.) « honor »; Armenian *պատիւ* *pativ*. პატივნი *patiosani*, « honorable, precious » (cf. Greek *τιμος*): პატივნიება *patiosnebay*, « honor, preciousness ».

42) პეტი *peti* (56, 33) « head-, chief-man »; Armenian *պետ* *pet*; on this word see Hübschmann pp. 229-30, and N. Ya. Marr, *Zapiski Vostočnago Otdeleniya* 5 (1890), p. 286. This word is not common in old Georgian texts.

43) პილენძი *pilendzi* (9, 12 etc.) « copper »; Arm. *պղինձ* *pyindz*. The word is not Iranian; see N. Marr, *Comptes Rendus de l'Académie des Sciences de Russie*, 1925, pp. 16-17. The usual form is სპილენძი *spilendzi* (9, 3), which also occurs here in the text; for *լ* *ë* = *i* see above s. v. *nizari*; for *sp* = *p*, see the following word.

44) პილო *piloy* (11, 17) « elephant »; Armenian *փիղ* *p'iy* (Hübschmann 255), Pers. *pīl*, Arab. *فيل* from skr. *pīlu-*. The usual form in Georgian is სპილო *spiloy*, which did not come directly in any case from the Armenian by the literary route, as the სპ *sp* = *ფ* *p'* shows; this probably arose from the group *ჰჰ **hp* by metathesis from ფ *p'* (i. e., *p+h*).

45) ჯამი *žami* (7, 3, etc.) « time »; Armenian *ժամ* *žam* « hour »; Hübschmann 156.

46) რაბაბ « *Rahab* (69, 23 etc.: also რაბაბ *Raab* 69, 23 26) »; Armenian form. In Zohrab's Bible we have in Mt. 1. 5 *Հռեքարայ* *Hřek'abay* (Greek *Ῥεχάβ*), but in Jos. 2, 1

(1) This word is given by Sulkhan Orbeliani, s. v., with the meaning adduced, and occurs in the Passio ss. martyrum Sabbaitarum (Tiflis Tserk. Mus. MS. No. 95, s. X)

Րահաբ « *Rahab* ». An explanation of the form ܪܗܒܝܘܨ *Rahabivs* is given below (p. LXXIV).

47) Երճաճոն *serabini* (30, 32 etc.), « seraph » from the Armenian form սրորէ *srobey*, which in its turn goes back to the Syriac ܣܪܝܘ (Hübschmann 320). On the ր ě cf. above under (39) *nizari*.

48) ԵճԵճո *spetaki* (8, 2, etc.) « white »; Armenian սպիտակ *spitak*; the word comes from the Pehlevî spētak (Hübschmann 240), and, as the ց e shows, we may have to do with a direct Persian loan-word here. Also ԵճԵճոյի *sis-petakey* (7, 7, etc.) « whiteness ».

49) Եճլլճոն *spilendzi*; see above s. v. *pilendzi*.

50) Եճլլճոն *spüridi* (41,4) « basket ». Possibly directly from the Greek σπυρίς *-ίδος*, but the word exists also in Armenian in the form սփիւրիւր *sp'iurid* (Hübschmann 382), where the aspirant փ p' shows the influence of the Syriac ܣܦܝܪܝܘܨ with փ in place of ܣ, as Greek π was strongly aspirated in Syriac (Nöldeke, *Syrische Grammatik*², p. 10).

51) Եճլլճոն *stik'eroni'* (49,2) « verse »; Greek στιχηρός: the word is also found in Armenian in the form ստիքերոն, ստիքերոն, ստիքիւրոն (Hübschmann 381), and the Georgian form is probably derived from it, as the -ոն *-on* shows.

52) Եճլլճոն *tabaki* (49, 17) « plate, grid »; Armenian տապակ *tapak* (Iranian word; Hübschmann 252). The term is used in the Old Testament to translate the Greek τήγανον, « frying pan » which also denotes an instrument for torture. For the oscillation in Georgian between ծ / ծ *p/b*, cf. the forms Կապարճո-Կաբարճո *kaparči / kabarči*, « quiver », Կապուկ-Կաբուկ *čapuki / čabuki*, « youth », etc.

53) Եճլլճոն *tanjvay* (31, 26, etc.) « to torture »; Armenian տանջել *tanjel*: possibly Iranian (Hübschmann, p. 251).

54) Եճլլճոն *ibazioni* (5, 34, etc.) « topaz »; Armenian տպազիոն *tpazion* (Hübschmann 385) from Greek τοπάσιον. The absence of any epenthetic vowel between the *t* and *b* is probably to be explained by the fact that the combination *tb* was familiar to the Georgian ear.

55) Երակարակ *urakparaki* (61, 26) « flat open place, square »; Armenian հրապարակ *hraparak*. The variation Եր

u/ǣ h and the presence of the medial *ǰ k* in the Georgian form are presumably to be explained by the fact that this word was borrowed at another period and from another dialect. I am not aware of any etymology for the Armenian *hraparak*, but the word would seem from its form to be Persian (not listed in Hübschmann).

56) ფანაკი *p'anaki* (11, 28). This word is not given in any of the lexicons, but is found in the Adysh Gospels, where it represents the Greek *φοινίξ* (John 12,13). This rendering should be inserted in the translation (p. 110, l. 5); the vocalization *a-a* points to a Syriac origin.

57) ქალაქი *k'alak'i* (1, 47 etc.) « city » Armenian *քաղաք* *k'ayak'*; cf. Hübschmann 318.

58) ქებრონი *K'ebroni* (69, 27) « Hebron ».

59) ქნარი *k'nari* (48, 11) « harp »; Armenian *քնար* *k'nar* from Syr. *כנר* *knara* (Hübschmann 319).

60) შტახში *štakhši* (79, 4); Armenian *շտახան* *štakhsn*, i. q. the Greek *στακτή*. The origin of the Armenian form is not clear (Hübschmann 241). The word also occurs in other texts in the form *შტახსი* *štakhsi*, which is closer to the Armenian. On the assimilation (cf. შიში *šiši* fear from ხიში* *siši**) see o. ყიფშიძე, საქართველოს სახელმწიფო. უნივ. მკვლევ. I, pp. 1 ff.

61) ჭაკუნტელი *čakunteli* (6, 28) « beet »; Arm. *ճակունտեղ* *čakuntey*. Cf. N. Marr in *Viz. Vrem.* 9, p. 468.

62) ჭალაკი *čalaki* (1,5; 11,11) « island »; Armenian *ճալակ* *čalak*.

63) ჭეშმარიტი *čəšmariti* (1,26, etc.) « true »; Armen. *ճշմարիտ* *čəšmarit*; Hübschmann 373 (Iranian word?); see N. Ya. Marr in *Zapiski Vostočnago Otdeleniya* 5 (1890), 318; 11, 298-300.

64) ხოირად-ქმნული *khoirad-k'mnuli* (85, 15) « diademed »; Armenian *խոյր* *khoyr*, from Pers. *xūdā* (Hübschmann 160); for *d > r*, see above s. v. ლამპარი *lampari*.

65) ჯურღუმული *jurymuli* (1, 16, etc.) « well »; in this compound formation the first element is the Armenian *յուր* *jur* « water ».

66) ჰამბავი *hambavi* (51, 13) « report, rumor »; Armen. *համբավ* *hambav*.

67) ჰურიაჲ *huriay* (33, 33, etc.) « Jew »; Armenian **Հրեայ** *Hreay*; see Hübschmann 309, and above under *lampari*.

§ 23. c) LOAN WORDS DERIVED FROM THE GREEK.

1) ანთრაკი *ant'raki* (13, 9); *άνθραξ*.

1a) ასპიტი *aspiti* (19, 12; 59, 34); *άσπις*.

2) აფრიდიათ *Ap'ridiayt'* (34, 14); *'Αφρίς?*

3) <ა>ტიკე *(a)tikey* (34, 14); *άτική*.

4) ბასილიკე *basilikey* (13, 16); *βασιλική*.

5) ბათონ *bat'mon*; *βαθμός*; see preceding list, no. 10.

6) ბდელიონ *bdelion* (10, 7); *βδέλλιον*.

7) დიაკონი *diakoni* (42, 10); *διάκονος*.

8) დჯონსე *Dyoneysey* (13, 21); *Διώνυσος*.

9) დუმენტიანონი *Dumentianozi* (8, 23, etc.); *Δομεντιανός*.

დუმენტიონი *dumentianoni* (9, 7); *Δομεντιανόν*.

10) ებრაელი (10, 4, etc.) (once ჰებრაელი) *ebraeli* (once *hebraeli* 81, 7); *Ἑβραῖος*: the usual form in Georgian is the unaspirated one.

11) ეკლესია *eklesiy* (24, 29, etc.); *ἐκκλησία*; direct borrowing: Arm. **Էկեղեցի** *ekeyec'i* is a word which has travelled by the popular, not the literary, route (Hübschmann 347).

12) ვესპასიანონ *Vespasianos* (9, 9); *Ὀυεσπασιανός*.

13) თებაელი *T'ebaelni* (7, 25; 11, 14, etc.); *Θήβαι*.

თებაის თებაიდა *T'ebais, T'ebaiday*; *Θηβαίς*.

14) კათოლიკე *kat'olikey* (36, 24) the Catholic (epistles); *καθολική*.

15) ლიბერხიას *liberkhias* (8, 28); gr. *λιβερχιας* (?); note *kh* = *χ* here only, but I suspect that the *kh* is a corruption of *ტ* *t*: the Latin has *Libyrtino*.

16) მარგალიტი *margaliti* (14, 18; 19, 23); *μαργαρίτης*, but see § 22, s. *eod. v*.

17) იმარტყრა *imartyra* (34,4) « became a martyr »; denominal verb from *μάρτυς*; also in Armenian **մարտիրոսանամ** *martiuosanam*.

18) ნატიონ *natibos* (16, 34); *νάτιβος* from Latin *nativus*.

19) ნერონიანონ *Nerionanos* (8, 22, etc.); *Νερωνιαγός*.

ნერონ *Neron* (9, 12, etc.); *Νέρων*.

20) ὀლარი *olari* (18, 19); ὀράριον; with dissimilation of one ῥ *r*: cf. sup. § 22 *s. v.* margaliti:

21) პრასინოზ *prasinós* (10, 10); πράσινος «green» (*lit.* leek-colored).

22) როდვოზ *rodyos* (16, 34); probably ῥοδιός; cf. Latin text *ad loc.* The *ü* is probably an error (*ü* -*n* for *u* -*w* in the Armenian), as in no. 30 below.

23) სპვიდი *spyridi* (41,4); σπυρίς; see above, § 25, no.50.

24) სტომაქი *stomak'i* (20, 13; 65, 24); στόμαχος; a very early borrowing, but not necessarily direct.

25) უკიანოზ *ukianos* (9,31,etc.); ὠκεανός; but see below, §25.

26) უპავლიოზ *upavlios* (14, 32); ὀπάλλιος; see below, § 25.

27) ფხალმუნი *p'salmuni* (48, 19; 81, 14) ψαλμός; ხაფხალ-მუნე *sap'salmuney* «psalter» (58, 6; 81, 30). Is this word direct from the Greek (1)? If so, whence the ending *-uni*? Marr (Hippolytus, p. LVI) points out that the word *sap'salmuney* is uncommon in Georgian, and infers that it is probably a translation of the Armenian *սաղմոսարան* *saymosaran* «psalter».

28) კავნიეოზ *k'avnieyos* (16, 36); κενύειο — a *vox nihili*.

29) კალბანაო *k'albanay* (79,5); γαλβάνης «galbanum», a gum.

30) კრიიზე *k'riisey* (13, 17); χριστή. This is probably an error in the Armenian; *ჰჰ ii* for *ჰჰ iw*.

31) კრისტე *k'ristey* (14, 25, etc.); Χριστός.

The Armenian words in our text, as was pointed out above, are mostly the ordinary loanwords customarily met with in old Georgian documents. To a great extent these expressions were borrowed by the Armenians from other idioms, and form part of the international cultural heritage of the Christian Orient. In a number of cases it is and must remain a matter of doubt as to the channel by which they gained entrance into the Georgian tongue. This is particularly true of the Iranian words, where we not infrequently find that the Armenian exhibits a form radically different from that of the Georgian. At no period was Persian influence wholly lacking in Georgia, for the country was always more immediately subject to the dominion of the Oriental powers than under the sway, cultural or political, of the Byzantine empire. Hence we find a certain

(1) It cannot come from the Armenian *սაղմոս* *saymos*.

number of words in texts even of this early period which are derived from modern Persian forms, such as პახუნი *pasukhi*, « answer »; ბოტანი *bostani*, « garden », and the like, while their equivalents in Armenian are either not of Iranian origin or else are of a far more antique type (1).

The Greek words in our text, on the other hand, fall into two distinct categories. A number of words, such as ანგელოზი *angelozhi*, ეკლესია *eklesiay*, კათოლიკე *kat'olikey*, ფასმუნი *p'aslmuni* represent the earliest deposit of Christianity in Georgia, and must have made their way into the literature coincidentally with the first entrance of the new faith upon Caucasian *terrain*. The others are either special terms peculiar to this text and subject, which may well have survived in transliteration the various transmogrifications which it underwent into other tongues, or else cases of direct adoption of Greek words. The Greek words in our text, taken either individually or as a body, in no way force us to assume that the translation was made from the Greek.

In fact, single words or even groups of them are not sufficient for determining what was the original language of a translated text. Words have, it is true, an individuality and an identity which makes them concrete, like fossils, but, like fossils, they may have been carried in the great blind currents of cultural connection and deposited hundreds of leagues away from their earlier habitat, and, on the ensuing dislocation of strata, they make their appearance in alien surroundings. To pursue the analogy a little further, the true history of the geological formations of a given epoch can only be determined by a thorough and conscientious study of the composition and character of the masses of rock themselves. So it is in a literary historical investigation of this type: the most convincing observations are generally those which show where the original idiom has reacted upon and influenced the style of the translator. The better craftsman the translator, the more difficult is the investigator's task; but the trained and patient eye can discern the seams and creases even in the finished work. That this is true of the Georgian version of our tractate, I shall now endeavor to prove.

(1) Cf. Arm. *pataskhani* (Hübschmann, p. 200).

§ 24. d) TRACES OF ARMENIAN IDIOM IN THE TRANSLATION.

The amount of direct traces of Armenian idiom which have survived the translation of the text in a recognizable form is comparatively small. A certain number of errors in the Georgian can only have arisen through confusion of words and letters in the Armenian archetype. Thus the error თემაგონდოს *T'ermagondos* (p. 14, 5) for *Θερμοδόντος* must have taken place in Armenian, where *g* and *d* are habitually confused, both in capitals and in minuscules: one of the Armenian epitomes exhibits the same mistake (1). In two cases the Armenian preposition 'ի « in » (*ἐν* and *εἰς*) has been incorrectly fused with the following word (2): იამანთისა (p. 14, 12) *Iaman't'isa* for *Ἀμαθουσιων* and იოსიტებისა *Iositeyst'a* (p. 19, 24) for *Ἰοασις*. The Armenian accusative plural *-u* *-s* has become attached to the succeeding word in the form სიდესიანთა (p. 14, 17) *Sidesiayt'a* for *Ἰδης* ('*ի ღმრანა ჯგხსი*: in the mountains of Ida). The form მასქათნი (p. 15, 3) *Mask'at'ni* is close to the Armenian *Մասքաթք* *Mask'at k*. Enebon (p. 44, 12) for Eshbon (Heshbon) is evidently a case where *h* *n* and *u* *s* were interchanged. The expression აღმასრულებელი (93, 6-7) literally « fulfiller » in the sense of « infringer, breaker » (of the law), testifies to the not uncommon confusion in Georgian translations of the Armenian verbs *կատարել* « finish, complete » and *կათორել* « destroy, cause to perish ».

Not a few expressions in the Georgian bear the imprint of Armenian phraseology. These must not be pressed too far, as a considerable proportion of them appear in other texts as well and may well be part of the literary heritage of the race, but as contributory evidence they tend to turn the balance in favor of our contention. In this connection we may cite მზის თვალი (pp. 20, 21 ; 33, 19) *mzis t'uali* « the eye of the sun », i. e., the sun, a literal translation of the Armenian *արեգակն* *aregakn*; თვალი *t'uali* « eye » in the special sense of « gem » (*passim*); cf. arm. *ակն* *akn* and syr. *ܐܟܢܐ* *idem*. To the same

(1) Epitome A: see above, § 10.

(2) The identical thing has happened in the Greek appellation for the Georgians, *Ἰβηρῆς*; arm. *վարք, վրաց*. *Vark'*, *Vërac'*. The Greek form comes from *i* *Vërac'*.

category belongs the use of the word ფერი, *p'eri*, « color », in the sense of « form, type » (*passim*), like the Armenian գոյն *goyñ*, and the form ხაფხაფუნე (pp. 58, 6 ; 81, 30), *sap'sal-muney*, « psalter », as we noted above (1), probably represents the Armenian *սարქოსარան sarymosaran*.

Certain forms among the loan words and proper names exhibit characteristics and peculiarities which can only have been acquired through a sojourn in Armenian surroundings :

ტპზინი	<i>tpazoni</i>	topaz	თყაჟინ	<i>tpazion</i>
ბვრილი	<i>büvrili</i>	beryl	ბერელი	<i>bürey</i>
იასპინი	<i>iaspini</i>	jasper	იასპი(ს)	<i>yaspi(s)</i>
აკად	<i>akad</i>	agate	აკათ	<i>akat</i>
იაგუნდი	<i>iagundi</i>	jacinth	იაგინდი	<i>yagund</i>
ხარდაკად	<i>sardakad</i>	sardachates	სარდაკად	<i>sardakad</i>

Among the proper names two in any case evince peculiarities which seem to be derived from the Armenian : დიონისეზა (p. 13, 21) *Dyoneysesa* « Dionysus ». The *z ü* for *i* is probably an Armenian corruption (*h* for *h*). The puzzling form რაჰაბივს (p. 69, 23) *Rahabivs* « Rahab » may be a misunderstood Armenian instrumental case with the Armenian article *-u -s* attached (*რაჰაბილს*) (2).

Certain other points have been discussed elsewhere ; certain syntactical peculiarities will be treated below, but the material just adduced seems cogent enough to prove our point. There is no direct trace, moreover, of Greek idiom in the text where we can compare it, nor have I observed any peculiarities or corruptions which imply the direct use of a Greek archetype. We can accordingly maintain that the immediate progenitor of the Georgian was an Armenian text from which the fragments extant in that tongue were derived.

(1) See § 23, no. 27.

(2) See above, § 22, no. 43.

§ 25. e) THE ORIGIN OF THE ARMENIAN VERSION WHICH
UNDERLIES THE GEORGIAN ARCHETYPE.
TRACES OF A SYRIAC VERSION.

From the arguments set forth in the preceding paragraph it is clearly necessary to assume that the Georgian is derived from an Armenian version. This version is no longer extant *in toto*, but large fragments of it have survived, which we have discussed above. We must now carry the inquiry a step further back and investigate the date and probable origin of the Armenian text. The evidence of the Georgian shows that the latest possible date for the translation of the Armenian version is around the year 800. Certain other reasons, however, lead us to assume that the Armenian translation should be placed considerably earlier. No detailed investigations of the other works of Epiphanius preserved in Armenian have ever been made, as far as I am aware, and the dates when they appeared in that idiom are unknown (1). One point about which we can be sure, however, is that Ananias of Shirak (*Shirakac'i*) (2), that most interesting polymath (c. 600-650), had access to the tractate of Epiphanius on weights and measures. Ananias undoubtedly knew Greek, and only a detailed investigation can show whether he had recourse to the Greek text or to the Syriac version (3). The significant point for us is that the companion work to our document was known to Armenian writers in the seventh century. Moreover

(1) This is not quite correct : J. Dashean has published an Armenian version of the *Ἀνακεφαλαιώσεις* (cf. BARDENHEWER iii, 299), and Aucher over a century ago published his monograph : *Բացատրութիւն չափուն և կշռոց նախնեաց արաջնորդութեամբ Եպիփանու, Խորենացւոյ և Շիրակացւոյ, etc. ՚ի վենետիկ 1821*. The literature such as it is is gathered in Ա. Ղազրիկեան, *Հայկական նոր Մատենագիտութիւն և հանրագիտութիւն ՚այ կեանքի* (Venice 1909) T. I, col. 578-580, but the fundamental chronological matters, as in almost all questions in the literary history of Armenia, remain untouched.

(2) On Ananias see Ղազրիկեան, *ibid.*, cols. 153-155 : unfortunately Patkanean's edition (St. Petersburg 1877) is not accessible to me here.

(3) It is not impossible that Ananias himself may have been the translator of Epiphanius.

between Ananias and the year 800 falls the troubled period of the Arab conquest and rule over Armenia (1). It is quite unlikely that a work of this sort would have been translated during these disturbed times; also the large lacuna which we find in the Georgian at the beginning of part 4 (2) tends to show that a considerable extent of time must be assigned to the Armenian tradition. It is therefore probable that the Armenian version is at least as early as the seventh century.

We have seen above that certain peculiarities in the extant Armenian fragments have led us to assume that a Syriac archetype underlies them; further internal evidence in the Georgian itself tends to confirm this view. The words უპავლიօս (14, 32) *upavlios* (3) «opal,» უკიանօս (9, 31, etc.) *ukianos* «ocean»; ճումենտիանօս *Dumentianos* (p. 8, 23, etc.) «Domitian» apparently go back to Syriac forms with an initial *o*, e. g., ܐܘܢܝܘܬܐ; ܐܘܢܝܘܬܐ; it is of course possible that we have dialectical *u* for *o* in Armenian, but not likely. The «men of the Ionians» (კახნი ოღნთანი (p. 63, 14) looks very much like a misunderstood Syriac ܩܝܢܐ ܝܘܢܝܐ. The -*ay* ending in the proper name Եմբրայ (p. 89, 35, etc.) *Someray* suggests a Syriac emphatic termination in ܩܝܢܐ ܝܘܢܝܐ. Further, I am inclined to think that the vocalization of the obscure word Եմորոնօս (p. 92, 7) *somoronos* (in *L somahirenus*) is perhaps due to Syriac influence. This question will be discussed below (4). The vocalization of the forms Եբիօտ (p. 63, 12) *Abiot'* and Ենձձեյ (p. 63, 12) *Nabdea* seems to betray Syriac descent, as is pointed out below (5).

Against the evidence presented above almost nothing can be brought forward in favor of a direct Greek antecedent. The tractates of Hippolytus and the Physiologus contained in

(1) See M. GHAZARIAN, *Armenien unter der arabischen Herrschaft*, etc. Marburg, 1903; J. LAURENT, *l'Armenie entre Byzance et l'Islam*, etc. Paris, 1919.

(2) See below, § 32.

(3) The -*v*- in this word can probably best be explained as a corruption in the Armenian: ܐܦܘܠܝܘܣ became corrupted into Եբիօս.

(4) See § 36.

(5) See § 26.

the same codex go back to the Greek through the Armenian without any Syriac intermediary, but this is not necessarily true for Epiphanius's essay (1). Much more cogent is the fact that errors alone explainable by corruptions in the Greek text are wholly absent from the Georgian: the only certain one which can be so explained, « warm water » (p. 41,28-9) in place of Thermodon (i.e., *θερμοῦ ὕδατος* for *θερμოდόντος*), could equally well have passed through the Syriac.

The arguments set forth above are not entirely conclusive, but they show that the balance of probability inclines in favor of a Syriac archetype intermediate between the Greek and the Armenian. This must date back to the fifth or sixth century, and is not improbably coëval with the Coptic.

(1) See § 21, p. LX, notes 2 and 3.

THE GEORGIAN TRANSLATION

§ 26. a) ITS GENERAL CHARACTER.

The Georgian text is evidently the work of a capable translator, who had a good working knowledge of Armenian, but whose errors in the transcription of Greek names suggest that he was ignorant of Greek. Moreover, the fact that a tractate of this type was translated would show that he lived in a place where intellectual interests in theological circles were sufficiently developed to lead people across the border of the merely edifying and practical into more recondite fields of literature. I have pointed out above a number of points where Armenian peculiarities manifest themselves, and some instances where the translator presumably made a slip. On the whole, however, the interpreter made a manful effort to understand the text he was translating, and did not gloss over difficulties when he met them.

Some of the snags which he encountered were inherited from earlier stages of the MS. tradition, and these have been touched upon elsewhere. Certain others, however, seem to have arisen within the Georgian, through Georgian palaeographical peculiarities, and these must be treated here.

We find a series of errors in the MS. which show that we are not dealing with an original, but with a copy from another MS. Thus we find confusions between δ dz and δ r, δ r and ω l', ψ z and ϖ l, δ r and β s. All these confusions point toward an archetype written, like the Shatberd MS., in capitals (*asomt'avruli*). On the other hand, the confusion between ϖ l and β h, while possible in capitals, is exceedingly easy in minuscule writing (*nuskhuri*). The mass of the evidence points toward capitals. The number of mistakes attributable to errors in the Georgian is relatively small, as a glance over the apparatus will show; the major gaps and incoherences seem to have existed in the translator's arche-

type. A classified list of errata is subjoined in illustration of these statements.

Corruptions: Text p. 6, 9-11 = transl. p. 103, 2-5: an early corruption, as the other versions show; text p. 27, 16-19 = transl. p. 127, 6-8; see critical note *ad loc.*: text p. 63, 7-9 = transl. p. 153, 20-23: The geographical names in this passage are badly corrupted. A. S. L. Farquharson suggests that Aradiay is corrupted from Ar<k>adiay, which is unquestionably right, also that «great Rome» may be a corruption of *Μασσαλία*, comparing a similar error in the Arabic text of Aristotle's poetics (1). Abiot' and Nabdea (63, 12) are, I think, the mutilated remains of *Βοιωτία* and *Εἰθολία*. The errors in the vocalization betray the Syriac archetype. Farquharson suggests *Λεβαδαία* for the second, which seems dubious to me.

Letters or Words Omitted: 8,3 ადავბი<ხ>; 9, 21-22 პატ-<ი>ღხანი; 10, 34 <ა>დჟლატელნი: ბოგი<ელნი>; 17, 7 <გ>ეტელნი; 18, 20 მჩუარსა] A რასა; 20, 2 <ექრო>ბჯ-ვრჯლად: 24, 29 ძღუ<ე>ნად, etc.

Haplography: 13, 16 და <ა>ტიკწ; 82, 25 <ვთქუ> ც<რ>უ; 86, 28 <და> დამორჩილება; 94, 15 <არა>არს.

Dittography: 13, 30 და მხივანება; 18, 7 + A თავთა... დასხენწდ; 37, 20 ნათესავსავისა; 40, 30 შემდგომდგომად; 82, 33 და.

Confusion of Letters: 4, 22 ძალ] რალ A; 11, 14 რწ] ძწ A; 12, 29 დაჰნავს] დაღნავს A; 15, 1 პერულსა] პერუჰსა A; 27, 12 გერბონწ] გეთბონწ A; 54, 28 31 ზელფა] ლეჰფა A; 25, 26 ნალესავითა] ნათესავითა A (cf. 59, 33); 32, 1 სწავ-ლულ] სწავჰულ A; 69, 13 რაქელი] საქელი A.

§ 27. THE ORTHOGRAPHY OF THE TEXT, AS NOW PRINTED.

The principle followed in editing the text is to leave the orthography of the manuscript unaltered, except in

(1) See D. S. MARGOLIOUTH, *The Poetics of Aristotle*, London, 1911, p. 203: text 1475^a 35 *μεγαλιωτῶν*: Diels *μασσαλιωτῶν*.

those cases where inconsistency is condemned by the testimony of contemporary MSS., or where the reading violates the rules of grammar or syntax.

1) The letter ⴌ *ey* is for the most part correctly used in the MS., although there are a series of instances where it is replaced by ⴓ *e*, and a smaller number where it is incorrectly employed in place of ⴓ *e*.

a) It is nearly always correctly used in the nominative singular of nouns and adjectives whose stems end in -ⴓ *e*, where $\text{ⴌ} = \text{ⴓⴌ}$. I have written ⴌ *ey*, however, in 56, 19.

b) ⴌ *ey* is also for the most part correctly used in the nominative, genitive, and instrumental cases of proper nouns with -ⴓ stems. The MS. is less consistent here, however, and in the following cases I have altered the orthography of the codex :

ⴌ *ey* for ⴓ *e* of the MS. : 25, 30 ⴓ -*ებთა* ; 35, 3 ⴓ -*ება* ; 41, 9 ⴓ -*ტრები* ; 42, 8 ⴓ -*ტრეს გან* 48, 34 *ნავები* ; 52, 25 *ოვანება* ; 64, 32 *ოვანე* ; 65, 33 ⴓ -*ებს* ; *პავლეხითა* 84, 13, 86, 8 *პავლე* ; 95, 24-25 *ნავეხნი*.

I have not, however, altered the spelling in the following cases : 13, 21 *დჯონსება* ; *ოვანე* 28, 24 ; 27, 22 ; 26, 22.

c) The MS. also uses the letter ⴌ *ey* correctly in the pronominal adverbs *ებრთ* and *ეგრთ*. I have altered the manuscript reading *ებრეთ* 58, 7 : 73, 19 accordingly.

d) ⴌ *ey* is generally correctly used in the Ablaut of comparative forms of the schematic type * *uqomneysi* (1). I have accordingly made the spelling consistent in the following words : 14, 14 *უწითლებ* ; 14, 19 *უმწითურებს* ; 63, 5 *უმორებათაგანცა* ; 70, 22 *უმჯრებათა* ; 78, 8 11 *უმრწყებებს* ; 95, 14 *უმეტებს*.

e) In Inlaut ⴌ *ey* is written for η in the following words : *ანტ-ქროსტ* 37, 10 ; *ახტრ* 56, 26 ; 57, 5 30 ; 58, 1 ; 59, 3 11 ; 60, 18 ; 89, 6 : I have left unaltered *ახერ* 56, 22 24 ; 57, 18 ; 59, 6 ; 88, 12.

In *ებთერ* 78, 24 32, *აერო* 78, 26 and *ამენ* 87, 31 ; 89, 10 ;

(1) I follow here N. Marr's plan of using the root ⴓⴌ *qm* « to make », like arab. *فعل* to express Georgian forms schematically.

In view of the fact that the orthography of the MS. is consistent, I have not altered it except in the case of the following words, where sound confirmation from other MSS. is lacking: -მდღ *passim*; გარტმღ 20, 3; ხამღ 82, 21, 83, 20; ვობა მღ 39, 7: for მეტღ 37, 18-19 I have written მეტმე (not noted in apparatus).

The letter *ey* also appears in the Auslaut of verbal forms:

- a) imperative, or 2 pers. sing. of subjunctive: 4, 19 იხეძღ.
- b) 1 or 2 pers. sing. of preterite indicative: 5, 10 აღმაჯღ; 21, 1 ვპოჯღ; 21, 24-5 განგაწეჯღ; განგწერღ 21, 25.
- c) 3 pers. plural of preterite: 24, 20 შეწიორღ; 32, 2 განიორღ; 46, 20 დამუხორღ; 67, 28-9 დაიმკჯდორღ; 74, 31 განამწარღ.
- d) plural of philosophical present tense (1): დახხენღ 18, 7.

I have retained *ey* in case (a), as it may be a subjunctive, but in the other instances the indicative form is apparent and I have restored *ey* throughout.

The manuscript systematically employs the letter *g* *v* to avoid hiatus in the case where the abstract ending *-e/-obay* is suffixed to a stem ending in a vowel and in some other instances: *პირმშოვბა* 66, 24 is the only exception for the abstract nouns. We can also note *თითოვეულად* and *პოვება*, where *g* is consistently used, as also in *შეწუვა*. The proper name Samuel appears as *ხამოველ* 80, 29, but also without the *g* 40, 25. The orthography of the expression *თავყუანის ცემა* «to reverence», varies considerably.

The derivatives of the roots *ცხოვ* *c'khov* and *შოვრ* *šovr* show some variation in the MS. *ცხორება* appears consistently without *g*. This is the older spelling, though etymologically less correct. The *g* appears in the verbal forms. *შო(ვ)რის* is always written in contraction in the MS., but the forms of the verb *განშორება* show *g* for the most part.

1. *Vulgarisms.*

A certain number of vulgar forms appear in the MS. In fact these are for the most part dialectal, and occur sporad-

(1) Permansive in Šanidze's terminology.

ically in old Georgian MSS. from the earliest times onward. In modern times they have made their way into the literary language :

a) Loss of $\varrho = \gamma$ in the (compounding) preposition ად- *ay-* gr. *ἀνα-* : 22, 30 ახდუნები ; 61, 33 აგდა, and frequently in ადგრა ; cf. index s. v. აგრა.

b) Loss of $-n$ in the (compounding) preposition გან- *gan-* gr. *ἀνο-* : 50, 21 გაჰყიდეს ; 84, 25 გა_ამა_აუფნ.

c) Late forms : მერს « after » (cf. above, p. LXXII) Two variant forms appear in the MS. for the preposition შინა *šina* « in » *šv* : 14, 31 შიდა ; 12, 12 შიგან : იმას « that » (dative case).

I gather together here certain inconsistencies in the spelling which do not fall into the categories hitherto described : ხარბელი 4, 16 ; 5, 30 31 ; 6, 5 (otherwise ხაშკელი) : ნოტაება 7, 2 and ნოტიებისა გან 19, 30 : ხილენბი 9, 3 and ბილენბი 9, 1 2 ; 14, 11 ; 42, 21 ; 54, 16 ; 56, 27 იქლისასა and 4, 12 ფქვილისასა ; 72, 27 დაბოვებულ and 72, 28 დაბოვებულ. In the proper names we may note 65, 6 აბრაამ (otherwise აბრაჰამ) : იახეფი 45, 18 ; 66, 16 ; 73, 32 - otherwise იახები.

It is noteworthy that the nominative of $-u$ stems always ends in $-u$, not $-z$ *ü*.

One last point remains to be touched upon, namely, the use of the plural form in $-ები$ *-ebi*. This form, which is akin to the Mingrelian and Laz plural forms in $-ევი$ *-ep'i*, is found sporadically in our oldest MSS., and has become all but dominant in the modern language. Its use in both periods is marked by some striking syntactical peculiarities : a) in the older language it always takes a verb in the singular, like the « pluralia fracta » in Arabic ; b) in the modern language the verb stands in the singular if the noun denotes abstract or inanimate objects ; otherwise the verb is plural. As yet no thorough investigation has been made of its use in the older texts, but the instances met with seem to fall under the following heads :

1) Certain words, such as ხოფელი « country, village », თხელი « seed », etc., generally use this form.

2) It is used very frequently to denote an indefinite number of concrete objects of appreciable size.

3) It is used somewhat less frequently to denote a group or mass of animate or rational² beings, but is never employed for rational beings regarded as separate individuals or in the abstract.

The list of forms occurring in our text is given below :
 სახელები 4, 23-24 ; 10, 29 ; 15, 15 18 ; 21, 24 ; 59, 30 ; თუა-
 ლებ 10, 16 ; 63, 7 8 : სოფლებ 10, 28 ; 15, 29 30 : ჯაჭულებითა
 13, 26 : მარღუები 15, 26 (15, 28 29 მარღუნი) : სასწაულებსა
 16, 17-18 : ნაგებიითა 63, 4-5 : ქიაებსა 63, 4-7 : სამარებსა 75,
 3-4, 76, 15 : წიგნები 86, 8.

b) *Syntax.*

In the syntax of the translation there are two characteristic phenomena. The stem-form of the passive participle is not infrequently used in a gerundival, and even more often in a final, sense. This is not uncommon in the older texts, but is not a native Georgian idiom. It is an attempt of the translators to represent the Armenian constructions, particularly the infinitive form in *el-* or *-il* (1). The unformed or appositional case is used very freely, but this may be due to stylistic reasons, and not the result of translation.

§ 28. DIALECTAL PECULIARITIES

Dialectal peculiarities are virtually absent from the text. Certain vulgarisms have been discussed above (1), but their importance is small and they are so few as to be negligible. The orthographic tradition is stable and on the whole good. The text is unquestionably a very good specimen of the older Georgian literary tongue.

§ 29. THE TECHNIQUE OF THE TRANSLATION : ITS PROBABLE DATE

The complicated textual tradition, which we have endeavored to unravel above, and the loss of the complete Greek text

(1) § 28.

of the work, make it difficult to pass judgment on the translator's methods. Something, however, may be gathered by a comparison of this with such of the other tractates from the same MS. as have been published and studied. These are the Commentary on the Song of Songs of Hippolytus and the Physiologus, both of which were likewise translated from the Armenian. My general impression is that the translation of our work is slightly less literal and somewhat more professional than that of the tractate of Hippolytus. The translator of Epiphanius has freed himself somewhat from the limitations of Armenian construction; for example, he does not employ the genitive absolute (1), but he has not mastered a complicated periodic sentence. On the other hand the abstract quality of the translator's language still smacks of the original, and does not seem to be thoroughly natural. The subject matter of the Physiologus restricts direct comparison, but the translator seems here less well-equipped than the author of our version of Epiphanius. In fine, I should be inclined to date this translation later than that of Hippolytus, but at about the same time as that of the Physiologus, or possibly slightly later, about the first half of the ninth century.

§ 30. LOCALIZATION OF THE TRANSLATION.

Although linguistic and dialectal data are lacking, it cannot, I think, be doubted that we have to do with a production of the Tao-Klarjet'-ian and Meskhian area (2). The localization of the MS., what we know about literary activity in these districts in the ninth and tenth centuries, the investigations of Marr into the history of the other two documents, all impel us toward the same conclusion. Only in this region

(1) Cf. Н. Марръ, *Ипшолитъ*, pp. 1 ff.

(2) On the early literary activities in this district cf. Н. Марръ, *Житіе св. Григорія Хандзг'ійскаго (Тексты и Разысканія, Т. 7) Спб. 1911, pp. 1 ff. : ვ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. 1 (ტფილისი 1923), pp. 96 ff.*

was literary interest in Georgian circles sufficiently alive to undertake such a production. We may assign it then to the pen of some nameless ascete in Tao-Klardjet'ia.

§ 31. THE CONTENT OF THE VARIOUS VERSIONS AND THEIR
RELATION TO ONE ANOTHER.

From the above discussion it appears that the various versions do not always cover the whole extent of the tractate, entirely apart from minor verbal differences in the readings. The state of affairs can best be illustrated by a comparison of the Latin and the Georgian. The Armenian as preserved is incomplete and the Coptic is fragmentary. The Georgian, however, itself represents the form of the Armenian, and Coptic fragments are preserved from each of the major sections of the text.

The work is divided into four parts :

- 1) The introductory epistle (1) ;
- 2) The properties of the stones (2) ;
- 3) The allegorical interpretation of the stones (3) ;
- 4) The order of the tribes in the various marshallings ;
 - a) the passages in question (4).
 - b) the discussions of the same (5).
 - c) the identification of Mounts Gerizim and Ebal (6).

The relative contents of the two versions are best shown by a comparative table.

(1) Lat. pp. 743.15 - 795.23 : Georg. pp. text, p. 3.1 - 6.7 = translation, 99.1 - 102.33.

(2) Lat. pp. 745.24 - 756.13 : Georg. pp. text, 6.8 - 21. 13 = translation, 102.1 - 123.5.

(3) Georg. pp. text, 21.14 - 87.31 = translation, 123.6 - 172.4.

(4) Lat. pp. 675.13 - 763.27 = translation, 172.9 - 183.9.

(5) Lat. pp. 763.27 - 769, 2 : Georg. pp. text, 87.13 - 88.29 = translation, 183.10 - 184.8.

(6) Lat. pp. 769.3 - 773.29 : Georg. pp. text, 88.29 - 96.28 = translation 187.9 - 193.23.

	Georgian	Latin
1.	has	has
2.	has	has
3.	has (1)	lacks
4.		
a	lacks	has (2)
b	lacks I-X	has
	has XI-XV	has
c	has	has (3)

Here we observe that two very considerable sections of the tractate (in all decidedly more than half) are wanting in one or the other of the versions. We have in the Georgian, Coptic and Armenian the interpretation of the stones, but not in the Latin, while the great bulk of the discussion in the marshalling in the tribes is present in the Latin and the Coptic, but absent from the Georgian. Let us take up the latter point first. In the archetype (probably not in the Georgian, but in the Armenian, as no lacuna is indicated in the Georgian text) there must have been a lacuna (4). We have in the Georgian a heading in red: *მკათებრთმეტს ადრავსებაჲ რიგხზაჲ* *The eleventh marshalling of the number*: The Latin text shows that the numeral is correct. Furthermore, a rough stichometrical calculation on the basis of the Latin shows that about 16 folia (probably two quaternions) had fallen out of the Armenian archetype. If we grant that the archetype may have had a smaller format, which is not usual in early Armenian MSS., the lacuna might have been 24 folia, or three quaternions.

With regard to the absence of part 3, the interpretation of the stones, from the Latin text, the question is not quite so easy. Here several things must be taken into consideration. In the first place, the history of the textual tradition can

(1) Lacuna of two leaves.

(2) Lacuna at end.

(3) Lacuna at end.

(4) Lat. pp. 728.8 = Georg. text, p. 87.32 = translation, p. 183.10.

be carried back for the other versions nearly as far as it can for the Latin. The Syriac original of the Armenian and its daughter, the Georgian, goes back as far as the Latin; the Coptic version can hardly have been made later than the 6th century and is more probably to be assigned to the fifth. Thus it cannot be contended that the absence of part 3 in the Latin can outweigh its presence in the Georgian, the Armenian and the Coptic. Secondly, Epiphanius in his introductory epistle intimates that he is going to interpret the stones. He says: « Poposcisti... de lapidibus... ut nomina eorum et colores et species nec non *et loca seu contemplationes, quas ad divinum cultum referant, singulique lapides pro qua tribu impositi... exponam* »(1). Of the matter touched upon we find nothing whatever in the Latin text; in fact in the Latin the stones are not attributed to the different tribes at all. Whether this part of the text was originally translated into Latin and then lost in transmission, or whether the Latinizer intentionally omitted it, is impossible to say. In the third place, internal evidence in part 3 shows that Epiphanius must have been the writer. Stylistic arguments cannot be adduced for a text which has come down to us through two, and probably three, translations, but the general tenor of the exposition is certainly after the manner of Epiphanius' other productions. It is badly written and incoherent enough to be his; the mass of chaotic and undigested learning which it uses is also characteristic. The writer had some knowledge of Hebrew, was acquainted with Palestine, and the theological points touched on, as far as I can judge, do not involve matters which came up after the end of the fourth century. The unmistakable reference to the Physiologus (p. 135,9-10) does not militate at all against Epiphanius' authorship.

We thus find good evidence that the parts respectively missing in the different versions originally all belonged there, and that their omission in one or the other is due to fortuitous causes connected with the separate transmission of the versions.

The relation between the four versions is a matter which

(1) Günther, p. 744, 20-26.

would involve too detailed a study to be undertaken here, necessary though it will be for the ultimate reconstruction of a text on the basis of all extant evidence, in the same way as B. Violet did for Fourth Esdras. It is clear that the task will not be an easy one, for a comparison of the surviving passages of the Greek (in the epitomes and catenas) show that none of the versions followed the original with extreme fidelity. Interpolations evidently exist both in Georgian and in Coptic. The Latin on the other hand is prone to omit phrases. But the reverse is sometimes true: the other versions have preserved a fair number of passages which clearly formed part of the original text, and fail to attest some sentences found only in the Latin. The Coptic translator appears to have worked more mechanically than the Georgian or the Armenian, and handles a straightforward text pretty well, but when he strikes a really difficult passage, he breaks down entirely. The process of reconstruction cannot be carried out by following a set formula, but must be based on a careful scrutiny of each individual phrase.

THE SOURCES USED BY EPIPHANIUS FOR THE TRACTATE AND HIS LITERARY AIMS.

§ 32. a) ANCIENT LITERATURE ON GEMS.

Epiphanius appears to have made use of three types of sources when compiling his tractate. He had recourse to lapidaries; he dipped into Hermetic literature, and he employed Christian sources properly speaking. A brief sketch of ancient lapidarian literature must be given here, if we are adequately to discuss the question of whence Epiphanius derived his information about gems.

A large amount of material has come down to us concerning the gems known to the ancient world and their real or alleged properties (1). It contains the dregs of an extensive literature on the subject, which existed in Hellenistic and in Roman times. No modern scholar has hitherto made a thorough investigation of the whole subject, and the interrelation of the various documents which survive is still largely an unsolved problem. Enough work has been done, however, to enable us to trace the main outlines of the development of the literature, though some details remain hazy.

For the ancients the distinction, so easy for the modern mind, between stones, metals, and minerals was by no means clear. We find stones, minerals, and gems lumped together in classical lapidarian literature and this confus-

(1) The fullest collection of passages from the classical writers bearing on gems and their properties (more, however, from the antiquarian than the historical standpoint) is contained in HUGO BLÜMNER, *Technologie und Terminologie der Gewerbe und Künste der Griechen und Römer*, Bd. III (Leipzig, 1884), pp. 227-228: Some of the older literature is cited there (p. 227. esp. Note 1). On the specimens surviving, A. FÜRTWÄGLER, *Die antiken Gemmen*, Berlin 1900. On gems in general from the mineralogical point of view see MAX BAUER, *Precious Stones*, tr. by L. R. Spencer, London 1904.

ion appears even in the tractate on stones (*περὶ λίθων*) of Theophrastus, the pupil of Aristotle, which is the oldest document we possess relating to mineralogy (1). The data given in this work are mostly sound and accurate and are derived from personal observation, although a metaphysical discussion of the causes (*αἰτίαι*) of stones precedes their classification. Theophrastus' interests were primarily scientific, and in the subsequent period, when scientific facts needed a dash of the marvelous and miraculous to be acceptable to popular taste, his soberness and restraint did not appeal to the public at large.

After the time of Theophrastus a voluminous literature grew up about the subject. These works are characterized by the love of the marvellous, which developed so greatly in Greek society after the time of Alexander the Great. Kallisthenes and his like did not scruple to season the actual marvels they recounted by still more amazing wonders invented by their vivid imagination (2). In the face of the great increase in knowledge brought about by the conquest of the Orient (3) it was hard for even the intelligent to draw a sharp line between fact and fancy, and an enormous number of fables were put into circulation. Secondly, we find that as of the level of artistic appreciation rose among the masses of the population, gems acquired enhanced interest; their portability and beauty made them favorite objects for collectors. Ismenias (4) (in the time of Isocrates) was the first collector of gems of whom we hear; he was speedily followed by many others. In a society which reads books, every speciality inevitably evokes a corresponding *Fachliteratur* and lapidology forms no ex-

(1) On Theophrastus in general see the literature in CHRIST-SCHMID, *Gesch. der griechischen Literatur*⁶ (München 1920), II, 1, pp. 60-68. Best ed. of the tractate by Fr. Wimmer, Lips. Teubner 1842: eiusdem ap. Didot Paris 1856 with Latin translation.

(2) These are neatly caricatured in Lucian's *Vera Historia*: cf. also E. RHODE, *Der Griechische Roman und seine Vorläufer*², Leipzig, 1900.

(3) This is well exemplified in a matter nearly concerning Theophrastus by H. BRETZL, *Botanische Forschungen des Alexanderzuges*, Leipzig, 1902.

(4) See Pliny N. H. 37. 8.

ception. We hear of various writers who successively dealt with this topic, but their works have for the most part passed into oblivion, leaving but a scanty sediment in the compilative hand-books and the scholia of a later age.

Another tendency of prime importance for us presently appeared, and greatly affected the literature. Mankind is generally prone to attribute to gems natural and supernatural powers, for the most part apotropaic in character, which were duly registered in the literature along with the actual descriptions of the gems (1).

The locus classicus on ancient gems is in the thirty-seventh book of Pliny's *Historia naturalis* (2). Pliny cites a number of his sources (3), which show that he drew largely on Hellenistic literature; in addition to his mineralogical learning, he quotes much therapeutic wisdom, although with an open sneer at the *Graecorum vanitas* (4). Beginning with Scipio Africanus the younger, gem-collecting had been a recognized fad among the Roman nobility (5), and Pliny's interest was connected with the fashion of his day.

Thus we find two forms of knowledge current about gems in antiquity. One branch, which we may term the scientific side, is represented by Theophrastus, but even his writings are not purely scientific; he states, on the authority of the physician Diocles (6), that the ligure comes into being from the urine of the lynx (7). The same statement is

(1) On this subject, a book by H. FUEHNER, *Lithotherapie*, apparently exists, but I have sought in vain for it in various libraries.

(2) Best critical edition by C. MAYHOFF, Teubner 1897. A sketch of his work and bibliography of the critical literature in M. von SCHANZ, *Gesch. der röm. Literatur* II, 371 ff.

(3) The chief book of importance for us is W. OEHMICHEN, *Plinianische Studien*, Erlangen 1880, which deals with the sources of book 37.

(4) Pliny, N. H. 37,31 : *vanitatis Graecorum deligendae*; *ibid.*, 45 : *Magorum infandam vanitatem*, 124.

(5) See Pliny, N. H. 37,8-70.

(6) On Diocles and in general on the Sicilian school of medicine see the brilliant *Einleitung* to M. WELLMANN'S *Fragmentsammlung der griechischen Aertzte*, Bd. I, Berlin, 1901, a book far less known than it should be.

(7) *Ἰεσοῦ λίθων* 5; WELLMANN, *op. cit.*, p. 195.

noted and commented on by Pliny (1). The other branch, which reflects the semi-popular, quasi-scientific literature of the Hellenistic epoch, is represented by Pliny and to a lesser extent by the Greek Dioscourides (2), who devotes a considerable portion of the fifth book of his *περὶ ὕλης ἱατρικῆς* (3) to the subject of gems and minerals. It is clear that both the Roman and the Greek are drawing from the same sources (4). From Pliny this knowledge descended to the Latin compilers of the later imperial period, such as Solinus and Isidore (5), while Dioscourides was the fountain-head for the indefatigable Galen (6) and his excerptors, like Oreibasios (7) and Aëtios (8).

The stream of information, however, did not flow unsullied by extraneous elements. Greek philosophy and Greek science not only lost in depth as they spread over the vast areas opened to their influence in Hellenistic times, but absorbed a large amount of non-Hellenic matter. Philosophy evolved on the one hand into a system of ethics devised for the purpose of orienting and stabilizing the individual in the world of men, while on the other it ran out into cosmological speculations, in which, along with clear

(1) N. H. 37, 52.

(2) On Dioscourides see CHRIST-SCHMID⁶ II, 1, pp. 453 ff. Best ed. by M. WELLMANN, 3 vols. Berolini 1906 ff.

(3) Bk. 5, c. 211 f. (ed. WELLMANN, vol. III, 90 ff.)

(4) The question of Pliny's sources for this part of his work has been cleared up by OEMICHEN (l. c., p. 104-105) and by M. WELLMANN, *Xenocrates von Aphrodisias*, *Hermes* 42 (1907), pp. 614 f. Oe. showed that the chief source was Xenocrates, and that many of the other writers came in through him, while others Pliny probably drew upon directly. Wellmann in general agrees with this, but with these important qualifications: 1) Xenocrates comes from Aphrodisias (1st. c. B. C.) and not from Ephesus, as Oe. had it. This is shown by the concurrent but independent testimony of Galen and Oreibasios. 2) From this writer come the greater part of the superstitions (not so much the actual folk-lore) in bks. 16-19 of Pliny's *Natural History* and the Magian material in Pliny indubitably comes from him.

(5) See V. ROSE's articles cited below, p. xciv, note 3.

(6) CHRIST-SCHMID II, 2°, p. 921-924.

(7) *L. c.*, p. 1096-7.

(8) *L. c.*, p. 1098.

survivals of earlier Hellenic cosmogonies, are found undoubted traces of Oriental ideas. Into this obscure organism, out of which grew the Neo-Pythagorean, Neo-Platonic and Gnostic systems, an alien element of mysticism of dubious parentage injected itself. It is from this milieu that the Hermetic books arose, and these in their turn profoundly affected the science of gems. Into the problem of the origin of the Hermetic documents I need not enter. That Oriental elements played a part in their inception is, I think, unquestionable, but the details are uncertain (1).

As later ramifications of the superstitious tradition, we have, in addition to the older sources cited above, a series of documents mostly of uncertain date. These productions seem to be quite independent of Epiphanius, and go back to the unscientific tradition mentioned above. They have come down to us partly in Greek, partly in Latin, while some are preserved only in Hebrew and Arabic. For the moment we may waive the question of their chronology.

The first of this group is the so-called Koiranides (2) (*Koιρανίδες*) a curious mixture of heterogeneous data from the animal, mineral, and vegetable kingdoms compiled for magical purposes; the text is interspersed here and there with impassioned appeals to the higher powers. Its kinship to the Hermetic corpus is unmistakable. Closely allied to this document is the so-called *Damigeron de lapidibus*, which is preserved approximately complete only in Latin (3). We have also a number of fragments of it in Greek, which have been collected and published by de Mély and Ruelle (4). A kindred work is that entitled «Socrates and Dionysios

(1) For an oriental origin, R. REITZENSTEIN, *Poimandres*, Lpz. 1904,; contra TH. ZIELINSKI, *Iz žhizni idei I* (St. Petersburg 1906), p. 88 ff.: W. KROLL in Pauly Wissoware, s. v. Hermes Trismegistus.

(2) Ed. pr. of Greek text, de Mély and Ruelle, *l. c.*, II, pp. 1-124.

(3) Attention was first called to this text by V. ROSE in his article *Aristoteles de lapidibus und Arnoldus Saxo*, *Zeitschrift für deutsches Altertum* 6 (18) 1875, pp. 321-455, and *Damigeron de lapidibus*, *Hermes* 9 (1875), pp. 471-491. It appears to have been published by E. ABEL, Leipzig, 1881, but this edition has not been accessible to me.

(4) *Ibid.*, pp. 125-133.

on Precious Stones», published by the same authors (1) and contemporaneously by J. Mesk (2). A pseudo-Dioscoridean lapidary published first by Iriarte (3), and reprinted by de Mély and Ruelle (4), closes the list. The sole Byzantine reflex of the group is the poem on stones attributed to Michael Psellos (5).

The Orphic poem *Lithika* arose out of a somewhat different milieu, but goes back to the same sources as the *Koiranides*. Since Tyrwhitt (1781) this has been generally supposed to belong to the middle of the fourth century A. D. It has likewise a series of scholia attached to it of the same general provenance as the preceding documents (6).

The later filiations of the subject are much better known than the earlier history, in consequence of the brilliant and penetrating studies of V. Rose and Julius Ruška. Rose was the first to call attention to the text of the Latin Damigeron, which he published in two recensions, having come across it during his studies on the pseudo-Aristotelian works and while in search of the sources of Marabodus' *Carmen de lapidibus*. With the efficient aid of M. Steinschneider he laid bare to a very considerable extent the ramifications of the complicated history of the subject. The true answer to the riddle, however, was only given by Ruška (7).

He was the first to make use of the important Arabic MS. of the Book of Gems of pseudo-Aristotle, the text of which he has now published in full (1912) with an account of its character and of the extent of its influence. Ruška proves

(1) *Ibid.*, pp. 175-177.

(2) *Wiener Studien* 20 (1898), pp. 309-321.

(3) IRIARTE. *Regiae Bibliothecae Matritensis codices graeci manuscripti* (1672), p. 437 ff.

(4) *L. c.*, pp. 179-183.

(5) See Krumbacher², p. 623. Text reprinted after IDELER, *Physici et medici graeci minores* 1 (Berolini 1841-42), p. 241, by de Mély and Ruelle *op. cit.*, pp. 201-204.

(6) Best ed. (out of many) by E. ABEL, Leipzig, 1885: published by de Mély and Ruelle with some subsidiary material, *op. cit.*, p. 137.

(7) J. RUŠKA, *Das Steinbuch des Aristoteles*, etc. Heidelberg, 1912.

that this production (its un-Aristotelian origin is evident at the first glance) has nothing to do with Byzantium, as Rose believed, but was the work of a Syrian, who knew both Greek and Persian traditions. It was composed some time before the middle of the ninth century. The extant Latin versions go back to Hebrew originals, but not to any particular works which we now possess. From the Latin text in turn the material was taken over by Arnoldus Saxo, and from him by Marbod of Rheims. The Arabic version had no small influence on later Arabic literature, and notably formed the basis of the tractate of Ahmed Tifāshī, a Persian writer of the twelfth century.

What knowledge did Epiphanius himself have of the literature on this subject? However inaccurate he was (and on this point evidence is endless) he was nevertheless widely read in all sorts of subjects. It can be shown, moreover, that he was acquainted with medical literature. In an interesting passage at the beginning of his *Panarion* (I. 3), he cites the following medical and scientific authorities: Nicander, Dioscourides, Pamphilus, Kallisthenes, Philo, Iolaos the Bithynian, Heracleides the Tarentine, Krateuas the herbalist, Andreas, Julius Bassus, Niceratos and Petronius, Niger, Diodotus, and certain others (1). The presumption is, therefore, that he drew upon a number of sources for his information. Some additional material, more definitely Jewish in character, supplemented the data he obtained from Hellenistic sources.

It has seemed worth while to include here this survey, which shows how large a body of literature was available for Epiphanius to employ, but I shall not undertake to illustrate in detail his use of these sources (2). Most of the facts and fancies which Epiphanius cites can be paralleled from Pliny and the other writers mentioned above. Epiphanius gathered a mass of miscellaneous material, presumably from widely different sources, and dwelt upon such points as seemed fitting for his purpose, but these were merely

(1) Ed. HOLL I, 171,6-11 ; Dioscuridis ed. *Wellmann*, t. III, p. 140-141.

(2) I hope to return to this topic, which threatened to expand an already swollen introduction beyond bounds, before long.

incidental and subsidiary. They were meant merely as a garnish for the theological discussion, which was the main dish. For his real purpose he drew upon other authors and other materials, and to them we must now turn our attention.

§ 33. b) EPIPHANIUS' SOURCES APART FROM MINERALOGICAL LITERATURE.

In addition to a liberal use of the biblical text, of which mention will be made presently, Epiphanius had recourse as well to several other works. It is not unlikely that in his original work he may have made his citations somewhat more specific, but this cannot be proved.

First of all we note the presence of a considerable amount of apocryphal matter. In his discussion of the evil elders in the story of Susannah Epiphanius calls attention to the discrepancies in the tale between the different versions of Daniel. It is a well known fact that Theodotion's version of Daniel displaced that of the Septuagint in the use of the church (1). Epiphanius (text p. 49, 27-30 = translation 143, 21-24) refers to the citation from Jeremiah in Daniel 9, 1, which is not found in our present text of Jeremiah, and then cites other books, «which are the Revelations (զամօցնեմքձնօ: Arm. *յայտնութիւնք*) of Daniel». I cannot find any extant document which goes by this name, but traces of a similar tradition are preserved. The most important single fact adduced in the text out of this book (text p. 49. 30 = translation 143. 28-29) is that the two guilty elders were named Ada and Aba. Professor G. F. Moore pointed out that we have a trace of a similar tradition in the *Second* Syriac version printed in Walton's Polyglot Bible (2). There they are called *ܐܡܝܕ ܘܥܒܝܕ* «Amid and 'Abid». No definite investigation of this version, as far as I am aware, has ever been undertaken. Another embellishment of the story derived from this source by Epiphanius appears to

(1) See H. SWETE, *Introduction to the Old Testament in Greek*², p. 260 ff.

(2) WALTON, *Biblia Polyglotta*, Londinii 1657, vol. iv, p.2, l. 8.

be the pillar of fire at the death of the elders, which is akin to the statement of the Septuagint (v. 61): *καὶ ἐφίμωσαν αὐτοὺς καὶ ἐξαγαγόντες ἔρριψαν εἰς φάραγγα· τότε δὲ ἄγγελος Κυρίου ἔρριψε πῦρ διὰ μέσον αὐτῶν*. This may perhaps be a reminiscence of the pillar of fire in Exodus (1). It would seem that Epiphanius is quoting from some lost apocryphon.

A second instance where apocryphal matter is clearly employed is in the account of the men risen from the dead at the resurrection of Christ (text. p. 75,2-76. 12 = translation p. 162. 17-163. 18). The substance of the story could be derived from the passage in Matthew, but a similar dialogue, though less elaborate and dramatic, is contained in the extant versions of the Gospel of Nicodemus (2). The narrative as given in Epiphanius does not correspond to any of the published versions of this document; the fact, however, that no names are given to the men shows kinship with Tischendorf's Greek recension B. The Latin gives the names as Leucius and Carinus. The Latin and the Greek recensions both give the interlocutors as two in number, but also emphasize the fact that others arose as well.

A similar passage is contained in the dramatic account of Paul's conversion which Epiphanius gives us (text 81, 1 f. = translation 166. 32 f.). He refers in another place to the story of Thekla, (text 46, 30 = translation 141, 4) which we know originally formed part of the *Acta Pauli*. Anything akin to Epiphanius' relation is not to be traced in the extant remains of Paul's acts. Epiphanius' account is not a literary gem, but it is certainly much better than anything which has come down to us in the Coptic. It might be only an elaboration of the text of Acts.

One or two further points can be noted which probably are to be classed here. The tradition of the wisdom inherent in the tribe of Symeon (text p. 45, 9-13 = translation 140, 7-11) is probably derived from the story given in Luke 2.25 f. This same tradition is also implied in the Gospel of Nicode-

(1) Exodus 13.21-22

(2) *Codex Apocryphus Novi Testamenti*, ed. THILO, p. 666-669; *Evangelia Apocrypha*, ed. TISCHENDORF, p. 389; 417 f.

mus (1). The Saviour is also to appear from the tribe of Levi (text p. 67, 4 ff. = translation p. 156, 19 ff.). This is possibly derived from Jewish tradition or is perhaps a precarious inference from Luke 2, which makes Elizabeth, the wife of a priest, the cousin of the Lord's mother.

I have been able to trace direct influence of preceding writers in two cases only. In the reference to Dan as the tribe from which the Antichrist is to come forth (text 37, 8-10 = translation 134. 9-12), Epiphanius apparently has Hippolytus chiefly in mind (cf. the latter's *De antichristo*, ed. Bonwetsch and Achelis t. 1. 2, p. 11, 10 ff). This tradition goes back to very early times, but Hippolytus seems to have devoted more attention to it than anyone else. Furthermore, Epiphanius clearly refers to Hippolytus' commentary on the Song of Songs (text 85, 17 ff. = translation 170, 1 - 28), and it looks as if the translator of the tractate on the Twelve Stones had been acquainted with the Georgian translation of this work.

Some cursory perusal of Hippolytus' works has led to the discovery of a number of parallels to the text of our tractate. In view of the fact that Epiphanius used his predecessor so largely in the composition of the *Πανάγιον*, this is only to be expected. But to go into the matter in detail in this place would take up too much time and space, so I must content myself with noting the fact, and hope in the near future to return to the matter.

Again, there is a clear reference to the *Physiologus* in the following passage (text p. 38, 16-19 = translation 135, 8-10): « For when the lioness bears a cub, it lies three days dead and on the third rises. » The Coptic specifically mentions the *Physiologus* (p. 290), but this has disappeared in the Georgian. Lauchert (*Geschichte des Physiologus*, pp. 68 ff.) has shown that we find references to the *Physiologus* as early as the time of Justin Martyr and Clement of Alexandria. The better Greek MSS., as is well known, attribute the work to Epiphanius. He cites it also in his other writings.

The most important of all Epiphanius' sources is of course the biblical text. It forms, as would be expected, the basis,

(1) *L. c.*, ed. THILO, p. 666-67; ed. TISCHENDORF, p. 389.

quantitatively and qualitatively, of his material. A list of citations will be found below. The discussion will be confined to those passages which disclose textual readings worthy of special mention.

§ 34. c) BIBLICAL QUOTATIONS IN EPIPHANIUS

Citations are found in the tractate from the majority of the books of the Old Testament and New Testament, but they are for the most part excessively brief, and the repeated translations have destroyed the value of most of them for the textual criticism of the Bible. The lack of a Georgian concordance makes it difficult to recognize the passages, and in spite of my best efforts some have undoubtedly escaped notice. In the list subjoined below actual verbal citations are distinguished by an asterisk* from passages less formally quoted, or merely referred to. The asterisk naturally does not imply that the entire verse is cited in the text.

The Old Testament quotations are mostly from the Octateuch (none from Leviticus), and primarily from Genesis, as we should expect. The historical books are less frequently cited, the Kētubim still more scantily. Of the Prophets, Isaiah, Jeremiah, and Daniel (with Susannah) supply the bulk of the passages adduced.

The New Testament citations seem to come mostly from Matthew, but many of them occur in the other Gospels as well. They have been attributed to Matthew if no specific evidence is present to the contrary. There is a fair amount of Pauline material and some quotations from the Apocalypse. The New Testament citations are somewhat less numerous than the Old Testament, as is natural from the subject.

In view of the manner in which the book was printed, it did not prove typographically feasible to fuse the biblical citations adduced in the different versions into a single table. The passages found among the Armenian fragments accordingly follow directly after those from the Georgian, but the Coptic quotations are placed after the text and translation of that version (p. 322, ff.)

BIBLICAL QUOTATIONS IN THE
GEORGIAN TEXT

A. OLD TESTAMENT.

	GEOR. TEXT.	ENGLISH TEXT.
Genesis. *2. 11	9. 20-22	107. 5-6
*2. 11-12	13. 4-10	111. 18-24
*2. 12	10. 1-15	108. 1-7
11. 1-9	22. 11-12	123. 15-16
19. 38	70. 1-2	158. 20-21
30. 9-13	54. 27 f.	147. 12-14
34. 1 f.	67. 15 f.	156. 27-29
34. 1 f.	68. 5 f.	157. 7-9
35. 18	78. 8 f.	164. 32
35. 22	22. 15-18	123. 18-19
35. 22	66. 27-28	156. 9-12
35. 22	67. 31-32	157. 3-4
37. 21-22	22. 23-25	123. 23-24
37. 25	77. 3 f.	163. 34 f.
37. 31	72. 4-5	160. 8
37. 32	73. 21-24	168. 18-19
37. 34 f.	72. 2	160. 6-8
38. 1 f.	68. 8 f.	157. 10 f.
38. 24-25	68. 16-18	157. 15-17
38. 26	68. 19-20	157. 18-19
39. 7 f.	67. 32 f.	157. 4-5
41. 4 f.	68. 3 f.	157. 5-7.
41. 41 f.	77. 5 f.	164. 4-5
43. 34	79. 24-25	165. 31-33
43. 34	80. 25-26	166. 25-26
44. 12	80. 26-27	166. 26-28
49. 3-4	66. 30-32	156. 12-14
*49. 4	22. 27-28	123. 28
49. 4	38. 7	135. 1
49. 6	45. 9 f.	140. 8-10
*49. 7	45. 6-7	140. 5-6
*49. 9-11	67. 6-10	156. 21-23

CII EPIPHANIUS ON THE TWELVE STONES

Genesis

*49. 13	62. 30-32	153. 11-12
49. 13	65. 34 - 66. 1	155. 24
*49. 14-15	60. 28 - 61. 1	151. 29 f.
*49. 17	37. 11-13	134. 12-14
*49. 20	56. 27-29	148. 28-30
49. 27	84. 10 f.	169. 21-23, 25-26

Exodus

23. 1-3	50. 15 f.	143. 30-32
*24. 10	13. 34 - 14. 1	112. 20-21
24. 10	39. 31 - 40. 2	136. 10-11
28. 9	88. 20-21	184. 1-3
28. 9-11	59. 29-30	151. 3-4
28. 9-12	28. 33-34	128. 9-10
28. 6-20	4. 15 f.	100. 20 f.
28. 16-20	5. 27 - 6. 3	102. 10-20
28. 17	22. 2-4	123. 7-8
28. 17	23. 18-19	124. 9
28. 17	27. 7-8	126. 31
28. 18	29. 27-28	128. 29-30
28. 18	36. 5	133. 18
28. 18	40. 12	136. 19
28. 19	43. 28	139. 5
28. 19	56. 19-20	148. 23-24
28. 19	60. 23-24	151. 26-27
28. 20	62. 20-21	153. 1-3
28. 20	66. 12	155. 33
28. 20	77. 19	164. 16
30. 23 f.	79. 5 f.	164. 18-27
30. 34 f.	79. 1 f.	165. 12-13
34, 29	33. 17-22	131. 20-21
34. 29 f.	47. 31 f.	142. 6-7
38. 23	36. 12 f.	133. 21-23

Numbers

2. 2	30. 36	129. 3-4
32. 3	44. 1 f.	139. 8 f.
32. 36		

Deuteronomy

5. 8-9	93, 4 f.	190. 1-3
*5. 33	41. 4-6	137. 7-8

Deuteronomy

*27. 12 f.	88. 7	183. 16-20
27. 12 f.	95. 7-11	192. 12-16
27. 14 f.	89. 1 f.	184. 11
*33. 6	22. 27-28	123. 26-27
33. 6	23. 11	124. 3
33. 6	66. 21-22	156. 4-6
33. 10	67. 1-3	156. 16-17
33. 12	79. 32-33	165. 30-31
*33. 13	40. 23-24	136. 24
*33. 22	37. 19-20	134. 25
*34. 22	57. 22-24	149. 17-18

Joshua.

4. 19	96. 3-4	193. 12-13
4. 20	95. 29-30	193. 6-9
5. 3	96. 1-2	193. 11-12
5. 10-12	95. 31-33	193. 9-11
13. 1 f.	37. 1 f.	134. 5-7
13. 9	44. 1 f.	139. 8 f.
13. 18		
13. 24 f.		
13. 31	45. 17-18	140. 14-15
18. 28	79. 30 f.	166. 1-2
19. 1 f.	45. 17-18	140. 14-15
19. 32	41. 22-25	137. 19-21
21. 1 f.	45. 4	140. 4
21. 4	27. 11-12	127. 1-5
21. 6		
21. 7		

Judges.

3. 15	78. 15-16	165. 1-2
11. 2 f.	39. 20-22	136. 1-3
13. 2 f.	36. 8 f.	133. 20-21
18. 1 f.	36. 15	133. 26

Ruth

4. 18-22	69. 20-23	158. 10-13
1. 3	45. 26-27	140. 20-21

I Samuel

7. 17	45. 25-26	140. 19-20
9. 1 f.	78. 12 f.	164. 32 f.

	9. 1	78. 29-30	165. 10-11
	*9. 20	80. 30-32	166. 29-30
	21. 1f.	45. 23-24	140. 17-18
II Samuel			
	11. 27	70. 13-15	158. 32
	12. 34		
I Kings			
	10. 22	63. 3-9	153. 15-19
	17. 1 f.	45. 1	140. 1
	17. 10	3. 31 f.	100. 5
	17. 12	4. 9 f.	100. 17
	17. 27 f.	55. 5-6	147. 22-23
	18. 20 f.	46. 6-7	140. 31-32
II Kings			
	1. 10 f.	46. 4-6	140. 29-31
	2. 9 f.	33. 23-24	131. 24-25
	2. 11	46. 2-4	140. 28-29
	*2. 15	33. 24-27	131. 26-27
	2. 19-22	55. 7-9	147. 24-26
	4, 18 f.	55. 6-7	147. 23-24
	17. 24 f.	90. 2 f.	186. 3 f.
	17, 30 f.	93. 19 f.	190. 12-15
	17, 41	93. 8 f.	190. 5
	*17. 41	93. 33	191. 3-5
Ezra			
	3. 2	64. 32	154. 31
Esther			
	2. 5	78. 25-27	165. 8-9
	2. 7	78. 23-25	165. 6-8
Psalms			
	18. 4-5	76. 10-11	163. 15-16
	28. 1	58. 8-10	149. 31-33
	*49. 14	38. 30-32	135. 18-19
	57, 8	48. 21-22	142. 23-24
	*68. 27	84. 28	169. 32-33
	68. 27	85. 11 f.	170. 4, 12-13
	72. 10	58. 19-20	150. 5
	*72, 15	58. 10-11	149. 34
	*87, 1	35. 22-23	133. 4-5
	108. 2	48. 10	142. 15

Psalms	116. 3	76. 10-11	163. 15-16
	*116. 10	81. 14	167. 9
	116. 11	82. 10 f.	167. 30-31
	*116. 11	82. 10 f.	167. 31
	*116. 11	82. 25-26	168. 12
	*116. 12	83. 4-5	168. 22-23
	116. 12	83. 10 f.	168. 28-29
	*116. 13	83. 13 f.	168. 31-32
	*116. 13	83. 21 f.	169. 1-2
	*116. 15	83. 24 f.	169. 7-8
	118. 22	25. 9-10	125. 10
	118. 22	31. 32-33	130. 15-17
Song of Songs			
	*4. 4.	85. 17 f.	170. 17-21
	*7. 4.		
Isaiah			
	1. 18	25. 4-6	126. 4-5
	6. 2.	30. 31 f.	129. 25-28
	6. 6-7	31. 4-6	129. 28-30
	*9. 1	40. 25-28	136. 30-34
	26. 19	76. 14-15	163. 14-20
	38. 10	53. 18-19	146. 14
	40, 1	28. 14-24	127. 28-32
	40, 9		
	53. 6	38. 28-29	135. 14
	53. 7	38. 24-25	135. 14
	*54. 11	30. 13-15	129. 9-11
	*54. 11	40. 5-7	136. 13-15
	60. 5	59. 7-8	150. 20-21
Jeremiah			
	17. 5	72. 12-13	161. 9-10
	*29. 4 (?)	49. 13 f.	143. 8
	*29. 5-6	49. 8-12	143. 5-6
	*29. 10	49. 5 f.	143. 3-4
	29. 21	49. 24 f.	143. 19-20
	*29. 21-22	49. 16 f.	143. 9-12
	29. 22	49. 31 f.	143. 25-27
	29. 22	52. 11-12	145. 18-19
	*29. 23	49. 18-20	143. 13-16
	29. 33	51. 30 f.	145. 7-11

CVI EPIPHANIUS ON THE TWELVE STONES

Daniel	3. 12 f.	46. 11-12	140. 34-35
	3. 12 f.	47. 6-7	141. 21-22
	*9. 1	52. 20-22	145. 23-24
Susannah	5	48. 31-32	142. 29-31
	5-6 (cf. Introd. § 34)	48. 29-30	143. 19-20
	50	50. 29-30	144. 12
	*57	51. 25-28	144. 25-26
	61	50. 6-7	143. 30-32
	61	51. 5	144. 23
	O' 61	51. 9-10	144. 25-26
	O' 62	50. 3-5	143. 28-29
	O' 62	52. 7-8	145. 18
Hosea	*6. 2	48. 9	142. 13-14
	7. 11	39. 2	135. 22
Nahum	*2. 2	32. 35	131. 7-8
Haggai	1. 12	64. 32	154. 31
	1. 22		
Zechariah	3. 1	64. 32	154. 31
	3. 9	26. 24-25	126. 19-20
Sirach	Prologue	64. 32- 65. 1	154. 31-32
	*25. 24	67. 22-23	156. 32-33
	49. 12	64. 32	154. 31

B. NEW TESTAMENT

Matthew	1. 3	68. 13-14	157. 14
	*1. 3	69. 14-15	158. 5
	1. 3-5	69. 20-23	158. 10-13
	1. 5	69. 30-31	158. 18-20
	*1. 5-6	70. 9-10	159. 29-31

Matthew	1. 17	68. 32 - 69, 4	157. 28-31	
	2. 1-2	58. 21-22	150. 6-7	
	3. 16	38. 32-33	135. 19-20	
	*4. 3	39. 16-17	135. 34-35	
	*4. 16	35. 6	132. 26-27	
	8. 14	41. 7 f.	137. 9-10	
	*11. 13	52. 24-25	145. 28	
	14. 7-21	40. 30 f.	137. 1-3	
	15. 33-38	41. 1 f.	137. 3-5	
	16. 17-18	43. 22 f.	138. 35	
	*16. 17-18	60. 13-16	151. 17-20	
	16. 18	38. 20	135. 11	
	17. 1-3	62. 1-3	15. 23-25	
	21. 42	66. 4-5	155. 26	
	*21. 42	71. 20-21	159. 30-31	
	26. 14	24. 18-21	124. 9-10	
	26. 15	24. 22 f.	125. 1-2	
	27. 2	24. 26-27	125. 2	
	27. 22-50	24. 28-30	125. 4-5	
	*27. 40	61. 28-30	152. 20-21	
	27. 52-53	75. 4-7	162. 18-19	
	27. 57-60	52. 34-35	145. 35-37	
	27. 63-65	73. 29-31	161. 23-25	
	27. 66	73. 26-29	161. 23	
	Mark	1. 30	41. 7 f.	137. 9-10
		2. 26	45. 23-24	140. 17-18
		*10. 39	83. 18-20	169. 34-35
12. 10		25. 9-10	125. 10	
Luke	1. 26	63. 21-24	153. 29-30	
	*4. 5	39. 16-17	135. 34-35	
	*8. 24	48. 12	142. 16-18	
	20. 17	71. 20-21	159. 30-31	
John	*1. 16	26. 22-23	126. 18	
	4. 5	94. 6	191. 7-8	
	4. 16 f.	3. 14 f.	99. 11	
	*4. 20	94. 4 f.	191. 6-7	
	*12. 32	53. 24-25	146. 17-18	

CVIII EPIPHANIUS ON THE TWELVE STONES

19. 24	64. 6-8	154. 9-12
*20. 22	53. 33-34	146. 26
*20. 22-23	32. 33-34	131. 5-7
22. 16-17 f.	38. 24-25	135. 14

Acts

2. 24	76. 10-11	163. 15-16
6. 3-6	60. 9 f.	151. 14-15
6. 15	33. 29 f.	131. 32
7. 55-56	34. 1 f.	131. 36
8. 9 f.	42. 7 f.	137. 33
8. 26 f.	34. 20	132. 13-15
8. 26-38	58. 23-24	150. 7-8
9. 2	82. 19 f.	168. 6-7
*9. 3 f.	80. 20 f.	167. 17-19
*9. 3 f.	85. 4 f.	170. 5-8
9. 15	80. 11	166. 13
13. 9	82. 15 f.	168. 3
22. 6 f.	80. 20 f	167. 20 f
26. 12 f.	81. 31 f.	167. 25-30

Romans

*5. 6	47. 9-10	141. 24
5. 14 f.	47. 20 f.	141. 31 f.
*5. 14	48. 27-29	142. 27-29
*5. 14	52. 17-19	145. 23-24

I Corinthians

2. 8	72. 25	160. 25
*3. 9	62. 14-15	152. 33
*3. 11	32. 18-20	130. 29-30
11. 25	83. 12	168. 29-31
*11. 27	31. 21-23	130. 6-8
*13. 4 f.	87. 2 f.	171. 19-22
*15. 10	84. 6 f.	169. 19-20

II Corinthians

2. 14	86. 16 f.	171. 2-3
*2. 16	35. 3	132. 25-26
*2. 15-16	85. 28 f.	170. 26-28
*4. 13	81. 17	167. 12, 14-15
5. 2	72. 30 f.	160. 32
11. 22	81. 5-6	167. 1-3
*11. 24	84. 4-5	169. 16-18
12-15	47. 13-14	141. 25-28

Galatians			167. 5-6
	1. 11	81. 10 f.	
	1. 17-18	58. 26-27	150. 9-14
Ephesians			
	1. 12	71. 5 f.	159. 12
	2. 16-22	64. 5 f.	154. 8 f.
	2. 16-22	64. 12 f.	154. 14 f.
	2. 16 f.	71. 13-34	159. 26
	5. 22 f.	80. 13	166. 17
	5. 30-31	25. 6-7	125. 14-15
Philippians			
	3. 5	80. 10	166. 9
	*3. 5	81. 6-9	167. 3-5
Colossians			
	1. 18	64. 2-4	154. 3-4
Hebrews			
	12. 2	63. 32 - 64. 1	154. 2
I Peter			
	5. 8	38. 13	135. 5
	5. 8	38. 22	135. 12
II Peter			
	2. 17	34. 23 f.	132. 16-19
I John Ep.			
	5. 6	64. 6-8	154. 9-19
Revelations			
	*1. 18	32. 10-11	130. 25-26
	2. 6	42. 10 f.	137. 34
	2. 15		
	5. 6 f.	47. 1	141. 15-16
	*5. 9	28. 29-30	128. 4-5
	7. 5-8	37. 25-26	134. 23
	7. 14	26. 4-6	126. 4-5

BIBLICAL QUOTATIONS IN THE
ARMENIAN TEXT.

<i>Old Testament.</i>		TRANSLATION
Genesis	2, 12	p. 199, 29 - 201, 3 ; p. 219, 7-8.
Exodus	24, 10	p. 201, 21-22 ; p. 219, 24
Jeremiah	29, 4	p. 225, 4-5
	29, 5, 22	p. 225, 8-14
	29, 5-6	p. 225, 5-7
	29, 10	p. 225, 3-4
	29, 12-22	p. 225, 15-18.
	29, 22	p. 225, 20-22
	29, 22	p. 227, 3-4
	29, 22	p. 225, 4-5
	29, 22	p. 229, 22-23.
	29, 23	p. 227, 11-12
Daniel	9, 1	p. 229, 8
Susannah	1-2	p. 229, 34 ff.
	5-6	p. 225, 19-30
	57	p. 227, 25-28
	62	p. 225, 22-23
	O' 62	p. 225, 25-27
	O' 62	p. 225, 32 f.
Habakkuk	1, 13-14	p. 229, 12-17
 <i>New Testament.</i>		
Matthew	11, 13	p. 229, 9-10
	20, 42	p. 233, 9 f.
Luke	20, 17	p. 233, 9 f.
Romans	5, 14	p. 229, 6-7
Ephesians	2, 16 f.	p. 233, 11 f.

§ 35. d) NOTES ON OLD TESTAMENT QUOTATIONS.

In a number of cases Epiphanius gives the meaning of the Hebrew words and names which occur in the text. These interpretations are partly etymologies, partly explanations of words drawn from a knowledge of Hebrew or Aramaic.

The etymologies rest on rather dubious erudition, for Epiphanius drew on the onomastic literature, and we can easily identify most of his interpretations among Lagarde's materials (1):

	<i>Georgian Text.</i>	<i>Lagarde.</i>
Pison,	« face of fire »	Φισών. στόμα πυρός (2).
Naphthali,	« broadness »	Νεφθαλήμ. πλατυσμός ἢ ἀντί- ληψις (3).
Asher,	« richness »	Ἀσήρ. πλοῦτος (4).
Bethlehem,	« house of fruit »	Βηθλεέμ. οἶκος ἄρτων (5).
Gerizim,	« mount of salvation »	Γαριζίν. ὄρος λελυτρωμέ- νον (6).
Ebal,	« mount befouled and defiled »	Γεβονέλ. ὄρος μεματαιωμέ- νον (7).
Amen,	« so be it »	ἀμήν. γένοιτο (8).

A further instance of his use of such sources is contained in the confused and corrupt passage about the allotments of land to the various tribes across the Jordan, which is found at the beginning of the interpretation of the figure (text p. 43. 18 - 44. 33 = translation 139. 5-21). A couple of the town and place names have defied all attempts at decipher-

(1) P. DE LAGARDE, *Onomastica Sacra*, Göttingen^a, 1887. All the passages are found in the so-called Glossae Colbertinae.

(2) *l. c.*, 204, 45-46.

(3) *l. c.*, 203, 18.

(4) *l. c.*, 200, 18.

(5) *l. c.*, 201, 55.

(6) *l. c.*, 202, 58.

(7) *l. c.*, 202, 57-58.

(8) *l. c.*, 200, 17-18.

ment. I have come across no direct parallels, but the kinship of the data given with the etymologies previously discussed is unmistakable.

The explanations of the meaning of words are more serious and more valuable. They fall into three distinct classes, which will be taken up in turn :

1) On the stone *bdellion* (text. p. 10, 1-5 = translation pp. 107, 20 - 108,8), see FIELD, *Origenis Hexapla quae supersunt* ad loc. (Gen 2,12). Here Epiphanius derives his data from Aquila, but the Greek form is not preserved in the epitome, and the other versions vary as to the form of the word : Georgian *bdelion* ; Latin *bodallin* ; Coptic **ΒΟΤΑΛΛΑΙ**. The Hebrew is **הבדולה**. The closeness of the Latin and Coptic seem to favor an original of the type of the Latin. The Georgian is assimilated to the Greek form.

2) In the second class we have to do with misunderstood passages in the Hebrew :

a) Gen. 49, 4 : (text pp. 22, 29-23, 2 = translation p. 123, 28-30). But what he said : « Boil not », in Hebrew he says : « Boil it not » and « Do not grow ». The Hebrew reads **פחן כמים אל תוחר**. « Boiling over as water, thou shalt not excel. » The Greek has *ἐξυβρίσας ὡς ὕδαρ, μη ἐκτρέψης*.

b) In Nahum 2,2 the text reads **עלה מפיוץ על פניך** : « He that dasheth in pieces is come up against thee ». The Greek has : *ἀνέβη ἐμφυσῶν εἰς πρόσωπόν σου*, while Epiphanius gives : « Pison came down and spread itself abroad on thy face » (text. p. 32, 34-35 = translation p. 131, 7-8). The Armenian and M (the Moscow edition of the Georgian) follow the Greek. The Syriac has a different text : **עלה מפיוץ**. The Greek probably arose through the confusion of Hebrew **פיוץ** with **מפיה**. On the other hand **פיוץ** means « to scatter » (intrans.), or « to spread abroad, overflow (of a stream) ». Epiphanius has presumably conflated the Septuagint and the Masoretic text, but his codex read *φισσω*.

3) The third class consists of cases where special knowledge of Palestinian conditions on Epiphanius' part is involved, which he as a native of the country would have been likely to possess. An instance is the data on the Samaritans given

at the end of the work. The facts stated to us are the following :

a) The mount of Somer gets its name from Someray, whose son was Someron (text p. 89, 35-90, 1 = translation p. 185, 20-22). This statement possibly comes from Josephus, Ant. Jud., 8. 312, or perhaps from the onomastic literature.

b) The Samaritans are called « guardians » (text. p. 90, 30 = translation p. 187, 3). That this (მცველ) is the true reading, and not the corrupt მტერ « enemy » of the Georgian is proved by the Latin « custos », שמר in Hebrew does mean « to guard ».

c) Epiphanius' data on the alphabet of the Samaritans (text. p. 91, 30 ff. = translation p. 188, 8 ff.). This statement is both valuable and important. G. Hoffman (1) over forty years ago called attention to this passage as showing the correct reading of the Talmudic name for the Samaritan alphabet, namely פער and not פער, meaning to « insert, plunge, punch, jab ». The Georgian « set in » is even nearer than the Latin « insculptum ». The main point according to the Jewish tradition is that the letters were equally visible from both sides, and so formed a kind of fretwork. The Latin *somahirenus* is not so clear, but its substantial accuracy is testified to by the Coptic form **σωμαειρηνος** (p. 276). Professor G. F. Moore rejected Foggini's conjecture of *σημερωος*, but pointed out that the context does not favor the simplest guess, i. e., a corruption of שמראי, *Samaritan*. The Talmudic word is אשוריי, « *Assyrian*, » which might involve a Greek Ἀσσυρωος. All versions, however, clearly point to a word beginning with *som-*, and any corruption must go back to the actual MS. of Epiphanius. *Assyrinos* might in Armenian be corrupted into *Somoronos*, but in that case the Latin is left unexplained. Professor K. Lake pointed out that we may have a lacuna before *somoronos* : in that case the sense would be : <Assyrinus, but to that of the Samaritans the name>.

The amount and quality of the Hebrew learning in the work is about what we should naturally expect.

(1) *Zeitschrift für Alttestamentliche Wissenschaft*, 1 (1881), pp. 334-336.

§ 36. c) THE PURPOSE OF THE WORK.

We learn from the introductory letter to Diodorus that the tractate on the Twelve Stones was composed at the latter's request. That Diodorus (1) was an ecclesiastic and a bishop we know, but otherwise his identity is a matter of question.

Epiphanius' aim, as he describes it in involved and tortuous language, is threefold : 1) to describe the stones ; 2) to assign them to the tribes ; 3) to explain the reasons why the stones are appropriate to the various tribes.

It must be observed that in the text as we have it, whether Latin or Georgian, we find no definite statement as to the reasons why each stone is assigned to the several tribes. The Georgian merely begins each section of the third part with a stereotyped formula : « The sardion is the first stone and on it is inscribed the name of Reuben, » and so forth. On the other hand, the author does make it clear at recurrent intervals that the stone is assigned to the patriarch in question « after the order of his birth », and the whole point of Part 4 is to show that the patriarchs are not enumerated in order of birth in every instance, and, if possible, why they are not.

The fact that Epiphanius does not explain his [reasons for choosing the order of birth as the basis for assigning the gems led us to suspect that a paragraph or two of the text had been lost somewhere in transmission. The Vatican Armenian proves to contain some material which is not preserved in the other versions at the beginning of Part 3, wherein Epiphanius briefly touches on this point after some description of the breastplate proper. It is not unlikely, however, that a similar paragraph may have dropped out of the Latin text in part IV, as Foggini and Günther suspect. The Georgian has a lacuna at this point (see above, § 31.)

(1) The Georgian reads Theodore, which is clearly a mistake. Foggini (PG, 43, 314^B ff.) has made reasonably clear that the bishop of Tyre is meant.

(2) Cf. Günther's note, p. 759 ; our ed. p. 174.

We have, indeed, a bald list of this sort in the Armenian Epitome A, and similar data are found in the Greek, but they seem to be rather summaries of the facts as set forth by Epiphanius than the original text of the author's own statement.

The method of interpretation which Epiphanius follows is primarily allegorical. Even though he criticises Hippolytus for some of his juxtapositions (1), he takes over his method bodily, and in general follows the methods favored by the Alexandrine school, although here and there he dips into exegetic criticism. At the same time, however, he introduces a considerable amount of pseudoscientific and even of magical material, while scolding the fabulists (mythographers) in the same breath. How are we to reconcile this apparent inconsistency?

The answer to this question is, I think, to be found in the following considerations. As was pointed out above, there is one clear reference to the Physiologus (2), and the kinship between our author's interpretations and the explanations of the marvels of nature given in that highly popular production, the ancestor of the bestiaries, cannot fail to strike the reader of the present tractate. We meet with the same type of bold comparisons, the same fantastic stories, the same recognition of the works of God made manifest in the doings or actions of his inferior creatures. It is not the direct borrowing that is striking — it is the general character and method of the discussion. What Epiphanius was probably aiming at, unconsciously if not avowedly, was the creation of a Christian *Lithologus*. He sought to purloin some of the thunders of the Hermetic (perhaps, better, Orphic) Olympus so as to embody them in the artillery park of the Christian deity. That he wandered off into digressions and circumlocutions is only to be expected in view of the chaotic organization of his other writings: the faults of structure and exposition which Part 3 exhibits are the best internal criteria possible for recognizing it as a genuine section of the work. At no point in the extant versions, it is true, does he specifi-

(1) See above, § 33, p. xcix.

(2) See above, § 33, p. xcix.

cally emphasize his intent, or make any definite statement but the whole tenor of the tractate points in this direction.

§ 37. f) THE INFLUENCE OF THE TRACTATE.

Had Epiphanius been able to look forward into the future, without a doubt he would have been grievously disappointed at the small vogue which the latest product of his pen was destined to enjoy. It was far less widely read, for example, than the *περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν* which survived in mediaeval Greek literature, although in mutilated form. The same is true of the Panarion. The *περὶ τῶν δώδεκα λίθων* seems to have influenced later writers but slightly. After Jerome it is quoted by Procopius of Gaza and by Facundus Hermanensis in the sixth century, while in the seventh century Anastasius Sinaita evidently had before his eyes the complete text. From that time onward, with the exception of the scanty epitomes, all trace of the Greek original is lost (1). No fragments seem to have been incorporated in the catenae; half-Hermetic, half-mineralogical works like the *Κοιρανίδες* keep the field unchallenged. The other Christian literatures of the Orient were more hospitable, and the fragments that we have been able to glean from them we have arranged in orderly form below. It is by no means impossible that further researches may uncover new fragments and further data, but such partial inquiries as I have been able to make have so far yielded no result.

(1) The evidence from Andreas of Caesarea does not necessarily imply any knowledge on his part in excess of that afforded by the Greek Epitome 1. Theophanes Kerameus (s. xii), who quotes some material derived from Epiphanius in his 38th homily on the Woman of Samaria (Migne P. G. 132, cols. 720D-725B), and whom Foggini thinks (Migne P. G. 43, col. 309D-310A) was the last person to use the complete Greek text, seems to me to have been using the excerpt given by Procopius of Gaza (see above § 6, p. xxiii-xxv).

§ 38. g) THE PLAN OF THE PRESENT EDITION.

a) *The Georgian Text.* In view of the fact that the Georgian text is derived from a single MS., the constitution of a critical apparatus is relatively easy. I have endeavored to reduce the apparatus to the smallest compass; but some orthographical changes, which have seemed for one reason or another to be desirable, have been made, as was explained above (§ 28). Inasmuch as the coefficient of dialectal variation cannot be calculated with any reasonable degree of accuracy while our knowledge of Old-Georgian manuscripts is still so incomplete, it has seemed advisable in general to leave the text as it stands in the MSS., save only in instances where a palpable incoherence or an obvious blunder can be healed by a simple conjecture ⁽¹⁾. A study of the critical apparatus in those passages where the Latin text is preserved will show how dangerous it is to emend freely where texts diverge as much as they do in this work. From this cautious procedure I have departed in three instances only. The first instance is the passage at the commencement of Part 2, about the sardion (p. 6, 9-11 of text p. 103, 2-5 of translation). We stand on relatively firm ground here, since the Coptic helps as well as the Latin. The Georgian is hopelessly corrupt, and only a major operation can bring relief. The general tenor of the supplements needed is reasonably clear, though we cannot be certain as to the exact phraseology. The second is the doublet (p. 18, 7 of text = p. 118, 11 of translation) which is not supported by the Latin, and is almost word for word identical with the passage immediately above. The third passage is found in Part 3, in the allegorical interpretation of the emerald (p. 27, 16-17 of text = p. 127, 6-8 of translation). A sentence makes no sense in its present context and I have transposed it. It

(1) BR. VIOLET, *Die Apokalypsen des Esra and des Baruch in deutscher Gestalt* (Griechische Christliche Schriftsteller der ersten vier Jahrhunderten, Bd. 32), Leipzig 1924.

is not impossible, however, that there may be a lacuna here. Contractions of words in the MS. have not been expanded, as they are normal on the whole. This now seems to me, however, to have been an error of judgment, but it is too late to correct it.

b) *The English Translation.* With regard to the translation I have endeavored to strike a mean between a literal rendering and passable English. Lt. Col. A. S. L. Farquharson of University College, Oxford, subjected my version to a thorough stylistic revision and put forward not a few happy suggestions, which have been incorporated. Georgian syntax is so peculiar that a periphrastic rendering of certain passages is almost unavoidable, while the relative lack of hypotaxis and of participial constructions forces the translator to depart somewhat from the letter of the text in order to escape the otherwise inevitable monotony. The text itself is by no means an easy one: the Georgian translator was hampered by the expressions he found in the original Armenian, and difficulties and puzzling passages abound. Furthermore the vocabulary causes trouble in not a few instances. There are a number of unusual words, one or two of which are not clear at all, and the divergence between the versions, when they chance to overlap, is such as to make it very difficult to divine the meaning.

In the critical apparatus beneath the English translation of the Georgian are adduced the variants of the Latin version, where it is extant. Minor stylistic points are passed over in silence, and only major ones are noted.

I have not felt it essential to print the text of the Greek epitomes in full, as they are easily accessible to the reader in the editions of Migne, Dindorf, and Mély and Ruelle. On the other hand, it is desirable to know what the relation between them and the Georgian may be, and for that reason I have given above (§ 6) an apparatus illustrating this. The divergence between the Greek, Latin and Georgian is so great that it proved impossible in practice to combine the variants from all of them in one apparatus, and accordingly on the advice of Dr. H. J. White, the Dean of Christ Church, a separate collation is provided for the Greek. This

has been incorporated in the Introduction for typographical reasons.

In the case of the Armenian and the Coptic it had originally been the editor's intention to construct additional separate *apparatus critici* to illustrate the difference between them and the Georgian. As work on the book progressed, however, it became clear that the illumination to be derived from this source was relatively slight, and they were accordingly suppressed.

c) *The Indices.* In the indices to the Georgian text have been included :

- 1) Names of persons, actual and legendary.
- 2) Names of places and tribes.
- 3) Words found in the text.

For the first two groups all references have been given, but with the third a selection has been made. References to the names of gems have been inserted in full, as have also those words which occur three or four times only. If a word occurs in passages other than in the instances cited, this fact is indicated by « etc. » placed after the reference. The numbers in the index refer to page and line of the Georgian text, but if more than one instance occurs on a given page, the line references are separated only by a space, with no mark of punctuation, e. g., 90, 2 4 14.

In compiling the index of words the following classes have been excluded : a) personal pronouns and simple demonstratives ; b) all prepositions and postpositions, unless compounded ; c) all particles ; 4) all forms of the root *ar* to be. All nouns and adjectives are cited in the nominative singular, but names of peoples are given in the nominative plural (*-ni*). The arrangement of verbs in a Georgian vocabulary is a difficult matter. After some hesitation the older system of Tchoubinof was adopted, in which they are arranged alphabetically by the form of the masdar (*nomen verbale*) ; this offers distinct practical advantages over any arrangement by radicals. It does not, however, obviate certain systematic difficulties : 1) it takes no account of the different aspects of the verbal stem ; 2) certain stems have no masdar,

such as impersonal verbs. I have therefore classed the verbs according to the simple stem, and to save space have not indicated the derivative stems found in the text; the translation given is that of the root-meaning. The translations of proper names are those ordinarily employed in English, with the exception of a few instances, where I have printed the Greek. In certain cases a derivative verbal noun, which is used independently in the text as a substantive, is inserted under a special lemma; otherwise such forms are classed under the verbal masdar. I have sought to be consistent in this respect, but fear that the desired result has not been attained in all cases. For impersonal verbs I have cited the third person singular of the present tense, e.g., შეჰგავს, *shehgavs*. It is not certain in all cases which of the various masdar forms employed in Georgian would have been used by the translator. In such instances I have followed the practise of employing what appears to be the most ancient form. In a few cases, where the true form is not known, I have adduced the form given in the text either under the lemma of the radical letters, e. g., *k'v** : *eküs*, or a hypothetical masdar form, e. g., *k'onay**; all such forms have been marked with an asterisk *.

At the end of the word-index is subjoined a list of errors in the printed Georgian text. The list is long, far longer than it should be, and it testifies only too eloquently to the difficulties involved in preparing the text for printing.

A somewhat similar set of indices has been compiled by Abbé H. De Vis for the Coptic text. An *index verborum* did not seem to be necessary here, but the proper and place names have been registered and a list of the Greek words found in the text has been drawn up in the manner favored by Coptic scholars.

§ 39. h) CONCLUSIONS.

The conclusions arrived at during the investigation of the tractate may be summed up as follows :

The Tractate on the Twelve Stones was written by Epiphan-

ius towards the end of his life (ca. 394) for a bishop Diodorus — probably Diodorus of Tyre. In its original form it comprised four parts :

- 1) A letter to Diodorus.
- 2) An account of the appearance and properties of the gems.
- 3) A hermeneutic section concerning the allegorical interpretation of the stones as pertaining severally to the twelve patriarchs.
- 4) A section dealing with the order of the tribes where they are mentioned in the Octateuch, with the purpose of showing that they are not adduced in order of birth. As a sort of addendum to this is appended the discussion of the Samaritans and the identification of Mounts Gerizim and Ebal.

The complete text was known to Jerome, to Procopius of Gaza, to Facundus Hermianensis and to Anastasius Sinaïta, but no trace of the complete Greek original is to be found after 700 A. D. The Greek text was epitomized at an uncertain date by an unknown writer who included most of the mineralogical data of Part 2 ; a briefer epitome of Part 2 was made by Anastasius Sinaïta, who also included an extract from Part 4. This was embodied in his *Quaestiones*.

The complete Greek text was translated into three different languages :

1) Into Latin presumably in the fifth century, by an unknown translator of inferior capacity both as a Hellenist and a Latinist. This translation apparently did not include Part 3. It became attached in some way to the *Collectio Avellana*, and has so survived.

2) Into Coptic, probably also at an early date. This translation comprised the entire text. It has come down to us in fragments of one MS. (perhaps two) of the tenth century from the White Monastery of Shenudi near Akhmîm. This MS. presumably contained a corpus of Epiphanian writings, including some of the spurious homilies. Of it about eighteen folia, or fragments of folia, are preserved in various European and Egyptian libraries. These are reprinted in the original tongue and translated below (pp. 236-321).

3) Into Syriac, presumably also in the 5th century. This version was probably contemporary with the translation of the *περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν*, but has vanished without leaving any direct trace. The Syriac in its turn was rendered into Armenian rather crudely, presumably about the sixth century.

The Armenian text is not preserved complete. The Vatican MS. has parts 1-3 up into the description of the agate; two others at Ečmiadzin contain the introductory epistle; the Jerusalem MS. furnishes us with a part of the interpretation of the ligure in interpolated form (published below, pp. 224 ff.), while the Paris codex supplies us with a small section of the interpretation of the beryl (published below, pp. 232-233). Part 2 of the Armenian text, containing the description of the gems, was epitomized by various hands. These we have published and translated below (pp. 196-223). The Vatican and the Ečmiadzin MSS. came into our hands too late to be included in the present publication.

After a lapse of some three centuries the Armenian version was translated into Georgian from a mutilated copy, in which three quaternions were missing at the commencement of Part 4. The translator is unknown, but the history of the MS. and the character of the language lead us to infer that he was a monk in one of the monastic centres of Tao-Klardjet'ia and that the translation took place during the ninth century. This MS. or an immediate descendant of it was the archetype of the Shatberd codex (ca. 970), from which all later Georgian MSS. are directly descended. From the Shatberd codex Djanashvili printed Parts 1 and 2 of the text complete, and also the end of Part 4; from it the whole document is now published for the first time.

The aim of the tractate was clearly to steal an arrow from the quiver of the mineralogists, and to form a pendant to the Physiologus. Epiphanius seems to have drawn largely on the unscientific literature on gems which he found at hand, but the only author whose influence can actually be traced in the work is Hippolytus. His aim was not attained, for the influence of the tractate — at least in Greek — seems to have been small.

By combining and comparing the various versions we can approach to something like the original text, if not *ad verbum* at least *ad sensum*, but this can only be done after the various texts and versions have been made accessible and subjected to further study. Comparison shows that the Latin is the most accurate; next comes the Armenian, while the Coptic and the Georgian take the third place.

ეზიფანტ ცხარეღლისა
თქუმული

ეზიფანტ ეზინტონისი ტონსტანცია
ქალაქისა. მწი არს ღვთაქალაქთა
ცხარის ქალაქისა. მწი თქუა ათრ-
მეცთა მათ თუალთა თვს:

Conspectus Siglorum.

A codex hibericus 1191 (383 Ta-
qaishvili) Societatis ad lit-
teras hibericas fovendas
Tiphleusis (s. X med.).

z. editio Djanashvili.

L versio latina.

C versio coptica.

X/16
122a

გვიგანთ გვამრიელობა
თქუ მუღო

გვიგანთ გვინგოთონი გონხცანცია
ქალაქისამ. რწ არს ღეღაქალაქთამ
3 გვამრთხ ჭალაგისამ. რწ თქუა ათორ-
მეცთა მათ თუალთა თუხ:

უფალსა ჩემსა. პატიოსანსა ძმასა. და ხაქმის
- თანა-ზიარსა თეოდორეს კეთილად მსახურსა
გვინგოთონსა: გვიგანთ გვინგოთონი უფლისა
10 მიერ გიგათხავ: >

ღიფსა ნიჭსა მაღლისასა მისცემდა და
არა თუ მოიღებდა. რწ სთხოვდა იგი იგი ცხო-
რებისამ სუმაღ ღეღაგაციხა მის გან სამარ-
იყელისა. რწ იგი თუთ თავადი იუთ წუარობ

15 ცხოვრებისამ. და მისწულ და ღაჯდომილ იუთ
ჯუღღუღულსა მას ღამაშურალი გზისა გან. და
ღიძს ქუთფდა მიგებად სიყუჯსა. მოიუვანებდა
გზისა მას ქვეშეშარიყუბისასა: რწისა თუხცა
იქმნა მისღვამ იგი მისი კობტოელად. და თი-

20 თოვეულადთა მათ ურთობითა და ნიჭსა მას
უხუეობით განუუთფდა. რწ მის გან შექმნულ
იუთ კაცობრივი ესე ბუნებამ: აწ ურთობით
კაცთ-შეხებითა მათ. ურთობთა სიყუჯთა. ურთობთა

25 გბითა აღიარებს ეწ ვე უბე და სუაუნოდ:
ესე არს ქვეშეშარიყი ძე ღიძსამ რწ მთიძია
თუხი იგი შექმნულთ: >

იქმოდეს მხგავსად ამის სახისა მთწაფე-
ნი იგი. და მონანი მისნი განუუთფდეს ნიჭთა
30 მათ. და არა-ცის გან რას მიიღებდეს: ნან-
ღვლვე ემსგავსა იწ თუხსა ელია წიწწლი-ით-
ხოვდა მის გან რწსა არა აქუნდა არცა ხა-
ზომ ურთ საკნავი. რეცათუ მისა რამ ხაკმარ
იუთ. ითხოვდა ქურბივისა მის გან. რწ უნდა
35 ურბხევიითა თუხითა აღვსებად ღეღაგაციხა

1] თუალთა თუხ minio in marg exte. litt. capit.

123a მის ქუჩივისა და გამომხრად:

ეგრეთა შენი იგი წაყოფნებად სიყვან-
ისაჲ ჩემისა ამის წაყოფნებადნებისა გან
ითხოვს უფროდსა. რწმითვე მარ გნებაჲს ჩემ-
5 და ნიჭი მაღლიხსაჲ მაგის. რწმ არს შენ თნა.
უფროდს მიღებისა: მიმსგავსებულ წარ შენცა
საქმის თანა-სიარითა მათ შენთა. განამრავ-
ლებ ღოცვის-სუთფითა ღწისა მიმარს შენადლე-
ბელთა მათ ჩემთა საკმარითა მათ შენთა: უკუ-
10 თუ არა მთალებსა მას სუთისასა რქისა
მისგან ვინაჲ მე ვინმცა მისცა. და მთალებ-
ბასა ფქვილიხსა ლაგვინისა მის გან სიგლა-
ბასა. ვინ მე მცა შეუძლო უხუებად:

აწ მიითხოვა წაყოფნება მან მაგან შენ-
15 მან. ვწმ წყვილ არს წიგნისა ამას სიყუფროდსა
მის ფიცრისა სარჩელიხსაჲსა. რწ იგი შემამულ

123b იუთ თუალებითა შემღვთებითი შემღვთმად: იუთ
მტკრდსა მას მღვთვლთ-მთაღურისა [ს] მის აჭ-
20 რისისა: აწ ინებებ. რწმცა უწუთლა სიმკნე-

20 მან მაგან შემმან. ვწმ რაჲ სანხელ აც თუალთა
მათ ათხრმეცთა. ანუ თუ რწმთა აღგოლთა იმთ-
ვებიან. ანუ რაჲ ძალ არს მათ შინა. ანუ ვწმ
თითოვეულად ათხრმეცთა მათ ნათესავთაჲსა
ხელები მათ ვწმ წყვილ არს. ანუ ვწმ გამომჩნ-
25 ლებთა შემსგავსებულად ღწის მსახურებისა
ზრახვად. რწ სანხელებითა მით თუალთაჲთა სა-
კმარისა მას ერისასა გარდა იყრიდა მღვთვლთ-
მთაღურარ იგი:

ბ. ვწმ წინამსწარ ვთქუ ჩემლა უწმ ვე ვერ
30 მესაძლებელ იუთ მხე უწი სიძნელმ გონე-
ბითა. და მიუწილმელ იუთ მთვნად ეზოღერისა
თხოვისა ღიღისა. ვწმ ღვთა-ბატისა მის ქუჩი-
ვისაჲ სიგლასა. მის თვს უმთვრებისა მი

124 ბისა: აწ ვწმ ქუჩივისაჲ მის კუბთხევთა მათ
მიერ გლიაჲსთა აღთრძინებაჲ და განმრავლე-

ბად იქმნა. რა გარდაემატა უფროდს: რა ხა-
მაძიებელია მის გან დგრაადისა გამოჩინე-
ბულსა მან წუაღსა ითხვრა თი. მძახვასა
დიდთა მათ ნიჟთა განცხადებულად მიქმად-
5 რებდა: >

მგზობა მე დღე მსე მცირე ვამ გულის-
20 მის უფროთა. რა ურადრძს სიბძძნითა რა მე-
ცნიერებითა. რა უწიუბო სიპუუათა მიმამთ.
ბულ-უფოთ მემეძალე. რა ურცვიზ-სუფოთა
10 უწით აგრძელად მავსებ მეცა. ვა უწითა გან-
მდობრებულმან ვაჟამმან. რა ვა უწითა მ¹
განკმელსა მან გუალვითა განდამო სავან-
გონი წყმიხანნი ურცვიზ-სუფოთა განდამო-
1246 უცვან. რა ვა უწითა მძახვალთა მიმამლთა
15 რა უწითა. დღითა მათ შენცა შევო რა მთვა-
ფშ ხარ. ღირს იქმნა ნაყოფსნებამ ეგე შენი
თანასწორ-სუფოთა. მთვობებოც მათგან განდამ-
ბეულვებამ სიმდობრძისამ. ვა მთვობა რა შენ
თ¹. რა რ¹ უმეც¹სრა ურცვითა შენითა

40 მ¹ მდღე:
აწ ვიწუო მეცა ბძძანებულთა მათ შენთამ
გამთქუმაღ. ს¹ ვევედრებნი ნაყოფსნებასა
მაგან შენსა. რა ამა მამბრავებლე კვლის-სე-
უფოთსა თვს. რა უფროდს რემსა სავამ¹ იუთს:

25 რა მთვობრილებით წმადფისა თვს. რა უფროდს
ძალინსა რემისა. ვიწუო გამთქუმაღ:

რა არს მიწველსა მან ითხსა განწყვებ-განს-
ბულ. რ¹ ითხგანსა მან განდგმულ იუვენებს 26. 16-
თუალნი იგი რა რებულ იუთ თ¹ სიპუუტძსა 1894-

30 მამრელობასა მან ფიცამსა. რა თავადი ფიცა-
1250 რი იგი სამრელობამ იუთ ითხს. გვრელო. მესა ველო
სიგძძამ რა მესა ველო სიგძძამ:

რა მიწველსა მან იუთ მიწველი იგი თუა-
ლი სამრეობნი. რა შემდგომად მისა ცბაზიონნი.
35 რა მექმე მმუნი. რა მექმებსა მან განქველ-
ნი. რა სავიბთნი. რა იანსინი. რა მესამესა

მას ლუგვჩიონი. აკა ცმ. ა მე თვს ცონი. რა მე-
თხსება მას. რწ აჩს მე მდგომარე უწინსა. ია-
კანთმ და ბვვჩილი და ფრტხილი: >

ესე თუაღნი აჩიან ათორმეცნი სიყვარსა
5 მას და სარჩელისა ფიცაჩსა თითოვეურად გან-
წესებულნი ადგილისა გან განწესებულა. რა
1228 ამოქმენულა. რა განდგმულ: >>|

: 3: თუაღნი: სარჩიონი:

სარჩიონ. რწ ბაბილოვნს ითვეების. რწისამ
თაჩს ხილვამ მის მეწამულ. ვწ ცეცხლი. ანუ ვწ
სისხლი: ამის გამო ეძქუმის. რა სარჩელსა
1258 თვეზისსა სარჩელ-გვ. რწისამ აჩს ფეჩი
მისი სარჩიონ თვეზისამ ფეჩი სისხლისამ:
რწის განაკვირან თვეზი იგი. იქმნის ფეჩი მი-
158 ი ვწ სისხლი. რა ხილვითა მით მიმსგავსე-
ბითა დაეღვა სარჩელი თვეზისა მას სარჩიონ:
ახუჩასტანს ითვეების. რა აჩს თავადი იგი
თუაღნი მბწმწინვალებიან გამომცემელ. რა ძალი
კუჩნებისამ აქუს. რწ მეკუნალთა მიიღიან. რა
20 დასრევიან საკურნებელად. რა განაცხობნიან
მით მსგავნებანი და გამოხსმული და სხუამ-
ცა წულუღებამ ეუთილი მანჯლითა. რა აჩსიან
მისგანი. რა მოხცხიან. რა ცხებიითა მით წულუ-
ღებანი განიკურნნიან:
25 აჩს სხუა თუაღ. რწისა ქმქვან სარჩიონ-
ფრტხილ. რა რწთა მე ქმქვან მას მთლიანს
ფეჩისა მის თვს რა ძალითა. რწ აქუს მსგავ-
1268 გბა ქუკუნელითა. რწ რწთა სჯან მის გან მთ-
არჩვხ მუცელი. რა კხნილად უმეჩიერ: რა თვთ
ფსარჩიონ. . . 11 რა] A სარჩიონ ამის გამო ეძ-
ქუმის რწ ბაბილოვნს. რწისამ აჩს ხილვამ
მის მეწამულ. რწ ფეჩისა. რა; restitui secundum
Letc.

ფიცი მინი არს ვი მწყანვლინამ მინ. რა
ჩაფრენ ნოციაემა მინწყლინ. უმეცრეს განა-
მწყინინ სიმწყანწი თხრო. უფრომსრა უამთა
მადგულისათა რა ღრუთა ადგენებინათა:

5 არს სხუაცა თუაღ. მსგავსი ამითა. რწინა
მსკვან სარდა. რწინა უწი ვე აქუს სისმე-
რანისა ფიცი ჩამ მე ვი თუაღსა მან აკარსა
რა იქცევიან ჩამ მე არს თაყარო ვი მსკვან
სმსტ. რა მსკვან მან რამამმწყლებელ:

10 : ბ : თუაღი ცბაზიონი :

ქ: ცბაზიონისა თუაღისამ მეწამულ არს
246 ილვამ მინი. რა მსგავს არს თუაღი იგი. რწინა
ქსკვან ცბკილთ. რა იმთვა თუაღი იგი ცბა-
12668 იონი ქალაქსა რწინა. მსკვან ცბაზი მწინანსა
15 მან ქინლთგთინსანსა. რა იმთვა მსწე სანგლ:

გალაყობინი ქვასა თლილენ რა იმთვა ქვა-
სა მსმთსა მწ. რწინა იგი თლილენ. ვი იბილენ
ფიცი იგი თუაღისამ მინ მწუნეიწი. რა რილ-
ვამ სარკველი. ალილენ რა მიქვილენ იგი

203 აქამთა ვიეთ მე ალაბანსტრელთა. რწინა მანლ-
ბელ არს სოფელი იგი ალაბანსტრელთამ ქინლ-
ვთსა: რა მიილენ ალაბანსტრელთა მათგან მე-
რეღი ჩამ მე სანსვილელი. რა მიხცენ თუაღი
იგი ცბაზიონი: ალაბანსტრელნი იგი მიიწინენ

25 თებანი ქალაქარ. რწინა არს ეგვპრისამ. მიქვი-
ლენ უფრომსინ სანსვილთს უმეცრეს მანსა. რწინა
მიეცა: თებაელთა მათ მიამმეუნს ძლუნარ მე-
ფესა. რწინა მან უამსა იუთ ქალაქსა მანს. რა
127 მან მიილთ თუაღი იგი ცბაზიონი. რა. განარგა
308 ვრგვანსა თხსსა. სამწულ მწებლსა თლენ:

რა აქუს თუაღსა ამან ძალი გამთცლით
მსმთ. გლენის სერა სარგლენელსა მსწინალი-
სანსა. არა თუ მეწამულარ გამთსტის წეალი

ღმრთვანთა მან მსგავსად ფერხისა მის თუხისა.
 აწი სძინ ფერ აძნ სვეცა ნალეხავი მისი. და
 აღავსი<ს> მრავალი ურძვენი. რაოდენთა
 ჳნებავნ მკურნალთა მან რწი უსუამნ თუალსა
 5 მან: და რწინ შეკრიბის ნალეხავი იგი. აღწი-
 ნის თუალი იგი. და აძა თუ ღამტორის. აწი
 იგი ვე სწობებად აქუნ და ხაცი. გაჩემო
 რაოდენთა იგი აძნ. იგი ვე აქუნ და აძა და-
 მტორის:

10 და ხაჩგებელ ექმნის თუალთა ხალმობიერ-
 თა. და თუ ვინ მე სუას იგი ხაჩგებელ ექმ-
 1276 ნის ბრუქტეულთა. და მწუხრანაძთა. და თუ ვინ
 მე ცბის უურძენი ჳამთხ. და ცბინ სიმწარითა
 მისითა. ახუან მკურნალთა ნალეხავი მის გან
 15 და განიკურნინინ: >

იგ: თუალი ზმური:

ზმური თუალი და აკაუს მწუხანს აძიან
 ხილვითა. აწი აძნ ფერხსა მათსა განუთფანი
 რწეულეობისანი. რწი ზმური იგი მბრწუინვალე-
 20 ბის. გამთმცემელ აძნ. ხ. აკაუს იგი მწუხანს
 ხ. აძნ:

25 და რწითა მე ჳრქვან თუალთა ამათ ნერტნ-
 იანთს და ხხუათა ღუმენციანთს. და ნერტნთა-
 ნთსსა მან ძლიერად აქუნ სიმწუხანს თუხი. და
 25 მწუხენიერ აძნ ხილვად მისი. და ჳრქვან ნერტ-
 ნიანთს ამის მიზეფისა გამთ: იცუჯან ნერტნ
 მეფემან მთილთ ზეთი მწუხანის ფერხი. რწინ<...
 ...> აძნ ლიბებრხიას. და ხხუათა თქვან ვწი
 ხძმ ნუშისა მშეკრიბის და მრავალთა ხხუა-
 30 თა. და იგი იუთ სიმწავლმ ლთთა. და ქვა-
 თა შეღუერფულთა. და ხხუათა თქუეს. მიილთ
 მან ზეთი ღუმენციანთნი და შთაახსა იგი

1236 Երևանի քաղաքում և Երևանի մարզում գտնվող բոլոր հայկական դպրոցներում և հայկական մանկապարտեզներում, որտեղ սովորում են հայ երեխաները, պետք է անցկացվի համապատասխան միջոցառումներ, որոնք կնպաստեն նրանց հայկականությանը և հայկական մշակույթին:

15 Ընդհանուր առմամբ հայկական դպրոցներում պետք է ավելի ուժեղացվի հայկական լեզուի դասցանցը, որը կնպաստի նրանց հայկականությանը և հայկական մշակույթին:

20 Ընդհանուր առմամբ հայկական դպրոցներում պետք է ավելի ուժեղացվի հայկական լեզուի դասցանցը, որը կնպաստի նրանց հայկականությանը և հայկական մշակույթին:

25 Ընդհանուր առմամբ հայկական դպրոցներում պետք է ավելի ուժեղացվի հայկական լեզուի դասցանցը, որը կնպաստի նրանց հայկականությանը և հայկական մշակույթին:

129 Երևանի քաղաքում և Երևանի մարզում գտնվող բոլոր հայկական դպրոցներում և հայկական մանկապարտեզներում, որտեղ սովորում են հայ երեխաները, պետք է անցկացվի համապատասխան միջոցառումներ, որոնք կնպաստեն նրանց հայկականությանը և հայկական մշակույթին:

30 Ընդհանուր առմամբ հայկական դպրոցներում պետք է ավելի ուժեղացվի հայկական լեզուի դասցանցը, որը կնպաստի նրանց հայկականությանը և հայկական մշակույթին:

4) მწ შიდათ ვა ხანთელი ჳნთიერ. რა ვა ნა-
 აუერტბალმან მბძწყინვალებამ გამოსტინ. რა
 ვა ხაუმილი აღვებულა: რა მუნქუესვე რა-
 ტემული აღისა მის ვა ღებთა. რა ვა ნაუერ-
 5) ტალი თეთმ განტეულად ჩანნ. რა გამობწყი-
 1316 ნებთა მით ხსილიან თუალი იგი შიდათ. ხა რა
 მე ნაუერტბლის ფერ აძნ. რა ხა რა მე აძმე-
 მის ხანტე. რა ხილვითა მით ესმე ფერად
 ტინან თუალი იგი რა მივლიან. მბძწყინვა-
 10) ღებთხ გამტეემითა მით მთვიან იგი: რა მწმსა
 4.32 იგი მიაქუნ. რა აჩა უწყინ მწ თუალი აძნ.
 გამემწ მიაქუნ რა აჩა ხამთხელსა შიგან:
 ნათლიხა მის მბძწყინვალებითა განშოვტე-
 ბულთა აღვილთა მიიწიან მბძწყინვალებამ
 15) თხსი. მწმსა გამტეა. ნაუერტბალ ჳმქჯან ესე-
 ვა მისა ნათლიხა რა მბძწყინვალებამა გამთ:
 ხა ქალი მისი აძხ ესე თუალსა მან ია-
 ინთესა. მწმს უხუამნ თუ ვინ მე ხაგლებელსა.
 რა თუ ვინ მე ხვხ ნაღესავი იგი. განაღვძინ
 20) ხლთ ხამაძთალთა ხიუუთა მიმანთ. რა თუ
 ვინ მე თაუძის მძხსა შა მწფელი რა ხამაძ-
 132) თალი ხამეული აღწინის. მსგავს. აძხ ესე
 მტინტე ღღენ ნაუერტბალსა მან ტეტლის
 ხანტე გარდამთვარდის:
 25) აძხ ხხუატა თუალ. მსგავს ამისხა. მწმსა
 ექქემის აძქქედინ. რა ესე მსგავს ფერითა
 თუალთა მათ. მწმსა ვა აღვილთა იმთვებთან.
 ხა თუ ეტმს რასა ტრეებულ რამ აძხ ხილ-
 ვითა. მწმსატა ხაღმმთამ წიგნი რა ჳნავს იუ-
 30) ვხს. მწ ფინთნ მდინამისა გან გამთვალს:
 იმთვებთ თუალი ესე აფრიკიანტა. რა ი-
 მთვებთ ესმე. მწ მეტმთვის ფინთნ მდინამწ
 ზღუად აღვილთა მათ ზღუამით ტრმთ<რა>
 მის რასავალით ტრმთ უკიანთხსა. მწ გამე-
 29] რა ქჩნავს: [corr. E ლ A 33] რა inserui

მთავრად უკიანოსი უკუთმად ცინ გიფრთა. და მზის
 ღამა ვალოთ გეძმთ შეეძმთვის ფასონ მდინაძმ
 უკიანოსსა. მახლობელად სოფელსა მან ღვბი-
 132 მლთასა. რ. იცუვს ესძმთ ხარმძმთად წიგნი: |
 5 მდინაძმ გამთვიდთდა გრემით. და განიფრფვთ-
 და მთხად თავად. ხახელი უძმთსა. მის ფისონ
 ესე არს ძმ მთებუფვის უკუთმად მან ქუინასა
 ევილათსა. მუნ არს თქმთად. და თქმთად ქუინასა
 მის კეთილ არს. და მუნ არს ანთრატო ძმწი-
 10 ული და კამთვთი: >>

: ვ: თუალი საფიძონი:

ძმსა უძმკვან თუალ საფიძონ. ძმწიფულის
 ფეძ არს. ვმ ძმწიფული ბნობის ფეძ მავად
 134 უხილავნ თუალი იგი საფიძონი. ბ. ხხუადა
 15 მავადლი თუალები არს. მხგავსი საფიძონისად:
 უძმკვან ხახელი უძმთსა ბახილიაძმ. და ხხუადა
 ქმითმ. და <ა> უცუძმ: რ. ნი არს ეგთდენ რამ
 ხახელვფლ ამიან. მცირე რამ მე ამიან ფეძ-
 ნი მათნი. და ვმ ვქმთნებ. თქვან ვმ ამიან
 20 მინდთმს და ეთათნიან და რგანან მწიფობძ
 135 მსა გეძმთსა მან ღვბონძმსეხსა. და რათუქამა სამ-
 წმუნთ არს ძმსა იგი იცუვან ვმ სამახს სა-
 მეფ და ხუთ ბათმონ არს. და უმ ვე თუალისა
 საფიძონისად. და თათმთ თათმთ თუალისა გან
 25 საფიძონისა არს ბათმონი თავადი. და შე-
 ღმმულ უძმთიერთას ჟაქუებითა. რ. ესე არს მე-
 ფეთამ საკვძველი თუალი. და მწუნთიერნი. და
 საწადელი ხილვითა. ამისმუხ ძმსა მე თქვან
 ხახელი აღუქნიბონთ:

30 და ძალი თუალისა. მის. ძმს ნაღესავი
 მისი აფლვინსა რგინის. და შექმითს სძესა.
 ფაქლი და მსივანებამ და გამთხსმული გან-
 ბუძნის: წმძილ არს მწუღსა მისძმსსა. ძმს
 ისილა მთასა მას. რ. რგა ფეძრათა ქუეშმ ცინ 24. 11
 16] უცუძმ A 30] post გამთხსმული + A და მსი-
 ვანებამ iterum.

აჩს თუალისა. რა ვერულისა ვერუსასა. რა ვერ
მცა ვინ მე შექმნით სინსლი სძესა. რა ვერ
1346 ხუშენ მასქათანი. რა ვერ სანთელ ვრთსმბენ/
რწმთა ვრთიან ვხე რაბათა გინა თუ აგარაბ-
5თა შიშ რამ მე რავერვის: >

: ვ: თუალი რვგვრიონი:

რვგვრიონი ვერ ვრვნილ აჩს ვერ სარა ვა-
მრვიდიეთ. აჩცა მათ შინა. რწმთა ბუნებინამა -
მინ ვამთქუმალ იწუეს. რა აჩცა სხუათა მათ
10 შინა შინან რეუთა. რწმთა იგი მინ თვს გულისლი-
გინეს. აწ გუესმა სანელი მინი. რწმთა ქმქვან
რვგვრიონ: რწნი იგი ვეშემაძიყსა რა რამეცა-
მეხულისა ენასა იყუარეს. რვგვრიონი ქმქვან.
რა ვერ მე ვქმონებ. რვგვრიონი იგი. ვერ
15 იგინთა სარმსთთა შერ ვრვეთ. სანელი იგი

4368 ვალუბულა:

რწმ ვმერსი იგი თუალი მწუანის ფერ მქვან.
რა სხუა სანელიებსა სხუა სანელის სრვებს. რა
რვგვრიონსა მას რაგვრიონ უწილეს: რა რათუ
1350 ადგილი იგი რა სარა იმრვებს რწნი გან რა-
ფარულ აჩიან. გულისა მრვიცარეთ ვერ იმრვების
იგი თებაისს. რწმინთა თვს თქუეს ვერ სლდინი
აჩიან მერ. რა მათ კლდეთა შერ ვამთიყუეთთ-
ბის თუალი: რა ქმქვან თუალსა მას ანაღე-
25 მონ მეფისა მეგვამეუთამაჩსა. რა აჩს თუალსა
მას შერ ვერ ძარდუები ვამონაყული. მსგავს
თუალისა მინ. რწმთა ქმქვან კერინთ: რა
აჩიან ძარდუნი იგი მწუანის ფერ. რა აჩს
რწნი რა გულის-სმინ-სანელი ვერ ძარდუნი იგი

30 კლდესა შერ აჩიან ვინამ თუალი იგი ვამთი-
ბუეთების: რა ვერ ვამთიყუეთის თუალი იგი
სლდისა მინ გან. უმეცეს შეუნი იქმარ ძარდუ
განრეულარ ჩანნ:

1] ვერუქსა A

თუაღნი ჩლინი მსგავს აჩიან ამის თუაღიხა
სინხეცატითა. და სხუანიცა ფერად ფერადნი.
და იმთვებიან თუაღნი ესე შინაგან ადგილ-
თა მათ წაძმადმთასა. ჩლი აჩიან სკუთელნი:

1. და ვა თქუეს შინანდელთა მათ ვლი აჩს
სკუთიამ ადგილთა მათ ჩილილთათ კერძო. ჩლითა
ადგილთა აჩიან რასნი <გ>ეცელნი და უნელნი
ლაჩიელნი აჩიანელნი ვა ვერძმანთნი და ამა-
ზონდმდე. და მათსა ვარძეშე აჩს ურადნთა ებ-
1000. ჩლისა დიდ სკუთიამ ქიქვან: აჩს მუნ ვევი
ერთი. სილ(რ)მითა დიდ და ბნელ. ჩლისა ვერ ვინ-
ამ ვეგების კაცისა შთახლვამ. და მთანი ვარძე
მუცვულ აჩიან. ჩლისამ აჩიან თაფნი მათნი

137 ავლელ მუარ. და იმიერ მთესულ ქუშთგან ვა ვა
15 თა ვარძე მთათა მათ: უკუთმუცა ვის უნდა
მიღებთმარ და შთახლვად. ვერ შესადლებელ
აჩს ბილვად იაკინთისა მის. ჩლი დიდად სი-
ღრმითა ბნელი რასხეულ აჩს იაკავსა მისსა
და აჩიან დიდნი წამინელებანი:

20 და სიღრმესა მას უფსკრულსა ბნელსა შა
თქვან ვლი აჩს თუაღი იგი იაკინთშ. და კაცნი
ჩლი მთვირიან ბრძანებითა შარავანდელთათათა
მთვინარ და მთხთემარ თუაღი იგი იაკინთშ. და
ჩლი ვერ შთაკრიან სიღრმითა მით ვეცსა მას.

25 და შიშისა თვს ბრძანებისა მის მეფეთათსა.
442 და მურბებელ მთვინარ თუაღიხა მის: მამინლ
მიიქუნიან კრავნი. და რაწუურნიან. და გან-
ქვარნიან ურავი. და შთაკრიან სიღრმესა მას.
და ექვს თუაღი ვარძესა მას. ვა თქვან: თრბ-

30 ნი ჩლი კლდესა მას შა რაბურლებულ აჩიან მარ-
თუეთა თვს სიმშლიხა თვს ურვითა. სული ეცის
მძობისამ მის. შთაკრიან უფსკრულთა მათ უ-
ჩინთსა მას ბნელსა. და აღიხუნნიან მძობნი
კრავთანი მათ თავთა მათ მთათსა:

35 და ვა შექამიან თრბთა მათ მძობი იგი
7] (გ) ეცელნი scripsi sec. L რაქნელი A იუსილითა A

კრავთაჲ მათ. თუაღი იგი იაკინთჲ რამთის
მუნ ვე აღვილ უბანს მთათა მათ ზმ. რა კაც-
ნი იგი რწმ მისწულ აჩიერ მთვნარ იაკინთისა
მის თუაღისა. კუმოლვერ რა ხეღვერ აღვილსა
5 მან. რა სხენერ თავთა ზმ მათ მთათასა. ხეღ-
ვერ აღვილსა მან. რწმსა შეჴამიან მძღნი იგი
თბბთა მათ. რა სხენერ რა ქხეღვერ. ვწმ შე-
ჴამიან რა ვმ აღვირნიანი რა განმმთვნიანი
მაშინ მივირნიან. აღვირნიანი თუაღი იგი. რა

1378 განმვირნიან | მძღნი მის გან. რწმ აღმთილიან
თბბთა მათ: რა წარმთილიან რა მიუწვიანი
შარავანდერთა. რწმთა მიუვლინებულ იგინი:

რა ამით სანითა მთვნიან იაკინთჲ იგი. რწმ
აძს თუთ მძავალ ფერ რა მაციოსან. რა ძალი
5 აძს მის თანა ეხე. რწმს აღვირ-მე-ლიონ თუა-
ღი იგი რა რახვიან ზმ ნაკუმრცხალსა. ნაკუ-
მრცხალი იგი რამრცხის. რა თუთ მან აძაჲ ევ-
ნის. აძვალათუ განცხის. რა აძა ზ თუ ეხე
აწ წარმთუ-ვირ-მე-ქმნიანთს თლარსა ვინა
20 თუ მჩუარსა. რა სრვანს ზმ ნაკუმრცხალსა. მან
თავადსა ცეცხლისა მის გან აღვირებულისა
აძაჲ ევნის. ზ მჩუარნი იგი. რწმსა თუაღი იგი
წარმრცხნილ აძს რა ზმ ნაკუმრცხალთა რაღე-
ბულ. აძვალანი მჩუარსა მან ცეცხლისა მის

1386 გან ევნის. რაღათუ ძლიერად ნაკუმრცხალი
იგი აღვირებულ აძს:

რა ეხეცა თქვან ვწმ რეღანი რწმს შობლიან.
რა შიანსლიან თუაღი ეხე. თმენა სტიან. რა
აღვილ შობაჲ იგი. რა შესულებანი ჩუეულება-
30 თანი განაქაძვნის: >>

7] postხხენერ +A თავთა მათ მთათასა ხეღვერ
აღვილსა მან რწმსა შეჴამიან მძღნი იგი
თბბთა მათ. რა სხენერ edittographia.

20] მჩუარსა] A მანს emendavi.

: 17 : თუალი აკაპი :

აკაპი თუალი ვიშ უსვეცაჲს აძს ფერნი
 მისი. დაღათუ უღაძის აძს იაკინთისა. ხაძს
 644 საკვრველ ხილვიდა. და უღიგამემო სვეცაჲ.
 535 ვილთმს ძუალი და ვიშ მარმარინთა. და ი-
 მთვეების თუალი ესე აკაპი სკვთიამთ აერძო:
 და ძალი შეძლებისა. რწი აძს მის თანა აკა-
 ცისა მის თუალისაჲ. ესე ხაზშ აძს ფერისა
 მისისაჲ. ხაზითა მსგავს. აძს ლთმისა: და ნა-
 10 ლესავი მისი შესუარჩიან წულითა. და მისცნი-
 ან წულუღთა. და ნაცემსა მკეტთასა. და გან-
 139 ად ურნის | წულუღი ნაცემი ახაიციისაჲ. ღმრიაკა-
 ლისაჲ. და ჩუეუღება აძს თქუეად ესმე. ვიშ
 ლთმის ფერ აძს თუალი აკაპი: >

15

: 18 : თუალი ამეთსცონი :

ამეთსცონი თუალი უღად ვე გამემო ვიშ
 ცეცხლი აღგზებული აღაცულებინ. რწისა შიშ
 აძს გამთბრწუინებაჲ სვეცაჲის ფერ. და აძს
 ფერითა მის თანა ღვრისაჲ. და საშუალ თუალ-
 20 სა მას უმეცშს მბრწუინვალებასა გამთსცემინ.
 და იმთვეების იგი საზღვარითა ღვბიამთა. და
 აძს რწი მე უწმიდშს აძს იაკინთისა. და აძს
 რწი მე მსგავს აძს ძირსა მარგალიცისასა.
 და აძს აღგილთა მათ ითხიუშსთა. რწი აძს
 25 ღვბიამ. რწისაჲ არჩიან აღგილნი მისნი ზღუ-
 აღმდგ: და სახელი რაგრვა მას შემსგავსებუ-
 ლად ძალისა და შეძლებისა მისისა. რწი
 მთბვალ იქმნიან. რწინი ქზღვეენ მას. და
 1316 წინამსწარ საცნაურ აძს | მის გან ზამთარი
 30 და წვამა ნოციებისა გან ქართამსა: >

: 19 : თუალი ძიწეული :

14066. ი და ველმწიფი ფეთა მდიდრბთა იქმნიან სასუ-
მელი თუალისა მის გან ფრცხილისა:

აჩიან სხუანიცა თუალნი ფრცხილნი მსგავს
ამისსა. რწითაჲ არს ფერნი მათი მსგავს გოლ-
5სა თაფლისასა. და რწითა მუ თქვან ვწმ წუალთ
შე რაუინებითა შეიქმნის თუალი ესე. და
ფრცხილ ქვასა სახელსუღვან: ვწმ იცუვან გამთ-
მეცუეულნი ვწმ ფრცხილი კაციისაჲ მსგავს არს
მარმარინოჲსა. და სისხლითა მით გამოუცუ-
10ვებნ ფერსა მწითურბაღ. და რწითა მუ მთვეს
ქვამ მარმარინოჲ მწიღათა ადგილთა ნაცილად
ფრცხილ თუალ სახელსუღვან სიწმიდისა და
248 მგლინვაძებისა მის ავს მარ მარინოჲსა: >: |

ესე აჩიან ათხრმეცნი იგი თუალნი. რწნი
15 დაწერილ აჩიან საშეჯელისა მის ფიტარსა. რწნი
ბძძანებულ იუთ მკერძსა შწმ მღღელისა მის
141 დაღებად: მუ ჩემითა ამითი უძლურებითა. რწნი
ვამვე მუნებისათა მათგან გამთქუმული. გა-
მთხრევიანი და ძალნი. რწნი მათ შწმ აჩიან. და
20 ადგილნიცა ვინაჲ გამოვლენ. ანუ ვწმ ვინ
შემძლუბულ აჩიან მთვენად. შემსგავსებულად
ძალისა რწნისა შრთმაჲ შევიმთხვე გონებასა.
ბძძანებისა შენისა გამთ კადნიერებით თი-
თთვეულად სახელუბი თუალთაჲ ამათ განვაწი-
25 სე და რა ვწმ ვრე:

ვიწუთ აწ გამთქუმად შემსგავსებულად
ძალისა ჩემისა თითთვეულად ძალი და სახმ
თუალთაჲ მათ. ვწმ რწნსა თუალსა რწნისა ნათე-
სავისა სახელი რაიწმრა. ანუ რწნისა სახესა
30 ნათესავისა მის და ცრმისა გვჩუენებს. ანუ
რამ განგება და განმარტება არს მათ შწმ: >

გბრ იყუჯს ნუშტა არსლუღები ნუშტა აღობი-
 ნები:ხ⁷ მისწ⁷ აუბთვვათა მათ ში⁷ ბუბენის
 ზი⁷ თქუა ვი⁷ ლმისა გან მთელთ პელმწიფობამ
 143 აბი ვი⁷ მღრღლთ-მთქლუაბმან. და წყველმან. და
 ახულოთა უწუებულმან იგი რლი ქმნა ითხების რაბ
 თვს ქველის-საქმწ იგი. ვუწუა შეცთლება 27.21-
 იგიცა ბუბენისი:

და შემდგომად შეცთლებისა მის. სამარტთა-
 ლიცა იგი მისი მიუცევა შეცთლებამ იგი რუ-
 10 ბენისი. ვი⁷ მღრღლთ-მთქლუაბმან აკუბთვვადა ქმწ.
 და თქუა: ცხვენდინ რუბენ და ნუ მთაყულებინ: 23.6
 ესე არიან სახენი და განმარტებანი გონე-
 ბისანი თუალისა მის სამლოინისამ. და და-
 წყებისა თვს მას ზი⁷ სახელი რუბენისი ამა
 15 წინ და თქუმად ვი⁷ აქა თღენ. მთვირეთ გამთ-
 თქუათ გონებამ შეობისა თუალისამ: >

: ბ⁷: თუალი ცბაზიონი:

ამისა შემდგომად არს ცბაზიონი რლი არს ⁷გბრ
 მეობწ თუალი. რლინა ზი⁷ დაწეძილ არს სახელი 28.16
 143 აბი შეობისი:

არს თუალი ესე. ვი⁷ ზეშთა ვთქუ. ცბაზიონი
 თუალი არს ცბაზის ქალაქსა. და არს ქალაქი
 იგი ქინდთეს. და არს თუალი იგი ცბაზიონი
 შუენიერ და საკვძველ ბილვითა. და განდამთ-
 25 აცულებინ მისგან მბრწუინვალებამ ნაკუბრ-
 ცბლის სახელ. და არს მთწითანწ თუალი იგი.
 რლი მთვეს ქვის-მთლელოთა და მიქვირეს ალა-
 ბასტრელთა ვაჭართა: მიიღეს თებთან ქლიქრ. და
 უმეცქსი სასუილელო მიიღეს უფბრმს თვსისა
 30 მის. რლი მისცეს. თებაელთა მათ მიიღეს თუალი
 იგი ცბაზიონი და მიუჭურეს მეფესა მას. რლი

16] თუალისამ *supplerie vestigiis* 20] სუშეობისა A
 23] ცბაზის *sic* A 30] თიბაელთა A

მათ უამთა იუთ თებანი ქალაქსა. და მეფემან
მან მიიღოთ თუალი იგი უბანთნი და განაღგა
გვრგვინსა მას თვინსა საშუალ შუბლსა ოღენ.
და არს განმარცხებამ თუალინამ მის ეხრე:

5 რ იუდა ისრაელითცელმან რი იგი ექმნა

143 მ მიმცემელ ესვილა თუალსა მას ვაჟიოსანსა. და
მრავალ უამ რისა თვინსა თანა იუთ ცხრე-
ბისა ზიარ. და უკეთურად გულის-მქუმიითა მიით
ვეცხლის-მთუარჩებინსამთა და ანგაჭრებითა

103 გრ ავთ გამომიებად. რ უკეთურებითა მიით და
ანგაჭრებითა უგუნურ და გამთუცდელ იქმნა
ვ უკვირ-მთლიონი იგი. და არა გულის-მალუთ
ცხრამთ თუალინა მის ვაჟიოსანსამ რისა
რისინსა იქ ქუჩისი. არ მიწვილა რი მწიგნო-

15 ართა მათ და ფარისეველთა რი იუვენეს ნა-
თესავისა მის გან ხვმეონისა. და რისინსამ
იგი ვერ შეესაძლებელ იუთ ხანუიდელი ძინა
მის რი განწვილად მიაწია მიმცემელმან

მთ. 26.
14.

იუდა მღვდელთ-მთქრუამთა მათ. და მთიღებდა
20 ცირელსა რას მე ხანუიდელსა. რი არს ესე-

144 ვ რი იგი. მისცა ოც და ათ ვეცხლად: | მ-
წიგნობართა მათ და ფარისეველთა და მღვდელთა
მთქრუამთა მათ ღიღად მთმურნებითა მიით და
ამარცხავანებითა და მესულვებითა თუალი იგი

მთ. 27.
9.

25 ვაჟიოსანი და რი ულითა რაბურებულთამ მი-
სცეს ველთა ეჩინს-ცათანა და ველთა მონცი-
ელინსა მილაყმისთა. ვი იგი თებაველთა მათ. და
მათ ვ რის-ცაგუნს რი იგი ცხრეებისამ. ესე

მთ. 27.
2.

არს რი ძლუ<გ>ნად შეწირეს ეკლესიასა. და
30 თებაველთა მათ მარავანდელსა მას. და მიიღო
მეფემან მან თუალი იგი ვაჟიოსანი. და გან-
აღგა გვრგვინსა მას საშუალ ოღენ შუბლსა:

მგრცე ეკლესიამან ცთლმან ღიღისა მის

7] თქსისა A. 29] ძოუნარ A.

სიხვედრად კარგნი და სულნი ჩინნი განძრ-
 აქცინის. რწის განწმირის ჩინ გან წიღამ
 ცოდვისამ. და ვიქმნენით ჩინ ვი თვლი და
 1456 მათულო. ვი იყუჯს ვი განაძიან გზენი. რწინი ინ. ეს.
 5 განთვლინ უდაბნოთ. რწინი სხეცა აძიან ვი 1-18
 თვლი. და ვი სამწყურთ განბანილი. და ვი 7-14
 თუალი უბანიონი. რწი განთხვემ განთღინება-
 ხა მას თვსხა. და იგი ჭვიენ თვსხა ვი გთ-
 ნებახა:

10 ეგჩვეთა რწინ ჩინმინ აჩა თუ ვთბვიელად
 განთჩინებთა მით დამცირა ჩამ მე. და აჩ-
 ცა და ჩამ აკლდა. აჩ განთცდილ უწი თავი
 ხავსე უწილ ვი ბუნებთა ამით ჩინითა გან-
 ვლთ უწისა ვე უმჯანსა. განნა ცოდვასა აჩა და
 150 ანწმირა. და განათცობლა უწი ვი ატება
 ესე. და ჩინ უწინი მის გან მთვილებთ სულსა
 წმირასა და ძლიერებასა და სიბრძნესა და
 მეცნიერებასა: >

უწინი ვი რწითა გუბწამს იგი მთვილებთ
 20 ნიქთა და დიდდითა მის გან. და მას აჩამ
 დააკლდების. ვი იყუჯს ხადმრთთა იგი სიყუამ
 1460 მირითა ითვანე მასაჩებელისამთა. ვი ჩინ
 უწითა ხავსებთა გან მისისა მივირეთ:

ივ. 16

ესე აჩს თუალი პატიოსანი და ღთღი ხა-
 25 ვიღურნი მტრთუალიერნი. რწი უწითა ვე ადავსებს
 განათლებთა მეცნიერებისა თვსისამთა. და
 თავადი აჩა ჩამთ დაკლებულ ნათლითა მით
 მბრწყინვალეებისა თვსისამთა. აჩ რგას და
 ჭვიენ აჩსებასა მას თვსხა: ვი ეჩითისა ხა-
 30 თლისა ნათელი ათასთა და ბევრთა და უმე-
 ცქსთა ხანთელთა ადანთებს. და ნათლისა მი-
 თუნითა მათ შვი. და უწითა განათლებთა თვთ
 თვსისა მის სინათლისა გან აჩა დამცირდ-

ივ. 3.9

30) post papirios fortasse inserendum est (ძოყუნთა)
 24-25] კომპონის კარგნი A

ბის. ანტა და რამადაკლდების:

გვრეთა ქონ თხისთა მის სავსებისა გან
განანათლნა რწითა სავსებამ იგი ანა ვის
გან რამეტირდების და ანტა და რამადაკლდების.
540 ქვიცს თხისთა ვე მას სავსებასა. და სხუა-
1466თა ადავსებს და განანათლებს:|

: გე: თუალი ზმურბი:

მესამე თუალი ზმურბი. რწისა იგი წეროლ ^{ბსრ.}
იუთ სახელი ლევისი: რწ ნათესავსა ლევისსა ²⁸⁻¹⁸
100 ქუნდა მდღელობამ იგი. რწითა იგი ლევიცელ
ერქუმთლა. რწნი იგი იუვენეს მეზარქსს გან და
კათქს გან და გეზსონქს გან. საკვრველი ^{იბ. ნავ}
ესე ნათესავი და წეროლ იუთ ზმურბსა მას ^{21.4.67}
თუალსა:

15 რწარს ზმურბი თუალი მწუხანე მბრწუნვალწ
უძლურ და უსუსურ განთეებულ მწუხანის ფერ
განწონილ: მრავალთა ნათესავისა მის-განთა
100 ქუნდა მდღელობამ იგი დიდითა შრთმითა და
სიმუნითა. რწითა შრთმის-მთუქარებითა მით
200 განათლებულ ბრწუნვირა სული მადლთა მათ
რწეებინათამ:

რწივანეცა იუთ ნათესავისა მის გან ლე-
ვისი. მთმინწ შრთმითა მსგავსად ნათესავ-
ისა მის სიმუნისა. და წწითა მით ქწწწელებ-
1476ითა თხისთა | თხისთა მათ გულის-თქუმათა გან-
იწმრებლა სიმწლითა. მწუხანის ფერ უთ ფერბი
მისი მრავლითა სიმუნითა შრთმისა შენისამ-
თა. რწ სხუა და სხუა ფერ იუთ თუალთა მათ
ზმურბთამ: რწ იგი მზის აღმოსავალით კერძო
20000 ვებთან. დიდ მრეშე არს სიმწუხანე იგი
მათი. და რწ იგი რასავალით იწვებთან მის-
სა უფრთმესდა მთმრეშე: >

12] გეათსონქს A: correxi. 16] უძლურ. . . 17] განწონ-
ილ, quod in codice sequuntur post სიმუნითა (19)
hic transposui. 27-28] შენისამთა corruptum.

და რწ იგი ფიხონ მონარისა ში გამოვალს
 იგი ნათლითა მით აღრეულად უჩუენებს სი-
 მწუანესა თუხსა. ვწ შეშმარისი მემრი. ეგრე-
 ცა მდღელომ-მოდღუბებად იგი თითფულად მი-
 5 ხედვითა მით ზარსა მათსა უსუენებლეს საქ-
 მეთა და შრემათა სიმყნისა მათისათა. და
 წესიერებითა აქუნდა სიყუთად მოძღუბებისად
 სწავლითა გრისა მის მიმარბთ:

1476 და თუ დამავებულ ფერითა მით ჩანელ მთ-
 თანწავებად ფერსა ცოდვითა თუხთასა და უაე-
 თუბებათა მოძღუბებისასა. და სპეციალის ფერ-
 ად ჩანელ მთანწავებელ ადთილთა საქმეთა. და
 უმჯობესსა და წრფელსა მოძღუბებასა : რწ იც-
 15 მუხს ესრე წწწლი: ნუგეშინის სცემლით. ნუ გე-
 15 მინის სცემლით. გრსა ჩემსა მდღელონი გუთ-
 რეთ გულს იწმინასა. და მეგრე იყუტს: აველ
 მარალსა. მასაჩებელი ეგე სიონისად. და აღი-
 მადლე ვამად შენი. და უთხარ გრსა ჩემსა
 ცოდვად მათი. და სხუად იგი შემღგომითი შე-
 20 მდგომარ: არას თუთ რად ვინ შემძლებულ არს.
 და არცა თუხითა ძალითა უწეებად ესე-
 10 ისა მოძღუბებისა:

არა თუ ვის მე ვნებთს თუალი იგი ჰატი-
 თსანი. რწ არს ესე თავადი თწ ცხობებისად.

25 და მბრწყინვალეობითა ვწ სარკისა ნათლითა
 148 და ნათლებულ ჰირი თუხი. და მეცნიერებითა
 გონებად თუხი. შეშმარისებითა და წრფელითა
 სარწმონეობითა. და ვწ იოვანე ჰირის ჰირ
 ხილვითა იყუტს: ესე არს კრავი ღწ. რწ ავთ-
 30 ნეს ცოდვანი სოფლისანი: ესე არს ნანდვლვე
 თუალი ჰატითსანი. რწ არს მარავანდ და გვრ-
 გვან საუფლო სძლისა მის თუხისა ეკლესიისა. ესრ.
 ესე თუალი არს მემრი. რწ მწ ბეჭთა მათ
 მდღელომ-მოდღუბისათა განდგმულ იგო:

11] უაეთუ რწითა A 20] არა სოუთრად A.

ესა. 1,9

ესს 5,9

ესრ.

28,9-12

და ზე მზურსა მას თუალსა დაიწვივნეს
 თუალნი იგი ათობვეყთა ნათესავთა იწმინსა -
 თამარ² ნანდვლვე მღვდელთ-მომღვდთა მიერ
 საცნაურ არს თუალი იგი ჰატიოსანნი ქ¹შ. და
 5 მღვდელ(თ)ა აღუღებოეს და აქუს იგი. და მი-
 შობდაღებითა უწითა მიერ ღმრეებისა შეცნიერ-
 ებასა: და ამას თუალსა ჰატიოსანსა უწინი
 1486 ნათესავნი დაიწვირებინ და განმარტლდებინ
 წმიდითა შიშ განათლებითა. და შევლენ წ¹სა
 102 კლესიასა. და განუფენენ და მისცემენ თი-
 თავვეულად მადლსა. რწ¹სა მიმადლებულ არს
 წ¹სა ქალწულებიან მარხვამ:

რწ¹ მე არს მღვტარშ და მხიარულ. და რწ¹
 მე მითმინშ სიძენითა. და რწ¹ნი მე განძლი-
 156 რებულ და გარობს-მის-მყოფელ. და რწ¹ნი მე
 წ¹ითა საქალთბითა. ამას უწისა დასწერს მღვდ-
 ლობამ იგი ზე წ¹სა მას თუალსა. რწ¹ არს ჰა-
 ტიოსანსა. რწ¹ არს განახლებამ ზეგარდამოს-
 ბითა შიშ ბანისამთა. და წ¹ითა შიშ განათლე-
 20 ბითა წარადგინებს სასოვებასა კეთილსა ზი-
 არებითა დიდისა მას მრახვანსა ღმრისასა:

და კორცითა და სისხლითა შიშ ქ¹შსითა
 თანა-მყოფ და შვილ ღმრის და თანა-მცვდრ ქ¹მ.
 49 რწ¹სა მას იუვენეს(ს) მიწვივნამ და მხიარულ
 25 მოფამ სასუფეველსა მას ძინსა ღმრისასა: >

: რ: თუალი იაკინთშ:

მეოთხშ თუალი იაკინთშ. და მეორესა გან-
 წიხებულსა მიჩველი არს ესე. რწ¹თა ზე წ¹ეროლ
 არს ესრე სახელი იურამსი: ნანდვლვე განწი-
 10 ხებასა სახისასა მას განცხადებულად გვ-
 რუენებს მეოთხებასა და მთავრობასა. და
 უწითა შეცნიერებითა განდგმით განაგებს

2] თუალი A; exspectes ხანელი. 5] მღვტარა; in inserui.
 24] იუვენე A; l addidi.

ოთხ კერძებსა მას და სიყუჯებსა ფიტანსა. და
 გათლოეს ვით განადგვა იგი შემდგომად განწყ-
 სებისა მის. რა მთავარ იუთ იუდა ერსა მას
 ფრ: რწმენით და ნაწილად ერსა მას განქუთფ-
 5 დეს. იუთ იუდა ერისთავ. და დაბანაკებულ იუთ 2.2
 მზისა აღმოსავალით კერძთ. შემდგომებით
 მეოთხე იუთ ძმათა თვსთა. და მთავარ და
 წარმარებულ მეფობითა და წინამძღუდებითა

149 ხედავს ითა: |

10 და ფერხი თუალითა მის ბრწყინავნ ვა
 ნაკურცხლო. რა მთავარისა მის გან გამო-
 ბრწყინდა იგი. რა მისა ესთია სულითა წმიდითა.
 გვრეუნიებს და იყუჯს ესმით: გაძღვა ქცინე ებ. 54
 ნაკურცხლოდ ქვანი შენნი. და საფუძველი 11-12

15 შენი თუალითა გან საფირფრისა აღვქმარდნე.
 რა მთავარს ვაგებს თრსა სახესა მეფობისასა.
 რა მთავარს კორცოილად გამოჩინებთა ამით გვრე-
 ენი თრთა თუალითა ფერისა მიმსგავსებთა:

რა მთავარით თუალი ფერისა ძმწვეულისასა
 20 მსგავსებს. განცხადებულ არს რა მთავარს
 და დასაბამ და დამტკიცება. <და> უწითა საფუ-
 ძველ ქმ არს. და მეძმე სარწმუნოება შეუ-
 რეველ და გაძღვა ქცინე. რა თუალი იაკინთ
 25 ვრ ვე სინსლის ფერ და ნაკურცხლის ფერ.

150 მისსლის ფერ ამით. რა სინსლითა ამით მხო-
 ლოდ მობილისა ძისა რა მთავარს იკსნნეს უწინი ნა-
 თესავნი. და ცეცხლის და ნაკურცხლის ფერ
 ამით. რა მთავარს რა მთავარს იყ ქმ განსაჯნეს ცხო-
 ველნი და მკურდარნი დიდებულებით მოსლვასა
 30 მას თვსთა: და არს მეძმეცა დიდისა და სა-
 შინელოსა მზახვისა სახელი. რა არს ცეცხლის
 და ნაკურცხლის ფერ. რა სერაბინსა მას მი-
 ელთ საშინელოსა მის გან საკურცხველისა. ებ.
 სარა იგი თრ იუთ: და სერაბინნი ექუს ექუს 6.2

6] fort. მზის /eg. 17] კორცოილად A; ე inserui 21] და inserui.

ფრთენი დიდითა და სამინელოთა მათ კრძალ-
ულუბითა და მსახურებითა ღვეს წმ. აქუნდა
სერბაბინსა მას მარწუხითა ნაგურბტბალი. რწ
აძს ფრანკვამ იგი სამინელოსა მის გან სა-

56 უბრთხვევლისამ. და შეახთ ზიძსა მას წინ - ე6.
წულისასა: მთგუანწავებდა რწ უწითა დიდსა 67

1506 და სამინელოსა ფრანკვასა საკსრად მთლებითა
თავთა რწითა თვს:

ესე აძს სიწმიდო ბაგვთა წინწულისათა. რწ
16 ფრანკვამ იგი დიდი და სამინელო ესე თავადი
აძს კობტო და სისხლო საუფლომ. განიუთფვის
და მთგუემადლებს რწ უწითა სამწმუნოებითა
და საქმეთა მარბლოდ-მთქმეთა. და ქვემარ-

1509 მის და მიემადლებს. ბბილწითა და შეგვი-
ნებულთა. რწნი საქმითა უკვთუბითა მიემარ-
ნიან. რწნი აძიან ურწმუნონი. რწინხვად და სა-
მჯულად მიიღებენ ფრანკვასა მას სამეუფოსა
თავთა თვსთა. რწწარბებ იქმინეს. და უღიბს-

160 მით მიიღეს კობტო და სისხლო საუფლომ. ვაწ
იკუვს მავლწ მთციქული: რწწ ქამღეს და სუმი-170
ღეს კობტსა და სისხლსა იწინსასა უღიბსებით 11. 27

1510 და სამჯულად თავისა თვსისა ქამს და სუამს:

ამას უწისა მთგუანწავებს თუალი იგი ია-
155 ინთწ. ვხნასა და რწინხვასა. ვხნასა და სი-
წმიდესა დიძსთა. რწინხვასა და ცანკვასა უ-
ღიძსთა და შეუბატ-მუთფელთა: ესე აძს
თუალი მავთსანი. რწნი აძს იაკინთწ. რწწისა ფწ
და იწება სახელი იუდაძსი. რწწისა ნათესავისა

303 გან თწ გამთვბრწუინდა. და რწინხვს საფუ-
ძველნი სითნისანი: რწსაბამ და სამიბტუელ
და თავ კიდეთა ლოდი იგი. რწწ შეუბატ-უვესფს.
მაშენებელთა. რწნი აძიან მრდელთ-მთძელუაძნი 118-11
იგი. რწწნი მჯულსა მას შწ წუბთილ და სწავ-

5] საგურბტხვევლისამ A

იყუთრა ცათა განხუმანსა და ძისა მის ღმრისა სჳ
მარჯულ ღმრისა ჯღრმანსა. და ესრჳთ აღსარებ- 755
თა წამებისაჲთა და ღიღითა სინამრულოთა და
გვრგვანებული იმარცხდა:

5 ესრჳთ იუვენეს უნი წინი. და რათუ თავთა
1536 თვსთა და იმდაბლებდეს. და შიგვეულნი და სურ-
ვეულნი სოფელსა ამას ცხოვნიდებოდეს. გან-
ცხადებულად გამოხბწუინდებოდა მათ გან ნა-
თელი მადლთა მათ სულისა წმინსაჲთა. და ჩნდეს
10 დიდებულნი წმინდისა და კაცთა:

და იმთვეების თჳალი იგი იაკინთჳ აღგილ-
თა მათ. რწითა გრქემის სევერ(ი)ციდა. რწი არს
მანლობლად ღვბიეღთა და მავრთისაჲს. ბიზაჲ-
ნიას და ნუშიდიას აფრიდიამთ კერძო. დირდა

1537 ამისა დიდ<ი>სა <სა> გულისს ბიეგრისა.
რწისა გმსგავსა ქვამ იგი იაკინთჳ მთვნად
აღგილთა მათ ღვბიეღთასა მანლობლად მზის
აღმოსავალსა აღგილთა მათ ეთიოპიანსაჲთა. რწი
მივალს სამხრად მიმართ:

20 ესე ეთიოპიელნი არიან და მთავებულნი.
რწინი მე გვიფხენეს მადლთა მათ სულისა წმინ-
სათა და ღიღითა გულისს ბიეთა ზეცისაჲსა

1542 მის ზრახვისა იქმნენს მიახლებულჳქრწინათელი
ძლიერებისა ამის ქრწისი გამოუბწუინდა მათ.
25 რა ნისლი ძალინა მის ბნელისაჲ განათჳა. და
და ბნელებულნი იგი კაცობრივითა მით საქმი-
თა უკეთურებისაჲთა განანათლა ბნელისა მის
ზრახვისაჲს:

და გონებაჲ იგი განწმიდა და განაბრწუი-
30 ნა. და უთ თვსა მეგობარ. და გამოუცხადა უწი-
თა ზრახვამ იგი ღმრებისა თვსისაჲ მთსლვა-
სა მას თვსსა. და კაცთ-მთურჳარებითა მით
თვსითა განაქარვა ნისლი იგი ზრახვისა მის
მცერისაჲს:

12] სევერციდა A ; inserai 15] ამისა დიდსა გუ-
ლისს ბიეგრისა A ; emendavi

და ლაჭენუბრისა ზრახვანსა შინა გონებანი
 ქრისტე-მციხისა. რწმისა მავალს იქარის და იტყვს
 ვრწმონ გონებამ ქრისტისი გუაქუს. და ნუ გი-
 ცვრნი იგი. რწმისა მავალსა მთვნილ არს თუალი იგი
 ნიკანთ. რწმ იტყვს წიგნთა შინა გენსლთ. ვრწმ
 ბნელსა შინა ნათელი გამობრწმუნდა. გამთუ-
 1546 ბრწმუნდა | ნანდვლვე გუღთა რწმთა რაბნელე-
 ბუღთა ნათელი იგი რწმის-მსახურებინსა. და
 ბნელი რაშავებულთა მათ სავმეთა უაგთუ-
 1000000 რწმ გან განაქარვა: >

და ლაჭენუბრითა ზრახვითა. ვრწმ სანს თუალ-
 ისა იაკინთისა. გამთვცხარებინ წმთა თვსთა.
 რწმ იბრყელ რწმ იუვნეს მჯურსა მას და წმწმლთა
 ვრწმ არდა განცხარებულ. და მიმთვნილ იუვნეს
 1512 მჯურსა მას მადლინი იგი სანსარებინსანი: მრ-
 ვალნი მარტალთაგანნი ეძიებდეს ქრწმ მაცბ-
 ვარსა. და გამთვცხარებთა მათ ლაჭენუბრითა
 ზრახვითა. და თვთ თავადთა მათ ცნობითა
 სხუათადა მიმარტ წმწმლებდეს. რწმ იქმნებდეს
 1000000 განცხარებულნი წმწმლებანი ლლრისა მის და
 თუალისა მავლითისა ქრწმ თვს:

ვრწმ იტყვს რწმ ვრწმ სანუშვცვლნი მისნი 196. 97.
 მათთა შინა წმთსა. რწმ არს ესე. რწმლთა

1550 წმწმლთა | მიმარტ სიკუუა და მისი იუთ: და
 20 იგიინი წამებდეს და ქარაგებდეს რამცა იცე-
 ბანსა მას სანუშვცვლისანსა. რწმ მუეფემწმ ზე-
 ცისა მან მთვიდა და რამცა იცე. და მთვიდა
 მავლინი იგი სავმეთუთ და რგმითა ურსა მას
 თვსსა:

20 და მირს-ტუთუდა მრავალთა ღირსა მას
 მავლითსა მღრეღობისანსა. და რამაღვა ცვრცვნი
 ეცლებინასა თვსსა. და უთ რეღოფალ და რანუა
 იგი მარჯუენით თვსსა. და გამთსანსა სავმელ
 მუბლსა რწმისა ნიში იგი მავლითსანი და მუ-
 350 მავლ. რწმ ნანდვლვე ნიშითა მით ურწმითა ქრწმ-
 ითა. და სიკუღლითა მისითა მთვემადლა ცნ-

რებად და მოსყვებად ცთლვათადა. და ღირს გუ-
ყვნა ჩვენ ღირებანსა მას და სამცარებელსა
სახუფმველოისანსა:

:წ: თუალი საფირთნი:

6 მესხეთი თუალი საფირთნი. ა მას ზე რაიწე-
 1556 წ. ხაჩვლი რანისი. ჩი იუთ შემღვობად შობი-
 თა გამთწეძილ სიტყუბრსა მას ფიტაძსა მას-
 ლობელად იურადსა: ჩინათესავისა მის რანისი
 მრავალნი იქმნებოდას მსაჯულნი იწმინსანი
 10 და შემღვობი იქმნებოდას ძოწეულით მონილთა
 მათ შარავანდელთა. ჩინათესავისა გან
 იუთ ელიაბი. ჩინათესავისა გან
 მებისანსა. ჩინათესავისა მას. და განა-
 გებდა უწესა მას სამსახურებელსა აარვისა
 16 მის საწამებელიანსა. და ქმუდა წილი მცარ-
 რობისადა ნათესავისა მას რანისსა გამონადი-
 ნელთა მათ იორღანისათა:

წმინდნი იგი იორღანისანი მეუფემან მან
 ზეცისა მან განწმიდნა. და ქმნა სამცარული
 20 და შესამოსელი ეკლესიისადა. და შეკვებულ
 სინსლითა მიით თხსითა. და განწმედოლ ღმრებ-
 1560 ითა თხსითა. და შექმნა ძოწეულად შესამოსე-
 ლად და სამცარულად სამეუფოდ. და იქმნეს
 ქმრთმთმულ ეძნი უწესა მას ათლო-
 26 წმ ეკლესიასა. და იქმნეს შარავანდ გარდა-
 სვებებულ სარწმთა მიით მარცივითა:

და აღიარეს მეცნიერებითა სამწმუნოვე-
 ბადა იგი ქვეშეპირებისადა. ესე უწი მთგუანწა-
 ვა თუალმან საფირთმან. და სახელუბითა მიით
 30 ნათესავთადადა ზრახვით გვრუენებს ველმწი-
 ფებანსა მას თხსსა და სამსახურებელსა სა-
 მეუფოსა. ჩი აარვისა მის საწამებელი სამ-
 სახურებელსა განქმნა რებდა და განაგებდა:

ქეთიყასსა A.

156 ნათესავისა ამის გან აღდგებდეს მსაჯ. მსაჯულნი. რწითა საქმენი და აღრატხანი მე - 13.1
 ფეთანი აქუნდეს გრსა მას ზედა. და გარდა- 29.
 ლესულსა მას თუალინსა მის საფირთინისასა
 156 ნათესავის ფერი მისი სხუად ფერად. მთგუანწა-
 ვებს ზრახვით ვწ ნათესავისა მის გან უთ-
 ფად არიან რწნი მე კეთილნი და რწნი მე
 ბოძოცნი: ვწ რწნი მე გუთხრებენ. წარმოიღე-
 ბენ წამებსა წიგნთა გან ვწ ამის ნათესა-
 157 ვისა გან აღდგეს ანტქქქ. რწ არს მკლმ
 ქწ. რწ იყუტს ესრე ვწ დან. ვწ გუელი დარანე - 14.1
 ბული გზათა ვწ. ცეშად უგზთა ჭუნეთასა და 49.17
 უყუნდგთად მკლმისა მისისა. და იყუტან ვწ
 რწ ესრე თქუა წნწწლი იუთ. და ხილულ საში-
 157 ელი იგი სახწ იგავად თქუა. და იყუტს ესრე.
 კხნასა თწისასა სახელსა მას მთგუანწავეებს:
 უგუთუთმცა არა რწ შეეწია უამსა მას.
 არამცა ვინ განერა კელთა მისთა გან: და მე-
 რმე მთხწ იყუტს მის თჯს კურთხევათა შწ 6.74.
 200 თჯთა. ვლდომით იწუთს ვწ ლმმან ბასაანით. 33.22
 157 ადა მერმე გულის-ს მის-სა უთფელო არს უწითა ვწ
 ვწ იგი ითვანწ აღრატხასა მას თჯსსა. ათას-
 ეულთა მათ ათრმეცთა ნათესავთა იწწისათა
 წთა მათ ქწწლთა რწ ზის მანლოხელად სძლისა გწწწ.
 25 მის სახუფეველსა ცათასა ნათესავისა მის 7.5-8
 გან დანის არა აღრატხა:
 არა თუ იუვენეს ქწწლნი. გინა თუ წწნი.
 ნათესავსა მას ზწ იუვენეს მრავალნი. ბწმე
 ესრე მგონიეს ვწ მთგუანწავეებს ზრახვით
 26 სახესა ამათ. რწ ნათესავისა მის გან გამთ-
 წინებად არს მკლმით. იგი განკადა ნაწილისა
 მის გან დანი. და ნაცვალად მისა მანასწ

20] უკლმეთ ut vid. A. 21] abinctextus paginae difficiliter
 legitur: atramentum haene eravidum minutas salum relin-
 quit in pergameneo fossulas. 24] ზის: dubitanter reposuimus. 26]
 არა აქარაყნა; sic ex incertis vestigiis reposui. 30] ნათესავისა A.

შეადგინა ჩიტხუსა და ნემცა შამა რაცხვე-
ბულ არს შაქრისნებად ეგე შენი მათ ვე ი-
გავთა წიგნთადასა თქუმაღ კეთილისა გინა
ბოძოყთა შიმაძთ. რ^მ მათ ვე იგავთა და ს-
ახეთა ვხვდავთ წიგნთა შინა მძავლად ს-

157 ხხედ წაძმორებად:

რ^მ ქ^მ ითქუთის ლომ არა თუ სავცებისა იხ. რაბ.
თხს. რ^მ არს გონებასა ლომისასა და სისხლის 49.4
შუამითა და შიძუტუუ-მკვეტობისადათა მათ. ან^მ

10 ითქუთის ლომ ქ^მ შეფობისა მის თხს და სი-
ხარულითა უწითა შიმაძთ განუთფითა. და მძავ-
ალთა თხსსა მას ჩაგრილსა ქუეშქ შეკრებიითა.
ითქუთის ლომ ეშმატიტა არა თუ შეფობისა 1 ქ^მ 6.8
თხს გინა თუ სიხარულითა განუთფითა უწითა

15 შიმაძთ. ან^მ მყოცებელთბისა მისისა თხს და
ძვრძვრად მძლავრებისა: ითქუთის მეძმე ქ^მ რაბ. 49
ლესუ ლომისა. რ^მ რ^მ შვიის ლომთან. ლესუ იგი
სამ ლეს მკურ^ლ < > მად ძენ. და მესამესა ლეს-

20 ქ^მ ნისასა. რამუხრნა ბჰენი ჯთჯთხეთისანი. და მთ.
აღღგა მესამესა ლესა:

ითქუთის ეშმატიტა ლომ და ლესუ ლომის 1 ქ^მ 5.8

158 ამყოცებელისა და მკვეტობისა და სავცების
სახისა მისისა თხს. ითქუთის მეძმე ქ^მ 96.53.7
07.10.7:

25 ცხვრად ითქუთიან მთწაფენიტა მისნი ცხვ-
რად უუღრთვებისა და სიმშვრისა თხს. და სი-
მკნისა საქმეთა მათთა თხს. რ^მ ნი ნაუთფის
გამთმობელ იქმინეს ვ^მ ცხვარნი. ითქუთიან
ცოლვილნიტა ცხვრად: 96.52.6

30 იტუტს წიგნსა შინა ვ^მ სავცთვარნი ჯთ-
ჯთხეთს მიეცნენ. და სიკუდილი მწუსილეს
მათ: გაძრამთვიდა სული წ^მ მსგავსად ცრე-
დისა წაჩსადინელთა იორღანისათა უბიწოვე-

8] სისხლისა A 10] მის თხს] *supplevi*; . . სთ. A
18] მკურდმად A 23] *fort. leg.* მყოცებელთბისა

ბისა თჳს და უღრმეობისა და უმანკოვებისა
თჳს ურგონისა: ითქუების ეფრემტა ურგონუ^{მსგ} 27.11
რწმინდუცუუ არს და უთმინო. და ესახლეულის
მაცნებელთა თჳსთა. და ესრწმ ულთა მიმარბ

158 ხდა | სარა მე აეთილთა:

წარმოღებულ ვისა მე ბუნებაჲ მიმსგავს-
ებულ და ვისა მე სახშ იგი. ესრწმ რანის
თანატა ვხედავთ თუალსა მას საფირონსა სა-
სარა აეთილი მიუწუებულ ნათესავსა მას. და
სარა მე ბორბოცო. რწმ თქრმტა რწმისა თჳს სა-
ატრველ არს ულთა მიმარბ. რწმი ქუნიისა გან
გამოვალს. მთასა მას გამომცდელმან მან უ-
ჩუენა საფასშ უწ გამოცდარ და შეცუუვებად

159 გულეობდა რწმისა მის ულთა რაბადებულისა.
და იტუჯს: უწ ვე სუფევაჲ და რწმა ქუნიისაჲ 28.4.8
ნემდა მტცემულ არს. და მე შენ მიგცე. და 29.4.5
სხუაჲ იგი შემდგომითი შემდგომად. ხ^მ თუალი
საფირონი თჳნიერ გარდაცვალებისა არს და
20 სახშ არს აეთილისა რაცხნისაჲ. რწმი მრავალნი მხაჲ.
მსახურნი აღდგენ ნათესავისა მის გან რან 22.25.

160 აისა | რაივსნებს იშლი. ვწ ნალგსავი თუალისაჲ
მის შემრეულ არს სძესა. . [გა]ნკურნის მსი-
ვანებანი და სიმღიერენი. ხ^მ რწმი საუკუნისა
25 მის თჳს წწმლთა გან გამოარჩევენ სწავლასა
და მეცნიერებასა. და შეჭრვეენ ვწ სძესა
მადლთა მათ ჰავლშს ქაღაგებისათა. და სახა-
რებისა მის სასწაულებისა საქმეთა: და წმი-
და და განკურნებულ გონებანი და სანაცრელ
30 უთფილ. წწმითა გულითა რწმ ჰხეღვიღეს და იქმ-
ნებს რწმის მხილველ. ისრაიციელნი მთასა მას

20] pergamentum oleo imbutum, quo apparet scriptura
a verso. 23] შეჩუელ seripsi; A ut vid. შეჩოთჳლ: quae
post სძესა sunt nullo modo legi potest. 29] განიკურნი სუქ
A. 31] ისრაიციელნი sic et passim A.

ქვემოთადაც რწ. და ქვემოთ ფერკთა მისთა სა- გზ. 24-10
ფიქრისა:

რწ. საფუძველ სიხინისა ესე არს წმ. ეკლეს-
სიამ. უფროსი რედაქტორი. რა რედაქტორი სა მკაცრობითა.
რწ. წიგნილი ესე არს: რა ვსხნე ქვენი შენნი ვწ
1596 იაკინთისამ. რა საფუძველნი | შენნი ვწ საფი- გზ. 5-11
რწ. სიამ ადვქმამთნე. რწ. ქადა ერთი ერთისა
შე მღვთმ ამიან. იაკინთმ რა საფიქრისა.
იუდა მეფეობისასა მას მთავრანწავებს. რა
10 რან მსაჯულეობისასა: >

: ვ: თუალი იანჭინი:

მეექვსეში თუალი არს იანჭინი. რწ. სა ვწ გზ. 25-14
რა იწმინა სახელი ნეფთალემისი. რწ. არს შემ-
ღვთმ მთბითა. რწ. ნეფთალემი სახელი ითარგმან-
15 ბის ფარსთვება. რწ. მსაჯალ სახმ არს თუალი-
სამ მის. რა არა თუ ერთსა ადგილსა იმთვე-
ბის. აწ მსაჯალთა ადგილთა. ვწ შემთა გირე-
ნეთ. ვწ ვთქუთ თუალთა მათ თვს. რწ. ნეფთალემი
არს. რწ. რა იმტვრის სიერტოე ქუნიისამ. რა
20 განუთ ვწსა იწმინა საგსებამ:

რწ. მთქმელ იუთ. რა იქმთრა ნაუთფსა სა ვ-
სებისასა ვწთა თვს გამოსაწმრელო რა მისწინ. 2X.
იუთს ნეფთალემის თვს. მღუამ რა ვმელი რა - 33.23
160 იმტვრის შენ: რა მექმე ესაია წმწელი იუთს - გზ. 9.
25 ქწინამ ვაბილთვინისი რა ქწინამ ნეფთალემისი 1-2
წიარ მღუასა. მწი. რწ. რამტვრებულ იუთ ბნელ- მთ. 4
სა რა არწმრითა სიერტოისათა. ნათელი გამთ- 15-7
უბრწინრა მათ ვწ. რა რწსა იუთს შემღვთმ-
ითი შემღვთმად:

30 რწ. ადგილსა ამას ართა ვე ნათესავთასა მთ. 14.
აბრთსა რწ. მუნი. რა ხუთითა მით ვუელითა 7-41.
ხუთ ათასი განზარდა. რა ნეშტითა მით ნა-

მუხრეველითა აღავსებს ათორმეტი გორბი: და
მეგრე მუღლითა მით გუგულითა თხზ ათასი გან-მთ.15.

აძღო. და ნეშეცითა მით აღავსებს მუღლი სჯ- 31-32

ბილი. ნანღვლევე შინ ნათესავთა ამათ შაბი-იხ. 5

კლოვნიხთა და ნეფთალე მისთა იცუოდა თი ნე- 34. 5.
ცარებათა მათ. და დაჯდომილ მთასა მას. გან- 35

1606 გრძელ მთდრუბებად იგი გუბნებევითა: / და ზე 25. 130

წყალთა ზღვსათა ვიღოდა. და გაფაძნათმღ მე- 20-214

სრულ სიღებრი იგი მეცრძესი განცუბნა. და

ზღუასა ზე გენესარეთს ქმენა სარმბოთად

გეგრძენი სასწაულნი:

და მათ აღგილთა გან და დაბნებთა გამთ-

აჩინნა ნათელნი იგი სოფლისანნი. რწი არიან

ესე წინი მთციქულნი. რწი გამთუხნდგნ

45 მბრეწინვალებანი უწითა ცის-აიღეთა:

თუალი იასჭინი. რწისა ზე დაიწერა სახელი

ნეფთალე მისთ. და მსგავს აძს ბილვამ მისი

ფერსა ზმურსა. და მეგრე მსგავს აძს ფერი

მისი ზღვსა. ვე ზღუამან გამთუცევის სი-

30 მწყუანწ ფერისაჲ გამთუბრეწინებთა თვსთაჲ.

და მსგავს აძს სიმწყუანიითა ზილენძის გესლ-

სა. რწი მახლობელად ზღუასა მას ცობეგრძამსანსა იხ. 32.

ქხუედა სამცხდრებელი ნეფთალე მს. და აძს

161 მახლობელ შაბილთვნიხსა. და ვე ზღუად დიდად-

26 მღე:

და იასჭინი თუალი ხხუა და ხხუა არიან.

და ხხუა სახელ ფერი მისი. ვე წინაჲსწარ

ვთქუ უე ვე. და იმთვებიან რწინი მე წუალ

ცფილსა მას მახლობელად. და რწინი მე იმთვე-

30 ბიან ამასჯას: გგრეცა სასწაულნი ღმისანნი.

რწი მთციქულნი იგი მრავალთა აღგილთა გან

გამთუხჩინეს. რწინი მე აღგილთა მათ გან ნე-

ფთალე მისთა. ქობაზინით და ბეთსაიღმით და

კაფარნათში და მაგდალამა. იქმნენ სასწა-
ულნი ხალხობრულად. იქმნენ სასწაულებრივნი: და უწითა
აღვიწყობა გან შეკრებულეს და მისდევდეს თჳს.
და ღირს იქმნებულეს კურთხევისა და კურნე-
რებისა. და აღიღებდეს თჳს იქმნისასა:

და შემდგომად მრავალთა უამთა რწმენი მე
გარდაიქცეს უღმრთოებად. ვჳს სიმონ გრძნე-საჲ.
141 ხულომან მთიან ნათელი ჰეცრეს გან. და იქმნა *გნენ.*
ქალა [გ] სიცრუვისა და ა[რ]ა შეშინა იცუბისა:
10 და ნიკოლაოზ ერთი მათ შუკთა განი ღია ცონ-
თაჲ. რწ იგი სცეფანეს თანა იუთ. იქმნა *გნენ.*
მწვალებელ უკეთურების. და შეატუნნა მრავ-
ალნი: და მეტე კერინთჳს და სხუანი მრავ-
ალნი. რწ იქცევდეს ჰეცრეს თანა. შემ-

15 დგომად გარდაიქცეს. და იქმნენ მთდურად
უკეთურების. და არა კეთილის:

ვჳს წინამსწარ [ვთ] ქ[უ. თუ] აღიხა მის თჳს
რეტათუ გამოცხადება რაჲ მე. ვჳს სიმონ
ხილვისა იქმნებინ: და იხვეების ესე აღვილ-
20 თა მათ ფრუვიანათა რეტათუ ბუღესა რას მე
კეტის მსგავსსა. და არს მსგავსებაჲ და
განმარცხებაჲ სახისა მის. რწ განგრძობასა
მთდურებისასა რწითა მე აღიარებინ სამეუ-
ფთჲთ კრძო იგი მთდურებაჲ თჳს. და შევარ-

42 აღიან/სხუას და სხუას მთდურებასა სიცრუ-
ვისასა. რწ განგრძობასა და სიღრმესა და სი-
მადლესა ამის მთდურებისასა შესცდიან.
რწ იგი მე უღებებითა. და რწ იგი მე ბორცის-
საქმითა. და რწ იგი მე ამჟამცა ვანებითა. წარ-

30 იცატენს გონებანი მათნი უმეტრებითა. და
მრავალთა აღვილთა სხუას იცუოდეს. და მთა-
ნსთქმიდეს უფროდსა. რწ მთა მსხობელ
იუვენეს წარმართნი და უმეტნი იერებისა გან. იხ. მთ.
რწ იგი სახესა მგელთა მცატებელთასა ჩუეუო 7.15

9] fort. f[er]ra[re]; atramentum paene evanidum est.
17] bagina colore nigro maculata est.

იუვენეს სისხლისა შამით ურთ. და მიმსგავსებულ ბორბოტა მკვდოთა ჩუეულებითა:

ვწ თუალსა მას არს ხილვამ სისხლის ფერ შერეულ ვწ სძესა ეგრეთა ბორბოტნი წარმარ-
ს<თ>ნი მხიარულ ქველის-საქმესა ღმისასა. და
არა უცნობიეს ღწ შუშმარცხი. არ მწს სიბთ-
162ბოტყესა თაქთა თვსთასა ცხვენდებიან და მთ-
გულებიან: ხწწნი ქარაგნი შუშმარცხნი მთ-
ციქულნი. რწნი ღიბს იქმინეს მთლებად ძლი-
109რებათა მათ ქწსთა. ვწ სძითა მძღიან სა-
მთციქულოთა მით საღმრთოთა უწსა სოფელსა
სისხლითა ქწსითა. აჯოცნეს ცოლვანი მთწმუ-
ნეთანი. და სახარებითა მით სიყუჯთა ღმთა.
განდევნეს მკვდობისა საქმენი მრავალთა
15გან მწწხვთა:

ესე მთციქულნი იუვენეს გამობრეულნი ნა-
თესავისა მის გან ნეფთაღემისა და მადბი-
ლოვნიისა. რწ არივსნეს სულითა მით ძლიერე-
ბისადათა. და<ს>იყუჯსა მის გან ღმისა ქწს
20გან მთიღეს ნიჭი ღიღღიღი. და უსასუიღლოდ
მიჭფინეს უწთა ცის-სადღეთა: ეშმაგნი გან-
დევნნეს. და განუძნეს საკრველნი ცოლვანანი.
163ადა ურწმუნოვებად განუშუენეს. და ასწავეს
წარმართთა საწმუნოვებად შუშმარცხებისად.
25და აღვსებულ უწნი ვე საქმითა გათილითა
არღებდეს ღწ მბოლთსა:>

:წ: თუალი ლვგვრიონი:

მეშდლ თუალი ლვგვრიონი განწესებულ და გბრ
განდგმულ სიყუჯრსა მას ფიტარსა. და არს 28.19
30ესე მირველი მესამესა მას განწესებულსა.
განწესებულ და განდგმულ შემდგომითი შემ-
დგომად შობისა თვსისა. და არს მწ დაწერბილ
თუალსა მას სახელი გაადისი. და ქხუელა წი-

ლი გააღებს მკვლევარებისა და მანკობელად მიუბრუნებს - ის. 124
ისა წიად ითქვამისა მდინარესა: 13. 24
30.

და შინ გააღისა და მიუბრუნისა აგრძობსა
ნათესავსა მას მანახებსსა. და მიიწვევის ნა - ის. 11

57 ილი იგი გააღისი ჩრდილოეთთ აგრძობს: და მი - 12. 1
163 ხვალს და მიიწვევის ვეი საზღვარად მდინარისა და მი - 13. 1
და მიუბრუნისა სამკვლევებელისა და მის ნაღუამ - 13. 2

გვიით აჩინით ვეი ქალაქად მდინარისა და მი - 13. 3
მიიწვევის სამკვლევებელი მისი ვეი ახუცად მდინარისა 13. 33
10 და მადამდინარე და ბრძოდა ვეი საზღვარად მდინარისა 13. 34

მისა მის ნათესავსა. და მიიწვევის ვეი მდინარისა 13. 35
ბრძოდა და ელელისა და ვეი იაზირად მდინარისა 13. 36

და სამეფალ ამათსა არს და შინ ამათსა
არს აგრძობსა მის ნათესავისა მანახებსი. და 13. 37

15 მისწვრების ბეზირად მდინარისა. ვეი ითქვამის მდინარისა და 13. 38
მიად ვეი თაგად მისსა მის ვეი ბასანად. და 13. 39

მიერ მიაღ ვეი გაზად. და არს მისსა მდინარისა 13. 40
მიუბრუნისა და გაღისა:

ბ. თუალი ლუგვარი ითხი. ვეი ვთქუთ წინამძღვარს.

20 და მთხინებულ და ძნად სამკვლევებელს. შინ მი - 13. 41
წია ჩინდა თხრობა და წინანდელთა გან. და 13. 42

164 განგობობითა სიყვარულთა და ვთქუთ წინამძღვარს - 13. 43
წარს: ეგრე მგონივს ვეი ესე არს იაკობის. რწ 13. 44

თქუთუ არს სარმითთა წიგნთა შინა. და 13. 45
25 არს ხილვად ლუგვარი ითხისა და მის თაფლის ფერს 13. 46

და ძმწველის ფერს:
სახელი ერთ არს თქულისა და მის. ბ. ფერსი 13. 47

მრავალ. ვეი იაკობისა და და მიწვეს მას ვეი 13. 48
სახელი სამკვლეველი გააღისი. რწ არს მანკობ - 13. 49

30 ბელად აგრძობსა მას ნათესავსა მანახებსსა: ის. 12. 1
მე ესე მგონივს. ვეი ბუნებით თესბელი იგი 13. 2
არს გულის-მის-სუფთა. რწ არს გალაღის. რწ 13. 3

შინ აგრძობსა მას ნათესავსა მანახებსსა. და 13. 4
გაღისსა არს სამკვლევებელი: მიერ მისსულ 13. 5

მთიწია ელია წინწილი. ძმ. აქიმაძისი. რწ იუთ 329-
 ნათესავისა გან აქმონისი. რა იუთფუტრა ად- 17.1
 გილთა რა სამაჯარებელთა ამათ მღვდელთისა
 თვს ნათესავისა მის. რწ უწითა მათ ნათესავ- იხ. 29.
 5-თა იწილისათა იუვენეს განბნეულ. გწ იცუვს 21.1
 1646-თა: განგაბნინე თქნ შწს იაკობსა. რა რაბ. 49.
 განგუვენე თქნ შწს იწილსა. რწ მღვდელთისა 7
 მის თვს რა ლევიცეო უთფისა. უწითა მათ ად-
 გილთა მიმთლავმაჯარნეს. ხწ ნათესავი მისი იხ. რაბ. 49.6
 10-სუ მეთნისი წიგნთა გან სწავლულთბითა. რა
 ხობძმნისა მეცნიერბ-უთფისა. რა უწითა მიმადმ
 სწავლისა. რა სხუათა მათ ნათესავთა თანა
 რაემაჯარნეს:

აწ შენ ნუ ჰამ გიჯარნ. რწ მთვიცხენეთ
 15-გადის თანა ელია წინწილი. რა მის შწს სახწ
 თუალისამ მის წარმთვირეთ. რწ იუთ ბუნებით
 თესლებგალაადისამთ: მანლობელად ნათესავ- იხ. 29.
 სა ითხეფისსა. რა კერძოსა მან ნათესავ- <ვსა> 12.19
 მანახწსსა. ხწ მრავალთა ადგილთა ვმთვებთ
 ამღვდელთა რა მღვდელთ-მთძლუარბთა მისრულად
 თითფეულად ნათესავთა გან თვსთა. ვმთვებთ

165-მღვდელთ-მთძლუარბსა აბიათარს ქალაქსა მანს|
 ნთმბასა. რწ იუთ ქალაქი განკუთნებულ მღვდელ- 129-
 თა მათ სამაჯარებელით ნათესავისა მის იუ- 21.1
 25-დამსი. რა სამთვლ რამაჯარებულ იუთ ნათესავ- 21.1
 სა მან ეფრემისსა. რწ იუთ ეფრათელ: რა ელი 17
 რაემაჯარმა სელომს. რწ იუთ სამაჯარებელი 129. 3.
 ბენიაშენისი. რა ესრწთ მთფესულ რა განბნე- 3
 ულ უწითა მან ნათესავსა რაემაჯარნეს ნათე-
 ვისავნი იგი მღვდელთანი:

მე ვქმნებთ თუ ღვგვრითნი თუალი არს
 იაკინთწ. რწილსა თვს ძალინა ვინებეთ ჩუენე-
 ბად. ხწ თუალი ღვგვრითნი. ვწ წინამსწარ
 ვთქუთ. არა გამთნნრა ვინამ იმთვების. მეგრმე
 35-ვიწუთ გამთძიებად მის თვს ვე. რა ვეშმარბი-
 182 ნათესა A; suppleri

ცეცხლისა მთეუარებითა ვთქუა. უახუეთუ მიეახ -
 ლის ცეცხლსა. რა მრცის ძალი მისი. ვა ელია 4 მეფ.
 ეცლითა მით ცეცხლისა მთა აღმადღა რა აძამა 2.11
 165 ხე ვნოქა უწოლა ცეცხლსა მშ გამრღამი. რა მი-
 ავიღოდა მუ გრგანუელთა მათ რა გრგანის -
 თავთა. რა მეგრე შესაწიძავთა მათ მიერ
 ზღოვითა ქუჩუთა მათ მიმარბ ბაალისთა. რა
 თვთ თავადსა მან ძლიერსა ცეცხლსა შინა
 აძამა ევნო. აწ განუჩუენულად ეგო:
 10 მე ვსრე მგონიეს. რა მის ზოფლისა განნი
 იუვენეს სამნი იგი ურმანი. რა იუვენეს ბაბი -
 ლოვნს. რა აძამა ევნო ცეცხლისა მის გან: 19.12
 ნანდჯღვე საკრველ არს ძალი თულისა მის. 20.
 რა უნი წნი გამთიწიძნეს მის მუ. რა სამნი
 იგი ურმანი ცეცხლსა შეთხეულ რა აძამა
 ევნო:
 აწ მეუფესა მან ანწმუნეს რა უნი ურ-
 წმუნთნი შეტნიერებად ღმისა წარადგინნეს.
 რა შეუბატნიქმნნეს მთ მიერ კერპთ-მსახ-
 ლურებანი. რა რამუსრეს კერპები რა იგი მთა ა-
 166 აცთუნებდა მათ. აწ სხუთა აღგილთა ქუთფლეს
 ნათესავითი ნათესავად. რა კატნი მთაქცინეს
 ურწმონოვებისა გან სარწმუნოვებად შეშმარ-
 იცებისა. ვა თუალი ესე იატინთ. რა არს სი-
 ლღრმესა უფსკრულთასა. რა ვერ ვის ველეწიფე-
 ბის აღმოდებად მისი გარნა კობრითა კრა-
 ვისა მთა რა მთშჩიკალე ბითა მით თრბისა მთა:
 ესრწთ არს წაგა კარნიერებად ელიამ <ს>
 თვს ვიყუვ. რა სამთა მათ ურმთა თვს. რა
 30 იუვენეს ბაბილწვის. რა სანაპრელითა მის თე-
 ლამს თვს. რა იგი მცნწ იქმნა უამთა მათ
 განცდისა თვსისათა. რა არა თუ მათი იგი
 ძალი რამა ექმნა მათ ზსნა. აწ მთსლვად კრა-

ვისამ მის. რ^{ონ} აკოცნა ცოდვანი სოფლისანი.
და მსგავსად რბისა ძლიერებითა შიშ რწმე-
ბისა. მესტველ ცათა აღმადლებითა და აღ-
სლვიითა:

1666 რ^{ონ}ამას გვჩუენებს ზრახვამითულისამ
მის ნაყოფისნი <სამ>. ვიყუვ სერდაქ მისამ და
აბერნაგობს თვს ქუეშქ ველმწიფებანსა სიბუ-
ღილისასა. მისწ იყუვს ვლ ვმ მისლვადმდე ქ^მ
ვ^მ ვქმთვებთ ულთა სულთა ველმწიფებანსა ქუეშქ^მ
10მწ სიბუღილისასა უთფითა. ვ^მ იყუვს მწლ^მ მთ-5.6
ციქული:

რ^{ონ}ათრენ ვამ აღმოიკითხვებინ მთსწ. იგი
ვე საბურველი ვანებმის ძუელსა მას შჯულისა. ინ. მ
და რ^{ონ}ს მადლი ახლისა მის შჯულისამ ქ^მს
კორ. 12-15.

15მთიფია. განშთვრებულ საბურველი იგი გან-
ცხადნა მიერითგან უსურავ <ე>ბამ: უსურეთ
შჯული იგი მაგურინებელი იუთ ღირებით. რათ-
რენ არა უფრბს შჯული ესე ცხრებინსამ
იუთს ღირებით. მ^მ ესე უწი ვთქუთ ვლ ვ^მ მთ-
20სლვადმდე ქ^მ ითქუმის ველმწიფებამ იგი
სიბუღილისამ. დადათუ ითქუმის აღამით გან

167a ვმ მისლვადმდე ქ^მ მრავალ არიან: |

ამის თვს სხუაცა გამთთქუმელ და გამთ-
სათარგმანებელ. აღ^მ შჯული იგი იუთ. რ^{ონ} და-
25შჯიდა. ნუ იუთფინ. და არცა მთმცლეველ იუთ
წერელი იგი. აღ^მ მისაგურინებელ იუთ მათა.
რ^{ონ}ნი გარდასლვანსა და ცოდვანსა იქმთრენ: და
არა თუ დასაშჯულად იუთ შჯული იგი. ნუ იუთ-
ფინ. აღ^მ რ^{ონ}ნი არა იმადხვირეს სიმაჩთლესა

30 და სიწრაფთვებანსა მიიღებდეს თავთა თვსთა
საშჯულსა სიბუღილისასა უღებებითა ბორბლთა
მათ საქმეთამთა. და არა ღირება იუთ შჯულისა
მის თვს. რ^{ონ}ისა მიერ და ირვან. აღ^მ რ^{ონ}ილიდა

2-3] რთეებინსამთა A 6] ნაყოფისნი A; *suppleri*. 16]
უსურავბამ A; *suppleri*

მისი დიდებულისა მის მისწისი. და მისთამ
მათ დიდებულთა კარტთამ იუფ სიკუდილისა
შეგუნება. და ფლვამ და განწინამ:

ესე არს დიდებულთა მათ რაცსნამ. ხთქუა
5676 ვლ კარტნი მცხენელისა მის წინისანი
1676 და ფლვანეს. არ კარტთა მისთა არა იხილეს
განსახმწინელი. და არცა ხულო მისი რავეგუნა
ფრუთხეფის. რწ მესამესა დღესა. აღდგამ: რწ იყუჯს
მსწით. აღდგამ დიდებულთა რევიით. ვწ იყუჯს სსს. 2
1076 წელი. განიღვძე დიდებულ რევიით ფწინთა და ფს. 108.
ქნარითა: ვწ მთწაფენი იგი არალსა მას იც-
ხორღეს. განიღვძე რწ. რწ წამვწე მღებით აღრღუ- 17. 2
გვანსა ამას მღვსანსა. და განიღვძა რწ ძილ- 24
ისა გან. ძილისა გან ვიყუჯ კარტთა მათ

15 მისთასა. და შეძინებვანსა დიდებულთა თვსითა.
ფრუანსა მას და აღრღუგვანთა მისთა მისითა.
და სიყუჯთა მით სიუფლოთთა. და დიდებულ
და რაუფონა ფრუამ იგი: და წინწილის წინამს-
წარსიყუჯღეს ვნებთა მათ თვს. და მკურღმ-
მით აღდგამ მისა. და განიღვძებანსა მას იყუჯს
მსწით. მე განვიღვძე განთითა და განვიღვძე ფს. 17.

1680 დიდებულთ ურთ რევიით: და განიღვძებამ იგი არს
კარტთა მათ ბუნებისამ. და რწსა იყუჯს დიდებ-
ულთ ურთ რევიით. რწ არს ბუნებამ დიდებულთამ:

17 აწ რწ სი მძამ მისა თვს ამის სიყუჯსა
განვამგძვეთ სიყუჯამ მსე. და წამმთვიორთ
იგი. რწსა იყუჯს ვლ ვწ მისწისა მღე. არა ვგრე
არ ვწ მისწისა მღე ვწ იყუჯან წიგნი ველ-
მწიფებანსა მას სიუფლოლისანსა: და შეძვე წი-
30 ძილ არს მკურღსა რწისანსა ვლ მთხუცებულთა
მათ გან გამთვრღეს უკეთუგებანნი ბაბილოვრს. სსს.
რწნი. მკურღეს მრსა მას:

და წარკითხულ ხუთნი იგი თავნი რაბადე-
ბისანნი. და იხუ ნავწისი. და მსაჯულთამ. და

ბრუთისი. და წიგნი იგი მეფეთაანი. და ნეშტთაჲ
და ბრეულად დაწერილნი. რწი აზიან სცოქერო-

ნიით. და წიგნი წინწულთანი. და ამა ვჰქოვებთ
1686 თქუმულსა სიყუყუათა ამათ შჯულოისა ოღონისა. იერ.
5 რწი წამა დანიელმან და თქუა. და გამოძიებულ 29.10
წიგნთა იერემიასთა. რწისა შინა იყუჯს ეს-
რწით ვრწი სამეოც და ათ წელ მიუფო ერსა მას
ყოფამ სუუევობასა მას შინა. და ქრქუა ძეთა იქვე
მათ იწლოისათა ქუინასა მას ბაბილოვწელთასა 5-6
1690 მიიყვანეთ თქვენ ცოლნი. და გეხხნენ შვილ.
და ღაასხთ ვენაკი. და შამეთ ნაუფიისა გან
მისისა:

და შემდგომად ამისა იყუჯს. აღიღონ იგა-
ვი ესე ქუინასა მას ბაბილოვწელთასა. და
1700 თქუან ესე. რამე მე გიუთავნ შენ ოწნი. და ესე
დაგძინენ ვწი იგი აქია და სეღეგია. რწი შე- იერ.
წუნა ცაბაკითა მეფემან ბაბილოვწელთა მან 29.21-22
უშჯულოვებისა თჳს და მრუშებისა. რწნი ისი- იქვე
ძვიდეს ღეღათა მათ თანა. ამოქალაქეთა თჳსთა- 23
28 სა და სიყუყუასა სიგრუვისასა იყუთღეს სა-
ხელითა ამით. რწი მე არა მებრძანა. და მოწა-

1692 ამშ ვარ ამის უღისა თჳს. იყუჯს ოწი უღისა
მჰერობელი:

ნანღჯლვე ამას წინამძღუართა მიმარტ იერ.
29.11
29 იყუჯს. რწი იუო ერთ წინამძღუართაგანი სეღე-
გია. და ერთი იგი აქია. რწსახელთა მათ არა
იყუჯს დანიელ. არღ გჯჩუენებს სხუათა წიგნთა
შწ. რწითა შინა არიან განცხადებანი დანიელ-
ისნი. რწმუნ დაწერილად იყუჯს სახელთა მათ
300 რისამ მიხ აბა და ერთისა არა:

ბწიერემია ცანჯვასა უწესთა მათ მსაჯ- იერ
ულთა და მოხუცებულთასა სხუად სახელ იყუჯს 29.22

1] Inserui 2] ვჰქოვებთ atramentum saene evanidam
24] in margine exteriore minio scriptum: უშჯულოთა მათ
თჳს სუხასაბ მოხუცებულთა უჯეროვენის თჳს.

ვლი ნაბუქონდონოსიძე მეფემან ბაბილოცნელთა - იერ. 29.22
მან ცაბაგითა შეწუნა იგინი:

ხორანიელ იყუჯს ესრე ვლი აღგა უნი იგი სოფ. 62
ეზი ხუნანამს ხვი ქვიითა განცხვად მისა.

55 ქვივებთ მეძვე სხუნასათა განცხვად მისა სოფ. 62
ლანიელითა ვლი აწუგბთი ცხვბლითა მარდა - სოფ. 62

1696 მთვარდა ზეცით შინი მართა მათ მთხუცებულთა. სოფ. 62
და არა თუ შეუხუცელად შეწუნა. ალი მრავალ
უამ ცანფვიითა მიაგებდა მათ:

10 და აწი მართა მთხუცებთ ცანფვიანი უცეთ-
ურთა მათ მსაჯულთა <და> მთხუცებულთა ხვი. გი-
ნუენი. ს. არა არიან მკლმ ურთიერთან იგრემ
იამსი და ღანიელი იგი თქუმული:

ესე უნი მთვარდა და მთხუცია ცანფვიამ ხვი
სურმართითა მათ და მკლმის სგარდა მავალთა მთ-
ხუცებულთა. ს. მკლმი ბრძანებდა არა მთვარდა
ქრთამისა. და არცა სამარტლითა ქცივად. ალი
არცა მათუ შეწუბლად გლახატისა სამკლმისა
შინა. და არცა მდიდრისა თუაღსხუმად. ალი

მთხუცისა სამარტალისა შედგომად: ხვი იგინი ხა-
მარტალისა მან გაქვიდრეს ქრთამად. და უ-
წუებანსა მან წესიერებისა თჳს დაბურლებულ

1700 მრახვართა მათთა შობდა უცეთურსა მან. და
წარმდებ იქმნებდრეს ხვი წესა მან ხუნანას:

25 და რმისა მიერ შუჩის სეგბამან გამთხუცბად
გრმანსა მან ღანიელს:

და სამარტლითა სამკლმიითა უწესითა მათ
მსაჯულთა წვი ულითა. განქვლიდა. და სამკლმიითა

მით ღანიელ მსგავსად მკლმისა ქვიითა გან- სოფ. 62
30 ცხვად უბრძანებდა უწესითა მათ მსაჯულთა

და გამთვარდა ეზი იგი დაქვლვად უწესითა
მათ მთხუცებულთა. რმისა მიერ უნი გამთცბა-

დებულ სამარტალი იგი სამკლმი ღანიელი ს-
გან თჳსსა მანცა სამკლმისა. ზეცით მარდა მთ-

35 ვლინებდა წამებით უმმარტივისა მის სამკლ-

ლისა. რა უნი შეძრწუნებულ. ნუშტა ვინ
 1706 წარმდებ იქმნებიან ქრთამითა სამაჩთლისა
 ქცევისა. გინა თუ თუალსუმარ სამჯელოსა.
 რა იუთ შიშ დიდ სამჯელოსა მის თვს ესრე:
 5 რუს იწუთ გრმან ქვითა განცვნივარ უცე- სულ
 თურთა მათ მონუცებულთა. აზრა აღმოსრულ
 იუვნეს სულნი უცეთურთა კორტთა მათთა გან
 საშინელეებისა ბილვითა ცეცხლისა ცუგრთნი
 გარღამრვარღამათ შუს. რა შესწუვირა უცე-
 თურთა მათ მონუცებულთა: რა ვუ აზრა აღმოს-
 რულ იუვნეს სულნი იგი განმწარებულნი უ-
 ჯერითა მათ მონუცებულთანი. შეძრწუნებულნი
 უნი ვე. რა მიმთ რა ბაბილოვნს ქამბავსა
 მას მიქფენდეს:

15 რა მიესმა საშინელეებაჲ სამჯელოსა მის
 ნაბუქონდონთხორს შეფისა რაცტრვებულ. რა
 რანულებულ იქმნა სამაჩთლისა |

1716 რა უცუეთუ არა თავს-იღავთ. რა გსაჯნეს სულს.
 20 თქნი რნი ურვიის თვს ამის გრისამსა: 57

რა ესრელ შეიყუთდეს დეღათა მათ. მის-
 ცემდეს დეღანი იგი თავთა თვსთა ბილწებასა
 მას სიძვისასა მონუცებულთა მათ მიმარტ. რა
 ამას თხრებასა წამებს დანიელ. რა იყუვს. სულს.
 25 ესრე იქმთდეს ანულთა მიმარტ იწლისათა. რა 58

იგინი ძ<რ>წოლით რა შიშით მიგცემდეს თავ-
 თა თვსთა სიბილწედ. რა არა თუ ანული ვხ
 იურამსი ვზიარა უშჯულოვებათა თქნითა:

წამებს ამის თვს წწწლებამცა იერემიამ- იერ.
 30 სი რა იყუვს. იქმნნეს გუეშანი ზწ წინა- 29.23

მძღუარტა მათ უშჯულოვებისა მათისა თვს. რა
 ისიძვიდეს დეღათა მათ თანა-მთქლქეთა თვს-

16] შეფისა A; correxi 17] folium unum e codice evulsum
 est. 26] ძწოლით A; რ inserui.

171 მინა გამთავრებულია სამარცხა. დაღაბუ სწი/ და კორცნი ურთიერთან განშორებულს. ხ^მ სიყ-
ვერამ იგი ღ^მ სულსა მას და კორცთა მათ
თვსთა არა განეშორა:

ვ^მ მუნ კორცნი იგი კრავისამ შეუთფილ
პატიოსანსა მას თუალსა შთაშრიალებასა მას
ობბთა მათ აღმოაქუნდა. ეგრეთა რაკლვასა
მას და ვნებასა ქ^მსსა იქმნებოდა შთასლ
ვასა მას კორცთა მათ საუფლოთა სამარცხა
მას. და სულთა მათ შთასლვასა უთჯობეთა:

თუალნი იგი პატიოსანნი მარბთალნი და-
თქმწილ კრავსა მას. რ^მ იგი შთავიდა მათა.
აღმადლოდეს და აღმთვიდეს მიერ. ნანდვლვე
ღიღითა მსგავსებითა მთვნითა ამის თუალი-
სამათა შესაძინელი და სარგებელი გვჩვენა
რ^მ განმარცხებამან ამან. რ^მ აღმოიუვანნა
რ^მ უთჯობეთით სულნი მარბთალნი შთასლვითა

172 მით უთჯობეთა / და მუნსა ბჴენი სიყრდილი - ებ. 38
სანი. და გამთუხუნა უ^მნი ვე შეუვათა გან
10
ამისთა. მითხიღნა და აღმოიუვანნა მონანი
მმტლნი და უუღრბნი რ^მ:

და ამას თვთ თავადი წამებეს და იყუჯს
ვ^მ რ^მს აღსიმაღლო. მოვიზიღო ჩემდა: არა ხ^მ იუ. 12.
თუ ვ^მ მას რ^მ აღესრულა ესე. არ^მ წ^მსა მას 32

173 აღდგომასა ცა. რ^მ იუთ მესამესა დღესა. წამე-
ბენ ამის თვს სხუანიცა დაწეობილნი. რ^მ არა
დაუტევა სული მისი უთჯობეთს:

ესე თავადი სული იგი ღმ^მებით ურბ შთა-
სრულ უთჯობეთა. შემუნსა მთქლონნი და გაბ-
30 უბნა საკრველნი უთჯობეთისანი. და განარბინ-
ნა უ^მნი წ^მნი მისნი კელმწიფიფებითა მით
თვსითა: და რ^მს აღდგა მბუღრბითა მწუვემსი
იგი მკნწ. მიჭბერა მოწაფეთა მათ მიმარბ

174 თვსთა და ქ^მა. მიიღეთ სწი წ^მ:

იო.
2022

100) და შედეგად არმარლებულ შემთხვევაში იგი უკ-
 თად კონტინენტ ურთი სავსებით ვაი იგი განტაცდა
 კონტინენტ და სურათით. და არანაშუა ვაი: არღვა
 უფრომარტივად. და უფრო კონტინენტი იგი განურჩევლად
 101) და უფრო ვ. და სურათი შეუთავსო კონტინენტ ურთ
 ურთობასა მას რწმუნებობსა ბუნებებსა ღირითად
 ღირებულებითა არმარლებულ შემთხვევაში. და რადა
 ბარჯულ მამისა. და არმარლდა შეესწავლეს ცადა
 კონტინენტით მით შესწავლად-შობილითა მივსადა უკ-
 102) თა წითა სასხვევებამ არღვთმისამ და სასურფ-
 ველითამ. საკვრველ არს ნანდკვვე იგავი და
 განმარტებამ თუალითამ მის საცითხისამ.
 და რათუ ლვგვრიონ არს იაკინთში იგი თუალი.
 მსე უკი გვჩვენა რწმუნებობა:

15) ბ. ვ. რ. სახელად ლვგვრიონ. რწმუნებობა
 174) მ. ბ. უ. ს. აქუს ღვრი ამისა. და იქმნენ მის
 საცხთვამსა მას სახელი ლვგვრიონ. რწმუნებობა
 ქმნასა მას შეგვრტელმასა ველურნი მისხანი
 რწმუნებობა ქმნასა და მუერსა კურისა
 20) მის ბაბალონისასა მბრწყინვალეობამ გამთ-
 ცემინ მწუანის ღვრი. მსგავსად თუალისა
 მის. და ღვრისა მის თვს მსგავსებობსა და-
 სრვეს თუალსა მას სახელი მსე: და თუ ვინ
 მე უსუმიღეს თუალსა მას. და გამთნაღინები
 25) იგი თუ ვინ მე ასუას ღვრითა. იქმნის მი-
 ღვრითამ და არღვილად შობამ:

კეთილად რაიწერა ამას ვაი სახელი ვადი-
 სი. რწმუნებობა თვსა ღია მისცა შელფა. და
 გამთხრულთა მათ მის გან იაკობის მიერ
 30) მის ღვრითა თვსა შევლად ღია. შექმნა ცხილ იქმნა
 შელფა ნაცვალად იაკობისა. და იქმნენ უკნი
 თუალ საცითხან: რიჩს იქმნენ ვიღებად ნა-
 174) თქმსა ვ მისი. და ვაი თუალისა მის ლვგვრი-

რაბ. 30.
 9-10

ნისამ ახვან აღვლილ შობისა თვს. ეგრეთა
წინწინი და მტკლანი და მარტალნი უნი
იქმნენ სისხლ საცითხან. და მთილენ მარლი
ღმისა გან-მამაღლეს ატთა ვი ვე აეთლიო:

5 ვი გლია მისცა ქუძივსა მას აღდგინე - 3299.
ბუღი იგი მკურნეით. და გლინწ ლოცვის- 17.1730.
ფითა მამაღლესა შობისა სუმიანიცელსა მას. 4299.
და წუარნი იგი იუძიქმანანი. რწ იუვენეს უ- 4.1130.
შვილთ. ლოცვითა მით გლინწ სითა იქმნენ
10 გუძმბეულ და შვილიეკ. ეგრეთა წინი იგი
ღანნი მტკლთანი. ეკლესიანი. და ეძნი წარ-
მარმანი. რწ იუვენეს ძნიაღ მშობელ. მთილენ
ქმს გან ძლიერებად მთწაფეთა მათ. განვი-
ღეს და ქარაგებდეს სახარებასა მას უწითა

15 აღვლითა. და მიმადლებულ ქარაგებითა მით ს-
175 ახარებათა. მთიქცეს შობარსა მწმუნევე-
ბითა. და ნათესავობად ღმისა გან შობილისა
მის. და ქარაგებითა მით სახარებასა მას
უწითა უსუოღეს:

20 მბ რენ ეკლესიასა მაგან. რწ არა შობდ.
განიფრმბევა და ლარადებდ. რწსა ეგე არა გე-
ლმთა. რწ მრავალ არიან ნაშობნი ურადნორ
შექმნულისა მაგის ვე შვილიერისა მის:
ქმნენ მტციქულთა მათ მრავალნი სასწაულნი

35 უწითა მიმარტ წარმარტთა. და განაქარვნენ
იგინი. რწნი თუალთა წე შეუუვილსა მას
ქმფრდეს. ეშმაკნი განრევენენ მათ გან და
სოფრებისა გან მათისა. და უნი აერქნი და-
მუნსნენ. და განაბნინენ და ავტენეს მათ
30 გან გრქმთ-მსახურებად:

შეიწუნარენით თქუმულნი ენე ატთ-მო-
უუარებით. და სარგებელი. რწ მთვილთთ ძალისა
გან თუალისა მის ღვგვრიონისა. და ნუ ვინ
175 ბიუვზნ ვრ შენ ისუოღე არა სარა/ ვქმევებთ

თუალსა მას ლვგვრითნსა. და აჩტა ვინამ
 გამთვალს და აჩტა მთენად ვინამ ამას უღწსა
 მიმსგავსებულად იცუოდე: მრავალ სახე თუალ-
 თამ მათ არს გამთქუმულ. და თუალნი იგი
 ამა ვინ იცნის. ხ^მ თხზობისა გან ძუელთა
 წიგნთამსა გულის-სმის-სუფიით საცნაურ არს
 ფერი მათი. და გულის-სმის-სუფიელ არს სა-
 რგებელი მათ გან:

და მრავალნი თუალნი არიან. რ^მთა მიხველ
 იხსუა სახელ-სეფა. და მეტვე ხსუად იცვალა.
 ხ^მაწ თუალსა ლვგვრითნსა ძუელთა მათ გან
 ვე აქუნდა სახელი თხზი-და შემდგომად ხსუა
 სახელ-სეფა. რ^მისსა ვქგონებ ვ^მ წიგნთა
 შინა იაკინთ^მ ამას ერქუმის: ესე უ^მ შედნი-
 სურვამ თუალისამ ამის საციოთნისამ. და რ^მ
 ვთქუთ არიან ძალნი განმარტებისა მისი-

176 მხანი: >|

:^მ: თუალი აკაცო:

მეგრე^მ თუალი აკაცო. რ^მ არს მეტრესა მას უსრ.
 ზრიცხუსა თხზსა მესამესა მას განწესებულსა 29-19
 ფიცრისასა. და ავთილად დაიწერა ამას ხ^მ
 სახელი ასერისი:

და ესე არს შემდგომ შობითა ძეთა მათ
 ი^მლისათა. და ითარგმნებინ სახელი ასერისი
 25 სიმღერის^მ. და კურთხევათა მათ შვილთა თხზ-
 თასა განწესებულად იცუვს. ან^მ შენ იუო რაჭ. 4
 სავსებასა შინა. და სიმთხესა იფქლისასა. და 20
 შენ გან იზარღვენ უ^მნი ველმწიფებანი ი^მ-
 ლისანი: რ^მ იუვენეს ადგილნი სამყარებელითა
 ვომისისანი ნაუფიერ და სავსება. და იქმთა
 თხზსა მას სავსებასა. და მისცემრა არგსა
 ნაუფიერებისა სიმრავლისასა. და შემძლებელ

24] ითარგმნებინ A; a inserui.

იუთ მეუფეთა და კელმწიფეთა მის სოფლისათა
გამოწმდა. ვინაჲსწინაჲსკვეთქუთ თითოვეუ-
ლად მათისა მის სახისა ათობეცთა მათ ნა-
თესავთა ძეთა იშლისათა:

8 ნათესავი იგი ანჭრისი იუთ მეცნიერსა
ქმისა და ქუნიისა შრომისა. და განადგებდეს
საკუთარსა უღმარსა. და არს ფერხი თუალინაჲ
მის ესე თავადი რწი არს აკაცო. ლთმის ფერ.
არს მეწამულ არს თუალი იგი. არცა მწუანის
10 ფერ. არს მიწის ფერ მთმწითურს. მთხილ არს და
არს მქვშრთვან: ესე მიწაჲ არს რწი ძარღვან
და ძლიერ. და მრავალსა ნაუთფიერებანსა გა-
მთიფებს. და არს არს თესლის და მღუაძველ. და
მთიქმნ არგოლთა მრავალთა. და არავსებ
15 ნუი იერებთ მეუფეთა და ერთა მათთა:

ნანდვლვე კეთილად გამოქანდდა ავებულ გა-
მეწმწმწილი თუალინაჲ მის. რწისა არეფთ და
177 და ქუნდა სახელი/ანუჩისი. რწი არს ხილვან
თუალინა მის ფერისაჲ. რწისა უფლო ითქუ მის:

20 და სცნა სარა მე ამსგავსებს მას გუელსა რან.
[და] რანანებულსა. და სარა მე იყუჯს ვრ 49.20
ვლდთმად იწუთს. ვინ ლთმმან. რწისწმ იყუჯს მ. 22.
მთსწ მის თჯს ვრ რან ვლდთმად იწუთს ვ 34.22

ლომმან ბანანით: ნანდვლვე რანაკვრვებულ
25 ფერი თუალინაჲ მის. მსგავსებულ არს ფერსა
ლომისანსა. რწმე მსგავსებულად ძალინა თჯსი-
სა ერქუ მის ლთმ და სიძლიერება მძლავრები-
სა მისისა და გულისა მისისა შრისანებისა
უღმა ვინ:

30 ეგრეცა ვინ ძალი სიმღიღრისაჲ მის ანჭრ-
ისი. რწისა გამო იუვენეს საზრდელნი და სა-
ჭმელნი. სიმღიღრენი და ძლიერებანი მეუფე-
თანი. და უღმა ქეცთა მღრღლთმძმძღუაძმთაჲ და
177 მღრღლთაჲ. და საზრდელ და სიმღიღრს უაძრისა
35 მის თქმსა: შრომითა და ნაუთფიერებითა

ახშირისთა გამოიზარდებოდეს უნი. და ფერის
თუაღისაჲ მის მსგავს არს ფერსა ლომისასა.
მთასწავლებლა ცვალებასა მას შჯულისასა. რწ
გამოხნდა ქადაგებასა მას სახარებისასა

5 მთმარლებითა ველითა მთქლთაჲთა. რწისა
თქს საფხარლმუნეთა შინა ღვთი მთქლთა მათ
შვილ ღმრისა იყუჯს. რწთქუა ესრქთ. შესწიბრევ - 28
ღით ოწმისა შვილნი ღმრისანი. და მეძმე იყუჯს.
შესწიბრევღით ოწმისა შვილთა ვერძთასა. ცოზნი 1737

10 და ნათესავნი. და მეძმე იყუჯს. ცხვენდეს და 28
მთეცეს მას ოქრთასა მის გან არაბიამსა. რწ 15
გამოხნდა აღდგომასა მას ოწმისასა. რწის თავს
იღვა ვნებაჲ იგი. და აღდგა. და მთეცა მას
ოქრთა იგი გამოცდელი. რწნი განცადნა და

15 განწმიდნა. და უვნა სამკაულ თქსისა მეფე -
178 აბისა: |

რწ იქმნა მირველ განმანათლებელ არაბი -
აჲთ კერძო. და მიიწია რამოხრილებით მეუფე -
ბისა ღმრისასა. და რწისა იგი იყუჯს მეუფეთა 18. 28.

20 არაბიამსათა ძრუენი მთარქუან მას: იუო რწ 72. 10
მე აღენსრულა მთგუთა მათ მიერ. რწნი იგი 20. 2.
მთვიდეს და მთარქუენ ძრუენი. თავსუუანის - 12
სცეს თა. და რწ მე აღენსრულა ველითა სამე - 26. 38
ძისა მის კანდაცქს ღვთოფლისაჲთა:

25 და მეძმე უმეცქს ველითა თავლქს მთქლ -
ისაჲთა. რწ იგი წარვიდა რამასკერ და მივი - 25. 18
და მირველ არაბიამთ კერძო. და ქადაგებდა
მუნ სამწიველ ოდენ. და განანათლნა სიყუჯთა
მიოთ სახარებისაჲთა: შემღვთმარ სამისა წლი -
30სა აღვიდა იშმარ. რწა სიძესა თანა მავალ -
მან მთქლმან სარწმონებებაჲ არაბიამსათაჲ

178 ბ და საბამსათაჲ მიარქუან ძრუენად: |

რწ მსგავსად შჯულისა მის ითქ<უ>მთდა
9] ევდრასსა ut vid. A 30] post თანა rasura 12 litt ap. A
33] ითქმარა A; უ inserui.

სიძველ. რწმისა სახელისა დაწვერილ იუთ თუალსა
 მას ზმ. რწმ იუთ სამკაულ მღვდელისა მის. ხ ილ-
 ესე არს ანწმ. სიმღვინისა მის. ხ ილ-
 ვამ შეუენიერი. რწმ არს თუალი აკაპი. გამთ-
 ვთქუათ ამის თჳს ახლისა მკულისა-განცა. რწ
 წვერილ არს მუნ ვე ქებათა შინა ასეკრისთა
 და იტუტს. მიიტვალთს შერდა სიმღვინისა წარ- იხ. ეხ.
 მართთა. მან რვლვე გარდა მიიტვალთს ესე- 60.5
 ვწმსა წმსა სასთვებასა ღმისასა წარმართნი.
 მდა მოუღებთეს ძალი ღმთა. და სიმღვინისა
 ანწმისი. რწმი თდეს მე მკლმ იუვნეს. და
 განდგომილებით განძლიერებულ. და ურჩებითა
 შიში ღმ. განიშთვრეს. და წარმღებ უგუნუძე-
 ბითა იუვნეს კელმწიფებასა ქუემშ ეშმაკი-
 მსასა. ხ ვინა მთვან შოიქტეს. და ემარჩიონეს
 1794 ბმძანებასა მას ღმისასა.]

და შევიდეს სახლსა ღმისასა. რწმ არს ესე
 განდგომილებისა. და ძალითა გან წარმართ-
 ბისამსა წარმოაჩინეს ძალი. რწმ აქუნდა უგუ-
 20 ნუძებისა გან. გამთვლეს და განმრავლეს
 სობძმით ძლიერებასა საძწმუნთვებისასა. და
 მადლითა შეცისა მის შეუფისა. და ბუნე-
 ბითა ქალწულისა მის ღმისებისა. რწ ძალი-
 თა სულითა წმიდისა. და დიდებულად განძლი-
 25 ერდა:

ქსეღავა რათღენნი ძლიერებანი არიან.
 და გამთგუცხადნეს რწმ ძუელთა და ახალთა
 მკუელთა გან მოსწავებითა თუალისა ამის
 მაკითხნისა. გამთ. რწმსა ზმ რასაბამ დაწვერ-
 30 ილ იქმნა სახელები ნათესავთა. მათ. და
 სრულ და სავსე იქმნა იგავად სულიერთა:
 იტუტს მეძმე საკურნებელად თუალისასა მას
 ვწ ნალესავმან მის მან განკურნის გესლი
 1796 ხ მ იტთა. და იქვეღნეთა. და ღრიაკალთა.]

გვრცელა ღონ მთხერის მსხუერძლთა. და
ლოცვანა და ვეღრებასა წინანდელთა მათ
მარბათა წინამძღუარბთა და მეუფეთასა. და
მიმადლოებულ მათა თვისისა მის გან ძლიერე-
5ბისა დაქლოეწვიღეს და რანთრგუნვიღეს უღთა
ერბთა წარმარბთა და მკლთმთა:

წარმთვიოლთ მეგრმეცა ახალთა შჯუღთა გან
ძწეს მცქლთა მათ განაწესნეს მსახურნი
ძწნი ზრდიღეს გლახაკთა და ქურივთა. და თვთ
10თავთა თვთასა შესწირვიღეს მსხუერძლად. და
დიღთა გულს-მთდგინებთა მიეცა მათ ძალი
ტურნებათა მადლთა მიერ ღმთისათა. რწიყუჯს-
ცა ესრწთ: აქა მეგრა მიგეც თქწ ველმწიფე-
ბამ დატკებნად გუელთა და ღრიაკალთამ და
15დათრგუნვად ძალითა მტერისამსა. და თქწდა
180ავერამი შემძღებულ იუთს ვნებად:

ნანდჯლვე ღიღი ძლიერებად აქუს თუალსა
მას აკაცსა. რწისა ზწ რაიწერა სახელი ანწრ-
ისი. რწისა გან გამთისახა თხრბამ ძუელთა
20მჯუღთამ. და სულოერბითა მიით სახითა განსავ-
სწ და განძლიერებულ იქმნა ეალესიამ ღმ: >

:მ: თუალი ამეთვსტონი:

მეტბრწ თუალი ამეთვსტონი. და შესამესა
მას განწესებულსა რაიწერა რახასრულსა. ზწ
25რაიწერა სახ<ე>ლი იზაქარისი. რწ არს შობ-
ითა შემდგომითი შემდგომად:

გბრ-
29-19

და იყუჯს ამას იაკობი ტურბთევათა მათ
შინა. იზაქარ ტუთილსა გულმან გვთქუა. გან-
ისუენო შენ შწს ნაწილთა შენთა. და ქტოვებ
30მცა განსუენებასა. რწ ტუთილ არს და ქწნამ
შენი. რწ მთხილ არს: მიუჯერა ბეწნი თვისნი

გბრ-
15-16

1] მსხუერძთა A; ღinserti 25] სახლი A; ეinserti

საქმეხა. და იქმნა ქუნიის მთქმელ. უკუხედა
 1806 გერე არს. გაქმნნდა იზაქარის გან ქუნიის
 მშრომელობა. ა. ვ. თუალინა. მის ამედასტონი-
 სანა. ფერეი თხნი. რწეს ქხედავენ ვინ იქცევისსა
 5 ფერსა მისსა ცეცხლის ფერად. არა უკლებინ
 ფერე მისი. და სჭეცა. აის ფერად. ქხილავენ.
 და მსგავსად. რჯნიისა. რწი არს წულის ფერ:
 ესრეთ ვწ ვე მიჩად მიჩად არს ხილვად
 ფერისა მისისა. და მერვე არს მისგანი
 10 მინავალსანს. რწი იმთვების მთათა შინა ურ-
 წუხლთა აღგილთა. მსგავს არს ფერე მისი
 იაკინთისა თუალინა. რწი მთათმრწ არს. ხ. რწი
 იგი რელეთა იმთვების მსგავს არს ფერსა
 ხიხლიისსა. ხ. რწი იგინი მახლობელად ზღვს კი-
 15 რესა იმთვების. გერე ვე უწმირეს არს. ვ. რწი
 იგი მთათა შ. რწი იგი იმთვების აღგილთა
 მათ სათვლეთა მთმრეშ არს. და ძლიერ ვსე
 არს. რწი ითქუა იზაქარის შ. ვენაკის მთქმე-

1810 რეებისა თხს: |

20 საკვრველ არს თუალი ვსე და მუენიერ
 ხილვითა. გერეცა იზაქარ იუთ მრჯარს. და
 უხლრთ ქუნიის მთქმელებითა ი. შ. ლსა შ. რ. და
 არა სარა რაუშობილ იუთ მთვალთბითა. რწი
 უკუხედა განკიცხეს შვილთა თხსთა. და წუე-
 25 ვად რაიმკვარჩეს. და ნანრჯლვე არა გამთვი-
 რეს ურკატარაკად განცხრმთათა უნრთთა
 მწიგნობართა მათ და ფარისეველთა. რწი
 ურეიერ თავთა თხსთა და იკვრე. ა. შ. მენ ხარ მთ. 29.
 რწი რაარდრევე ცაძარსა ამას. და სამსა რღესა 40

30 აღადგინებ:

ხ. რწი ილი მკვარობისა იზაქარისი ქხედა მსა.
 ნაწილი გალილეთად ვერძო მახლობელად მთასა 19. 17
 მას თაბრისა. რწი ს. აკლა თ. ი. სარა იგი რა. 19. 17

იუვენეს შინ თანა მთხმ და ელია. და სხუათა მთ. 12
მცქელთაგანნი. და ღირნი ბილგვანი ხარმბთონი 1-3
იქმნებოდე:

1416 აქა ღრენ ითქუა თუალინა შინ | თუხ ა მე-
5 თუხსუნიისა. რწისა ზმ და იწედა სანელი იზა-
ქარისი. და მიეცა მას კურთხევით ნაწილი
მკურნებისაჲ მძიშისა თუხისაჲ ქუნის ში-
ქმელებისაჲ:

მთვიდეთ ვინ ილთთ აწ სულიერნი მადლი
1417 მისი კურთხევითა მათ შინა. ვმ კურთხენა
მცქელნი იგი. და წაძავლინნა მთქმელებად
უწითა ადგილთა. და მიეცა სული წმ და მადლთა
მათ გან რწისა. რწ იყუხს მავლმ მცქელი ეს-
ძმთ. რწისა არმენებულნი ვაძმ. და არს მწინდა 1500

1418 ელებება და უფუნებება. აწ მწინს სიბძძმწ და 3.9
მღვდამბებაჲ სიმიგნიით რწა უფუნებულად სი-
ღმბთთაჲ კურძთ სულიერადი მძიშაჲ ადასრუ-
ლთნ: >

: მ: თუალი ძიწვეული:

1419 მეათმ თუალი ძიწვეული თავ არს ესე მე- 26
1420 მთისა შინ განწესებითა. რწითა მე 1 ქმეს 28.20
ამას ბივრილი. აწ უფრთმს ძიწვეულინ ფრ არს
ბივრილიისა. და რა იწედა ამას ზმ სანელი ზა-
ბილოვნიისი. რწ არს მე მღვდმ წენსა მას ძედა
45 იაკობისთა. და ვმ სანელ მას ნაწილი მკურ-
ნებისაჲ ქმელება: და მანლბელად ზღუასა სი-
უთფული შინი. და მთვიდელეს შინა უწით გერ-
ძთ სიმიღილმენი ზღუხანნი. და იუთ ველმწიფმ
უწითა ზმ მენავეთა. რწისა თუხცა იყუხს ია- 20
200 მბ კურთხევითა მათ შინა. მბ ბილოვნი და იმ- 13
კურნებისა იღუხანსა. და მან განავთს
მენავებაჲ თუხი მანლბელად სიღონსა:

ნანღვლვე ათლოდ განწესებულად რაიწე-
 და თუალი ძმწვეული. რწვი სიშრიდრწ და
 ძ<რ>უენნი მიერ შვიწიძვოლეს უაძანსა მას 32ეფ.
 რწისასა. რწ მიაქუნდა რქრძე თარშით ნავე- 10.22
 რითა. რწ მიავლინებნ სოლომონ. და მიაქუნდა
 1826 უშორწსთა სგანცა აღგილთა შუვათა ზილიანათა
 სიბაქლეშსა და ქიაგებსა. და სხუანსაცა თუა-
 ლებსა ზაყოხსნებსა. და თუალებსა. რწისამ
 არნ ფერხი მსგავს აქრძესა:

10 და მრავალსანხედ იყუჯერ ამისსა. რწითა
 მე ქრქვან აარქილონ. და სხუანი იყუჯერ
 აბიოთიო და ნაბრეამთ აყოცისამთ. და არადი-
 ამთ. და რწნი მე იყუჯან ქრქულისამთ. და აც-
 ნი იყუჯან იონთანი დიდისა ქრწმშთ. და სწა-
 15 ნიამთ. და უწით აღგილით გუბძო ზრუთ მიაქუნ
 სარგებელი ურთიერბთასი: რწ მათ უწითა იუთ ში-
 ნაწილწ და თანაშემწწ. მუნ იწვევბოდა თუალი
 ძმწვეული. და ერქუმის ძმწვეულ. რწ არს მბძწუინ-
 ვალებსა გამომცემელ. და რქრძეს ფერ. და
 20 ცეცხლისა გან არამე განიბრუენის:

ამას სამეჯდრგებელსა მახლობელ არს ნაზ-
 1826 რეთი გალილეამსამ. რწისა შინა შობასა და
 მიღვთმილებასა მრწმისსა მიებარა გაბბიელ- 1.26
 ითა. და შთგცა რქრძე იგი ზესანელი ქალწუ-
 25 ლისა მის გან წწისა ნაზარეთს. სარაცა იგი
 მიღვთმამ იქმნა. ნაზარეთს მიეცა მიღვთმამ
 იგი და ბეთლემს შობამ. ვინამე იგი იქმნა
 რასაბამ აღშენებათა. და ითარგმანების ბეთ-
 ლემ სახლ ნაუოფიერების. სარა იქმნა შობამ
 30 მამ. და სიონს რა<ი>რვა საფუძველი თქსი. რწ
 35 ი იგი ითქუმის საფუძველად ეკლესიამა:

და რწი იგიცა რწის ეცუა. იქმნა მკსნელ. 30მ.
 რასაბამ უწითა მორწმუნეთა. და რარვა ზირველ 1.18
 33 ძუენნი A; m inserui 301 რარვა A; n inserui.

საფუძველი სიმაღლესა მას ზეჲ ჳ^რისასა. და
 ლოდი იგი მატისსანი დამაძხულ სამაძესა
 მას აღგილთა სიონისათა: და იქმნა შენება ^{ეზრ.}
 კსნიასა. და აღდგომილ მცურდრეთით აღესძულა ^{12.2}
 123 ბაღსაშენებელი იგი სულიერად. რ^წ გამოეცა ჳ^რ
 მას ზეჲ. წყალი და სიხსლი თავისა გან მის ^{იხ. ეფ.}
 საფუძველისა. რ^წ აძს რასამცაიცებელად იძ- ^{2.16-22}
 ეგრძობათა მათ:

წყალი იგი ამის თვს. რ^წ იქმნა განმბანელ
 10 კსნიასა წ^წისა ცოდვათა რ^წნათა მისხურბ-
 ბითა რ^წნა მიმამთ განსამარტლებელად და
 განსაწმენდელად. რ^წითა ვიქმნენით ზიარ და
 თანამცურდ. ქ^წ. და აღშენებულ ჳ^რ საძირკ-
 უფლსა მას საკიდურსა აღგუაწინა რ^წ სი-
 15 მადლესა ცისასა. რ^წ იქმნა იწ^წ რ^წნი იჳ^წ ქ^წ
 საკიდურ კიდეთა. და მცაიცი აღშენებულნი
 იმას ჳ^რ: თკვერძობა ვე აღასძულა აღშენება
 უ^წთა ცის კიდეთა მინარაცუეთილებითა და
 მინარაცუეთილებითა. ეგრძობით სულიერად
 20 აღუშენებდით უ^წნი სახარებითა მით ჳეშმარ-
 იცებისათა: ესე აძს თუალი იგი ძოწეული.

194 ბ^წ აძს ნათლის მსგავს ხილვითა და შუენიერ
 თქმობს ფერ. და იმთვეების ესე ჳურდუმულსა
 მას. რ^წსა ქ^წქ^წჯან კლდის მარ ბაბილოვნს
 25 ქ^წმენიღოს:

და ნუ ვინ ქვთნებნ ვ^წ აქემენიღოს ცუ-
 ლად რამ მე სახელი ეღვა. ანუ რამ საძგე-
 ბელი იუთ სახელი მისი ზედაძინებად ბაბი-
 ლოვნსა: ვხედავთ წიგნთა შინა მძავალ ჳერ
 30 ქემულსა ამას. და სახელის დებაა ეგრძობითა
 მით სახითა მთსწავებად. რ^წ იცუჯს ესრ^წთ. ისუ
 ნავ^წსი. და იისუ ითხეღვანს. და ისუ ჳი- ^{იხ. ზიარ.}

17] იძს: forma dubia; pergamenicum oleo maculatum
 et lectio incerta est. 28] ჳაგა- A 32] იხ... ისუ sic A. ^{49.12}

ბაქინთან. რა იყო რწი წინი სახელის მთავრებე- შირ.
ბისა მის თვს გამოჩენევა იქმნა ერთისა მის წინს.
სახელთა. რა არა ვინ თქვს რა არცა გამოეძი-
ებნ მას. რწი არა შექცევს ერთსა მას სახესა
50 რწი თვთ თავით თავისა თვსისა სახესა გამო-
ჩინებს. რწი თქვს აბრაამ. რა გამოიყუტს
თავით თავისასა. რა ქრქვან ისა. რა არა

1346 ხუც მს/ სხუა სახელსა მისსა: ეგრეთა იატობ
თავით თავისა თვსისასა გამოჩინებს. რწი-
10 თა რწი სახელი რწი აც თანა. აც. რწი ერთი იგი
ბუნებითისა გამოჩინებს. რწი ერთ სახელობამ
იგი თავსა თვსსა. რწი გამოჩინებს:

აწი ეგრქუბის ბაბილოვნსა აქე მენიღოს. რწი
არს სწი. რა ბაბილოვნის. ციბწი ერთი რა გორდ-
15 ლი მახლობელად ეგრქუცისა. აწი ეგრქისა მის
სახელისა რწი. რა გუანწი. ვებს თუ რწი
ბაბილოვნის არს:

იქუა ვინ მე ერთი. რწისა სახელი ეგრქუა
აქე მენიღოს. რწი იუთ მამამ ცვრის მეფისამ.
20 რწი მეორე განაახლა ბაბილოვნის. რა რანდვა
მას სახელი მსგავსად სახელისა მამისა თვ-
სისა ბაბილოვნ აქე მენიღოსის. რწისა იწი. ვებს
თუალი იგი ძიწი. რა სამკურნალოდ არს

185 ანცო მამით ხალმობიერთა რა. მუცლით ხალმობი-
25 რწითა. რწის ხალმობი ვინ მე სვს: წეს არს
თქუ მარ უწითა არგითა სახელები. რწი უწით-
მცა ვინამ გამოვალს თუალი იგი ძიწი.
ანუ რამ სახწ არს:

აწი ვინილოთ ზაბილონი. რწი რა იწი. რა რწი
30 თუალსა მას ძიწი. რა ნაწილი მკვდრობისამ
იუთ ზაბილოვნისა ნაწი. რა იგი მიე-
მარლა ქლწისა მას მიღგთამა თწისა რწისა რა.
იწი ქწის თვს. რწისა მსგავს თუალი იგი ძი- 126
წი. რწისა რა იწი. რა სახელი ზაბილონისი.

რწესა აქუნდა სიმღიღობი მრავალი ზღვსა გან: იბ. 101
 ნანდვლვე უკლმა ციხს-სიღეთა ძღუენნი შვი- 49-13
 წიბვიან ღწიხსა რწინისა იწ ქა. რწი აძს თა-
 ვალი სატიღუბ ნატიხსან. რა განტუბნნა უწინი მთ. 11.
 5 წელს უბანი. რა ხალხთბანი აძა თუ გამთნი- 42
 ნებულთაჲ არე გამთუჩინებულთაჲცა. რწი ცა ვერ
 1856 შემდლებელ არსა ცაცთაგანი უთფარ: არე რწი თვთ
 მხოლოდ-შობილი ძწ რწი აძს. ქმნნა ძალნი
 დიდდინი. რა მიქმარლა მობწმუნეთა თვსთა
 10 მიცევებაჲ ცოღვათაჲ: >

: იწ: თუალი ბვბილითნი:

მეთერმეცწ თუალი ბივბილი. რწი მობწმულ გწრ. 28.20
 ჩანნ-ნათლიხს-გამომცემელ არს. ზღვს ფერ
 ხილვითა იაგუნდის მსგავს-მინუელა განწეს-
 15 ებითა მით სატრველარ რაიწერა მის ზწ
 სახელი ითხეფისი. რწი წესე იუთ მეათერმეცწ
 შემდგომარ ძმათა თვსთა. რწი უსატრველწსარ
 იღირა შწს ძმათა თვსთა მისა მიმარბ ვე
 რუაწლითა მით რწითა. რა გარდააქცინა წესე-
 20 ვანი იგი რუბენისნი ტრბთწევარ. რა წუმე რა იბ. 3.
 მისი გარდააქცია ცხთველებარ: 24.33.

რწი წარწემილა რუბენ უწი ვე ნატივი წიბ-
 მსოვებისა თვსისაჲ. რწი წეს იუთ რუბენისა
 1866 წიბმშოებაჲ იგი რა მღრელობაჲ/ რა მეუფებაჲ
 25 რა მთუძღუბებულ უთმანოვებითა გულის-საქუ-
 მისა თვსისაჲთა. იძლია გულის-საქუმითა კობ-
 ცთა თვსთაჲთა. შვაგინა სარეცელი მამისა რაწ. 35.
 თვსისაჲ. რწიხსა თვსცა მარბო მსაჯულ იქმნა 22
 იატობი. რა შჯირა უშჯულოვებთა მათ რუ-
 30 ბენისთა. რა არიღო მის გან მღრელობაჲ რა
 მეუფებაჲ. აქუნდა წიბმშოებაჲ იგი განწესე- რაწ. 49
 ბული შობითა. გარნა მღრელობაჲ იგი რა მე- 4-5
 ფებაჲ არიღო მის გან. რა მეწიბვით წარარ-

გინებდა ლევის მთავრად ნათესავთა მათ ზნე **მ. 34.**
მღვდელობად. და მთიანთა მიერითგან და გამო- **33.10**
იჩნია ნათესავი კეთილი მგუფგოდ:

მთასწავებს < > სულისა. რწმისა ნათესავისა
გან შობად იუთ ქ^შ. და იწუთ იაკობ კურთხე-
ვათა მათ შინა იურამს ზნე და თქუა. იურა

რწ.
49.
9-11.

შენ გაქვებდენ ძმანი შენნი. ელნი შენნი
1866 ბეჭთა ზნე მცურათა / შენთასა. და თავუქანის
გცემდენ შენ ძენი მამისა შენისანი. ლეკუ
10 ლთმის იურა:

ხედავდა რწმე ვე სამეუფო და ელმწი-
ფებისა მაცოვი მისცა მას. და მცურნი მისნი
დასცნა ქუეშე ფერკთა მისთა. ლევი და იურა
იუვენეს. რწმთა მთილეს მაცოვი მღვდელობისამ
15 და შარავანდებობისამ. ლევის აქუნდა მღვდელ-
ობამ ნათესავსა მას ზნე. რწმანუენა შუნი
თქნი მძლავრობისამ ნათესავთა მათ გან ცო-
ლისათა. რწმ ცოლი მიცემულ არს საცთურად და
შემწერ და გამოსაცდელად სიმკნისა ძლევად
20 და მორებად გვრგვნიისა სიმკნიითა. რწმ დედაცა-
ცისა გან უნი მთწერებთან. და ვნე იყუტს ძმ
ზირაქისი ვწმ კელითა დედაცატისამთა უნი
მღვტარებით. და მეტმე დედაცატისა მიერ
უნი ცხთველნი ვიქმნენით:

ზირ.
25.4

25 ნანდვლვე გამობრწუინებულ ნათელი იგი
ქ^შსი მიერ. მის გან განაცხთველნი უნი
1874 მთღმე შენენი / მისა მიმარბ. რწმ მრავალთა დედა-
თა გან სირცხლი გინებამ და ცოდვამ და იმ-
ცარბეს. დედაცატისა გან მრავალნი მკნდეს
30 და გვრგვნიისან იქმნეს:

რწმენ დედაცატისა გან სირცხლი შეიმო-
სა. წარწუმილა მღვდელობამ და მეუფებამ: ით-
სებ და თრგუნა განბორგებული იგი გულის

რწ.
35.22
რწ.
39.7 რწ.

თქუმაჲ დედოფლისა მის თჳსისაჲ. მკნდა. და რან. 39.
 რაიხურა მეუფებაჲ ქუნიისა მის ეგვიპტისაჲ. 700 შრ.
 და უფლებდა ზე ძმათა თჳსთა: ლევი მეგრე რან. 41.
 შური აღიღო ვინებისა მის თჳს რისა თჳსისა 4000 შრ.
 5 და სიბრძნლისაჲ. იძია შური უშჯულოთა მათ რან. 34
 სიკიშელთა გან. და მიიწია ნათესავი მისი 1000 შრ.
 დიდსა მღვდელთბასა:

იურა მეგრე სინანულითა და შთმინებითა რან. 33
 სძლო გულის-თქუმათა. დაღათუ ეამ ერთ შეღვა 1000 შრ.
 10 წიბრებასა თამარის მიმართ ძის-ცოლისა
 თჳსისა. ხ^ე იგიცა ზრახვისა მის თჳს გეთი-
 187 ხლისა მქსასწავებელი იურ. რ^ე ნათესავად
 მარტლად შექრთთ თამარ. რ^ე სიბრძნისა შე-
 ქრთავს სახარებასა მას თჳსსა მათ^ე-ხ^ე იურ-მთ. 1
 4 დას ეგონა ესრ^ეთ ვ^ე უთმინთვებასა გულის- 3
 თქუმისასა შევარდა თამარი სიძვიითა. და უ- რან. 32.
 ბრძანა ქვითა რაქოლვაჲ ძის-ცოლისა თჳსი- 24-25
 საჲ. ხ^ე ვ^ე მიიწია ზე საქმესა მას. თქუა:
 განმარტ<ლ>ებულ არს თამარი ჩემსა უფრთხს. იწუ
 20 და მიუბრთგან არღარა შეეხო იურა დედა-ც- 26
 სა: რ^ე არა სარა ვქმთვებთ ვ^ე მცა შემდგომად იწუ
 საქმისა მის თამარის მიმართ ხს^ე ცოლიმცა
 უსუა. და თამარიცა არა ვის შეეხო შემდგომ-
 მად შობისა მის მარტლისა ნათესავისა. და
 25 ესრ^ეთ შთმინებით არუენეს საქმ^ე სიმკნისა
 თჳსისაჲ:

და ესრ^ეთ იურა აღჳრასხნა გულის-თქუ-
 მასა მას მღჳძარებითა და სიმკნითა. და
 188 აღიბრს იქმნა წიგნად მეუფებისა| რა საჯარვ-
 30 ლად შობისა მის ქ^ესისა. ვ^ე იგი შეეძოთ
 რიცხუსა მას. და ნათესავთა განწესებისა
 მათ^ე მახარებელმან რასწერს აბრაჳამით გან მთ
 ვ^ე რაგითისა მდ^ე ნათესავი ათთბმეც: და რა- 117

19] განმარტებულ A; ლ inserui.

ვითისით გან ვი უყუენვარმდე ბაბილოვნელთა
ნათესავი ათთბ მეუც. და უყუენვიით გან ბაბი-
ლოვნელთადა ვი ქ^შსარმდე ნათესავი ათთბ-
მეუც:

5 მამათადა ხ^შსახელები გამოცხარებულად
აღრაცხა. ხ^შლეღათადა არა სარა ვისი რადა შე-
ძთო რიცხუსა გაჩნა თბთადა ხ^შ. და მათგანნი
რ^შნი მე წარმამთაგანნი და რ^შნი მე არა
მამთლ-მამალონი. და არა სარა მთავრებებს

10 მცნეთა ღეღათა. რ^შნი იუვენეს ბუნებისა მის
გან ნათესავისა ნათესავთა რიცხუსა მას.
არცა სარჩა. არცა რებეცა. არცა ლია. არცა

15 ხარაქელი. რ^შნი იუვენეს უმემარბიცინი ზიძველნი:
და იურა იწყებს და იყუენს. იურა შვა ზა-მთ.

15 რამ თამარის გან. რ^შნი იგი შეუჩადებულად. 1.3
აღიღოს და განცხარებულ იურს უღითა ვ^შ შე-
ძთო სახელი მისი ნათესავთა მათ რიცხუთა
მათ იურადასთა. და არა ხ^შთუ თამარს მთავრე-
ნებს. ა^შ სხუათადა უცხოთა. და შექძთო რიც-

20 ხუსა ესრ^შთ. ფარგებ შვა ესრ^შთი. ესრ^შთ შვა მთ. 1.
არამ. არამ შვა ამინარაბ. ამინარაბ შვა ნა- 2-5
ახონ. ნაახონ შვა სალმურნი. სალმურნი შვა ბოთს
რ^შაბის გან. და რ^შაბივის იგი არს რ^შაბ
მეძავი. და ნუ ვინ <ჭგონებნ> სახელინსა მის

25 განმრავლებინსა თუხ ვ^შ რ^შმცა სხუად ვინ მე
ეგონა ვ^შ ესე თავადი არს რ^შაბი. რ^შაბ მე-
ძავი. რ^შმრავალ-გზის ითქუმის ქებრონი. და
ეძქუა მას სახელი ებრონცა. და მრავალი სა-

159 ახელი არს რ^შნი ესრ^შე შემაყებით იცვალთს: |
30 მეძავისა მის გან იურ ბოთსი. ბოთსი შვა მთ. 1.5
იბბელი რუთის გან. ღეღათა. აცი ესე არა რამათ რ^შთ.
მასლთბელ იურ ნათესავსა მას ი^შლოისასა. ა^შ 4. 18-22
იურ ესე ამონიყელი. ამონ იურ მეორე ნაშობი რ^შთ. 1.1

ლოთისი ასულისა მის განკარგულ მერვე ნაშთ-რატ.
 ბი ნათესავთა ჩიტხუსა შერბულ ლოთის ცოლი - 19-38
 სა მის განსოლომით: რა ესე უნაჩი იქმნა
 მისცემს უწითა ნუგეშინის-ცემასა მლოლოებად
 5სასოვებასა. კარგისა უნდეს აუთილისა მიმარბ
 წამარბეებად. ანა ანს რაუთვრება. ეგრეცა
 ბოლოცისა მიმარბ თხსით ნებსით რბინ. ამის
 ხანისა თხს რა რაწეკითა მით ჩიტხუსა შერ-
 ბთავს წამ მათ შინარბებელი რა იცუჯს. ბოთს მთ. 4
 10შვა იობელი რუთის გან. იობელი შვა იესე.
 იესე შვა რავითი. რწით შვა სოლომონ ცოლისა
 მის გან ურიადსისა. რწი ანს თავადი ბერსაბე.

1891 წელს ვე განცხადებულ იქმნეს საქმენი იგი 23 ივრ.
 ბერსაბესნი. ვრ იუვენეს ანუ ვრ იუთ ცოლ 11-27
 12-24

159 რიადსა:

ამის თხს არტორა სახელი მისი მთიკსენა.
 კარგანწინარბებულ იუთ უწითა ურიადს სახელითა.
 ხსარბელი რუთისი ვერ ვინადა ანს გამოსა-
 თარგმანებელ თხსიერ სახელის მის თქუშისა.
 20ანუ თუ ქმრისა გან. გინა თუ წინანდელთა
 მათ გან-მცა-მქუშულ იუთ. ეგრეცა რაქაბისი.
 მის სახისა ებრ თამარბიტა: ხარა თუ უმკნეს-
 თა მათ წინანდელთა რედათა მათგანნი ვინ
 25იშლსა რა წესითა ქორწინებულ. აწ მთიკსენ-
 ნა თხსნი უცხოთაგანნი იგი რედანი.
 რნი ანა წესიერებით იქორწინებს:

ხესე უნა ცნაურ ანს. რა რადათუ რნი
 ანა იუვენეს ნათესავისა გან აბრაჰამისა რა
 30მთიკსენებს. მარლმან თლისა რნისა იწ ქმს
 1902 მან მს/გავსად კორტოელად მთბითა მით ავთ-
 ცნეს ცოლვანი მრავალთანი. რა შეეძინეს
 სიმარბლოესა. ანა თუ ვრ მცა ცოლვით. ნუ იუთ-

არს განკარგული უნდა იყოს ვე შევრა-
 ცხა ხახლსა მას იაკობისსა ვე შევილი იგი რამ. 27.
 მისი მომყვლარ არს. ბ. იოსები მეფე რაღვთ - 34 რ. 27.
 მიღ იუთ ეგვტყეს. რა სინხლითა შებრალულ რამ. 37
 არა თუ იოსები იუთ. არ სამოსელი მისი: 31

გვრცა იშლმან მიუვნეს კელნი მათნი
 მეს<ნ>ელისა მის მიმარხ:
 ქ: რ: ღმრებიისა კელმარებად ვერ გვებოდა.
 რ: უვნებელ არს ღმრებიისა ბუნებად. ბ. გამოს - რამ. 22.
 100 გმს სინხლსა კორცი იგი საუფლოდ. უვნებელ 44

არს ქ. რ. ივნოცა მეჩვე ქ. ივნეს კორცი-
 თა მათ საუფლოთა. არა თუ განშოვრებულ იუთ
 ღმრებიისა მის ბუნებისა გან. არ განუჩვენე-
 ბელ იუთ ღმრებიისა მის ბუნებისა გან. რ. რ.

15 კორცთა მათ შევრთებულ იუთ. ბ. ღმრებიისა ბუ-
 1916 ნება მან არა. ივნო. არ თავ ნებიით იუთ აცე-
 ბასა მას თანა. რ. თითოვეულთა მათ განუ-
 უვნებელი ბუნებად იუთ ქ. რ. ს ვნებად იგი

ბ. თვს კორციითა: რ. არა თუ ვნებად იგი გან-
 20 გშოვრა. რა არცა აცეებად იგი განუვენა. რ.
 განუშოვრებელ რა განუუენებელ იუთ ერთობად
 ძისა მის ღმ. რა არს შეუთფვილ ერთობასა ღმ-
 ებებისასა რა აცეებასა. ერთ უფალ. ერთ ქ. რ.:

უაუეთუცა ეცნობა თ. იგი დიდებისად. 1 კორ.
 25 არამცა გ. რ. ს. აცეეს. უფალ დიდების ითქუმის. 2. 8
 რა აცეებად ესე ერთობით ღმრებასა მას: რა
 ვე სამოსელი სინხლითა რასთლვებულ. რა შე-
 რებული არს სამოსელსა. ბ. რასთვლებად სინ-
 ხლითა არა ქვინიენ სამოსელსა. გარნა სამო-

30 სლისა მის ბ. ქ. რ. სისა. სინხლითა მით სამო - 2 კორ.
 სლისა მათა ითქუმის სიკუდილი მისა. რ. ქ. რ. - 5. 2 რ.
 სიერ სამოსელი იგი. რაღათუ იოსები არა მთ - 2 რ.

შეხვეობის A; inserui 8] 7. რ. litt. maioribb. in mar-
 gine exteriori minio scriptum ხარწმუნოებისა თვს.
 31] ითქუმის bis A; forte lacuna statuenda.

1926 მცურდარ იუთ. ითქუ მთლა კობრთა მათ რწ. რწითა
გმონა სამოსელი იგი. რა კობრთა მათ რა-
ღებვა მ იგი სინსლითა მინწურღებთა. აწ ს-
მოსელი იგი იუთ რაღებულ სინსლითა. რა აძა
სქგონიენ რაღებვა მ იგი სინსლითა სამოსელ-
სა. აწ მინა. რწითა შეუ მთს იეს იგი:

მგზგვა ვნებანი იგი ვერ შესაძლებელ
აძიან რწიგებასა მას. აწ შეგზგებულ აძნ
რწიგებასა მას. რწი რწიისა მიერ იუთს რწ რა-
103 სინამ. რა ნუ იუთყინ რწნი სანთვება მ ცაცი-
სა მიმამ. აწ რწიისა მიმამ. რწი რწიილ აძს
ვწი წიგველ იუა ვნ რწ რაღვან სანთვება მ ც- იუწ.
ცის მიმამ. რწი ნუ მცა ვინ იტუჯს ვწი რწიგ- 17.5
ებასა მას გვან. შეი მთსა ვნებისანი რა რწი
15 იგი უვრებელ იუთ ვნებისა გან. რწი მთუ უვრ-
ებელიისა მის შეგზგებელ აძიან ვნებანი იგი.
რწი ვნებისა მათ მით რწნი განაქარვთს ვნ-

1926 ბაა რა სიგურდილი:

გსძმთა სანლსა მას იწლიისასა ვწი რღ-
30 ნელა რღვრემღ ითქუ მის სანელი ქწწნი. რა
ქწწ შეუყწ აძს რწი. ვწ აქუნრა სამოსელი იგი რან.
ითსებისი ძეთა მათ იაკობისთა. რა მიუთსრბ 37-32
ღეს მამასა თჯსსა სიგურდილსა მას ითსების-
სა. რა ითსები შეყობრა შეგვჭყლთა რწ:

25 გსძგ სანელ აქუნრეს ქწწნი მათ. მსგა-
ვსარ სამოსელიისა მის ითსებისა. კობრნი იგი
37 რწი მთლიისანი. რა გრძალვით რაღვრეს იგი მთ. 17.
სამარგესა მას. რა რაჭბგწღეს გან გრძალვით 66
საფლავი იგი. რა ვგვრწებთღეს ჭილატეს რწ

30 ბრძანთს გრისა ცაფთა მათ რაფვარ საფლა - მთ. 17
ვისა მის გრძალვით. რა ვწი სანლსა მას ია - 63-65
კობისსა აქუნრა სამოსელი იგი ითსეფისი. რა
ითსები შეუყობრა შეგვჭყლს:

ბონი განმწიპრეს. და ბრწინა ცანამწიპრის:

ბაღრგთმისა მას ქმისსა მძავალნი მარ-

დაბნი აღრგეს. ბონი დამარბულ იუვენეს სამა-

ბებსა. ბონი იუვენეს მძავალნი წმალგანნი აღ-

მთ. 17.
51-53

19443 იღეს მის თანა წმალ მას ქმისსა იშლმისა.

და იუთ აღრგთმამ მათი საკვრველ დიდ. ბრწინა

წამებულ იუთ აღრგთმისა მის თმისსა. ბრწინი

108 იღი აღრგეს. იუვენეს კაცი განმწიპრესულ და

განსრულებულნი დღეთა. ბრწინა იტრეს მადგამა

სიყუჯსა. და მთსაგებელი სიყუჯსა. სმენად

და გულის-სმის-სუთფად. ბრწინი იუვენეს ვრც

და ათის წლის დღენ. და ბრწინი მე რც წლის.

15 ბრწინი მე მძლვებულ იუვენეს ცნობად მამა მმისა

და მამამ შვილისა და შვილი მამისა:

და ჭკიბს ვიდეს მათ ბრწინი აღრგთმილ

იუვენეს თითვეულად ნათესავთა და მეცნიერ-

თა ვრც შენ ესე სახელი ხარ. და მათ მიუგვიან

203 ვრც ვრც სახელი წემი არს: და თქვან ვრც ამის

აღგილისა სამარისა გან აღრგთმილი მთსრულ

ვარ. და თქვენ ესე სახელი გრქვან. და ჭკიბს-

203
19468
25

30 მთვი წყუ. მიუგვის და ჭკიბს ბრწინი აღრგთმილ

იუვენეს: ბრწინა საქმესა იყუჯთ. აქა არა მამ

ქმნულ არს:

მიუგვის აღრგთმილთა მათ: არა უწვით ბრ

8] in marg. ext. minio scriptum მუჟღართა აქრგო-

მისა თვს 24] უთიერთას A; რ inserui.

იატობს:

ბეთილად მერმეცა რაიწერნეს ფერნი თუა-
ლისა მის ბჯვრილიხანი. მთასწავებენ უუღრ-
ვებასა რა სიმშვლესა რა სიწმიდესა იოსებ-
წისსა. მწი სიბძძნითა მიიწია ფლობილებასა რა რაბ.
სიუუარულსუთფასა ფარაოძსსა რა მეგვტველთა 41.41
მათ რა უწისა სოფელსა. ვა სანხელ თუალი ბჯვრ-
ლაუკ.

196ლილი განდგომის გვრგვანსა შაძავანდგლთასა: |
რა ედგომის გვრგვანსა რა ხამტაულსა დედათა
10აზნაურთასა. რა შთაიხუმის ბეჭეღსადა ველმ-
წიფეთასა რა დიდდიდთასა. რა შვეამტობს უწითა
თუალი ბჯვრილი. მწი შატიკ აძსუწითა. ეხე უწი
გონება სანხილველ აძს თუალსა მას ბჯვრილსა:

ვიწუთ აწ გამითქუმაღ მეათობმეცისა მის
15თუალისა. მწი აძს შვეტრებად რა ადსრუღებად
თუალთა მათ უწითად. მწი განდგმულ აძიან
მწი სიუუარესა რა ხამტაულსა მას ფიტობსა: >

: იბ: თუალი ფრცხილი:

მეათობმეცს თუალი ფრცხილი. რა აძს რი-
20ღად მწითურ ფერნი მისი. რა სათნო აძს ესე 28.20
ახულთა შაძავანდგლთასა რა მდიდაძთა რა
ველმწიფეთა. რა გამითქმნიან სასუელად. რა
აძა განიშოვრიან:

აძს ხს მტა თუალი ფრცხილი მსგავს ამ-
15ისსა. მწიისა ფერნი თვისი სვეტატის ფერ.
196მსგავს ფერ წილისა მინისა. რა მსგავს მაძ-
მარინთასა. რა აძს მას შინა მძავალი ფერნი
განფენილ მსგავსად მეწამულისა. რა აძს
შუენიერ ხილვად მისი. რა აძს სიმწვსით
30ბათღენტა ვინ ქმნა სასუელად:

მწი დგოილსა მას აძა საღა ვქმნევებთ მწი-

6] საუუარულ A; correxi

სა გან გამოვალს-ს გუანბიეს ესრე ვღ
ქუნასა მას ჟინდოეთისასა იმთვების. ეთიო-
პიას. და თებაიდიოთ გერძო. და სხუათადა აღ-
გილთა მრავალთა:

საკვრველ არს თუალი ესე. რწისა ზწ გამო-
იქანდაცა და გამოიხაჟა და რაიწეძა სახელი
ბენიამენისი შემდგომითი შემდგომად ძეთა
მათ ისრაჴლისთაჲ. რწესე არს უმრწემშს ძე- რანტ.
თა მათ იატობისთა: ეგრვეთა თუალი ესე არს 35.18

შემდგომ და რასახრულ სიყუყურსა მას ფიც-
არსა. უმრწემშს იუთ ბენიამენი. და უწისა
წინამეფობდა იგი იწლსა ზწ. რწსაულ ძშ აი-12ეფ.
სისი ბენიამენის ნათესავისა გან იუთ. რწ 9.10აჲ

197ა3 ირველ მეფობდა| ძეთა მათ ზწ იწლისათა და
15მსაჯულნი დაღგებობდეს ამის ნათესავისა გან მსაჯ-
რწნი შჯიღეს იწლსა ვწ მეფენი: 3.15

და სხწნიცა კელმწიფენი და ძლიერნი
აღღგებობდეს ამის ნათესავისა გან. რწთა
განცა იქმნა საულ მეფშ. ვწ მეფობადმდე 12ეფ.
20ღწითისა. რწ იუთ ნათესავისა გან იურადმსი. და 9.10ა
შემდგომად ცუყენვისა მის ბაბილოვნელთაჲსა ჰო.
მრავალნი აღღგეს ნათესავისა მისგანნი. რწ-
თა იკსნეს იწლი: ნათესავისა ბენიამენისი ესთ.
იუთ ესთერ. ასული ამინადაბისი. მარღუქშს 2.7

25მამის ძმისაჲ. ამის ნათესავისა გან იუთ ესთ.
მარღუქშცა. ძშ იაერისი. რწ იუვენეს დიდნი და 2.5
წინამძღუარნი და მასწავლეონი იწლისანი.
ბენიამენის ნათესავისა გან ჰირველ გამო-
ჩნდა საულ მეფედ. რწმწ იკსნა იწლი მცერ- იხ. ზე-
20თა გან. და შემდგომად წარცუყენვისა მის 20

197ბ ბაბილოვნისა| ბენიამენის ნათესავისა გან
იუთ ესთერ. რწისა გამო იკსნეს წარცუყენ- იხ. ზე-
ულნი იგი: ნანღვლვე საკვრველ არს ხილვაჲ 20
თუალისა მის ფრცხილისაჲ:

ითქუმიის ესე მეტემე შუქულსა საკუმეველა დტრ-30
 სულნელად. რჳს ნელსაცხებელთა სულთა შე- 34 რაშა
 სზავებდ. და საკუმეველთა უკუმევედ. და
 თქვან ესე არს საკუმეველი ფრცხილი შუახში
 ჯდა ქალბანამ და ფრცხილი: არს მეტემე სს^ატა 26 რ-30
 ფრცხილი. რჳს სულნელთა ნელსაცხებელთა ვინ 23 რაშა
 შე შესზავებენ. და შეზავებულსა მას განქმზა-
 ლებნ ნიჟარსა თუალოსა ფრცხილისასა. და
 შთახსმულ მას შეიზავნიან ხაცხებელნი იგი
 ისულნელნი:

და აწ რ^ა არა განვაგძვოთ თქუმად უწ
 ბუნებად დაუფენებითა მრავალჴამთადა თქუ-
 მად ფრცხილისა მის თჳს და საკუმეველთა
 198 და ნელსაცხებელთა მათ თჳს. აწ დუმილით
 ჴთანა-წარკვჭვლეთ ამას აღგიოსა. და ვიწუთ
 სხუათა მათ გამოთქუმად შემდგომითი შემ-
 დგომად:

კეთილად და იწერა სახელი ბენიამენისი
 20 თუაოსა მას ფრცხილსა. რ^ა არს ფრცხილი
 20საუუარგო შარავანდელთა. და სძალთა დიდად
 საუუარგო იუთ ნანდვლვე უუდრთვეებისა და
 სიმშჯრისა მისისა თჳს. რ^ა იუთ ზურგ და იხ. მ. 27
 მცველ მისა და ძმისა თჳსისა იოსებისა. 33. 12
 ნანდვლვე შარალად უუუარგა იოსებს ბენია- 10 რაშა. 43.
 25 მენი. და მისცემდა უმეც^სს ძმათასა ხუთსა 34
 ნაწილსა: საუუარგო იუთ ბენიამენი მამისა
 თჳსისა და ძმათა თჳსთა. რ^ა იუთ იგი თავადი
 და ნათესავი მისი მთისარ და მბძძოლ. და
 მრავალთა აღგილთა განაჩინებდეს ი^სლსა:

30 საუ<უ>არგო იუთ დმისაცა ბენიამენ. რ^ა 26 რაშა.
 198 ბქხუელა ი^სლში ნაწილად მკვდრობისა. და სადა 12. 27
 იგი ცაძარბი და საკუმეველი აღიმენა. სადა
 იგი შეიწირვოდეს მსხუერძლნი შეწუნარგბი-
 სანი დმისა მიმარბ: ესე იქმნა ჳირველ და - 12 რაშა.
 35 დგომილ მეუფედ. და მიუცხვებდა ველმწიფე - 7. 1 რაშა

ბასა მან იურაზ.რა შემდგომად უყუენვისა
მის მუხნელნი გამთრინებად იუვენეს ნათესა-
ვისა გან ლევისი ნათესავსა მან ვი იშლი-
სასა:

5 ნანღვლვე შემდგომად უღთა მცქლთასა
გამთრინდა რჩეულად ვაველ მცქლი ნათესავი-
სა გან ბენიაშენისი. ვი ბენიაშენი შემდგომ
იურ უღთა ძმთა. ეგრეთა ესე გამთრინელ შე-
მდგომად. რა ვი ბენიაშენი საუუარელ უღთა 9.15
10 მსგავსად თუალინა ფრცხილისა: ეგრეთა ვაველ 9.15
მცქლი შეუენიერ რა საუუარელ იურ გალესია - ს.ა.
თ. რა უღთა შირწმუნეთა უურ რჩეულ. რა ვი 9.15
საუუარელ აძს შეფეთა რა სძალთა თუალი 9.15.
1990 ფრცხილი რა სასუელად თვსა განჭმეადიან 5.22.
15 მისგანნი:

ნანღვლვე მცქლად გამთრინებულ რწისა
მიერ ვაველ წიისა სძლინა ქწისა. რწი აძს
გალესია. მ. იურ მუხნებს სასუელესა მან სული-
ერსა. რწი მთემადლა მან რწისა მიერ: რა იგი-
20 თხვედ წიგნსა მცქლისასა რა სამოციქულოთა
მათა ერთსა უამსა წელიწადსა შინა. სწიგ-
ნი ვაველსი უღთა ღრეთა რა უამთა სულიერ-
ითა მით სასუელითა მრჭრწევენ რა განაძლე-
ბენ ეალესიასა რწისასა:

25 ესე იგი აძს ნაწილი ბენიაშენისი. უმე - რაბ. 4.
ცქს სუთ წილ ძმთა თვსთა. რა მერმე ბარბი - 34
მი იგი იოსებისი იმთვა ძაძასა შინა ბენი - რაბ. 4.
ამენისსა. რწი შთაღვის-მეღეღვა: ამას იცურდა 12
სამთველ წწწლი საულ მეფესა. რწი იურ ნათე - 1 მეფ.
30 სავისა გან ბენიაშენისი. შენდა აძიან აე - 9.20
1996 თილნი იშლისანი რა სახლისა მამისა შენ-
ისა. რა. მ. მე რა. მ. აძიან აეთილნი იგი იშლი-
სანი:

ესე აძიან წწნი ფძახვანი. რწი გამთრინდეს

3 ავტოს მფლობელისა მიერ შეიწირვთღეს. ნან-
 ლკობა საულის მეფისა მის იშლისა ძღუენი
 რა საფასენი. რა უნი ვე კამილინი საბლისა
 იშლისა. აწ უფობდს რა უმეცლს ნავლს მავი-
 სსა მყსისა გამთარინებს ამას. ინტაიცილო თუ 2566.
 ანთან. მეცა. ნათესავნი თუ ანთან აბრანამ 11.22
 ინნი. მეცა: რა მეძვე იტყვს. ქებბრავლი<ს>ებ- ფურ.
 რავლთა გან. ნათესავთი აბრანამისი. გურღისა 0.5
 მის გან ბენიამენისი. შჯულოთა ფარისევლო.
 10 რა ვიქმენ შჯულისა მის გან მამათა მსა შე-
 რის შექიებლო. რა სხ¹ეცა იგი რწისა იტყვს
 შემღგთმილი შემღგთმარ: რა ამის მყს რაწინ-
 ილ ანს მის მყს. რა ან რა მეთექმეს შეცანა
 1000 მისა იტყვს. მძწმენა მქსანსა ცა ვიციოღო: თუ 116.
 15 იქმენა თანა. მგალობრად რწისა. იტყვს
 წიგნთა მათ შინა ვე მყსთა ნავლს მცქლი.
 რა რწეცა გურწმენა რწისა მყს ენე ვიციოღო. 2566.
 აქა რწმის უმქუამს ამის საბისა მყს. რა აბ- 4.13
 მსრულა სულობრად ნავლს მწ. რწმქუა. მეცა 0751
 20 მძწამს რწისა მყს ენე ვიციოღო. რწისა მ გუ-
 რწამს. რწმს მივირღო რა მასსა. რა რწ მამ-
 ეცსა. რა მას მეცით რა ქქა. საულო. საულო. რამ- 64.9
 სა შემღგთმილ რამ რევენარ რემლა. რა ქქქა 3002.
 საულო. ვინ რამ შენ მწ: ქქქა ქქ. მე ვან იწ
 45 რწისა შენ მღვენ: რა ამისა შემღგთმარ
 ქქქა. შევმე ქქქ. რა მუნ გეთბრან რამ იგი
 რიბღენ სქქმარ შენლა. რა მეძვე იტყვს. აბ-
 ზგა რა ვებ ხეღვირა: მიუხეზენ ველი რა შე-
 ვმე ქქქ. ამას იტყვს შემღგთმარ საფსარ-
 1000 მუნთ იგი. რა მე რა ვმარბლო რა:

ქქ inserui.

ბანი ჩემნი. რა ვიყავი ღმირს მბრძოლ. ხაჭო ღმირ
და ბანელნი თუაღნი ჩემნი რა განმსწავლეს
მე. რა რა ადრესუნენ თუაღნი გულისა ჩემი-
სანი. რა მთავარი ღმირსა ცნობასა:

5 ნანდვლვე ესე არს რაღმირსა იყუტს ღმირთი. რა ^{ფ. 116}
მე რა ვმრადებლადი ფრ. განმსწავლა მე ღმირ.

განმამთავრნა ჩემგან წარმდრებებანი. რა რამ-
ამრადებლა მე. რა გამთავრება რა ჩემი ხაჭო სანდ-
ლებამ თვისი: რა უკრებებულ ვარ. რა ვიცი. რა აწ

10 გულ-მეზობით შევალ რამას ავლ. რაღმირსა თვისთა
იყუტს. მე ვთქუ განუკრებებასა ჩემსა ვლ. ხაჭო
ატვი ცრუ არს. ნანდვლვე განსა უკრებებულ არს. "

რა მთავარი გულისა მინა რა აწ ვა მთხველი

30 ავლ-მეზობით მივქუავ. მამინ სავლ. რა აწ ^{ი. ხ. ა. 13.9}

რვლვე სიყუარად ვარ არს ჩემრად:

მე ვთქუ განუკრებებასა ჩემსა. რა ხაჭო ატვი ^{ფ. 116}
ცრუ არს. რა ხაჭო მესმელა იმ მს ნატვი იუთ.

წარმთავარი წიგნები მათ გან რამათა შე-
რამად. ^{საქ. 1.}

20 მე-ვიწიე მრდელთ-მძღუარათა მათ. რა უყუვიელ.

სამე რა იყუარად ვარ წარმთავრეს მთწაფეთა

მათ აღდგომილი იგი. რა რა მას ატვი იყ-

უთდეს. რა მთამქვევლსა მას შეცთომილთასა

მატყურით ჭბაღდეს: ნანდვლვე რატემასა მას

4 ჩემსა რა რაბმობასა <ვთქუ> <რ>უ არიან ^{ი. ხ. მე-2}

უნნი ვე ატვი. რა რა იგი მთავრა რა რაფელა

რა მითმარა მთწაფეთა მათ მიერ. აწ ვარ

ჩემრამთ შეცთომ იყუარად რა თქუა თუ ვლ. სი-

ყუარად ხა იუთ. თუაღთად ესე რაბმობად შეა-

30 იყუარებს რა განანათლებებს გონებათა რაბმობ-

20 სბილთა:)

რა ამისა შემდგომად ვარ შევიდა რამას-

ავლ. რა განათლებეს თუაღნი მისნი. ქრწმენა

თი ჩემნი იწ ქ. იყუარად რა ქარაგმებრა გზა-

სა შვიშმაძიებელისა. და შემდგომად ამის
 უწინსა მთილთ თწინსა გან ნაცვალად უკეთურე-
 ბათა მათ მტრს განძინებულებულ აქთილთა შინა
 სამაძთალთა ქმარლობდა და იყუთდა: რამე მივია- **ტვ. 116.**
 აგო თა უწინსა ვე მტრს რწი ესე მთმცა მე. მღე- **12**
 ვარ ვიუა ვ. დიბს მუთ მე მექლეხად. მგმობარ
 ვიუა ვ. დიბს მუთ მე საღმრთოთა მათ სახილავ-
 თა ზეცისათა. უმეცრებთ შემდგომილთა. შინა
 ვიქცევთ. გამომიცხადნა მე ზრახვანი დიდ-
 10ნი და საშინელნი: და იყუტს. რამე მივიაგო თა
 ამის უწინსა მტრს რწი ესე მთმცა მე. რამე მე
 შექცავს მისაგებელი სიკუდილისა მის მტრს
 ძინსა ღმრისა გაძნა სასუმიელი იგი ბრძლე მე-
 2022სუა თუნ წუნმუნ იწქუნ:!

15 აწ იგი სასუმიელი ცხორებისა მთვილთ. და
 სახელსა თწინსა ვხარო. ესე არს რწინსა ესე **15-27**
 იყუტს. სიკუდილი იგი ქმსი თავსა ჩემსა
 შევიმთხვო. რწინსა მტრცა იყუთდა უფალი მტრს - **25-10**
 თა მათ მთწიფეთა ვწმ სასუმიელი იგი რწმ ჩემ - **38-9**

24 და შესუმალ არს შეუძლოთ სამე სუმალ. და
 ამისა წადიერად თავლქ იყუთდა. სასუმიელი **ტვ. 116.**
 ცხორებისა მთვილთ. და სახელსა თწინსა
 ვხარო. და იყუტს. რამე სიკუდილმღე. რამე - **13**
 თუ ურვანი მთიწინენ სახელისა მტრს თწინსა. მე

25 არა უვარ ვუთ. არცა ფარმთვებანსა და არცა
 იწმრვებანსა. არცა რა უცვთ და არცა განვეშო-
 რთ სახელსა მას მადლოხანსა. და რწესე ვსრქთ
 არს. გამთაცხადებს შემდგომი იგი სიკუთუა
 ვწმ სიკუთხან არს წი თწინსა სიკუდილი წიმა **ტვ. 116.**

26 მისთამ. და სხუამ იგი რწინსა იყუტს შემდგომ-
 მითი შემდგომად: **15**

ნანდვლვე აქთილ და შეუნიერ არს ფრთხი-
 ლთა თუალთა გან სასუმიელი რწმ მიეჭურა სძა-
 ლსა მას. რწმ არს ეკლესიამ. რწმ მთვრა და
 წარმთაჩინა ბენიამენ ნათესავისა გან

თვისისა ჰავალში. რწონ ასეუა სანსუველი დანის მე-
 ცნიეჩებინსაჲ და სინხარულისაჲ უწითა ცინსაი-
 ლედა. და მიეღო ხუთ წილად ნაწილი შრთმისა
 მისისაჲ. ვწო ბენიაშენს. რწო იყუჯს ესრე. ხუთ 25მრ.
 5 გზის და ვივინე. რას რწო შრთმისა ხუთ წილად ნა- 11.24
 შრთმისა მთლუბად რბითლად. ვწო თუთ იყუჯს ვწო 15მრ.
 უწითა უმეცქს ვმეუბ. და რწო აჩა თავსა თუთს - 15.10
 სა ქებაჲ მისცეს. იყუჯს. აჩა თუ მე. აწ მად - 1737
 ლი იგი რწო მთმეცა:

10 ნანდულვე მგვლ მცადებელ ბენიაშენ. რწო 10მ.
 განთიად შამადსა თუთსა შამადსა. და მიმწუხნი 49.27
 განუმზადებდა და რაჭკებდა. განახლებული
 2034 განუბუჯანებლად ბენიაშენ/ ველითა ჰავალში სი-
 თა. რწო სიუბუჯანა თუთსა მგვლის სანხელ ჰავ-
 15ლწ იყადებდა და რაჭკლიდა ძუალთა და კორც-
 თა მძავალთასა:

ესე აჩს რწონა იყუჯს ვწო შამადი განთია - 1737
 დისაჲ შამოს და მიმწუხნი იგი ვე. რწო მითი-
 წია სინსრულისა. მთილთ სანსუველი იგი სულიერნი
 10 და მიწეფინა უწითა სარმძიფთჲ ვეჩხთჲ იგი
 მთძლუბებაჲ. რწო იგი სარა-მე მთსრვილად და
 მთსწეუდლიდა რწო ქუშს მიმართ მთმწმუნენი
 იყვინეს. ხწო მეჩმე თავსა თუთსა ასხუჩებდა და
 შრდიდა:

15 ვწო იგი იყუჯს ვწო გაცმცალუფენ და მივს-
 ცემ. და მეჩმე იყუჯს. მუნ ბენიაშენი შუბუჯი
 სავტრვილი. ვწო იყუჯს სარმძიფთნი წიგნნი.
 და აჩა იყუჯს ბენიაშენი ხწო. მუნ აჩა ხწო 96.69
 ბენიაშენი. აწ იყუჯს მუნ შუბუჯისაჲ. და 27
 2035 ინ აჩს რწო აშას იყუჯს რწო აჩს უმრწე მწს
 2036 მათა თუთსა:

აწ ნათესავისა მის ბენიაშენისა ჰავალში
 ჰლთმით განუბუჯანებლად. და მემღვთმად იქ-
 მნა მცქლ რჩეულ. და აჩა თუ მუნ ვე იწმს

გამთავრებულა ამას სარმრთოთ გერძოთ იგი
 სასწაული. არ მისწავსა მას მისსა დამასკოდ.
 რამუნ იყუჯს ვრწ ბენიამენ სიჭაბუკესა თჳს - თს. 66
 სა საჯრველ. იგრეთა მავლშ შეძრწუნებული
 544 რა საჯრველ იყუჯთა შენ ვინ ხარ თუ: სარწ. 9
 კამ იუთ მავლესა რა თქუა. მე ვარ იჯ
 რწესა შენ მღვინი. რა იქმნა რაჯრველ
 სწავლითა რილითა. განიმოცრა უგუნუბამა და
 თავჯვრებამა. რა მთილთ მადლი სიბრძნისა
 მსულითა გან წწისა. იქმნა შურს რწეულ და
 მთდრუარ ეკლესიათა: ესე არს რწესა იყუჯს. თს. 64
 მუნ ბენიამენი. შაჭუთა განსაჯრველებლი: 27.

მთვილეთ და იხილეთ ზიზარ-ზიზარი ესე
 244 მსაჯრველებამა. ვრწ შეუენიერად სახილველ არს
 48 თიზარ-მთქმნული იგი სასძლოთ ეკლესიათა. რწ
 არს მადლთა მათ გან სულითა სარმრთოთსათა.
 ვწ იგი იყუჯს ქებასა ქებათასა. რწ არს ესე 49ბ.
 აუბთხევათა აუბთხევათასა. ქედლი შენი ვწ 7.3
 საშუვალი რკინისამ სასანთლითამ. რა ვწ მე -
 20 მამული მსგავს ზილთმს ძუალისა. ვწ თხზულ
 ბაგენი შენნი. მწუერვალნი თითთა შენთანი
 ვწ მწუერვალნი ხეთა მათ ლიბანისათანი. რწ
 ჭხედავს ზიზის-ზიზ არგილთა დამასკისათა:
 აწ შეცუებულ ურთიერთან გამთითარგმანე -
 24 ბიან სიყუჯანი ესე ესრწმთ:

გამთარინა თავად ქწ რა ბაგედ მთცი-
 ქულნი რა თუალნი ზრნი შჯულნი. საუნთსელ
 ესე არს რწ მიიღეს სული სულნელუბისამ წმთა 244
 მათ მთციქულთა. რა მიმთსრვეს ულსა სოფელ- 2.15
 30სა. რა იყუჯდეს ვრწ სულ სულნელუბის ვართ 2.50
 20486 წნ ქწსა. რწთა თჳს მე ცხობრებითა ცხობრე- 2.16
 ბად. რა რწთა თჳს მე სიკუდილითი სიკუდი-
 ლად. რა სხმე იგიცა რწესა იყუჯს შემღვთებითი
 შემღვთმად. მწუერვალნი თითთა შენთანი ვწ

მწუგრვალნი ლიბანიხანი. რ^ა მახლობელ არს
ლიბანს^ა ღამასკესა:

ნას რ^ა არა თქუ მულო არს ესე სიკეთისა
თვს ღეღათამსა. რ^ა სიოჩძილ^ა მწუგრვალთა
5 ფრცხილისამ ვ^ა მწუგრვალთა ხეთა მათამსა
დიდად უმუერება არს. რ^ა თქუმის ესე ეკლე-
სიასა ვ^ა რა მთციქულთა მიმარბ. რ^ა მიიღო
ქავლ^ა წიგნები მღრგლთ. მთძღუართა მათ გან. ს. ა. ფ.
რა მივიღოდა ღამასკედ მახლობელად ძირსა 9.2
10 ლიბანიხანსა. რა მთციქა ხეციით სწავლამ რა
სული სულნელეებისამ. რა ესმა სახელი თ^ა
ივ^ა მსი:

ესე არს რ^ა ს^ა იცუვრ სანცებელ სულნე-
ლებიხ განფენილ არს სახელი შენი. რა მთ-
15 უმადლა ქავლეს სახელიხა მიერ ქ^ა სისა
მადლი სულნელეებისამ. მიქფინა რა აღავსო
20 მთძღუარებითა სულნელეებისამთა უ^ა ნი ციხ-
ტიღენი დიდითა შეუენიერებითა. განგუამხიარ-
ულნა რ^ა თუალმან ფრცხილმან. რ^ა ს^ა ვ^ა
20 რა იწერა სახელი ბენიამენისი. რ^ა იუო რასა-
სრულ რა შემარებელ თხგან განმგმულთა თუ-
ალთა. რ^ა გამთქმნულ რა შთაღესულ რა გან-
დგმულ ვ^ა ფიცარსა მას საშჯელიხანსა: რათღენ
შემძღებელ ვიუავ. გამთვთქუ ჰოვნამ რა სახ^ა
25 თუალთა ამათ ჰატიოხანთამ. ვ^ა მიითხოვა
ჰატიოხნებმან მაგან შენმან. რა რათუ დიდად
რა უხეშთამ^ა ხემსა იუვნეს ხემრამთ ბრძა-
ნებანი ესე. მე სიუუარული <რა> რამოჩრილებამ
წ^ა შენსა რავღევი:

30 აწ სიძენემან მაგან შენმან მიიღენ რა
შეიწუნარენ შიშნეულეებამ ესე გონებისა ჩე-
მისამ. რა თუ რა შთთმილ რა რავლღებულ რამ

18] post ვიკენი rasura 12 litt. 29] pa. inserui.

2056 მე იუთს. აღივსენ იგი უ^ლმეიუუარქისა და
 სიბრძნისა მაგის შენისა. რ^წსიუუარქულმან უ^წ 1500
 ვე დაიბმენის: უ^წლითა. ქ^წრწამენ. უ^წლითა ესავნ 13.4
 სიუუარქულსა. არა თავის-თანავნ სიუუარქული. 1000
 არა ამჟამაჲსა ვებნ. სიუუარქულსა არა ქ^წრცხუ-
 ენი. არ^წ სიუუარქული უ^წლითა ვე უ^წსა შ^წარს.
 ამის თჳს რ^წაქუს საღმრთოთჳთ აგრძო ძლიერე-
 ბამ:

ბ^წაწ რ^წბამ რ^წა უ^წლით აგრძო. დაღათუ იუთ
 106 ატულ გულის-სხვის-საუთფელი ესე სიბრძნ^წ
 რ^წნი უმეც^წს ბრძანებათა მაგათ შენთა მიერ
 განბრძნდეს გონებანი ესე რ^წნი. დაღათუ ვი-
 უვენით უმეც^წარ ბრძანებათა მაგათ შენთა.
 ათრმეცთა მათ თჳსათა თჳს ნათელი მეცნი-
 150 რებისამ მთეფინა რ^წნი შ^წ:

უაუთუ ფრთმინთა ენისა გან ბერძენთა
 ენარ სიუუარქსა თარგმანებად დიდისა სიბრძნ-
 ისა საკვამარება არს. რათადენ არა უფრთმს
 206 რემდარ^წ რ^წ მთიწია რემდა შენისა მაგის სი-
 უუარქულისა თჳს გამთქუმად. რ^წ რაფარქულ
 იუვენეს შ^წულსა შინა შ^წარსვანი რ^წისანი:
 ნანდვლვე უმეც^წს რემისა შეძლებისა კელის-
 შეუთფად ქ^წბრძანე. დაღათუ უმეც^წს გარდასრულ
 იუთ უფრთმს გონებისა რემისა მთმადლებულ
 უ^წლისა რ^წისა მიერ და შენითა მაგით ლოცვის-
 უთფითა. სარგებელ რ^წნი და და მრავალთა ჰატი-
 თსნებად სიუუარქულისა შენისამ იქმნა რ^წნი და
 სახედ:

აწ უ^წლითა ჰირითა იდიდენ მამამ ძისა
 30 მიერ და ძ^წ მამისა მიერ ერთობითა სულისა
 წ^წისამთა თ^წე და თ^წი თ^წე ამენ: ->: .

: შეათერმეც^წ განწესებამ;

მიცხვსამ და განუთფამ ძეთა მათ ი^წლ-

იხთაჲ. ვაჲ უბრძანა მისე ათორმეტთა მათ ნა-
2066თესავთა ღვთმად ექუსისა მის ნათესავისა
მთასა მას ზაჲ გარჩინისა და ექუსთაჲ მათ
მთასა მას გებალსა. ვაჲ წყრილ არს მეორესა
ამას შუგულსა. და არს განუთფაჲ ნათესავთაჲ
მათ ესრე:

2067
27:12
30
რ¹ იყუტს ესრე. განაღვინენ ექუსნი მთასა
მას გარჩინისა. რ²ნი არიან ესე. რ³ნი იყუტ-
ან აურთხევთა მათ. და იყუთღეს სუამონ. ლევ¹
10 იურა. იზაქარ. იოსებ. ბენიამინ. და მთასა მას
გებალსა. რ⁴ნი იყუთღეს წუგვასა მას. რუბენ.
გად. ასერ. შაბლოფნ. დან. ნეფთალემ: არა გან-
წესებულად ითქუა ესე დაწმად განწესებ-
ულთა მათ თუალთასა. რ⁵ნი იურ ზაჲ სიყუტერსა
15 მას ფიცარსა. აწ მთვიესენეთ გონებასა მე-
ათორმეტეჲ იგი განწესებული რიცხუთა მათ.
რ⁶ნი განიწილა თრგან. ექუსნი ერძთსა მას მთა-
სა. და ექუსნი ერძთსა მას:

207
დაწმად თუალთა | ზმურთა მათ ზაჲ მკართა ამათ ზაჲ
დაწმად სანგლები ძეთა მათ ი¹ლისათაჲ. რ²ნი
ათორმეტეჲ იგი სანგლები ვერმცა დაიწერა ერ-
თი ერძთსა თუალსა ზმურსა მას. აწ განუთფილ
ექუსნი იგი ნათესავი ერძთსა და ექუსნი ერძთსა
45 დაწმად. ექუსნი იგი აურთხევად გარჩინისა
ზაჲ თუალსა მას რ³ნი იურ ზაჲ მარჯვენესა მკარსა.
და ექუსნი იგი ნათესავი წუგვად გებალსა ზაჲ
დაწმად თუალსა. რ⁴ნი იურ ზაჲ მარცხენესა
მკარსა:

30
ესე მთანი არიან ჳიძს-ჳიძ იერქოსა
აღმოსავალით აერძთ მახლობლად გარგალსა:
ამას გუთხრებენ წიგნნი. სალა. იგი იყურთხ-
ნენ ძენი ი¹ლისანი. და იუვენეს მთასა მას
გარეზინსა. რ²ნი იყუთღეს აურთხევთა მათ.

სახელი მთასა მასცა სომეგ: ამის გამო სა-
 ბელ-ადვა ნათესავსა მას სამაჩიყელთასა. და
 იუთ ნათესავი იგი სამაჩიყელთაჲ ქუნიისა
 2096 მის განიხაბილოვნელთაჲსა და ანუჩასცანელ-
 თაჲსა. და ნაბუქოღონოსორს მთევჯანნეს და
 ლაქშენნეს ქუნიასა მას გალიოველთასა და
 ჰალესციხელთასა. რწეს წარცუუენნა ნაბუქოღ-
 ნოსორ ძენი იშლისანნი:

მევიღეს წუ ნაბუქოღონოსორ მეფისა მთ-
 10 სუცებულნი ძეთა იშლისათანი. და იუვენეს
 აცნი იგი. რწ მევიღეს წუ ნაბუქოღონოსორ
 მეფისა. ეზრა და სხუანი მღვდელთა მათგანნი.
 და მთხუცებული ძეთა მათ იშლისათაჲ. და ე-
 ვედრნეს ნაბუქოღონოსორს რწმცა მიაკლინნა
 15 აცნი მცველად ქუნიისა მის მათისა. რწ აკა
 ქუნაჲ იგი მადნარად გარდაიქცეს და განიბ-
 უენეს:

და ისმინა ნაბუქოღონოსორ ვედრებაჲ იგი
 მათი. და გამოაჩინა თხთა მათ ნათესავთა
 20 გან მონანი თხსნი. წარავლინნა მცველად
 ქუნიისა მის მათისა. და იუთ სახელები ნათე-
 209 ასავთაჲ მათ ესე: კურდიელნი. და აჯთიელნი. და
 სეფუელნი. და ანაგონელნი. რწნი მივიღეს და-
 შენუბად ქუნსა მას იშლისასა. და თითოვეუ-
 25 ლად ნათესავთა მათ ქქონღეს აკრწნი მათნი.
 რწთა თავეუანი სცემღეს და დწით ქხადღეს:
 მთვიღეს და ლაქშენნეს მახლობელად მთასა
 მას სომეგასა. და სახელად მთისა მის და
 თხსთა მათ საქმეთა გან სამაჩიყელ იწოდნეს:
 30 რწ მცველობასა სომეგნი მცურ გრქუმის. რწ
 ესენი იუვენეს მცველ ქუნიისა მის. და მათ
 ყამთა მცველთა მათ სწ სამაჩიამსათა ლომნი
 და ვეფხნი და ლათუნი განმრავლებულ იუვენეს

მათ ზნი: მისრვილეს. რა ეგორენ განმრავლებულ
 იუვენეს მკეცნი იგი ღრითი ღრედ მთასრულებ-
 რეს ნათესავთა მათ სამარიადსათა. რა მათ
 წარავლინეს ღაღადის-გდებარ ნაბუქორდონოსორ
 1096 მეთისა. რა განემოძრეს იგი ქუნიისა მის გან
 გალილეველთადასა. რა მიიქცენ იგინი მუნ ვე
 ქუნიად თვისა. რა არა უნე ვე აღიკოცეს ნათე-
 სავი იგი სიმრავლისა მის გან მკეცთადასა:
 რა ღატკრევებულ იუთ ნაბუქორდონოსორ. რა იც-
 1097 თრა. ვრ მე ღამატკრევებულ იუვენეს ნათესავ-
 ნი იგი იშლისანი:

მთუწორა მთხუცებულთა ძეთა მათ იშლი-
 სათა. რა ქკითხვილა. ვრ მე მძლვებელ არს
 ღამატკრევებარ ქუნიასა მას: რა მათ მიუგებს
 15 ქეშმარცხი რა მარათლი მისაგებელი. ქქენს
 ნაბუქორდონოსორს. ვერ ვინ მე მძლვებელ არს
 ნათესავთაგანი ღამატკრევებარ მუნ. არა თუ
 შჯული თლისა რა ვის მე აქუნდეს. რა თუ
 არა ვიდოდის შემსგავსებულად შჯულსა. რა
 20 მონებდის თა რა:

რა მთითხვია ნაბუქორდონოსორ შჯული იგი
 მთხუცებულთა მათ გან. რა მათ აღწერეს
 მსგავსად შჯულისა მის თვისისა. რა მისცეს.
 210a რა ნაბუქორდონოსორ უბრძანა მძღუნებამ
 25 შჯულისამ მის სამარცელთა მათ ველითა
 ეზრა მღვდლისადათა:

არა იგი ეზრა არს ესე. რა იგი სალათი-
 ელისი ძისა ზორბაბელიისი. არ სხე ეზრა
 არს. სახელით მღვდელისა არს რა ესე ეზრა
 30 მღვდელ უთფილ ქუნიასა მას იშლისანსა: მისცა
 სამარცელთა მათ ხუთი იგი ხთავი დაბადე-
 ბისამ. რა წერილ წერილითა მით წირველი<თა>
 მსგავსად სახისა მის რა მთხუცა თნ მათსა

29] მიდგამისა A; correxi 32] წირველი A; თა sup-
 pleri.

მას სინასა. და სახესა წყრილისასა მას ძე-
 ნი ებრაელთანი სახელს-ღებენ დიესინონ. რწ
 გამოითარგმანების განდგმულ ფიტარმა მათ.
 ხაწ რწ აქუს ებრაელთა მათ სახშ წყრილი-
 5სამ ამა მსგავს არს წინანდელისა მის და-
 წყრილისა. რწ ფიტარმა მათ წყრილ იუთ. აწ აწ
 რწ აქუს ჭურბიათა სახელი ჭრქვან სომოზონის
 2106 რწ სამარცველთა დესინონ ჭრქვან რწ მათ
 ეამთა გამოთლილთა მათ ფიტარმა შინა წყრილ
 10 იუთ:

და წარვიდა ეზრა მღვდელი ბაბილოვნით.
 უნდა ნათესავი იგი ისრაიციელთა სამარც- 489
 ელთა მათ გან განშოვრებად. რწ აწ ნუ უაუე 1741
 სამარცვლნი იგი აღეძინენ ნათესავსა მას
 15 ბბაქამისსა. რწ ეზრა შჯული იგი მისწსი.
 არა ცვალა წინწულთა მათ წიგნთა მღვწერილი
 დესინონ. გარნა მარცოდ დაბადებისა მწ იგი.
 რწ მთელთ სამარცველთა მათ. ბუნებითი იგი
 შჯული. რწ ამით განაშოვრთს უბთიერთას ნა-
 20 ნათესავი იგი აბბაქამისი და ნათესავი იგი
 სამარცველთა:

აწ თბრბამ ამის უთვლისამ განვაგრძვე
 და დავუთვნე და გამოვიძიე. ვინამ არიან
 სამარცვლნი. აწ რწ ნათესავთა გან. და
 25 რწ სახელი დაეღვა სახელად მთისა მის და
 ძისა სომეგრამსა. რწ იუთ ნათესავისა მის
 2108 გან ქანანელთა მსა და ფერეველთა მსა. აწ
 ვრ მე სახელი სამარცველთა გამოითარგმა-
 ნების მცველ. რწ იუვენეს იგინი მცველ ქწნისა
 30 მის:

ვიწუთ თქუმად მერმე სხუად სახედ. და
 გამოცხადებულად გამოვარჩინე იგინი ვრ ვრ
 იუვენეს მცველ შჯულისა მის. და ჭმსახურებ-
 დეს ბერძთა. რწ წყრილ არს ესრე სამარცველთა

თუ ვინ იწუარბთებოღეს და ისწავლებოღეს. და
აქუნდა მათ შჯულოი თწინსამ ღმ. და თავეუა-
ნისსცემოღეს გერძთა თუხთა:

ბ შჯულისა თწინსასა წეროლო არს ვწ გერძთა
5 შენ ნუ თაუუანისსცემო. და თუ რწ გერძთა ინ. 17-18
თავეუანისსცეს. ვწ მე შჯულისა აღმანსრულ- 20-16
ებლო იმთვოს: არ იქმთღეს ზა გულებით თთხნი
იგი ბილწნი ნათესავნი სამაძიციელთანი. რწ
ესმა ვწ მთვალს ეზრა განსრუენად და დამუ-
10 სრვად გერძთა მათ. ვწ წეროლო არს შჯულისა
21/16 მთსწსსა: |

რწ უბძანა ღმ ვწ უწ რწ თავეუანისს-
სცემოღეს გერძთა. ქვითა და იქოლვვენ: ესე ვწ
ესმა ნათესავსა მას სამაძიციელთასა. იწრა-
15 ფეს და აღიხუნეს გერძნი იგი სიმაღლისა
გან ბაგინთა მათ ცაძრისათა. და წარიხუნეს
და დამალნეს მთასა მას გარაზინსა გერძნი
თუხნი. ვწ წეროლო არს შემღგთმითი შემღგთმად
თხრბათა: ვწ იყუჯს აცთა ბაბილოვნელთა 4მეფ.
10 გერძნი თუხნი სოქთთი და ბენეთთი. და აცთა 17-30
ქოთიელთა გერძნი თუხნი. რწთა სახელადგა 18-30
ნერბგელ. და აცთა ემათელთა გერძნი იგი
ასიმა<თ>და<ე>ველთა გერძნი იგი ნებას.
თარბაქ. და გერძნი იგი სეფარუიმ:

25 და შეცთთმილებითა მით იქცენეს გულნი
სამაძიციელთა მათ თაუუანი<ს>სცემად გარ-
ზინ მთასა. სადა დაეფარნეს და დაემალნეს
გერძნი იგი. და უწით გერძთ სადაცა არიერ
21/20 თავეუანისსცეიან მთასა მას ქრწილოთმთ და
30 სა მხრით. უწით გერძთ სადაცა არიერ. გერძ-
ნი იგი თაუუანისსცემო. რწ იუვენეს გარ-
ზინსა ვწ. რწ აღესრულოს სიყუყამ და წერო- 4მეფ.
ლისამ მის. რწთა იყუჯს ვწ ღგებს და მთელთ- 17-41

ღებს სამარტყელნი იგი შეჯუღსა მას თწიისასა.
 წყავეუნიის-სცემელ გერძთა მათ თჯსთა. რწ
 რწ აწ სამარტყელნი არიან. უმეტარ არიან
 სარა ღაფარულ არიან გერძნი იგი რა იყუჯან
 530 ღ მამანი რწნი თავეუნიის-სცემელეს მთა-
 სა ამას. რა თავეთა თჯსთა ნამებ ითსების ი-
 თსრებენ: რა ესე უწი იუთ რწა არა ნაცრო ი-
 უთს სიყუჯად შეტრილისად მის. უფრთხად რწ
 მსგავსად საქმეთა თჯსთა თჯს სარმრთონი
 1070 იგნი იყუჯან რამარტყისა თჯს შეჯუღისა
 თჯსა. რა თავეუნიის-სცემელ გერძთა თჯსთა:

ესე უი თსრებად იქმნა ათგმეყუთა მათ
 2120 თჯს ნათესავთა. რწნი განიწილნეს მთასა მას
 გარბინს რა გებალს. რა გამგვარინეთ. რწესე
 15<არა> არს გარბინი. რწსა თავეუნიის-სცემელ
 სამარტყელნი. რა იგინი შეყუჯვილითა შესცდეს.
 რწარა მეტნიერ არიან უწთა სარმრთთა წიგ-
 ნთა. არ მეტნიერ არიან რაბარებისა წიგნთა
 20. რა სხუთა წიგნთა არა აღმთიკითხვენ:

20 რა წგონებენ ვწი იგი მთად. რწ მასლბებლ
 არს ნეატლიისსა. რწ მთად იგი გარბინი. რიღ
 რა მარალ არს. რა ერთი იგი მთად. რწ ნიჩის-
 ვიჩ მისა არს. რწისა თჯს შეცდთმილებით
 იყუჯან ვწი ესე არს გებალი. რწსჯქემი რა

250 ღგლი იგი. რწსა რაღებულ არს ითსები მწს
 თსთა მათ მთათა. სარმუვალ ღელესა მას. რა
 იმიერ რა ამიერ მთანი იგი: რა ერთ გერძთ
 მთისა მის გარბინს რა კიბულა რ ქმნულ არს
 300 თავეარმე მთისა მის სამარტყელთადსა.

300 რწნი იგი რამატჯღებულ იუვენეს ქალაქსა მას
 ნეატლიისს. რა რწ თავესა მას მთისასა უქმ-
 1130 ნესქ მწნებად. რა თავეუნიის-სცემელ მთასა
 მას გარბინსა. ვწი წინადსწარვთქუთ. შეცდთ-

მიღებინა მათისა თუხ. რა არა სიბრძნისა. რა
წიგნი იგი შეაქუთებენ. რა თხრობანი უნი
რნი უმთავრეს არიან. რა მადლო არს თავი
მთისაჲ მის:

5 რა თუ ვინ შე რაღაღუთს თავსა ჩუ მთი-
სა მის. არა არს ვრცელთა შეშთამთ სანმენელ
იქმნა ველთა მათ ვრცელთა იგი. რა რწმუნე
იგი ნახვეცნი რაღაღებდეს რა იცუთდეს აუბ-
თხევათა მათ. ექსა მას. რწმუნა არა ესმინ ვრცელ
იგი სიმაღლითა მით მთისაჲთა. ვრცელთა თქუეს
ამენ. რწმუნა არს თარგმანებთ იუთვენ:

რწმუნითნ ერთ უმაღლეს არს სიმაღლეს მთი-
სი. რწმუნა ვალ რაგობულ არს თავადმდე. ვრცელ
იცუთან. ატახ ხუთას რა უმეცეს არს რაგობუ-
ლი იგი. რა ქუემთ ძირსა მთისასა არს აღვი-
ლი. რწმუნა არა რაგობულ არს. რა ეგოღენისა სი-
მაღლისა გან ვრცელთა მთა ვრცელთა მათა.

21/36 რწმუნითნა ღვეს ძირსა მის მთისასა. ანუ შე-
შთა მათ ვრცელთა ქუემთთა მათ მდგომარეობაჲ:

30 მით უწითა შექუთებულ არს შეცთომილებაჲ
სამარტიველთაჲ მათ. რწმუნა ესე მთანი არიან
რწმუნა იცუთდეს ძენი იშლისანი აუბთხევათა
რა შეევათა:

აწ გუჯრუენებენ რწმუნე იგინი იგი იხუ ნა-
15/36 მისნი იგი რაწიგნი არიან შემდგომად

X-16 რაბადებინა წიგნთაჲსა. ვრცელთა მდგომარეობით
აუბთთ მთის-მთი იერქოსა ღვანალ თრნი
იგი მთანი. გებალი რა განიზინი. რა მახლო-
ბელად აღვიოსა მას. რწმუნა ქრქვან გალგალა. იხ. ნავ.

30 სარა იგი რასხნეს ათრმეცნი იგი ქვანი. 4-20
სარატა იგი უთ ზატიკი იხუ ძემან ნავსმან. იწვე
რა ქვამეს ზურბი ქუინისაჲ მის. სარა იგი მთ- 5-11-12
ატლად მანანაჲ მათ გან:

26] post ვრ incipit iterum textus Djanashvili.

ამას აღვიღსა წინადაცუთეს ძედა ი¹⁸ - იხ.ნავ.
ლიხათა ცისნაცუებისა ქვისა მახვლითა. ესე 53
იგი აღვილი არს ვალგალი. რ¹⁸ ღვას აღმოსა - იქვე
214 ვალით აგრძთ იეროქოსა: | 4.19

5 ამისა მახლობელად ღვანან მთანი იგი.
რ¹⁸ არიან მცირენი ბორცუნი. გარეზინი და
გებალი. რ¹⁸თა ზ¹⁸ იცუთღეს წუგვათა და აგრ-
თხევათა. ხ¹⁸ მთამ იგი დიდი გარეზინი. რ¹⁸
არს სიკიმაჲ. სამხრით აგრძთ ღვანან იერი-
ოქოსა. მახლობელად მზის აღმოსავალით აგრძთ.
და შორავს იერიოქოსა ორმეტც და ათორმეტც
მილიონ: ხ¹⁸ ესე მთანი არიან. გებალი და გა-
რიზინი. მახლობელად იერიოქოსა ვ¹⁸ ორით
მილიონით აღმოსავალით მიახლოვბულად სა-
მხრით აგრძთსა მას:

2.1.2 აწ გამოვაცხადნეთ მთანი ესე იუთვლითა
წემამარიცუბითა. აქა ოღენ ამა იუავნ თქუმაღ
და გულის-ხმის-სუთფად ამის უღისა თხს: >>

-18] Desinit textus fere ad calcem col. 214: col.
214 b vacua relicta est.

SERMON
OF
EPIPHANIUS THE CYPRIAN

OF EPIPHANIUS,

THE BISHOP OF THE CITY OF CONSTANTIA,

WHICH IS THE METROPOLIS OF THE ISLAND OF CYPRUS,

WHICH HE SPAKE CONCERNING THE TWELVE PRECIOUS STONES.

TABLE OF ABBREVIATIONS.

I. Mss.

- A, ms. ms. 1141 (= 383 Taqaishvili) circa a. 970 of the Library of the Society for the Extension of Literacy among the Georgians (Tiflis).

II. Versions.

- Ar Armenian epitomes and texts ed. and tr. by R. P. Blake
C Fragments of the Coptic text ed. and tr. by H. de Vis.
G¹ G² Greek epitomes in S. Epiphani's opera omnia ed. G. Dindorf, Lipsiae 1859-62, IV. p. 225 ff, 233 ff.
L Latin text in CSEL 38. 2 (Collectio Avellana ed. O. Günther, Vindobonae 1898), p. 743 ff.

III. Editions.

- Dj. Partial edition of Georgian text by M. G. Djanašvili, Сборникъ Матеріаловъ для описанія Мѣстностей и Племенъ Кавказа, vol. 24 (Tiflis 1898), pp. 16-48.

IV. Conventional Signs.

- > indicates an omission in the Latin or other versions.
< > words conjecturally supplied in the Georgian text are inserted within angular brackets.
[] words which appear superfluous in the Georgian text are enclosed in square brackets.
(or,...) alternative renderings of Georgian words are inserted in the body of the English translation within round brackets with the word *or*, prefixed.
(lit....) literal renderings of Georgian idioms are inserted in the body of the English translation within round brackets, with the word *lit.* prefixed.
words in italics in the English have been supplied for the sense.
p. 3. The numerals in the margin refer to the pages of the present edition of the Georgian text.

SERMON

Dj.p.16:
p. 3.

OF

EPIPHANIUS THE CYPRIAN

OF EPIPHANIUS,

5 THE BISHOP OF THE CITY OF CONSTANTIA,

WHICH IS THE METROPOLIS OF THE ISLAND OF CYPRUS,

WHICH HE SPAKE CONCERNING THE TWELVE PRECIOUS STONES.

To my master, honored brother and partaker in my labors, Theodore the devout bishop, Epiphanius the bishop;
10 in the name of the Lord I greet thee.

The great gift of grace He gave and did not receive, when the Lord of Life asked the Samaritan woman to give him to drink, for He Himself was the Fount of Life. He came and sat beside the well, wearied from the road. He did her the
15 honor to converse with her and led her on the path of truth. Wherefore also His coming was in the flesh and to each and every one in connection therewith; and He bestowed that gift lavishly upon the human nature which was brought nto being by Him. Now each and all confess Him through

11 Cf. Jo. 4. 16.

ALF G, (8-10)

1-7 title>L 9 Theodore] Diodoro L 10 thee]> L
11 not] potius quam L 12 Life> L 13 Life] salutis L
14 He did ...19 by Him] L ut consequens ueritatis argumentum
corporalis suae praesentiae nequaquam prorsus excederet, ut ubique
simul humanae naturae, quam condidit, propria largiter dona con-
cedens, nunc eam quidem dignanter assumens, nunc etiam id, quod
eius est, ueraciter asserens, nec non et curam eius ac prouidentiam
gerens 19 Now each... 100.3 creature> L 100.3 His disciples..

the conjunction of one incarnation, one word and one will for all time and unto eternity. He is the true Son of God, who sought out his own creature. His disciples became like unto this one, and His servants bestowed gifts and received not aught from any one. Verily did the prophet Elijah 5 (Elia) make himself like unto his Lord; he asked of her Dj.18 who had not so much as one single measure of plough-land as though he had need of something: he asked of this widow, p.4 for he wished to fill this widow woman with his blessing and to feed her. 10

In this wise, then, thy honored virtue demands of my insignificance yet more *than this*, since thou wishest to make me a gift of this thy grace which is with thee by giving more than thou receivest. Thou too hast made thyself like unto thy fellow-workers: thou multipliest by the offering of 15 prayer to God my powers for thy needs. If one gave not from the horn of plenty when there was a lack of oil in the cruse and a want of wheat in the jar of misery, who then would be able to be generous?

But thy honor hath requested me, as is written in that 20 book of the oracular tablet of the law, which is adorned with the stones after their order. This lay on the breast of

5 I Kgs. 17. 10 ff. 17 Cf. I Kgs. 17. 12. 20 Exod. 28. 16-20 (39. 9-19).

ALF

6 his Lord] L about the same with different words and order; before 6 Lord + praecedens L 6 he asked... 8 of something [L modum quidem necessariae rei competenter efflagitans, super id aut quod necessarium erat, eius, quae in se morabatur, largitatem benedictionis insinuans 9 He asked ...10 feed her] L qui panem quidem poscebat uiduam, sed occasione petitionis huius benedictionis opulentiam commodabat 12 since thou... 13 with thee > L 14 Thou too... 15 workers] cooperante L 15 before offering + iugiter L 16 My powers for thy needs > L 16 If one... 19 be generous] L capsaces quidem olei indeficiens ex paruo praestabitur, hydriae uero farinae supra modum largitatis copia conferetur 20 after me + in principio L 21 that book] L epistulam tuam — recte, but error probably goes back beyond the Georgian the oracular tablet of the law] L rationali et passim 21 which is.. 101. 2 high priest] L de lapidibus, qui in superhumeralis rationali pontificis tunc super pectus Aaron apponi praecepti sunt

Aaron (Ahroni) the high-priest. Now please to behold that thy virtuous self may know what names the twelve stones have, in what places they are found and what potency is in them ; how the names of each of the twelve tribes are inscribed upon 5 them, or how the concept was evidenced in them after the likeness of the divine liturgy, since the high-priest by the names of the stones satisfied the needs of the people.

But, as I have said above, it was utterly impossible for me to conquer all this difficulty by mind, and it was unat- 10 tainable for me to fulfill (*lit.* find) so great a request, just as was the case with the widow woman in view of her poverty and destitution ; but, just as for the widow through the blessings of Elijah there ensued a growth and an increase and even an abundance and as the Lord asked of the woman 15 of Samaria the palpable water, in His mind He clearly bestowed on her great gifts.

p. 5.

So, too, myself, who am scant of understanding and most insignificant in wisdom and knowledge and unpolished of speech, hast thou made strong by the laying-on of hands, 20 and by thy prayers hast thou filled me also from every side, just as was the merchant, rich in all things, and just as Elijah (Elia), amid the land parched by drought, brought down from above streams of rain, and just as many others of the righteous and of the prophets, whose son and disciple art

Dj. 20

ALF

1 Now please to behold > L 1-2 that thy virtuous self may know] L ut ... exponam after 2 names + L colores et species the twelve stones] L eorum 3 what potency is in them > L in what places ...found after 6 liturgy L 5 concept...6 liturgy] L contemplationes quas ad diuinum cultum referant 6 since the ... 7 the people > L 8 I have said above] L memoravi it was utterly impossible ...102, 4 thy prayers] L tamquam praefatae uiduae propter inopiam difficilis erat horum prorsus inventio ; uerum, sicut illi per benedictionem miranda res accidit et Samaritanae pro <a> qua sensibili mysteriorum domini munus ostensum, sic nobis <mi> nimis sapientia atque scientia ac sermone constitutis undique facultas est attributa uelut ex multis imbribus fertili largitate diffusis Heliae precibus aliorumque prophetarum, quorum tu filius discipulus et successor uenerabilis approbaris, accipiens aequae ut illi a domino gratiam eamque nobis orationibus tuis impertiens

thou also, so, too, thy reverence was made worthy of being their equal. From them hast thou received unbounded riches, with which the Lord hath endowed thee, and thou hast bestowed upon us yet more through thy prayers.

Now shall I, too, begin the exposition of thy commands, 5 but I implore thy honorable self not to blame me for the attempt, which may be a matter beyond me, but, in obedience to thy urging, though it be beyond my power, I begin to recount.

In the first place they are arranged by fours (?), for the 10 stones were set in four rows, which were placed on the oracular plate of the law. And the plate of the law is itself four-sided, a span in depth and a span in breadth. In the first row, the first stone is the sardion (sardioni) and after it the topaz (tbazioni) and then the emerald (zmuri). In the second 15 the chalcedony (kark'edoni) and the sapphire (sap'ironi) p. 6 and the jasper (iaspini). In the third, the ligure (lugyriani), the agate (akatey), the amet hyst (amet'ystoni); and in the fourth, which is the last of all, the jacinth (iakint'ey) and the beryl (byvrili) and the onyx (p'rtskhili). 20

These are the twelve gems arranged on the oracular and legal plate, each arranged according to its place, inserted Dj.22 and fixed.

10-20 cf. Exod. 28. 6-20

ALF (1-7) Ar (12 f)C (25 f)

5 Now shall... 9 recount] L unde iam de his incipiam dicere, primum quidem ueniam poscens et propositi mei studium patfaciens, licet inualide dissertationis possim referre sermonem 10 they are arranged by fours] scriptus in quattuor uersibus L 10-11 the stones were set>L 13 depth] longitudine L 14 row uersus L 16 chalcedony] carbunculus L after 14 second + uersus L, as after 17 third and 19 fourth 19 jacinth] chrysolithus L after 22 plate + L quod in superhumerali pontificis ponebatur each arranged> L after 22 inserted + L quorum differentias locaque dicemus 23 and fixed> L

1. THE GEM SARDION (SARDIONI).

The sardion, which is found in Babylon, whose appearance is red like fire or like blood, is so called and is given the name of a fish, for the color of this fish sardion is the color of blood. When they dry this fish, its color becomes like that of blood and through the similarity of its appearance the name sardion is given to this fish. It is found in Assyria. The gem itself is sparkling and it has healing power. The leeches take it and employ (*lit. put*) it as a remedial agent and they cure tumors and running ulcers and other wounds incised by the sword. They make a decoction of it and use it as a liniment and by the application (*lit. anointing*) thereof the lesions become healed.

There is another stone, which they call sardion-p'rtskhil (sard-onyx) and some call it molok'as because of its color and potency, which has a resemblance to the beet; for those who drink the water, his belly ceases to become swollen (*lit. becomes young again*) and he receives relief. Its color is that of green verdure and, according to whether moisture is present, its greenish hue becomes more brilliant, especially in the summertime and during Eastertide.

There is another stone as well, like unto these, which they

ALC G¹³ Ar

1 title >L 2 sardion ... 5 blood] the Georgian is very corrupt; I have emended freely on the basis of the Latin 5 When they ...6 blood> L 7-8 It is found in Assyria] L in Babylone uero, quae est apud Assyrios, gignitur 8 sparkling] L perlucidus it] L cuius sucum 9-10 take ...employ ...agent] L super ...linientes sedant 11 incised by the sword] L quae per incisionem ferri proueniunt 11-12 They make ...liniment] see above l. 9 12-13 and by the application ...healed> L 14 stone which they call> L 15 because of ... 16 beet> L 16-17 for those ...water> L 17 his belly ...18 relief] L sciens attenuare pinguedines; thereafter + L ipsius autem forma est 18-19 Its color ...verdure] L subuiridis aliquantulum 19 and according to ...21 Eastertide]L potentiorque magis circa uerni temporis initium, quando pascha celebratur 22 stone ...they call> L

call *sardakad* (*sardachates*), which is entirely of a whitish tinge, somewhat like that of the stone agate (*akad*), and it itself has a certain sheen; as they say, it *drives out* evil, and they call it the bringer of peace.

2. THE GEM TOPAZ (TBAZIONI).

Dj. 24 The stone topaz is bright red in appearance and is similar to the gem which they call chalcedony (*kark'idon*). The stone topaz is found in the city which is called Tobazey in the land of India (*Hindoet'i*). It was found thus. The stone-cutters were cutting stone and it was found in a stone 10 which they were cutting. When they saw the lovely color of this stone and its marvellous appearance, they took and sold it to some merchants of the Alabastrians, for the country of the Alabastrians is near to India. They received for it from the Alabastrians a small price, and gave them 15 the gem topaz: the Alabastrians came to the city of Thebes (*T'ebay*), which is in Egypt. They sold it for a price greater than that which they gave. The Thebans offered it as a gift to the king who at that time was in that city and he took the topaz gem and placed it in his crown, just 20 in the middle of the forehead.

ALC G¹² Ar

1 which is ...2 tinge] L circa quem lapidem albus quidam circulus apparet 2 and it ... 3 evil] L quem hi, qui fabulosa confingunt, mala fugare pronuntiant posse: the Georgian is corrupt 5 The gem tbazioni] L de lapide topazio and passim 6 bright red ...7 the gem] L rubrum post lapidem, i. e., brighter... than the stone 7 kark'idon] L carbunculus 8 the city which is called Tobazey] L in Topaze ciuitate 10 It was found ... 11 were cutting] L inuentus est ... in corde lapidis ab his, qui ibidem lapides tunc caedebant 4 lovely color,... 5 appearance] L quem ...splendidissimum; thereafter + L delectati pulchritudine eius 12 they took it] L lapidem caesores ...ostenderunt 13 after first Alabastrians + L paruoque pretio 13 for the country ...17 Egypt> L 17 They sold ...18 gave] L Alabastri quoque Thebaeis pretio distraxere maiori 18 after Thebans + L nihilo minus 19 as a gift> L 19-20 king, ...he] L reginae, ... illa

On trial the stone is found to have the following property; when it is ground on the leeches' whetstone, it does not exude red liquid (*lit.* water) from the grinding after the likeness of its own color, but its fluid (*lit.* dust) is white, of the color of milk, and it fills many vessels, as many as the physician desires who gives to drink of the stone. And when the dust has been collected, he weighs the gem; not only has it minished in no wise, but it has the same weight (*lit.* equality) and appearance and circumference: such as they were, so has it still and has not lessened.

It has a beneficial working in disorders of the eyes; if one should drink its water, it avails for the short-sighted and for those with darkening of the vision and, if any one eat of the sea-grape (*lit.* lake grape) and be poisoned by its bitter principle, the leeches give to drink of the powdered stone and they cure him.

3. THE GEM EMERALD (ZMURI).

The gem emerald and the agate (*akatey*) are green in appearance, but there is in their color a noticeable difference (*lit.* difference of choiceness); for the emerald emits a sparkle, while the agate is merely green. They call some of these stones *Neronianos* and others *Dumentianos*. The *Neroni-*

ALC (1-15) G¹² Ar

1 on trial > L 3 liquid] L *sucus* from the grinding > L
 4 dust] L *sucus* white > L 5 it fills] *ms.* *fillest* 5-6 the
 physician] L *hi, qui terunt* who gives to drink > L 7 dust]
 L *sucus* has been collected] L *elicitus* he weighs ...
 8 wise > L 9 and appearance > L 10 lessened] L
inmutatus 11 It] L *hinc autem sucus elicitus* after eyes +
 L *itemque* 12 its water > L before 12 avails + L *ualde*
 the short-sighted ...13 vision] L *qui aquosa rabie tenentur*
 and if ...15 bitter principle] L *qui ex uva marina uehementer*
insaniunt 15 the leeches ...16 cure him] L *huius enim lapidis*
sucus medicorum periti talibus tribuunt 18 and the agate]
 L *qui est prasinus* (*misprint in text*) 19 in their color] L in eis
 noticeable] L *quaedam* 20 for the emerald ...21 green > L
 22 stones > L *Dumentianos*] L *Domitianos*

anos has a deep shade of green and is fair to behold; they call it Neronianos for this reason: they say that the emperor Nero (Neron) took oil of a green hue which <....> is liber-
 khias, and others say that he collected milk of almonds and
 many other oils of a green color and watered the mountains 5
 where there were a quantity of boulders and stones which
 were thus dyed. Others said (sic) that he took the oil dument-
 p. 9 tiononi and poured it into vessels of copper, and when the oil
 stood for a long time in these vessels of copper from the rust
 of the copper the oil became green. With it they watered the 10
 mountain whose rocks were green in hue, and, when the oil
 came upon them, they became much more green and spark-
 ling. It is called Dumentianon, however, because Dumentianos
 was a king of that time, the son of Vespasianos. These were
 they who captured and wasted Jerusalem: haughty, cove- 15
 tous and selfish were these kings, Neron and Dumentia-
 noz, in their days. Thus they sought to find the precious
 stones.

ALG¹² Ar

1 has] L lapis amarus est is fair to behold] L splendens ac
 uibrans 2 they say] L putant 3 took> L oil of a
 green hue ...liberkhias] L oleo Spano uiridi uel Libyrtino
 4 say> L he collected ...5 green color] L amygdalino,
 alii susino 5 and watered the mountains] L praecepisse mon-
 tem rigare 6 where ...7 dyed> L 7 others said] L
 alii uero nequaquam, sed aiunt he took ...8 copper] L
 Neronem uel Domitianum oleum in vasis aeneis Nicaenis immit-
 tere 11 whose rocks were green in hue> L 12-13 spark-
 ling] L perspicuitate; thereafter + L alii uero minime, sed uocatum
 fuisse Neronem quendam memorant antiquum artis pinariae scien-
 tissimum et in huiusmodi lapidis peritia ualde callentem, qui ad-
 inuenit hanc smaragdi necessariam speciem, et ex ipso Neronianum
 primitus appellari 13 It is called Dumentianon, however]
 L eo uero modo, quo diximus de Neronianis, et de Domitianis ad-
 uertendum est 14 king] L imperator of that ...Vespasia-
 nos] L post Vespasianum et fratrem suum Titum These
 were ...15 Jerusalem] L qui (Titus) uastabat Hierosolymam
 haughty ...16 Dumentianos] L amatores autem uanarum rerum
 hi principes extiterunt, Nero scilicet atque Domitianus 17 in
 their ...18 stones> L

Others say they are found (sing) in the land of India (Hindoet'i), and are (sing.) brought from thence. Others say it is found in Ethiopia in the river Pison. This statement of ours that the emerald is found in the river P'ison the Scriptures confirm; they say « the river P'ison flows around (*lit.* embraces) the land of Evilat'. There is the precious gem agate (akatey), porphyry (dzoceuli) and the onyx-stone (kapoeti).»

The river P'ison is called the Indos in the language of the Romans (P'romini), but the Brahmans (Baramini) and the Bugaioi (Bogielni) call the P'ison Gangey. The older writers (*lit.* historians) of the Romans (P'romini) call the Ganges the river which flows around the land of Evilat', and they say that Evilat' is outside of India. It runs along by Ethiopia (Et'iope), which is near the sun's setting, for this is great Ethiopia. It runs along by Ethiopia, and joins with the ocean (ukianos). For the gem dzoceulis p'eri also is found here in the river, when earthquakes (*lit.* upheavals) make paths for themselves through the rolling districts; in such places are the Ethiopians settled.

Aquila (Akyla) the translator, however, did not call the green stone, which is termed in Genesis akat, either akat or green or zmuri (emerald); but, since he was well acquainted with the language of the Hebrews and with their interpretation,

5-8 Gen. 2. 11.

ALC (14 f.) G¹² Ar

1 Others say ... 3 P'ison] L sunt et alii smaragdi, unus quidem in India nimis Neroniano consimilis, alter uero in Aethiopia, qui et in Phison flumine reperitur 4 the river > L after 5 P'ison + L ipse est qui 6 the precious gem agate] L lapis prasinus 7 porphyry ... onyx stone] L sed et carbunculum illic esse testatur 9 Romans] L Graecis; thereafter + L a barbaris uero et Euilaeis Bariminas Brahman] L Indis 10 the older] L pluresque 11 Romans] L Graecorum 12-13 they say ... India] L Euilaeos autem dicunt interiores Indos 13 It runs along by Ethiopia > L 16 For the gem ... 19 settled] L propter quod et carbunculus lapis cursu fluminis huius attractus in locis proicitur, quae sunt circa Libyam, ubi nominati superius Aethiopes commorantur 20 call] L interpretatus est 21 which ... akat > L 22 well-acquainted] L usus in superficie with ... 23 Hebrews > L their] L Hebraica

he found one place in which the name of the stone was written bdelion, for which the seventy translators said: «from hence comes the stone akati», which is of a green color, which the Greeks call prasinus, which in the language of the Georgians is termed green color (mcuanis p'er). And 5 Aquila says: «here is the gem bdelioni», and, being translated, bdelioni is «savor of sweet odors», which the river brings down from the land of India.

There are many other stones as well like unto the emerald, which are found each in its own country: some are 10 sparkling by nature and green; some are hard and some are soft; some are found in the land of Ethiopia and some in the land of India.

We have this further statement to make, moreover, that there is a certain mountain which Nero watered or one 15 which Dumentianos watered [or] as to what country it is in. This mountain is in the country near the Red Sea, when one desires to make a journey by vessel to the land of India. For there are various countries in India and in these many countries there are nine kings and these are the names 20 of these countries and of their tribes: Alabastrians, Home-

1-7 Gen. 2. 12

ALC G¹² Ar

1 one place] L in Hebraeo 2 bdelion] L bodallin 2-3 from hence ...akati] L ibi inuenitur lapis prasinus 3 which is ... green color > L 6 here is] L ibi inuenitur being translated > L bdelioni] L bidellion 7 'savor ...odors'] L unguentum quoddam sive incensum 7 the river > L 8 brings down] L defertur the land of > L 9 there are ...13 of India] L sunt autem differentiae smaragdi octo, quantum potuerunt singuli reperiri, naturaque eius cum sit uiridior et austera, tamen hi, qui sunt ex Aethiopia vel India, hepatis, id est icoris, similitudinem referunt before 15 Nero + L aliquando after 16 watered + L sicut sermone uulgatum est 17 in the country] L introrsus after Sea + L quod sic appellatur 18 by vessel > L 19 For there ...India] L quarum gentium differentiae quam plurimae sunt and in these ... 20 kings] L olim quippe Indi in nouem regna fuerant disparati; thereafter + L sicut fama celebratum est and these are ...21 tribes] L id est

rites, Aximites, and near them the <A> dulatians, the Dj.3
 Bogi <ans>, the Tavanians (*ms.* Bogitavanelni) the Asa- p.11
 beians, the Dibenians, the Leledibenians. Now; however,
 other names have come in (*lit.* changed) through immigrants
 5 from many places: in the first place, the Hindobeni; these
 came from the land of the Fish-Eaters; the Sirindibenians,
 who came from the land of Evilat'; of the other places we
 shall speak when it shall be proper *to do so*.

Now, however, we shall speak of the mountain where
 10 the gem emerald is found. It is under the dominion of the
 king of the Romans. The name of the mountain is called
 emerald (*zmuriani*, *i. e.* *σμαραγδινός*). It is like an off-lying
 island and is opposite to Berenike, the point of departure
 for India, when one goes to the Thebaid and lies off in the
 15 sea, about one day's sail by vessel, *i. e.*, about eighty miles
 (milion), and is contiguous to Beronike near the so-called Ivory
 Coast and is the hands of the tribe of the Blemmyes (Bley-
 nielni), who rule many other places as well. At present strange
 heathen tribes extract (*lit.* cut out) the stone emerald and
 20 put it on the market.

ALC G¹² Ar

1 <A> dulatians, the Bog<ians>, the Tavanians *ms.* du-
 latelni: bogitavanelni:] L <A> dulitibus (*corr.* Günther),
 Bugaeorum, Tauanorum 2 Asabeians] L Isabenorum 3 Di-
 benians] L Libenorum 3 the Dibenians, the Leledibenians]
 L Dibenorum cum Ichthyophagis et Sirindibenorum cum Euilaeis
 3 Now, however ...7 Evilat'] L sed nunc multo plures sunt,
 quippe diuisi a societate, quam inter se prius habebant, Dibenii
 ab Ichthyophagis et Sirindibeni ab Euilaeis 7 of the other
 ... 8 do so] L de his autem, cum rursus eorum ad loca uentum fue-
 rit, historica narratione referimus after 10 is + L tunc
 11 The name ...13 island] L smaragdinum uero sic uocatur natu-
 raliter insula modica 13 the point of departure] L portus
 14-15 and lies off in the sea] L quae a continenti terra Thebaica
 distat after 15 vessel + L prosperum 15 about] *ms.* son
 >L 16 near ...Ivory Coast] L quae sic appellatur, regioni Ele-
 phantinae nec non et Telmi 18 who rule ...as well> L at
 present ...20 the market] L corruerunt autem montis huius me-
 talla suntque metalla alia in ipsorum barbarie Blemmyorum iuxta
 Telmeos in montibus constituta, quae nunc effodientes barbari
 smaragdus incidunt

The property of its color is that it reflects like a mirror, and knowledge of the future is gained by its revelations.

4. THE GEM JACINTH (IAKINT'EY).

The color of the jacinth is shining like to fire, like to the *p'anaki* in its redness. It is found in the regions of the Carthaginians, who are Libyans, in what is called Afrika (Ap'rikey). Others, however say that this gem is found thus: p. 12 it does not show its brightness by day, but by night it shines like a lamp from afar and, like a glowing coal, it emits a radiance and like a blazing furnace, and *this* is at once 10 depressed by its being laid upon the flame (?) and, like a glowing coal, it has a mixed (*or*, completely) white tint. Through its luminosity they behold the gem from afar; sometimes it is like a glowing coal and sometimes like murk, and by its appearance they recognize the color of this gem 15 and go and find it by the brightness it emits. He who carries Dj. 32 it and does not know what stone it is wears it outside and not within his garment. Through the shining of its light the luminosity it emits reaches distant places. They call it 'glow-

ALCG¹² Ar

1 its color] L huius lapidis after mirror + L dicitur et ab his, qui fabulosa confingunt 2 and knowledge ...revelations] L praescius esse futurorum 3 jacinth] L carbunculo et passim 4 shining like to fire ...5 in its redness] L rubricae nimis acutissimae like to the *p'anaki*> L it is found] L nascitur 8 show its brightness] L videri before 9 emits + L naturaliter 10 and like ...11 white tint> L 13 through its luminosity ...16 it emits] L et hora quidem sicut carbo ignis accendi, hora uero desinere, ita ut splendorem eius, qui hunc lapidem quaerunt, eminus intuentes ob hoc ipsum, quod per interualla comparet et rursus extinguitur, eum esse cognoscant pergentesque ad eius fulgorem ita reperiant 17 and does not know ...it is] L eum latere non potest 18 wears it ...19 places] L nam quibuslibet vestimentis occulat, splendor extra vestimenta conlucet before they + L unde

ing coal' (i.e. carbo, ἀνθραξ), because such is its light and brilliant sheen.

The property of the gem jacinth is this that, should one be given to drink its dust or drink what has been ground off it, his soul is awakened to just words and, if any one take it in his mouth, he will dispense a just and upright judgment. It is like a spark but just fallen out of the fire.

There is another stone like to this which is called chalcodony (kark'edon) : in its color it is like these gems, for they find it in these same places. Something equally wonderful in appearance is that gem which is called in the sacred scriptures *dahnag*, (green), which comes from the river P'ison. This gem is found in Africa (Ap'rikiā) also, and the manner of its finding is thus ; the river P'ison debouches into the sea to the southward <and> by the western side of the ocean, for the ocean surrounds all the quarters of heaven and in the west the river P'ison joins with the ocean, near the land of the Libyans. For thus saith the sacred scripture : « A river went forth from Eden (edemit'), and was divided into four branches (*lit.* heads) : the name of the one is P'ison, which encircleth the whole land of Evilat'. There there is gold and the gold of this land is good, and there are (sing.) the carbuncle (ant'raki) and the porphyry (dzoceuli) and the onyx-stone (kapoeti) ».

18-24 Gen. 2. 10-12

ALCG¹² Ar

1-2 because ...sheen] L ob hanc scilicet causam : thereafter + L parumper autem et cetera unius ita lapis uocatus huic uidetur esse consimilis. dicunt autem cetera unius quidam et uinariū, quod instar uini flauī coloris existat . . . 3 The property ...7 the fire> L 8 another stone] L nihilominus 10 Something-equally wonderful ...12 P'ison] L nec mirum, quod diuina scriptura in Phison eum (sc. chalcodonium) flumine esse pronuntiat 12 This gem ...14 is thus] L cum possit et in Africa reperiri after 17 P'ison + L ut diximus after 19 Eden + L ad irrigandum paradysum after 19 and + L inde 20 branches] L initia 21 which] L iste est, qui 22 good] L optimum 23 porphyry] L lapis prasinus and the onyx stone> L

X 5. THE GEM SAPPHIRE (SAP'IRONI),

The gem which is called sapphire is of the color of porphyry (dzoceuli). Like porphyry, the gem sapphire is of a black color similar to the color of the *bnobi*. There are many other gems similar to the sapphire; the one they call basilikey (i.e. βασιλική), the others k'riisey (i.e. χρυσή) and the <a>tikey (i.e. Ἀττική), which are not so fair to behold: their colors are somewhat less beautiful. As I think, they say that these are in India and Ethiopia, and they stand in order round the altar (lit. place of idols) of Dionysus (Dyoneyses), although it is not credible what they say, that there are 365 steps (bat'mon); all are of sapphire, and each of these is a complete step (bat'mon) of sapphire stone and they are joined one to another by chains. For this is the marvellous stone of kings, and fair and desirable to behold; hence some give it the name of alek'siponon (i.e. ἀλεξίπρονος).

The property of this gem is that when one takes its dust and mixes it with milk, it heals scabs, swellings and tumors. It is written in the law of Moses that, when he beheld his vision on the mount, « there stood beneath his feet a heavenly body made of sapphire stones ».

20-21 Exod. 24. 10

ALC (1) G¹⁸ Ar

2 the gem... 4 bnobi] L Sapphirus lapis dicitur in modum purpurae, quam blattam uocitant, cuius est pressior species after 4 are + L vero 5 the one ...7 <a>tikey] ms. tikey: L est enim in ipsis regalis auri punctis intermicans 8 their colors ... beautiful] L sicut purus illè lapis 8 as I think ... 9 there are] L et hic fortassis esse dicitur 9 and they stand ...round > L 10 the altar ...Dionysus] L propter templum Liberi patris apud Indos 12 all are ...sapphire stone] L omnes ex lapide sapphiro 13 and they are joined ...14 by chains> L 14 for this ...15 of kings] L in ornamentis autem suis et monilibus reges utuntur eo uel maxime, quia mirabilis est atque pulcherrimus atque gratosus 15 hence some ...16 alek'siponon] L unde et nonnulli uocauerunt eum monilis ornatum 17 the property of this gem is] L pellit etiam dolores when one ...18 tumors] L nam si teratur cum lacte, medela scabiosis et ulcerosis efficitur linitus super loca, quae fuerint uulneribus asperata; after tumor + ms. and a swelling 20 there stood ..21 stones] L ueluti super lapide sapphiro fuisse declaratam

6. THE GEM JASPER (IASPINI).

The jasper is a gem whose appearance is similar to that the emerald. It is found in the immediate neighborhood of the river T'ermagondos and near Iamant'isa—not that which is in Cyprus, for in nature there are many places which they call Amat'usion.

Its appearance is green in color, like the emerald but to a slight extent like that of the *bnobi* and from within it emits a green color like that of copper *rust*. Those make use of it (*lit.* adorn themselves with it) who desire to adorn their persons, as is stated in the fables.

Dj.36

There is another stone, redder than the waters of the sea <and> darker than flowers.

There is yet another stone, which is to be seen in the caves of the mountains of [S]ide[sia], which are in Phrygia. Its color is that of blood and like that of mother-of-pearl (*lit.* root of pearl); it is brighter, of the color of wine. It is like the gem amethyst, but it is ruddier.

They are neither of one color nor of one potency; there is another stone which is brighter and like to flame, and

ALG¹² Ar

2 jasper] L iaspide 3 in the immediate neighborhood] L apud ostia 4 T'ermagondos] L Thermodontis Iaman- t'isa] L Amathunta 7 Its appearance ...emerald] L sub smaragdo est interuirescens but to ...8 bnobi] L sed obtunior et obscurior 8 and from within... 9 green color] L interiusque corpus habet uiride 9 Those make use ...11 fables] L delectantur etiam phantasiae, id est speculationes, huic insidere sicut asserunt, qui fabulosa commemorant. 12 There is another ...13 than flowers] L est et alia iaspis albidior quam mare, flore uero tincturaque pressior 14 is to be seen > L 15 mountains, ...are] L montis, ...est 15-16 Its color ... 16 mother-of-pearl] L reperitur similis sanguinis cochleae 15 brighter ...114.1 smoke] L rarior est et albidior quam aer fumi- <nec> nimis effulgens nec impar; thereafter + L item caeruleae uibrationis, ueluti si tempore hiemis de terra uapor aut nebula austro desinente consurgat. alia, quae glaciei similis est

[is] whiter and more brilliant than smoke. And some of the fables say that the stone makes people rational. This is found on the borders of Georgia (K'art'lis) and Hyrcania (Gorganet's) and the land of the Caspians, where are the tribes (*or*, heathen).

5

There is another (*lit.* second) jasper, not of great brilliancy, and of a green color and there are speckles inside the stone and another gem jasper also which they call upavlios (opal).
 p. 15 It is like snow and like the foam of the sea, as though one had mixed blood with milk, as the Massagetæ (Mask'at'i) drink and, as they tell us, those who find it bring fear on the villages or cultivated fields.

7. THE GEM LIGURE (LYGYRIONI).

Where the ligure is found we were unable to discover, either among those who began to express this nature (*i.e.*, 15 the natural scientists), or among others of the ancients who have displayed zeal in this matter, but we have heard this name, which they call ligure. Those who speak correctly and use well established expressions (*lit.* language), call it ligure, and, as I think, this ligure, as we find it in the 20
 Dj.38 divine books, has had its name (*plur.*) changed.

ALG¹² Ar

1 and some ... 2 rational] L ab his, qui fabulosa confingunt, phantasiis dicitur esse remedium 3 on the borders ...Hyrcania] L ab Hiberis et pastoribus Hyrcanorum 4 and the land of the Caspians] L qui circa Caspium solum lacumque consistunt 6 There is ... 7 the stone > L 8 upavlios] L oppallus 10 drink] L potare sunt soliti after 11 us + L qui fabulosa referunt those who find ...12 fields] L bestiae in agro metuunt aliqua portenta. 15 those who ...this nature] L a physiologis, id est naturarum scrutatoribus 17 but we have ...18 ligure] L invenimus autem laggurium sic appellatum lapidem 18 those who ...20 ligure] L quem nonnulli pressiore locutione liggurium uocant 20 as] L fortassis as we find... 21 changed] L quoniam quidem diuinae scripturae nonnulla nomina aliter immutarunt

For they say that the gem emerald (zmuri) is green in color (*i. e. πράσινος*) and different names are given to different stones; they called the lygyrion lagyrion. Although the localities where it is found are hidden from us, we infer 5 that it is found in the Thebais (T'ebais), concerning which they said that there are cliffs there, and that in these cliffs the gems are quarried. They call this stone asklepion /rom a king of the Egyptians and there are in this stone as it were 10 non. And these veins are of a green color and we are to understand that these veins are in the rock from which the gem is quarried. When the gem is cut out of the cliff, the veins appear still more beautiful because of their criss-crossing.

And when one has in very truth made investigations about p. 16
15 this name, lygyros is the name of an animal which they call lygyron, which is of the color of the wild cow, like to the red heifer, and on the tip of its tail it has a bunch of hair which gives off a greenish reflection. It is called lygyroz, (*i. e. λύγρος οὐρός*) which being interpreted is lygyrioni-
20 tail.

ALG¹² Ar

3 they called ...lagyrion] L et liggurus quidem uel etiam laggurus, si ipse sit ligyrium 4 are hidden] L nescitur we infer] L arbitrati sunt before 5 Thebais + L superiore 6 said] L affirmant that there are cliffs ...8 Egyptians] L aliquos lapides ex lapide hoc in aede Asclepii, quae sic appellatur, in Memphi Aegyptia reperiri and there are ...9 kerinon] L in quibus sunt ueluti notae intermicantes, non sicut ophietae, sed habentes puncta iuxta cerinum lapidem sic uocatum 10 And these veins ...13 criss-crossing] L puncta sunt uiridantia ita, ut intelligamus in profundo lapidis huius uenam esse lectissimam 14 And when ...15 this name] L sed et adhuc lucidius et speciosius haec petra uidetur sumpsisse cognomen 15 lygyros ...16 lygyron] L explanatur enim liggurus a quodam animali, quod liggium nominatur 16 which is ...17 red heifer] L habens colorem pulli bubali uel buculae rufae 17 and on the tip ...18 greenish reflection] L cuius cauda modica est et habet puncta quaedam uiridantia 18 It is called ...20 tail] L propter quod et lapis liggurus idem liggi caudam uocatur

But I was astonished as I laboriously worked out from the divine scriptures the precise adornment of beauty, such as they made for a king in his crown and in the tunic of the priest and how these precious stones are found and *how* they set them as brilliants, more particularly the jasper, 5 as a most special adornment, in which was the power of foretelling future events (*lit.* marvel). We have mentioned above the jacinth, as I say, and the emerald, the amethyst and the agate and the beryl (*bivri*) and the chalcedony, as these gems are called. 10

The gem jacinth is not mentioned anywhere, although it is most marvellous and precious, and, as I think, by that which they call *lygyron* in the sacred books they mean the Dj.40 jacinth. The gem jacinth is of many types, and is thus more precious than many stones. For in the divine scriptures it 15 is stated that they make the adornment of hyacinth (*iakint'isa*) and purple. We find the color of the gem hyacinth (*iagund*) is red and of the shade of honey and the hue of ashes. There is another stone similar to this, like the color of the sea, and yet another which they call *rodyos* (*ῥοδι-* 20 *αιος*) and another which they call *natibos* (*νατιβος-nativus*)

ALG¹² ArC

before 1 **astonished** + L uehementer **as I laboriously worked out** > L 1-2 **the divine scriptures** ...10 **are called**] L *cur scriptura diuina curans ad ornatum decoremque pulchritudinis regalium sertorum et uestimentorum pontificalium uti lapidibus pretiosis et nonnullorum, qui multum erant noti manifestique, commemorans (carbunculi dico et smaragdi, amethysti et ahati, berylli et chrysolithi)* before 11 **the gem** + L in horum dinumeratione 12 **and, as I think**] L *ut animaduertamus* **by that which** ...13 **the jacinth**] L *ne ligyrium forsitan hunc diuina scriptura cognominat* 14 **and is thus** ... 15 **stones**] L *quanto enim quis inuenitur colore profundior, tanto est aliis necessarius* 15 **For** ...19 **ashes**] these two sentences in inverse order in L 17 **We find** ...6 **red**] L *hyacintho uero uel callaino purpureus color est aliquanto consimilis* 18 **and of the shade** ...19 **ashes** > L 19 **There is** ..20 **the sea**] L *et praecipuus quidem lapis hyacinthus thalassites appellatur, eo quod tranquilli maris similitudinem referrat* after 20 **rodyos** + L *alius oppalius* 21 **and another** ...117.2 **k'avnieyos** > L

and another which is like to the color of water which they call k'avnieyos (*χαυνιαῖος*), and many other stones as well p.17 are similar to this gem in their whiteness, and others besides of different colors. These stones are found in the inner 5 regions of the heathen, which are the Scythians.

As the ancients say, Scythia lies in the districts to the north, in which are the tribes of the <G>eti and Yni [L]arii and Arani unto the Germans and the Amazons. Beyond them lies a waste, which they call Great Scythia. There 10 there is a gorge, great in depth and dark, into which no man can descend. Mountains wall it round about: their summits are massive cliffs, and sheer from the base to the crest of the peaks. Should one wish to take his stand on them and look down, it is impossible to behold the jacinth since, 15 in view of the great depth, darkness shrouds the bottom and there are great terrors *there*.

In the depths of this dark abyss, they say, is the gem jacinth, and the men who come by the command of kings (*lit.* royal persons) to find and bring back (*or*, obtain) the gem 20 jacinth, since they cannot descend into the gorge because of its depth, yet through the fear evoked by the commands of the kings they are eager to find the gem. Thereupon they Dj.42

ALCG¹² Ar

2 and many ...3 whiteness] L rursus alius perileucius
 3 and others ...4 colors> L 4-5 the inner regions of the
 heathen] L interiore barbarie 6 say] L soliti sunt ...appellare
 6-7 the districts to the north] L cunctam septentrionalem
 plagam 7 the tribes of > L <G>eti and Yni, [L]arii and
 Arani ms. etelni daünelni: L Gothi et Dauni, Uenni quoque et Aarii
 8 lies> L 9 which they call> L 10 and dark> L 11 moun-
 tains ...13 peaks] L montibus namque saxosis hinc atque
 inde uallatur before 14 look + L tamquam de muris It
 is impossible ...16 terrors there] L solum conuallis perui-
 dere non possit sed a profunditate caligo tenebrosa ueluti chaos
 alicuius occurrat 18 come] L mittuntur the command of> L
 after kings + L iuxta comanentibus 19 to find ...20 ja-
 cinth] L ad istorum lapidum perquisitionem 20 since they
 ...21 depth> L 21 yet through ...22 the kings] L se-
 cundum dispensationem necessitatis sibi commissae. they
 are ...the gem> L 22-118.1 Thereupon they bring up> L.

bring up and slaughter lambs, flay them and cast *the carcasses* into the depths. The gems adhere to the flesh and, so they say, the eagles which nest in the crags, uneasy because of the hunger of their fledgelings, scent the odor of the carcass, descend into the blind darkness of the abysses and bring up the carcasses of the lambs on to the summits of the mountains. 5

p. 18 As the eagles devour the carcasses of the lambs, the gem jacinth remains there in the inaccessible places (sing.) of the mountains. The men who have come thither to find the gem jacinth mark and observe the place, and sit on the summits of the mountains: They see the place where the eagles are devouring the carrion, and sit and watch till they devour it, and when they fly away and depart, then *the men* come, collect the gems and clean them from the carcass which the eagles have brought up, take them away and hand them over to the kings who sent them thither. 10 15

In this wise they find the jacinth, which itself is multicolored and precious and has the following property. When one takes this stone and lays it on glowing coals, the coals are extinguished and the stone is in no wise harmed nor even 20

ALG¹² Ar

after 1 cast + L e saxis 2 into the depths] L in illud chaos conuallis immensum 3 so they say + L with preceding clause which nest] L sursum morantes uneasy ...5 fledgelings> L 4 scent] L accepto ...odore 5 into the blind ...abysses> L 6 carcasses] L decoriatos on to ...7 mountains> L 8 As the ...lambs] L exedunt 8 the gem jacinth] L lapides 9 the inaccessible places] L summis 10 The men] L damnati ergo who have ...11 jacinth] L qui per huiusce modi capturam after 13 sit + ms. the preceding words beginning with 'mountains' by dittography :> L 11 mark and observe ...17 them thither] L intuentes, ubi sunt ductae agnorum carnes ab aquilis, eunt illuc et inuenientes lapides afferunt 18 In this wise ...jacinth> L w hich itself ...19 property] L omnes autem lapides isti, cuiuscumque sub diuersitate coloris existunt, cum sint pretiosi, tamen hanc habent efficaciam 20 glowing] L uehementibus the coals ...119.1 heated] L transposes these two cola 21-119.1 nor even heated> L

9. THE GEM AMETHYST (AMET'YSTONI).

The gem amethyst glows all around like a blazing fire in which there is a white brilliancy and it has also the color of wine. Its fire is brighter in the centre of the gem. It is found in the borders of Libya. There are some which are 5 purer than the jacinth and there is one which is similar to mother-of-pearl (*lit.* root of pearl) in the regions of Iositeysi (*i.e.* *Ἰοσιτεύσις*), which is Libya, whereof they are the district extending to the sea. Its name is applied to it in accordance with its power and potency, for those who look on 10 it become drunk and are cognizant beforehand of winter and rain from the moisture of the winds.

10. THE GEM BLOODSTONE (DZOCEULI).

p: 20 The bloodstone is a gem regarding which some say that it is called the <chryso> beryl, for it has a blaze of golden 15 color round about, like a girdle in the shape of a vein. It is found in a well by the cliff of Ezramenidos in Babylon (Babilovn). Both Babylon and the depression in the cliff are called Ak'emenida. For they say that the father of Cyrus (Kyroz) the king was hight Ak'emenios, as certain 20

ALG¹² Ar

2 The gem amethyst ...fire] L Amethystus lapis est erga suum circulum flammiferum quiddam profundius micans 2 in which ...3 the gem] L splendor autem eius est albidior, e medio corpore veluti uini flauis speciem referens 4 it is found ...5 Libya] L qui forma diuersus et hic, ut opinor, in Libyae montibus gignitur There are ...6 jacinth] L alter enim hyacintho mundissimo similis est 6 and there is ...7 mother-of-pearl] L alter uero amphicochlo 7 in the regions ...9 to the sea] L fit autem ipse in parte Libyae circa litus maris 9 Its name ...11 drunk] L; thereafter + L hi uero, qui fabulis credunt, aiunt 11 and are cognizant ...12 winds] L eum praecidere tempestates et pluuias, cum australes uenti perflauerint 13 bloodstone] L chrysolitho 14-15 say ...it is called] L uocauerunt 15 <chryso> beryl] ms. beryl; L chrysoberyllum 16 round about ...vein] L 17 well by the cliff] L puteali petra of Ezramenidos in Babylon] L 19 Ak'emenios] L Achaemeneus.

writers tell us from books. There is also another gem of purple and of a green hue, and the force of its potency is as follows ; when the doctors give its dust to drink, it is beneficial for those whose stomachs are cramped or whose bellies are swollen. Dj.

11. THE GEM BERYL (BYVRILIONI).

The gem beryl is all white, like a cloud : it seems to emit a gleam as of clear water from within ; it is somewhat darker than the gem amethyst, and purer than the hyacinth. 10 It is found at the base of Mt. Tauros. If one holds it to the sun (*lit.* eye of the sun), it shines forth in the color of glass, like a grain of millet. There is another beryl as well, which is like the pupil of the eye of the dragon, and another beryl, too, is like wax, and another which is of an appearance as 15 though forged out ; it is found in the bed of the river Euphrates.

12. THE GEM ONYX (P'RTSKHILI).

The gem onyx is red and somewhat dark. Its tint is

ALG¹² Ar

1 from books > L another gem ...2 green hue] L chrysoprasus lapis 2 and the force ... as follows > L 3 when the doctors ...5 are swollen] L hic stomachicis et colicis nec non et coeliacis tritus et epotus saluberrimus approbatur 7 is all white like a cloud] L glauci, id est caesii, coloris est it seems ...8 from within] L marinae tincturae similis et aeris 8 it is somewhat ...9 the hyacinth] L amethysti et paederotis habens speciem et aquatoris, id est albidioris, hyacinthi 10 after Mt. + L qui uocatur holds] L uoluerit apponere 11 the color of glass] ms. it in violet color 11 it shines forth ...12 millet]. L uidetur ueluti uitrei minuta intrinsecus habere perlucida 13 pupil of the eye] L pupillis oculorum and another ...14 like wax > L 14 of an appearance ...16 forged out] L ueluti coralli speciem magis exhibens 15 It is found] L uisa est ad fin. in the bed] L iuxta uiam 17 onyx] L onychio is red ...dark] L flauum nimis ostentat colorem 18 Its tint is mixed > L

p. 21 mixed : with rejoicing do the brides of kings adorn themselves
 with it, and *those* of wealthy magnates. They make a goblet
 from the gem onyx. There are other gems, too, called onyx,
 similar to it, whose color is like to the honey-comb ; some
 say that this gem is created by congealing in water (pl.) 5
 and the stone is termed onyx, as those say who declare that
 the nail of a man is like marble and because of the blood
 it emits a rosy hue, and some people who found the marble
 stone in the sacred places erroneously called it the gem onyx,
 in view of the purity and smoothness of the marble. 10

j. p. 48 These are the twelve stones which are inscribed in the
 tablet of the law, which were ordained to be placed on the
 breast of the *high* priest. I in my feebleness have set forth
 what I found stated concerning their nature, the differences
 and the potencies which are in them and the places also from 15
 whence they come or how they can be found, in accordance
 with my (*lit.* our) ability ; I assumed this labor in my mind :
 in my boldness have I ordered and inscribed in accordance
 with thy command the names of each one of these stones.

AL (1-17) G¹² (1-10) Ar (1-10)

1 with rejoicing ... adorn themselves] L delectari... fe-
 runt 2 they make ...onyx] L quae in pocula sua transfe-
 rentes utuntur hoc lapide 3 called onyx] L onychitae qui
 aequiuoce nuncupantur 4 it] L cerae honey-comb] L
 mellis 5 this gem ...in water] L hos ...ex guttis aquae con-
 solidari 6 and the stone ...onyx] L onychitas autem naturali
 rationi cognominant before 7 man + L urbanorum and be-
 cause ...8 rosy hue] L quadam mixtione sanguinis obrubescentes
 8 who found ...9 onyx] L lapidem marmoreum qui est ex loco
 Docimii 9 called] L uocitant after onyx onyx] L onychiten
 10 purity and smoothness] L albedinis puritatem of the mar-
 ble > L 11 which are inscribed ...12 the law > L 13 breast]
 L superhumerali in my feebleness ..19 of these stones]
 L ex diuersis auctoribus, qui de naturis horum dixere lapidum,
 constat inuentio ; quorum, sicut inuestigare potuimus, tam spe-
 cies quam loca nec non et potentias inspectionis eorum interim
 breuiter adnotantes singulorum lapidum nomina consequenter ex-
 pressimus. With p. 122. 17 the Latin text breaks off ; p. 123. 5
 Djanašvill's text ends.

Now I shall commence to recount in accordance with my power the potency and appearance of these gems, as to what name of which tribe can be inscribed on each stone, or the image of what tribe and clan this portends to us, or what meaning and interpretation there is in them.

1. THE GEM SARDIONI. (SARDION).

p. 22

The gem sardion is the first in the square and oracular breastplate of the law. Upon it is inscribed the name of Reuben, the firstborn son of Jacob, and this is the sense and interpretation of the stone, for the gem sardion is found in Babylon, and Babylon, being interpreted, is 'division' and 'dispersal'.

Of a verity, justly and truly is the name of Reuben inscribed on this gem sardion, which is found in Babylon, since it was in Babylon during the tower-building that there came over the first race a dispersal and a division; so, too, to Reuben as a result of his transgressions there occurred a dispersal and a division in his mind (pl.), through the fault of his passions, and he was cursed by Jacob his father.

There is a second justification as well in the great stone sardion, for by means of its dust wounds are healed, just as Reuben healed (*lit.* revived) the wound of his trespasses, for he did well by Joseph his brother and saved him from being slain by his brethren.

And Moses, when invoking he spake the blessings on the children of Israel, said thus: « Let Reuben live and not die »; for the patriarch Jacob cursed Reuben and said: « Thou defiledst my couch like water; boil thou it not ». But what he saith, « boil not, », in Hebrew he says: « Boil it not » and « do not grow ». Moses, however, says in the blessings about Reuben: « From God he received the power as a high-priest and as a prophet and as one inspired by the spirit, who did a work of charity for Joseph »; he, too, relates the sin of Reuben.

7-8 Exod. 28. 17 15-16 Gen. 11. 1-9 18-19 Gen. 35. 22 23-24 Gen. 37.
21-22 26-7 Deut. 33. 6. 28 Gen. 49. 4.

And after his sin his just action brought Reuben forgiveness for his transgression. As a high priest might, he blessed him and said: « Let Reuben live and not die ». These are the aspects and the interpretations of the meaning of the gem sardion and of the name of Reuben being written 5 thereon. Let it suffice that we have said this much: let us now pass over to the discussion of the second stone.

2. THE GEM TOPAZ (TBAZIONI).

After this is the topaz, which is the second stone: on it is inscribed the name of Symeon. 10

There is this gem, as I have said above, the topaz, a gem of the city of Tbazi. This city is in India. This gem topaz is fair and marvellous to behold, and it blazes forth from itself a brightness like to glowing charcoal. It is a ruddy (*or*, reddish) stone which the stone-cutters found and sold to the 15 Alabastrian merchants: these took it to the city of Thebes, and they received *for it* a greater price than they gave. The Thebans took the gem topaz and bestowed it on the king, p. 24 who was at that time in the city of Thebes, and the king took possession of the gem topaz, and placed it in his crown 20 just in the middle of the forehead.

The interpretation of the gem is as follows: Judas Iscariot, who became the betrayer, possessed the precious stone and was for a long time a sharer in the life of our Lord, yet because of his evil passion for the love of gain and avarice, he was 25 not able to endure the test, but through his evilness and avarice he became stupid and unreliable, just as these stone-cutters, and understood not the meaning (*lit.* knowledge) of the precious gem, our Lord Jesus Christ, but he sold the Lord un- to the scribes and Pharisees, who are of the race of Symeon, and 30 Him whose price it was impossible to estimate, the betrayer Judas handed over to the chief priests, and received some small price, which is that which they gave him—thirty pieces of silver. The scribes and the Pharisees, however, and the

3 Deut. 33. 6

9 Exod. 28. 17

29 Mt. 26. 14.

high-priests in their great jealousy and pride and hardness of heart, handed over their precious gem and the Lord of all created things to the hands of the civil authorities—to Pontius Pilate, even as did these Thebans, and these crucified the Lord of Life, that is, Him whom they offered as a gift to the church. So likewise did the Thebans offer it to the king, and the king received the precious gem topaz and placed it just in the midst of his brow.

So, too, the church, the spouse of the great king, the Son of God, received Him who was rejected of the builders; just as the king, she sets it in her own crown and *in those* of crowned persons, and it is boldly stamped with the sign of life as a treasure-house in the midst of the forehead. p. 25

For Christ is the head and the church his limb and the bride of the great bridegroom who is proclaimed at all times through the sign of the cross, and she has taken it up and hath great joy: impressed (*lit.* sealed) by its image in the midst of the forehead, just as the diadem'd monarch once took the gem topaz and placed it in his crown just in the middle of his forehead.

And as we have said, that when the physician takes the stone and gives it to drink with water for his needs (*or*, purposes), it gives forth a hue of the dust which does not resemble its redness, whence sicknesses are healed; but white, like milk, is its dust, and as many vessels as one desires are filled with the dust of the stone topaz, and many a cure of illnesses is accomplished and of afflicted eyes. Its circumference is just the same as it was and, when one weighs it, one finds it undiminished. It remains, however, as it always was and they fill many vessels with its dust, wherewith many afflictions are healed.

In the same wise now do we also behold that from the blood (*pl.*) of Christ there likewise cometh about the healing of souls and of all flesh who receive it. For from the blood which is of the flesh of Christ we who are healed by it do not

1-2 Mt. 26. 15. 2 Mt. 27. 2 4-5 Mt. 27. 22-50 10 Ps. 118. 22 : Mk. 12. 10
14-15 Ephes. 5. 30-31

A

p. 26 become blood-red in hue, but our souls and our flesh are transformed into purity and whiteness, when the rust of sin is cleansed from us and we become as snow and as wool, as it is said : « They are made to escape who come forth from the desert, who are white as snow and as a laved fleece ». 5 Just as the gem topaz, which exudes its liquor and abides in the same aspect (*lit.* mind), so too our Lord was in no way diminished by His appearance in the flesh nor lacking in aught, but Himself having undergone every trial and perfect (*lit.* full) in every respect as to this our human nature, 10 He traversed all sorrow, save that He was not cleansed from sin, and brought life in every way to this humanity and we do all receive from Him the Holy Spirit and power and wisdom and knowledge.

All of us who believe receive these gifts and great ones 15 from Him, nor does He feel want in aught : as the divine word said by the mouth of John (Iovane) the evangelist : « We have all received from his fulness ».

This is the precious jewel and the corner-stone with seven gems (*or*, eyes), which filleth each and all with the illu- 20 mination of its knowledge, nor does it itself lessen in aught through the light of its brilliancy, but remains and abides as it is. As the light of one lamp kindles a thousand and ten thousand and yet more lamps, and by the extension of light upon them and the illumination of them all is itself no 25 whit diminished in its radiance, nor doth it ever fail.

p. 27 Thus Christ also from his fulness illumines, from which fulness naught is ever lacking nor aught diminished, but He abides in His same fulness, and fills and illuminates others.

3. THE GEM EMERALD (ZMURI).

30

The third gem is the emerald (zmuri), whereon was in-

4-5 Is. 1. 18 and Apoc. 7. 14 18 Jo. 1 16 19-20 Zech. 3. 9. 31 Exod. 28. 17

A

15 and great ones] possibly we should insert here **dzghuent'**gifts

scribed the name of Levi, for the tribe of Levi had the priest-
hood, who were called Levites, who were from Merari (Me-
rarey) and Kohath (Kaat'ey) and Gershon (Gersony-ms.
Get'soney). This marvellous tribe was inscribed on the gem
5 emerald.

For the gem emerald is green and brilliant: on being
drilled through with great labor and patience, the green
color becomes weak and pale. Many of this tribe held the
priesthood by great toil and virtue, whose souls, being
10 illumined by their diligence, shone with the graces of di-
vinity.

For John also was of the tribe of Levi, patient in toil
like to the virtue of his race; he expelled his passions by his
holy virgin purity, and made himself of a green color by
15 the gauntness and by the great virtue of his (ms. thy) toil,
for different were the colors of the emerald stones. Those
which are found in the east are very dark in their greenness, p. 2
while those found in the west are still darker and that which
comes from the river P'ison displays a radiance mixed (or,
20 strong) in its greenness. As is the true emerald, so also is
the high-priesthood; in each and every aspect are reprodu-
ced in its face the deeds and labors of its steadfastness and
by due ordainment it hath the word of guidance for the
teaching of the people.

25 And, if it ever appeared blackened in its color, it proclai-
med the hue of its sins and the evils of its teaching and if
it appeared white, it proclaimed good deeds and a better
and a loving guidance; for thus saith the prophet: «Be you
consoled, be you consoled: let you priests say to my people
30 in the heart of Jerusalem»; and again he saith: «Go thou
up on the height, rejoicer of Zion, and lift up thy voice
and tell unto my people their sin», and so forth. No one can
do aught by himself, nor by his power can he relate such
a teaching, save haply he himself desire not this precious
35 stone, which is the Lord of Life Himself, and by its efful-

1-5 Joshua 21. 4, 6, 7 28-32 Is. 40. 1, 9.

A

3 ms. get'soney 6 on being drilled; 8 and pale] in ms. af-
ter l. 15 virtue 15 thy] corrupt

gence, as though through the light from a mirror, is his own countenance illumined and by its knowledge, his mind, by truth and fervent faith. As John (Iovane) says in his direct vision : « This is the Lamb of God, Who shall remove the sins of the world ». This is the true precious stone, which is the 5 regal and royal crown of his bride the church : this gem is the emerald which was placed on the shoulders of the high-priest.

p: 29. Upon this gem emerald were inscribed the gems (sic!) of the twelve tribes of Israel. For of a verity through the high-10 priests did the precious gem Christ become known and the priests have taken it up and possess it and have spread abroad the knowledge of the Godhead among all. And on this precious stone all the tribes are inscribed and they are justified by its holy illumination. They enter into the holy church 15 and they spread and give to each the grace which is bestowed by the observance of holy virginity.

Some are watchful and joyful, and some are patient in courage : some have endurance and have understanding, and some *have it* by their sacred womanhood. All such as 20 these the priesthood inscribes on this sacred gem, which is precious and which is the renewal of the birth from above of the bath : by its holy illumination it presents us with (*or, sets before us*) the good hope of sharing in the concept of Almighty God, and by the flesh and blood of Christ to 25 become comrades and children of God and co-heirs of Christ who aids and makes to rejoice the kingdom of the Son of God.

4. THE GEM JACINTH (IAKINT' EY).

The fourth gem *is* the jacinth (iakint'ey) and this is the first in the second row, on which (pl.) is inscribed the name 30 of Judah. Of a verity by the ordinance of its appearance is it clearly shown to us that to it is the fourth place and the dominion. By omniscience is it assigned to its place in the p: 30 quadrangular and oracular plate, and by grinding it down

was it set there after its order. For Judah was the ruler over the people.

When they divided the folk into four parts, Judah was the prince of the people and was encamped on the east side. In order of succession, however, he was the fourth among his brothers and invested with the kingdom and with the hegemony.

The hue of this stone glows like a glowing coal, for from this tribe there shone forth He, Whom Isaiah reveals to us through the Holy Spirit, and thus he saith : « I shall change thy stones into glowing coals, and I shall erect thy foundation of the sapphire gem », which shows us the two aspects of the kingdom, that the Lord, through His appearance in the flesh, revealed to us by likening Himself to the color of the two gems.

For the gem sapphire is like to the color of the bloodstone (dzoceuli). It is clear that the base and the beginning and establishment and the foundation of all is Christ, and again faith is indestructible and unchangeable. The gem jacinth is wholly of the color of blood and of the hue of glowing coals : of blood, because by this blood of the only begotten Son of God were all the nations saved, and of the color of fire and of hot coals, because our Lord Jesus Christ shall judge the quick and the dead in glory at His coming.

And there is again the name of the great and awful thought which is the color of fire and of glowing coals, which the seraph received from the fearful altar where the Lord was. The seraphim *each* with their six wings stood before Him in great and awful ward and service. The seraph held with tongs a glowing coal, which is the thought from this awful altar, and he touched the mouth of the prophet. This taught to us all the great and terrible thought by taking it as a ransom for ourselves.

This is the holiness of the lips of the prophet, for this great and terrible thought is the very flesh and blood of the Lord : it is divided among and is graciously granted to us all through faith and by deeds righteously performed, and to

the true believers as a ransom and a purification is it granted and bestowed. The befouled and defiled, however, who draw near with evil-doing, who are the unbelievers, take unto themselves this thought of the king, *a token of wrath* and condemnation upon themselves, for they became lustful and in their unworthiness received the flesh and blood of the Lord. As the apostle Paul saith : « Whoso hath eaten and drunk the flesh and blood of the Lord in unworthiness, eats and drinks to his own condemnation ».

The stone jacinth teaches us all this namely, salvation and wrath : salvation and purity of the worthy, wrath and torture of the unworthy and of the scoffers. This is the precious stone, the jacinth, upon which is inscribed the name of Judah, from which tribe the Lord shone forth upon us, and the foundations of Zion were laid. The beginning and the base and the head of the corners is that stone which the builders rejected, who are the high-priests, who p. 32 are learned and instructed in the law. The Lord of the law they despised and put aside. They who were evil-doers were themselves rejected of the priesthood and set aside. 20

The Lord of Life, however, Who is the precious gem, became the head of the corners, Who is Himself both the beginning and the end. In both of these aspects He hath the confirmation, that is, of the old and the new, as John (Ivanev) saith in his revelation that « I am the beginning and I am the end », and because of His meekness of spirit He descended from heaven to the earth, and at the end, for He ascended aloft into the heavens and sat on the right hand of God in the heights. Verily is He the beginning and the confirmation, for none can build or destroy without His foundation, as the apostle Paul saith : « No one can lay another foundation save He Himself who is Jesus Christ ». He is the corner-stone, which hath two faces, who are the faithful of the circumcised and the uncircumcised : they have entered into one union of life, and have become all of them the temple of God. This is the precious gem, the jacinth. 30

It is found in the river P'ison, for P'ison translated is 'face of fire'. Verily hath our Lord Jesus Christ spread abroad the fire of warmth (*or, heat*) in the world, and hath consumed the sins of all which have been kindled and hath cleansed 5 all his saints. Our Lord Jesus Christ wafted (*lit. blew towards*) the spirit upon his disciples and said : « Receive ye the Holy Spirit » : this also Nahum the prophet hath said : « P'ison came down and spread itself abroad on thy face ». For our Lord Jesus Christ arose from the dead. He fulfilled and incarna- 10 ted this, and this is the vision of the stone of marvel. It is luminous and gleaming like a coal of the color of blood, and it glows in its brilliancy like lighted lamps (*or, torches*), which brilliancy none can take away or hide from the lamps.

p. 33

Of a verity in this wise are illuminated and made glorious 15 all the saints who have become worthy of receiving the Holy Spirit from Christ, and of all those illuminated ones who believe in God through truth are all the souls now made glorious by Him, and in their meekness is clearly cast upon them the guise of an angel-like coming and by their thoughts also, 20 just as the countenance of Moses the meek became divinely fair, just as from the eye of the sun the dazzling rays gleam forth, wherefore because of the glory of the illumination none could gaze on the countenance of Moses.

In such wise again the holy spirit of Elijah rested on Eli- 25 sha (Eliseys) and the sons of the prophets beheld him ; though he had told no one, all cried out and said : « Lo ! the spirit of Elijah hath rested upon Elisha ».

But verily illumined with a still greater effulgence did the countenance of Stephen appear and more like to an 30 angel irradiated by this vision did he seem when the spirit of grace rested upon him ; although the godless Jewish high-priests desired to stone him, he was not afraid but, filled with the spirit of grace and strengthened, he spake before all of 35 the opening of the heavens and of the Son of God sitting on God's right hand and thus, by the confession of his martyrdom and with great joy, he became a martyr crowned.

p. 34

5-7 Jo. 20. 22-23 7-8 Nahum 2. 2. 20-21 Exod. 34. 29 24-25 2 Kings
2. 9 ff. 26-27 2 Kings 2. 15 32 Acts 6. 15 37 Acts 7. 55-56

Such were all the saints ; although they humbled themselves and lived straitened and oppressed in this world, there shone clearly forth from them the light of the graces of the Holy Spirit and they appeared glorified before God and men.

The gem jacinth is found in those places which are called Severitida (*Σεβηρίτις*), which is near to the Libyans, and Mavrosiay (*Μαυρωσία*), Bizakniay (*Βιζαννία*) and Numidiay (*Νουμιδία*) from the side of Ap'riadiay (*Ἀφρίτις?*). It is also worthy of great credence to identify (*lit.* liken) the stone jacinth *with that* found in the lands of the Libyans near 10 to the eastern district of Ethiopia, which extends towards the south.

These are the black Ethiopians, some of whom are endowed with the graces of the Holy Spirit and by great understanding of the supernal they have come near it in mind. 15 For the light of the majesty of Christ has shone forth upon them and dispersed the mist of the power of darkness and the thought of the darkness (*sic*) has illuminated those who were clouded by human deeds of evil-doing (?).

The thought purified them and caused them to shine and 20 made them His friends and revealed to them all the conception of His godhead at His coming, and by His love of mankind He drove off the mist of the evil wiles of the enemy. p. 35 He implanted within their thoughts ideas from Christ Himself, which Paul preaches and says: « We have the mind of 25 Christ ». Wonder not that the gem jacinth is found at night, for thus it is stated in the scriptures that « in the darkness there shone forth a light ». Verily there shone forth upon our darkened hearts the light of religion, and the darkness of those blackened evil deeds was dispersed from us. 30

And by the hidden thought, like the appearance of the gem jacinth, He reveals Himself to His saints, for there had not yet been declared in the law which existed nor spread abroad to the prophets in the law, the blessings of the Gospel. Many of the just sought Christ the Saviour and He 35 revealed Himself to them by the secret thought, and by

13-15 Cf. Acts 8, 26 f 16-19 cf 2 Pet. 2, 17 25-26 1 Cor. 2, 16 26-27 Mt. 4, 16

their knowledge of themselves they prophesied to others also, for there were prophecies revealed of this stone and precious gem Christ.

As David says, « his foundations are on the mountains
5 of the saints », that is to say, His word was unto all the prophets. And they bore witness to and preached the confirmation of the foundation, to which the King of Heaven came and confirmed it, and His people received the royal honor by conferment. He invested many with the great honor of
10 the priesthood and placed a crown upon His church and made her a queen and placed her at His right hand, and traced in the midst of our forehead the precious sign and adorned her. For verily by the sign of the cross of Christ and by His death He bestowed upon us life and the forgiveness of sins
15 and made us worthy of glory and the inheritance of His kingdom. p. 36

5. THE GEM SAPPHIRE (SAP'IRONI).

The fifth stone *is* the sapphire (sap'ironi); on it is inscribed the name of Dan, who was in accordance with the order of his birth written down in the table of the law near to Judah,
20 for from the tribe of Dan many became judges of Israel and later became kings clothed in royal purple. From this tribe was Oholiab (Eliab), who superintended (*or*, contrived) the arrangement (*or*, service) of the tabernacle of the covenant, for he made its porphyry (*lit.* purple) and ordered all the ser-
25 vice for the ark of the covenant and a share of the heritage fell to the lot of the tribe of Dan at the sources of the Jordan.

The Lord of Heaven purified the sources of the Jordan and made them the adornment and the raiment of the church, dyed with His blood and cleansed with His Godhead.
30 He made them into a purple vestment and a regal adornment; all the people in the holy catholic church became draped in Christ (*i.e.* Χριστοφόροι) and became royal through the divine honor which was bequeathed to them and with

4-5 Ps. 87. 1. 18 Exod. 28. 18. 20-21 Judges 13. 2 ff. 21-23 Exod. 38. 23
26 Judges 18. 1 ff.

conscious knowledge they confessed the true faith. All this the sapphire stone taught us ; by the names of the tribes it mentally shows us its power and the royal service which provided and appointed a servitor for the ark of the covenant.

p. 37 For from this tribe arose the judges, who had the powers 5 and the consideration (*fort.* marshallings) of kings over this folk : in the dust ground off the sapphire gem, its color is changed into another : this mentally teaches us that of this tribe some were to be good and some bad. As certain ones relate to us — they take their testimony from books — that 10 from this tribe shall arise the Antichrist (*anteyk'ristey*), who is the opponent of Christ, for thus it is said : « Dan as a snake coiled in the roads to strike at the hoofs of the horses and to cast backwards his rider », and they say that he who uttered this was a prophet and after he had seen this fearful 15 figure, he spake this as a parable, and he saith thus : « In the salvation of the Lord he teaches us His name. Had not God aided them at this time, he would have let none escape from his hands ».

And again Moses says concerning him in his blessings : 20 « Let him begin to leap, like a lion from Bashan (*Basaanit'*) », and again this is understandable by all how, just as does John in the enumeration of the thousands of the twelve tribes of Israel, of those holy virgins who sit near the bride in the kingdom of the heavens, he does not count 25 them to be of the tribe of Dan. It was not that there were no virgins or saints in this tribe—there were many. I think, however, that it figuratively shows us the image of these persons, for from this tribe is to appear the enemy. He deprived Dan of his heritage and in place of him he has added Ma-

p. 38 nasseh to the number. Let not thy reverend self be amazed in aught that the same parables are used in the Scriptures of good persons or of bad ones, for we behold the very same parables and figures employed in the books with varying sense. 35

5-7 Judges 13. 1 ff 12-14 Gen. 49. 17 21 Deut. 33. 22 23 Apoc 7. 5-8.

A

23 f, ms. almost illegible through weathering of the ink

Christ is called a lion, not because of the image which is in our mind of a lion with his blood-thirstiness and his beast like savageness, but He is called this because of His kingdom and because He divides joy among all and because He 5 gathers together many in his cool shade. The devil, too, is called a lion, not because of the kingdom or of the extension of joy to all, but because of his ferocity and evil tyranny. Christ again is called the lion's whelp, for when the lioness bears a cub, it lies three days as dead and on the third day 10 rises, *just* as Christ was shut three days in the heart of the earth and destroyed the gates of hell and rose on the third day. The devil is called a lion and a lion's cub also, because of his savagery and ferocity and his bestial appearance.

Again, Christ is called a sheep; they call his disciples sheep, 15 because of their serenity and their placidity and their virtuous deeds, who became bearers of increase (*lit.* fruit) like unto sheep. They also call the sinners sheep. It is said in the book: «The flocks shall be given over to hell, and death shall shepherd them». The Holy Spirit descended 20 like unto a dove at the sources of the Jordan, because of the stainlessness and gentleness and innocence of the dove. Ephraim is also called a witless dove, for it is an animal and unrestrained, and he dwelt with (*or,* married) those who 25 harmed him. Thus we find this very same parable with regard to all, here of the bad and there of the good. With the one the nature is taken for comparison, with another the appearance.

Thus we see in the case of Dan likewise the gem sapphire expresses in some cases the good in that tribe and in some 30 cases the bad. Gold, too, which is a matter of marvel for all, which comes forth from the ground, has its whole worth shown on the mountain at the hands of the tester (*or,* tempter); he desired to tempt and to deceive the Lord of all creation and said: «All the kingdom and the glory of the earth is given 35 unto me, and I will give it unto thee», and so forth. The

p. 39

1 Gen. 49. 4 5 1 Pet. 5. 8. 8 Gen. 49. 9 11 Mt. 16.18 12 1 Pet. 5. 8
 14 Is. 53. 7; Jo. 22. 16-17 14 Is. 53. 6 18-19 Ps. 49. 14 19-20 Mt 3. 6
 22 Hos. 7. 11 34-35 Mt. 4, 3; Lc. 4, 5.

sapphire, however, is intransmutable and is the outward guise of good salvation ; many judges arose from this tribe of Dan and set Israel free, just as the dust of this gem when mixed with milk cures swellings and tumors. Those who extract teaching and knowledge concerning the world from the prophets and mix them as with milk with the blessings of Paul's preaching and with the deeds of marvel of the Gospel, their minds are pure and healed and have become blessed. With a pure heart have they beheld God and they have become seers of God. The Israelites beheld God on the mountain and beneath his feet the sapphire.

For the holy church is the foundation of Sion, as a queen adorned with ornaments. It is written thus : « I have laid thy stones as of hyacinth and thy foundations as of sapphire have I erected ». Here again the one follows the other, the jacinth and the sapphire, for Judah shows us the kingdom and Dan the judgeship.

6. THE GEM JASPER (IASPINI).

The sixth gem is the jasper (iaspini), on which is inscribed the name of Naphtali (Nep't'alem), who was next by birth. The name Naphtali being interpreted is 'broadness'. Many are the kinds of this gem, nor is it found in one place, but in many quarters, as we have shown thee above when we spoke concerning the stones. For Naphtali it is who shall inherit the breadth of the land and shall yield unto all Israel fulness.

For he was a toiler, and he raised the fruit of this fulness for the nourishment of all, And Moses says concerning him : « The sea and the dry land shalt thou inherit » : and Isaiah the prophet again : « The land of Zebulon and the land of Naphtali beyond the sea. The people who dwelt in darkness hath seen a great light ; those who sat in the darkness and the shadows of death upon them hath a light shone », and so forth.

1-3 Judges 11. 2 ff 10-11 Exod. 24. 10 13-15 Is. 54. 11 19 Exod. 28. 19
14 Deut. 33. 13 30-34 Is. 9. 1 ; Mt. 4-15-16

For in the place of both these tribes the Lord blessed the bread and fed with five loaves five thousand, and with what fragments remained they filled twelve baskets; and again p. 41 with seven loaves he set forth a meal for four thousand and 5 they filled seven baskets with the remainder. Of a verity between the tribes of Zebulon and Naphtali said the Lord in His blessings as He sat on the mountain: « Their leadership was lengthened by their blessing ». He walked on the waters of the sea, and after coming to Capernaum, He 10 healed Peter's wife's mother and on the sea of Gennesareth He performed divine miracles: from these places and vil- lages He caused to appear the lights of the world, who are the holy apostles, that their radiance might be made to shine to all the four quarters of the heavens.

15 The gem jasper, whereon is inscribed the name of Naphtali, is in appearance like to the hue of the emerald, and secondly its color resembles that of the sea, since the sea emits a green color in its brilliancy, and resembles verdegris in its greenness; for it was near the sea of Tiberias that his heri- 20 tage was allotted to Naphtali and it is near to Zebulon and *extends* as far as the great sea.

The stone jasper is of various kinds and each type varies in its hue, as we have told in detail above; some are found near the warm water and some at Ama<th>us. So was it also 25 with the miracles of God; the apostles were chosen from many places: some from the parts of Naphtali, from Chora- zin and Bethsaida and Capernaum and Magdala; they p. 42 became the miraculous deeds of the divine marvels. They gathered together from all places and followed God: they 30 became worthy of blessing and healing and glorified the God of Israel.

After a long time some of them turned to ungodliness; Simon the magician (grdzneuli) received baptism from Peter and became a preacher of falsehood and not of truth. Niko-

1-3 Mt. 14, 7-21 3-5 Mt. 15, 33-38 7-8 Deut. 5, 33 9-10 Mk. 1, 30 :
Mt. 8, 14 19-21 Joshua 19, 32 33 Acts 8, 9 ff. 34 Apoc. 2, 6, 15

A

24 warm water] i. e. in archetype θερμῶν ὕδατος for Θερμο-
δόντος Amathus] ms. amasya.

laos, one of the seven deacons who was with Stephen, became an evil heretic and led many astray, and again Kerinthos (Kerint'ey) and many others who had communed with Peter later turned aside and became leaders (*or*, teachers) of evil and not of good. 5

As I have said before about this stone, it is a revelation, as it were, which comes in a dream. It is found in the regions of Phrygia, as it were, in a nest like a trough of clay, and there is a likeness and an interpretation to its form: for in the course of their teaching certain ones confess the supremacy of the Lord by royal prerogatives (?), and they fall into various erroneous doctrines, as they mistake the extent and depth and height of this doctrine, some through witlessness and some through evil-doing and some through pride. Their minds are ravished by lack of knowledge and in some places they make conflicting statements and involve themselves still more deeply. To them were the heathen likewise akin (*lit.* close) through their ignorance, who donned the guise of ravening wolves in their bloodthirstiness and were like unto evil beasts in their ways. Just as this gem has the appearance of the color of blood, mixed as it were with milk, so, too, are the evil heathen rejoiced at the charity of God, though they are not aware of the true God, but ever live and die in their own evil. 10 15 20

The holy preachers, however, the true apostles, who were deemed worthy of receiving the powers of Christ, as though with milk, feed the whole world with the divine apostolic writings. By the blood of Christ they removed the sins of the faithful; and by the gospel of the word of the Lord they drove out deeds of savageness from the thoughts of many. These were the apostles chosen from the tribes of Napthali and of Zebulon, who were filled with the spirit of power and received from the word of Christ the God the mighty gift and spread it abroad unrecompensed to all the quarters of Heaven. They drove out devils and severed the 25 30 35

35 Mk. 16. 17

A

29 the word] ms. he says from this

knots of sins ; they cast aside unbelief and taught the heathen the true faith ; each and all being filled with good works glorified the one and only God.

7. THE GEM LIGURE (LYGYRIONI).

5 The seventh stone is the ligure in its order and position in the oracular plate. This is the first gem in the third row, arranged and set after the order of his birth, and there is inscribed on this gem the name of Gad. His share of the her- p. 44
itage was allotted to Gad near to Reuben, beyond the river
10 Jordan and, between Gad and Reuben, half the tribe of Manasseh. The share of Gad extends to the north, and stretches up to the boundaries of Dan and of the heritage of Reuben from the rayine of Aron to the city of Aruir, and his heritage extends as far as Syria (Asuramde) and Medeba (Madabenad) and
15 Brea (Bread) and the boundary of the mountain of Nabo (Nabovisa) and extends to Heshbon (Enebondmde) and Eleleh (Eleliad) and to Jazir (Iazirdmde), and between the ones and the others is the abode of the half-tribe of Manasseh, and extends as far as Bethron, the Jordan, and further to the crest
20 of the mountain to Bashan, and from thence to Gaza, and this is the boundary between Reuben and Gad.

The ligure stone, as we have said before, is rare (or, choice) and hard to find. A story has come down to us from the ancients, which we have told before at length. My opinion is
25 that this is the hyacinth, which is mentioned in the divine scriptures. The hue of the ligure is a yellowish red (*lit.* honey-color bloodstone-color.)

The name of the gem is one, but its colors are manifold as are the hyacinth's, and there is inscribed on it the wondrous
30 name of Gad, who is near to the half-tribe of Manasseh ; I think that we should naturally understand the Tishbite (T'esbaeli), which is in Galaad, whose abode is between the half-tribe of Manasseh and that of Gad.

5 Exod. 28, 19 8 f. Joshua 13.24 ff. : Joshua 13, 15 : Joshua 13, 9 : Num. 32, 3 : Num. 32, 36

p. 45 From hence came Elijah the prophet, the son of Ak'imay, who was of the race of Aaron (Ahron), and abode in these places and heritages because of the priesthood of his tribe, which was scattered among all the tribes of Israel; as Jacob says : «I shall scatter you among Jacob and divide you among Israel»; because of the priesthood and of their being Levites, they dwelt here and there in all the places. The tribe of Symeon, however, because of its learning in the scriptures and of the wisdom of its understanding and the instruction which it gave to all, dwelt along with the other tribes. 5 10

Now be thou not amazed in any wise that we have mentioned Elijah the prophet together with Gad, and that we have identified with him the form of this gem. For he was by nature of the seed of Galaad, near to the tribe of Joseph and to the half-tribe of Manasseh, for in many places we find 15 priests and high-priests who have come each from their own tribes. We find the high-priest Abiathar in the city of Nomba, which belonged to the priests of the tribe of Judah as their dwelling place, and Samuel, who was an Ephrathite, dwelt in the tribe of Ephraim. Eli dwelt at Selom, which was the 20 habitation of Benjamin, and thus dispersed and scattered in every tribe did the priestly tribes abide.

I think that the gem figure is the hyacinth, whose potency I wish to expound, but it does not appear, as we have said before, where the gem figure is found. Next I 25 shall begin to investigate regarding the same. I have stated through love of truth that, if it is brought near a fire, the latter's potency is quenched, just as Elijah rose aloft in the chariot of fire and took no harm. He called down the fire from above and it came down on the bands of fifty and the 30 captains of fifty, and again like a flash through the sacrifices on the priests of Baal. And he himself in the midst of the strong blaze was unharmed, and bore it without injury.

Thus I consider were the three mortal youths who were in Babylon, nor was aught of harm done them by the fire. 35

1 1 Kings 17, 1 4 cf. Joshua 21, 1 ff. 5-6 Gen. 49, 7 8-10 cf. Gen. 49, 6
 14-15 cf. Joshua 19, 1 ff. 14-15 Joshua 13, 31 17-18 1 Sam. 21, 1 ff and Mk.
 2, 26 19-20 1 Sam. 7, 17 20-21 1 Sam. 13, 28-29 2 Kings 2, 11
 29-31 2 Kings 1, 10 ff. 31-32 1 Kings 18, 20 ff 34-35 cf. Dan. 3, 12 ff.

Of a verity is the potency of this stone a marvel, for all the saints were brought to sacrifice upon it. Those three youths were encompassed about with fire and took no harm; on the contrary they brought the king to believe and impelled all the unbelievers toward a knowledge of God. By them were the idolatries brought into disrepute and they destroyed the idols which had led *people* astray, as they did in other places with one folk after another. They converted men from unbelief to the true faith, as does the hyacinth gem, which is in the depth of the abysses, and none hath the power to take it out save by the blood of the lamb and the rushing pinions of the eagle.

Such also is the holy daring of Elijah, say I, and of the three youths, who were in Babylon, and of the most blessed Thekla, who was brave in the time of her trial: not that it was their power which brought about salvation, but the coming of the Lamb, Who removed the sins of the world, and like to the eagle in the power of His Godhead, His ascension into heaven and His going up. p. 47

For in this is shown to us the concept of this precious stone: I refer to Serdak', Misag and Abednagoy under the rule of death. Moses says that until the coming of Christ we find all souls beneath the rule of death — 'in their being', as Paul the Apostle says.

For as long as Moses was read, he fastened the covering on the old law, and when the grace of the new law, Christ, came, by the removal of the covering from then on He proclaimed to them immortality. If this law was mortal in its glory, how much more glorious will the Law of Life be? All this, however, we have said that it is stated that until the coming of Christ there was the rule of death, although it is said that there were many from Adam to the coming of Christ.

About this there is another opinion and interpretation, but *that* it was the law he judged — Heaven forfend! Nor was the scripture minished in aught, but it was a sentence

16-17 Apoc. 5, 6 ff. 21-22 Dan. 3, 12 ff. 24 Rom. 5, 6. 25-38 cf. 2, Cor. 12-15 31 cf. Rom. 5, 14 ff.

of death for those who were indulging in transgression and sin ; the law was not a judgment—Heaven forbid ! but those who had not held by justice and because of their hastiness received sentence of death upon themselves through unwittingness of their evil deeds. The glory was not because of the law, for it was laid down by God, but because the face of p. 48 Moses the splendid had been made glorious and the face of his ensplendored flesh was the estoppel of death, its burial and destruction.

This is the salvation (*or*, solution) of glories, wouldst thou 10 say, that the flesh of our Saviour was buried, yet His flesh beheld not corruption, neither was His soul encompassed in hell, for on the third day He rose. Thus is it said : « On the third day I shall rise in my glory » ; as the prophet saith : « Awake, O my glory, with song and harp » ; just as the dis- 15 ciples say in the New *Testament* : « Awake, O Lord, for we be perishing in this turmoil of the sea', and the Lord awoke from slumber ». From the sleep of His flesh, say I, and rebuking with His glory He calmed and brought to silence both the sea and its turbulence by fear and by the word of the Lord. And 20 the prophets prophesied concerning His passion and the resurrection from the dead, and thus His awakening is mentioned : « And I shall awake at the dawn and I shall awake with my glory », and this awakening is of the natural flesh, and that which He speaks of 'with my glory' is the nature of God. 25

Now let us, because of the difficulty of this passage, apperceive (*fort.* lengthen) it, and take that in which it is said 'until Moses'—not so, but 'until the coming of Christ' do the scriptures say the power of death is to be. Again it is written in the law of the Lord that there came forth evil deeds in Bab- 30 ylon from those old men who judged the people.

But after reading the five books (*lit.* heads) of the Pentateuch (*lit.* Genesis) and Joshua the son of Nun and Jud- p. 49 ges and Ruth, and the book <s> of Kings and the Chronicles and those that are written in periods (*i.e.* cola), that is, in 35 verse, and the books of the prophets, nowhere did I find

6-7 Exod. 34, 29 f. 13-14 Hos. 6, 2. 15 Ps. 108, 2 16-18 Lc. 8, 24
23-24 Ps 57, 8 27-29 Rom. 5, 14 29-31 Sus. 5

the saying of these words in the Law of the Lord which Daniel testifies to and says. I *found* on seeking in the books of Jeremiah, wherein it is said as follows: « Seventy years », he answered, « were this people to abide in captivity ». And 5 he says to the sons of Israel in the land of the Babylonians: « Take to yourselves wives and beget sons and plant vineyards and eat of the fruit thereof ».

And after this he says: « Let them receive this parable in the land of the Babylonians », and they say: 'What, then, 10 hath the Lord done to thee? and they have put thee to the trial like Ak'ia and Sedekia, whom the king of the Babylonians burnt on the grid because of their unrighteousness and whoremongery, who committed adulteries with the wives of their fellow-townsmen and spake words of falsehood in this 15 name, which I commanded them not to do, and I am a witness to all this', saith the Lord Almighty ».

REGARDING THE UNLAWFUL ACTION OF THE
UNJUST ELDERS OF SUSANNAH.

Verily he saith this against the elders: for Sedekia was 20 one of the leaders and Ak'ia another; though Daniel does not mention their names, he makes them manifest to us in other books, in which are the Revelations of Daniel, for there the names are mentioned in writing of the one, Aba, and of the other, Ada.

25 Jeremiah, however, relates the torturing of the unjust judges and elders otherwise, that Nebuchadnezzar, the king p. 50 of the Babylonians, burned them on a plate (*or*, grate). Daniel, however, says thus, that the whole people rose against Susannah to stone her with stones; again we find in another 30 Revelation of Daniel that a pillar of fire fell down from heaven between the two elders, nor did it consume them instantly, but kept them in torture for a long time. Now

3-4 Jer. 29, 10 5-6 Jer. 29, 5-6 8 Jer. 29, 4? 9-12 Jer. 29, 21-22
13-16 Jer. 29, 23 19-20 Jer. 29, 21. 23-24 Cf. Walton Bibl. Pol. Sus.
5-6: text. syr. II. 25-27 Jer. 29, 22 28-29 Sus. O' 62 30-32 Sus. 61

A Ar (2 ff)

17-18 Regarding etc.] in red capitals in the margin

I shall show to thee what tortures came upon these evil elders <and> judges, for the statements of Jeremiah and Daniel are not in conflict with one another.

All this torture came upon those ungodly elders who transgressed the law, for the law ordained not to take bribes 5 nor to turn justice aside, even though it were to have compassion on the unfortunate in the trial, nor to truckle to the rich, but to pursue an even-handed justice. They, however, bought justice with a bribe, and an account of its ordination (or, decency) was implanted in their thoughts, which begot 10 this evil and roused their lust for the holy Susannah, and the divine vengeance revealed itself unto the youth Daniel. With a just judgment it smote these lawless judges before all and, through this judgment, Daniel, like unto the law, commanded the lawless judges to be pelted with stones. 15 And the people went forth to stone the lawless elders. Through God there was made manifest to all by Daniel the just trial in this upright judgment. It came down from heaven as p. 51 a token of the justice of truth that all might tremble. Let none be desirous to turn aside justice by a bribe or to play 20 the perjurer in court ; and thus great was the fear because of this act of justice.

When the people began to stone the evil elders, nor had their souls as yet departed from their evil flesh— a sight of horror! — there fell down between them a pillar (*lit.stick*) 25 of fire, and consumed the evil elders. And ere the souls of the evil elders had gone forth from them in bitter torment, all were in a tremble and hither and thither they spread the report in Babylon.

Nebuchadnezzar the King heard of the terror of this judg- 30 ment, and was amazed and awe-stricken at the justice/.....

(One page of the manuscript torn out)

...../ and if ye did not yield, and God should judge you because of the tumult of the people » ; and thus they deceived the women.

The women gave themselves up to the impurity of harlotry with the elders. This story Daniel attests, for he says : « Thus did they to the daughters of Israel, and these in trembling and in fear gave themselves unto you in impurity, nor did this daughter of Judah partake of your unlawfulness ».

Unto this likewise testifies the prophecy of Jeremiah and saith : « There were blows inflicted upon the leaders because of their lawlessness, and they committed whoredom with the wives of their fellow-citizens and they prophesied the word of falsehood to them in the name of the Lord ; and I the Lord gave no command to them and they cite my words for their own testimony ».

For this is the tale concerning them, that by the name of the Lord they led the women astray, and claimed that 'from your race is the Christ to come forth'. This they said in the words of the Lord, and the Lord spake not unto them. Wherefore the Lord sent upon these lawless elders the scourge of fire in a pillar, and the consuming on a plate (or, grid) through the anger of Nebuchadnezzar and the confutation by the prophet Daniel. I, however, undertook the relation of all this, because of the deceitful *appearance* of this precious stone and because of the word of the apostle, in which he saith : « Death ruled from Adam until Moses over them also who sinned not » : Regarding this Daniel says : « As it is written in the Law of the Lord that from these elders there went forth unlawful acts ». Dost thou not see that Daniel also speaks of the law of Jeremiah? And the Lord in the Gospel saith : « the Law and the Prophets until John ».

Dost thou see that until Christ was the dominion of death? And all the souls of the saints and of those who did not sin remained (*lit.* stood) confined under the servitude and dominion of death until the Lamb of God was slain, Who removed the sins of the world : with His soul there descended into hell the Word of God, until the flesh (*pl.*) of the Lord on the Cross, like that of the lamb, was consumed. And they cast Him down into the riven cleft and placed Him in the hollowed rock on a bier. Although the soul and the flesh were

3-5 Sus. 57 7-11 Jer. 29, 33 18 cf. Sus. O' 62 18-19 cf. Jer 29, 22
23-24 Rom. 5, 14 25-26 Dan. 9, 1. 28 Mt. 11, 13 35-37 cf. Mt. 27, 57-60
A Ar (1-28)

divorced from one another, yet the Word of God was not parted from the soul and the flesh.

Inasmuch as there the flesh of the lamb, joined to the precious stone, was borne aloft by the downward-swooping eagles, so was it also in the slaying and the suffering of 5 Christ that this came about in the going down of the flesh of the Lord on to the bier and in the descent of the souls into hell. The precious stones, the just, were raised and came forth and came from thence in the renowned Lamb Who descended unto them. Of a verity by the great likeness of 10 the discovery of this precious stone, its interpretation showed us its acquisition and its profit, for the Lord led forth from hell the souls of the just through His descent into hell. He destroyed the gates of death, and liberated all from its fangs and drew them *around Him*, and the Lord led His 15 servants, the meek and the humble, forth.

And this He Himself testifieth to and saith: « When I shall be raised, I shall take unto me ». Not only on the cross did He fulfill this, but in the holy resurrection as well, which was on the third day. Other documents, too, testify to this 20 that His soul did not remain in hell.

The soul itself together with the Godhead on its descent into hell broke the bars and severed the bonds of Hades, and saved all His saints by His power. And when the valiant shepherd arose from the dead, He breathed upon his disciples 25 p.54 and said: « Receive ye the Holy Spirit ». Then the Lord ascended into heaven with all the flesh in fulness, as He was incarnated both in body and soul and accomplished all things. Of a verity He arose and made His flesh unsullied and immortal and His soul together with the body in unity with the 30 divine nature; in great glory He mounted into heaven. He sat on the right hand of the Father and mounted aloft into the heavens and by His only-begotten flesh the latter announced to all the saints the hope of the resurrection and the kingdom. Verily is the parable marvellous and the 35

14 cf. Is. 38, 10 17-18 Jo. 12, 32 26 Jo. 20, 22

interpretation of the precious stone ; since also the ligure is the jacinth, all of this potency He revealed to us.

But inasmuch as the gem is called lygyrion, that is, the tail of the cow, which is of this color. This animal is called lygyrion, for there are in the land of the Egyptians wild cattle, whom they call babalon (*βοόβαλις*), and the tuft of the tail of the babalon emits a greenish-colored light, like to this gem ; because of the resemblance in color the name is applied to this stone. If any one should drink this stone and if any one should give its exudations to women to drink, it causes conception and easy birth.

Rightly is there written on it the name of Gad, for in place of herself Leah (Lia) gave Zilpah (ms. Lehp'a), and Leah raised up *the sons* who came forth from her by Jacob as her own. Zilpah (ms. Lehp'a) became honored in place of Jacob, and they all became precious stones. They became worthy of being called a holy tribe and, like this precious gem the ligure, they are given to drink for easy birth. So, too, the prophets and the apostles and all the righteous became precious blood and received grace from God ; *then* they bestowed on men all good things. p.55

Just as Elijah gave to the widow *him* whom he raised from the dead, and Elisha by his prayers granted birth to the Shunamite, and the waters of Jericho, which had been childless, through the prayer of Elisha became blessed and fruitful. So also *did* the holy companies of the apostles, the churches and the heathen peoples, whose birth was difficult ; the disciples received power from God, went forth and preached the Gospel in all places ; being imbued with grace by the preaching of the Gospel, they brought them to birth through faith and to relationship with *Him* who was born of God and proclaimed through their teaching the Gospel to all.

Let them announce (*or, rejoice*) to the church, which did not give birth : « Beware, take heed and cry out to him who harmed thee not, for many are those who are born into the

12-14 Gen. 30. 9-13 22-23 Cf. 1 Kings 17. 27 ff 23-24 cf. 2 Kings 4, 18 ff.
24-26 cf. 2 Kings 2, 19-22

A

13, 15 Zilpah] ms. Lehp'a

desert of this creation ere it be fruitful ». Many are the miracles performed by the apostles upon all the heathen, and they destroyed them who openly (*lit.* before eyes) practised deceit. They drove forth devils from them and from their villages, and brake all the idols and scattered them and 5 freed them from idolatry.

Receive ye these sayings in loving-kindness and the profit which we shall obtain from the potency of the gem lygyrion, p.56 and let no one say : « Thou saidest not where we find the gem ligure, nor whence it comes, nor where one could find 10 aught like to all thou saidest ». Many a type of this stone is mentioned and no one knows these stones, but, from comprehending the accounts in ancient books, their color is known and the profit from them is realized.

There are many gems at first called by one name and later 15 it was changed to another, but now the gem ligure had its name also from the ancients : later on it was given another name, wherefore I opine that the hyacinth is meant in the scriptures. This is all our knowledge about this precious stone, and what we have mentioned are the powers of its 20 interpretation.

8. THE GEM AGATE (AKATI).

The eighth gem is the agate, which is the second in number in the third row on the plate, and rightly there is written 25 on it the name of Asher (Aser).

He, too, is in the order of birth of the sons of Israel and the name of Asher in translation is 'richness'. In the blessing of his sons in order *Jacob* says : « Asher (Aseyr), thou wert in fullness and fatness of wheat and from thee shall be nourished all the mighty ones of Israel ». For the places of his 30 abiding are fruitful and fulness, for he abode in his fulness and gave a spring of fruitfulness and multiplication, and p.57 was able to nourish the kings and princes of the land, as we

have said before, each in his way, of the twelve tribes of the sons of Israel.

The tribe of Asher was acquainted with work and labor on the land and afforded sufficiency to all. The color of this stone, the same, that is, the agate, is the hue of a lion (i.e., tawny). The gem is not scarlet nor is it green, but of the color of the earth—of a reddish, full (*lit. fat*), and not a sandy, color. This earth is veiny and solid and produces many fruits and is not filled with fares. It is cultivated in many places and fills kings and their peoples with fertility.

Verily is the inscription rightly graven around this stone, which it hath received and hath the name of Asher. The appearance of this stone is of a <tawny> hue, for it is called the Lord's (adj.), and thou shouldst know that sometimes this stone resembles a coiled snake and sometimes it is said that it leaps with a bound (*or, starts to spring*) like a lion. Thus Moses saith concerning him, that «Dan (sic) shall crouch to spring, like a lion from Bashan». Of a verity is the hue of the stone marvellous, which resembleth the color of a lion. For after the fashion of its strength is it called a lion, both in the force of his overweening disposition and the irascibility of his heart against all. Such also is the whole power of the riches of Asher, from whom were foods and victuals, riches and powers of kings and of all the chief high-priests and priests and the food and the riches of the temple of the Lord: by the labor and the fruitfulness of Asher all were fed. p.58

The color of the stone is similar to that of a lion: it teaches (*lit. taught*) the change in the law which came to light at the preaching of the Gospel through the grace of the hands of the apostles, because of which in the psalter (pl.) David calls the apostles the sons of God, for he said thus: «Sacrifice to the Lord, ye sons of God», and again he says: «Offer to the Lord the children of rams, O tribes and peoples», and again he says: «They lived and gave him of the gold of Araby», which shows the resurrection of the Lord, when He underwent His sufferings and arose: to Him was given the tried

gold which (*pl.*) He refined and purified and made the adornment of His kingdom.

The first enlightener (*i. q.*, baptizer) hailed from Arabia and came through obedience into the kingdom of God, of whom it is said : « The kings of Araby shall offer him gifts ». In one case this was done by the Magi who came and offered him gifts : they adored the Lord : and in another this was accomplished by the eunuch of Queen Kandakey, and still more was this so through Paul the apostle, who went forth to Damascus and came first from Arabia ; and after he had preached there for just three years, he spread light by the word of the Gospel. After three years he came to Jerusalem so that the apostle, who had come along with the bridegroom, might offer as a gift the faith of Arabia and Sheba.

p.59 For in accordance with the law he was called a bridegroom whose name was inscribed on this gem, which was the priest's ornament : for this is Asher, the riches of the king, a lovely sight, the gem agate : let us speak forth concerning this from the new law as well. For it is written there also in the praises of Asher and saith : « There shall pass over to thee the riches of the heathen ». Of a verity did the heathen pass over to such a holy hope of God and they received the strength of lions and the riches of Asher, they who had once been the opponents and had become strong through their revolt. By their disobedience they fell away from the fear of God and became desirous in their unwittingness of being beneath the rule of the devil, but since they were converted they have submitted themselves to the commands of God. And they entered the house of the Lord, which is that of revolt and by the might of heathendom they exhibited the power which they had from their unwittingness. They went forth and multiplied through wisdom the power of the faith and by the grace of the King of heaven and by the nature of the maiden of worthiness, for by the power of the Holy Spirit she became strong and glorious.

5 Ps. 72. 10 6-7 cf. Mat. 2. 1-2 7-8 cf. Acts 3. 26-38 9-14 of. Gal. 1. 17-18
20-21 cf. Is. 60. 5

Dost thou see how many are the powers, and they were revealed to us from the old and the new laws through the teaching regarding this precious gem, on which at the beginning were written the names of the tribes, and it became 5 completely and fully a parable for those who have souls?

It is said again that it is a medical property of this stone that its dust cures the venom of adders and vipers and scorpions. So God looked upon the sacrifices and the prayer and the beseechings of those righteous leaders and kings of a former 10 time. After He had bestowed on them His grace, they ground to pieces and trampled upon all the peoples of the heathen and *their* opponents. p.60

Let us take again *another example* from the new law when the apostles appointed servants who fed the poor and 15 widows, and offered their own selves as a sacrifice. To these great ones through zeal was given the power of healing (pl.) by the grace (pl.) of God. For thus it is said: « Behold I have given thee the power to charm snakes and scorpions and to crush the power of the enemy and naught shall be able 20 to harm you ».

Of a verity the gem agate has great power, on which is inscribed the name of Asher, from which was shaped the tale in the old law and by its spiritual shape it has made the church of God full and complete.

25

9. THE GEM AMETHYST (AMET'YSTONI).

The ninth gem is the amethyst, and in the third row is it inscribed at the end; on it is written the name (*ms.* house) of Issachar, which is after the order of his birth. Jacob says to him in the blessings: « Issachar, the heart hath spoken 30 good to us; thou shalt rest among thy portions and findest repose. For good also is thy land, for it is fat. Let his shoulders take hold of the work; let him become a worker of the p.61

3-4 Exod. 28. 9-11
26-27 Exod. 28. 19

14-15 cf. Acts 6. 3-6
29 ff. Gen. 49. 14-15

17-20 cf. Mk. 16. 17-18

A

7 the dust] *ms.* tribe

27 name] *ms.* house

land ». If so it is, through Issachar is shown the labor on the land, just as the color of the amethyst when one looks on it, its color changing into that of fire. Its color is kindled and it appears white in hue and is like wine, i. e., the color of water. Thus its appearance is completely varied and again there are various types of these *stones*. 5

That which is found in the mountains in unwatered places is similar in color to the gem hyacinth, being whitish, while that which is found in the valleys is like in hue to blood. Those, however, which are found by the seaside are also purer, just 10 as those in the mountains, but that found in snow-clad regions is darkish and this is potent, which was stated as to Issachar regarding his working in the vineyards. Marvellous is this gem and fair to behold.

So, too, was Issachar eager and meek in the tilling of his 15 land among Israel, nor did he ever babble in his drunkenness lest haply his sons should insult some one and inherit a curse. Of a verity they did not come forth on to the square to the base enjoyments of those scribes and Pharisees, who gathered by themselves and said : « O, thou art he who destroyest this 20 temple and raisest it again on the third day ». The lot of the heritage of Issachar was assigned from Galilee near p.62 Mount Thabor, which the Lord ascended, where there were with Him Moses and Elijah and others of the disciples, and great divine visions took place *here*. 25

Let so much be stated here regarding the gem amethyst, whereon was inscribed the name of Issachar. To him was given by blessing a lot of heritage of labor on the land. Come, let us now see the spiritual grace of Christ in the blessings, how he consecrated the apostles and sent them forth to 30 labor in all places and gave unto them the Holy Spirit from the grace (pl.) of God. For Paul the apostle says thus : « Of God are we edified ; fellow-workers in God are we ». Simplicity and witlessness are ours, but ever *have we* wisdom and alertness through virtue, that without repose through 35 divine *inspiration* they shall accomplish the spiritual labor.

10. THE GEM PORPHYRY (DZOCEULI).

The tenth stone is the porphyry (bloodstone); this is the head of the fourth row in order; some call it the beryl, but it is more the color of porphyry than of the beryl. Upon it 5 is written the name of Zebulon, who follows in the order of the sons of Jacob, in which form was the lot of the heritage given unto to him.

Near to the sea is his abiding place and there came to him from all sides the riches of the sea. Ruler he was over 10 all masters of ships, regarding which also Jacob speaks in his blessings: « Let Zebulon inherit the sea-coast, and he shall order his sailings near to Sidon ». p. 63

Of a verity in good order is the gem bloodstone inscribed, for all the riches and the gifts were offered from thence 15 in the temple of God, for they brought gold from Tarshish (T'arshit') by ships which Solomon sent, and they brought from remote districts as well tusks of ivory and ostriches and apes and other precious stones and stones whose color is like gold. To these many names are applied; some call them 20 Kark'idon and others say *they are* from Abiot' and Nabdea in Attica and from Aradiay and some say from Rhodes and the men of the Ionians say they are from great Rome and Spain (Spaniayt'), and from all the maritime districts they bring profit to one another. To all of these he was a partaker 25 and an assistant. There was the gem bloodstone found: it is called bloodstone, for it emits a brilliancy and is the color of gold, and it takes no harm from fire.

Near to his abiding place is Nazareth of Galilee, in which the birth and the conception of Mary were announced by 30 Gabriel, and there was given to Nazareth the supernal gold of this holy maid, where the conception took place. To Nazareth was given the conception and to Bethlehem (Bet'lems) the birth whence it became the commencement of the edifice (pl.) and in translation Bethlehem is 'house of fruitfulness';

1-3 Exod. 28.20 11-12 Gen. 49. 13 15-19 1 Kings 10. 22 29-30 Lc. 1. 26

A

20-23 See the introduction

where was the birth of the Lord. Its foundation was laid on Sion, for the cross is called the foundation of the church. And He Who was crucified became the Saviour, the original p.64 (*ἀρχή*) of all the faithful; He first laid the foundation on the height of the cross, and the precious stone is preserved on the bier in Sion. 5

He became the edifice of salvation and, after arising from the dead, He brought to completion the spiritual edifice, by that which He gave forth on the cross, the water and the blood from His own foundation — that is, for the confirmation of the same in both aspects — the water, for He became the laver of the holy redemption of our sins through sprinkling it upon us as a justification and purification, whereby we shall become partakers and fellow-dwellers in Christ, and after being edified upon the foundation's cor-15 nerstones, He dispatches us to the height of heaven.

For our Lord Jesus Christ became the corner-stone of the sides, and firm are the edifices upon Him. In both connections He completed the edifice from all the sides of Heaven, both by the circumcision and by those of the uncircumcised. 20 Through the union *we* were all spiritually edified by the gospel of truth. This is the gem bloodstone, similar to light in appearance and fair, of the color of gold, and it is found in the well which they call the face of the cliff in Babylon of the Achaemenids. 25

Let no one think that it is called Ak'emenidos in vain or that there is some profit in attaching the name to Babylon. We see this stated in the books frequently and the appellation shows in a certain manner that it is for the purpose of instruction, for it is said thus: Joshua the son of Nun (*Isu Naveysi*) 30 and Jesus the son of Josidech (*Iisu Iosedekisman*) and Jesus p. 65 Sirach (*Isu Zirak'isman*) and Jesus our Lord. By the employment of this name a distinction was made by the form of the one, nor does one any speak of or seek out him, who is not like the one person, but it portrays the identity of the person 35

2 cf. Heb. 12. 2 3-4 Colos. 1. 18 8 f. cf. Ephes. 2. 16-22 9-22 cf. 1 Jo
Ep. 5. 6; Jo. 19-24 14-16 cf. Ephes. 2. 16-22 16-20 cf. Ephes. 2. 16-
31 Sir. 49. 12; Ezra 3. 2; Hagg. 1. 12, 22; Zech. 3. 1. 31-32 Sir. Prol. 22

A

1 was laid] ms. lay

himself, for one speaks of Abraham (Abraam) and means thereby Abraham himself, and they say Isaac (Isak), nor do they need any other name for him. Thus the name Jacob refers to himself alone, but with those who have two names 5 simultaneously so that the one might express his nature, for the single appellation proclaims his identity.

Now Babylon is called Ak'emenidos, for there is another Babylon as well—a certain castle and tower near to Egypt. Now by the giving of the second name it is shown to us which 10 Babylon it is. A certain person is mentioned whose name was Ak'emenidon, who was the father of king Cyrus, who founded Babylon anew. He gave it a name similar to that of his father — Babylon Ak'emenidosi. The stone is found in it and is a specific for those who suffer from the sto- 15 mach and the bowels, when one drinks its dust. It is befitting to mention the names of all the localities, in order that we may know whence the gem bloodstone comes, or what its appearance is.

Let us now look at Zebulon, who is inscribed upon the gem 20 bloodstone. The lot of the heritage of Zebulon (Zabiloni) was Nazareth, where there was graciously given to the Virgin the conception of our Lord Jesus Christ, like to whom is the gem bloodstone. On it is inscribed the name of Zebulon, who had great (*lit.* many) riches from the sea. Of a verity p. 66 25 gifts were offered from all the quarters of heaven to our Lord Jesus Christ, who Himself is the precious cornerstone and healed all wounds and ailments (not only evident, but those concealed as well) which no one of mankind can do; but, since He is the only begotten Son of God, He performed 30 mighty feats and bestowed upon His faithful the grace of the forgiveness of sins.

11. THE GEM BERYL (BYVRILIONI).

The eleventh stone is the beryl (bivrili), which, darkish in appearance, is radiant and in looks of the color 35 of sea-water, like the jacinth. There fell to its lot by the order

21-22 Lc. I. 26

24 cf. Gen. 49. 13

26 Cf. Mt. 21.42

33 Exod. 28.20

that on it is inscribed by a marvellous provision the name of Joseph, for he was the eleventh after the order of his brothers, who was yet more marvellously exalted among his brethren by the works of God towards him. He changed the curses against Reuben into blessings and his destruction 5 into life.

For Reuben destroyed the whole honor of his being the first-born, for by right there accrued unto Reuben the primogeniture and the priesthood and the kingdom; but, being overcome by the unrestrainedness of his passion, he yielded 10 to the lusts of his flesh (pl.) and defiled the couch of his father: wherefore Jacob was a just judge and condemned the lawless acts of Reuben and took away from him the priesthood and the kingdom; primogeniture had Reuben through his birth, but the priesthood and the kingship he took away. 15

p 67 By a sacrifice he appointed Levi as chief over the tribes in the priesthood and thenceforward he sought and chose a good tribe to be the king.

He shows the daughter (*ms. soul*) of the tribe from which Christ was to be born. Jacob began in the blessings about 20 Judah and said: «Judah, thy brothers praised thee; thy hands are on the shoulders of thine enemies, and the sons of thy father bow down before thee. A lion's whelp is Judah». Dost thou see that the whole kingdom and the honor of power was given him and he crushed (*lit. smote*) his enemies beneath 25 his feet? Levi and Judah were they who received the honor of the priesthood and the royal crown. Levi had the priesthood over the tribes, for he gave vent to his vengeance for the tyranny of the tribes of his wife. A wife is given as a tempter and an aid and a tester to try one's virtue, and to 30 receive the crown through virtue, for through women all are destroyed; as the son of Sirach says: «By the hand of a woman we all die», and again by woman we all receive life. Verily was this light made to shine forth through Christ. Thereby He made to live all who believe in Him, for while 35

4-6 cf. Deut. 33. 6 9-12 cf. Gen. 35. 22 12-14 cf. Gen. 49. 3-4 16-17 cf. Deut. 33. 10 21-23 Gen. 49.9-11 Gen 34. cf. 32-33 Sir. 25 33.

A C (31 ff)

19 daughter] *ms. soul*-possibly correct

many inherited from woman shame, disgrace and sin, many became virtuous and received the crown.

Reuben was draped in shame from a woman; his priesthood and kingship were destroyed. Joseph spurned the unbridled passion of his mistress, was virtuous and grasped p.68 the kingdom of the land of Egypt and the power over his brethren. Levi again took vengeance for the defiling and shame of his sister; he wreaked vengeance on the lawless Schemites and his race came into the great priesthood.

10 Judah again through his repentance and continence mastered his passions, though at one time he yielded to his lust for Thamar, his son's wife, but it had been decreed by the good providence who joined Thamar to the just race, to whose number Matthew joins her in the Gospel. Judah, however, 15 thought thus, that in unbridled passion Thamar had fallen through whoredom, and he commanded his son's wife to be stoned. When, however, he came to realize his deed, he said: « Thamar is more justified than I, and thenceforward Judah never touched the woman ».

20 We do not find anywhere that after his deed to Thamar he took another wife, nor did anyone touch Thamar after the birth of the true race, and thus by their self-restraint they made manifest the deed of their virtue.

Thus Judah placed a bridle on his passion through his 25 alertness and virtue and was deemed worthy to enter into the kingship and the marvellous birth of Christ, as Matthew the evangelist joins him to the number and order of the tribes and writes: « From Abraham to David fourteen generations; and from David to the captivity by the Babylonians, fourteen p.69 30 generations, and from the captivity by the Babylonians to Christ, fourteen generations ».

He counts clearly the names of the fathers, but of the mothers he joins none anywhere to the number save four only; of these some are of the heathen and some of those who

3-4 cf. Gen. 35. 22

7-9 cf. Gen. 34. 1 ff.

15-17 Gen. 38. 24-25

4-5 cf. Gen. 39. 7 ff.

10 f. cf. Gen. 38. 1 ff.

18-19 Gen. 38. 26

5-7 cf. Gen. 41. 4 ff.

14 Mt. 1. 3.

28-31 Mt. 1. 17

A C (1-19)

18. justified] ms. directed away

walked not in righteousness. He mentions nowhere the virtuous women, who were by nature of this race, in the number of the generations—neither Sarah nor Rebekah nor Leah nor Rachel (ms. Sak'eli), who were truly the first. Judah begins and says : « Judah begat Zarah from Thamar », who seemed to be despised ; let her be glorified and let it be revealed to all that he united her name to the numbers of the generations of Judah.

Not only does he mention Thamar, but other stranger women as well, and joins them to the number thus : « P'arez 10 begat Esrom ; Esrom begat Aram ; Aram begat Aminadab ; Aminadab begat Naason ; Naason begat Salmuni ; Salmuni begat Boaz from Raab », and this Rahabivs (*sic*), is Rahab the harlot. Let no one <think> from the number of names that some one else is meant. It is the same Rahab — Rahab 15 the harlot ; for many times K'ebron is mentioned, and its name is also Ebron ; many a name is thus changed by a prefix (*lit.* addition). From this harlot was Boaz ; Boaz begat Obed from Ruth, the woman who was in no way related to the tribe of Israel, but she was an Ammonite. Ammon 20 p.70 again was the second child of Lot by his daughter, for she was the second child in the number of tribes, as Lot had married a wife from Sodom.

And all this which took place gave consolation to all to await in hope. For him who wishes to press forward to good 25 things there is no respite ; so, too, toward evil they run of their own accord. Because of this wise and through the inscription the holy evangelist Matthew adds them to the number and says : « Boaz begat Obed from Ruth ; Obed begat Jesse ; Jesse begat David ; David begat Solomon from the wife of 30 Uriah », who is Bersheba (Bersabey) herself, since in every manner the affairs of Bersheba were known—what they were or that she was the wife of Uriah. Therefore he never mentions her name, for through the name of Uriah it was

5 Mt. 1. 3 10-13 Mt. 1. 3-5 ; Ruth 4. 18-22 18-20 Mt. 1. 5 20-21 cf. Gen. 19. 38 29-31 Mt. 1. 5-6 32 cf. 2 Sam. 11. 27, 12.24

A

4 Rachel] ms. Sak'eli

12 Naason thrice in ms.

clear to all. The name of Ruth, however, was nowhere explainable without the mention of her name or either from that of her husband or if it had been stated by the ancients. So was it in the case of Rahab, and likewise of Tamar.

- 5 It is not, however, that it is some one of the more virtuous of the women of a former time who is mentioned, who had been notable among Israel and had been duly married, but he mentions <four> women of stranger tribes who had not been duly married. But all know this, and although it is those
10 who were not of the race of Abraham who are mentioned, the grace of our Lord Jesus Christ in similar wise through His birth in the flesh caused the sins of many to be removed and joined them to righteousness. It was not through sin, however,— God forbid!— for those who committed sin, even
15 though they were in the race, could not separate themselves from Christ but, after being drawn away from sin and being brought near to the works of righteousness, they are joined to the family and the company of the righteous, having become partakers in the good hope of Christ, Who
20 came and became a man, the only-begotten Son of God, and gathered those dispersed through His birth from the only virgin who was of both the race of the circumcised and the uncircumised. By His mercy He redeemed (*lit.* made to live) those who had fallen away from the law; for He is
25 Himself the cornerstone and likewise the one *and only one*, for He founded the wall upon Himself and fused the two together with Himself and joined them to righteousness, so that none of the circumcised could boast that from them
alone came forth the fruit of righteousness.
30 « But say to the Israelites who believed in Christ that He is the true rock which was rejected of the builders »; for all of us He is the precious gem who came—our Lord Jesus Christ—and allied Himself with both sides, with Rahab the stranger, whose sins He drove out, and with Salomon the Is-
35 raelite of the tribe of Judah and again with Tamar of the Philistines and Judah of the tribe of Abraham the blessed;

19 cf. Ephes. 1. 12

26 Ephes. 2. 16 ff

30-31 Mt. 20. 42; Lc. 20. 17

A Ar (11 ff) C (34 f)

15 could not] ms. at some time

34 ms; Solomon

with Ruth of the Ammonites and the Sodomites and Boaz of Judah and of the tribe.....

(one leaf lost from the manuscript)

..... and envy is poison and an evil wild beast ; the evil wild beast devours and the evil wild beast drags down its 5
p.72 prey ; of a verity ungoverned envy is an evil beast and on the instant the house of Jacob supposed that his son was dead. But Joseph was appointed king over Egypt and it was not Joseph who was dyed in blood, but his garment. In like manner Israel raised its (*lit.* their) hands against its 10 Saviour.

ON FAITH.

On the Godhead it was impossible to lay hands ; for the nature of divinity is unharmable ; though the flesh of the Lord exuded blood, Christ is uninjurable. Again Christ did 15 <not> suffer, but the flesh of the Lord did. It was not that He was separated from the divine nature, but He was indestructible from the divine nature, which was united with the flesh ; for the nature of the Godhead suffered no harm, but was itself together with the humanity by free will, 20 seeing that the indestructible nature of each of these was the passion of Christ in the flesh for us. For it was not that His suffering was separated nor that His humanity was removed, but that the unity of the Son of God was inseparable and indivisible and He abides in the unity of the God-25 head and His humanity as one Lord, one Christ.

If the Lord of Glory had made Himself known, they would not have crucified Him. He is called the Lord of Glory and His humanity is by union with the Godhead. As a garment is moistened with blood and this is dyed in the garment, but 30 with the moistening of the blood they think of no other garment than that of Christ, with His blood on the garment. His death is called the garment which He put on. Although

4 cf. Gen. 37. 20 6-8 Gen. 37. 34 ff. 8 Gen. 37. 31 25 1 Cor. 2. 8
32 2 Cor. 5. 2 f
A Ar (1-2) C (1-3)
12 On Faith] in margin in red 33 is called] twice in ms.
possibly a lacuna

Joseph was not dead, this was said of his flesh, which donned the garment, and the dyeing of his flesh *with blood* made it dark; the garment, however, was dyed with blood; they do not think, however, of the dyeing of blood in the garment, but of Him who donned it. p. 73

So, too, His sufferings could not be in His Divinity but were added to His Godhead, so that for us there might be salvation coming from God and lest our hope should be in man and not in God. For it is written; « Cursed be he who placeth his trust in man ». Let no one say that the Godhead suffered; it donned *the garments* of suffering, even though it was untouched by suffering, as if it were that the sufferings were conscious of His being untouched by sufferings (*ἀπαθής*), in order that by the *garment* of His suffering our suffering and death might be abolished. 10 15

So, too, in the house of Israel even unto this day is the name of Christ mentioned and Christ the King is the Lord, just as the sons of Jacob had the garment of Joseph and they told their father of the death of Joseph and Joseph was ruling 20 over the Egyptians.

In the same wise did the Jews have the flesh of Him who was crucified, like to the garment of Joseph, and through precaution they laid Him on a bier, and for yet greater caution sealed up the sepulchre. They besought Pilate to order the 25 soldiers to guard the sepulchre through caution and just as the house of Jacob had the garment of Joseph (Iosep'isasa), and Joseph (Iosebi) ruled Egypt, so also Christ, the King of all, descended into Hell, and the great King Christ loosed the bonds of Adam, which had been fastened by the evil ty- 30 rant. He bound the tyrant and slew the tyranny of the devil, which is death, and despoiled his house, which is (pl.) the abysses of hell. He led forth captive those enslaved by death and rescued the souls of all from the dominion of ignorance and from the commission of sins and from bitter anger. All 35 this the great King Christ Jesus did through His might. p. 74

9-10 Jer. 17. 5 18-19 Gen. 37. 32 23 Mt. 27. 66 23-25 Mt. 27. 63-65
27-33 cf. Gospel of Nicodemus

Let no one think that He did this alone, that He freed those only who were under sin, but understand also from this figure that He also removed sin and the power of sin, death, He slew, and freed all from sin and death, and removed the power of death, that is, his tyranny. Those, however, who from thenceforward gave birth to the thought of deceit and involved themselves in sin because of their transgressions <.....>, but it is impossible to stop the resurrection, for the power of death perished. It is not, however, that those who sinned and did not repent of their transgressions were not judged, for it is stated thus : « He who led forth the captives by His valor together with those who were afflicted and those who were confined to the biers », and not only is it said those who were afflicted' but also those who cause suffering and those too who are afflicted.

p. 75

For at the resurrection of Christ many of the dead arose who had been buried on their biers. It is said that many of the saints arose who were buried on their biers.

CONCERNING THE RESURRECTION OF THE DEAD.

20

It is said that many of the saints arose and entered along with Him into the holy city of Jerusalem and their resurrection was a mighty marvel which bore testimony to the resurrection of the Lord. For those who rose were men of tall figure (*fort.* adults) and mature in years (*lit.* days), who knew how to converse and had understanding. Some were about thirty and some about twenty years of age, so that brother could recognize brother, and father son, and son father. And each of their relatives and acquaintances asked those who had risen : « Is this thy name? », and they answered : « That is my name ». They say : « To this place am I come, having risen from the bier, and by this name they call you ! » The ones ask : « Whence are ye come? » These answer them :

12-13 cf. Gospel of Nicodemus 18-19 Mt. 27. 52-53

A

20 On the resurrection of the dead] in margin in red

« We rose and came »; and they answered one another, son to father and father to son: « What was it? » « How did ye rise? ».

Those who had risen answered and said: « Three days since what took place among you? » And the tribe of Israel was careless and forgetful; they answered and said to those who had arisen: « Of what matter do ye speak? Here naught has taken place ».

Those who had risen made reply: « Know ye not that
10 the earth quaked and the abysses gaped and the nethermost depths of hell were destroyed? What was it ye did on that day, or what was this matter? »

Then these remembered and said: « We seized a certain deceiver called Jesus and crucified him ». Those who had risen,
15 however, lifted up their voices and said: « Woe unto you! He it was Who came unto us; He destroyed the walls of hell and severed the bonds of death through His might and caused us to rise up from our biers ».

The saying was fulfilled in which it is said: « Let the dead
20 rise and let all be exalted, who have dwelt on the biers », and the Lord of Life shall show that He has by his power severed the bonds of the souls who were confined in Hades, thanks to His descent into hell, in order that none might say that He led forth the souls alone from Hades;
25 for this purpose He caused to arise the flesh (pl.) of many of the saints. By giving unto them *flesh* the souls came and entered the city of Jerusalem and those whose souls had been oppressed and confined in Hades and their flesh on the biers, rising in the soul and the flesh, entered the
30 city and revealed themselves to many and reminded those who had made the Lord to suffer. Those who had seized and beaten their Lord were the witnesses of His resurrection.

Well is the gem beryl placed in its order. Darkish it is, of the color of blood and dullish, like to the bloodstained
35 garment of Jacob, which the brothers moistened with blood

15-16 Ps. 18, 4-5; Ps. 116, 3; Acts 2, 24 19-20 cf. Is. 26, 19
34 f. Gen. 37, 25.

p. 77 and presented to their father Jacob. Well again are the colors of the gem beryl inscribed :they signify the quietness and meekness and purity of Joseph (Iosebissa), he who by his wisdom arrived at dominion and the affection of Pharaoh and of the Egyptians and of the whole world. In such wise is the gem beryl inserted in the crown of kings. It is set in the crown and in the adornment of women of noble race and is mounted also in the signet of princes and great men. The gem beryl adorns all of them, for it is esteemed by all. All this significance is to be seen in the gem beryl.

Now shall I begin to discourse on the twelfth stone, which is the total and the consummation of all the stones, which are mounted on the oracular tablet of the law.

12. THE GEM ONYX (P'RTSKHILI).

15

The twelfth gem is the onyx, and its color is a deep red. It pleaseth the daughters of royalty and of the rich and of potentates. They make it into a drinking-vessel and do not part from it. There is another gem onyx also like unto this one, whose color is white, like that of clear glass, and resembling marble. In it there are many colors spread out like to scarlet and it is fair to behold. Its size is large enough to make of it a drinking cup. We have, however, nowhere p. 78 found mention of the place whence it comes, yet we have heard a report as follows, that it is found in the land of India, Ethiopia, the region of the Thebais and in many other places as well.

Marvellous is this gem, on which is carved and depicted and inscribed the name of Benjamin after the order of the sons of Israel. This was the youngest of the sons of Jacob ; so, too, is this gem the last and the completion of the oracular plate. Benjamin was the youngest and he had the priority of the kingship over all Israel ; for Saul, the son of Kish (Kisasi), was of the tribe of Benjamin, who first ruled

4-5 cf. Gen. 41. 41f.

16 Exod. 28. 20

32 Gen. 35. 18

32f I Sam. 9. 1. ff.

over the sons of Israel, and judges were appointed from this tribe, who judged Israel as kings. And other princes and mighty *men* arose from this tribe, of whom Saul became king, until the reign of David, who was of the tribe of Judah.

5 After the captivity of the Babylonians many arose from this tribe who saved Israel. Of the tribe of Benjamin was Esther, the daughter of Aminadab, the paternal uncle of Mordécai (Marduk'ey). Of this tribe also was Mordecai, the son of Jair (Iaerisi), who were great leaders and teachers
10 of Israel. From the tribe of Benjamin there previously appeared Saul as the king who saved Israel from its enemies, and after the captivity of Babylon was Esther of the tribe of Benjamin, by whom the captives were saved. Verily is the appearance of this gem onyx a marvel.

p. 79

15 It is called again in the law a sacrifice of sweet savors when they mingle sweet odors and make smoke offerings, and they say this is the sacrifice, — onyx and stacte and galbanum and onyx (*sic*). Again there is another onyx as well, when one mixes perfumes and prepares this mixture in pottery
20 (*lit.* porcelain) of the onyx stone and, pouring them into this, they mix the odoriferous unguents.

Now, in order not to protract our tale of all the nature of the onyx and of the sacrifices and the unguents by taking up a long time, I shall now pass it over in silence in
25 this place, and shall begin to tell of the other things in their due order.

Rightly is the name Benjamin inscribed on the gem onyx, for the onyx is beloved of kings and greatly loved by brides, of a verity because of his lowliness and meekness, for
30 he was the defender (*lit.* back) and guardian of himself and his brother Joseph (Ioseb). Of a verity did Joseph rightly love Benjamin and gave to him a share five times more than his brethren. Benjamin was the beloved of his father and of his brothers, for he himself and his tribe
35 were bowmen and warriors and saved Israel in many places.

1-2 Judges 3. 15

6-8 Esther 2. 7

8-9 Esther 2. 5

10-11 I Sam. 9.1

12-13 Esther 2. 7

15-18 Exod. 30. 34 ff.

18-21 Exod. 30, 23 ff.

30-31

cf. Deut. 33. 12

31-33 Gen. 43. 34

Benjamin was beloved of God also, for he received Jerusalem as his share of the heritage, where both the temple and the altar were built, where victims of sacrifice were offered to God. He was the first to be appointed king and p. 80 yielded the power to Judah and after the captivity saviours were to appear from the tribe of Levi over the race of Israel.

Of a verity, after all the apostles, there appeared as the chosen one Paul the apostle from the tribe of Benjamin: just as Benjamin was the last of his brothers, so was this one (Paul) chosen later and, like Benjamin, was he beloved of all, like the gem onyx. So, too, Paul the apostle was fair and beloved of the churches and the chosen vessel of all the faithful; just as the gem onyx is beloved of kings and brides and they prepare from it their drinking vessels. Verily 15 Paul was ordained by God apostle to the holy bride of Christ, which is the church; she grasps the spiritual drinking-vessel, which was graciously bestowed upon her by God.

They read the book of the Apostle (*i.e.*, Acts) and the 20 apostolic letters (*i.e.*, Catholic Epistles) at one time during the year, but the book of Paul every day (pl.) and every hour (pl.); by this spiritual vessel they moisten and bring gifts to the church of God.

This is the share of Benjamin, five times the share of his 25 brethren; and again the goblet of Joseph (Iosebisi) was found in the sack of Benjamin, which some one had placed there. Samuel the prophet said this to Saul the king, who was of the tribe of Benjamin: «Thine are the good things of Israel and of the house of thy father». What, then, are the 30 good things of Israel

p. 81 These are the holy thoughts which appeared; they were brought as offerings by Paul the apostle. Of a verity the gifts and precious things *are* of Saul the king of Israel and all the good things of the house of Israel, but above and 35

1-2 Joshua 18. 28
25-26 cf. Gen. 43. 34.

9 Phil. 3, 5
26-28 Gen. 44. 12

13 Acts 9. 15

17 1. cf. Ephes. 5. 22 ff.

29-30 1 Sam. 9. 20

beyond this Paul exhibits this in himself : « If they are of the Israelites, so I am ; if they are of the tribe of Abraham, I am also » : and again he says : « A Hebrew of the <H> ebrews, of the race of Abraham, from the company of Benjamin, by the law a Pharisee. And I was of the law of my fathers, a seeker after vengeance », and the rest which he says in its order. Therefore is it written concerning him and it is stated in the one hundred and sixteenth psalm : « I believed what I did (or, shall) say ». He became a fellow-singer along with David.

Paul the apostle says there also in his letters (or, books) : « And we too believe whereof we speak ». David here speaks of this particular connection and this was spiritually fulfilled in Paul, for he said : « I too believe this whereof I speak, which we believe ». When he was going to Damascus and the Lord revealed Himself from Heaven and said : « Saul, Saul, why hast thou set about to persecute me ? » And Saul said : « Who art thou, Lord ? » Christ said : « I am Jesus whom thou persecutest [me] » : and after this he said : « Go thou into the city and there it shall be told thee what it befits thee to do. » And then it says : « He arose and could not see. They took my hand and I entered the city ». This the psalm says afterwards : « And I was greatly abashed ».

For before he says : « Having mounted a chariot in great pride, I set forth in self-adulation, and like a beggar was I led in by the hand ; for first my mind (pl.) was darkened, for I was an antagonist of God, but now God hath darkened my eyes, that he might admonish me and that the eyes of my heart might be opened and that I might come to the knowledge of God ». Verily this it is that David says : « 'And I was greatly abashed' ; God admonished me : He removed my desires from me and humbled me. He made manifest upon me His awfulness ; I was amazed and I know and now being held by the hand I enter Damascus ».

Concerning which also he says : « I said in my amazement ;

1-3 2 Cor. 11. 22. 3-5 Phil. 3. 5 5-6 cf. Gal. 1.14 9 Ps. 116, 10 12 2 Gor. 4. 13.
14-15 ibid. 15-31 Acts 9, 3 ff. ; 22. 6 ff. ; 26,12 ff. 30-31 Ps. 116,10 31 Ps. 116.11

'every man is false'. Of a verity it is a thing of marvel, for first in the chariot and now like a beggar I am led by the hand; first Saul and now Paul; before I was a persecutor and now an apostle. Verily is it fitting I should speak. I said in my amazement: 'Every man is false', for every one whom I heard in Jerusalem was a scoffer. I took letters (or, books) from them so that whenever I went in to the high priests, they forsooth lied and said: 'His disciples have stolen away beforehand Him who rose', and they called the Lord a man, and they called Him who converted those who were led astray a deceiver. Verily in my fall and in my blindness <said I> all men are liars, for He who died and was buried and was stolen by his disciples, now when He spake unto me from Heaven and said « It was the Word only ». The blindness of the eyes kindles and illumines the mind of the blinded. 5 10 15

After this, when he came to Damascus and his eyes were enlightened, he believed in our Lord Jesus Christ; he spake and preached in the path of truth and after all this he received by grace from the Lord in place of these evils, being stripped naked because of them, good deeds of justice. He gave thanks and said: « What shall I repay the Lord for all the things He hath given me? I was a persecutor: He made me worthy of the apostleship; I was a blasphemer: He made me worthy of the divine visions of heaven; through my ignorance I abode in temptation: He revealed unto me great thoughts and terrible ». 20 25

And he says: « What shall I repay the Lord for all this which He hath given me? What can resemble the recompense of the death of the Son of God, save the draught which our Lord Jesus Christ drank? Now have I received this draught of life; I will call on the name of the Lord ». This it is which he says: « The death of Christ has taken place within me ». Regarding this too the Lord spake to the disciples: « The draught which is for me to drink ye too can drink ». In 30 35

3 Acts 13. 9 5 Ps. 116. 11 6-7 Acts 9. 2 12 Ps. 116. 11 22-23 Ps. 116. 12
28-29 Ps. 116. 22 29-31 cf. 1 Cor. 11. 25 31-32 Ps. 116. 13 34-35 Mk. 10. 39.

eager emulation of this Paul said : « I have received the cup of life and I call on the name of the Lord ». And he says : « Even unto death, even though sorrows may come because of the name of the Lord, I did not deny Him, neither in the 5 open nor in the narrows. I shall not forsake nor shall I draw aside from the name of the Most High », and that this is the case the following text reveals : « Honored is the death of the saints before the Lord », and the rest which he says in its order.

10 Verily good and fair is the goblet made from the onyx stones, which the bride, that is the church, grasped. For she came and Benjamin revealed Paul from his own tribe, who gave p. 84 to drink the draught of the knowledge of God and of joy to all the quarters of heaven and received fivefold the share 15 for his labor, as it was with Benjamin : for he says thus : « Five times have I suffered » : it appears that he ran to receive in five-fold form the task of one person ; as he himself says : « I have exerted myself more than all », and in order not to give praise to himself, he says : « Not I, but the 20 grace which was given me ».

Of a verity Benjamin is a ravening wolf, who eateth his prey at the dawn, and at even he prepared it and he gathered it. Benjamin became a youth renewed through Paul, for in his youth, like a wolf, Paul ravened and champed the bones 25 and the flesh of many. This it is which he says « Let him eat the food in the morning and the same at eventide ». When he reached maturity he received spiritual food and spread his teaching divinely upon all.

There was a time when he destroyed and ravaged those 30 who were believers in Christ, while he again sprinkled himself and nurtured himself : for as he says : « I spread them abroad and I give », and again he says : « This is Benjamin, the marvellous youth, as the divine books say ». And he does not say 'Benjamin' only, but there is not only Benjamin, 35 but likewise he says there 'the youth', and who is it whom he mentions — the youngest of the brethren.

1-2 Ps. 116. 13 7-8 Ps. 116. 15 16 2 Cor. 11. 24 18 *ibid.* 19-20 1 Cor.
15. 10 21-23 *cf.* Gen. 49. 27 25-26 *ibid.* 31-32 ? 32-33 Ps. 68. 27

But Paul of the tribe of Benjamin became a youth through chance (*or*, conflict) and afterwards became a chosen apostle, p. 85 nor was it there in Jerusalem that the divine miracle was revealed to him, but on his journey to Damascus, for it says there: « Benjamin was marvellous in his youth ». So 5 too Paul, trembling and amazed, said « Who art thou, Lord ? » There was a voice which said unto Paul: « I am Jesus whom thou persecutest [me] »; and he was amazed at the great miracle; he cast off from himself unwittingness and stubbornness and received the grace of wisdom from the Holy Spirit; 10 he became a chosen vessel and the leader of the churches. This it is which he says: « There is Benjamin, the marvellous youth ».

Let us come and behold this patent marvel; how fair to see is the diadem'd bride of the church, who is of those 15 blessings of the divine Spirit, as is stated in the Song of Songs (*lit.* praises), that is, the blessing of blessings: « Thy neck is like the iron stem of a candlestick and as carmine, like unto ivory bone, and thread are thy lips (*sic*): the tips of thy fingers are like the tips of the trees of Lebanon 20 (Libaney) which looks directly over at Damascus' site ». Now, deceiving one another, these words are interpreted as follows; Christ has been defined as the head and the apostles as the lips, the two eyes are the laws. The nostrils are they, the holy apostles, who received the breath of sweet savor and 25 carried it through the whole world. They said: « We are the perfume of Christ, for some from life to life and for some from death to death », and the rest which he says in its order.

p. 86 The tips of thy fingers like the tips of *the trees of Lebanon* (Libanisani), for Lebanon is near to Damascus. 30

This seems not to be spoken concerning the beauty of women, for the growth of the tips of the nails like the tips of the trees is a great blemish. This is said of the church and to the apostles, for Paul received letters (*or*, books) from the high-priests, and came to Damascus, near the base of Lebanon. 35 Instruction was given him from heaven and the breath of

5-8 Acts 9. 3 ff. 4, 12-13 Ps. 68. 27 17-21 cf. Song of Songs 7. 4, 4. 4
26-28 2 Cor. 2. 15-16.

sweet savor and he heard the name of the Lord Jesus. This is it which he says : « As a sweet smelling ointment thy name is spread abroad », and the grace of sweet odors was granted to Paul by the name of Christ. He spread abroad and filled 5 by the guidance (*or*, teaching) of his sweet savor all the quarters of heaven with great beauty ; the gem onyx made us to enjoy through its great beauty, on which is inscribed the name of Benjamin.

It was the end and consummation of the square set of 10 stones, which were worked and cut out and set in the plate of the law. In so far as I have been able, I have set forth the place of origin (*lit.* finding) and the appearance of these precious stones, even as thy precious self requested me ; although thy commands unto me were great and beyond me, I have 15 followed my love and obedience before thee.

Let now thy virtuous self take and accept these unclothed thoughts of mine and should aught be omitted or wanting, p. 87 let it be supplied of thy all-embracing love and wisdom, for love endures everything. By all it is believed, by all is it hoped 20 for. Love sees no self-satisfaction ; love is not proud ; love is not ashamed ; but love through everyone is in every one ; hence it hath divine power.

But now glory unto God from every part ; although my understanding is lacking, our wisdom was the greater ; my 25 mind (*pl.*) became wise though thy commands ; although we were not equal in knowledge to those commands of thine regarding these twelve stones, the light of understanding was spread upon us. If great wisdom is necessary to translate a word (*or*, discourse) from the tongue of the Romans 30 (*P'romint'a*) into that of the Greeks, how much more was it necessary to me, because of thy love it fell to my lot to express the divine thought concealed in the law. Of a verity didst thou order me to set hand to that which was beyond my power ; although it was highly complicated—more than 35 my mind could grasp—, yet was grace granted to my profit by the Lord God through thy prayers and those of many. The preciousness of thy love became an image for us.

2-3 cf. 2 Cor. 2. 14 19-22 cf. 1 Cor. 13. 4 ff.

Now let there be praise from every mouth for the Father through the Son and for the Son through the Father in conjunction with the Holy Spirit for ever and for the ages of ages. Amen.

(Gap in the archetype of the Georgian version not noted 5 in the ms. We adduce the corresponding portion of the Latin text as edited by O.Günther, CSEL 35. 2, p.756, 13 ff)

46 Hic iam nunc quaeritur, quibus modis eum ordinem consequentiae, qui est certissimus et congruens, approbemus 10 nam per duodecim tribus duodecim lapides apponi iussi sunt, ita ut unus lapis uni tribui coaptaretur et ad singularum nomina decernantur singuli lapides. et si quidem declarasset iussio, cui tribui quis lapis aptetur, nulla prorsus inquisitio superesset ad indagandam definitionem diuinitus ordinatam, 15 sed ad exponendam nobis uim lapidum tantummodo studiosa
47 relinqueretur intentio: nunc autem non est determinatum sed simpliciter in duobus locis horum lapidum consequentiam et compositionis eorum speciem fateamur adscriptam, sicut in rationali, quod super pectus ponebatur pontificis, et super- 20
48 humerali per duos anulos aureos in eo disposito. qui anuli per extremitates suas rationale in medio continebant, rursus annexis superioribus anulis, qui erant in superhumerali pontificis in utraque humeri parte conserti. nam et super-
humerales, cum esset unum per circuitum, uno prorsus ori- 25
p. 757 ficio claudebatur, habens uitam hyacinthinam auro com-
plexam | et hinc a dextris unum anulum et a sinistris alterum, per utramque humeri partem prominentes, anulos ad iugulum pontificis innuentes, qui rursus ex utraque rationalis parte spectabantur appositi, ita ut perinde conecterentur et coop- 30
tarentur in sese, per duos scilicet anulos rationalis et duos anulos superhumeralis, ubi erant catenulae aureae desuper

11 singularum V, corr. Fogg. 20 dispositos V, correxit Gū
18—21, cf. Exod. 28, 9—14 (39, 6—7). 28 innuentes V;
innectentes Fogg. rationali V, correxit Gū.

imminentes. hoc autem rationale, sicuti dixi, habebat duo-⁴⁹
 decim lapides sibi congruenter insertos atque compositos
 quadrato ordine, qui sic intertexti probantur, ut est subter
 annexum. primus ordo atque superior a laeua parte pontificis
⁵uersus ad dextram hos lapides habebat appositos: sardium,
 topazion, smaragdum. oportet enim et hoc diligentius an-⁵⁰
 notare, unde scilicet incipiebat compositio et ubi iterum desi-
 nebat, sciendumque quod iuxta Hebraicarum elementa litte-
 rarum ita compositiones istae fiebant: scribunt quippe
¹⁰Hebraei a sinistris ad dextram cuiuslibet rei subiectum
 ordinem perducentes, ipsi uero manum subsequentem litteris
 a dextris habere uidentur ad laeuam. erant ergo super
 pontificis pectus a sinistris eius ordines ad dexteram perdu-
 centes. primus ordo, sicut iam dixi, sardius topazius smarag-⁵¹
¹⁵dus; secundus autem carbunculus sapphirus iaspis; tertius
 ligurius achates amethystus; quartus qui et ultimus, chryso-
 lithus beryllus onychinus. rursus inuenimus eosdem lapides⁵²
 in duabus superhumeralis partibus positos, in quibus duo
 lapides catenulis aureis uidebantur inserti iuxta utrumque
²⁰latus humerorum, iam non ex diuersis lapidibus sed ex sma-
 ragdo tantummodo, erantque rursus nomina filiorum Is-
 rael secundum praeceptum domini scripta atque scalpata in
 duobus istis lapidibus. non tamen euidenter ostenditur,⁵³
 quod nomen in parte dextera prasini lapidi inscribi debeat
²⁵uel quod in sinistra parte, sicut ipse decreuit, similiter anno-
 tari, nisi quod prorsus | intellegendum est, quia sex nomina p. 758
 scripta erant in sinistra parte et sex in dextera filiorum
 Israel. nec enim poterat unus lapis nomina duodecim tribuum
 capere propter rotunditatem suam. sed nec praecepit deus,
³⁰ut dupliciter inscribantur duodecim tribus in parte dextera
 et in sinistra duodecim, sed simpliciter ait: *i m p r e s s i o n e*
s i g n a c u l i n o m i n u m f i l i o r u m I s r a e l, sicut

17-23 cf. Exod. 28, 9-14 (39, 6-7).

31-32 Exod. 36, 36, 13 (LXX).

7 iterum V; item *Fogg.* 8 <est> quod *Fogg.* 8-9 litterarum
 V 9 iste V 24 lapidis *Fogg.* 29 deus V; dominus *Fogg.*
 31 impressione [*scripsit* Gü. (cf. *infra* ad u. 19; in pressione V
 32 nominum om. *Fogg.*

habet ipsa circumstantia lectionis, quam nunc ad uerbum curauimus exprimere, in qua ipsum quoque pontificatus officium praeceptum est ordinari. sic ait: et fecerunt superhumeralia ex auro et hyacintho et purpura et cocco cum bysso retorta**. 5 opus textile fecerunt illud, superhumeralia continentia sese ex utrisque partibus, opus textile, inuicem complectentia se per circuitum. ex ipso fecerunt iuxta eius facturam, ex auro 10 et hyacintho et purpura et cocco neto et bysso retorta, sicut praecepit dominus Mosi. fecerunt utrosque lapides smaragdi confibulatos et conclusos auro, scalptos impressione signaculi nominum filiorum Israhel, et imposuerunt eos in humeros superhumeralis, lapides monumenti filiorum Israhel, sicut praecepit Moyses. haec duo loca sunt horum lapidum et appellationes eorum, quae secundum tribum praeceptae sunt annotari: unus quidem locus est in hoc rationali et alter in his quae dicuntur ** in hippodromo Chabratha. |

56 Oportet itaque primitus hanc diuisionem nosse et ordinis

3-19 Exod. 36, 9-14 (LXX).

21-22 Gen. 48, 7 (LXX).

5 post retorta add. etc. Fogg. : Gü. lacunam indicat; propter homoteleuton interciderunt ea, quae plus habet uersio LXX interpretum 11 iacintho V cocconeto V, distinxit Gü. (κοκκίνον διανησμένον LXX) 12 bisso V 15 impressione restituit Gü.; in pressione V (γεγλυμμένους [καὶ ἐκκεκολλημένους] ἐγκόλαμμα σφραγίδος LXX) 19 moises V 22 lacunam indicauit Gü adsentiens Fogginio haec annotanti; « iamvero, ni fallor, inter ea multa, quae hic deesse puto, S. Doctorem exposuisse crediderim, quomodo duodecim tribus a filiis Iacob nomen acceperint, quot uxores Iacob duxerit, quem filium habuerit ultimum et his similia tandemque narrasse quomodo Rachel Beniamino edito partus dolore confecta mortem obierit in terra Chanaan in Hippodromo Chabratha et sic narrationem confecisse uerbis nimirum =LXX» 4 quod V; quae Fogg.

consequentiam, quae secundum aetatem est singulorum, id est Ruben Simeon Leui Iudas ; propter iurgium uero Rachelis et quod data sit Iacob ancilla Balla, nascitur iuxta aetatis ordinem post Iudam Dan statimque de ipsa ancilla secundus editur Neptalim. deinde per aemulationem Lia uero dedit ancillam uiro Zelpham, quae concipiens peperit Gad, dein Aser. rursus adiecit uxor Lia ut conciperet : quae iuxta conscientiam peperit Isachar, exin Zabulon. nouissime uero de Rachele Ioseph nascitur et deinde Benjamin. et est ista
10 consequentia : Ruben Simeon Leui Iudas, Dan et Neptalim, Gad et Aser, Isachar et Zabulon, Ioseph et Benjamin. haec quidem prima est compositio iuxta aetatis consequentiam.

Cum uero peruenirent de Mesopotamia reuertente Iacob 57 in terram Chanaan, secunda fit diuisionis enumeratio. fecit
15 enim Iacobi tres turmas discernens proprios filios, et posuit Zelpham et Ballam duas ancillas faciens unam turmam in primis cum quattuor filiis earum, id est Dan et Neptalim, Gad et Aser ; in secunda uero turma ordinauit Liam cum sex filiis eius, non iam secundum aetatem sed secundum matris
20 affectionem, Ruben dico et Simeon, Leui et Iudam, Isachar et Zabulon ; ipse uero postremus mansit cum Rachele et Ioseph ualde paruulo. Benjamin autem in matris adhuc utero portabatur. et haec secunda discretio compositionis eiusdem numeri comprobatur.

25 Tertius autem numerus est iuxta aliam compositionem 58 diuisionis. incipiens enim Iacob intrare in Aegyptum, sicut super annexum est, congregatis in id ipsum filiis Liae simul | p. 760 et ancillae eius Zelphae consequenter, uelut ex eadem domina progenitis, ita dinumerantur ipsi : Ruben Simeon Leui Iudas
30 Isachar Zabulon et ex Zelpha Gad et Aser ; deinde Rachelis filii Ioseph et Benjamin, hi qui ex eius ancilla sunt Dan et Neptalim.

Quarta diuisio est compositionis et numeri, quando bene- 59 dixit Iacob filiis suis, cum moreretur ; oportet enim secundum tempus et in numeros ipsos annexere. hic ergo numerus et hoc tempus insequitur, quando Iacob benedixit, id est : Ru-

2 sqq. Cf. Genes. 29, 32 - c. 30.

14 sqq. cf. Genes. 33, 1 sqq.

29 sqq. cf. Genes. 46, 9-25.

ben, deinde Simeonem cum Leui et Iudam et Zabulon et Isachar, Dan et Gad, Aser et Neptalim, Ioseph et Benjamin.

60 Dein sequitur quinta diuisio de Exodo, cum egrederentur filii Israel ex Aegypto. enumerauit enim eos sermo diuinus dicens: haec sunt nomina filiorum Israel, 5 qui ingressi sunt in Aegyptum cum Iacob patre suo; unusquisque cum tota domo sua ingressus est: Ruben Simeon Leui Iudas Isachar Zabulon (deinde Rachelis:) Benjamin (deinde Ballae:) Dan et Neptalim (et Zelphae:) Gad et Aser. Ioseph autem erat in Aegypto.

61 Dein post sexta diuisio est numeri iuxta metationem castrorum filiorum Israel, sicut scriptum est in libro Numerorum ex praecepto domini: in prima metatione Iudas Isachar Zabulon, in secunda Ruben Simeon Gad, in tertia Ephrem et Manasse et Benjamin, in quarta Dan et Aser et Neptalim.

62 Rursus septima numeri diuisio est ex ipso Numerorum libro, cum iuxta praeceptum domini declarantur, qui debeant esse principes ad offerenda munera domino, dixitque: de Ruben Elisur filius Sediur, de Simeone Salamihel filius Surisaddai, de Iuda Naason filius Aminadab, de Isachar Nathanahel filius Sogar, de Zabulon | Eliab 25 p. 761 filius Chelon, de Ephrem Elisama filius Eniud, de Manasse Gamaliel filius Phadassur, de Benjamin Abidan filius Gedeonis, de tribu Dan Achiezer filius Amisadai, de Aser Phaltihel filius Echram, de Gad Elisaph filius Raguhel, de Neptalim Achire filius Enan.

63 Itemque post hanc sequitur octaua diuisio ex ipso libro Numerorum, quando praecepit dominus et misit Moses principes tribuum Israel ad inspiciendam terram repromissionis. 35

2 sqq. Cf. Genes. 49, 1-27.
17 sqq. Cf. Num. 2, 2-31.

7-14 Exod. 1, 1-5.
23-34 Num. 1, 5-15.

14 postea *Fogg.*
Vulg.; melcham v

7 Elisama restituit *Gü.* secundum *LXX* et

ait itaque: de Ruben Samu filius Sacchu, de Simeone Saphah filius Suri, de Iuda Chaleph filius Iephone, de Isachar Sara filius Ioseph, de Ephrem Auses filius Naue, de Benjamin Phalti filius Raphu, de Zabulon Gudihel filius Suri, filiorum Ioseph de Manasse Gelad filius Sudi, de Dan Amihel filius Gamali, de Aser Sachus filius Michahel, de Neptali Hali filius Ulaphi, de Gad Gugihel filius Machi.

Nona quoque diuisio numeri praecepto domini datur ex ipso libro Numerorum, cum filiis Israel terra sorte distribuitur: de Iuda, inquit, Chalep filius Iephone et deinceps enumerantur principes tribuum de Simeone, de Benjamin, de Dan, de Manasse, de Ephrem, de Zabulon, de Isachar, de Aser, de Neptali.

Dein rursus decima numeri diuisio est, quando benedixit Moses filiis Israel, praeponens Ruben et deinceps antecessus: Iudas Leui Benjamin Ioseph Zabulon Isachar Gad <Dan> Neptalim et Aser, et in nouissimis iterat sermonem de Ioseph: haec sunt milia Ephrem et haec milia Manasse.

Item undecima numeri diuisio probatur, quando antequam ingrediantur terram Israel, mox transfretantes Iordanem stent super duos montes Garizim et Gebal, sex hinc atque inde, ad benedicendum his, qui custodiunt legem, et ad maledicendum his, qui legis praecepta seruare contempserint. et est ista contextio numeri: nam super benedictiones consecuti sunt Simeon Leui Iudas Isachar Ioseph et Benjamin: super maledictiones autem hi: Ruben Gad Aser Zabulon Dan et Neptalim.

Duodecima rursus est diuisio numeri, cum sortiuntur terram possessionis suae et Ruben sorte contingit trans Iordanem,

1-10 Num. 13, 5-16.
. 1-22 Deuteron. 33, 17.
cc. 15-19.

12 Num. 34, 19.

28 sqq. cf. Deuteron. 27, 12 sqq.

17 sqq. Deuteron. 33, 6-25.

33 sqq. cf. Joshua

1 Sacchu *Gü.*; acchu V, 19 Gad <Dan> *Gü. coll.*
Deuteron. 33, 20—22 et huius epistolae § 86: Dan *om.* V, <Dan>
Gad *Fogg.* 29 benedictiones *Fogg.*; benedicti his è V

antequam transiretur in terram Israel. et est ista distributio : Ruben et iuxta eum Gad et dimidia tribus Manasse ; dein transeuntes Iordanem primus Iudas accipit, tum Benjamin, dein Ioseph ex Manasse, dein Simeon inter Benjamin et Iudam locatus et ut ita dixerim coangustatus est, quia illis spatia non fuerunt ; dein Zabuon terram consequitur et Isachar et Aser et Neptalim et Dan. Leui sane in omnibus dispersus est tribubus, ciuitates solummodo et suburbana percipiens.

- 68 Rursus tertia decima diuisio numeri occurrit ex Zacharia propheta, sicut dicit : in illa die plangent omnes tribus terrae, tribus domus David super se et mulieres eorum super se, tribus domus Nathan super se et mulieres eorum super se, tribus domus Leui super se et mulieres eorum super se, tribus domus Simeon super se et mulieres eorum super se, plangentque cunctae residuae tribus ; et non nominauit, quae ; nos autem propter situm descriptionis terrae hanc consequentiam esse perspeximus, ut sit tribus Benjamin, dein Ioseph Ruben Gad Zabulon Isachar Aser Neptalim et Dan.
- 69 Item quarta decima diuisio numeri subest ex reuelatione sancti Iohannis, qui dinumerauit ex unaquaque tribu duodecim milia eorum, qui uirginitate sanctificati sunt ; ait enim : de Iuda duodecim milia, de Ruben similiter, exin de Gad, de Aser, de Neptali, de Manasse, de Simeone, de Leui, de Isachar, de Zabulon, de Ioseph, de Benjamin. nusquam uero in hoc loco meminit Dan.
- 70 Forsitan autem et aliis locis numerus aliter inueniantur adscripti ; nos tamen istos inuenire potuimus et hae quidem sunt diuisiones, quae secundum numerum diuerso modo constat esse compositae, nunc quidem secundum praeceptum domini, nunc autem iuxta singulorum principum uoluntatem, dico uero Mosis et Hiesu Naue et qui deinceps eorum succes-

10-18 Zach. 12, 12-14.

22 sqq. Apocal. 7, 5-8.

12 et 14 eorum Gü. ; earum V Fogg. 15 et 17 eorum V ; earum Fogg. 19 sq. nominauit ; queis (1) nos Fogg. 31 numeraliter V, corr. Fogg. 34 mosi V, correxit Gü. naue V

sores existere meruerunt. nec sine spiritu id actum est sed, ut voluit, idem spiritus sanctus enumerauit atque disposuit singulas consequentias iuxta propriam uoluntatem. reuertens 71 item de his uno loco breuiter et consequenter edisseram eas-
5 demque quattuordecim diuisiones harumque selectiones : non in uacuum faciam nec ut uenerationi tuae haec recensenti molestus existam, sed ut noueris (quod iam dei sit adiuuare), ut unicuique tribui memoratos lapides ueraciter coaptare possimus.

10 Excogitante igitur multum mente, tractantes iuxta experi-72 entiam huius electionis, suggerit nobis animus et ipsa consequentia lectionis, qualiter animaduerti possit quadratus ordo rationalis ex appositis lapidibus secundum memorata uocabula. requiratur iam de singulis numeris, sicuti discreta est | p. 764

15 unaquaqueque diuisio, qualis ad eorundem lapidum rationem lectionemque sit congruens. et ubicumque quidem dinumera-73 tarum tribuum statum in locis singulis inspeximus mentequae perpendimus non posse naturaliter — ut numerus quilibet eorum, qui in unaquaque diuisione numerati sunt, unum
20 nomen minus habens ex tribus — appellationi horum lapidum coaptari, ideoque protinus diuisionem secundam rite sustulimus, utpote quae horum lapidum consonantiam habere non possit, propter quod primos ponat Dan et Neptalim, Gad et Aser, hoc est ancillarum filios, quando mittens Iacob
25 Esau munera in turmam eos primam diuisit, post haec autem filios Liae fecit aliam turmam, dein filios Rachel turmam tertiam. nam cum pretiosiores lapides sint in principio rationalis, porro filii ancillarum inferiores habeantur et hic primum positi sint, impossibile est eos ad causam rationalis
30 in hac numeri parte congruere, propter quod ita se habere non possit.

Item quartam diuisionem, benedictionem Iacob, explorauimus, 74 quando moriens filiis benedixit. habet enim primum Ruben, dein Simeon et Leui simul adiunctos, ita ut ista utriusque copulatio horum lapidum congruentiae uideatur obsistere. ideoque istam quoque sustulimus, cum lapidibus istis adcommodari minime possit.

75 Inspeximus autem et quintam diuisionem, quae continet
 initium egressionis filiorum Israhel ex Aegypto, et inuenimus
 eam praeponentem liberarum filios et ancillarum iuxta com-
 positionis ordinem supponentem facientemque nouissimos
 <primos> primosque nouissimos, et ob hoc, quod Ioseph in
 Aegypto constitutus postremus nominatus est, animaduerti-
 mus iterum non posse lapides istos memoratarum tribuum
 76 coaptari nominibus : et quod naturaliter onychinus lapis in
 p. 765 persona Ioseph interpretari non possit neque rursus extre-
 mus Ioseph iuxta compositionem rationalis inseri debeat, 10
 nisi quod tantummodo necessitate praeposteratus sit, ut,
 cum undecimus habeatur, hic numeretur duodecimus iuxta
 cogentem necessitatem compositionis huius numeri, quam
 77 repperimus ordinatam. in Graeca quippe locutione quae ex
 Hebraea translata est, onychinum lapidem duodecimum in-
 uenimus positum atque nouissimum, ita ut Benjamin contem-
 plationem sui modis omnibus adtrahat ; undecimum uero
 inuenimus beryllum, quem et undecimo Ioseph tam iuxta
 numerum quam iuxta contemplationem consequenter aptauimus.
 78 inspicientes etiam Hebraicam Exodum in qua et lex
 probatur adscripta legentesque de rationali hoc, in quo clusi
 erant isti lapides, inuenimus onychinum lapidem aliter ordina-
 tum : undecimus positus erat et beryllus duodecimus atque
 postremus. unde propemodum nobis ambiguitas orta est
 impedimentum intellegentiae faciens ueluti fictam contem-
 plationem nos in duobus istis, berylli dico et onychini, lapi-
 dibus attulisse, dicebamque, quomodo in supplicationibus et
 oratione continua poterat error oboriri, et intellexi, quod dis-
 pensante deo hoc ita peractum est, ut idem Ioseph undecimus
 inter fratres suos existens duodecimus inueniretur iuxta com-
 positionem huius numeri, qui eum duodecimum esse declara-
 uit, cum diceret : Ioseph autem erat in Aegyp-
 79 to. scientes itaque dispensatione diuina propter ueritatis

1 continent. V corr. Fogg. 3 sq. liberarum... supponentem
 in textu om̄issa in margine inferiore suppleuit V man.1. 5 primos
 inseruit Gū. ; primosque nouissimos om. Fogg. 14 reperimus Fogg.
 19 <in> contemplationem Fogg. optauimus V, corr. Fogg.
 22 inueniemus V, correxit Gū. lapidum V, corr. Fogg. 23 et om.
 Fogg. 2' attulisset Fogg. fort. dicebamque 28 continua V

contemplationes berylli lapidi, quae in ipsum Ioseph explentur, coaptari, sic est dispositum, ut beryllus lapis duodecimus poneretur et ultimus. nam et Ioseph, cum inter fratres undecimus esse memoratur, in hac tamen compositione numeri egressionis filiorum Israel duodecimus et extremus adscribitur. itaque prorsus inlustratione diuina et dispensatione bene admodum relatus est onychinus lapis in Beniamin, qui in hac dispositione ante Ioseph numeratus est, beryllus autem in Ioseph accommodatus ob contemplationes eidem consonantes, quamuis ultimus lapis ipse numeretur, quia sic accidit et Ioseph nouissimum scribi, sicut frequenter asserui. p. 766

Transgredientes igitur et hanc diuisionem respeximus dispositionem sextam iuxta di<nu>meratarum tribuum consequentiam et inuenimus iuxta metationem castrorum Israel quadrati agminis ordinem magis oportere congrue<re> rationali iuxta ternas et ternas tribus, sicut in eodem rationali fas erat cernere, quod quadrati ordinis probatur exstare, et erat hoc planissimum atque symbolicum, id est significatiuum, propter dispositiones ordinum consonantiamque castrorum. sed in his separata tribus, tribus Leui, nobis obstitit. constitutus est enim Iudas habens secum Isachar et Zabulon in uno metationis contubernio, et constitutus est primus ad orientalem plagam propter significantiam, ut aestimo, regiae potestatis et quod Ruben a propria reciderit gloria, quia stratum maculauerit patris, sicuti diuinis litteris probatur insertum. in secunda uero metatione castrorum Ruben ordinatur cum Simeone et Gad uersus ad mare, ad occidentem quoque Ephrem cum Manasse et Beniamin, qui omnes ex Rachel in una ponuntur metatione castrorum; propter Manassen uero Leui uidetur exclusus. dein ad aquilonem quartam metationem primitus Dan continet, dein Aser, deinde Neptalim, et quoniam Leui non inuenimus inter eos ammixtum, cognouimus nec istam posse descriptionem com-

1-2 Exod. 1, 5.

27-28 Genes. 49, 4 (35, 22).

1 lapidis V, *correxit Gü.* 7 esset *Fogg.* 13 dimeratarum V, *corr. Fogg.* 15 congrue *corr. Fogg.* 16 sicut *Fogg.*
32 neptalin V quoniam V; cum *Fogg.*

positioni lapidum commodari, ne uideatur ei filiorum Israel unum <de>esse uocabulum.

- 83 Quapropter et hanc omittentes intendimus diuisioni septimae. quam protinus ademimus, quia non eam repperimus
- p. 767 compositioni lapidum congruentem. haec enim iuxta principes tribuum ad praeceptum domini constat esse numerata : in qua primus ordinatus est Ruben, dein <Simeon, deinde Iuda, dein> Isachar et qui secuntur ; Ioseph autem secundo numeratus est, propter quod Ephrem in uno numero, Manasses in altero sit locatus, et quoniam Leui rursus exemptus est 10 nequiuimus numerum coaptare lapidibus propter immutationem Leui et propter adiectionem unius tribus, quae in duabus probatur esse diuisa.
- 84 Dein octauam diuisionem de libro Numerorum diligenter inspeximus, ubi praecepit deus et misit Moses principes tribuum Israhel ad inspicendam terram promissionis, et nec istam repperimus ad compositionem memoratorum lapidum consonantem, propter quod et Ruben in primis numeratus est, dein Simeon, deinde Iudas, exin Isachar et deinceps qui secuntur et nusquam Leui mentio facta est. 20
- 85 Transeuntes igitur ad nonam diuisionem et ipsam conspeximus, quae facta est ex praecepto domini, sicut in libro continetur Numerorum, quando missi sunt principes tribuum, ut sorte diuiderent terram promissionis filiis Israel, et nec istam similiter ad consequentiam lapidum coaptare ualuimus. 25 inuenientes enim Iudam <in> primis positum, dein Simeonem et postea Benjamin, Dan quoque et Manassen nec non et Ephrem et Zabulon et deinceps Isachar, exin Aser et nouissime Neptalim, et rursus tribum Leui reperientes omissam et
- 86 Ioseph dupliciter enumeratum in Ephrem et Manassem, hanc 30 etiam praetermisimus et in decimam diuisionem intentionem mentis ammouimus nec ipsam quiuimus inuenire lapidibus consonantem ; etenim quando benedixit Moses filiis Israhel

1 accommodari *Fogg.* 2 deesse *Fogg.* ; esse *V* 4 respeximus *Fogg.* 7 Simeon dein de Iuda dein *inseruit Gü.*, cf. § 62 10 quoniam *V* ; cum *Fogg.* 22 continet *V*, corr. *Fogg.* 26 <in> primis *Gü.* (cf. *supra*, p. 767, 14) ; primis *V*, primum *Fogg.* 30 Ioseph *Fogg.* ; in ioseph *V* 32 ammonuimus *V*, corr. *Fogg.* 33 etenim *Fogg.* ; est enim *V*.

praeponens Benjamin quartum post Leui, dein Ioseph, et quoniam Simeonis | nullam intulit mentionem, impossibile p. 768 fuit eam coaptare lapidibus. habet autem ita : Ruben Iudas Leui Benjamin, dein Ioseph Zabulon et Isachar, deinde Gad, 5 qui est ancillae secundae filius, praepostere positus, dein Dan et Neptalim, dein Aser omnium nouissimus, qui et ipse secundae ancillae filius inuenitur. hic etiam quia numerus imminutus est Simeone praetermisso, fas non erat diuisionem istam lapidibus rationalis posse congruere.

10 THE ELEVENTH ENUMERATION

of the number and the division of the sons of Israel, how p. 88 Moses commanded the twelve tribes to stand, six on the mount of Gerizim (Garizin) and six on the mount of Ebal (Geba), as it is written in Deuteronomy, and the division of the tribes is thus :

Thus he saith : « Let six stand on the mount of Gerizim which are these who speak the blessings ; there spake them Symeon, Levi, Judah, Issachar, Joseph, Benjamin, and on the mount of Ebal, who spake the curse, Reuben, Gad, 20 Asher, Zebulon, Dan, Naphtali.» He did not mention them in order for writing them down on the ordered stones which were on the oracular plate.

But let us now recall to mind the eleventh enumeration of the numbers, which was divided into two parts, six on this

16-20 cf. Deut. 27. 12 ff

A (10 ff.) L

1 proponens *Fogg.* 2 quoniam *V* ; cum *Fogg.* ulla *V*, *corr. Fogg.*

10 The eleventh enumeration] L Rursus et hanc praetermittentes in undecimam sollicita prorsus intentione peruenimus et repperimus 11 of the number ...Israel] > L after 12 stand + L ad benedicendum et maledicendum 14 is written] L probatur adscriptum 16 let six stand] L stabunt 17 which ...blessings] L ad benedicendum et maledicendum 18 after Joseph + et L 19 who ...the curse] L ad maledicendum 20 after Naphtali + L exceptis quippe Ruben et Neptalim liberarum filii probantur hic esse praelati He did ...18 plate] L cumque et ista diuisio uidetur inconsequens ad quadratum rationalis ordinem : after this + L non videtur ea adsumenda. 23 recall to mind] L sollicite conuenientes before eleventh + L eandem 24 was divided] L uideretur esse discreta 24 this ...1 set down] L hanc arbitrati

mountain and six on that ; this we find set down on the two emerald gems, — on the shoulders the names of the sons of Israel were inscribed ; all twelve names could not be inscribed on one emerald, but they were divided and inscribed, six on one and six on the other — six of them as a blessing on Gerizim upon the stone which was on the right shoulder, and six tribes were inscribed for a curse on Ebal upon the stone which was on the left shoulder.

These mountains are over against Jericho on the eastern side near to Galgal. 10

This the Scriptures tell us, where the children of Israel were blessed, and they were on the mount of Gerizim who spake p. 89 the blessings : Symeon, Levi, Judah and the other three spake along with them thus : « Blessed is he who shall do the will of God », and the sound (*lit.* voice) of the cry was heard in the fields where the people stood and they said : « So be it ! So be it ! » And again Reuben, Gad, <Asher> and Zebulon, Dan and Naphtali were on mount Ebal and spake thus : 15

1-3 Exod. 28. 9 11 cf. Deut. 27. 14 ff.

AL

sumus congruere numeris compositionis lapidum smaragdi, qui catenulis nectebantur : thereafter + L auro et hyacinthina uitta conserti 2 the names ...were inscribed] ita ut in his duobus smaragdis inscriberentur nomina filiorum Israel 3 all ...4 one emerald] L eo quod unus smaragdus ob rotunditatem sui duodecim nomina capere non potest 4 but they were ...7 left shoulder] L oportebat autem, et si capere poterat, dextros sinistrosque distinguere, et ideo in utroque lapide, posito in dextera scilicet et sinistra, conscripta sunt nomina sicut in utroque monte Garizin et Gebal tribus filiorum Israhel ordinatae sunt 9 are over against] L ex aduerso sibi cernuntur oppositi Jericho] L ubi ierichosita est 10 near to] L ultra locum Galgal] L Gilgal 11 This ...12 blessed] L ibique referuntur benedixisse Israhel 12 and > L were ...spake] L consistebant dicentes 13 Symeon ...thus > L 14 shall do] L facit 15 God] L domini of the cry > L 16 in the fields] L per plana camporum and they said] L innuebantur ei, ut diceret 17 and again] L e contra uero <Asher> ...18 Naphtali] L et reliqui cum eis 18 were] L stantes thus > L

«Cursed be every one who shall not do *that* written in these books of the law». And the whole people say: « So be it! So be it! », and being translated 'amen' is 'so be it'. For the voice from these two mountains and the cry of these two companies was heard by the people who stood in the field between the two mountains; and in translation the mount of Gerizim is called the 'mount of salvation', and mount Ebal the 'defiled and befouled'.

But certain people there are who think thus, who have not read through the divine books with understanding, more especially the tribe of the Samaritans, say that mount Gerizim is elsewhere—the lofty mount whereon is Sikimay, which is Syk'em, that is over against Syk'em, the city of the Samaritans, into which the Lord entered, *and* from which came the woman of Samaria and beheld the Lord Who sat at the well. Sichem (Syk'em) is now called Neapolis, a prosperous (*lit. fat*) and populous (*lit. full*) city which is in the land of the Palestinians, which Samaritans and Jews inhabited at that time, and it is called Samaritan. For the mountain which is near to this city is called the mount of Someray, and he had a son and he called his name Somoron; the name of the mountain, too, is called Somer.

p. 90

Because of this the name was given to the tribe of the

AL

1 in these books of the law] L in isto libro 2 say] L respondit amen-so be it] L in inverted order 4 voice] L uoces and he cry ...6 two mountains> L 6 and> L 7 salvation] L liberatus: thereafter + L et concisio incolatus eorum and Mount Ebal ...8 befouled> L 9 thus> L 10 with understanding] L diligenter 11 say that ...12 elsewhere] L ne forte Garizin mons sit 12 the lofty mount> L whereon] L quae adiacet Sikim ...18 Samaritans] L Sicimis, quae Sicima et Sichem dicitur, habens ex adverso Sichar urbem Samarit <an> orum 15 beheld] L inuenit 16 Sichem] L Sicima prosperous ...populous] L opulentissima 17 which is ...19 Samaritan] L tunc autem Samaria dicebatur et Iudaea: Samaria autem 20 which is near to] L naturaliter Someray] L cuiusdam Somer 21 and(?) they called his name> L 22 Somer] L Somor 23 the name was given] L nominis huius appellatio consecuta est the tribe of the Samaritans] L maxime uero roborata

Samaritans, and the tribe of the Samaritans were from the land of the Babylonians and of the Assyrians; they were brought in by Nebuchadnezzar and settled in the land of the Galilaeans and of the Palestinians, when Nebuchadnezzar led the sons of Israel into captivity.

5

The elders of the sons of Israel came in unto Nebuchadnezzar, and the men who came before Nebuchadnezzar were Ezra and others of the priests and the elders of the sons of Israel. They besought Nebuchadnezzar to send men to guard their land, that it might not be turned into an oak-10 grove and be destroyed.

Nebuchadnezzar heard their petition and chose his servants from four tribes. He sent them to protect the land and the names of the tribes were these: Kudians and Kyt'-ians and Sep'uans and Anagonians, who went to settle in 15 the land of Israel. Each of these tribes had their idols to whom they bowed down and whom they addressed as a god. They came and were established near to the mount of Someray

3 ff. 2 Kings 17. 24 ff.

AL

per aduentum eorum 1 and the tribe ...5 Palestinians]
 L quos ad colendum terras illas rex Assyrius destinavit 4 when
 Nebuchadnezzar ...5 captivity] L quando captivitas acci-
 dit Iudaeorum 6 the elders ...Israel] L seniores Israel
 came in unto] L conuenerunt before seniores 7 and the men
 ...Nebuchadnezzar] L qui erant tunc in Babylone were] L cum
 9 Ezra] L Hesdra and others ...priests] L sacerdote:
 thereafter + L et qui uocabantur consilarii of the priests
 and > L 9 Nebuchadnezzar] L rex Assyriorum et passim
 men to guard] L habitatores 10 their land] L in Iudaeam
 that it might ...11 be destroyed] L ne terra luxurians
 sine cultore deficeret 12 Nebuchadnezzar] L qui heard
 their petition] L suscipiens eorum salubre consilium and chose
 his servants from > L 13 to protect] L ad inhabitandum
 14 and the names ...were these] L id est 15 Sepuans
 and Anagonians] L Seppharaios et Anagogauaeos who ...17 Is-
 rael] L qui ascendentes 16 each of ...17 a god] L idola
 sua secum, quae tunc unaquaeque gens apud se coluerat, adtulerunt
 17 before they + L cum 18 near to ...Somera] L in terra
 Israel

and they were called from the name of the mountain and their own deeds Samaritans.

For in the guardianship Somer is called enemy (?), for these were the guardians of the land, and at that time upon those 5 guardians of Samaria lions and panthers and bears had increas- p. 91
ed and raged against them. To such an extent had the wild beasts increased that they consumed the tribes of Samaria from day to day. These sent off to Nebuchadnezzar the king to complain that he might take them away from the land 10 of the Galileans, and *that* they might be returned at once (*or*, back again) to their own land, lest the whole tribe should be destroyed by the multitude of wild beasts. Nebuchadnezzar was astonished and said: « How, then, have the tribes of Israel dwelt there? »
15 He summoned to him the elders of the sons of Israel and inquired: « How is it possible to dwell in this land? » They gave a true and correct response, saying to Nebuchadnezzar: « No one of the tribes can dwell there if haply some one hath not the law of the Lord and if he walk not in accordance 20 with the law and serve the Lord God. »

AL

1 from the name ...deeds> L 3 for in ...enemy]
L propter quod Samaritanus 'custos' interpretatur after 4 land
+ L Israel at that time] L postea uero 4-5 Those guar-
dians of Samaria] L eos 5-6 had increased] L consurgen-
tes in eos 6 and raged against them] L corrumpabant
multitudinem 7 had increased> L that they consu-
med] L absumerentur ab eis the tribes of Samaria> L
8 day to day + L with what follows: thereafter + L pro qua re
legati per dies singulos ab incolis et habitatoribus 9 to com-
plain> L that he might ...11 own land] L quatenus eis de
locis ipsis licentiam discedendi tribueret 11 lest ...12 beasts]
L propter huiusmodi saeuitiam bestiarum 12 Nebuchadnezzar
>L 13 and said> L the tribes of> L 15 He] L his autem
compertis Assyriorum rex of the sons of Israel] L Iudaeorum
16 to dwell in this land] L in loco quas dudum di <re> xerat, im-
morari 17 and correct] L sine mora response] L consilium
to Nebuchadnezzar> L 18 dwell] L residui 19 hath]
L custodiat 19 Lord] L domini dei and if ... 20 Lord God> L

Nebuchadnezzar demanded the law of the elders and they wrote it out in accordance with their law and gave it to him ; and Nebuchadnezzar commanded the Samaritans to be guided by the law through Ezra the priest. This is not the Ezra who is the son of Salathiel, the son of Zorobabel, but another called by this name (?), and this Ezra had been a priest in the land of Israel. 5

He gave to the Samaritans only the *first* five books (*lit.* heads) of the Old Testament (*lit.* Genesis), written in the first script in accordance with the form which the Lord gave on 10 the mount of Sinai, and the form of this script the sons of the Hebrews call *diesinon*, which being interpreted is 'laid down on (*or, set in*) the tablets'. The form of script, however, which the Hebrews now have is not like to the former one which was written on the tablets, but to the one which the Jews 15 now have they give the name *somoronos*. The Samaritans, however, call *desinon* what was written at that time on the p. 92 graven tablets.

Ezra the priest set forth from Babylon. He wished to separate the tribe of the Israelites from the Samaritans, lest 20 the Samaritans should become mixed with the race of Abra-

AL

1 Nebuchadnezzar] L qui and they ...2 their law]
 L ei protinus obtulerunt 2 and gave it to him] L ipse uero
 reddens exemplaria legis authentica penes se detinuit 3 and
 Nebuchadnezzar ...4 priest] L quae direxit incolis et habitato-
 ribus terrae Cudaeis et Cuthaeis ac reliquis cum Hesdra sacerdote
 is] L uocabatur 5 but another called by this name(?)]
 L qui Zorobabel erat filius Iechoniae 6 had been ...Israel] L
 quem diximus : thereafter + L ascendens Hierosolymam 8 Sa-
 maritans] L eis only the first ...9 Testament] L pentateu-
 cum tantummodo, id est quinque libros Moysi 11 and the
 L quam the sons of > L 12 diesinon] L deessinon
 laid down ...13 the tablets] L insculptum 14 the form of script]
 L elementa litterarum 16 have] L utantur after 15 tablets +
 L lapideis 16 somoronos] L somahirenus 17 call] L seruant
 after time + L ut diximus 19 set forth] L ascendens 20 from
 the Samaritans 21... Abraham] L uolens discernere Israhel
 a reliquis gentibus, ut genus Abrahae non uideretur esse permix-
 tum cum habitatoribus terrae

ham. For the law of Moses he took, but he did not keep the writings of the prophetic books in the desinon, but only those of Genesis (i. e., the Pentateuch), which the Samaritans received—the natural law, in order that thereby a division might be induced between the race of Abraham and the race of the Samaritans.

Now I shall expatiate and dwell upon the account of all this and shall investigate whence are the Samaritans or from what tribes. Since they are called by the name of their mountain and that of the son of Someray, who was of the tribe of the Canaanites and of the Pherezites, or howsometimes the name of the Samaritans is translated as 'guardian', for they were the guardians of the land; I shall begin to discuss this in another manner, and shall show clearly how they were the guardians of the law and worshipped idols. Thus is it written concerning the Samaritans, that they practised and were taught and had the law of the Lord God and bowed down to their own idols. p. 93

AL

1 the law ... he took[L qui (habitatores) tenent quidem legem 2 writings of the prophetic books] L prophetas in the desinon ...4 the natural law] L quod ea forma a Samaritanis praecoccupata iam fuerat 6 Samaritans] L a nationibus reliquis 7 now I shall... what tribes] L sed nos his peruenientes in locis coacti sumus ob occasionem causae huius ampliare sermonem 9 since they are called L] Erant itaque, qui permanserunt ex gentibus in terra Israhel pro diversis rebus Samaritani uocati by the name ... Pherezites] L primum a Somer uno ex filiis Chananaeorum et Pherezaeorum: thereafter + L priusquam Abraham patriarcha ad eandem terram diuinitatis adueniret, et appellabatur Somer et Somoron, tam mons quam omnia, quae montis uicina esse uidebantur 11 or how sometimes ...12 'guardian,'] L rursus praefatae gen <te> s ab Assyriorum rege transmissae uocatae sunt Samaritani 12-13 for they ...14 another manner] L habet autem et aliam contemplationem nominis huius intentio, propter custodiam uidelicet legis 14 and shall ...15 worshipped idols] L quoniam qui inmissi fuerant, legis putabatur custodire mandata thus is it written] L dicit enim scriptura 16 Samaritans] L ipsi they practised ... 17 Lord God] L manserunt facientes legem dei

It is said, however, in the law of the Lord : « Bow thou not down to idols, and if any one shall bow down before idols, he shall be considered an infringer (*lit. fulfiller*) of the law. These four guilty tribes of the Samaritans, however, had recourse to deceit, when they heard that Ezra was (*lit. is*) come to destroy 5 and to demolish their idols, as is written in the law of Moses, for the Lord commanded that all who bowed down to idols should be stoned. When the tribe of the Samaritans heard this, they hastened and removed the idols from the high place of the altars of the temple and removed and hid their 10 idols on mount Gerizim, as it is said in its place in the accounts : « The men of Babylon worship their idols Sak'ot'i and Benet'i ; the men of K'ot', their idols which are called Nerigel, the men of Emat'a, their idols Asima <t'> and the <E> veans, Nebas and T'art'ak' and their idols Sep'aruim ». 15

The hearts of the Samaritans were led by this error to bow down to mount Gerizim, where they concealed and hid their idols, and from every side, wheresoever they be, they bow down to their idols. From the north, from the south,

1-3 cf. Deut. 5, 8-9 5 2 Kings 17. 41 12-15 2 Kings 17. 30 ff.

AL

1 It is said ... 3 the law] L cum uero lex idola nullatenus adoranda praecipiat quomodo lex ab eis poterat custodiri? Thereafter + L uerumtamen ista causa hinc insinuat intellegentiae modum 3-4 these four guilty tribes] L profanissimi sacerdotes memoratarum quattuor gentium 4 had recourse to deceit> L when they heard] L scientes before profanissimi 5 was come] L missus aduenerit to destroy ...6 idols] L qui abominabatur idola iuxta diuina praecepta 6 of Moses> L 8 when the tribe ...heard this> L 9 from the high ...10 temple] L e suis excelsis culminibus 10 and removed> L after 11 Gerizim + L in loco nimis abdito et secreto as it ... accounts] L sicuti habet antiqua traditio 12 idols] L deam 13 and> L Benet'i] L Benith which are called> L 15 T'art'ak'] L Tharchar after 16 error + L docentes 17 where they ...idols> L before 18 and + L quapropter 18 they bow ...19 idols] L ad montem se conuertentes orant 19 from the north ...180.2 Gerizim] L qui in oriente sunt, ad occidentem respiciunt et, qui sunt in occidente, ad orientem et, qui in aquilone, similiter intendunt ad meridiem et, qui in meridie, ad aquilonem montis aspiciunt

from every side, wheresoever they be, they bow down to their idols, for these were on Gerizim, in order that the word of the Scripture might be fulfilled, which saith : «The Samaritans stood and awaited the law of the Lord, but bowed themselves down to their own idols ». But those who are now Samaritans know not where their idols are hid ; they say : « Our fathers bowed down to this mountain », and relate that they are the offspring of Joseph. p. 94

And all this was that the word of the Divine Scriptures might not be ridiculous, more especially because in accordance with their works the divine books speak regarding the observance of the law and the bowing down to their idols. This whole account was concerning the twelve tribes, which were divided on the mount of Gerizim and that of Ebal, and we shall show that this is <not> Gerizim which the Samaritans bow down to, but that they have fallen into error, for they know not all the divine books, but are cognizant merely of the Pentateuch (*lit.* Genesis), nor do they read the other books.

20 They think that the mountain which is near to Neapolis is it, for the mount of Gerizim is great and high, and there is a mountain which is over against it, which they erroneously say to be Ebal, for Sichem and the place in which Joseph

3-5 2 Kings 17.41

6-7 Jo. 4. 20

7-8 cf. Jo. 4-5

AL

2 the word of> L 3 the Samaritans> L 4 stood and awaited] L manserunt facientes 5 But those ...6 hid] L nam licet ipsi, qui adorant, ignorent occulta in abdito montis idola they say ... 8 Joseph> L 9 And all this ... 10 ridiculous] L impossibile tamen est, ut diuina scriptura iuxta rei huius sententiam mentiatur 13 This whole account was] L oblata uero nobis est huius expositionis occasio 14 were divided] L ordinatae sunt : thereafter + L sicuti habet ipsa numeri ordinati discretio 15 and we shall show ...16 bow down to> L 17 for they know not ... 19 other books] L qui Deuteronomium non intelligenter aduertunt, ut aliam scripturam sibimet facerent after 20 Neapolis + L sicut supra retulimus 21 for> L is great and high] L qui nimis altus est is] L locatus ... est 22 erroneously say] L suspicantur after 23 Ebal + L et ipse uehementer excelsus est 23 Sichem] L Sicima and the place ...181; 1 laid> L

was laid are between the two mountains in the midst of the valley, and from this side and that are the mountains. One slope of the mountain of Gerizim is cut into steps up to the very top of the mountain of the Samaritans, who dwelt in the city of Neapolis. On the summit of the mountain they have erected (*lit. made*) a building and bow down to mount p. 95 Gerizim, as we have said before, because of their error and not because of their wisdom, for they have falsified the Scriptures and all the accounts which are true. The summit of this mountain is lofty and should any one give a shout on 10 the top of the mountain, it is not possible for the sound (*lit. voice*) to be heard in the valley down below. When the six chiefs called out and spake the blessings to the people, who did not hear the sound because of the height of the mountain, they could not have said 'amen', which being interpreted is 15 'so be it'.

For its height is a mile and more; there are many steps right up to the summit, as they say, fifteen hundred and over, and below at the base of the mountain is a place where there are no steps, and because of this great elevation it is impossi-20 ble that those who stood at the base (*lit. root*) of the mountain could hear the voice of those *at the top*, or that those above could hear the voice of those standing below. By all this

12-16 cf. Deut. 27. 12 ff

AL

1 are] L sita est 2 and from ... mountains] L hinc inde montium obiectione conclusa 3 one slope ...5 Neapolis] L fecerunt autem Samaritani, qui in ciuitate ipsa commanent, gradus in monte 6 buildings] L templum quoddam and bow down ...8 wisdom] L quem Garizin ipsi uocant iuxta quondam obliuionis incuriam, non iuxta fidei rationisque ueritatem for they ...9 are true] L nam liber aliter habet historiae, sed hi falluntur, qui id quod est non diligenter inspiciunt **The summit of the mountain**] L denique montes isti adeo sublimes et altissimi comprobantur 12 When the six ...16 'so be it'] L quomodo ergo principes tribuum, qui sursum erant, sex homines de tanta sublimitate uocem suam populis auditam facere poterant, et qui deorsum stabant responderent *a m e n*? 17 height is] L eminent altitudo montis 18 right up to the summit > L 19 and below ...20 no steps> L 20 great elevation> L 23 By all this ...193.1 disproved] L protinus arguuntur

the error of the Samaritans is disproved, for these are not the mountains on which the sons of Israel spake the blessings and the curses.

Now the books(sic)of Joshua the son of Nun show us, which 5 are written in order after the books of the Pentateuch (*lit.* Genesis), that on the eastern side over against Jericho there stand the two mountains, Ebal and Gerizim, near to the place which they call Galgala (sic), where they set up the twelve stones; where, too, Joshua the son of Nun held the 10 passover and they ate the bread when the manna gave out on them. In this place the sons of Israel circumcised themselves with a knife of obsidian stone. This spot is Galgal, which lies to the east of Jericho. Near it are located the mountains, which are little hills—Gerizim and Ebal, on which they 15 spake the blessings and the curses, for the great mount of Gerizim, that is, Sikimay, lies to the south of Jericho, nearer to the eastern side (i. e., southeast), and is fifty-two miles away from Jericho. These, however, are the mountains, Ebal and Gerizim, near to Jericho, at a distance of about two 20 miles to the east, tending to the southern side.

Now have we explained about these mountains in all truth: let this be sufficient for the relation and understanding of all this.

6-9 Joshua 4, 20 9-11 Joshua 5, 10-12 11-12, Joshua 5, 3 12-13 cf. Joshua 4, 19

AL (1-18)

2 on which ...3 the curses] L quos scriptura diuina significat
 5 in order] L consequentia libri Iesu Naue manifestat after ...
 Pentateuch> L 6 that] L quando 7 Ebal and Gerizim
 > L 7 near ...8 Galgala] in L joined to 11 This spot is Galgal
 9 where they ...12 obsidian stone> L 12 This spot is Galgal
 ...13 Jericho] L orientalis autem plaga Hiericho sita est iuxta
 Galgal, qui est locus Galgalae 13 Near it ...15 the curses> L
 15 for the ...16 that is> L 16 Sikimay ...17 eastern side] L
 Sicima uero ad partem est aquilonis Hiericho, in occidentem uer-
 gens 18 from Jericho] L here breaks off in the ms.

6 that] Djanashvili's text again begins.

THE ARMENIAN FRAGMENTS
AND EPITOMES OF
EPIPHANIUS ON THE
TWELVE STONES

Սրբոյն Եպիփանու ասացիալ վասն ականյ
պատուականաց :

Սուաջին ակն՝ սարդիոն .
 տպազիոն . զմրուխտ . կայծ .
 շափիւղա . յասպիս . յակունդ .
 ակատ . ամէթիւստրոն . ու
 5 կէքար . բիւրեղ . եղունկն :
 Ռուբէն , Շմաւոն , Ղևի ,
 Յուդա , Նեփթաղիմ , Գաթ ,
 Ասեր , Իսաքար , Զարոլոն ,
 Յովսէփ , Բենիամին , Դան :
 10 Սարդիոնն շիկագոյն է ,
 արիւնատեսիլ . գտանի 'ի
 Բաբելոն մերձ առ Ստորիս .
 զօրութիւն ունի առ ողջու
 թեան յայտմունն և 'ի վէրս .
 15 է թափանաց ակն :

Տպազիոնն կարմրագոյն
 է . գտանի 'ի Տուպագէ քա
 դաքն Հնդկաց . զօրութիւնն
 սորա այս է , որ յորժամ
 20 սրբես զինքն 'ի բժշկաց
 յէսանն , նա զերդ կաթն
 ելանէ ջուրն , և ով ըմբէ
 զսա՛ աչից և ջերմութեան
 օգտէ :

Սուաջին ակն սարդիոն .
 զի է իսկ շիկագոյն տե
 սակաւ , արիւնատեսիլ , աղ
 կերի ձկան կտրածոյ նմա
 նեալ : Եւ է օգտակար 'ի 5
 յայտմունս և 'ի յայլ վէրս
 որ 'ի սրոյ հատանի :

Երկրորդ տկն ապազիոնն
 է , նմանեալ կայծականն , և
 է կարմրագոյն . և գտանի 'ի 10
 Տպազէ քաղաք Հնդկաց . և
 իւր փորձելն այսպէս է . յոր
 ժամ լեսես զինք յեսանաւ ,
 ոչ կարմիր իջուցանէ զջուրն
 կամ զկաթուածն ըստ իւ
 15 բում գունոյն , այլ կաթին

Title as in ms. 12-13 ms. ed.
 առողջութեան 15 թափանայ]
 lectio ms. arm. hier. 1217 : ms.
 ven. ed. ևթանց .

Title in ms. վս զօրութե երկու
 տասան ականցն : 14 ms.
 զջուրսն 15 ms. զկաթուածն
 16 ms. գոյնոյն

THE EPITOMES PUBLISHED BY L. ALISHAN.

A Sermon of St. Epiphanius concerning the Names
of the precious Stones

Epitome A.

The first stone sardion, tpa-
zion, zmrukht, kayc (carbun-
cle), shap'iuya, yaspis, ya-
kund, akat, ameyt'iustron, os-
keyk'ar (chrysolith), biurey,
eyunkn (onyx): Rubeyn,
Shmavon, Γewi, Yuda, Nep'-
t'ayim, Gat', Aser, Isak'ar,
Zaboyon, Yovseyyp, Benjamin,
Dan.

The sardion is ruddy, like
blood. It is found in Babelon
near to Assyria (Asoris). It
has the power of healing
swellings and wounds. It is
a transparent stone (1).

The topaz is scarlet. It is
found in the city of Tupazey
in India. Its power is this,
that when one cleans it on the
leeches' whetstone, it gives
forth water like to milk and he
who drinks of this is healed
in his eyes and of fever.

Epitome B.

The first gem is the sardion,
which is reddish in appearance,
like to blood, resembling a
slice of dried fish. It is also
of avail against tumors and
wounds which are cut with the
sword.

The second gem is the tpa-
zion, like to the gem carbun-
cle (kaycakan), and it too is
red. It is found in Tpazey,
a city of India. Its proof is
thus: when you grind it on
the whetstone, it does not
exude (*lit.* send down) scarlet
water or drops in accordance
with its color, but of the color
of milk, and it fills as many
vessels with water as he who

1 Ms. Ven. the stone of the seven.

գունով. և ընու շատ աման
 ջրով՝ որպէս և կամի լեսողն.
 բայց իր կշիռն ոչ պակասէ,
 այլ նոյն ինքն ակն է որպէս
 և էրն, ոչ նուազեալ և ոչ 5
 պակասեալ : Բայց պիտա-
 նացու է որ 'ի նմանէ ելա-
 նէ՝ աչաց ախտի. և է ընդ-
 դէմ՝ որ ջուրց ծարաւոյ և p. 4
 որք 'ի ծովային խաղողոյ 10
 մոլեղնին, քանզի զայս կա-
 թուածս բժշկաց մանկունքն
 արբուցանեն յուրից :

Երրորդ ակն զմրութն.
 և է կանաչ դեղնագոյն. և 15
 ձիթով սնանի, և լինի 'ի
 Չմրախտակէ կղզի 'ի լեառն
 մի, որ ձիթով ասեն ուողել :

Չորրորդ ակն կայծն է.
 և լինի 'ի կարքեղոն լի- 20
 բէացւոց, զոր Աֆրիկէ կո-
 չեն. և գտանի 'ի գեշերի
 ըստ նմանութեան լամբա-
 տի. բայց որք ունինն՝ ան-
 հնար է ծածկել, զի թէպէտ 25
 որ բազում հանդերձիւք
 ծածկեն, նշոյլքն երևենան :
 Եւ աստուածային գիրք ա-
 սեն զայս ականէս լինել 'ի

Չմրութան կանաչ է, և
 դեղնագոյն. մինն 'ի Հնդիկս
 գտանի, իսկ միւսն յեթով-
 պիա, ուր է Փիսոն գետն.
 5 առասպելաբանեն թէ յառ-
 աջատեսութիւն տայ :

Կայծն լուսատու է. գտա-
 նի 'ի կարգեղոն լիբէա-
 ցւոց, որ Աֆրիկէ կոչի.
 10 զօրութիւն ունի 'ի խաւարի
 լոյս տալոյ որպէս կանթեղ :

whets desires. It weight, however, does not diminish, but the gem is the same as it was, neither lessened nor diminished. What comes out from it, however, is useful for afflictions of the eyes and for those who suffer from thirst and those who go insane from the sea grape, although some of the doctors give these drops to drink to many.

The zmrुकht (emerald) is green and yellow colored. The one is found in India, but the other in Ethiopia, where is the river P'ison. They relate a fable that it gives second sight.

The kayc (carbuncle) is luminiferous: it is found in Kargedon in Libya, which is called Africa (Ap'rikey). It has the power of giving light in the dark like a lamp.

The third stone is the zmrut', which is also green yellow (*sic*), and is fed (*sic*) with oil, and is in the emerald island on a mountain which they say is watered with oil.

The fourth gem is the kayc (carbuncle) and it is in Carthage (Kark'edon) in Libya, which they call Africa (Ap'rikey), and it is found at night after its likeness to a torch (lampati). Those, however, who possess it are unable to conceal it, for although they conceal it with many vestments, the rays appear. And the divine scriptures say of this gem *that* it is in the Pison, saying: « There is the ruby (sutak), and the gem daha-

Շափեղայն ծիրանէդոյն է
 իբրև սև էքսամիտոն. իսկ
 սա գտանի 'ի Հնդիկք.
 զօրութիւն ունի քոսոց և
 5 սնկանց օգտել. կաթամբ
 սորա օծեալ 'ի յեսանի
 սրեն, և ելանէ :

Յասպիսն նման է զմըր-
 խտոյ, գեղնադոյն. գտանի
 10 յեզեր Թորդումենտոս գետոյ
 'ի կասբիացոց աշխարհին,
 և ասեն թէ գազանք երկըն-
 չին 'ի նմանէ :

Փխտն, որ և ասէ. Մնդ է
 սուտակն և ակն դահանտկ,
 որ է կայծն և կանաչ :

Հինգերորդ ակն շափեղայն
 է, որ է ծիրանէդոյն, որպէս 5
 դիպակի սեոյ ծիրանափայլ
 է իւր անսիլն : Բայց բա-
 զում է ազգ սորայ. ասեն և
 կարուտակ գոլ իբրև զլա-
 զուարդ. և զսա իսկ ասեն 10
 գտանել 'ի Հնդիկս Եթէօ-
 պացոց. ասելի է զի 'ի
 քլամիդան և 'ի մատանին
 յաճախ կապեն զակնս զայս
 թագաւորք. քանզի յորժամ 15
 լեսու ոք զսա և կաթամբ
 օծանէ, հալածէ դախտս
 սնկան և քոսոյ : Նա և
 տեսիլն զոր ետես Մօսէս
 'ի վերայ շափեղայի ակինն 20
 երևեալ, որպէս ասէ՝ թէ
 ի ներքոյ ոտից նորա գոր-
 ծած շափեղայի :

Յասպիս, որ է կանաչ զըմ-
 րութդոյն, և գտանի սա 'ի 25
 բերան Թերմինդոս գետոյ
 և առ Ամաթունդոյն որ 'ի
 կիպրոսին է. այլ է խաժա-
 դոյն. է և այլ որ գտանի
 'ի լեբրինն փոխքացուոյ, նմա-

The shap'eyay (sapphire) is crimson purple like black velvet (eyk'samiton). It is found, however, in India. It has the power to heal tetter and herpes.

With its milk they anoint, passing it over a whetstone, and it comes out.

The yaspis (jasper) is like the emerald (zmrkht'oy) of a yellow color, is found on the banks of the T'orgomentos river in the country of the Caspians (Kasbiacwoc), and they say that wild beasts are frightened away by it.

nak (green, i. e., πράσινος) (1), which are (*lit. is*) the 'kayc and the green gem (kanač) ».

The fifth stone is the shap'eyay, which is crimson purple ; like to the red sheen of black velvet is its appearance. There are many kinds of these, however. They say that there is also a blue one like lapis lazuli, and this they say is found in India of the Ethiopians. The statement is made that kings frequently fasten this gem on their tunics (k'lamidsn = χλάμυδας) and in their signets. Though they also say that when one grinds it and anoints it with milk, it eradicates diseases of herpes and tetter. It, too, was the vision which Moses beheld when he appeared on the sapphire stone, as it says that « beneath his feet a work (*lit. construction*) of sapphire » (2).

The yaspis which is emerald green and is found in the mouth of the T'ermondos river and at Amat'und — not that which is in Cyprus. There is another which is grey blue and another, too, which is found in the mountain of Phrygia, like to the blood of

նեալ արեան խնջունի. և
 բազումք են ազգ սորայ և
 գոյնք. և կայ որ նման է
 ձեան կամ ծովային փրփրոյ,
 կամ որպէս խառնեն արիւն 5
 ընդ կաթն, որպէս ըմպեն
 Մաստազէտքն վասն ահի
 զազանաց. զի ասեն առաս-
 պելքն թէ զազանք վայրե- p. 48
 նիք զարհուրին 'ի մարդոյն, 10
 առ որ ակնս այս գտանի :

Լիզրիոնն, որ է յակունդն,
 զսորա գիւտն ոչ գիտացաք,
 բայց կարծեմք 'ի վերին
 Եթովպիայէն գու. է սա
 5 նման կապուտակ ասուոյ,
 կամ կողենոյ, քիչ մի ծիրա-
 նէգոյն. զօրութիւն ունի զի
 կրակն չայրէ զհանդերձն
 ուր և կենայ. սա և կանանց
 10 օգտակար է վասն դիւրած-
 նութեան :

Ղիզրոն ոչ ուստեք գտա-
 նի, և գիւտ սորայ ոչ կա-
 րացաք իմանալ և ճանաչել,
 ոչ 'ի բնագրոց և ոչ յառաջին 15
 իմաստասիրաց. բայց կար-
 ծեցի զսա գու 'ի վերին Թե-
 բայիթ, վասն զի ասեն թէ
 քարինք իմն կան այսպիսի
 ականց 'ի տաճարին Ասկլի- 20
 պիոսի : Բայց թարգմանի
 Լիզրիոն, զի է իմն անասուն
 Լինգիոն կոչեցեալ, որոյ
 գոյնն է նման եղին որթոյ
 կամ սօս երնջոյ : Եւ գտա- 25
 նին այսպիսի ակունքս 'ի
 ներքին բարբարոսն Սկիւ-
 թացւոց. իսկ անդ կայ ձոր
 մի խոր՝ անհաս 'ի մարդ-
 կանէ, լերամբք վիմեղինօք 30
 աստի և անտի շրջապատեալ

4 ms. Եթովպիայէն

7 ms. ed. իմաստագէտք 25 սօս,
<ազոյն> Peeteys 28 ms. կա

the purple mussel, and there are many kinds of it and colors. There is *one* which is like snow or the foam of the sea, or when they mix blood with milk, as the philosophers (*sic.* corruption of *Μασσαγῆται*) drink for *rousing* fear in animals, as the fabulists say that wild beasts fear a man with whom this stone is found.

The ligrion (ligure), which is the hyacinth (yakund), whose provenience we do not know, but we think that it exists in upper Ethiopia, and that it is like blue linen or koy-enoy, a bit purplish. It has the power that fire does not burn the cloth in which it stays. It is also useful for women for easing travail.

The Figiron, as to where it is found and the manner of its finding, we have not been able to learn or to discover, neither from the naturalists nor from the previous scientists, but I thought that it existed in the upper Thebaid, because they say that there are certain stones of such gems there in the temple of Asklepios. The ligiron, however, is interpreted as the name of a certain animal termed lingion, whose color is similar to the fawn (*lit.* colt) of a doe or to the red <colored> hieffer. They find such stones in the inner Scythian barbarians. There is a deep gorge impenetrable for men, surrounded from this side and from that by craggy mountains, so that if one peers down

որպէս զի 'ի վերուստ 'ի
ծայրից լերանցն 'ի խոնարհ
ուրուք հայեցեալ իբր 'ի
պարսպէ, ոչ կարացեալ տե-
սանել զատակ ձորոյն, այլ 5
'ի կարի խորութենէն խա-
ւարեալ է որպէս զվիհ.
Իսկ որ առաքին անդ 'ի թա-
գաւորացն առ 'ի գտանել
զակունսն՝ մահապարտք են 10
հարկաւ բռնաւորեալք. իսկ
նոցա զառինս զենեալ՝ ձգեն
զմիտն 'ի վերուստ 'ի յա-
տակս ձորոյն, և ակունքն
փակչին 'ի միս գառանցն. 15
Իսկ արծուիքն, որ բնակեալ
են 'ի ծայրս վիմացն, ընդ-
հոտոյն իջանեն 'ի խոնարհ,
և առեալ զմիւսն, բերեն 'ի
կատարս վիմացն. և 'ի ձեռն 20
այսպիսի հնարից հայեցեալ
թէ ուր հանին արծուիքն
զմիտն, երթեալ գտանեն
զակունսն: Ունին և այսպիսի
ազդումն, քանզի թէ ոք 25
արկանէ զսոսա 'ի վերայ
կայծից սաստիկ բորբոքելոյ,
ինքեանք ինչ ոչ վնասին,
բայց զկայծակունսն անցու-
ցանեն. այլ և թէ ոք առեալ 30

from the summits of the mountains above into the depths as from a wall, it is impossible to see the bottom of the gorge, but by reason of its depth it is veiled in murk like an abyss. Those, however, who are sent thither by kings to find the gems have pain of death laid upon them by compulsion. They slay lambs and cast the carcasses from above on to the bottom of the gorge, and the gems sink into the flesh of the lambs. The eagles, however, who dwell on the summits of the crags, descend, following the odor, into the depths, and take the flesh and carry it to the crests of the crags. By such means they observe whither the eagles bring the flesh, and they come and find the gems. They (the gems) also have the following power: even if one sets them upon hot coals in a fierce glow, they themselves suffer no harm, but they cause the coals to go out; but also if one takes these stones and wraps them in a cloth, and puts the parcel on the coals, he who holds them in his hand does not feel the fire, while the cloth, in which the gem is, is neither harmed at all nor charred. The gem

զակնս զայս ծրարեալ 'ի
 կտաւ ինչ, և դնէ ծրարաւն
 'ի վերայ կայծիցն, ինքն որ
 ունի ձեռամբն՝ չհամբերէ
 հրոյն, իսկ կտաւն, յորում 5
 լինի ակնն, ամենևին ոչ
 փնասի և ոչ խանձոտի : Եւ
 ինքս ակնս այս 'ի ծնունդս
 կանանց պիտանացու է
 վասն դիւրածնութեան. այլ 10
 և բաջադմանց հնարից հրա-
 ժարեցուցիչ է :

Ակատն գտանի 'ի կողմն
 Սկիւթացւոց. է նման յա-
 կունդի կապուտակ տեսլե-
 ամբ, գոյն ունեւլով առիւծոյ.
 5 օձից և այլ թիւնաւորաց
 օգտէ. սպիտակագոյն ար-
 տաքուստ՝ նման կճոյ կամ
 փղոսկրի :

Ամթիւստրոնն շրջաբոլոր
 10 է. բոցագոյն թանձրութե-
 ամբ, բայց նշոյլն սպիտա-
 կագոյն է. գտանի յեզր
 լիբէացւոց ծովուն. ասի թէ

Ակատն կապուտակաձև է,
 արտաքուստ շրջապատ ու-
 նելով սպիտակ ըստ նմաւ 15
 նութեան կճոյ. և սա 'ի կող-
 մանս Սկիւթացւոց գտանի. ք. 4
 այլ ակատն առիւծաձև և
 առիւծատեսիլ, զոր եթէ ոք
 լեսեալ ջրով և օձեալ գտե- 20
 ղիսն զխայթեալսն 'ի յօ-
 ձից և 'ի կարճացն, մերժէ
 զթոյնս հարեւոցն զիժիցն և
 զկարճացն և զայլոց գա-
 զանաց : 25

Ամթիւստն ըստ իւրում
 շրջաբերութեանն բոցագոյն
 է թանձրութեամբ, բայց
 նշոյլք նորա սպիտակագոյն
 է. և գտանի սա 'ի յեզերան 30

2 Սկիւթացոց 3-4 ms. տես-
 լամբ 7 կճոյ] ms. ed. կարճոյ
 8 ms. փեղոսկրի 13 ms. լի-
 բէացոց

7 ms. խանձուտի

The akat (agate) is found in the land of the Scythians. It is like the hyacinth (yakund) of a bluish appearance, having the color of a lion. It avails against snakes and other poisonous reptiles. It is white in color round about like marble (ms. scorpion) or like ivory.

The amt'iustron (amethyst) is completely round, deep flame in color, but its ray is white. It is found on the bank of the Libyan sea. It is said that it foretells rain and storm

itself helps in the travail of women by giving easy birth, and also dispels mischievous powers.

The akat is gray blue in appearance, having a white belt around it after the likeness of marble. It, too, is found in the land of the Scythians. Another agate has the form and the appearance of the lion, which if one whets it with water and anoints the places bitten by snakes and scorpions, it drives out the venom from the bites of vipers and scorpions and other beasts.

The amet'iston is flame colored around its circumference with a deep tint, but its fire (*lit.* rays) is white. It is found on the banks of the Libyan sea, and the fabulists say that it

զանձրևն և զձմեռն ցուցանէ
յառաջ :

Ոսկէքարն ոսկէգոյն է.
գտանի 'ի ջրհոր յեզր Բա-
5 բբելոնի. սողամորսացաւաց և
յորովայնածից օգտէ, յոր-
ժամ լեսէ և ըմբէ :

Բիւրեղն խաժագոյն է,
ծովաներկ. օղանման. տեսիլ
10 ունի ջրագոյն յակնդի. և
գտանի սա 'ի լերինն Տօրոս
յանցս Եփրատայ. ընդդէմ
արեգականն ունելով երևի
'ի մէջ իւր լուսափայլ. են
15 և այլ բիւրեղք :

Ղիբէացոց ծովուն, և ասեն
առասպելքն թէ յառաջա-
գոյն ցուցանէ 'ի հողմսն հա-
րաւային զձմերունսն և
զբերմունսն և զանձրևսն : 5

Ոսկէքարն ակն է զոր
ոմանք ոսկէբիւրեղ կոչեցին.
ոսկէգոյն է, և լինի սա առ-
եզերսն ջրհորոյն Բաբելոնի,
առ վիմին Աքիմինիդայ. զի 10
հայրն կիւրոսի թագաւո-
րին՝ Աքիմինաս կոչիւր, որ-
պէս ոմանք պատմագրեցին.
և յորժամ լեսու ոք և ըմբէ,
զստամորսացաւսն և զորո- 15
վայնածսն ողջացուցանէ և
բժշկէ :

Բիւրեղն ակն է խաժա-
գոյն, ծովաներկ, օղանման.
և լինի սա 'ի սպառուած 20
Տօրոս լերինն. իսկ եթէ ոք
ունիցի զսա ընդդէմ արե-
գականն, երևի 'ի մէջն իւր
լուսափայլ մանր որպէս ըզ-
հատ ինչ կորեկան : Իսկ կայ 25
և այլ բիւրեղ, նման է <բ>
բաց վիշապի. և այլ կայ որ
նման է սպիտակ մոմոյ. և
այլ կայ որ է նման սառին,
և գտանի սա 'ի յանցսն 30

| 6 ms. օկտէ 11 ms. ed.
Տիւրոս 14> ի ms. suppl. ed.

3 ms. հոմսն 25-26 ms. ed.
բաց ; suppl. evl.

(*lit.* winter).

The oskeyk'ar (chrysolith) is the color of gold. It is found in the well on the bank of Babelon. It aids those who suffer from the stomach and bowels, when one grinds *it* and drinks *it*.

The biurey (beryl) is gray blue, sea-colored, transparent (*lit.* air color). It looks like the water-colored hyacinth. It is found in Mt. Tauros (ms. Tiuros), in the bed of the Euphrates. When held against the sun there appears in the midst of it a gleam of light. There are also other beryls.

foretells the south wind and storms and tempests and snow.

The gem oskeyk'ar is what some call the oskeybiurey (chrysoberyl). It is the color of gold and occurs on the banks of the well in Babilon by the cliff of Ak'iminiday, for the father of Cyrus the king was called Ak'iminias, as certain people relate. When one grinds *it* and drinks *it*, it causes those who suffer from the stomach and the bowels to become healed and cures them.

The gem biurey is gray blue in color, sea-colored, transparent. It occurs at the base of Mt. Toros. If one holds it against the sun, there appear within it little gleams of light, like grains of millet. There is, however, another beryl likewise, like to the eyeballs of the dragon, and there is another which is like to white wax, and another which is like ice, and this is found in the bed of the river Euphrates at Mt. Toros.

Եփրատ գետոյ ընդ Տօրոս
լեառն :

Եղունգն խարտեաչ ունի
զգոյնն. և խնդան նովաւ բազում հարսունք թաղաւս 5
րաց և դստերք մեծամեծաց.
են և այլ եղենդնայք ոմանք
մոմոց մեղաց գունով, բայց
ասեն ոմանք զսոցանէ 'ի
կաթուածոց ջրոց մածու- 10
ցեալ : Իսկ եղենդնայս ասեն
զսոսա ստուգաբանելով,
վասն զի եղունգն մարդկան
փայլուն է հանդերձ ա-
րեամբ կարմրագոյն տես- 15
լեամբ. այլ և է իսկ զքարն
կճեայ ի յանարգ տեղիս
սուս անուամբ եղենդնէ
կոչէն վասն մաքուր սպիտա-
կութեանն իւրոյ : | p. 50

Թէ որպէս գրեալ էր 'ի
վերայ ականցն անուանք
նահապետացն :

Որդիք լիայ ծնեալք 'ի 25
Յակոբայ՝ են այսպէս. Ռօ-
բէն, Շմաւոն, Լևի, Յուդայ,
Իսաքար, Զաբօլոն : Եւ որ-
դիք հռաքելայ Յօսէփ, Բե-
նիամին : Եւ որդիք Բալլայ

Եղունկն խարտեաչ է. հա-
մարձակ խնդան նովաւ հա-
րսունք թաղաւորաց. են և
այլ եղունկք. օգտակար է
5 ջարդածի. 'ի Հնդիկս գտա-
նի. ասի և սա սքանչելի և
գեղեցկատեսիլ : Են և այլ
եղենկնայք սպիտակ ապա-
կէնմանք և կճոյ նմանք.
10 զտեղին ոչ գտաք ուստի իցէ,
բայց գեղեցիկք են տեսա-
կօք, նա և գործովք ըստ
կար իւր :

7 ante ին + ms. նորագոյին
զսոսա այ փառք ծ ա բերանոյ
10 supra վտիղին + ms. ամ

8 մեղաց] ms. ed. մազոց ; connexi
10 ms. կաթուածոց 17 ի յան-
նարգ տեղիս > ed.
21-23 Heading in red.

The *eyunk* (onyx) is blond. In it the brides of kings freely rejoice. There are also other onyxes. It helps with ague ⁽¹⁾ It is found in India. It is said also to be fair and joyful to to behold. There are other onyxes also, white with healing qualities and similar to marble. We do not know the place whence it comes, but they are fair to behold and they are efficacious as well according to their potency.

The *eyung* has a blond color, and the brides of kings and the daughters of magnates rejoice in it greatly. There are other onyxes as well, like to the wax of honey (ms. hair) in their color but certain *people* declare concerning them that they are coagulated from drops of water. They call these onyxes, giving the true derivation, because the nail of man is shining and, together with the blood, of a ruddy appearance. They also call the marble stone falsely onyx, because of the pure whiteness of the marble.

How the names of the patriarchs are written on the gems.

The sons of Leah (Liay) begotten by Jacob are as follows : Roben, Shmavon, Levi, Juday, Isak'ar, Zabolon : and the sons of Rachel (Hrak'el) : Joseyp', Benjamin. And (the) sons of Bilhah (Billay) the handmaid of Rachel, Dan

նածշտին Հռաքելայ՝ Դան և
Նեփթալիմ՝ : Եւ որդիք
Զելփայ նածշտին Լիայ՝
Գաղ և Ասեր : — Եւ գրեալ
էր՝ ի վախա քահանայապե- 5
տին այսպէս. Ռօբէն՝ ի սար-
դիոնն, Շմաւոն՝ ի տպա-
ղիոնն, Լեեայ՝ զմրութն,
Յուդայի՛ կայծն, Դանայ՝ շա-
փեւայն, Նեփթալիմի՛ յաս- 10
պիան, Դաղ՝ Լիզորոնն, Ա-
սերայ՝ ախատն, Իսաքարայ՝
զամեթիստոնն, Զաբօլոն՝
ոսկէքարն, Յօսեփայ՝ բիւ-
րեղն, Բենիամինի՛ եղունգն : 15
Այսպէս յարմարեցելոց ա-
կանցն ըստ իւրաքանչիւր
ցեղիցն :

4 Post Ասեր + ms. նա ամբեն
իսաահայ

and Naphtali (Nep't'alim); and the sons of Zilpah (Zel-p'ay) the handmaid of Leah, Gad and Asher (Aser). And it was written on the breastplate of the high-priest as follows: Reuben on the sardion, Simeon on the topaz, Levi on the emerald, Judah on the carbuncle, Dan on the sapphire, Naphtali on the jasper, Gad on the ligure, Asher on the agate, Issachar on the amethyst, Zebulon on the chrysolith, Joseph on the beryl, Benjamin on the onyx. Thus were the gems assigned each one to their tribes.

Յաղագս Ականցն Բաժանից

Քանզի ընդ : դ : բաժանի վականն իսկ յառաջին կարգին սարգիոն : տպաղիոն : զմրուխտ : իսկ երկրորդ կարգն՝ առաջին ակն կայծն, շափեղայն, յասպիս : և երրորդ կարգն՝ առաջին ակն լիգիւրոն, ակատ, ամաթեա 5 տոս : իսկ չորրորդ կարգին՝ առաջին ակն ոսկէքար, բիւրեղ, եղունկն :

ա) Սարգիոն ձկան աղկերի կտարուծոյ նմանեալ, և բժշկական զաւրութիւնն ի որ զհատեալն ի սրոյ բժշկէ : իսկ փիլիպպոս նկարագրեալ առաքինութիամբ, զի հրով 10 Աստուածայնով մաքրէր զկռապաշտութենն ի մարդկանէ և զհիւանդացեալսն հոտով բժշկէր և ի սա Դուբէն գծագրեալ և է շիկադոյն արինատեսիլ, և դտանի ի Բաբելոն մերձ յԱսորիս բժշկութեան յայտմանց ամդսակեմա հալածիչ չարեաց և պատճառ խաղաղութեան : 15

7 ms. կտարածո

8 ms. սրո

14 ms. այտմանց

THE VENITIAN EPITOME

Concerning the twelve Gems.

For the breastplate is divided into four parts : in the first, row, the sardion, the topaz, the emerald : in the second row the first gem is the carbuncle, the sapphire, the jasper ; and of the third row the first gem is the ligure, the agate, the amethyst ; but of the fourth row the first gem is the chrysolith, the beryl, the onyx.

1) The sardion is like a slice of salt fish, and its medicinal power heals what has been cut with a sword. Philip, however, is typified by its being in the first place, for by the divine fire he purged idolatry from mankind, and healed the sick by savor. Reuben is also divinely inscribed upon it. It is red, of the appearance of blood (*αιματώδης*) and is found in Babylon near to Assyria. It is the healer of tumors and swellings, the driver-out of evil and the bringer of peace.

Իերսո. Հեռագիր.

Վենետ. Հեռագիր.

Տպագիտն կարմիրագոյ-
 նէ, նմանեալ ական կայծի.
 բայց գտանի ի Տպագէ
 5 քաղաքն Հնդկաց զոր երբեմն
 քարակոփք գտին ի մէջ
 քարին, և տեսեալ պայծառ
 և զուարճացեալ. վաճառե-
 ցին Սղարեստրացոցն դոյզն
 10 գընոյն : իսկ Սղբեստրա-
 ցիքն թէբացոցն առեւազուն
 գնոց : և նոքայ մատուցին
 թագուհոյն, որ էր յայնմ
 ժամանակին. իսկ նորա ա-
 15 ռեալ ի թագին իւրում ի
 մէջ ճակատոյն կապեաց : յոր-
 ժամ լեսու ոք զսա ի բժշկաց
 ի յեսանի ոչ կարմիր իջու-
 ցանէ զջուրն ըստ իւրում
 20 գունոյն. այլ կաթնագոյն,
 և ընու բազում ամանս որ-
 չափ կամի լեսողն, և յետոյ
 կոով և տեսլեամբ նոյնպէս
 կամն . ոչ նուազեալ և ոչ
 25 փոքր կացեալ. և սա երա-
 նելին Մաթէոս նկարագրի.
 որ ցուցեալ զկայծակն : Ա-
 րևին ճառագայթիցն զխա-
 ւարեալ իմանալի աչսն
 30 նովաւ լուսաւորեաց...

բ) Տպագիտն. Շմաւոն : և
 կարմիր է նմանութեամբ
 կայծի. և գտանի ի Տոպագ
 քաղաքի Հնդկաց : անգ քար- 5
 կոփէին և գտին ի մէջ քարին.
 և փորձ ակինս <այստ> ըիկ-
 զի յորժամ լեսու ոք զսա ի
 բժշկաց. ոչ կարմիր իջու-
 ցանէ զջուրն կամ զկաթ- 10
 ուածն ըստ իւրում գունոյն,
 այլ կաթնագոյն. բժիշկէ
 մոլեգնեւոց ծովային խա-
 զողոց հարեալ յեսանաւ. և
 բազում աման լցեալ ի 15
 կշռոյն և ի ձեւոյն ոչ պա-
 կասէ. և սա երանելին
 Մաթէոս նկարագրի. որ
 ցուցեալ զկայծակն աւե-
 տարանին ճառագայթից. 20
 զխաւարեալ իմանալի աչս
 նովաւ լուսաւորեաց :

19 ms. գոյնոյն 21 ms. յետո

6. Supplevi,

The Jerusalem Epitome.

The topaz is scarlet in color similar to the gem carbuncle, but it is found in the city of Tpezey in India, where once the stone-cutters found it in the midst of the stone, and, observing it to be shining and being pleased with it, they sold it to the Alabastrians for a cheap price, but the Alabastrians sold it to the Thebans for a higher price. These brought it to the queen who was ruling at that time: she took it into her crown, fastening it into the middle of her forehead. When some one of the leeches whets it on a whetstone, it does not exude (*lit.* send down) water after its own color, but of the color of milk, and it fills as many vessels as he who whets desires, and thereafter it remains as before in weight and appearance, neither having diminished nor grown less. And it typifies the blessed Matthew, who, by exhibiting the spark of the sun's (?) rays, illumines by it the intellectual eyes of those who were in the darkness.

The Venetian Epitome.

The topaz is Symeon and is also scarlet, like to the carbuncle, and is found in Topaz, a city of India. There they were cutting stone, and they found it in the midst of the stone. The test of this gem is that when one of the leeches whets it, it does not give forth red water or drops in accordance with its color, but of the hue of milk. It heals those who go insane from the sea-grape when ground on the whetstone, and fills many vessels and does not lessen in weight and form. It typifies the blessed Matthew, who, by exhibiting the fire of the evangelical rays, illuminated by it the blinded intellectual eyes.

դ) Զմբուխան, Ղեւի, կանաչ և դեղնագոյն, այլ և բազում ական անուն ունի, և է որ Ներոնիանոս ասի և որ Դոմետիանոս : վասն զի սոցու որպէս ասեն արբուցանել զանազան ձիթով զլեառն զմբխտէ, որ է ի ներքս քան զծովն կարմիր հուպ ի Հնդիկս : իսկ այլք ասեն ի Ներոնէ 5
ականագործէ գտեալ յանուն իւր կոչեաց : և գտանի ի Փիտոն դետ, և սա է դահանակն, և զօրութիւն ունի գիտութեան և ի վերայ բլիամաց, և հա <յ> ել ի դեմն որպէս հա <յ> ելի : և պայծառ գեղեցկութիւն իւր յայտ առնէ զաւետարանչին Յովհաննու զքարոզութիւն զի աւծ զմեզ 10
չնորհաւք հողւոյն աւետարանական ճառագայթիք, և կենդանացոյց յուսով յաւիտենական կենաց :

դ) կայծն, Յուգա, և կոչի սուտակ, նմանէ կրակի կայծի, ուստի և ի գիշերի գտանի փայլմամբն, և ի կարբեդոն 15
լիբէաւցոց յԱփրիկէ գոր ունաւոն թէպէտ ցացկէ բազում հանդերձիւ ոչ թաքչի, այլ արտաքս փայլէ, բայց և ի Փիտոն գետ գտանի ըստ գրոց : և է սա Մնդրեաս բորբոքելով հրով հողւոյն և ընդ Քրիստոսի խաչեալ :

ե) Շաիւղա : Դան : և է սա ծիրանեգոյն, այլ և բազումագղին և թփ ականք ոսկիատիքոյ խիտունի : գտեալ 20
ի Հնդիքս Եթիոպացոց : ի մատանի և ի քղամիթ թփս յաճախ կապի, զի ցնծալիցէ սա և ախտի հալած : Լեւեալ կաթամբ բժիշկէ քոսս և սնկան, և զսա ետես Մովսես ընդ ոտիք Աստուծոյ ի Լեբրինն, և է սա օրինակ երանելոյն Պաւղոսի, որ յերկս աւետարանին իբրև զաւդ 25
փոփոխական արար զկամս իւր, ընդ հրեայսն հրեայ և ընդ հէ հէ և *** ամէն, որով և զամենեսեան շահեցաւ :

զ) Յատպիս : Գաղ : տեսլեամբ զմրբխտոյ է. է որթիեսագոյն դեղին, այլ և բազմագոյն և բազմագլուտ : գինեգոյն և խարտեաչ, կայծ և կապուտակ, աւդանման և սառնա 30

3 ms. արբոցանել	3-7 ms. ասէն	8 ms. վերա	10 ms.
Յունաննու	15 ms. Լիբէաւցոց	ms. բազում	18 ms.
հողոյն	21 ms. Եթիոպացոց	20, 21 թգ, թգս ?	27 հէ

հէ] ? հեթանոսս հեթանոս ?

3) The emerald (*zmrukht*), Levi ; it is yellowish-green, but this stones has many other name ; sometimes it is called Neronianos and sometimes Dometianos, because these,as they say,used to drink it(?) with various oils... the emerald mount which is on (*lit.* above) the Red Sea on the way to India. Others say that it was discovered by the gem-cutter Nero,and was called by his name. It is found in the P'ison river, and this is the dahanak (green) (2).It has the power of knowledge.It is also found among the Blemmyes (Blimac), and it reflects back the image like a mirror. Its shining beauty portrays the preaching of the evangelist John, whose evangelical ray anointed us with the grace of the Holy Spirit, and made us to live the life-giving hope of the evangelical life.

4) The carbuncle, Judah ; it is also called *satak* (ruby). It is like to a coal of fire, whence also it is found by its radiance at night. It is in Carthage of the Libyans in Africa. He who has it, even if he conceals it with many a garment, it is not hidden but shines forth. It is also found in the river P'ison according to the Scriptures (1).And it is Andrew (Andreas), flaming with the fire of the Spirit, and crucified even as was Christ.

5) The sapphire, Dan : And it is of a purple color, but there are many kinds,and it is the king's stone of the gold-embroidered khiton. It is found in India of the Ethiopians. It is frequently set in the signet and tunic of kings, for it makes joyful and dispels sickness.When ground with milk it heals tetters and herpes, and Moses beheld it at the feet of God on the mountain (2). And it is the type of the blessed Paul, who in the labors of an evangelist made his will like to the inconstant breezes — a Jew to the Jews, a heathen to the heathen and all, whereby he brought profit unto all.

6) The jasper, Gad. In appearance it is like the emerald. It is vine-green in color.Its colors are many and its provenience varied ; it is wine-colored and ash-colored, flame-colored and gray-blue, transparent and like ice, or as when one mixes

կերպ. կամ որպէս խառնեալ արեան ընդ կաթն : գտանի
յազգն Ամաթոնս և ի Փրիւդիա. և առ եբրայեցիս (sic)
յեզերսն թերևագանդոս (sic) գետոյ. գազանաց երկիւղ է
և զբազմանց վարատին. և բերէ զնշանակն Պետրոսի.
որ զմեռելու թիւն Քրիստոսի եբարձ ի մարմնի իւրում : 5

է) Ղիւնդիրոն. որ է եղեգնաբար և է սա [Ա]սեր : զսորս
գիւտն ոչ ուրեք ի պատմագրայ ուսա<ւ> բայց թէ այլափո-
խանուամբ. որպէս և այլք յականց : բայց կարծի գտեալ ի
վերի թեբա և յայտ է թէ յակունդն է սա : են և յակ-
թից (sic) բազում ազգ. բայց գտանին այս ակունքս ի բար- 10
բարտաս Սկիւթացոց. իսկ Սկիւթիա կողմն հիւս(ի)սոյ է
մինչև ի Գերման և ի Համազոնս. որ կոչի կանանց աշ-
խարհ : իսկ ի Սկիւթիա և <է> ձոր մի խոր. լերամբ
չըջափակեալ. որ ի խիստ խորութենէն խաւար է :
իսկ մահապարտք առաքինի<ն> թագաւորաց ի խնդիր 15
սորա : որք գառնիս մորթեալ ընկենուն զմիսն ի խորն և
ականցն ի ջերմոյն յեռեալ ընդ միսն և արծուեաց տե-
սեալ զմիսն առեալ հանեն ի բարձունս լերանց, և այս-
պէս գտանի : Նա և ազգ ոմն մեծունի զհուր շիջուցանէ
և ինքն ոչ մնասի և թէ կտաւ ով պատես և զնիս ի կայծի 20
կտան ոչ այրի. և ծննդոց աւգնական է : Բայց թարգ-
մանի զիգիրոն անասուն զիգիրոն կոչեցեալ. և գոյնն
իւր նման է եղին որթո և կամ սեաւ երնջոյ ի սագի սորա
փոքրիկ գունով : և հայ առ Յակոբոս որ նախ քան
զամենեան ընդ Քրիստոսի զմարմնոյ զմեռելու թիւն զբա- 25
ժակն ընկալաւ որպէս ուխտեայ (?) :

ը) Ակասան իսաքար. նման է յակնթի տեսեամբ կա-
պուտակ շուրջ սալիտակ ունեւոյ նման կճոյ. և է որ առիւ-
ծագոյն է. զոր լեսեալ ջրով աւժանեն զհատուած թի ի և
կարծի բժշկէ. և գտանի ի կողմանս Սկիւթացոյ. և բերէ 30

9 leg. թեբայ 23 leg. որթու
երջնոյ խազ ի սորա փոքրիկ գոլով.

23-24 corrupte : Peeters

blood with milk. It is found in the nation of Amat'on and in Phrygia and in Cyprus on the banks of the T'ervagandos river. It is the terror of beasts and dispeller of apparitions. It bears the token of Peter, who carried in his body the death of
5 Christ.

7) The *yiungiron*, which is the reed-stone, which is Asher. Its provenience is not mentioned by the historians, unless under an altered name, as with others of the gems. It is thought that it is found in the upper Thebaid, and it is
10 clear that this is the hyacinth (*yakund*): there are also many kinds of hyacinth (*yakint'ic*). These gems are found among the Scythian barbarians. Scythia, however, is a country of the north unto the Germans and the Amazons, which is called the country of women. In Scythia there is a deep valley,
15 encircled round about by a mountain, which is dark on account of its steep from the grim depth. Men under pain of death are sent out by kings to seek it; these skin lambs, cast the flesh into the ravine, and the gems because of the warmth sink into the flesh. The eagles, beholding the flesh,
20 take it and carry it to the summits of the mountains, and thus it is found. A certain kind is reputed to extinguish fire, and is itself not harmed; if you put the rag in which it is wrapped on the coals, the rag is not burnt. It helps at childbirth. The
figure is interpreted as an animal called *ygiron*. Its color is
25 like to the dappled calf or to the black heifer, somewhat like the color of the goose. This represents Jacob, who before all the rest received with the Christ the cup of bodily death as he had pledged himself.

8) The agate (*Issachar*) is like the hyacinth (*yakint'i*), gray-
30 blue in color, having white all around it like marble. And it is the color of a lion. This they whet with water and anoint the bite of a snake and a scorpion and it heals them directly. It is found in the land of the Scythians. It bears the device

զաւրինակն Թաղեոսի. որ զաւրաւոր իբրեւ զառիւծ և մաքուր իբրեւ զոսկի զհաւատն Քրիստոսի աւանդեց թգ հասց (?) Աբգարու :

Թ) Ամեթիւատոս. Զարոզոն է. սա ըստ իւրումն ունի 5 շրջաբոլոր բոցազոյն թանձրութեամբ. բայց նշոյլ սպիտակ ի միջին գինէտեսիլ երևի և առ Լիբեայիս գտանի. առէն զսա յառաջագոյն ցուցանել զհողմն և զձմեռն և զանձրեք : որ բերէ զնմանութիւն Սիմոնի զնա խանձաւորն քրիստոսի Տեառն որհացն, որ և զերկնաւորին ուներ 10 զխորհուրդ և զաւրինակ :

Ժ) Ոսկեքարն Յովրկ (?) նմանէ ոսկոյ : գտեալ յեզեր ջրհորոյն բարեւոնի. որ է վէմն յբիմոնիդազի. առեն թէ հայր կիւրոսի թագաւորի Աքիմիս կոչիւր. գեղ է սա ստամբոսի ցաւից և որովայնից. որժամ լեաու որ և ըմպէ. և 15 է օրինակ Բարթողիմեոս ի առաքելոցն որ մաքրութիւն անձին ստացաւ և զհաւատացեալսն ի Քրիստոս մաքրեաց :

Ժա) Բիւրեղն. Բենիամին. սա խաժագոյն է աւդանման. բայց լինի սա ի սպառուած լերինն. որ կոչի Տաւրոս ի 20 յանցս Եփրատ գետոյ : և թէ ընդդէմ արեղականն ունեցի որ երևի ի մէջն լուսափայլ իբրեւ հատ ինչ կորեկոյ :

Ժբ) Եզունկն Նեփթաղիմ : սա համ խարտեաշ ունի զգոյնն. խնդան ակամբս այսորիկ դստերք և հարսունք թագաւորաց : զսա առէն ի կաթուածի ջրոյ մածուցեալ : 25 այլ է իսկ զի զքարն կճեա եղեգնեայս կոչեն. վասն սպիտակութեան : և բերէ սա զօրինակն Մատաթիա.....

of Thaddaeos, who, a warrior like to a lion and pure like gold, transmitted the faith of Christ to king Abgar.

9) The amethyst-Zebulon. This has within itself something thick round about of a bright flame-color. Its ray is white; from within it looks like wine. It is found among the Libyans. They say it shows in advance wind and storm and rain. It bears the likeness of Simon, the zealot of Christ the Lord of Grace, which involves a heavenly mystery and example.

10) The chrysolith-Joseph: this is wholly similar to gold. It is in the bank of the well of Babylon, which is the rock Ok'imonidazi (Achaemenidos). They say that the father of the king Cyrus was called Ak'imis. It is a drug for those with sicknesses of the stomach and of the bowels, when one whets it and drinks it. It is the type of Bartholomew, one of the 15 Apostles, who obtained purity for himself and made pure the believers in Christ.

11) The beryl-Benjamin. This is grey, of the color of the air. It is in the cleft of the mountains which is called Tauros in the flow of the river Euphrates. If one should hold it 20 against the sun, there appears from within a sparkle like a grain of millet.

12) The onyx-Naphtali. This has a deep crimson color. The daughters and brides of kings rejoice in this stone. They say it is formed from a drop of water. There is another which 25 they call the marble stone onychite, because of its whiteness, and it bears the image of Mat[ta]thias.....

Սրբոյ Եպիփանուս Կիպրացու վասն
Մարգարէին Դանիէլի :

Բայց քննեալ գտաք յԵրեմիան զայս ասելով. զի
իւթանասուն ամ հրամեցաւ ժողով ըզեանշ քում ի
գերութեան : և զայս ինչ ասասցեն որդւոցն իսրաէլի 5
յերկրին Բաբելացւոց : առէք ձեզ կանայք և եղիցին
ձեզ որդիք. անկեցէք ձեզ այգիս և կերիլիք զպտուղ
նորա : և յետ այսորիկ առցեն զառակս զայս յերկրին
Եգիպտացւոց ասելով. զայս ինչ արասցէ ձեզ Աստուած
և զայս ինչ յաւելցէ. որպէս արար Սեդեկիայ և Աքիայ. 10
զորս տապակեաց թագաւորն բաբելացւոց վասն որոյ
առնէին զանաւրէնութիւն. և շնային ընդ կանայս քա-
ղաքաց իւրեանց և բանս սուտս խաւսէին ՚ի վերայ անու-
ան իմոյ զոր ոչ հրամայեցի նոցա ասէ Տէր : Բայց աստ
և այս ծերոց անուանս ուսուցից քեզ. քանզի մին Սեդե- 15
կիա իսկ միւսն Աքիա : Բայց անուանք ոչ բերին ի Դանիէ-
լէ. բայց բերին գաղտնի ուրեմն. զոր կոչեն յայտնութիւն
Դանիէլի : այլ այսպէս ասացեալ զայսոսիկ. քանզի անդէն
գրեալք մինս Աբա իսկ միւսն Ադա : Բայց Երեմիայի դա-
տաստանն այսպէս ասաց. տապակումս ասաց զտանջանս 20
նոցա : իսկ Դանիէլ այսպէս ասէ. յարեաւ ամենայն
ժողովուրդն ի վերայ նոցա առ ի քարկոծել զնոսա. որպէս
և գրեալ է յաւրէնսն : բայց գտաք յայլում թարգմա-
նութեան Դանիէլի. յայլում աւրինակի. և դաւազանն
հրեղէն անգաւ յերկնից ի մէջ ծերոցն և խանձատեաց 25
զնոսա. այլ ոչ նոյն ժամայն ետպան. իսկ զիարդ եղիցի այս
կատարեալ. որպէս զի այլ և (ա)յլ պէս կայ յիւրաքանչիւր
աւրինակս գրոց : այլ ամենայնին դիւրին է և ոչ դժուա-
րին. քանզի յայտական ունի ըստ այսմ աւրինակի : իսկ
անձ կամէր ցուցանել զսրբոյն Դանիէլի զվկայութիւն ճշմար 30

ST. EPIPHANIUS ON THE PROPHET DANIEL

But on investigating we found in Jeremiah this statement that '70 years He commanded thy congregation *to be* in captivity', and this then they shall say to the sons of Israel in the
5 land of the Babylonians : « Take to yourselves wives, and let there be sons for you ; plant for yourselves vineyards, and eat the fruit of them » ; and after this let them take this parable from the land of the Egyptians, saying : « Thus shall God do unto you, and that shall He add, as He did with Sedekia and
10 Ak'ia, whom the king of the Babylonians roasted upon a plate, because they had wrought unrighteousness : they committed whoredom with the wives of their citizens (*lit.* cities), and spake false words in my name, which I did not command them, saith the Lord ». Here, however, I shall inform you
15 of the names of these elders as being Sedekia for the one and Ak'ia for the other, but the names are not adduced by Daniel, but are reported secretly *in another work*, which they call the Revelation of Daniel, but thus they are mentioned as they are written in that place, being termed the one, Aba, but the
20 other, Ada. In Jeremiah, however, the judgment is recounted thus : he says their torture *was being* roasted on a plate. Daniel, however, says thus : « The whole congregation rose against them to stone them, as is written in the law » ; but we found in another translation of Daniel in another copy
25 that a bolt (*lit.* rod) of fire also fell down from heaven between the elders and set them on fire, but did not slay them at once. How, then, is this brought about, seeing that different *statements* stand in each copy of the Scriptures? Yet all this is easy and not difficult, since they clearly have in mind
30 the same instance. God desired to show that the testimony of the holy Daniel was true on account of which they were stoned, and ere yet they had perished, a fiery rod fell down

3-4 Jer. 29, 10 4-5 Jer. 29, 4, 22 5-7 Jer. 29, 5-6 8-14 Jer. 29, 4, 22
15-16 Jer. 29, 12-22 19-20 cf. Walton Bibl. Pol. Sus. 5-6, Text. Syr. II
20-22 Jer. 29-22 22-23 Sus. 62 25-27 Sus. O' 62 32 f Sus. O' 62.

րիտ գոլ առ ի քարկոծել զնոսա. և մինչ չև մեռեալ
էին գաւազան հրեղէն ընկեց ի մէջ նոցա ե խանձատեաց
զնոսա. դեռ ևս կենդանի էին : իսկ լուեալ Նարուքողոնո-
սորայ վասն այսր սքանչելեաց. և նախանձայոյզ եղեալ
ըմբռնեաց զնոսա և տապակեաց : և այսպէս ամենայն ինչ 5
կատարեցաւ ըստ աւրինացն : քարկոծումն իսկ ըստ նա-
խանձուն Աստուծոյ. գաւազան հրեղէն խանձոտիչ որ վկայէ
Դանիէլի արդար դատողին : իսկ թագաւորի նախանձու
տապակումն կատարեալ տանջանք նոցա ի կատարումն
եկեալ գործով ի ձեռն Երեմիայի աւրինացն կոչեցելոցն 10
մարգարէութիւն, որ ասէ իսկ զբանն սուտ խաւսեցան
ի վերայ անուան իմոյ ասէ Տէր : զի մի ինչ թողուցուք ի
պատմել հարկ է մեզ. քանզի ծերքն այն կեղծաւորք, ան-
ժոյժք ոմանք եղեալք զկանայս խաբէին սուտ իմն պատուի-
րանաւք ստեղծաբանեալ ասել ցնոսա. եթէ ոչ ծնցի 15
Քրիստոսն ոչ փրկի մեր գերութիւնս : բայց Քրիստոսն
ոչ այլ ուստէք ծնանի այլ ի մէնջ ի մեծացս իսրա-
յէլի և ի ծերունեացս : վասն որոյ հաւանակից լեր մեզ.
Իւրաքանչիւր նոքա ասէին. և խառնակեա ընդ իս. ոչ
վասն խանդաղատական ցանկութեան. զի ես ծեր եմ. այլ 20
վասն ողորմութիան Աստուծոյ և փրկութեան ժողովր-
դեանս. և ընկալցիս զվարձուցս այսոցիկ զհատուցումն :
իսկ նոքա ի պատրանս անկեալ տային զինքեանս ի մեղս :
որպէս յանդիմանէ զայս պատճառ սուրբն Դանիէլ ասելով.
այնպէս առնէիք դատերաց իսրայէլի. և նոքա երկուցեալ 25
խառնակէին ը | նդ ձեզ : այլ դուտոր Յուդայ ոչ համբե-
րեաց անաւրէնութեան ձերոյ : և այսպէս Երեմիայի ասացու-
լած երգակցէն մեզ, թէ վասն զի առնէին անաւրէնութիւն
չնային ընդ կանայս քաղաքաց և ցիւրեանց և բանս սուտս
խաւսէին ի վերայ անուան իմոյ զոր ոչ հրամայեցի ես. 30

Ms. 1 միչև 4 նախանայոյց 10 գործովն 13 պալմեյ
16 գերութիւն 18 om. որոյ 23 ինքեանս 25 դստերացն, post quod +
յեղմի 28 om. թէ.

between them and seared them while they were yet alive.

Nebuchadnezzar then, on hearing about these marvels, in eager emulation laid hold of them and roasted them on a plate. Thus the whole thing was carried out in accordance with the law, the stoning, then, through the zeal of the Lord, the fiery and consuming bolt which bears out the just judge Daniel, but the zeal and the roasting upon a plate by the king completed their tortures as a consummation which came upon them through their work through Jeremiah, the prophecy of the acknowledged Scriptures — : « they », says he, « who spake such words of falsehood in My name, saith the Lord ». We are not allowed to omit aught of the tale, since these hypocritical elders, certain of them had become incontinent and deceived the women. By inventing a false commandment they said to them : « An Christ be not begotten, we have no escape from captivity, but Christ can be born of none other than us, from the great ones of Israel and from the elders. Wherefore they said, each of them : « Do thou be complaisant unto us, and have intercourse with me, not because of carnal desire, for I am an old man, but because of the compassion of God and the salvation of the people, and then thou shalt receive this recompense as reward ». These (the women), however, fell into the snare, and gave themselves up to sin, wherefore the holy Daniel reproves this excuse, saying : « Thus did ye to the daughters of Israel, and they, overawed, had intercourse with you, but no daughter of Judah endured your unrighteousness ». And thus the statement of Jeremiah agrees (*συνάδει*) for us, that because they committed unrighteousness, they fornicate with the wives of their own citizens, and spake lying words in my name, which I commanded them not, saith the Lord. They said that from their race Christ was to arise. And because they told the

ասէ Տէր : ասաց ի զաւակէ նոցա յարուցանել զՔրիստոս :
զիայսպէս ասէին կանանցն եթէ Տէր հրամայեաց նոցա :
վասն այնորիկ Աստուած եցոյց զիւր նախանձն ի ձեռն
հրեղէն գաւազանին : և վրէժխնդրութիւն Նաբուքոդնոսու
րայ և յանդիմանութիւն սուրբ մարգարէին Դանիէլի : 5
այլ զայս ասաց <ի> ի ձեռն ականս այսորիկ կարգելոյ . և
պատճառն առա[քելումն] ասացաւ : « և թագաւորեաց մահ
յԱբամայ մինչև ցՄովսէս և ի վերայ ոչ մեղուցելոցն » :
բայց Դանիէլ ասէ որպէս գրեալ է յաւրէնսն Տեառն . արդ
զերեմիայի զաւրէնսն Տեառն ասէ : որպէս և յաւետարա 10
նին ասէ Տէր . « աւրէնք և մարգարէք մինչև ցՅովհանն
նէս » : և զի ասէ ի վերնագրի աստ Դանիէլ դատաստա
նաց . զոր ով ոչ է պարտ զանց առնել . քանզի բազում
շակ աւգտի մեզ ի քննութենէ վերնագրաց լիինցի .
Արդ քանզի բարձեալ էին իրաւունք դատաստանի յիս 15
րակէլէ . և ամենեքեան անիրաւութեամբ թիւր էին զդատա
ստան : որպէս և սքանչելին Ամպակում ի դատ մտեալ ընդ
Աստուծոյ ասէր : զինչ է այս զի մարդիկ իբրև զձկունս՝
մեծամեծքն զփոկունս կլանեն : զի եղև առաջի իմ դատա
ստան և դատաւորն էառ կաշառ և թիւրեաց զդատստանն : 20
Նակ որք ի Բաբելոնի էին առաւել ևս թիւրութեամբ
և խոտորնակ գնային յամենայն իրս : և մանաւանդ ի
թիւրութիւնս դատաստանաց՝ և ի հեշտութիւնս մեղաց :
և յայս ի ծերոցն է յԱքիայ և Սեդեկիայ որք յիշատակին
ի գրեանս : և զի սովորութիւն է Աստուծոյ . զայլոյ ուրուք 25
փառաւորութիւն ի ձեռն այլոյ իրի յայտնել և երեւելի
առնել ի պատճառս այլ ումեք . զայլ ոք : որպէս և յա
ռաջակայք է տեսանել : քանզի կամեցեալ Աստուծոյ զընտ
րութիւն Դանիէլի հռչակել(ի) և փառաւոր առնելի առ
ամենեսեան . մանաւանդ զի տղայ էր հասակաւ և բազմաց 30

women thus that God had commanded them, therefore God manifested toward them His zeal through the fiery bolt and the exaction of vengeance by Nebuchadnezzar and the rebuke of the holy prophet Daniel : but <I> have said this by way of explaining the gem, and the reason thereof was stated by the apostle : « And death ruled from Adam unto Moses over those also who sinned not ». But Daniel says : « As is written in the Law of the Lord » ; by « the law » he means Jeremiah, just as the Lord says in the Gospel, « the law and the prophets until John » : and the title of Daniel's judgements says so here, which it is not convenient to pass over because it will greatly help us in our investigation of the inscription. Now since the rights of judging had been taken away from Israel, and justice perverted with every sort of unrighteousness, so that the admirable Habakkuk, coming to debate with God, said : « How is it that mankind are like fishes : the greater swallow the less ; » because judgment was holden before me and the judge gave a corrupt judgment, and turned aside justice. Nay and those who were in Babylon by yet even greater injustice rode rough-shod over the rights of all, especially in the perversion of justice and in sinful pleasures. And it is clear from the elders, from Ak'ia and Sedekia, who were mentioned in the Scriptures, that it is also the custom of God to let the glory of one person become manifest by means of another and to manifest certain cases through some others. Thus it may be seen in the present instance, since God desired to choose Daniel, to make him celebrated and glorious for all ; particularly because he was a youth in years, many deemed incredible the proposal he made in his words. Wherefore by the righteous judgment of the God of virtues, *God* by means of His wonders made him manifest, and by the righteous investigation and the just sentence He made the glory of Daniel to appear marvellous and wonderful. Accordingly also at the beginning of the tale he puts Johachim in and

6-7 Rom. 5. 14
22-23 Jer. 29. 22

8 Dan. 9. 1
34 f. Sus. 1-2

9-10 Mt. 11. 13

12-17 cf. H b. 1.13-14

անհաւատալի թուէր բանից նորին առաջարկութիւն :
վասն որոյ և հրաշիցն Աստուած ճշմարիտ դատաստանաւ
ի ձեռն իւրոց սքանչելեացն յայտնէր զնա. և արդար
քննութեամբք և ճշմարիտ իրաւամբք ամենեցուն սխր(ալի)
և քստմնելի երեւեցուցանէր զփառսն Դանիէլի : վասն 5
որոյ և սկիզբն բանիս զՅովակիմ դնէ և զկնոջ նորին զՇու-
շանայ ճառ է . և վերին երեսացն զեղեցկութեամբք զհո-
գւոյն առաքինութիւն քարոզէ. որում և ծնողացն արդա-
րութիւն վկայէ որովք սնուցանէին զնա ըստ աւրինացն
անմեղութեամբ : և զի հարկ էր անաւրէն ծերոցն ի մէջ 10
դալ՝ և չար գործոցն հրապարակագոյժ լինել. և ըստ
մեղացն պատիժ պատուհասի ընդունել. ի խրատ և յեր-
կիւղ բազմաց և ի զգուշութիւն զկնի եկեւոց : զի արդարք
մի կարճամտեսցեն. այլ յուսով զգաստասցին. և համբե-
րութեամբ միշտ յառաջադէմք լիցին : որով Աստուած 15
փառաւորի ի խորհուրդս սրբոց իւրոց փառաւորեալն յա-
մենեցունց. որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն :

Ms. 4 om. ճշմարիտ իրաւամբք

14 ճարֆ մտեսցեն.

mentions his wife Susannah, and together with the supreme beauty of her countenance he proclaims the excellence of her soul, wherein he testifies to the righteousness of her parents, by whom she was brought up (*lit.* they brought her up) in the law of sinlessness. And as *this also* was necessary because she had to come amidst the lawless elders to be exposed and the evil of their deeds was bound to become more evident and to receive a fitting punishment for their sins, as a lesson to many and as a warning and an object of fear for those who came after, in order that the just might not become faint of spirit, but become honest through hope, and ever patiently forge ahead, whereby the Lord maketh to shine a glory in the thoughts of all his saints, which blessing was promised in the Gospel. Amen.

Երանելոյն Եպիփանու կիպրացւոյ՝ ի մետաներորդ ա-
կանն. որ ի Յովսէփ և ի տնտեսութիւն Տեառն :

Ձի գիտելի լիցի ամենեցուն եթէ վասն այնորիկ բազում
բարեաց Քրիստոս ըստ մարմնոյ ծնեալ եղև : և այսու-
հետև որք ի մեղաց դառնան և ընդ արդարոյ միաբանին. 5
յորս բարի ունին վասն մարդասիրութեան ըստ մարմնոյ
գալստեանն Քրիստոսի. զի եկն ժողովել զցրուեալսն և ի
միայնոյ կուսէ ծնեալ. յերկուց զաւակաց միաբանելոց
ծնեալ. որք երբեմն էին յուսահատեա ձեռն
վիմին եղելոյ գլուխ անկեան. միաբանելով ընդ միւս ևս 10
ո<բ>մնն զաւակին արդարութեան ընդ այլոցն. զի մի պար-
ծեսցի թլփատութիւն յինքենէ միայն բղխել մեզ պտուղ
կենդանի. այլ որպես զի գիտուցեն և որք յիսրաէլէ ի
Քրիստոս հաւատացեալք են. զի ճշմարիտ վէմն գլուխ
անկեանն ընտիրն եկն մեզ Տեառն ի միաբանութիւն այդե- 15
լով զերկուսին որմնն. ի Ռաքաբայ. որ էր յայլազգեաց.
և վասն մեղաց յուսահատելոյ. ի Սողոմոնէ իսրաեղացւո
ի ցեղէ Յուդայ. ի Թամարայ Փղշտացւոյ և ի Յուդայի ի
զաւակէն Աբրահամու յաւրհանելոյն. և ի Բերսաբէէ յան-
վայելուչ խառնուկութենէն. և որ ի Հուութայ Ամանտա- 20
ցոյ. և ի Սողովմայեցւոց իսկ. իսկ ի Դաւթայ ի Թա-
զաւորական պատուոյ. և յաւրհանելոյն ի Տեառնէ Բոոսէ
Խսրաէզացւոյ ի ցիղէ նորին Յուդայ ի յաւրհանելոյն Աս-
տուծոյ :

9 Lacuna, 9-10 litt. in ms. ; forte explendum յուակատալ. իսն
արդ է] 11 ո<բ> մսլէ : supplevi

The Blessed Epiphanius the Cyprian on the eleventh gem, that is, on Joseph and on the Providence of the Lord.

Let it be known unto all that because of these many benefits was Christ born in the body, and thereafter those who
5 turned away from sin and clave to righteousness, these fared well, because of the love of mankind shown in the coming of Christ in the flesh, for He came to gather together those who were scattered. He was born from the one virgin, from the two tribes together was He born, who had once been driven to
10 despair..... now through the stone which became the head of the corner, having united together the wall of the lineage of justice with the others, lest the circumcision should vaunt that from them alone came forth for us the life-giving fruit, but rather that those also of Israel who believe in Christ
15 should know that the true stone, the one chosen head of the corner, came to us, making firm in the unity of the Lord the two walls : from Rahab (Rak'abay) who was of the stranger race, and had been cast out because of her sins : from Solomon the Israelite of the tribe of Judah ; from Tamar the Philistine and from Judah of the race of Abraham the blessed ;
20 from Bersheba and her dishonorable intercourse ; from Ruth the Ammonite and eke from the Sodomites ; and then from David of royal honor and from Boaz the Israelite, the blessed of the Lord, himself also of the tribe of Judah, the
25 blessed of the Lord :.....

11 f. Ephes. 2. 16 f. Mt. 1. 2 f.

19 f. Mt. 20. 42 ; Lc. 20. 17

THE COPTIC.

A

ZOEGA, *Catal.*, p. 608-609. — *Codex Sahidicus CCLV.*

ϫ̅N̅A̅ *ϫ̅H̅B̅C̅N̅A̅ϫ̅H̅B̅ (1), NAI EPENEYΔIAΦΩPA (2) ETYOBEB
ENEYEPH̅Y̅ MN NEYTOΠOC YPOΠ (3) NTEIZE

ETBE ΠCAPHION ΠYOPH NΩNE.

ΠCAPHION ΠETOYMOYTE EPQY XE ΠBAYΓAWHION NTEI-
ZE AHTPEYPOY ZH ΠEΦEINE. AHTENTΩN EPITBT ETOTY- 5
MOYTE EPQY XE CAPHION ZH ΠTPEKΠOYQ EΦMOZB,
ETBE NAI ETMOYTE EPQY XE CAPHION. ETBE ΠPAN EΦXH
MΠINE MΠTBT, EΦAΦΩΠE ΔE ZH TBAYΓAWH ETZATH
NACCYPIOC. ΠΩNE ΔE ETMOYTE ΠEΦAYAN COTQ. EBOL-
XE OYNTAQMOY NOYBOE NPEYTAΛBO, NAI ETOTYXPO 10
MOY NBI NCAEIN, EYXOZ MOY EZHMA EYPOBE AY
EYTIKAC AY EZHMA EAYΠAYΓH MOY ZITN OY-
ΠENIΠE. OYEN KE CAPHONYZ ΔE MOY EΦAYMOYTE
EPQY XE MOYXAC, EΦAHTAKKEK NEMATHOC ETEYAY-
MOYTE EPQY XE CTATMA. EYMOΠ ZH ΠEIEINE 15
NOYOT, EΦCHK NOYKOYI EPETOYETOTYOT, YZOPY (4) ΔE
ON NZOYO ZH TAPXH MΠTOYΩ MΠNAY NYAPE MATHOC
APXEI. OYEN KEOTA ΔE MOY NYAYMOYTE EPQY XE
CAPHAXATHC, EP EYKMOY NOYBEBY ZH ΠEYKOTE
NEE ZH ΠΩNE NAXATHC. NAI NYAPE NPEYXEPAXE- 20
NYBΩ XOC ETBHHTQ, XE YACNOYYΠEBOL NEMATHOC.
EYMOYTE EPQY XE ΠIPHNIKOC.

(1) MS. et Georgi: ϫ̅H̅B̅C̅N̅A̅ϫ̅B̅.— (2) Georgi: EPENEYΔIAΦΩPA.
(3) Georgi: EYMOΠ — (4) Georgi: EYZOPY

A

(ZOECA, *Catal.*, p. 608-609. — *Codex Sahidicus CCLV.*)

<EPISTOLA EPIPHANII AD DIODORUM.> (1)

... * vestis humeralis : quorum discrimina (διαφορα = δια-p. 251 φορά) alium aliter distinguentia et loca (τόπος) eiusmodi sunt.

I. DE SARDIO (σάρδιον) PRIMO LAPIDE.

5 Sardius (σάρδιον), quem Babylonium (βαβυλώνιον) vo-
cant, ex modo quo rutilat ad illius similitudinem, speciem
refert piscis, qui sardius (σάρδιον) vocatur, quando salitum
hunc secueris : ideoque sardius (σάρδιον) appellatus est, ducto
nomine a similitudine piscis ². Babylone autem gigni solet in
10 regione Assyriorum (Ἀσσύριος). Huius lapidis color est limpi-
dus ³. Cum <autem> habeat virtutem medicinalem, utuntur
(χρῶ) eo medici, ad linienda loca prurigine et dolore affecta,
atque loca in quibus ferro laesio (πλυγη = πληγή) facta sit. Est
ibi alius sardonix (σαρδωνίξ = σαρδόνιξ) quem molochas
15 (μολωχας = μολοχάς) appellant ; qui morbos (πάθος) e-
mollit qui nodi sebosi (στεάτωμα) dicuntur. Huius species
haec una est, quadamtenus ad viridem inclinata. Pondus ei
augetur initio (ἀρχή) veris, quo tempore morbi (πάθος) inci-
pere (αρχει = αρχειν) solent. Alius item ibi est qui sardachates
20 (σαρδαχάτης) appellatur, circumdatam habens coronam candi-
didam, sicut achates (ἀχάτης) lapis. Aiunt fabulatores ab
eo morbos (πάθος) expelli ; eumque appellant pacificum (ειρη-
νικος = εἰρηνικός).

¹ MIGNE P.G., XLIII, 324 A ; BLAKE, Epiphanius of Salamis on the Twelve Stones, p. 102, 21 seqq.

² Verbum e verbo : propter nomen similitudinem piscis accepit.

³ COTY ; vox ambigua. Legerem : COTI, electus praestans.

Β. ΕΤΒΕ ΠΩΝΕ ΝΤΩΠΑΔΙΟΝ.

ΣΝΒ * ΠΑΩΠΑΔΙΟΝ ΟΥΩΝΕ ΠΕ ΕΠΤΡΕΨΡΩΨ ΠΑΡΑ
ΟΥΚΟΥΙ, ΝΘΕ ΞΠΩΝΕ ΕΤΟΥΨΟΥΤΕ ΕΡΟΥ ΧΕ ΑΝΘΡΑΞ.
ΑΥΘΙΝΕ ΔΕ ΞΠΑΙ ΖΝ ΟΥΠΟΛΙΣ ΧΕ ΤΩΠΑΖΗ ΝΤΕ ΤΕΝΤΙΑ
ΖΙΤΝ ΝΕΤΕΡΖΩΒ ΕΠΩΝΕ ΖΨ ΠΨΑ ΕΤΨΨΑΥ. ΠΑΙ ΝΤΕ- 5
ΡΟΥΝΑΥ ΕΡΟΥ ΕΠΤΕΚΕΙΑΔ ΕΒΟΛ ΝΘΙ ΝΛΑΤΨΨΟΟ ΕΤΨΨΑΥ
ΑΥΡΑΨΕ ΕΖΡΑΙΕΧΩΨ, ΑΥΤΑΔΑΦΕΒΟΛ ΝΖΝΕΨΩΤ (1) ΝΑ-
ΛΑΒΑΨΤΡΟΟ ΖΑ ΟΥΚΟΥΙ ΝΑΟΟΥ. ΝΑΛΑΒΑΨΤΡΟΟ ΔΕ ΑΥ-
ΤΑΔΑΦΕΒΟΛ ΝΖΝΡΕΨΠΨΑΡΗΟ ΖΑ ΟΥΖΟΥΕ ΤΨΗ. ΝΡΕΨΠΨΑ-
ΡΗΟ ΔΕ ΑΥΠΡΩΨΥΝΕΓΕ (2) ΨΨΟΥ ΝΤΡΡΩ ΕΤΨΨΟΠ ΨΠΕΥ- 10
ΟΕΙΨ ΕΤΨΨΑΥ ΖΨΟ ΔΩΡΟΝ. ΤΑΙ ΔΕ ΝΤΕΡΕΨΧΙΤΨ ΔΟΚΨ
ΨΨΟΥ ΖΝ ΤΨΗΝΤΕ ΨΠΕΟΚΛΟΨ ΖΙΧΝ ΤΕΟΤΕΖΝΕ. ΕΨΑΥ-
ΔΩΚΙΨΑΖΕ ΔΕ ΨΠΕΙΩΝΕ ΖΝ ΟΥΟΨΟΤ ΝΤΕΙΨΙΝΕ. ΕΥΨΑΝ-
ΖΙ ΨΨΟΥ ΖΝ ΟΥΑΚΩΝΗ ΝΟΑΕΙΝ ΠΕΨΧΕΛΩΟ Η ΠΕΤΝΗΥ
ΕΒΟΛΝΖΗΤΨ ΕΠΤΡΕΨΡΩΨ ΔΝ ΚΑΤΑ ΠΕΨΑΥΑΝ, ΑΛΛΑ 15
ΕΦΟΥΟΒΕΨ ΝΘΕ ΝΟΥΕΡΨΤΕ. ΨΝΝΟΑ ΕΤΡΕΚ ΜΟΥΖ ΔΕ ΝΟΥ-
ΨΗΨΕ ΝΚΡΑΤΗΡ Η ΠΕΤΕΖΝΑΚ ΕΚΖΙ ΨΨΟΥ, ΨΑΚΨΙΤΨ
ΔΕ ΝΓΘΕΝΤΨ (3) ΟΝ ΖΨ ΠΕΙΨΙ ΝΟΥΨΤ ΕΜΕΦΘΨΨ ΝΘΙ
ΠΩΝΕ ΕΤΨΨΑΥ, ΑΥΨ ΨΕΨΟΒΟΚ ΖΝ ΤΕΨΘΟΤ. ΠΕΤΝΗΥ
ΔΕ ΕΒΟΛΝΖΗΤΨ ΨΑΨΨΩΠΕ ΝΘΕΡΑΠΙΑ ΝΕΝΒΑΛ. ΨΑΨ† 20
ΔΕ ΟΝ ΨΝ ΨΠΑΘΟΟ ΕΤΕ ΨΑΥΨΩΠΕ ΝΖΥΔΡΟΨΑΝΙΑ,
ΕΤΕΝΘΙΝΑΙΒΕ ΝΕ ΕΨΑΥ.....

(1) Georgi: ΖΝΕΨΩΤ. — (2) Georgi: ΑΥΠΡΩΨΥΝΕ ΠΕ.
(3) Georgi: ΝΠΘΕΝΤΨ.

II. DE LAPIDE TOPAZIO (τωπαδιον = τοπάζιον).

* Topazion (δωπαδιον = τοπάζιον) lapis est quadamtenus p. 252
 (παρά) rutilans, instar lapidis quem appellant carbunculum
 (ἀνθραξ). Inventus hic fuit in urbe (πόλις) quadam < quam
 5 vocant > Topaze (Τωπάζη) in India (εντια = Ἰνδία) ab iis qui
 lapides illic excidunt. Cum autem fulgentem eum comperis-
 sent latomi (λατωμος = λατόμος), illi eo delectati, eum parvo
 pretio vendiderunt mercatoribus Alabastris (Ἀλάβαστρος). Ala-
 bastro autem eum vendiderunt maiori pretio (τιμῇ) incolis
 10 Australibus. Australes vero incolae illum dono (δῶρον)
 obtulerunt (πρωσυνεγε = προσήνεγκε) reginae quae tum
 illis erat. Hunc illa acceptum posuit in media corona sua, in
 fronte sua. Porro lapidem hunc probare (δωκιμαζε = δοκι-
 μάζειν) solent hoc modo: cum teritur in cote (ακωνη
 15 = ἀκόνη) medicinali, sucus (χελως = χυλός), sive quod
 ex eo egreditur, non rubrum est sicuti (κατά) color illius, sed
 (ἀλλά) album quasi lac. Postquam autem ex isto compleveris
 multos crateres (κρατήρ) aut quocumque alio id excipere
 malueris, si illum metiare, eamdem eius mensuram reperiēs,
 20 lapidemque nihil laesum aut modulo imminutum. Quod au-
 tem ex eo expressum est adhiberi solet ad curationem (θε-
 ραπια = θεραπεία) oculorum; medetur etiam morbis (πάθος),
 qui hydromania (ὕδρομανία) coniuncti sunt, id est furores.
 Solent.....¹

¹ ZOËGA: « Verte: Obstat etiam affectionibus, cuiusmodi sunt hy-
 dromaniae sive furores.»

Des. PG. XLIII, 325; BLAKE, p. 105, 16.

(Paris. Bibl. Nation. Fonds Copte 131⁵, fol. 40).

<Γ. ΕΤΒΕ ΠΩΝΕ ΝΣΑΡΑΓΔΟΣ>

ΕΝΕ^α) *ΤΗΡῶ ἸΝΕΒΟΥ
 40 R¹) ΕΤΖΙΠΕΛΕΝΤ :
 ΕΤΕ ΠΑΪ ΠΕ ΠΝΟΘ
 5 ἸΝΤΟΥ ἸΝΕΒΟ
 Οῶ. ἸῆϞΩΚ Ε
 ΠΩΓΕΑΝΟΘ. ΕΤ
 ΒΕ ΠΑΪ ΣΕΧΩῶ
 ΜΟΣ. ΕΤΒΕ ΠΚΕῶ
 10 ΝΕ ΝΑἸΘΡΑΖ.
 ΧΕ ΨΑΡΕ ΠΖΑΤΕ
 ΜΠΙΕΡΟ ΠΑΪ ΝΟ
 ΧΕϞ ΕΝΣΑ ΝΤΑΪ
 ΒἸ. Ἰ ΠΑΑ Ε
 15 ΤΟΥΗΖ ἸΖΗΤϞ
 ἸῆΙ ΝΕΒΟΥ []
 ΨΕΡΕΠΧΙ [] (1)
 ΔΚΥΛΑΣ ΔΕ ΠΖΕΡ
 ΜΕΝΕΥΤΗΣ (2) ΠΩ
 20 ΝΕ ΝΑΥΑΝ ΝΗ
 ΘΕ ΕΤ[ΖΗ]ΤΓΕΝΗ
 ΣΙΣ. [ΟΥ]ΔΕ Μ
 ΠΕΖΕΡΜΕΝΕΥῆ

ῶμοϞ ΧΕ ΑΥΑΝ
 ΝΗΘΕ. ΟΥΔΕ ῆΑ
 25 ΡΑΚΤΟΣ. ΑΛΛΑ
 ΕΑΦΟΥΩΖ ῶΜΑΤΕ
 ΖΑΠΛΩΣ (3) ΝΣΑ ΘΕΡ
 ΜΗΝΙΑ ἸΝΖΕΡΑΪ
 ΟΣ. ΑΨΤΑΥῆ Π
 30 ΡΑΝ ῶΠΩΝΕ ΚΑ
 ΤΑ ΘΕ ΝΤΑϞΘΕἸ
 Τῶ ῶΜΟΣ ΕΑΥΤ
 ΡΙΝϞ ΧΕ ΒΩΤΑ
 *ΔΑΪ ΕΠΜ[Α ΝΑΥ]
 35 (ῆΝ
 ΑΝ ΝΗΘΕ. Ε[ΒΟΛΖΙ]
 [40R
 ΤΕΝ ΠΕΨΒ[ΕΣΝ]
 ΟΟΥΣ (4) ΝΖΕΡΜΕ[ΝΕΥ]
 ΤΗΣ. ἸΘΕ [Ν]
 40 ΤΑΥΧΩῶΜΟΣ
 ΧΕ ΠΩΝΕ ΝΑΥ
 ΑΝ ΝΗΘΕ ἸΤΑ Δ
 ΚΥΛΑΣ (5) ΧΟΟΣ
 ΧΕ ῶΤΕΛΛΙΟΝ
 45 ΠΕΪ ΒΔΕΛΛΙΟΝ

1 Winstedt: ψερειπιου, et in nota : « Probably ? ΝΤΑΪΨΕΡΕΠ
 [= ΨΡΠ]ΧΟΥ. Latin : « superius dicti ». — (2) von Lemm :
 ΠΖΕΡΜΕΝΕΥΣ. — (3) VON LEMM om. — (4) WINSTEDT
 Ε[]ΤΕ ΝΠΕΨΕ [] ΣΕΥΣ. — 5 VON LEMM : ΔΚΥΛΑΣ.

B.

(Paris. Bibl. Nation. Fonds Copte. 131⁵, fol. 40)

<III. DE LAPIDE SMARAGDO>.

... (circuiens terram) * universam ¹ Aethiopum ad occiden- (p. 255^a)
tem, quae est magna regio Aethiopum, pertingit ad Ocea- [Fol. 40R^a]
num (ωγεανος = ὠκεανός). Quapropter dicunt hunc alium
5 carbunculum (ἀνθραξ) lapidem cursu huius fluminis proiici in
Lybiam (Λιβη = Λιβύη), sive locum ubi habitant Aethiopes,
qui primi eo potiti sunt ².

Aquilas (Ἀκύλας) interpretes (ἐρμενευτης = ἐρμηνευτής) lapidem
prasinum, qui est in Genesi ³ (Γενησις = Γένεσις), neque (οὐδέ)
10 prasinum interpretatus est (ἐρμενευε = ἐρμηνεύειν), neque
(οὐδέ) smaragdum (σμαρακτος = σμάραγδος), sed (ἀλλά)
tantummodo interpretationem (ἐρμηνια = ἐρμηνεία) He-
braeorum (Ἐβραῖος) simpliciter (ἀπλῶς) secutus, nomen lapi-
dis statuit quale (κατά...) illud repperit. Quippe vocatus
15 is fuit *bota* * *lai* loco « prasini » a septuaginta <duobus ⁴> (p. 255^b)
interpretibus (ἐρμενευτης = ἐρμηνευτής), quemadmodum [Fol. 40R^b]
dixerunt « prasinum » lapidem, quem Aquilas (Ακυλλας =
Ἀκύλας) appellat *ftellium* (φτέλλιον). Hoc bdellium (βδέλλιον),

¹ Cf. MIGNE, *P. G.*, t. XLIII, col. 328A et BLAKE, 107, 13. Hoc folium primus edidit E. O. WINSTEDT, *Proceedings of the Society of Biblical Archaeology*, t. XXXII (1910), p. 28-31.

² *Legimus* : [ΝΤ&Υ] ὡρηχι[ΤΥ].

³ Gen. 2, 12.

⁴ Obviam hanc coniecturam nos monuit Rob. P. BLAKE, ab Anshario de Lemm iam propositam fuisse *Bullet. Acad. St. Pétersbourg*, 1911, p. 327-329 = *Koptische Miscellen* 1, Leipzig, 1914, n° XCV, pp. 284-285.

ΔΕ. ΟΥΣΟΒΕΝ
ΠΕ. Η ΟΥΨΟΥΖΗ
ΝΕ ΠΕ. ΕΥΕΙΝΕ
ἄμοϋ εβολζῆ

5 ΤΕΝΔΙΑ : —

ΟΥΕΝ ΨΜΟΥΝΕ ΔΕ
ἄμινε ζῆ πω
ΝΕ ΝΑΥΑΝ ΝΗΘΕ
ΚΑΤΑ ΘΕ ΕΤΟΥ

10 θΙΝΕ ἄΠΟΥᾶ
ΠΟΥᾶ. ΑΥΩ ΤΕΥ
ΦΥΣΙΣ. ΟΥΕΙ
ΜΕΝ ΕΣΟΥΕΤΟΥ
ΩΤ. ΑΥΩ ΕΣΧΑ

15 ΧΩ. Η ΕΣΛΕΚ
ΛΩΚ. Τῆ

Ναψαχε ΛΟΙ

ΠΟΝ ΕΤΒΕ ΠΤΟ
ΟΥ ἸΤΑ ΝΗΡΩΝ

20 Ἰσοϋ ἸΝΕΖ. Η ΔΟ
ΜΗΤΙΑΝΟΣ ΧΕ
Εϋζῆ ΑΨ ἸΧΩ
ΡΑ. ΕϋΕΝΖΟΥῆ
ΖΙΧῆ ΘΑΛΑССΑ

(ḠḠḠ^a) 25 *[ΕΤΟ]ΥΜΟΥΤΕ ΕΡΟΣ
[Fol. 40V*]

[ΧΕ Θ]ΕΛΥΘΡΑ Ζῆ

[ΤΖ]ΙΗ ἘΖΟΥΝ Ε

[Τ]ΧΩΡΑ ἸΤΙΝ

[Δ]ΙΑ. ΟΥΕΝ ΟΥ

[Μ]ΗΗΨΕ ΝΔΙΑ

ΦΩΡΑ ΨΟΟΠ Ἰ

ΝΙΝΔΟΣ ΚΑΤΑ

ΘΕ ΕΤΕ* ΟΥΧΩΜΕ (??)

ΜΟΣ. ΣΕΩ ΜΕΝ

Νψορι ἄΨΙΤΕ

ΜΜΕΝΤῆΡΟ : ΕΤΕ

ΝΑΪ ΝΕ. .

ἸΑΒΑΛΑḌΤΡΟΣ (1)

ἸΑΜΕΡΙΤΗΣ

ἸΑΖΩΜΑΪΤΗΣ

ἸΑΒΟΥΛΑΙΤΗΣ (2)

ἸΒΟΥΓΑΪΟḌ

ἸΔΑΪΑΝΟΣ

ἸΣΑΒΗΝΟΣ

ἸΔΙΒΗΝΟΣ

ἸΣΙΡΙΝΔΙΒΗΝΟΣ

ΤΕΝΟΥ ΔΕ ΑΥῆΖΟΥΟ

ΑΥΠΩΡΕΧ ΓΑΡ

ἘΒΟΛ. ΑΥΛΟ ΕΥ

ΜΗΡ ἘΖΟΥΝ ΕΝΕΥḌ 50

¹ WINSTEDT : ΝΑΒΑΒΑΣΤΡΟΣ

² WINSTEDT : ΝΑΔΟΥΛΑΙΤΗΣ

unguentum est vel thymiama ex India (*Ενδια* = *Ἰνδία*)
advectum. Octo sunt varietates prasini lapidis quantum
(κατά...) singillatim compertae sunt; eius tamen natura
(φύσις) aequabiliter viridis est; modo dura, modo mollis.

5 Restat (*λοιπόν*) ut de colle illo, quem Nero (*Νηρων*) vel
Domitianus (*Δομητιανος*) oleo rigavit, dicamus in qua regione
(χώρα) situs sit. Est autem hic in interiore mari (*θάλασσα*) * (p. 256
quod vocatur Rubrum (*ερυθρα* = *ἐρυθρά*) in aditu regionis [Fol. 40V
(χώρα) Indiae (*Ἰνδία*). Iam vero plurimae sunt divisiones
10 (*διαφωρα* = *διαφορά*) Indorum (*Ἰνδός*), sicuti (κατά) fertur.
Primum quidem novem regna erant, nempe: Alabastri (*Α-
βαλαστρος* = *Ἀλάβαστρος*) Homeritae (*Ἀμεριτης*), Axumitae
(*Ἀξωμιτης*), Adulitae (*Αβουλιτης* = *Ἀδουλιτης* ?), Bugaei
(*Βουγαιος*), Taiani (*Ταιανος*), Sabeni (*Σαβηνος*), Dibeni (*Διβη-
15 νος*), Sirindibeni (*Σιρινδιβηνος*). Nunc vero multiplicata sunt.
Disparata enim (*γάρα*) sunt, et inter se coniungi desierunt.

PHY. . NΔIBE
NOC MEÑ. AY
ΠΩPEX EBOL
NÑPECOYEA

5 TB̄T. N̄CIP̄IN

ΔIBH̄NOC ⁽¹⁾ AYΠΩ
PEX EBOL N̄NE
TOYH̄Z Z̄N NEY
KOL.

(C̄N̄E^b) 10 *NEΛENTĪBH
[Fol.40V^b]

NOC. AYΠΩP̄X
N̄NEȲEĪΛAĪOC]

ΝTAΨAXE ET
BE NAĪ. N̄TERĪ

15 ΠΩZ EX̄N̄ ΘICTΩ
PIA. PEITO
OY ΔE PAĪ ETOTY
MOYTE EPOTY XE
PĒM̄APAΓAĪ
20 NON PA NEZP̄W
M̄AIOS PE OYKOYĪ

ΔE N̄NHOC ZA
PIZAPOC. M̄ΠZΩ
TE EBOL N̄BERE
NIKH. ΠAA M̄

25

MOONE N̄NEE
XHY N̄T̄N̄AĪA
PETCHK ΨAZ
PAĪ EKHEE. EC
OYHY E[BO]A M̄PK̄

30

PO N̄MAP[HC] ⁽²⁾ ΨAY
M̄PĒOHP̄ NOY
XO. NOYZOY. EPE
OYTHY N̄COW̄ E
NANOTY. ETE

35

PAĪ PE TAĪOTY
M̄AB N̄CTAΔĪ
ON. BEREPIKH
ΔE ZHN ĒZOTY E
POY ZITOTY N̄E
40 ΛEΦANTĪNH.
M̄NTAΛM̄EC. ⁽³⁾

¹ WINSTEDT: NCIP̄INΔĪBĪNOC

² WINSTEDT: NMAP[]

³ WINSTEDT: M̄NTAΛM̄AC

Dibeni (*Διβενος*) quidem se ab Ichthyophagis seiunxerunt ;
Sirindibeni (*Σιρινδιβηνος*) se ab iis seiunxerunt qui in cavernis
habitant ¹.

*Lentibeni (*Λεντιβηνος*) se ab Evilaeis (*Εννελαιος*) seiunxe- (p. 256^b)
5 runt. De his dixi ubi historiam (*ιστωρια* = *ιστορια*) attigi. [Fol. 40^v^b]
Mons igitur ille qui vocatur Smaragdinus (*σμαράγδινον*),
Romanorum (*Ῥωμαϊος*) est, parva insula (*νησος*) constans sepa-
ratim adversus Berenicen (*Βερενικη*), portus navium Indiae
(*Ενδια* = *Ἰνδία*) qui ducit in Aegyptum. Distat a litore Aus-
10 tralis <Aegypti> cursu navis unius diei, secundo vento, sive
triginta quinque stadiis (*στάδιον*). Berenice (*Βερενικη*) autem
contigua est Elephantinae (*Ἐλεφαντινη*) et Talmis (*Ταλμες*) ²,

¹ I. e. *Troglodytis*.

² Hic desinit textus a Winstedt editus.

C

(Paris. Bibl. Nation. Fonds Copte, 131², fol. 88).

5 **ⲥⲡⲗ^a** *ⲥⲉⲁⲙⲁⲗⲧⲉ ⲁⲉ ⲉ
 Fol. 88R^a] **ⲭⲱϥ** ⲧⲈⲚⲠⲮ. **ⲒⲒⲦⲚ**
ⲚⲐⲉⲗⲉⲒⲙⲟⲟⲩⲉ. **ⲁⲩ**
ⲱⲣⲱⲣⲉⲣ ⲁⲉ **Ⲛⲟⲓ** **ⲙⲉ**
ⲙⲉⲧⲁⲗⲗⲟⲛ **ⲙⲡ**
ⲧⲠⲠⲮⲉ. **ⲉⲩⲚⲓⲚ**
ⲕⲉⲙⲉⲧⲁⲗⲗⲱⲛ
ⲁⲉ **Ⲓⲙ** **ⲡⲉⲓⲃⲁⲣⲃⲁ**
ⲣⲒⲕⲱⲛ **ⲚⲠⲮⲱⲧ**
 10 **ⲚⲦⲉ** **ⲚⲐⲉⲗⲉⲒⲙⲟ**
ⲟⲩⲉ **ⲉⲒⲚⲦⲠⲟⲩⲉⲓⲚ**
Ⲛⲉ **ⲒⲒⲠⲟⲩⲱⲥ** **ⲚⲦⲁⲗ**
ⲙⲉⲥ. **ⲉⲃⲟⲗⲒⲚ**
Ⲛⲁⲓ **ⲉⲩⲱⲱⲱⲧ**
 15 **ⲚⲦⲉⲥⲙⲁⲣⲁⲕⲧⲟⲥ**
Ⲛⲟⲓ **Ⲛⲉⲃⲟⲟⲩⲱ.** **ⲧⲟⲟⲙ**
ⲁⲉ **ⲙⲡⲉⲓⲱⲛⲉ** **ⲭⲉ** **ⲥ**
ⲙⲁⲣⲁⲕⲧⲟⲥ **ⲡⲉ** **Ⲛⲁⲩ**
ⲉⲡⲉⲕⲒⲟ **ⲚⲓⲒⲦⲦⲓ**
 20 **ⲱⲁⲩⲭⲟⲟⲥ** **ⲭⲉ** **ⲉⲧⲃⲚ**
ⲚⲦⲓ **Ⲛⲣⲉⲕⲭⲉ**
ⲱⲁⲭⲉⲚⲱⲃⲱ
ⲭⲉ **ⲱⲁϥⲱⲣⲉⲡⲉⲓ**
ⲙⲉ **ⲉⲚⲉⲦⲚⲁⲱⲱⲡⲉ**

ⲁ **Ⲉⲧⲃⲉ** **ⲡⲱⲛⲉ** **ⲚⲁⲚ** 25
ⲉⲣⲁⲒ
 —. —. —. —
ⲡⲱⲛⲉ **ⲚⲁⲚⲟⲣⲁⲒ**
ⲉϥⲦⲣⲉⲱⲣⲱⲱ
Ⲓⲙ **ⲡⲉϥⲉⲓⲛⲉ** **ⲉⲱⲁⲩ**
ⲟⲉⲚⲦⲓ **ⲁⲉ** **ⲒⲚ** **ⲕⲁⲣ** 30
ⲭⲚⲁⲱⲛ **ⲚⲦⲉ** **ⲧ**
ⲗⲓⲃⲩⲚ. **ⲧⲁⲓ** **ⲉⲧⲠⲮ**
ⲙⲟⲩⲧⲉ **ⲉⲣⲟⲥ** **ⲭⲉ**
***ⲧⲁⲫⲣⲒⲕⲚ.** **ⲟⲩⲚ**
ⲒⲚⲕⲟⲟⲩⲉ **ⲁⲉ** **ⲭⲱ**
ⲙⲙⲟⲥ **ⲉⲡⲉⲓⲱⲛⲉ**
ⲭⲉ **Ⲛⲥⲉⲃⲓⲛⲉ** **ⲙⲙⲟϥ**
ⲁⲚ **Ⲓⲙ** **ⲡⲉⲒⲟⲟⲩ.**
ⲁⲗⲗⲁ **ⲧⲉⲩⲱⲛ** **ⲉϥ**
ⲚⲚⲭ **ⲉϥⲣⲚⲟⲉ** **ⲁⲉ** 40
ⲉⲃⲟⲗⲒⲙ **ⲡⲠⲟⲩⲉ** **ⲙⲡⲉⲥ**
ⲙⲟⲧ **ⲚⲠⲮⲗⲁⲙⲡⲁⲥ**
Ⲛ **ⲟⲩⲭⲃⲃⲉⲥ** **ⲚⲕⲱⲒⲧ**
ⲁⲩⲱ **ⲟⲩⲉⲚⲒⲚⲠⲮ**
ⲚⲠⲮ **ⲙⲉⲚ** **ⲉⲱⲁϥⲧ** 45
ⲱⲁⲒ **ⲉⲃⲟⲗ** **Ⲛⲟⲉ**
ⲚⲠⲮⲭⲃⲃⲉⲥ **Ⲛ**

ⲥⲚⲗ^b
[88R^b
35

C

(Paris. Bibl. Nation. Fonds Copte, 131^a, fol. 88).

* cui nunc dominantur Blemmyae. Corruerunt autem metal- p. 257^a
la (μέταλλον) huius montis. Sunt et alia metalla (μεταλλων [Fol. 88R^a
= μέταλλον) in illa eadem regione barbarica (βαρβαρικων
= βαρβαρικόν?) Blemmyarum, qui montes sunt prope
5 Talmem (Ταλμες). Ex istis smaragdum (σμαρακτος =
σμάραγδος) effodiunt Aethiopes. Ea virtute pollet lapis
ille smaragdus (σμαρακτος = σμάραγδος), ut in eo faciem
tuam videns, de hoc dictitant fabulatores: «Praescius est
futurorum.»

10

IV. DE LAPIDE CARBUNCULO (άνθραξ).

Lapis carbunculus (άνθραξ) aspectu ruber est. Invenitur
Carthagine (Καρχηδών) Libyae (Λιβύη) quae vocatur * Afri- p. 257^b
ca (Αφρικη). Sunt alii qui dicant hunc lapidem inveniri non [Fol. 88R^a
interdiu, sed (ἀλλά) noctu dum iacens e longinquo rutilat
15 instar lampadis (λαμπάς) vel prunae. Quandoque vero flam-
mas emittit sicut pruna ardens. Qui autem hunc lapidem in-

κωστ̄ εμμοϋζ
 Ζῆ πτρεγναϋ δε
 ἔπεϋψαζ ἄ
 ποϋἔ ν̄δὶ νετ̄
 5 οϋοἶ ἡσα πεῖω
 νε. ζῆσοπ
 μεν εϋχena
 ζῆσοπ δε εϋ
 νατ̄ψαζ. ψαϋ
 10 σοϋωῆῷ κε παἰ
 πε ἡσεμοδ̄ψε ἡ
 σα πεϋοϋδεῖν
 ἡσεβιτ̄ῷ. —

Πετβι δε ζαροῦ
 15 ἄἡ θε ετρεϋ
 ζωῆ. εκψαν
 σοϋαωλῷ γαρ
 ζῆ μενε νῆε ἡ
 ζοῖτε ψαρε πεϋ
 20 οϋδεῖν χωτε
 *ἄπβολ ἡνεζοἶ
 τε ετβε παἰ
 αϋτ̄ρινῷ κε ανῆ
 ραζ. ζωμεοο
 25 Δε πκεῶνε ἔτοϋ

μοϋτε ἔροϋ. κε
 κεραϋνῖοο. εϋεἰ
 ἡε ἄμοϋ. ψαρε
 ζοῖνε δε μοϋτε
 ἔπωνε ἡκεραϋ
 30 νῖοο. ἔτε αϋαν
 ἡἡρπ πε :

Πκεῶνε δε ἔτοϋ
 μοϋτε ἔροϋ κε
 χαλχηδωνῖ
 35 οο εϋεῖνε ἡἡαι
 Ζῆ πεϋεῖνε. αϋω
 εϋδῖνε ἄμοϋ Ζῆ
 πεῖμα νοϋωτ̄.

νοϋψῆρη αν̄
 τε. τεγραφη

στοϋααβ χῶ
 ἄμοο ἔροϋ. κε
 ἔϋδῖνε ἄμοϋ
 Ζῆ πῖερῶ φῖσων.
 45 αϋω εϋωπε
 εϋδῖνε ἄμοϋ
 Ζῆ παἰ καλωο
 αϋχοοο. ψαρε
 φῖσων γαρ ψοϋῶ
 50

ἔπῆ*
 Fol. 88V*]

quirunt, cum e longinquo videant eius fulgorem modo deficientem, modo scintillantem, intelligunt eum esse eiusque fulgorem persequentes, eo potiuntur. Qui vero hunc in se gerat nullo modo latere potest. Utcumque enim (γάρ) vestibus eum involveris, 5 lumen eius erumpit *trans vestes: quapropter eum vocant carbunculum (ἀνθραξ). Itidem (ὄμεος = δμοίως) alius lapis, quem vocant ceraunium (κεραύνιος) similis est huic. Solent autem quidam lapidem ceraunium (κεραύνιος) appellare qui colore vinaceo ¹ est. Alius porro lapis, quem vocant chaldeon¹⁰ium (χαλχηδώνιος = χαλκηδόνιος) his aspectu similis est: huncque in eodem loco illo inveniunt. Nec mirum. Dicit de eo Scriptura (γραφή) sancta: «Inveniunt eum in flumine Phison» ² (Φισων = Φεισών). Quod si in isto reperitur, bene (καλῶς) <ita> dictum est: Phison (Φισων = Φεισών) enim influit

p. 258

[Fol. 88V

¹ Verbum e verbo: *color vini (olvoχρώς?)*; cf. PLINIUS, *Hist. nat.* 37, 9, 40.

² Gen. 2, 11-12 iuxta LXX.

ἑθαλασσα. κα
τα μερος ετῶ
πρηνς ἀπωγῆ.
νος ετζῆ μελαν

ḱḿḿ^b 5
[88Vb]

*ζωπῆ πωγε
ΔΝΟΣ ΔΕ ΚΩΤΕ
επκαζ τῆρῃ
αλλα ἔψαρε φῖ
σωῆ ψογῶ ἔροϋ
ζῖ περσαῆμῆτ
αγω παντω
εγσίτε ἀπωνε
εβολζῆ πῆα ε
τῆμαγ ενσα ḿτ
15 λῖβγῆ. τεγ
ραφῆ γαρ ετογ
ααβ. χωῶμοσ
χε ογην ογεῖε
ρο νηγ εβολζῆ ε
20 Δεε. εμπωρξ
εμτο ναρξη.

Πραν ἀπογα ῶ
μοου πε φῖσωῆ
εκωτε επκαζ
τῆρῃ ḿνεγ
εἰλατ. εφεῶ
μαγ ḿδῖ πνογῆ
πνογβ δε μῖ
καζ ετῆμαγ
νανογϋ. αγω εϋ
εμαγ ḿδῖ παῆ
θραζ μῆ πῶνε
ναγαννηδε

25

30

— . — . — . —
— . —

ετβε πωνε ḿσαῖπ
πῖρων

35

— : — : —
— : —

Πωνε ḿσαπῖ
ρος πετογμογ
τε ἔροϋ ῶπῆῖ

in mare (θάλασσα) in parte (κατά μέρος) australi Oceani (ωκεανος = ὠκεανός), ad occidentem. *Oceanus vero (ωκεανος = ὠκεανός) p. 25
circuit terram universam; verum (ἀλλά) Phison (Φισων = Φει- [Fol. 88
σών) in eum influit ad occidentem; et profecto (πάντως)
5 advehitur hic lapis ex loco illo in Libyam (Λιβύη). Ait enim
Scriptura (γραφή) sancta: «Fluvius est egrediens ex Eden
(Ἐδέμ); qui dividitur in quattuor principia (ἀρχή); nomen
unius Phison (Φισων = Φεισών), qui circuit universam ter-
ram Evila (Ἐδειλάτ) ubi est aurum. Aurum autem illius terrae
10 bonum est. Et ibi carbunculus (ἄνθραξ) et lapis prasinus¹. »

(V) DE LAPIDE SAPHIRO (σαππιρον = σάπφειρος).

Sapphirus (σαππιρος = σάπφειρος) lapis quem < sic? > vo-
cant⁽²⁾

¹ Gen. 2, 10-12 (LXX).

² Desinit: PG. XLIII, 333 A; BLAKE, 112, 3. Reliqua desunt.
Deest etiam tractatus VI, de jaspide lapide.

D

(Paris. Bibl. Nation. Fonds Copte, 131², fol. 89).

<Ⲫ. ⲈⲦⲈ ⲠⲟⲨⲆ ⲢⲀⲒⲘⲒⲢⲒⲞⲢ>

[ⲁⲩⲱ ⲈⲦⲈ ⲠⲟⲨⲦⲚ]

ⲙⲉⲉⲩⲉ ⲢⲀⲒ ⲈⲦⲈ

ⲪⲪⲦ^a
Fol. 89 Ra]

*ⲙⲙⲁⲩ Ⲣⲟⲩⲱⲱ
ⲗⲁⲒ. ⲈⲢⲟⲩⲉⲦⲟⲩ

ⲒⲁⲒ ⲒⲠⲟⲩⲩⲚ ⲙⲙⲟ
Ⲡⲟ. ⲈⲦⲈ ⲠⲀⲢⲢ

5 ⲱⲦ. ⲈⲦⲈ ⲠⲀⲒ
ⲁⲩⲙⲟⲩⲦⲉ Ⲉⲣⲟⲩ
ⲕⲉ ⲗⲓⲘⲒⲢⲒⲞⲢ ⲈⲦⲈ
ⲠⲀⲒ Ⲡⲉ ⲠⲒⲀⲦ
ⲢⲟⲩⲗⲓⲘⲒⲢⲒⲞⲢ.

ⲈⲣⲁⲒ Ⲡⲉ.

ⲙⲎ ⲠⲀⲙⲉⲜⲒⲒ
ⲦⲞⲒ ⲙⲎ ⲠⲒ
ⲙⲀⲔⲀⲔⲞⲒ

30

10 ⲁⲢⲞⲔ ⲁⲉ Ⲧⲉⲣⲱ

ⲙⲎ ⲠⲁⲕⲀⲦⲒⲒ
ⲙⲎ ⲠⲩⲣⲢⲗⲗⲞⲒ

35

ⲠⲢⲣⲉ ⲢⲦⲉⲒⲒⲁ

ⲙⲎ ⲠⲉⲕⲣⲩⲒⲞ

ⲢⲢ ⲈⲦⲟⲩⲁⲗⲗ

*ⲗⲓⲢⲈ[ⲟ]Ⲓ ⲕⲉ ⲢⲀ

ⲪⲪⲦ^b

ⲢⲟⲈ ⲈⲦⲉⲒⲒⲕⲱ

ⲱ ⲈⲢⲒⲉ ⲒⲢⲢⲓⲱ

[Fol. 89]

ⲙⲙⲟⲒ ⲈⲒⲕⲣⲱ

Ⲣⲉ ⲦⲢⲣⲟⲩ ⲙⲎⲠⲉⲒ

15 ⲢⲒⲢⲱⲢⲉ Ⲉⲩ

ⲈⲢⲢⲙⲉⲉⲩⲉ ⲙⲎ

ⲦⲀⲈⲢⲢⲩ. ⲈⲀⲒ

ⲒⲩⲀⲔⲢⲢⲟⲱⲒ.

40

ⲔⲀⲠⲉⲩⲣⲟⲟⲩⲱ

ⲠⲉⲓⲱⲢⲉ ⲈⲦⲦⲀ

ⲢⲀⲒ ⲈⲩⲔⲟⲒⲙⲟⲒ

ⲈⲢⲢⲩ ⲢⲦⲉⲒⲒⲉ ⲦⲢ

ⲙⲎ ⲠⲩⲦⲀⲢⲞ

ⲠⲒ. ⲁⲩⲱ Ⲣⲱⲱⲟⲩ

20 ⲙⲎ ⲠⲩⲒⲀⲢⲢ ⲒⲢ

ⲈⲣⲱⲢⲢⲣⲉ ⲙⲎ

Ⲕⲗⲟⲙ ⲢⲢⲣⲟ

ⲙⲟⲩ. — ⲒⲱⲒⲦⲉ

45

ⲢⲒⲟⲓⲦⲉ ⲢⲦⲀⲢⲦ

ⲈⲦⲣⲉⲢⲉⲣⲢⲙⲉ

ⲠⲩⲢⲢⲩ. ⲁⲩⲱ

Ⲉⲩⲉ ⲕⲉ ⲈⲦⲈ ⲦⲉⲒ

ⲒⲟⲓⲢⲉ ⲙⲉⲢ Ⲓ

ⲠⲀⲢⲢ ⲙⲟⲩⲦⲉ

25 ⲢⲱⲢⲉ ⲁⲒⲠⲢⲉⲩ

Ⲉⲣⲟⲩ ⲕⲉ ⲗⲓⲘⲒ

D

(Paris. Bibl. Nation. Fonds Copte, 131², fol. 89).

<VII. DE LAPIDE LYNCURIO.> (1).

..... (et qui) * notam habet viridantem : quapropter vocatur p. 263
lyncurius (λινύριος), id est cauda (2) lyncurii (λινγγιριον). Equi- Fol. 89
dem miror quomodo Scriptura (γραφη) sancta id dixerit ;
5 <quae> lapides pretiosos usurpans (χρῶ) (3), quando provi-
debat ornatui (κόσμος), decori, pulchritudinique diadematum
regalium <et> vestium sacerdotalium, nonnullos quidem e
notissimis lapidibus memorat, qui sunt carbunculus (ἀνθραξ),
amethystus (αμεθιστος = ἀμέθυστος), smaragdus (σμαρακτος
10 = σμάραγδος), achates (ἀχάτης), beryllus (πυρηλλος =
βήρυλλος), et chryso*lithus (χρυσολιθος = χρυσόλιθος), p. 263
quomodo inter omnes lapides hyacinthi (ὑακινθως = ὑάκι- [Fol. 89R
νθος) mentionem non fecit, qui lapis est adeo pretiosus
et mirabilis? Itaque (ὥστε) adducimur ut credamus Scrip-
15 turam (γραφη) hunc (4) appellare lyncurium (λινύριον).

¹ Cf. P.G., t. XLIII, 337A ; BLAKE, 115, 1.

² οὐρά, « cauda », pro οὐρόν « urina ». Cf. PLINIUS, *Hist. Nat.*, 37, 13, 52 ; 37, 2, 34-35.

³ Intellige : *lapidum pretiosorum usus praecipiens*.

⁴ I. e., *Hyacinthum*.

ριον. — (4) πζγα

ΚΙΝΘΩΣ ΔΕ ΕΥ

[ο αα]ΙΝΕ ΖΑ

ΠΕΥ[ΕΙΝΕ] ΠΡΟΣ

5 [ΘΕ ΓΑΡ Ε]ΤΕΚ
[ΝΑΔΙΝΕ] ΑΠΕΪΩ

ΝΕ ΕΥΧΗΘ' ΖΑ

ΠΕΥΕΙΝΕ ΑΝ

ΠΕΥΑΥΑΝ ΚΑ

10 ΤΑ [ΤΕΙ]ΖΕ ΝΤΟΥ

[ΟΝ] ΠΩΝΕ ΝΑ

ΝΑΓΚΑΪΟΝ ΕΥ

ΕΪΝΕ ΑΠCΟΡΤ

ΑΠΖΥΑΚΙΝ

15 ΘΩΝ Η ΠΚΑΛ

ΛΑΪΝΩΝ ΕΥΤ

ΡΕΥΡΩΥ ΝΟΥ

ΚΟΥΙ. ΕΤΒΕ ΠΑΙ

Τγραφή ετογα

εφδ^a 20 *ΑΒ ΧΩΑΑΟΣ ΧΕ
[Fol.89V^a] ΝΤΑΥΚΩCΑΕΙ

ΝΕΝΖΟΪΤΕ ΝΤ

ΑΝΤΟΥΗΝΒ ΖΝ

ΟΥΖΥΔΚΙΝΘΟΣ.

25 ΑΝ ΟΥΧΗΘΕ : —

Πωορεπ αεν ευ

αουτε εροϋ χε

ΘΑΛΑCΣΙΤΗΣ.

ΟΥΕΝ ΚΕΟΥΔ ΔΕ

ΕΥΑΟΥΤΕ ΕΡΟΥ

30

ΧΕ ΞΡΩΔΙΕΩC.

ΕΤΕ ΠΑΥΑΝ ΝΤΟΥ

ΗΡΤ ΠΕ. ΟΥΝ

Κεουα δε χε ανα

ΤΙΒΩC. ΑΥΩ

35

ΟΥΕΝ ΚΕΟΥΔ ΕΥ

ΕΪΑΪΩ. ΕΥΑΟΥ

ΤΕ ΕΡΟΥ ΧΕ ΧΑΥ

ΝΙΕΩC. ΑΥΩ ΟΝ

ΟΥΕΝ ΚΕΟΥΑ ΕΥ

40

ΑΟΥΤΕ ΕΡΟΥ ΧΕ

ΑΠΠΑΛΙΟC.

ΔΥΩ ΟΝ ΟΥΕΝ ΚΕ

ΟΥΔ ΕΥΑΟΥΤΕ Ε

ΡΟΥ. ΧΕ ΠΕΡΙΛΕΥ

45

ΚΙΟC. ΕΨΑΥ

ΔΙΝΕ ΔΕ ΑΠΑΪ

ΖΕΝ ΤΒΑΡΒΑΡΙΑ

ΕΤΖΙΖΟΥΝ ΝΤΕC

ΚΗΘΙΑ. ΝΡΩΜΕ

50

ΝΑΡΧΑΙΟC ΕΨΑΥ

ΑΟΥΤΕ ΕΠΑΕΡΟC

ΤΗΡΪ ΝΕΑΖΙΤ.

*ΧΕ ΤΕCΚΥΘΙΑ

- εζδ
[Fol.89

¹ In manuscripto textus huius loci maxima cum difficultate discernitur. Uncinis includuntur litterae quas restitui posse putavimus ex versionibus parallelis, latina et iberica.

Porro hyacinthus (δακινθος = δάκινθος) varius est aspectu. Quanto (πρός) enim (γάρ) hunc invenies lapidem aspectu et colore rutilantior, tanto etiam ille idem lapis est pretiosior (ἀναγκαῖον). Speciem refert lanae hyacinthinae (δακινθων = δάκινθος) vel callinae (καλλαιων = καλλάϊνον). aliquantulum purpurascens. Quapropter Scriptura (γραφή) sancta * dicit; « Ornatae sunt (κωσμεῖ = κοσμεῖν) vestes sacerdotales hyacintho (δάκινθος) et purpura » (1).

Primus quidem vocatur thalassites (θαλασσίτης). Est et alius qui dicitur rhodiaeus (ῥωδιεως = ῥωδιαῖος) qui rosei est coloris; et alius qui dicitur anaticos (ανατιβως) (2); et alius aquatici coloris (3) qui dicitur chauniaeus (χαννιεως) (4); et alius qui vocatur opalus (αππαλιος = δπάλλιος); et alius qui vocatur perileucos (περιλευκιος) (5). Iste quidem reperiri solet in barbarie (βαρβαρία) interiori Scythiae (Σκηθία = Σκυθία). Veteres (ἀρχαῖος) totam partem (μέρος) septentrionalem appellare solebant * Scythiam (Σκυθία),

¹ Exod. 28, 5, 33.

² « Nativus »? Textus graecus legit: νάτιβος. MIGNE, l. c., col. 300, l. 14.

³ Coptice **εἰαῖω**. Glossema perobscure. Deest apud PEYRON et SPIEGELBERG. De eo dicit CRUM (*Diction. s. v.*): « meaning unknown. Seems to = « like to colour of water », et commemorat hunc passum. Legendum putat: **εχει(η)αγω...** Sed idem verbum occurrit in nostro Epiphanio, p. 375 (*British Museum Or.* 3581 A(8), 3. CRUM, *Cat.* No. 180) ... **παλλεθετος ετειαῖω**. E versione iberica et e contextu sensus esse videtur: esse coloris aquatici = vert d'eau.

⁴ Legerem equidem: *hyaenaeus*. Cf. PLINIUS, *Hist. Nat.*, 37, 10, 168. In textu graeco legitur: *χαννιαῖος*. MIGNE, l. c., col. 300, l. 15.

⁵ PLIN., 37, 180.

πῶς ἔτοϋηζ ἦ
ζητῆ ἦσί ἦχαλ
χαῶ. ἠἦ μετῆς
ἠἦ ἦγοϋηνος.
5 ἠἦ ηαρεῖες. ἠἦ
ηαρίανοῶ ψαν
τεκεῖ ἔχῆ ἠτοϋ
ἦγερῶανοῶ. ἠἦ
ηαῶαζωνες.
10 **Ζ**ῶ πῶς δε ἔτῶ
ῶαϋ ζῆ τερεῶος
ετζιζοϋη. εϋῶ
ῶαϋ ἦσί πεία
ετψοκζ επε
15 ζοϋο ἦτεςκϋ
θῶα. παῖ ετε
ῶερε ῶααϋ ἦρω

ῶε εψβωκ επε
снт ἔροϋ. εϋῶ
ρεϋ εζοϋῆ επεί
20 са ῶἦ παῖ ηεῶ
πετρα. ζωс
τε ерψан оῶа
саτ πεϋζο ἔβολ
ζιχῆ таπε ἠἦ
25 τοϋεῖη. ἔτῶ
ῶαϋ ῶπεсῶот
ηοϋсовт. ἦϋтῶ
εϋῶῶδοῶ ζῆ
ηεϋβαλ етазе
30 ρατῆ ῶπεῖα
ετῶῶαϋ ζῶ
πεϋψῖк ετο η
κακε. ηετοϋ

regionem quam incolunt Colchi (χαλχας = χολχος = Κόλχος), <G>etae (<Γ>έτης), Hunni (Οἰννος), Areies (Αρειες), ⁽¹⁾ Ariani (Αριανι) ⁽²⁾ et ita porro usque ad fines ⁽³⁾ Germanorum (Γερμανός) et Amazonum (Αμαζωνες = Ἀμαζόνες).

5 | Illa igitur in regione, in deserto (ερεμος = ξερημος) interiori, vallis sita est quae per maximam partem Scythiae (Σκυθία) dehiscit : in quam vallem nemo hominum potest descendere ; quippe saxo (πέτρα) utrimque concluditur, ita (ὥστε) ut qui e vertice montium illorum, quasi e muro aspectum demittat, 10 | vallem hanc cum eius tenebricosa altitudine, oculis complecti non possit. Qui... ⁽⁴⁾.

¹ Legendumne « Neuri » = ΝΑΡΕΙΕΣ? Cf. PLIN., 4, 12, 88 : Νευροί. HEROD., 4, 17.

² Legerem equidem « Alani » = Ἀλανοί.

³ Verbum e verbo : usque dum pervenias supra fines....

⁴ Desinit : P.G., t. XLIII, 339 A ; BLAKE, 117, 12.

E.

(Paris. Bibl. Nation. Fonds Copte, 131⁸).

ⲥⲡⲗ^a *ⲈⲐⲠ ⲛⲧⲈ ⲗⲈⲮⲈⲒ.

Fol. 46R^a] **Ν**ⲧⲁⲮⲧⲱⲮ ⲒⲁⲐ

ⲛⲒⲒⲠⲗⲁⲐ : ⲈⲮⲛⲧⲁⲘ

ⲙⲉⲙⲁⲮ ⲛⲉⲙⲉⲁⲘ ⲛⲒ

5 ⲐⲁⲕⲁⲐ. ⲙⲛ ⲗⲁⲐⲐⲠ

ⲗⲱⲛ. ⲗⲛ ⲠⲱⲃⲒⲛ

ⲧⲱⲠⲱⲛ ⲛⲠⲱⲧⲱⲧ

ΝⲧⲱⲮ ⲒⲁⲐ ⲛⲒⲒⲠ

ⲗⲁⲐ ⲛⲱⲑⲟⲑⲛ ⲙⲉ

10 ⲛⲉⲒⲒⲁ. Ⲓⲁⲧⲁ

ⲙⲉⲙⲁⲛⲱⲁ. Ⲉⲧ

ⲐⲈ ⲛⲁⲒ ⲛⲁⲒ ⲛⲈ ⲛ

ⲛⲒⲒⲁ. ⲛⲧⲙⲛ

ⲧⲣⲣⲟ. ⲁⲮⲱ ⲈⲐⲠ

15 ⲗⲙ ⲛⲉⲒⲒⲟⲟⲮ. Ⲉⲛ

ⲙⲁ ⲛⲗⲣⲟⲮⲐⲛⲛ Ⲉ

ⲐⲠ ⲕⲈ ⲁⲒⲧⲥⲱⲮ

ⲙⲛⲙⲁⲛⲛⲕⲟⲧⲕ

ⲙⲛⲉⲒⲒⲈⲒⲱⲧ Ⲓⲁ

20 ⲧⲁ ⲑⲈ ⲈⲧⲐⲕⲗ ⲗⲛ

ⲛⲈⲒⲣⲁⲒⲛ :

ΤⲣⲉⲗⲗⲥⲛⲧⲈ ⲗⲈ

ⲛⲟⲒⲛⲧⲱⲠⲱⲛ ⲛ

ⲧⲁⲮⲧⲱⲮ ⲛⲗⲣⲟⲮ

Ⲑⲛ. ⲁⲮⲱ ⲙⲛ ⲐⲮ

ⲙⲈⲐⲛ. ⲙⲛ Ⲓⲁⲗ

ⲛⲙⲉⲁⲘ. Ⲓⲁⲧⲁ

ⲛⲐⲐⲁ ⲛⲑⲁⲗⲁⲐⲐⲁ.

Ⲓⲁⲧⲁ ⲛⲐⲐⲁ ⲗⲈ ⲛⲙⲉ

ⲙⲁⲛⲗⲱⲧⲣⲛ ⲛ

ⲧⲁⲮⲧⲱⲮ ⲛⲈⲒ

ⲣⲁⲒⲙ ⲙⲛ ⲙⲁⲛⲁⲐ

Ⲑⲛ. ⲙⲛ ⲐⲈⲛⲒⲁ

ⲙⲒⲛ ⲗⲛ ⲠⲱⲃⲒⲛ

ⲧⲱⲠⲱⲛ ⲛⲠⲱⲧⲱⲧ.

ΝⲁⲒ ⲧⲛⲣⲱ ⲛⲁⲗⲣⲁ

*ⲕⲛⲗ ⲛⲈ ⲛⲧⲁⲮⲱⲑⲈ

ⲗⲈ ⲙⲁⲛⲁⲐⲐⲐ ⲗⲈ

ⲈⲛⲈⲒⲗⲛ ⲁⲮⲒⲈⲒ

ⲙⲉⲙⲁⲮ ⲛⲗⲈⲮⲈⲒ :

ϬⲛⲛⲐⲁ ⲛⲁⲒ Ⲓⲁⲧⲁ

ⲛⲐⲐⲁ ⲙⲉⲛⲉⲗⲒⲧ

ⲗⲛ ⲧⲣⲉⲗⲗⲥⲧⲟ ⲛ

ⲟⲒⲛⲧⲱⲠⲱⲛ ⲛ

ⲧⲁⲮⲕⲱ ⲈⲗⲣⲁⲒ ⲛ

ⲗⲁⲛ ⲛⲱⲑⲟⲑⲛ ⲙⲛ

ⲛⲐⲐⲱⲘ ⲁⲐⲐⲣ. ⲙⲛ

ⲈⲒⲑⲁⲗⲈⲒⲙ.

ⲥⲡⲗ^b
[Fol. 46R]

40

45

E

(Paris. Bibl. Nation. Fonds Copte, 131³, fol. 46-50).

<DE ENUMERATIONIBUS TRIBUUM>.

... * ex Levi ⁽¹⁾. Illi enim (γάρ) constituerunt Iudam p. 287^a
habentem secum Issachar et Zabulon in una metatione ⁽²⁾. [Fol. 46R
Curnam ⁽³⁾ (γάρ) Iudam hic primo loco ad (κατά) Orientem
constituimus. Sunt omina (ενιγμα = αίνιγμα) regni, et quia
5 gloriam <adeptus est> loco Ruben, qui patris sui thalamum
foedaverat, sicut (κατά-) in Scripturis (γραφή) litteris man-
datum est ⁽⁴⁾.

In secunda metatione constitutus est Ruben, et cum eo
Symeon et Gad, ad (κατά) litus maris (θάλασσα) ⁽⁵⁾; in (κατά)
10 partibus autem Occidentis, constitutus est Ephraim et Ma-
nasses et Benjamin in metatione una ⁽⁶⁾. Hi omnes <filii>
Ra*chel erant: adiunxerunt autem Manassen, quandoquidem p. 287^b
(επειδή) exclusus est Levi ⁽⁷⁾. Deinde ad (κατά) partes Aquil- [Fol. 46R
lonis, in quarta metatione, constitutus est Dan primus :
15 post eum Aser et [N]ephtali ⁽⁸⁾.

¹ Cf. P.G., t. XLIII, col. 350 B et seq.; BLAKE, 181, 20.

² Cf. Num. 2, 3-7.

³ ΕΤΒΕ Π&Ι hic interrogativo modo sumendum esse putamus.

⁴ Gen. 35, 22; 49, 4; I Par. 5, 1.

⁵ Cf. Num. 2, 10-14.

⁶ Cf. Num. 2, 18-22.

⁷ Cf. Num. 2, 33.

⁸ Cf. Num. 2, 25-29.

ΕΒΟΛ ΧΕ ἄΠΕΝ
ΔΙΝΕ ΝΛΕΥΕΙ ΕΦ
ΤΗΨ ΝἄἄἄΥ.

ΔΝΕΙῤῥΕ ΧΕ Ζῤῥ ΠΕΙ

5 ΚΕῤῥΕΡΟC ΠΑΙ
ἄΝΨΔΟῤῥ ΕΤΡΕΨ
ΨΩΝῆ ΝΒΙ Π
ΤΩΨ ΝΝΕΙῤῥΝΕ
ΧΕΚΑC ΝΝΕΥῆΙ
10 ἄἄἄΥ ΝΟΥΡΑΝ
ΝΤΕ ΝΨΗΡΕ ἄΠΙ
Νἄ. ΕΤΒΕ ΠΑΙ
ΔΝΚΩ ΝCΩΝ
ΝΤΕΙΚΕΟΥΕΙ.

15 **Ν**ΤΕΡΕΝῤῥΟΥΨΤ
ΔΕ ΟΝ ΝΤῤῥΕΖ
CΑΨΒΕ ΝΔΙΖΑΙ
ΡΕCΙC. ΤΕΪΚΕ ΤΕ
ΔΝCΑΑΤC ΝC

20 CΥῤῥΦΩΝΕΙ ΔΝ
ἄΝ ΝΕΙῤῥΝΕ ΤΑΙ
ΓΑΡ ΝΤΑΥΧΙΗ
ΠΕ ἄῤῥΟC. ΚΑΤΑ
ΝΑΡΧΩΝ ΝΝΕ
25 ΦΥΛΗ ΖΙΤῤῥ ΠΟΥ
*ΕΖCΑΖΝΕ ἄΠΧΟΕΙC.

ΕΖΡΑΙ ΓΑΡ ΝΖΗΤC
ΝΤΑΥΤΩΨ ΝΖ
ΡΟΥΒΗΝ ΝΨΟΡΠ

ἄΝἄCΩΨ CΥῤῥΕ 30
ΩΝ .: ΕΪΤΑ ΙΟΥ
ΔΑC. ἄΝ ΕΙCΑΧΑΡ
ἄΝ ΠΚΕCΕΕΠΕ

Ζῤῥ ΠΤΡΕΥΧΙἄΠΕ 35
ΔΕ ΝΙΩCΗΦ ἄ
ΦΥΛΗ CἄΝΤΕ ΕΒΟΛ
ΧΕ ΕΦΡΑΪῤῥ. ἄΝ
ἄΔΑΝΑCCH. ΔΥΤΟ
ΨΟΥ ΕΠΟΡΧΟΥ Ε
ΒΟΛ ΕΑΡΧΗ CἄΝΤΕ. 40
ΖΩCΤΕ ΕΤΡΕΥCΑ
ΑΤ ΔΕΥΕΪ ΟΝ ἄΠΕΙ
ΚΕῤῥΑ. ἄΠΝ
ΔΕΝ ΘΕ ΝΨΩΝῆ
ΝΝΕΙῤῥΝΕ ΠΡΩC 45
ΝΕΥΡΑΝ. ΕΒΟΛ ΧΕ
CΕΨΑΑΤ. ΔΥΩ ΔΥ
ΠΩΨ ΝΟΥΦΥ
ΛΗ ΝΟΥΤΩΤ ΕΧἄ
ΡΑΝ CἄΝΑΥ: — 50

ΔΝΕΙ ΕΧἄΝ ΤῤῥΕΖ
ΨῤῥΟΥΝΕ ΝΔΙΖΕ
ΡΕCΙC ΤΕΤCΗΖ
Ζῤῥ ΠΧΩΩῤῥΕ Ν
ΝΑΡΙΘῤῥΟC. ΝΘΕ 55
ΝΤΑΦΟΥΕΖCΑΖ
ΝΕ ἄῤῥΟC ΝΒΙ Π
ΧΟΕΙC. ΔΥΩ ΟΝ

ῥΠἄ^a
bl.46V^a]

Quoniam vero cum illis constitutum Levi non repperimus, cognovimus in hac etiam parte (μέρος) accommodari non posse lapidum seriem, nisi forte sublato nomine aliquo filiorum Israel. Itaque hanc etiam praetermisimus.

5 Cum autem et septimam divisionem (διαίρεσις = διαίρεσις) inspexissemus hanc quoque reliquimus, <ut> quae cum lapidibus non congruat (συμφωνεῖν). Haec enim ex praecepto Domini numerata est secundum (κατά) principes (ἀρχῶν) tribuum (φυλῆ).

* Nempe in ea Ruben constitutus est primus, post eum Sy- p. 288^a
10 meon, deinde (εἶτα) Iudas et Issachar cum reliquis ⁽¹⁾, annu- [Fol. 46V^b]
merando ad Ioseph tribus (φυλῆ) duas, quoniam Ephraim et Manasses constituti sunt separatim in principatibus (ἀρχή) duobus ⁽²⁾, ita ut (ὥστε) hoc etiam loco omitteretur Levi. Neque modum repperimus componendi lapides cum (πρὸς
15 = πρὸς) illorum nominibus, cum <aliquot> praetermissa fuerint et tribus (φυλῆ) una in duo nomina divisa sit.

Pervenimus ad octavam divisionem (διέρεσις = διαίρεσις) quae perscripta est in libro Numerorum (ἀριθμός) sicut praecepit Dominus

¹ Cf. Num. 1, 5-10.

² Cf. Num. 1, 10.

ε̅π̅η^b
[Fol.46V^b]

Δουχοος ἦδὶ ἄνω
 *CHĒ ἦΝΑΡΧΩἦ ἦ
 ΝΕΦΥΛΗ ἘΜΟΥΤ
 ἄπκαζ ἀπε
 5 ΡΗΤ. ΤΕΙΚΕΟΥΕΪ
 ἄΠΕΝΔΕΝΤĒ ΕΣ
 ΨΟΝῆ ἄἦ ΝΕΪΩ
 ΝΕ : ΕΒΟΛ ΧΕ ἦ
 ΤΑΥΧΙἦΠΕ ΝῆΡΟΥ
 10 ΒΗΝ ἦΨΟΡῆ. ἄἦ
 ἦΝΩΨ ΣΥΜΕΩΝ
 ΑΥΩ ΙΟΥΔΑΣ : ἄἦ
 ΕΪΣΑΧΑΡ. ἄἦ ἦΚΟ
 ΟΥΕ : ἄΠΕΥΡῆΠΕ
 15 ΕΥΕ ΔΕ ΟΝ ἦΛΕΥ
 ΕΪ ἄΠΕΪΜΑ : ΑΝ
 ΣΑΔΤ ΤΕΙΚΕ ΟΥΕΪ
 ΔΕ. . ΔΝΕΙ ΕΧἦ
 Τμεεγψ̅ίτε ἦΔΙ
 20 ΖΑΪΡΕΣΙΣ. ΑΥΩ ἦ
 ΤΕΡΕΝΖΕΤΖΩΤĒ
 ἘΤΕ ΤΑΙ ΤΕ ΕΤῆ
 ΠΧΩΜΕΕ ἦΝΑ
 ΡΙΘΜΟΣ : ΖΙΤἄ
 25 ΠΟΥΕΖΣΑΖΝΕ ἄΠ
 ΧΟΕΙĒ. ἦΤΑΥΤΩΨ
 ἦΝΑΡΧΩἦ ἦΝΕ
 ΦΥΛΗ. ΕΤΡΕΥΤ
 ἦΚΑΖ ἦΚΛΗ

ΡΟΝΟΜΙΑ ἦΝΕΤ 30
 ΝΑΚΛΗΡΟΝΟΜΕΪ
 ἄΜΟΥ. ΑΥΩ
 ΚΑΤΑ ΤΕΪΖΕ ΝΟΥ
 ΩΤ. ἦΤΕΡΕΝΤἄ
 ΔΕἦΤĒ ΕΣΝΑ. 35
 ΨΩΝῆ. ἄἦ ΝΕΪΩ
 ΝΕ ΚΑΤΑ ΤΑΚΟΥ
 *ΛΟΥΘΙΑ. ΑΝΘΪΝΕ
 Γαρ ΝΙΟΥΔΑΣ ΕΡΤΗΨ
 ἦΨΟΡῆ. ἄἦἦΝΩΨ 40
 ΣΥΜΕΩΝ. ΑΥΩ ΒΕ
 ΝΙΑΜΙΝ. ἄἦ ΕΦ
 ΡΑΪΕ. ἄἦ ΜΑΝΑΣ
 ΣΗ. ΑΥΩ ΖΑΒΟΥΛΩἦ
 ἄἦἦΝΩΨ ΕΪΣΑΧΑΡ 45
 ΕΪΤΑ ΔΣΗΡ. ἄἦ
 ΕΦΘΑΔΕΙΜ. ἦΤΕ
 ΡΕΝΤΕἄἦΝΕ ΔΕ Οἦ
 ΝΤΕΦΥΛΗ ἦΛΕΥ
 ΕΪ. ΑΥΩ ΙΩΣΗΦ ΕΥ 50
 ΧΙἦΠΕ ἄΜΟΥ ἦ
 ΣΕΠ ῥΝΑΥ ΕΤΒΕ ΕΦ
 ΡΑΪΕ. ἄἦ ΜΑΝΑΣ
 ΣΗ. ΑΝΠΑΡΑΓΕ ἦΤΕΪ
 ΚΕΟΥΕΪ. ΔΝΕΙ Ε 55
 ΔΕΝ Τμεεγμ̅ητε ἦ
 ΔΪΖΑΪΡΕΣΙΣ. ΑΥΩ
 ΤΕΙΚΕΟΥΕΪ ΑΝΘΪΝΕ

ε̅π̅η^a
[Fol.47R^a]

40
45
50
55

edixitque Moy*ses principibus (ἄρχων) tribuum (φυλή) ut p. 288^b
explorarent Terram Promissionis (1). Neque hanc repperimus [Fol. 46V^b]
congruentem cum lapidibus, quoniam Ruben numeratus est
primus, post eum Symeon et Iudas cum Issachar et reli-
5 quis (2). Levi autem rursus non memoratur hoc loco.

Hac etiam omissa, transivimus ad nonam divisionem (διαί-
ρεσις = διαίρεσις) eamque investigavimus, quae est in libro Nu-
merorum (ἀριθμός), ex praecepto Domini. Constituti sunt prin-
cipis (ἄρχων) tribuum (φυλή), quibus terra haereditaria (κληρο-
10 νομία) daretur quam quisque sortitus esset (κληρονομεῖν). Hanc
pariter (κατά-) cum lapidibus non comperientes in con*sequen- p. 289^a
tia (ἀκολουθία = ἀκολουθία) compositum iri — invenimus enim [Fol. 47R^a]
Iudam primum constitutum, post hunc Symeon et Benjamin
cum Ephraim et Manasse atque Zabulon, post hunc Issachar,
15 deinde (εἶτα) Aser cum [N]ephthali, et rursus tribum (φυλή)
Levi non comperimus (3), atque Ioseph iterato numera-
tus est propter Ephraim et Manasse — hanc etiam
praetergressi (παράγειν), incidimus in decimam divisio-
nem (διάρεσις = διαίρεσις) quam itidem comperimus

¹ Cf. Num. 13, 2 et seq. ; 32, 8 ; Deut. 1, 22.

² Cf. Num. 13, 5-16.

³ Cf. Num. 34, 19-28.

ἄλλοσ. Νῶνονῆ
 ἀν. ετε ται τε. ἤτε
 ρεφῶου εἰσηρε
 ἄπιῆα ἦδι ἄωγ
 5 σης. εαφτωψ
 ἦβενῖα. μιν ετρεφ
 ερ μεζῆτοου. ἄν
 ἦσα λευεῖ. ἄνῆ
 σωφ ἰωσνφ ἄν
 10 ζαβογλων. ἄν
 ἦσωφ εἶσαχαρ.
 ἀγω γαλ : παῖ ετ
 ψοοπ εβολζῆ τ
 μεζεντε ἦζῆζαλ

15 εφο Νωορπ ἦζαε.

ῥῖῥῖ^b
 [Fol. 47R^b]

*εἶτα δαῆ. ἄν εφθα
 λεῖα. ἀγω ἀσχηρ
 εφο ἦζαε εῶρον νῖα
 ετε πωηρε πε ντ
 20 μεζῆντε ἦζῆζαλ
 εφῶοϛβ δε ἦδι πῖα
 ριῶου. εβολ χε
 ἄπεφρπῆεεγε ἦ
 συμεων. ογὰτ

25 ὄου πε εἰρεσωπε
 εἰωνῆ ἦδι τεῖ
 διζαῖρεσις : ἀγω ἦ
 τερενσατ τεῖκε
 ογεί. ἀνῆπεν

ογοῖ εἰῆ ἦεζ
 30 μεντογε ἦδιζε
 ρεσις : ἀγω ἀνδι
 νε. ἦτερεφτωψ
 ἦδι ἄωγςῆς ετ
 35 ρεγαζε ρατογ ἦδι
 τῆῆτςνοουσε
 ἄφγαν. σο ἄ
 φγαν ζῆ πτοου
 ἦκαρεῖζειν. ἀγω
 40 κεσο. ζῆ πτοου
 ἦγαῖβαλ. ἦε εἰ
 σης ζῆ πτεγτε
 ρωνομῖων :.

ἀγω τεῖδιζαῖρε
 45 σις μεν εσψοοπ
 κατὰ πεῖτωψ
 πεχαφ χε εγα
 ζε ρατογ ζῆ πτο
 ου ἦκαρεῖζειν ε
 50 χῆ πεῖου ἦδι
 συμεων ἄν λευ
 εἰ. ἄν ἰουδασ :

*ἄν εἶσαχαρ. ἀγω
 ἰωσνφ ἄν βε
 ἦῖα. μιν. εαφτωψ
 γαρ ἦωορπῆ νεῆ
 ψηρε ἦνεζῖομε ἦ
 55 ρεεζε : ψατε ζρογ

ῥῖῖ^a
 [Fol. 47

non congruentem, quae <facta> est cum filiis Israel benediceret Moyses, quando Benjamin constituit quartum post Levi ⁽¹⁾, post eum Ioseph cum Zabulon, post eum Issachar et Gad, qui ortus est e secunda ancilla ⁽²⁾, praepostere ultimum:

⁵ *deinde (εἶτα) Dan cum [N]ephtali et Aser postremum omnium, qui alterius fuit ancillae filius ⁽³⁾. Deficiente autem numero (ἀριθμός), nam Symeon non commemoratur, fieri non potest ut haec divisio (διάρσεις = διαίρσεις) congruerit. p. 289^b [Fol. 47R^b]

Itaque hac etiam ommissa, gressum fecimus ad undecimam
¹⁰ divisionem (διέρσεις = διαίρσεις) quam invenimus ubi Moyses decrevit ut duodecim tribus (φυλή) consisterent, sex tribus (φυλή) in monte Garizim (Καριζιν = Γαριζελν) et sex reliquae in monte Hebal (Γαιβάλ), sicut scriptum est in Deuteronomio (Τευτερονομιων = Δευτερονόμιον) ⁽⁴⁾. Quae divisio (διάρσεις = διαίρσεις) hoc ordine (κατά-) facta est. Dixit : « Stant in monte Garizim (Γαριζελν = Γαριζελν) ad benedictionem, Symeon cum Levi, Iudas * cum Issachar, et Ioseph cum Benjamin. » ⁽⁵⁾. Primos p. 290^a enim (γάρο) constituit filios uxorum liberarum, praeter Ruben [Fol. 47V^a]

¹ Lineae 2-6, cf. Deut. 33, 6-25.

² Cf. Gen. 30, 9-11.

³ Cf. Gen. 30, 13.

⁴ Cf. Deut. 27, 12-13.

⁵ Deut. 27, 12.

ВНН ΜΑΥΑΑΥ : —

5 **Q**ŃŃŃCWC EYAZE PA
 TOY ŃŃŃI ZPOYBĤN
 ŃŃ GAΔ. ŃŃ AC
 10 CHP. ŃŃ ZABOY
 ΛWŃ. ŃŃ EΦΘA
 ΛEIM. NCTOŃ
 ME ΔE AN ŃŃŃŃ TEl
 KEZAIPECIC ETEY
 TOY WIME ŃŃΠO
 15 ΓION. ŃŃΠENZE Π
 CAK ETACCE ŃŃMOC.

QŃŃŃCWC ŃTEPEN
 NAΥ EPOC. ETMEZ
 20 ŃŃTOYĒ ŃΔIZAI
 PECIC TE. EC TWY
 ŃŃΠEPOC CNAΥ
 EP E COY NPAN ZŃ
 ΠOYĀ ŃENTOYEH
 25 AY PKECOY
 ZŃ PKEOYA. TAĪ
 ŃŃMATE TEŃŃ
 TAŃŃBENTĒ EC TOŃ
 ME EPŃŃNĒ CNAΥ
 30 ŃŃMAPA KTOC
 ŃPAN ETZITOTW
 OY. NAĪ ETWOP
 ZŃ TĒNTE NAPA
 ŃNOYB : NETWŃ

*ON ZĪ ΠICA. ŃŃ
 ΠAĪ. ŃŃMOKĒ
 ŃŃΠAPXIEPEYC EY
 MOAZ ŃZWC Ń
 NOYB. ZI ZYAKĪN
 ΘĪNON. KATA

35 **Θ**E ŃTAQXOOC ET
 PEYTWY ŃŃPAN
 NŃŃHP EŃΠIHĀ
 EYWETWOT
 ZŃ ΠEĪŃNE CNAΥ
 40 ŃŃMAPA KTOC
 ETBE ZE ΠOYA NOY
 WT ŃŃMAPA K
 TOC. ETBE ΘE ETEY
 COYĒ ŃŃMOC. ŃŃ
 45 NA WYΠ EPŃQ AN
 ŃŃNŃŃNOYĒ
 NŃPAN : KAN

OYN ΘĒ ΦYCI ETPEY
 CZAI EŃYA ŃOY
 50 WT ŃŃEĪPAN. NŃ
 WY EPŃQ ΠE ΠAN
 TWOC. ETPEPOYŃ
 NAZ EBŃA ŃNAZ
 PEŃ NETZĪ OYNAŃ
 55 ŃŃ NETZĪ ZBOYŃ.
ΔYW NETWOP ΠE
 ZŃ ΠEPPOC NOY

30 εϛ^b
[Fol.47v^b]

35

40

45

50

55

solum. Deinde stant Ruben cum Gad, Aser, Zabulon et [N]ephtali (¹). Non convenit haec altera selectio (ἀρσεις) (²) cum quadruplici ordine (³) rationalis (λογειον). Animum non invenimus eam in ordinem disponendi (τάσσειν) (⁴). Deinde, hanc
 5 divisionem (διαίρεσις = διαίρεσις) considerantes, quae undecima est, in duas partes (μέρος) descriptam, dum sex nomina sunt in uno monte et sex reliqua in altero, eam profecto congruentem repperimus cum numero (⁵) nominum quae inscripta
 10 in duobus... (⁶) aureis, quae erant * ex utraque parte colli summi sacerdotis (ἀρχιερέως) connexa vitta aurea et hyacinthina (ὑακίνθινος) quo modo (κατά-) edixerat <Deus> ut disponerentur nomina filiorum Israel incisa in duobus illis lapidibus smaragdis (⁷) σμαρακτος = σμάραγδος, quoniam una smaragdus (σμαρακτος = σμάραγδος), uti erat circumclusa, non poterat duodecim nomina capere. Etiamsi (κάν) ex <rei> natura (φύσι = φύσει) haec nomina in uno eodemque <lapide> inscribi potuissent, profecto (πάντως) conveniens non fuisset, ut <aliqua> significatio interesset inter ea <nomina> quae ad
 20 dexteram essent et quae ad sinistram. Itaque in parte (μέρος)

p. 290^b
 [Fol. 47V^v]

¹ Deut. 27, 13.

² Profecto legendum : *divisio* (διαίρεσις).

³ τετραστιχία vel τετράστιχον? Exod. 28, 17.

⁴ Interpretatio incerta. Legimus **ⲀⲠⲚⲆⲒⲈⲒⲈⲒⲤⲀⲔ** cum elisione τοῦ **ϵ**. Totus hic locus videtur insanabilis.

⁵ Textus habet : *cum lapide* (ⲱⲛⲉ) ; sed profecto cum antiqua versione latina legendum est **ⲱⲠ**, *numerus*. Ceterum ordo verborum pessime perturbatus est.

⁶ Coptice **ⲁⲠⲁ**. Glossema perobscurum, sed quod vix aliud significari potest quam duo illi uncini, graece ἀσπίδισκαι, de quibus Exod. 28, 13 ; 39, 16-17. Alii sensus apud CRUM, *Diction.*, sub verbo.

⁷ Cf. Exod. 28, 9 ; 39, 6-7.

ΝΑΑ : ΚΑΤΑ ΘΕ
ΕΤΡΕ ΝΤΟΥΕΪΝ

ΥΟΟΠ ΞΑΑΟC. ΕΤΕ
ΓΑΡΕΪΖΕΙΝ ΠΕ ΞΑΝ

5 ΓΑΪΒΑΛ. ΕΥΓΙ ΟΥ
ΝΑΑ : ΑΥΩ ΕΥΓΙ Ζ
ΒΟΥΡ ΞΠΖΟΤΕ ΕΒΟΛ :

ḥā^a *N̄giēriχω ΚΑΤΑ
[Fol.48R^a] ΞΑΑΑΝΨΑ. ΖΙ ΠΙ
10 CΑ ΝΓΑΛΓΑΛΑ

ΠΑΑ ΕΤΟΥΧΩΞ
ΑΟC ΕΡΟΥ ΧΕ ΝΤΑΥ
CΑΟΥ ΝΖΗΤῆ ΕΠ
ΛΑΟC ΞΠΗΛ.

15 **Ν**ΘΕ ΝΤΑ ΝΕΤΑΖΕ ΡΑ

ΤΟΥ ΖΞ ΠΤΟΥ Ν
ΓΑΡΕΪΖΕΙΝ. ΧΟΟC
ΕΤΕ CΥΑΕΩΝ ΠΕ
ΞΑΝ ΛΕΥΕΙ. ΞΑΝ ΙΟΥ

20 ΔΑC. ΞΑΝ ΝΚΟΟΥΕ
ΧΕ ḥcααααατ Ν
ΘΙ ΠΕΤΕΪΡΕ ΞΠΟΥ
ΩΨ ΞΠΧΟΕΪC :

25 ΑΥΩ ΝΕΥCΩΤΞ
ΠΕ ΕΤΕCΑΗΝ. ΖΙΤΞ
ΠΛΑΟC ΕΤΑΖΕ

ΡΑΤῆ ΖΝ ΤCΩΨΕ
ΝΑΙ ΝΤΑΥΧΩΡΕΑ
ΟΥΒΗΥ ΕΤΡΕΥΧΟ

ΟC ΧΕ ΕΦΕΨΩΠΕ 30
ΕΦΕΨΩΠΕ. ΚΑ

ΤΑ ΤΕΪΖΕ ΟΝ ΞΠ
ΖΟΤΕ ΕΒΟΛ ΝΝΗ
ΝΑΞΡΟΥΒΗΝ : ΞΑΝ

ΓΑΔ. ΞΑΝ ΖΑΒΟΥ 35
ΛΩΝ : ΞΑΝ ΕΦΘΑ

ΛΕΙΑ. ΞΕΝ Ν
ΚΟΟΥΕ ΕΤΑΖΕ ΡΑ
ΤΟΥ ΖΞ ΠΤΟΥ Ν

ΓΑΪΒΑΛ. ΑΥΧΟΟC 40
ΧΕ ḥcζουορτ ΝΘΙ

ΡΩΑΕ ΝΙΑ ΕΤῆῆ
ΝΑΑΖΕ ΔΑΝ ΕΝΕΤ
CΗΖ ΤΗΡΟΥ ΖΞ Π

*ΧΩΩΑΕ ΞΠΝΟ 45 **ḥā^b**
[Fol.48

ΑΟC : ΑΥΩ ΠΕΧΑῆ
ΝΘΙ ΠΛΑΟC ΤΗΡῆ
ΧΕ ΕΦΕΨΩΠΕ ΕΦΕ

ΨΩΠΕ. ΕΨΑΥ 50
ΖΕΡΑΕΝΕΥΕ ΑΑΟΥ

ΧΕ ΖΑΑΕΙΝ. ΕΨΑΥ
ΖΕΡΑΕΝΕΥΕ ΓΑΡ Ξ

ΠΕΪΤΟΥC ḥΝΑΥ.
ΓΑΡΕΪΖΕΙΝ ΞΕΝ

ΧΕ ΠΤΟΥC ΝΝΕΝ 55
ΤΑΥCΟΤΟΥ ΕΤΕ ΠΑΙ
ΠΕ ΠΨΩΩΤ ΕΒΟΛ
ΞΠΕΥΑΑ ΝΘΟΪΛΕ

dextera erant <aut sinistra> eo modo (*κατά*) quo montes Garizim (*Γαριζειν* = *Γαριζελν*) et Hebal (*Γαιβάλ*) stant ad dexteram et ad sinistram ex adverso * Iericho, ad (*κατά*) orientem prope Galgala (¹), ubi dicitur benedictus fuisse 5 populus (*λαός*) Israel (²). Sicut enim qui in monte Garizim (*Γαριζειν* = *Γαριζελν*) consistebant, Symeon, Levi, Iudas et reliqui (³) dicebant; «Benedictus qui facit voluntatem Domini», exaudiebaturque vox populi (*λαός*) stantis in campo, cui innuebant ut diceret: « Fiat, fiat »; ita (*κατά*) etiam ex 10 adverso, qui ad Ruben pertinebant et Gad et Zabulon et [N]ephtali et reliqui, stantes in monte Hebal (*Γαιβάλ*) (⁴) dicebant; «Maledictus homo qui non steterit iis quotquot scripta sunt in * libro Legis (*νόμος*)», et dicebat omnis populus (*λαός*): « Fiat, fiat » (⁵), quod interpretari solent (*ἐρμενευε* 15 = *ἐρμηγεύειν*): « Amen ». Etenim (*γάρ*) duorum montium interpretatio (*ἐρμενευε* = *ἐρμηγεύειν*) est: Garizim: mons liberatorum, nempe ereptio[ne] a loco peregrinationis suae. p. 291^a [Fol. 48R^b] p. 291^b [Fol. 48V^b]

¹ Cf. Jos. 4, 19.

² Cf. Jos. 8, 33, 34.

³ Cf. Deut. 27, 12.

⁴ Cf. Deut. 27, 13.

⁵ Cf. Deut. 27, 15-26.

ΠΤΟΥ ΔΕ ΝΓΑΙΒΑΛ
ΕΨΑΥΒΟΛῆ. ΧΕ Π
ΤΟΥ ΝΝΕΤΨΟΥ
ΕΙΤ. ΑΥΩ ΝΕΥΝΑΑ

5 ΚΕ. ἄ ΖΟΪΝΕ

ΔΕ ΜΕΕΥῆ ΖΝ ΝΕΤ
ΤΨ ΝΤΕΓΡΑ

ΦΗ. ΝΣΕΟΡΧ ΔΕ
ΑΝ. ΝΖΟΥΘ ΔΕ

10 ΝΕ ΕΒΟΛΖΝ ΘΕΡΕ
ΣΙΣ ΝΝΣΑΜΑΡΙΤΗΣ

ΧΕ ΜΕΨΑΚ ΠΤΟ
ΟΥ ΕΤΖΙΤΟΥΩΣ Ν

ΣΙΚΕΑ. ΜΝ ΣΥ
ΧΕΑ. ΤΑΙ ΕΤ

15 ΖΗΝ ΕΡΟΣ ΝΒΙ ΣΥ
ΧΑΡ. ΤΠΟΛΙΣ ΝΣΑ

ΜΑΡΙΤΗΣ ΠΑΑ
ΝΤΑ ΠΧΟΕΙΣ ΠΩΤ

20 ΕΖΟΥΝ ΕΡΟΥ. ΑΥΩ
ΠΑΑ ΝΤΑΣΕΙ Ε

ΒΟΛ ΝΖΗΤῆ ΝΒΙ
ΤΕΣΖΙΜΕ ΝΣΑΑ

ΣΠΒ *ΡΙΤΗΣ ΑΣΘΙΝΕ ΜΠ

[Fol.48V¹]₂₅ ΧΟΕΙΣ ΕΥΖΜΟΟΣ ΖΙ
ΧΝ ΤΨΩΤΕ.

ΕΥΜΟΥΤΕ ΔΕ ΕΣΙΚΙ
ΜΑ ΤΕΝΟΥ ΧΕ ΝΕΑ
ΠΟΛΙΣ. ΟΥΠΟΛΙΣ ΕΣ

ΟΥΘΩΛΕ ΟΝ. ΖΝ ΝΕΤΖΝ 30

ΤΠΑΛΕΣΤΙΝΗ ΕΥ
ΜΟΥΤΕ ΕΡΟΣ ΜΠΕΥΘ

ΕΪΨ ΕΤΜΑΑΥ. ΧΕ Τ
ΟΥΔΑΙΑ. ΜΝ ΤΣΑΜΑ

ΡΙΑ. ΝΤΑΥΤ 35

ΡΙΝΣ ΔΕ ΧΕ ΤΣΑΜΑ
ΡΙΑ. ΕΠΕΪΔΗ ΦΥ

ΣΕΙ. ΕΥΜΟΥΤΕ ΕΠ
ΤΟΥ ΝΣΩΜΗΡ

ΠΑΙ ΔΕ ΧΕ ΣΩΜΗΡ 40

ΟΥΝΤΑΥ ΜΑΑΥ Ν
ΝΟΥΨΗΡΕ. ΕΠΕΥ

ΡΑΝ ΠΕ ΣΩΜΩΡΟΝ
ΑΥΩ ΑΥΜΟΥΤΕ ΕΠ

ΤΟΥ ΧΕ ΣΩΜΗΡ. 45

ΚΑΤΑ ΤΑΚΟΥΛΟΥ
ΘΙΑ ΜΠΡΑΝ ΠΕ Ε

ΒΟΛΖΜ ΠΑΙ. ΜΑ
ΛΙΣΤΑ ΕΑΣΧΙ ΝΟΥ

ΤΑΧΡΟ. ΖΙΤΗ ΝΕΝ 50

ΤΑΥΕΙ ΕΖΡΑΙ ΕΤΒΑ
ΒΥΛΩΝ. ΕΒΟΛ ΖΙΤΗ

ΝΑΒΟΥΧΩΔΟΝΟ
ΣΩΡ. ΝΤΕΡΕΣΨΩ

ΠΕ ΔΕ ΝΒΙ ΤΕΧΜΑ 55

ΛΩΣΙΑ ΑΥΤΕ
ΠΕΥΟΥΘΙ ΝΒΙ ΝΕΠ

ΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ ΜΠΙ

Mons autem Hebal vertitur : mons inanum et dolores earum (1).

Existimabant autem quidam ex iis qui Scripturam (γραφῆ).
explicant non adhibita diligentia, ii praesertim qui pertinent
ad haeresim (ἑρεσις = αἵρεσις) Samaritanorum (Σαμαριτῆς),
5 <Garizim> (2) fortasse montem esse adiacentem Sicimae et
Sichem, cui vicina est Sichar, (3) urbs (πόλις) Samaritanorum
in quam confugit Dominus et unde egressa mulier Sama*ritana
10 p. 292^a
na, invenit Dominum sedentem supra puteum (4). Sicima nunc
[Fol. 48V^a]
vocatur Neapolis (Νεάπολις), urbs (πόλις) opulentissima ex iis
15 quae sunt in Palaestina, quae tunc dicebatur Iudaea et Sama-
ria (5). Nomen vero Samaria datum est ei, quia (ἐπειδή) natu-
raliter (φύσει) mons ille dicebatur Sômêr (Σωμηρ). Scilicet
Sômêr ille filium habuit cui nomen erat Sômôron (6). Exinde
igitur mons Sômêr dictus est ad (κατά) huius nominis congruen-
tiam (ακολουθία = ἀκολουθία), quae praesertim (μάλιστα) con-
firmationem accepit per eos qui Babylonem a Nabuchodono-
sor ducti sunt. Quando enim accidit captivitas (εχμαλωσία
= αἰχμαλωσία) convenerunt seniores (πρεσβύτερος) Israel

¹ Forsan legendum : **ΝΕΥΤΝΑΔΑΚΕ** = *parturientium*.

² Supplendum videtur e latina versione.

³ Cf. Iud. 9, 7.

⁴ Cf. Joh. 4, 1 et seq.

⁵ Cf. *Eriph. Haer.*, 1, 9, 1 : « τὴν γῆν... τὴν γῆν Ἰουδαίαν ἢ Σαμάρειαν
καλουμένην.

(6) Ibid. : ἐκαλεῖτο δὲ καὶ τὸ ὄρος ἐνθα ἐκαθίσθησαν Σωμόρων, ἅμα
δὲ καὶ Σωμήρ, ἀπὸ ἀρχαίου τινὸς Σωμόρων, υἱοῦ Σωμήρ, οὕτω τοῦ ἀνδρὸς
καλουμένου. Ἦν δὲ οὗτος ὁ Σωμόρων υἱὸς ἐνὸς ἀνδρὸς τῶν ἀπὸ γένους
τῶν Φερεζαίων...

Ἡλ. ετε ναεσαρα

ϸπβ^b

*νε. ἠν̄ κκεσεεπε

εσαρα πογῆνβ

ἠν̄ ζῆκεπρεс

5 βυτερος. αγπαπα

καλεῑ ναβογχο

Δονοср : ε̄τρεϗ

τῆνοογ̄ ἡζῆρω

με̄ ἡσεζμοос ζῆ

10 Διουδαία : κε

κας̄ ἡνε̄ π̄καζ

ερω̄νᾱ η̄ϗτακο.

Παι δε̄ ἡτερεϗ

ωωπ̄ ε̄ροϗ ἠπεγ̄

15 ωοχνε. αϗχοογ̄

η̄ζῆρωμε̄ ζῆ νε

τε̄ νογϗ̄ νε. ἡτο

ογ̄ ἡζεθнос. ἡτε

ρογζμοос ζῆ π̄

20 καζ ἠπῆῆλ. ετε

Ναι νε̄ ἡκογδαία

ωс. ἡκογθε

ос. ναί̄ ἡταγ̄ει

ε̄ζραι. εγῆταγ̄

25 νεγ̄ειδωλων

πεтере̄ π̄ζεθ

нос. π̄ζεθнос̄

ωεω̄ε̄ ναϗ̄ ζῆ

πεϗτω̄ :—

Ἡτερογ̄ει δε̄ ἡ

30

σεζμοос̄ ζῆ π̄καζ

αγμοογ̄τε̄ ε̄ροογ̄

χε̄ σαμαρῑтнс.

εβολ̄ χε̄ σαμαре

εωαγμοογ̄τε̄ ε̄

35

ροϗ̄ χε̄ πε̄τροε̄ӣс.

νεγ̄ροε̄ӣс̄ γαρ̄ πε

ε̄πκαζ. ἠῆῆ

Са ναӣ ἡтере̄ ζῆ

*μοογ̄ῑ ἠῆ ζῆπαρ

40 ε̄ϗΓ^a

δαλιс. ἠῆ ζῆᾱ

[Fol.49R.]

ρεζ̄ τωογῆ̄ ε̄χω

ογ̄ : ζωστε̄

ε̄τρεϗω̄χῆ̄ ἡ

δῑ π̄αηῆω̄ε̄ ἡ

45

τοδο̄τογ̄̄ ε̄πтн

р̄ϗ̄ ἠαηне.

αγ̄

χοογ̄ ἡδῑ ἡρω̄με̄

ε̄т̄ᾱαγ̄. ἡογῆ̄

50

ρεс̄βυτερος̄ ε̄

βολ̄ζῑτοδο̄τογ̄̄

ωᾱ ναβογ̄χω

Δωνωсωρ. χε̄

κας̄ ε̄ϗε̄т̄ε̄̄ ναγ̄

ε̄т̄реγ̄λο̄ ζῆ π̄

55

καζ̄ ε̄т̄ᾱαγ̄̄ ε̄т̄

βε̄ π̄τακο̄ πε̄ ε̄

βολ̄ζῆ̄ νε̄θ̄ηρῑон.

qui cum Esdra* erant aliique. Esdras sacerdos et quidam alii p. 292^b
seniores (πρεσβύτερος) suaserunt (παρακαλεῖν) Nabuchodonosor [Fol. 48V^b]
ut homines mitteret qui Iudaeam incolerent, ne terra, in solitu-
dinem conversa, interiret. Ille igitur eorum consilium suscipiens,
5 homines misit e gentibus (ἔθνος = ἔθνος) sibi subditis, qui ter-
ram Israel incolerent; hi sunt Cudaei (Κουδιαίως) <et> Cuthaei
(Κουθεος) (1). Qui ascenderunt secum habentes idola (εἰδωλῶν
= εἰδωλῶν) sua quae in suis quaeque finibus gens (ἔθνος =
ἔθνος) coluerat. (2) Postquam igitur advenerunt ut terram ha-
10 bitarent, vocati sunt Samaritani; Samari<tanus> enim solet
vocari custos: terram quippe (γάρ) custodiebant. Deinde
vero cum * leones et pardi (πάρδαλις) et ursi (αρξί = ἄρκτος) p. 293^a
in eos irrupissent (3), ita ut (ὥστε) ex iis plurimi prorsus inter- [Fol. 49R^a]
irent cotidie, miserunt isti homines seniore (πρεσβύτερος)
15 aliquem ex suis ad Nabuchodonosor, ut copiam eis daret
recedendi ex illa terra, quod a feris (θηρίων) perimerentur:

¹ Cf. IV Reg. 17, 24.

² Cf. IV Reg. 17, 29.

³ Cf. IV Reg. 17, 25, 26.

nempe (γάρ) mirabantur Israelem hoc loco habitare potuisse. Nabuchodonosor autem arcessitos seniores (πρεσβύτερος) interrogavit quomodo futurum esset ut illi in terra habitare possent. Isti autem prudens ei consilium dederunt dicentes :
5 « Fieri non potest ut gentes (ἔθνος = ἔθνος) hunc locum inco-
lant * nisi (ειεμητει = εἰ μή τι) custodiant Legem (νόμος) Do- p. 293^b
mini » (¹). Dederunt autem ei librum Legis (νόμος). Ille autem [Fol. 49R^b]
librum sibi servavit, atque in alio describi <curavit>, quem
Samaritanis dedit misitque Cudaeis (Κουδαιως) et Cuthaeis
10 Κουθαιος) per Esdram sacerdotem : non loquor de Esdra qui
vocatur Salathiel, qui proximus est Zorobabel, filius Iecho-
niae. Iste autem Esdras sacerdos, cum illuc ascendisset, at-
tulit eis Pentateuchum (πεντατευχος = πεντάτευχος) solum,
scriptum litteris antiquis (αρχαιων = ἀρχαίων), ea (κατά)
15 forma (τύπος) quam dedit Dominus Moysi in * monte p. 294^a
Sinai. Eam vero formam (τύπος) filii Hebraeorum (Ἑβραῖος) [Fol. 49V^a]

¹ Cf. IV Reg. 17, 26.

ος. μοῦτε ἔροϋ
χε ἀσχηνε ετε
παῖ πε χε πετ
ψετψωτ.

5 **Ν**εσζαι γαρ τενου
ετε ουενταϋ
σουϋ ἄμαϋ ἡδὶ ἡ
ζεβραῖος ἄἡ
νεϋκεχωω

10 **ἄε.** **Ν**εσζαι
ἀν κατὰ πτϋ
ποσ νψορῆ
παῖ ετψετ
ψωτ ζἡ νεπ

15 **λαζ:** πτϋ
ποσ δε ννεϋ
εζαῖ τενου ε
ψαϋμοϋτε ε
ροου χε σω ἀ
20 **ειρηνος.**

Νσαμαριθς δε
ουενταϋ πτϋ
ποσ ἡνισχ
νος. παῖ ετψο
25 **οπ** ζἡ νεπλαζ
ἄπειοϋοειϋ
ντερε εσαρα
δε ει εζραῖ ζἡ
τβαβυλων.

αϋω ἡτερεϋ
*ουωϋ επωρϋ
εβολ ἄπιἡλ χε
κας ἡνεϋτωζ

ἄἡ ἡσαμαρι
θς ἡδὶ πγε
35 **νος** ναβραζαἄ
ετβε χε ἡτο
ου ζωου σεζαρεζ

επνοωος: αϋ
πωωνε ννεϋ
ζαι ἄπνοωος
40 **να**νεπροφἡ
θς ἀν. εαϋ

κω επαζου
ἄπτϋποσ. πνο
ωος δε ἄαϋα
αϋ. αϋψῖβε ἡ
νεϋεζαι. χε
κας εϋναδω
50 **εϋπορϋ** εβολ

ἡδὶ πεσπερ
ἄα ναβραζαἄ.
ἀλλα ἡτερεν
ψωπε ἄπει
ἄα ζἡ πψαχε
55 **ἀ**νοϋωϋϋ ε
βολ ἡτζιστω
ριἄ ετβε θυπο

30
εϋϋ^b
[Fol.49V^b]

35

40

45

50

55

vocare solent *Assene* (*Ασσηνε*) ⁽¹⁾, id est « incisam ». Scripturae enim (*γάθ*) quas nunc habent Hebraei (*Εβραϊός*) et reliqui eorum libri non scripti sunt ad (*κατά*) formam (*τύπος*) priorum quae incisa est in tabulis (*πλάξ*); formam (*τύπος*) autem scripturarum suarum nunc vocare solent *Somaeirenos* (*Σωμαειρηνος*) ⁽²⁾. Samaritani autem formam (*τύπος*) habent *Nesenos* ⁽³⁾ (*Νησσηνος*) quae in tabulis (*πλάξ*) erat tempore illo.

Cum autem ascendisset Esdras Babylona velletque * p. 294^b
secludere Israellem ne forte permisceretur genus (*γένος*) [Fol. 49^v]
¹⁰ Abraham cum Samaritanis, quippe qui custodirent et ipsi Legem (*νόμος*), immutavit scripturam Legis (*νόμος*), non autem Prophetarum (*προφήτης*). <His suam> formam (*τύπος*) reliquit, solius autem Legis (*νόμος*) scripturam mutavit, ut seclusum permaneret semen (*σπέρμα*) Abraham.
¹⁵ Verum (*ἀλλά*) nos cum in hunc locum oratio perduxisset, historiam (*ἱστορία* = *ἱστορία*) explicavimus propter

¹ Latina versio antiqua: *deession*. Iberica: *diesinon*.

² Latina versio: *Somahirenus*. Iberica: *Somoronos*.

³ Latina versio: *deessinon*. Iberica: *desinon*.

ΘΥΣΙΣ. —

Νεϋϋοοπ δε πε

ἡδὶ νσααρι

της. εαϋχι πεῖ

5 ραν ἔβολζῆ σω

αηρ. οὔα ἔβολ

*ζῆ ἡϋηρε ννε

χανα νεοσ

αἷ ἡ νεφαῖρεσ

10 σαῖοσ. αἷπα

τεϋοϋωζ ζαἷ π

καζ ἡδὶ αβρα

ζαα. αϋω

Νεϋαοϋτε επτο

15 οϋ αἷ πτοποσ

χε σωαηρ. ντε

ροϋει δε οη εζ

ραῖ ἡδὶ ἡζεθ

νοσ ἡτανχο

20 οϋ επρεϋροεισ

επκαζ: αϋαοϋ

τε ἔροοϋ χε σα

ααριτης. ετε

παῖ πε νετρο

25 εῖσ. εβολ χε νεϋ

ροεισ επκαζ.—

Πεῖζωβ δε παῖ

εϋεῆταϋ αἷ

ααϋ ἡκεεεω

ρια. ετβε χε

30

ενεϋζαρεζ πε

ενεεβοοϋ. αἷπ

νοαοσ. ἡταϋτ

ρινοϋ κατα

πεϋραν: πε

35

Δαε δε ετβηη

τοϋ ἡδὶ τεγρα

φη: χε αϋδω εϋ

εῖρε αἷπνο

αοσ αἷπνοϋτε

40

αϋω νεϋοϋωϋτ

*ἡνειδωλωῆ

ερε πζωβ ναϋ

χωκ ἔβολ να

ϋ ενζε. θυ

45

ποϋϋσιε δε εϋῆ

ταε αἷαϋ αἷπει

σαοτ. ντεροϋ

Ειμε γαρ ἡδὶ νε

οϋηηβ αἷπει

50

ῆτοοϋ ἡζεθνοσ

χε αϋεῖ εζραῖ ἡ

δὶ εσαρα. παῖ

ετβωτε νηῖ

δωλον κατα

55

τεσβω αἷπνοϋ

τε. αϋω πε

τοϋναδεντῆ

ῆ^a
[Fol.50R^a]

ῆ^b
[Fol.50R^b]

argumentum (*ὑποθυσις* = *ὑπόθεσις*).

Samaritani autem inceperunt hoc nomen ducere a Sômêr (¹),
<qui fuit> unus e * filiis Chananaeorum (*Χαναανος* = *Χαναανῖος*) p. 295^a
et Pheresaeorum (*Φαιρσεσσαιος* = *Φερεζαῖος*) antequam [Fol. 50R^a]
5 Abraham habitavit in terra, montemque et locum (*τόπος*)
appellarunt Sômêr. Postquam vero ascenderunt et aliae gen-
tes (*ἔθνος* = *ἔθνος*) quas diximus, ut terram custodirent, voca-
ti sunt Samaritani (*Σαμαρίτης*), id est custodes, quippe custo-
diebant terram.

10 Quae res quidem habet et aliam considerationem (*θεωρία*):
quandoquidem Legis (*νόμος*) praecepta observarunt, congruen-
ter suo nomine vocati sunt. De iis dicit Scriptura (*γραφή*):
« Manserunt facientes Legem (*νόμος*) Dei, et adorantes * ido- p. 295^b
la (*ιδωλων* = *εἰδωλον*) sua. » (²). Id quomodo fieri poterit? [Fol. 50R^b]

15 Argumentum (*ὑποθυσις* = *ὑπόθεσις*) hanc habet formam.
Quando enim (*γάρ*) cognoverunt sacerdotes quattuor gen-
tium (*ἔθνος* = *ἔθνος*) illarum, ascendisse Esdram sacerdotem
qui abominabatur idola (*ιδωλον* = *εἰδωλον*) secundum
(*κατά*) praeceptum Domini, atque si deprehensus quis fuisset

¹ Cf. III Reg. 16, 24.

² IV Reg. 17, 41.

idolis (ειδωλων = εἰδωλον) serviens, Legem (νόμος) iubere eum lapidari ⁽¹⁾, celeriter abstulerunt idola (ειδωλων = εἰδωλον) e domibus locorum excelsorum et absconderunt ea in latebris in monte Garizim. <Erant autem> quattuor
5 idola (ειδωλων = εἰδωλον) sicut (κατά-) audivimus : Babylonii autem homines occultaverunt Sôchôth * Banith ; homines p. 296^a
vero Chuth occultaverunt Niregel ; homines Emath occul- [Fol. 50V^b]
taverunt Asima, et Eudii (Ευδιως = Εἰδιος) occultaverunt Nebastharthach et Sefpharouen ⁽²⁾. Atque persuaserunt (πιθε
10 = πείθειν) Samaritanis (Σαμαριτης) ut in monte orarent. Et in quocumque loco sunt, versus montem se convertere solent ad orandum. Solent enim qui sunt ad Occidentem orare ad Orientem, qui sunt ad Septentrionem orare ad Austrum, qui sunt ad Austrum orare ad Septentrionem, montem respicientes ;
15 <adeoque> Scriptura (γραφή) completa est quae dixit; «*Man- serunt facientes Legem (νόμος) Dei, et * adorantes idola (ειδω-
λων = εἰδωλον) sua* » ⁽³⁾. Etenim (καὶ γάρ) etiamsi nesciant illi [Fol. 50R^b]

¹ Cf. Deut. 13, 6-10.

² Cf. IV Reg. 17, 30, 31.

³ IV Reg. 17, 41.

ΔΩΛΩΝ ΖΗΠ
Ζῆπειμα. Ζη π
καζ. αλλα ου
ατδωμ πε ετ
5 ρεσχιδολ Ἰδι
τεγραφη :

Κατα τειζυπο
θυσις ται Ἰ
τα πζωβ ψω
10 πε ναν ετρεν
ψαχε εροϋ ετ
βε τῆῆῆῆῆ
ουσε ἄφγλη
ετζῆ πτοοϋ
15 Ἰγαρειζειν.
ἄἸ πτοοϋ Ἰγαῖ

βαλ. κατα θε
ετεςω ἄμος
Ἰδι ταιζαρε
20 σις. ἄπειαρθε
μος. αγαπαν
τα δε Ἰδι ναῖ ν
τειαινε. ενε
τενσεμοϋψῆ
25 αν Ἰνεγραφη
ζῆ ουαῆῆῆρεα.
νητ. αϋω
νετῆσεσοϋν
αν Ἰκεγραφη
30 ἄἸ παεϋτερο
νωμιοη : ετρεϋ

.

idola (ειδωλων = εἰδωλον) sua ibi latere in terra, fieri tamen (ἀλλά) non potest ut mentiatur Scriptura (γραφῆ). Et haec sunt quae, congruenter (κατά) huic argumento (ὑποθεσις = ὑπόθεσις), res nos adduxit ut diceremus de duodecim tribubus 5 (φυλῆ) in monte Garizim et in monte Hebal, quod attinet ad (κατά) modum quo huius numeri (ἀριθμός) divisio (διαιρεσις = διαίρεσις) facta est. Itaque decipiuntur (απαντα = ἀπατᾶν) hi qui non accurate Scripturas (γραφῆ) scrutantur, neque reliquam Scripturam (γραφῆ) norunt cum Deuteronomio (Δευ- 10 τερονωμιον = Δευτερονόμιον), dum (¹)

¹ Desinit : P.G., t. XLIII, 364 A ; BLAKE, 191, 18-19.

F

(British Museum Or. 3581A (8). —CRUM, *Catal.* 180¹, p. 70B.)

ⲥⲩⲉ *ΛΟΙΠΟΝΘΕ ΔΑΝΚΩ ΝCΩΝ ΝΤΑΕΖΑΝΤΟΥΤΕ ΝΔΙΖΑΙΡΕCΙC ΕΛ-
ΝΨΘΑΕ ΑΑΟC ΕΨΩΝϸ ΑΝΠΛΩΓΙΟΝ ΕΤΟ ΝϸΤΟΥΨΙΛΕ
ΕΠΩΝΕ CΝΑΥ ΝCΑΡΑΚΤΟC ΕΤΨΟΟΠ ΖΝΤΕΠΩΑΙC ΔΑΝ-
ΡΑΚΤΕΝ ΔΕ ΕΤΡΕΝΑΟΥΨΤ ΝΤΑΕΖΑΝΤCΝΟΟΥCΕ ΝΔΙΖΑΙ-
ΡΕCΙC ΤΑΙ ΕΤΨΟΟΠ ΑΠΝΑΥ ΝΤΑΑΩΥCΗC †ΚΛΗΡΟΝΟΑΙΑ 5
ΝΖΡΟΥΒΗΝ ΑΝΓΑΔ ΑΝΤΠΑΨΕ ΑΦΥΛΗ ΑΑΑΝΑCΗ ΖΙ-
ΠΕΚΡΟ ΑΠΙΟΡΔΑΝΗC ΤΕΙΚΕΟΥΤΕΙ ΔΕ ΟΝ ΑΠΕΝΘΙΝΕ ΑΑΟC
ΕCΤΟΟΑΕ ΕΤΘ...

‡ *ΝΝΕϸCΝΗΥ ΕΙΛΗΤΕΙ ΑΠΟΛΙC ΝΑΑΑ ΝΟΥΩΖ ΔΥΩ ΝCΩΨΕ 10
ΕΤΒΕΝΕΥΤΒΝΟΟΥΤΕ ΑΛΛΑ ΠΚΕCΥΑΩΝ ΑΠΕΝΘΙΝΕ ΑΑΟϸ
ΕΑϸΧΙΚΛΗΡΟΝΟΑΙΑ ΑΛΛΑ ΝΤΑΥ† ΝΑϸ ΝΖΑΕ ΖΝΤΑΗΤΕ
ΑΠΕΚΛΗΡΟC ΝΙΟΥΔΑ ΑΝΒΕΝΙΑΑΙΝ ΖΩC ΕΑΥCΥΝΧΩΡΕΙ
ΝΑϸ ΝΘΙ ΠCΟΝ CΝΑΥ ΕΤΡΕϸΘΩ ΖΝΤΕΥΑΗΤΕ ΕΑΝΚΩ ΝCΩΝ
ΕΤΒΕΝΕΝΤΑΝΧΟΟΥ ΕΤΒΕΤΑΕΖΑΝΤCΝΟΟΥCΕ ΝΔΙΖΑΙΡΕCΙC ΔΑΝ- 15
ΑΟΥΨΤ ΝΤΑΕΖΑΝΤΨΟΑΤΕ ΝΔΙΖΑΙΡΕCΙC ΧΕΛΕΨΑΚ....
.

F

(British Museum Or. 3581A (8).— CRUM, Catal. 180¹, p.70B).

<DE ENUMERATIONIBUS TRIBUUM> (1).

* Proinde (λοιπόν) reliquimus undecimam divisionem (διαί- p. 299
ρεσις=διαίρεσις) quae non potest connecti cum rationali (λω-
γιον = λόγιον) quadruplici ordine composito in duobus lapi-
5 dibus smaragdinis (σμαρακτος = σμάραγδος) qui sunt in super-
humerali (ἐπωμίς).

Convertimus autem nos ad scrutandum duodecimam divi-
sionem (διαίρεσις = διαίρεσις), illa quae locum habuit quando
Moyses dedit haereditatem (κληρονομία) Ruben cum Gad, et
10 dimidiae tribui (φυλή) Manasses ad ripam Iordanis (2). Illam
alteram vero non invenimus convenientem

.
. * fratribus suis, nisi (εἰ μήτι) urbes (πόλις) ad p. 300
habitandum, et agros propter iumenta eorum (3). Quin immo
15 (ἀλλά) nec Symeonem invenimus accepisse haereditatem (κλη-
ρονομία), sed (ἀλλά) dederunt ei ultimum in media sorte (κληρος)
Iudae et Benjamin, quandoquidem (ὥς) ei permiserant (συν-
χωρειν=συνχωρεῖν) fratres ambo ut maneret in medio eorum.

Derelinquentes ea quae diximus de duodecima divisione
20(διαίρεσις = διαίρεσις) processimus ad decimam tertiam
divisionem (διαίρεσις = διαίρεσις) ; forsan

¹ Quae sequuntur desunt in versionibus latina et iberica.

² Cf. Jos. 13, 15-32.

³ Jos. 14, 4.

G

(Institut français d'Archéologie Orientale du Caire)

<Ḥ. ETBE ΠΩΝΕ ΝΑΧΑΤΗΣ>

<p>ἸἸḤ^a</p> <p>5</p> <p>10</p> <p>15</p> <p>20</p> <p>25</p>	<p>*ḤḤ ΝΑΠΑΡΧΗ ḤḤεφορος : εὔ χί εζοῦνη εὔδοα ḤḤ ḤḤἸἸρο. αὔῶ εἰρεῦδωπἸ Ḥ ζαζ ḤḤπαρḤḤβολη ḤḤḤαχε. — Τεἰφῦλη ταἰ αὔ Δἰαδωχη ḤḤἸ ḤḤἰἸικον ῥω πε ναc. ζἰἸἸ ḤḤ ποστολοc. ναἰ εἰταἰἰκωνεἰ Ḥ ζἸἸτραπεζα ḤḤε χηρα. εὔΔἰἰκω νεἰ ḤḤἸἸρο πε ḤḤ. ḤḤ τεκḤ ληcἰα εἰτοῦααβ εἰτε ταἰ τε τῦε εἰρε ναcḤḤἸ ἸἸḤḤ ḤḤḵ κατα πεῦ ραν. εἰρεῦοῦ ῥωῦ ḤḤεῦc Ḥ λωḤḤ ḤḤαχε.</p>	<p>ΚΑΤΑ ΤΕΖΟΥCἰα ΝΤΑῤῥΑαḤ Ḥ τεῤῥελεεετ ḤḤ [νετε]νοῦc τἠ [ροῦ] εῤῥωα [εoc] χε εἰc ζἠḤ [πε] αἰἸ ḤḤἸἸἸἸ ΝΤΕΖΟΥCἰα εḤῥωα εḤḤ Ḥεζοῦ ḤḤ ΝΕΟΥῤῥḵε. αὔῶ *εḤḤ Ἰḵοα τἠἸḤ ḤḤḤαχε ḤἸἸἸ τḤḤααῤ χἰ τἠῤ τἠ <N>ḵοḤḤ : ΟὔῥἸἸἸἸρε Δε πε χε εῤεἰνε εḤḤ αcḤḤ ḤḤεῤἠἰα ḤḤἠεἰῶνε παἰ εἰτε παḤḤἸἸἸ πε. παἰ ḤἸἸἸḤἸ ḤΟΥ χωḤ εβολ ḤḤἠ τḤ : ΚΑΤΑ ΟὔḤἰc τῥἠα ḤἸἸἸ ζἸ Ἰ παλαἰα. cεεἰνε</p>	<p>30</p> <p>35</p> <p>ἸἸḤ^b</p> <p>40</p> <p>45</p>
---	--	---	--

G

(Institut Français d'Archéologie Orientale du Caire)

<VIII. DE LAPIDE ACHATE>. (1).

. . . * et primitias (ἀπαρχή) tributorum (φόρος) quae condu- p. 357^a
cunt ad potentiam regni, et ad evertendum multitudinem
castrorum (παρεμβολή) hostilium. Haec tribus (φυλή) suc-
5 cessionem (διαδωχή = διαδοχή) spiritualem (πνευματικόν)
ab apostolis (ἀπόστολος) habuit. Illi qui ministrant (διακωνει
= διακονεῖν) mensis (τράπεζα) viduarum (χήρα), regi Christo
ministrant (διακωνει = διακονεῖν) et ecclesiae (ἐκκλησία)
sanctae, quae filia est Aser divitis, ut fert (κατά) huius no-
10 men (2), cupientes morsum hostium retundere, secundum (κατά)
potestatem (ἐξουσία) quam <Christus> suae sponsae dedit
et omnibus qui ad eam pertinent, dicens: « Ecce dedi vobis
potestatem (ἐξουσία) procalcandi serpentes et scorpiones * p. 357^b
omnemque potestatem hostilem ut nihil vobis nocere possit » (3).
15 Mirum est ad Aser referri considerationem (θεωρία) huius
lapidis, qui est achates (ἀχάτης); quae in illo secundum (κατά)
historiam (ιστωρία = ιστορία) in <Lege> veteri (παλαιά) com-

¹ Cf. BLAKE, p. 151, 13. In versione latina hic passus non legitur.

² 𐤀𐤓𐤕 = dives.

³ Luc. 10, 19.

ἄλλοου ἔγραί ἔχῃ
οὐθεωρία ἄπνα
τίκον. εαααωκ
ἔβολα γῆ τεκκ

5 λησία : — — —

— : — : — :

φ. εтвε παμεθεστος ::

— : — : — :

Παεγψίε νωνε.

10 ἔτε ἦτοϋ πε πα
μεθεστος. παί
ετο νγαε γῆ τ
μεζωωτε ἦψί
με. εψῆηγ ἔχῃ

15 εἶσαχαρ : κατα τα
κουλογοία ἦτ
δῖααίσε ἦηψη
ρε. ψαω δε

Ῥωος εтвннтϋ ἦ

20 δῖ ιακωβ : γῆ νε
ἔμου. γε εἶσαχαρ
αψεπεῖθγμεῖ επ

τῆῆ^a *πετνανοϋϋ :

αγῶ ἦκαζ γε ψ

25 κῖωου. εψεῖ

τον ἄλλου γῆ τ
αητε ἦνεκλῆ
ρος. ααηαγ ἔπῆ
τον γε νανοϋϋ

αψτ ἦτεαηαζε
ἔγοϋη αψωπε
ἦοϋρωμε νοϋο
εἶε. — ἦταγ

30

τῶω δε ἦσα

χαρ ἔχῃ τῆητ
δῖοεῖε. παί ἦταγ
κλῆροϋ ἔροϋ ἦ
δῖ πεῖωνε ναμε
εῖστος. κα

35

τα πεῖτωω
παί. αγῶ πεῖω
νε. κατα πεψῶ
ρῆ ἔγοϋη : ῥτψαζ

40

ἔβολα ἄαατε ἦε
νοϋκωζτ ἔρε
πεφοϋοεῖη οϋδ
βῶ : αγῶ εψτ

45

αγαν ἔβολα ἦε ἄ
πῆρπ : εψηηζ :

γῖ αουϋ : εψβαβῶ
ἔρε πεψεῖνε ψδ
βε ἔνεψῆρηγ :

50

εϋδῖνε δε ἄπαί

γῆ ἦτοου ἦτ
λίβγῆ. οϋα ρη
*εψεῖνε ἄπγῆ
κῖνεος ἦκαθα
ρον. πκεοῦα

55

τῆῆ^b

pleta sunt, ad theoriam (θεωρία) spiritualem (πνευματικόν) referuntur quae in ecclesia (ἐκκλησία) completa sunt.

IX. DE AMETHYSTO (αμεθεστος = ἀμέθυστος).

Nonus lapis, qui est amethystus (αμεθεστος = ἀμέθυστος)
5 postremus in tertia serie, incidit in Issachar, secundum (κατά)
consequentiam (ακολουθία = ἀκολουθία) procreationum. De
isto dicit Iacob in benedictionibus: « *Issachar concupivit*
(επιθυμει = ἐπιθυμῆν) * *bonum et terram, quia optima est.* p. 358^a
Accubabit inter terminos (κληρος). *Requiem vidit esse bonam,*
10 *humerum suum supposuit, factus est vir agricola* » (1).

Issachar agriculturae praefectus fuit. Obtigit (κληροῦν)
ei lapis amethystus (ἀμέθυστος) ex (κατά) eadem destinatione.
Hic quidem lapis ex abditis suis multum splendorem emit-
tit, instar flammae, lumine candentis. Colorem prae se fert
15 instar vini aqua temperati, infatuati. Aspectus eius varius est.

Invenitur autem iste in montibus Libyae (Λιβύη). Alius
quidem* similis est hyacintho (δάκνθος) purae (καθαρόν), alius p. 358^b

¹ Gen. 49, 14-15.

Δε εφεΐνε ἄπες
νοϋ ἄπκοκῆ
λος. εῷαρε πει
κεοῦᾶ δε ῥω
5 πε ζατῆ νεκρω
οῦ Ἡθαλασσα ἦ
τεΐλεβῆη νοῦ
ωτ. ῥαϋχο
Ο[ς] δε ετβηητῆ
10 ἦδι πεφεςίολο
γος. κε ῥαϋ
ῥρητῆαεΐη
εῤχίωων ζῆ
ἦτοῦρης. —
15 **Θ**αρε πεφεΐνε δε

ῥωπέ εῤτεζ
τωζ. αῤῶ εϋ
χαχω. ἔρε π
ζωβ προπεΐ ἦ
νεΐαἦτῆρεϋ 20
σοῦεν πεοῦῶ
εΐῥ ἄπεχΐ
ωων νσα νε
σροϋτ ε[τῆηητ]
οῦοεΐε [οῦσαηη?] 25
Δε πε πε[ιωνη]
αῤω οῤῥηη[ηρε]
πε. πεϋραη Δ[ε]
ηταϋχΐ νοῦ
αἦτῆφορα. 30

similis est cochli (κοκῆλος = κόχλος) sanguini, qui alter inveniri solet in litore maris (θάλασσα) unius Libyae (Λιβύη = Λιβύη). De isto dicit Physiologus (φεισιλογος = φυσιολόγος) : « Praemonstrare solet tempestatem (χιμων = χειμών) ex-
5 Austro ». Solet ⁽¹⁾ autem <tunc> aspectus eius turbidus et scaber esse, quod congruit (πρέπει) tempestatis, (χιμων = χειμών) notis secundum eos qui vacant agriculturae. (Pulcher) autem est ille lapis et mirabilis. Nomen eius metaphora (μενταφορα = μεταφορά) accipitur ⁽²⁾

¹ Exinde interpretatio incertissima.

² Desinit : BLAKE, p. 152, 14.

H

(Musée du Caire, n° 9273).

<Τ. ΕΤΒΕ ΠΩΝΕ ΝΧΡΥΣΟΛΙΘΟΣ.>

R^a

*[] (1) ΡΩΜΑΝΙΑ

[ΑΝ Π]ΚΕΣΕΠΕ (2) ἄ

[ΖΕΘΝΟ]C (3) ἸΤΟΙΚΟΥ

5 ΑΗΝΗ. ΕΥΕΙΝΕ

ἄλλοῦ Ζῆθαλας

σα Ζῆτῆ σαβοῦ

λων: . . . —

ΕΥΕΙΝΕ ΓΑΡ Ζἄ Π

10 αα ετἄααγ ἄπε

ΧΡΥΣΟΛΙ(Ν)ΘΟΣ

ΠΑἶ ΕΥΩΝΕ (4) ἄαε

ΠΕ ΕΤΒΕ ΤΟΙΚΩ

ΔΩΜΗ (5) ΖἸΧΡΥ

15 ΣΟΛΙΝΘΟΣ ΔΕ ΝΕ (6)

ΕΤΒΕ ΤΑἶ ΑἸΤ

ΛΑΑΠΡΟΣ. ΑἸΠΑ

ΟΥΑΝ ἄΠΝΟΥΒ

ἸΣΕΧΙ ἄαου ΔΝ

[Ν]ΘΟΝC ΕΤἄΠ

ΚΩΖΤ: . . . —

(C)ἄααγ (7) ΓΑΡ ΝΒΙ

(Πῑα)ε ΝΑΖΑΡΕΘ Ἰ

[ΤΕ]ΤΓΑΛΙ[ΛΑΙΑ] (8)

[]ΝΤ[

.

.

.

*ΖΕΡΡΕΝΕΓΥΕ

ΧΕ ΠΗΙ ἄ(ΠΟΕΙΚ)

ἘΑΦΑΡΧΕ(Ι ΔΕ) (9)

ἄΠΕΙ ΑΑ (ΠΑΙ)

ἸΣΕΣΑΝC(ΝΤΕ Α)

20

25

R^b

30

¹ Litterarum notae in manuscripto valde lacero deficientes, uncinis quadratis [] quae a D. Munier, rotundis () quae a nobis expletae sunt designantur.

² MUNIER in Catalogo: [ΑΝ]ΚΕΣΕΠΕ

³ MUNIER legit [ΖΕΘΝΟ]C. Sed legendum puto [ΑΕΡΟ]C, sicuti in versione iberica: « the maritime districts ».

⁴ MUNIER in Catalogo legit: ΕΥΕΙΝΕ; in epistula privata emendandum esse in ΕΥΩΝΕ mihi amabiliter scripsit.

⁵ Lectio incerta quae sensum non praebet.

⁶ MUNIER: ΠΕ

⁷ MUNIER: [ΕΤ]ἄααγ

⁸ MUNIER: Ν[ΤΕ]ΓΑΛΙ[ΛΑΙΑ]. Desunt circiter 13 lineae.

⁹ Vel ΕΑΦΑΡΧΕ(ΘΕ ΔΕ). Cfr. p. 306. l. 11.

H

(Musée du Caire, no. 9273).

<X. DE LAPIDE CHRYSOLITHO> (1).

..... * Romania et reliquae (gentes, regiones?), R^a
orbis terrarum (οικουμνηνη = οίκουμένη). Advehunt illos
per mare (θάλασσα) quod alluit Zabulon (Σαβουλων = Ζα-
5 βουλών). Huc enim (γάρ) advehunt chrysolithum (χρυσολιθος = χρυσόλιθος), quae gemma est pretiosa propter
..... (οικωδομη = οικοδομή (?)). Chrysolithi (χρυσολιθος = χρυσόλιθος) autem sunt <vocati> propter hunc ful-
gorem (-λαμπρος) et colorem aureum quem non afficit vis
10 ignis. Ibi enim (γάρ) exstat pagus Nazareth Galilaeae . . .

.....
.....
[Bethlehem quod] * interpretando intelligitur (ἐρμενευε = R^b
ἐρμηγεύειν) domus panis, ubi incepit (ἀρχειν) poni ut funda-

¹ Cf. BLAKE, p. 153, 23. In versione latina non legitur.

	μου γῆν ci(ων) (1)	κ[] (8)	
	τ ἄπετος [.	
	τε γαρ τε	25
	χε πέτος [.	
5	πε ντ[(α)]	*[]ν εψα.	V ^a
	μου ε[(ατ γ)ἄ (4)πέτος	
	ταί ἦν [(εαψ)ψογῶ (5) ἔβολ	
	ἄμοογ[(νογα)οογ (6) ἄν ογῶ	30
	πιστις[(νογ) (7) ετρεψω	
10	αγω νψ[[πε ἦ]ταπε (8) ἦτχο	
	αγκω ἄμο(ου	[CN]τε ἄπκωτ.	
	χε[πεσ]τος[(πεο)ογ ἄν ετβε	
	κ[]ψ[(πειω) ἔβολ ἄν ἦ	35
	γαῖπικε ν[] ν	(καθα)ρισμος (9) ἦν	
15	ἦκ[ο]ογ. —	(νοβε.) πεφῶ	
	QNNCA ναί δε (αγ)	(νογ δε ε)τβε τῶιν	
	τ(ωα)ς ἄμου γῆ	(δω)ψ (10) ἔχῆ	
	ογἄγαγ (2) γραί[(νετδ)ωζἄ : (11).	40
	ς[] κεκας	[Nτερο]γνοχῆ δε	
20	ρ[]διν[[εβολ] επτηρῆ γι	
	[]ρεπα[[Tῆ] νετκωτ	
	ναρ[[αψ]ψωπε νογἄ	

¹ MUNIER legit γῆν ci[ψε]. Legendum existimo : γῆν ci(ων) sicuti invenitur in versione iberica.

² MUNIER : ἄμαγ

³ Desunt circiter 10 lineae.

⁴ MUNIER : εψα[χε]ἄπε...

⁵ MUNIER : [εγ]ψογο

⁶ MUNIER : [ἄα]οογ

⁷ MUNIER : ἄν ογ[ει?]

⁸ MUNIER, in Catalogo : ψω[πε τ]απε : in epistula : ψω[πε NT]απε.

⁹ MUNIER : [χα]ρισμος.

¹⁰ MUNIER : τῶιν[ογω]ψ

¹¹ MUNIER : πχ[ωζα].

mentum in Sion . . . crucis (σταυρός) . . . nam crux (σταυρός)
eum . . . eos . . .
fides (πίστις) . . . et posuerunt eum
quia crux (σταυρός) . . . in
5 altitudine . . . angulorum. Post haec autem sepelierunt
eum in sepulcro . . .
* quando immolatus est in cruce
(σταυρός) effudit aquam et sanguinem, ut caput fieret
utriusque muri aedificii: aquam vero ad ablutionem et pur-
10 gationem (καθαρισμός) peccatorum; sanguinem suum autem
ut aspergeretur super inquinatos (†). Postquam autem
prorsus reprobatus fuit ab aedificantibus factus est caput

¹ Cf. Hebr. 9, 13, 19, 21.

πε ἡκοοζ : . . . —
 βαβωκ εγραί ε
 νῆπνηγε εϋζωκ
 ἡτχο σῆτε ῶπ
 5 κωτ. ἔτε πσβ
 βε πε. ῶν τῶντ
 ατсββε. εζογν ε
 τῶντογα ἡογ
 [ωτ] ⁽¹⁾ ῶπῆατι
 10 [κον] (ῶ)ἡ ογτα
 (χρο)ῶν тет ⁽²⁾
 [.]

 15
 (. . . . παογ)
 V^b *αν ἡνο(γβ εϋ)
 εινε. εϋ(ο η)[κα]
 θαρον. εϋ(....) ⁽³⁾
 20 πε δε ζατῆ τ
 πετρα ἡτϋω
 τε. ζατῆ πεσπο
 του ἡτβαβγλων
 ἡταχελενιc

Πσωντ δε πε ἡ 25
 νεζβηγε ετο η
 ραν σῆαγ. ετρεγ
 πωρχ εβοα ἡτ
 Δῆαφορα ἡνε
 тere πεγραν ϋο 30
 βε. ῶπῆε
 εγῆ δε ενεζβηγε ⁽⁴⁾
 ἡχρησιωων
 χε εγκη εγραί ε
 πχιῆχη. χ[ε] 35
 καс ἡνε ογῆ (ῶε)
 εγῆ ⁽⁵⁾ ερον. ζ[ωс]
 εἷχε ϋαχ[ε (ητα)]
 про ζῶ(ηт)
 ρен(χοос χε т) 40
 βαβγ[λων ηта]
 χ[ελενιc]
 Δῆδῆн(ε γαρ)
 εϋснз (ζῆ τγραφη)
 (ετογῆαβ χε) ⁽⁶⁾ 45

¹ MUNIER, in Catalogo : ηογ[] ; in epistula ηογ[ωт]

² Desunt circiter 5 lineae.

³ MUNIER : εϋ[χε]

⁴ MUNIER, in Catalogo : ζνεζβηγε : in epistula : ενεζβηγε

⁵ MUNIER, in Catalogo : ηνε ογῆ[ρη]εγε ; in epistula : ηνε ογῆ[ρη]εγε ερον ζ[ωс]

⁶ Desunt circiter 5 lineae.

anguli (4). Cum ascendisset ad coelos, coniunxit muros
ambos aedificii, id est circumcisionis et non circumci-
sionis, in unitatem spiritualem (πνευματικόν) et firmita-
tem (?) (2) . . . et

5

colorem * auri puri (καθαρόν) proferens : . . . vero apud pe-^b
tram (πέτρα) putei ad litus Babylonis (Βαβυλών) Achaemenidis
10 (Αχαιμενις = Ἀχαιμένης). Mos est rerum quae geminum nomen
gerunt diversitatem (διαφορά) distinguere, <aliquo additivo>
quo nomen diversum fiat (3). Neque existimes res utiles (χρη-
σιμων = χρήσιμον) otiose esse appositas, ut nemo putet nos
dicere verbum (vanum?) (4) dicendo : Babylon Achaemenidis.

15 Invenimus enim scriptum in Scriptura sancta (5)

¹ Act. 4, 11.

² Cf. Eph. 2, 14.

³ Contortula sententia quae sic intelligenda videtur : mos est rerum quae idem nomen gerunt distinguere diversitatem, apponendo distinctivum. Sic dicitur Babylon Achaemenidis et Babylon Aegypti.

⁴ **ωδ.χ.ε.ντ.α.πρo** : ad litteram, *verbum oris*, id est verbum quod solum est flatus vocis, verbum vanum (?) nisi forte melius legendum : **ωδ.χ[ε.νε]πρo**, considerando **επρo** = **επρa**. — E versione iberica sensum huius passus depromere licet : « Nemo putet nos dicere verbum superfluum et vanum si nomini Babylonis addimus nomen Achaemenidis. »

⁵ Desinit : BLAKE, p. 154, 28.

I

(British Museum Or. 3581 A (8). No. 2 CRUM, Catal. No. 180, pp. 70^b-71^a).

<i>ā. εΤΒΕ ΠΩΝΕ ΝΒΕΡΗΛΛΙΟΝ>

*ΝΕΤΝΑΧΡΟ ΝΤΑΥΛΟΥ ΓΑΡ ΤΗΡΟΥ ΖΙΤΝΟΥΣΖΙΜΕ ΚΑΤΑ
T̄z̄θ̄ ΘΕ ΕΤΕΥΧΩ ΜΛΟC ΝΒΙ ΠΩΗΡΕ ΝCΙΡΑΧ ΧΕΑΝΟΝ ΤΗΡΝ ΕΝ-
ΝΑΛΟΥ ΕΤΒΕΤΑΙ ΑΥΩ ΕΥΝΑΩΝΖ ΤΗΡΟΥ ΖΙΤΝΟΥΣΖΙΜΕ ΝΒΙ
ΟΥΟΝ ΝΙΛ ΝΤΑΥΠΙCΤΕΥΕ ΕΠΕΧ̄C̄ ΕΤΒΕΠΟΥΘΕΙΝΠΕ ΕΒΟΛ ΖΝ- 5
ΤΕΤΟΥΑΔΒ ΜΑΡΙΑ ΠΕΝΤΑΥΨΑ ΕΧΝΤΟΙΚΟΥΜΗΝΗ ΤΗΡC ΑΥΩ
ΑΖΑΖ ΧΙΨΠΕ ΕΤΒΕΝΕΖΙΜΕ ΑΥΖΕ ΕΒΟΛ ΖΝΤΕΥΠΑΡΡΗCΙΑ
ΜΠΕΚΛΟΛ ΜΠΕΥΑΓΩΝ ΑΥΩ ΟΝ ΑΖΑΖ ΧΡΟ ΑΥΩ ΑΥΧΙ-
ΚΛΟΛ ΕΤΒΕΤΑΙ ΤΑΙΘΕΤΕ ΘΕ ΝΤΑΝΒΙΝΕ ΜΠΕΙΨΟΛΝΤ ΝΡΩ-
ΜΕ ΖΙΤΝΟΥΣΖΥΠΟΘΕCΙC ΝCΖΙΜΕ ΟΥΑ ΜΝ ΑΥΤΟCΕ ΖΝΚΟΟΥΕ 10
ΔΕ ΑΥΑΔΥ ΝΡΕΥΤΖΗΥ ΖΡΟΥΒΗΝ ΜΝ ΑΥΖΕ ΕΒΟΛ ΖΜΠΑ-
ΖΙΩΜΑ ΝΤΑΝΤΟΥΗΝΒ ΜΝΤΑΝΤΡΡΟ ΜΝΤΑΝΤΨΡΠΛΙCΕ
ΕΒΟΛ ΧΕΑΥΧΙ ΝΟΥΘΩΧΒ ΕΤΒΕΟΥCΖΙΜΕ ΙΩCΗΦ ΔΕ ΑΥΧΙ
ΝΜΑΝΤΨΡΠΛΙCΕ ΝΤΕΥΝΟΥ ΑΥΧΡΟ ΕΤΕCΖΙΜΕ ΝΡΑΝΚΗΜΕ
ΠΕΝΤΑΥΧΡΟ ΜΝ ΕΡΟΥ ΑΥCΟΡΕΟΥ ΠΕΝΤΑΥΧΡΟ ΔΕ ΖΩΩΥ 15
ΑΥΚΑΔΥ ΝΑΥ ΛΕΥΕΙ ΔΕ ΖΩΩΥ ΑΥΧΠΟ ΝΑΥ ΝΤΑΝΤΟΥ-
ΗΝΒ ΕΒΟΛ ΖΙΤΝΟΥΚΩΖ ΕΑΥΧΙΚΒΑ ΜΠΓΕΝΟC ΝΝΕΡΑCΙΚΙ-
ΜΑ ΕΤΒΕΧΕΑΥΤΨΠΕ ΝΤΕΥCΩΝΕ ΚΑΤΑ ΤΕΙΖΕ ΟΝ ΖΡΟΥ-
ΒΗΝ ΝΤΑΥΤΟCΕ ΧΕΑΥΤΨΠΕ ΝΤΕCΖΙΜΕ ΜΠΕΥΕΙΩΤ ΑΥΩ
ΟΝ ΤΚΕΑΝΤΡΡΟ ΤΑΙ ΝΤΑΥΧ*ΠΟC.ΝΑΥ ΝΒΙ ΙΟΥΔΑC ΝΤΕΡΕΥ- 20
T̄ō ΨΩΠΕ ΖΝΟΥΜΕΤΑΝΟΙΑ ΝΥΚΡΙΝΕ ΜΠΔΙΚΑΙΟΝ ΝΥΤΑΨΠΕ

(British Museum Or. 3581 A(8). No.2.— CRUM, Catal.No. 180,
pp. 70^b-71^a).

<XI. DE LAPIDE BERYLLO> (1).

. * qui vincent. Mortui enim (γάρ) sunt omnes per mulierem, secundum (κατά) quod dixit filius Sirach : « Nos omnes moriemur causa illius », (2) et per mulierem vivent omnes quicumque crediderint (πιστεύειν) in Christum, quia lumen est ex Sancta Maria quod illuminavit mundum (οικουμένη = οίκουμένη) universum. p. 369

Et multi confusi sunt propter mulieres. Amiserunt fiduciam (παρρησία) suam simul cum corona agonis (ἀγών) sui. Sed multi quoque victoriam adepti sunt et acceperunt coronam (3) propter illam. Hic ergo modus est quo invenimus illos tres viros sub argumento (δόθεισις) mulierum : unus quidem damnus cepit, alii autem utilitatem perceperunt.

Ruben quidem prolapsus est e dignitate (ἀξίωμα) sacerdotii et regni et primogeniturae, quia se abiecerat mulieris causa (4). Ioseph autem accepit primogenituram quando vicerat mulierem viri Aegyptii (5). Is contra quem invaluerant, eas evertit, qui et ipse vicerat illas sibi submitit.

Levi etiam sibi comparavit sacerdotium per zelum quod ultionem sumpsit de gente (γένος) Sichimorum, quia stupro violaverant sororem eius (6). Eodem quoque modo (κατά-) Ruben damnus cepit quia constupraverat uxorem patris sui (7), et Iudas etiam illud aliud regnum sibi comparavit (8) * quando paenitentiam (μετάνοια) egit, iudicavit <que> (κρίνειν) id quod iustum (δικαίον) est, neque p. 370

¹ Cf. BLAKE, p. 156, 31. In versione latina deest.

² Sirach, 25, 33.

³ Cf. I Cor. 9, 25 ; II Tim. 2, 5.

⁴ Gen. 35, 22 ; 49, 4. — I Paral. 5, 1.

⁵ Cf. Gen. 39, 1-24.

⁶ Cf. Gen. 34, 1-31.

⁷ Gen. 35, 22.

⁸ Cf. Gen. 49, 8-12. — Usque huc copticus cum iberico textu concordat ; quae sequuntur in iberico non leguntur. Cf. BLAKE, p. 157, 26.

ΕΟΥΩΝΣ ΕΒΟΛ ΑΠΕΦΠΑΡΑΠΤΩΑ ΝΨΟΡΠ ΜΕΝ ΝΕΦΚΩ-
ΛΕΠΕ (leg. ΚΩΛΥΕ) ΝΘΑΑΡ ΕΤΑΤΡΕΣΨΩΠΕ ΑΝΚΕΖΑΙ
ΧΕΚΑΣ ΕΦΕΨΩΝΗ ΑΜΟΣ ΑΝΣΗΛΩΑ ΠΕΦΨΗΡΕ ΝΤΕΡΕΣΨΩΠΕ
ΔΕ ΝΒΙ ΤΕΤΑΑΑΥ ΑΥΩ ΖΝΤΑΙΘΕ ΝΟΥΘΕΩΡΙΑ ΑΣΣΑΙΝΕ
ΑΜΟΣ ΚΑΤΑΟΥΟΙΚΩΝΟΑΙΑ ΚΑΙΤΟΙ ΓΕ ΑΠΑΤΕΦΤΖΤΟΡ ΝΒΙ 5
ΠΝΟΜΟΣ ΕΤΑΤΡΕΠΡΩΑΕ ΨΩΝΗ ΑΝΤΕΣΖΙΜΕ ΕΤΕΖΝΑΦ ΕΤΕΙ
[ΓΑ.]Ρ ΕΡΕΤΑΝΤΡΕΦΨΑΨΕΝΟΥΤΕ ΝΗΧΖΡΕΡΕ ΕΒΟΛ ΑΠΑΤΕΣ-
ΨΩΠΕ ΖΝΟΥΚΑΡΠΟΣ ΕΦΤΑΧΡΗΥ ΝΣΑΦΑΛΙΖΕ ΝΤΘΩΑ ΤΗΡΣ
ΝΤΑΝΤΤΕΛΙΟΣ ΝΤΑΣΑΡΧΕΙ ΔΕ ΝΧΙΘΩΒΕ ΖΙΤΑΠΝΟΜΟΣ ΑΣ-
ΝΗΧΖΡΗΡΕ ΕΒΟΛ ΕΑΣΟΥΡΟΤ ΖΙΤΝΝΕΠΡΟΦΗΤΗΣ ΑΝΝΣΑΝΑΙ 10
ΑΣΤΚΑΡΠΟΣ ΖΙΤΑΠΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΑΝΝΣΑΠΤΑΧΡΟ ΔΕ ΑΠ-
ΚΑΡΠΟΣ ΝΣΕΝΑΨΙΝΕ ΑΝ ΝΣΑΠΟΥΟΤΟΥΕΤ ΝΝΘΩΒΕ ΟΥΔΕ
ΝΤΕΧΡΙΑ ΑΝΤΕ ΝΝΕΖΡΗΡΕ ΑΛΛΑ ΟΥΖΥΖΙΣΕΣ ΧΟΟΡ ΝΝΕ-
ΤΕΟΥΝΤΑΥ ΑΑΑΥ ΝΝΕΥΑΙΣΘΗΤΗΡΙΟΝ ΕΥΚΥΑΝΑΖΕ ΕΠΕΙ-
ΔΗΘΕ ΠΑΙ ΝΤΕΙΜΙΝΕ ΠΡΟΣ ΠΕΟΥΘΕΙΨ ΑΠΕΦΒΑΒΩΨΑΧΕ 15
ΕΠΕΙΔΗ ΑΥΣΑΑΤΟΥ ΝΒΙ ΠΖΩΒ ΝΤΣΥΝΓΝΩΑΗ ΑΠΝΟΥΤΕ
ΖΙΤΝΟΥ

erubuit patefacere delictum (παράπτωμα) suum. Antea vero prohibuerat (κωλύειν) Thamar quominus cum alio esset viro, ut traderet eam filio suo Selom (4). Quando autem illa facta est < ? > (2), sub fallacia aspectus (θεωρία) (3) seipsam prostituit, secundum (κατά) dispensationem (οικονομία = οίκονομία), etsi (καίτοιγε) Lex (νόμος) nondum prohibebat quin homo se coniungeret cum muliere quae sibi placeret. Nam (γάρ) etiam tum (επει = έτι) cultus Dei flores produxerat, priusquam fuisset in fructu (κάρπος) maturo, ut firmaret (ασφαλίζειν) potestatem universam perfectionis (-τελειος = τέλειος). Incepit (άρχειν) vero frondescere per Legem (νόμος), flores produxit iucundos per prophetas (προφήτης), et postea fructus (κάρπος) dedit per Evangelium (εδαγγελιον). Post maturitatem vero fructus (κάρπος), non quaerenda est viriditas foliorum, neque (ούδέ) opus (χρεια = χρεία) est floribus, sed augmentum (δξισεις = αύξησις) validum eorum qui sensum (αισθητήριον) habent exercitatum (κνμναζε = γυμνάζειν). Quandoquidem (επειδη) ille in hunc modum parumper (πρός-) haud vana locutus est: nam (επειδη) illos nunc praeteriit opus misericordiae (συνγνωμη = συνγνωμη) Dei per

¹ Gen. 38, 6-11.

² Textus mancus. Probabiliter supplendum **ΝΧΗΡΑ** = vidua, ex Gen. 38, 11.

³ Versio incerta. Forsan legendum est **θέριστρον** loco **θεωρία** ex Gen. 38, 14.

J

(British Museum Or. 3581 A (8), n° 3.—CRUM, Catal., n° 180¹¹)

ΤΟΕ [ΤΕC] *ΤΗΥ ΕΒΟΛ ΕΤΒΕΝЕСΝΟΒΕ. CΑΛΛΩΝ ΔΕ *ΟΥΕΕΒΟΛ- (sic)
 ΠΕ ΖΗΠΙΗΛ ΖΕΝΤΕΦΥΛΗ ΝΙΟΥΔΑ ΘΑΛΛΑΡ ΔΕ ΟΥΕΕΒΟΛ-
 ΤΕ ΖΗΝΕΦΥΛΙCΤΑΙΟC ΙΟΥΔΑC ΔΕ ΟΥΕΕΒΟΛΠΕ ΖΗΠΕCΠΡ-
 ΜΑ ΝΑΒΡΑΖΑΛ ΠΑΙ ΕΤCΑΑΑΑΑΤ ΖΡΟΥΘ ΟΝ ΟΥΕΕΒΟΛΤΕ
 ΖΗΜΜΑΒΙΤΗC ΜΗΝCΟΔΩΜΙΤΗC ΒΟΕC ΔΕ ΟΥΕΕΒΟΛΠΕ ΖΗ- 5
 ΠΙΗΛ ΜΗΤΕΙΦΥΛΗ ΝΟΥΩΤ ΙΟΥΔΑC ΒΕΡCΑΒΕΕ ΔΕ ΟΝ ΟΥΕΕ-
 ΒΟΛΤΕ ΖΗΝCΥΝΑΛΛΑΚΗ ΕΘΟΥ ΔΑΥΕΙΔ ΔΕ ΕΒΟΛ ΖΗΠΑ-
 ΖΙΩΜΑ ΝΤΑΝΤΡΡΟ ΜΗΤΒΙΝCΩΤΑ ΜΠΧΟΕΙC ΑΛΛΑ ΖΗΠ-
 ΤΡΕΝΩΠΕ ΟΝ ΖΗΠΕΙΜΑ ΔΝΟΥΩΥC ΕΒΟΛ ΜΠΥΑΧΕ ΕΤ-
 ΒΕΙΩCΗΦ ΠΑΙ Ν[ΤΑ.]ΥΚΛΗΡΟΥ ΜΠΩΝΕ ΝΒΕΡΗΛΛΙΟΝ ΚΑΤΑ 10
 ΘΕ ΝΤΑCΤCΑΒΟΝ ΝΒΙ ΤΑΚΟΥΛΟΥΘΙΑ ΔΥΩ ΚΑΤΑ ΤΗΠΕ
 ΝΝΩΝΕ ΜΗΤΕΘΕΩΡΙΑ ΝΤΒΙΝΧΠΟ ΝΝΩΗΡΕ ΝΙΑΚΩΒ ΕΥΟΥΗΖ
 ΝCΑΝΕΥΕΡΗΥ ΠΕΙΩΝΕΒΕ ΝΒΕΡΥΛΛΙΟΝ ΟΥΚΛΑΥΚΟΝΠΕ ΕΦΟ
 ΜΠΑΥΑΝ ΝΘΑΛΑCΑ ΕΥCΩΚ ΕΠΕΙΝΕ ΜΠΑΗΡ ΕΥΕΝΤΑΥ
 ΜΑΔΥ ΝΟΥΜΕΡΟC ΝΤΕ ΠΑΜΕΘΕCΤΟC ΕΤΕΙΔΙΩ ΜΠΩΝΕ 15
 ΕΤΟΥΜΟΥΤΕ ΕΡΟΥ ΧΕΠΕΤΕΡΩC ΑΛΛΑ ΠΕΤΟ ΝΧΑΥΝΩΝ
 ΖΗΠΓΕΝΟC ΜΠΕΙΩΝΕ ΜΠΠΖΥΑΚΙΝΘΟC ΕΤΗΥΧΗΘ ΑΝ ΕΥ-
 ΒΙΝΕ ΔΕ ΜΠΑΙ ΖΗΜΜΑ ΝΧΑΙΕ ΝΤΕ ΠΤΑΥΡΟC ΠΤΟΥΥ
 ΕΡΥΑ ΟΥΑ ΔΕ ΟΥΩΥ ΕΚΑΠΑΙ ΖΑΠΡΗ ΜΑΦΟΥΩΝΖ (sic)

J

(Brit. Museum Or. 3581 A (8), No. 3.— CRUM, Catal., N° 180¹¹).

<XI. SEQUITUR DE LAPIDE BERYLLO> (†).

..... * (Rahab) (²) reprobata fuit propter peccata sua. p. 375
 Salomon quidem unus erat ex Israel, e tribu (φυλή) Iuda;
 Thamar una erat e Philistaeis (Φυλισταῖος); Iudas unus erat
 5 e semine (σπέρμα) Abraham — illius benedicti —; Ruth
 quoque una erat e Moabitibus (Μωαβιτης = Μωαβεῖτις) (³) et
 Sodomitis (Σοδομιτης): Boes autem unus erat ex Israel et ex
 eadem tribu (φυλή) Iuda (⁴); Bersabee (⁵) etiam una erat e com-
 mercio (συναλακη = συναλλαγή) malo (⁶); David vero erat e
 10 dignitate (ἀξίωμα) regia et obœdientia Domino.

Sed cum in hoc loco moramur, dilatavimus sermonem de
 Ioseph qui haereditate accepit (κληρον = κληροῦν) lapidem
 beryllum (βερυλλιον = βηρόλλιον) sicut (κατά-) docuit nos se-
 quentia (ακολουθια = ἀκολουθία) et secundum (κατά) nume-
 15 rum lapidum et considerationem (θεωρία) generationum fi-
 liorum Iacob qui alius alium sequuntur.

Hic ergo lapis beryllus (βερυλλιον = βηρόλλιον) glaucus (κλαυ-
 κων = γλαυκόν) est, coloris marini (θάλασσα), vertens ad si-
 militudinem aëris (ἀήρ), naturam participans (μέρος) amethysti
 20 (αμεθυστος = ἀμέθυστος) aquaticae (?) (?) unaque lapidis qui
 vocatur « peters » (πετερος) (⁸), sed (ἀλλά) mollis (χαῦνον =
 χαῦνον) est in genere (γένος) huius lapidis et hyacinthi (δακίν-
 θος) non tincti. Invenitur in desertis locis montis Tauri (Ταυ-
 ρος). Si quis voluerit hunc soli supponere videtur veluti (ὥς)

¹ Cf. BLAKE, p. 159, 34.

² Ita supplendum e versione iberica. BLAKE, p. 159, 33.

³ Ruth, 1, 4.

⁴ I Paral. 2, 3-11.

⁵ Hic in textu iberico lacuna habetur quae partim a coptico feliciter suppletur.

⁶ II Reg. 11, 3 et seq.

⁷ Gallice « vert d'eau ». Cf. nota 3, p. 255.

⁸ Cum infra legitur hic lapis inveniri in monte Tauro, hoc vocabulum πετερος a nomine ὁ Ταῦρος corruptum esse videtur.

fragmenta * vitri intrinsecus habere lucida.

Habetur et alius beryllus (βερύλλιον = βηρύλλιον) huic similis et splendens tamquam pupilli draconum (δράκων); perlucidus est variique coloris.

5 Habetur et alia species berylli (βερύλλιον = βηρύλλιον) qui similis est illis ceris liberticis (λιβερτικόν).

Alia rursus est species quae magis similis est corallo (κολλαριον = κοράλλιον), vel eius sanguini, vel lanae coccineae (κόκκος). Hic beryllus (βερύλλιον = βηρύλλιον) reperitur circa
10 exitum fluminis Euphratis (Εὐφράτης). Omnes lapides berylli (βερύλλος = βήρυλλος) appetuntur a divitibus, atque in ornatu (κόσμος) mirabiles sunt, sed ab iis qui ipsis sunt vicini despiciuntur. Pretio habentur a regibus longinquis quemadmodum (κατά-) etiam in Ioseph contigit. Hic enim (γάρ) odio
15 a fratribus suis habebatur. Quando autem habebatur ut alienus, amore eum complexus est Pharao rex. Quando vero domi degebat cum patre suo a fratribus despiciebatur. Sed alienus factus, rex est constitutus <et> eo delectabantur viri et mulieres. Eum invenire non festinabant ut eum pone-
20 rent in ornatum (κόσμος) suum, quem concupiscebant (επιθυμει = ἐπιθυμείν). Nemo eum invenire potuit nisi (ειμηται = εἰ μή τι) soli reges. Potentes simul ac ingenio praediti Ioseph laudabant. Mulier vero aegyptiaca, quamquam (καίπερ) concupivisset (επιθυμει = ἐπιθυμείν) beatum (μακάριος) <Io-
25 seph> (1).

¹ Desinit BLAKE, p. 160, 3.

K.

(ZOEGA, *Catal.*, p. 610-611 — *Codex Sahidicus CCLV.*)

Ἰϣ̄ϣ̄ *ΝΤΑϣΧΙ ἈΠΕΖΟΥΡ ΖΙΤΕ ΦΑΡΑΩ, ἈΥΩ ἈϣΩΠΕ
ΕϢΤΑΕΙΝΥ ΖΩ ΠΥΜΩΟ ΖΩ ΠΑΖΙΩΑ. ΣΕΒΙΝΕ ΔΕ ἌΜΟϢ
ἈΝ ΘΕΠΗ ΖΝ ΝΚΟΜΟΟ ΝΝΕΖΙΩΕ. ΣΕΕΕ ἌΝ ἌΜΟϢ, ΜΕΥΕ-
ΨΚΑΑϢ ΔΕ ΖΝ ΝΕΥΚΟΜΟΟ ΚΑΤΑΘΕ ΝΤΑΙΧΟΟΟ ΕΙΜΗ-
ΤΕΙ ΖΝ ΟΥΖΙΣΕ. ΣΕΕΕ ΔΕ ἌΠΑΙ ΝΒΙ ΝΡΩΕ ΕΤΨΟΟΠ ΖΝ 5
ΝΝΟΘ ΝΑΖΙΩΑ, ΠΕΥΖΟΥΟ ΓΑΡ ΨΑΥΚΩ ἌΠΩΝΕ ΝΒΥ-
ΡΑΛΙΟΝ ΖΝ ΝΕΥΖΟΥΡ ἈΥΩ ἌΡΕΟΖΩ ΕΡΟΟ ΨΑ ΠΕΙΜΑ ΝΒΙ
ΤΕΘΕΩΡΙΑ ἌΠΕΙΩΝΕ, ΚΑΤΑΘΕ ΝΤΑΟΘῶΘΟΑ ΝΒΙ ΤῸΝΤ-
ΘΩΒ (1) ἌΝΠΕΝΝΟΥΟ ΕΘΕΩΡΕΙ ΟΝ ἌΠΑΙ. ἸΝΗΥ ΔΕ ΕΧῶ
ΠΜΕΖῶΝΤΟΟΥΟ (2) ΝΩΝΕ ΠΑΙ ΕΤΚΗ ΕΖΡΑΙΖΩ ΠΛΟΓΙΟΝ ἌΝ 10
ΠΖΗΒΟΝΑΖϢ, ἈΥΩ ΕϣΨΟΟΠ ΝΖΑΕ ΖΝ ΝΩΝΕ ΤΗΡΟΥ ΤΑΑΡ-
ΧΙΟΘΑΙ ΝΨΑΧΕ ΕΡΟϢ.

ἸΒ. ΕΤΒΕ ΠΩΝΕ ΝΟΝΥΧΙΟΝ

ΠΩΝΕ ΝΟΝΥΧΙΩΝ ΕΤΕ ΠΜΕΖῶΝΤΟΟΥΟ (3) ΠΕ ΠΕϢΑΥΑΝ
ΤΡΨΡΩΨ ΕΠΕΖΟΥΕΠΕΖΟΥΟ (4). ΣΕΧΩ ΔΕ ἌΜΟΟ ΧΕ ΨΑΥΡΑ- 15
ΨΕ ΕΧῶ ΠΑΙ ΝΒΙ ΝΕΖΙΩΕ ΝΝΡΡΩΟΥ ἌΝ ΝΡΩΕ ΝΡῶΑΟ.
ΠΑΙ ΝΨΑΥΑΑϢ ΝΚΛΩ ΕΝΕΖΝΑΑΥ ΝΨΑΥΟΩ ΝΖΗΤΟΥ.
ΟΥΝ ΖΝΚΕΟΝΕΧΙΟΝ ΔΕ ΕΥῶΟΥΤΕ ΕΡΟΟΥ ΚΑΤΑ ΠΕΙΡΑΝ ΝΟΥ-
ΩΤ. ΝΑΙ ΕΤΟΥΑΒΨ (5) ἌΕΝ ΕΥΟΚ(Ε)ΠΑΟΥΑΝ ἌΠΑΒΙΘΕ (Δ)Ε.
ΠΑΒΙΘΕ ΕΙΝΕ (6) ΔΕ ἈΝ ΝΚΑΘΑΡΟΝ ἈΛΛΑ ΠΕΤΟΥῶΟΥΤΕ ΕΡΟϢ 20

1 MS. ΤῸΝΤῸΒ. — 2 MS. ΠΜΕΖῶΝΤΟΟΟΥΟ. — 3 MS. ΠΜΕΖῶΝΤΟΟΟΥΟ. — 4 MS. ΕΠΕΖΟΥΕΠΕΖΟΥΟ. — 5 MS. ΕΤΟΥΑΒΨ.

6 Sic legit Zoega. Legendum est ἌΠΑΒΙ[ΘΕΕΙΝΕ]. ΠΑΒΙΘΕΕΙΝΕ [ΔΕ] ἈΝ. . . Cfr. Peyron, *Lexicon* sub verbo et Crum, *Dict.*, p. 3. Supra p. 304, l. 1 legitur ἈΒΕΙΘΕΙΝΕ.

K.

(ZOECA, *Catal.*, p. 610-611. — *Codex Sahidicus*, CCLV.)

<XI. SEQUITUR DE LAPIDE BERYLLO> (4).

... * accepit anulum a Pharaone, (2) et dignitate (ἀξίωμα) p. 383
fuit honoratus in <terra> aliena.

Non invenitur facile in ornatibus (κόσμος) mulierum, quae
5 quidem amant illum, sed non possunt eum ornatibus (κόσ-
μος) suis aptare, sicut (κατά-) dixi, nisi (ειμηται = εἰ μή τι)
cum labore. Illum vero amant viri qui magna sunt in dignita-
te (ἀξίωμα). Plerique enim (γάρ) ex istis lapidem beryllum
(βυρελλιον' = βηρύλλιον) anulis suis aptant.

10 Et sufficiat hactenus consideratio (θεωρία) huius lapidis
secundum (κατά-) quod infirmitas mentis (νοῦς) nostrae illum
contemplare (θεωρεῖν) potest.

Venio autem ad duodecimum lapidem rationali (λόγειον),
et humerali impositum et qui ultimus omnium est lapidum.
15 De quo incipiam (αρχισθαι = ἀρχεσθαι) dicere.

XII. DE LAPIDE ONYCHIO (ὄνυχιον) (3).

Lapidis onychii (ὄνοχιων = ὄνυχιον), qui est duodecimus,
color multo magis rubicundus est. Dicunt eo delectari
uxores regum virorumque divitum. De eo coronam (=
20 labrum) conficiunt vasis e quibus bibere solent. Exis-
tunt et alii onychii (ὄνεχιων = ὄνυχιον) qui eodem nomine
(κατα-) vocantur. Qui albi sunt, vergunt ad colorem
vitri: non vitri puri (καθαρόν), sed (ἀλλά) quod vocant

¹ Cf. BLAKE, p. 164, 3-4.

² Gen. 41, 42.

³ Cf. BLAKE, p. 164, 15.

Ἰππᾶ ἕνε ἰωίας ἐφτρῦρωσ παρα οὐκοῦτι. *νῆε ἄπῶνε πέ
 εβολ ζηδωκίαιον. φεσει γαρ ἐφτεκ εἰαλ εβολ νῆε
 νηεεῖβ νρωμε ναστιος, οὐ(ν) ζηκεκοῦτι (1) Δε νσιρ νζητῆ
 η ζηῶαιεῖν νκροκος. οὐπῆρε Δε πε πειῶνε αὐω οὐ-
 σαῖη πε αὐω σεβῖνε ἄμοϋ ἀν ννοῦ, ζωσαΔε νσεῖῶδοῦ 5
 εταῶιο εβολνζητῆ νζηζηααὐ νσω νζητοῦ. (2) ἠδῆ Δε
 ἀνωτῶε ἕνε πεικετ εὐδῖνε ἄμοϋ ζη ἄμερος ντινδία
 ἄν θηβαεῖς αὐω ἐζραιζη ζηκετοπος. κατὰ οὐπῆρε
 ψαῦτωσ (3) ἄπ(εῖω)νε οὐα ἐζν βενιαῶιν (4) νταῦτωσ
 (5) νζαε κατὰ τακοῦλοῦθια ντῶινῶεε ννηπῆρε (6), ἐφ 10
 νζαε εοῦννῖα (7), αὐω ετρενχοος ἕνε πζωβ τηρῆ ἄπλο-
 γιον. παῖ γαρ βενιαῶιν νεψωοπ νζαε αὐω ντοϋ
 νψορπ πε νταῦτωσ νρρο εχῆ πιῆλ σαοῦα γαρ πῶηρε
 νδῖς οὐεβολ (8) πε ζη τεφῦλη νβενιαῶιν, ἐνψαῦζε-
 ῶενεῦε Δε νσαοῦα ἕνε πεῦς η πενταῦχιτῆ ἐπεῦψαπ 15
 πολλακῖς γαρ ψαρε ζηστρατῦλατῆς ρῖα νζη-
 ρρωσ αὐω ζηκοοῦε ψαῦρῖα νζηζηγεῶων. ταῖ
 τε θε ντῶντρρο νσαοῦα ἄπατεσαρχει νρρρο νδῖ
 τεφῦλη νιοῦα ζῖτῆ δαῦεῖα, νῆε ζωωσ ντασα- 20
 οῦα χῖ ντῶντρρο ἄπεῦψαπ, ἀλλὰ τκεζαν οη ἄποῦ-

¹ MS. οὐζῆκεκοῦτι.

² MS. addit: ἄπενδῖνε Δε ἄπτοπος ετοῦδῖνε ἄπαῖ
 Ἰζητῆ.

³ MS. κατὰ οὐπῆρη] Δε αῦτωσ

⁴ MS. βενιαῶιν — (5) MS. νταῦτιτωσῆ — (6) MS.
 νψῆρη — (7) MS. εοῦννῖα — (8) MS. οὐεβολ

violaceum (ιωιας = ἰοεις), aliquantulum (παρά) rubens * ad p. 384
modum lapidis docimitis (δωκιμιον = δοκίμιον). Naturaliter
(φρσει = φύσει) enim (γάρ) splendet sicuti ungues virorum
elegantium (αστιος = ἀστειός). Insunt ei etiam parvae ma-
5 culae vel signa croci (κρόκος). Mirabilis vero et pulcher est
ille lapis: attamen non invenitur satis magnus ut (ὥστε)
ex eo effici que nt vasa ad bibendum (¹). Olim (ἤδη) vero
audivimus hunc alterum invenire in regionibus (μέρος)
Indiae (Ἰνδία) et Thebaïdis (Θηβαις = Θηβαίς), et aliis
10 etiam in locis (τόπος).

Secundum (κατά) mysterium ille idem lapis refertur ad
Beniamin qui ultimus omnium est constitutus secundum
(κατά) sequentiam (ακολουθια = ἀκολουθία) generationum fi-
liorum, et, ut ita dicamus, ultimus totius operis rationalis
15 (λόγειον). Iste enim (γάρ) Beniamin erat ultimus, idem-
que primus fuit constitutus rex super Israël. Etenim
(γάρ) Saul, filius Cis, ex tribu (φυλή) erat Beniamin, qui
Saul interpretando intelligitur (ἐρμενευε = ἐρμηνεύειν)
Christus aut eius vicarius. Saepe (πολλάκις) enim (γάρ)
20 duces exercitus (στρατυλατης = στρατηλάτης) vices ge-
runt regum et alii ducum (ἡγεμόν) gerunt vices. Tale
fuit regnum Saul, antequam regnare coepit (ἄρχειν) tri-
bus (φυλή) Iuda per David: hoc modo etiam Saul assump-
sit regnum vice aliena. Sed (ἀλλά) haec etiam alia finis (²)

¹ Ex MS. addendum hic: Non invenimus locum ubi ille reperitur.

² Cf. BLAKE, 165, 6.

L

(GUIDI, *Frammenti Copti*, pp. 67-72. — *Rendiconti* III, 2, pp. 37-42. ZOEGA, No. CXXXI).

ἮΠἘ *χαῖ ἀπιῆλ ἡῖνσα τεχμαλωσία ἦταυζε ερος ζῆ
 ΒΕΝΙΑΜΙΝ. Εἰσὸν γὰρ τῷερε τε ἦαμῖναδᾶβ. πσὸν
 ἡπειωτ ἡμαρτωχαῖος. μαρτοχαῖος δὲ πῶνρε πε
 ἦιαειρος. πῶνρε ἦσεεεεῖ. πῶνρε ἦκῖςαῖος. εβολ ζῆ τε-
 φυλῆ ἦΒΕΝΙΑΜΙΝ. αὖω ἦψορη ἡῖ ἀ πιῆλ οὕχαῖ ενεφ-
 χαχε εβολ ζῖ σαοῦα πε εβολ ζῆ τεφυλῆ ἦΒΕΝΙΑΜΙΝ.
 αὖω ζῆ θαῆ ἡῖνσα τεχμαλωσία. ἦταφουχαιτῆ εἰς- (sic)
 οῦρη τε εβολ ζῆ τεφυλῆ ἦΒΕΝΙΑΜΙΝ. αὖω ἀ τεθεω-
 ρια ψωπε ἦψοῦρῶπῆρε ἡμοσ. ἦτα πνομοσ γὰρ κε-
 λεγε ετρεῦτῆ ἦοῦωνεζ εζραι ἦψοῦζῆνε ετε οὔειβ 10
 πε ἡπῆναῦ ἦταῦταμῖο πνεζ ἡπτωζς. ἡῖ πῶουζῆνε.
 οὔκαψ. οὔστακῆ. οὔχαλβανε. οὔειβ. ζῆκεσῖ δὲ
 οἷ εκετωψ. Πειβ δὲ οἷ οὔσοῦῆ πε ἦψαῦταμῖοφ.
 αὖω πεφκας ἦτοφ πετζοβς εβολ εχῆ πῆτῆ ετοῦ-
 μοῦτε εροφ χε κοχλοσ. Ζραι ζῆ παῖ ψαῦταμῖο 15
 ἦζῆσοῦῆ. εῦνοῦχε ἡμοοῦ εχῆ πειβ εβολ ζῆ πειτῆτ
 ἦοῦωτ. Ἀλλὰ χεκας ἦνεῖςωκ ἡπῶαχε. εἰταοῦο ἦτε- (sic)
 φεσῖς ἦζωβ ἦμῖ. αὖω εἰχο εβολ ἡπεοῦοειψ. πῶαχε
 ἦνσοῦῆ ἦψαῦταμῖοοῦ ζῆ πειβ. ἦνακαρωῖ τασαατφ.

ἮΠἘ Καλωσ δὲ αὖτωψ ἡπονῦχῖον ε*χῆ ΒΕΝΙΑΜΙΝ ετβε 20
 Ms. ἮΠἘ) τσοφροσῦνη. Πεχρο γὰρ ἀφारेζ (1) εροφ ἡπεφσον ἰωσῆφ. (sic)
 ἀφχι ἦτῆ ἡμερις εβολ ζῖτῆ πεφσον ἰωσῆφ. ἦταῦψωπε (sic)

¹ MS. ἀφαρεζ

(GUIDI, *Frammenti Copti*, pp. 67-72. — *Rendiconti* III, 2, p. 37-42. ZOEGA, No. CXXXI)

<SEQUITUR DE LAPIDE ONYCHIO> (4).

* salutis Israëli post captivitatem (εχμαλωσια = αιχμαλωσία) inventa est in <tribu> Benjamin. Esther (Εισθηρ = Ἐσθήρ) enim (γάρ) filia erat Aminadab fratris patris Mardochei (Μαρτοχαιος = Μαρδοχαῖος) (2). Mardocheus vero filius erat Iari, filii Semei, filii Chisei (Κισαῖος), e tribu (φυλή) Benjamin (3). Et primo Israëli salvatus erat ab hostibus suis a Saul, e tribu (φυλή) Benjamin (4) et novissime, post captivitatem (εχμαλωσια = αιχμαλωσία) <Babylonis>, salvavit nos Esther, e tribu (φυλή) Benjamin (5). Quae consideratio (θεωρία) admiratione digna fuit. p. 385

Lex (νόμος) enim (γάρ) praeceperat (κελεύειν) imponi onychem (ωνεξ = ὄνυξ) quod est onycha (6) super aromata, quando praepararent oleum unctionis et aroma, casiam, stactem (στακτή), galbanum (γαλβάνη), onycha (7). Alias aliter <adhibetur>. Onyx etiam unguentum est quod <ex eo> conficitur, cuius adeps est <ex> integumento piscis qui vocatur cochlea (κόχλος). Ex hoc conficere solent varia genera unguentorum admiscentes una cum onyche, <quae detrahunt> ex illo eodem pisce.

Sed (ἀλλά) ne protraham sermonem, naturam (φειςις = φύσις) cuiusque operis ostendendo tempusque conterendo, modum quo parantur unguenta de onyche, silentio praeteribo.

Bene (καλῶς) igitur tribuitur onychius (ὄνυχιον) * Beniamino, p. 386
 25 propter sapientiam (σοφροσυνη = σοφροσύνη). Super salutem enim (γάρ) Ioseph fratris sui vigilavit. Quinque accepit partes (μερίς) a fratre suo Ioseph (8). Ex eo enim (γάρ) exorti (Ms. 387)

¹ Cf. BLAKE, p. 165, 5.

² Esther 2, 7.

³ Esther, 2, 5.

⁴ I Reg. 9, 1-2.

⁵ Esther 2, 5.

⁶ « Onycha » scribimus ut in Vulgata: ὄνυξ graece et Ⲭⲓⲃ coptice idem significare videntur.

⁷ Exod. 30, 34.

⁸ Gen. 43, 34.

sunt sagittarii (δοξοτης = τοξότης) et viri bellatores. Ille vero accepit in sortem (κλήρος) suam locum (τόπος) Ierusalem ubi erat altare (θυσιαστήριον) Dei ⁽¹⁾. Oportebat enim (γάρ) illum primum esse initium (ἀρχή) quoad regnum ;
 5 sed (ἀλλά) dederunt locum Iudae propter dignitatem (ἀξιώ-
 μα) regiam et aliquam considerationem (θεωρία) loco (τόπος) utilem. Accepit enim sanctus Apostolus (ἅγιος ἀπόστολος) Paulus qui e tribu (φυλή) erat Benjamin ⁽²⁾, quinque partes prae (μπαρα = παρά) fratribus suis ⁽³⁾. Si enim (γάρ) leguntur
 10 reliqui <libri> apostolorum (ἀπόστολος) <videmus illos praedicasse> saepe <et> de tempore. ⁽⁴⁾. Apostolus (ἀπόστολος) sanctus Paulus vero praedicavit ubique, quia (ὥς) dignus factus erat gratia (χάρις) plurima ⁽⁵⁾. Et illa interpretatio historiae (ἱστορία) viam ducit ad perfectionem
 15 (-τυλιος = τέλειος). Non perit aliquid veritatis.

Bene (καλῶς) enim reges et magnates solent sibi scyphum facere ex illo lapide onychio (ονεχιον = ὀνύχιον). Vere enim (γάρ) ille sanctus apostolus (ἀπόστολος) obtulit sponsae sanctae Christi vas quod ei a Deo est datum. * Ipse enim (γάρ) p. 387
 20 Benjamin accepit scyphum Ioseph quando immiserunt illum (Ms. 388) in saccum eius ⁽⁶⁾. Dixit enim (γάρ) Samuel Saul : « *Gloriae et decora Israel cuinam custodiae tradita sunt nisi tibi et domui patris tui?* » ⁽⁷⁾. Quem oportebat enim (γάρ) custodire decora Israel, quae sunt mysteria (μυστήριον) sancta, armus
 25 (κωλέα) ⁽⁸⁾ et primitiae (ἀπάρχη) et vas aureum et argenteum, nisi illum qui dixit : « *Israelitae (Εισραηλιτης = Ἰσραηλίτης sunt, et ego* » ⁽⁹⁾ ? Deinde dicit : « *Hebraeus (Ἑβραῖος) ex Hebraeis semen (σπέρμα) Abraham, tribu (φυλή) Benjamin, Pharisaeus, (Φαρισσαῖος = Φαρισαῖος) secundum (κατά) Legem (νόμος)* ⁽¹⁰⁾
 30 *abundantius aemulator existens traditionum (παράδοσις) patrum meorum.* » ⁽¹¹⁾ et reliquum sermonis. Propterea in 115° psalmo (ψαλμός), quem Symmachus superscribit

¹ Jos. 18, 28. — ² Rom. 11, 1 ; Philipp. 3, 5. — ³ Gen. 43, 34.

⁴ Textus mancus : Interpretatio incertissima.

⁵ Rom. 1, 5 ; 12, 3 etc. — ⁶ Gen. 44, 2. — ⁷ I Reg. 9, 20.

⁸ Loco κωλεα, legerem κοιλα. Probabiliter textus graecus legebat : ἀπαρχή τῆς κοιλάς.

⁹ II Cor. 11, 22. — ¹⁰ Philipp. 3, 5. — ¹¹ Gal. 1, 14.

ΕΧΩΥ ΧΕ ΠΡΕΖΥΕΛΝΤΑСЕ ΠΕ. ΠΕΧΑΥ ΧΕ ΔΙΠΙΣΤΕΥΕ
 ΕΤΒΕ ΠΑΙ ΔΙΨΑΧΕ. ΥΧΩ ΓΑΡ ΞΠΕΙΨΑΧΕ ΝΟΥΩΤ ΞΝ
 ΔΔΔ ΖΝ ΤΕΦΕΠΙΣΤΟΛΗ. ΧΕ ΔΝΟΝ ΖΩΩΝ ΤΝΠΙΣΤΕΥΕ
 ΕΤΒΕ ΠΑΙ ΤΝΨΑΧΕ. ΔΡΑ ΔΕ ΝΕΝΤΑΥΨΩΠΕ ΞΠΜΑ ΕΤ-
 ΞΜΑΥ ΣΩΜΑΤΙΚΟΣ. ΔΥΧΩΚ ΕΒΟΛ ΕΧΩΥ ΞΠΕΙΜΑ ΠΝΔ- 5
 ΤΙΚΟΣ. ΠΕΧΑΥ ΝΤΕΙΖΕ ΧΕ ΔΙΠΙΣΤΕΥΕ ΕΤΒΕ ΠΑΙ ΔΙΨΑΧΕ.
 ΝΤΑΦΠΙΣΤΕΥΕ ΤΩΝ. ΕΙΩΗΤΕΙ ΠΝΑΥ ΝΤΑΦΒΩΚ ΕΔΑΜΑ-
 ΚΟΣ. ΔΥΩ ΣΕΝΑΤΑΜΟΚ ΧΕ ΟΥ ΠΕΤΕΨΥΕ ΕΡΟΚ ΕΤΑΔΥ.
 *ΝΤΟΥ ΔΕ ΔΥΤΩΟΥΝ ΝΦΝΑΥ ΕΒΟΛ ΔΝ ΔΥΧΙΛΟΕΙΤ ΖΗΤΥ
 ΔΥΧΙΤΥ ΕΖΟΥΝ ΕΠΟΛΙΣ. ΕΤΒΕ ΠΑΙ ΥΧΩ ΞΜΟС ΖΝ 10
 ΟΥΑΚΟΥΛΟΥΘΙΑ. ΧΕ ΔΝΟΚ ΔΕ ΔΙΘΕΒΒΙΟ ΞΜΑΤΕ. ΠΕΤ-
 ΤΑΛΗΥ ΓΑΡ ΕΧΝ ΟΥΖΑΡΜΑ ΖΑ ΘΗ ΞΠΡΟΥ. ΞΝΝСА ΟΥΚΟΥΙ
 СЕСΩК ΞΜΟУ ΖΝ ΤΡΙΧ ΝΚΕΟΥΑ ΝΦΝΑΥ ΔΝ ΕΒΟΛ. ΧΕ-
 ΚΑС ΕΦΝΑΤΩΟΥΝ ΝΥΤΩΩΒΕ. ΖΙΤΞ ΠΜΑΕΙΝ ΝΤΞΛΝΤ-
 ΒΛΛΕ. ΧΕ ΕΦΤΤΩΝ ΞΝ ΠΝΟΥΤΕ ΖΝ ΤΑΡΧΗ. ΖΡΑΙ ΖΝ 15
 ΤΞΛΝΤΑΘΗΤ ΝΤΞΛΝΤΑΤСООУΝ. ΔΨ ΓΑΡ ΠΕ ΠΖΩΒ ΕΤ-
 ΘΕΒΙΝΥ ΞΠΑΡΑ ΠΑΙ. ΧΕ ΠΕΤΤΑΛΗΥ ΕΧΝ ΟΥΖΑΡΜΑ ΖΑ
 ΘΗ ΝΟΥΚΟΥΙ ΖΞ ΠΕΡΟΥ ΞΝ ΠΑΖΙΩΜΑ ΕΤΨΟΥΕΙΤ. ΖΝ
 ΟΥΨΩΝΕ. ΕΤΒΕ ΠΑΙ ΥΧΩ ΞΜΟС ΖΝ ΟΥΩΝΖ ΕΒΟΛ ΞΝ (sic)
 ΟΥΑΚΟΥΛΟΥΘΙΑ. ΧΕ ΔΝΟΚ ΔΕ ΔΙΘΕΒΒΙΟ ΞΜΑΤΕ. ΖΙΟΥСОН 20
 ΝΟΥΩΤ ΕΨΩΡΨΨ ΝΤΞΛΝΤΝΑΨΤΖΗΤ. ΖΙΤΞ ΠΩΛΠ ΕΒΟΛ
 ΞΠΕΝΤΑΨΑΧΕ ΝΞΜΟΥ ΔΥΩ ΟΝ ΚΑΤΑ ΠΩΜΑ ΕΦΟ Ν- (sic)
 ΨΟΥΝΑ ΝΑΥ. ΖΙΤΝ ΤΞΛΝΤΕΒΙΗΝ. ΞΝ ΘΕ ΕΤΟΥΧΙΛΟΕΙΤ
 ΖΗΤΥ ΞΜΟС. ΕΑΦΒΩΚ ΕΖΟΥΝ ΕΔΑΜΑСΚОС ΖΞ ΠΕΙСМОТ.
 ΕΤΒΕ ΠΑΙ ΥΧΩ ΞΜΟС ΧΕ ΔΝΟΚ ΔΙΧΟОС ΖΝ ΤΑΕΚСТАСΙС 25
 ΧΕ ΡΩΜΕ ΝΙΞ ΖΝСАΞΞΛΝΤΝΟΥΧ ΝΕ. ΖΝ ΟΥΜΕ ΓΑΡ ΔΥ-
 ΨΩΠΕ ΖΝ ΟΥΠΩΨС ΝΒΙ СΑΟΥΛ. ΠΕΙΟΥΟΕΙΨ ΞΝ СΑΟΥΛ.
 ΤΕΝΟΥ ΔΕ ΠΑΥΛΟС. ΠΕΤΟΥΖΕΡΜΕΝΕΥΕ ΞΜΟУ ΚΑΤΑ ΘΕΡ-

ΤΠΗ
 Ms. ΤΠΘ)

5

10

15

20

25

116um, dicit : « *Credidi (πιστεύειν) propter quod locutus sum* » (1). Hoc enim (γάρ) idem verbum dicit cum David in epistola (ἐπιστολή) sua : « *Nos quoque credimus (πιστεύειν) propter quod loquimur* » (2). Num quae illic acciderunt corporaliter (σωματικός = σωματικῶς), hic peracta sunt spiritualiter (πνευματικός = πνευματικῶς)? Sic loquitur : « *Credidi (πιστεύειν) propter quod locutus sum* » (3). Ubi credidit (πιστεύειν) nisi (εἰ μή τι) quando ivit Damascum et « *doceberis quid te oporteat facere* » (4)? * Ille autem surrexit non videns, et ducentes p. 388
10 illum introduxerunt in civitatem (πόλις) (5). Propterea dicit (Ms. 389)
congruenter (ἀκολουθία = ἀκολοθία) : « *Ego autem humiliatus sum nimis* » (6) Qui enim (γάρ) die ante currum (ἄρμα) ascenderat, paulo post manu aliena trahitur non videns (7), ut surgens obsignet signo caecitatis se prius (ἀρχή) pugnasse
15 contra Deum ex amentia ignorantiae (8). Quid enim (γάρ) magis humilians quam (μπαρά = παρά) hoc ut qui paulo ante cur-
rum (ἄρμα) ascenderat in gloria et dignitate (ἀξίωμα), vanus factus sit repente? Quapropter aperte et congruenter (ἀκολουθία = ἀκολοθία) dicit : « *Ego autem humiliatus sum nimis* » (9),
20 eodem tempore cordis duritiem conterens per manifestationem illius qui cum eo locutus fuerat, et praeterea secundum (κατά) corpus (σῶμα) quoque commiseratione dignus factus propter miseram suam conditionem et modum quo duxerant eum quando ingressus est Damascum in tali statu. Propterea
25 dicit : « *Ego dixi in mentis excessu (ἔκστασις) meo : omnis homo mendax est* » (10) Et re quidem (γάρ) vera fuit in admiratione Saulus, qui tunc erat Saulus, nunc autem Paulus (11), quod vertitur (ἐρμηνευε = ἐρμηνεύειν) secundum (κατά) in-

¹ Ps. 115, 10.

² II Cor. 4, 13.

³ Ps. 115, 10 ; II Cor. 4, 13.

⁴ Act. 9, 7 ; 22, 10.

⁵ Act. 9, 8 ; 22, 11.

⁶ Ps. 115, 10 ; 141, 7 ; II Cor. 4, 13.

⁷ Act. 9, 8 ; 22, 11.

⁸ I Tim. 1, 13.

⁹ Ps. 115, 10 ; 141, 7 ; II Cor. 4, 13.

¹⁰ Ps. 115, 11 ; Rom. 3, 4.

¹¹ Act. 13, 9.

τῆσ̅ μενια ν̅ζρωμικον χε πελαχισ*τος. αγω ρσοβκ̅ ρ̅ν
Ms. τῆ) ζ̅μ̅ περσωμα. αγω ν̅τοϋ πε πζαε ν̅ναποστολος. αγω
ν̅τοϋ πετοϋμοϋτε εροϋ ν̅τειζε ρ̅μ̅ιν ρ̅μοϋ εϋχω
ρ̅μοϋ χε πελαχιστος ν̅ναποστολος. ετβε πα̅ι εϋμοϋτε
εροϋ χε παγλος ζατ̅ν̅ νεζρωμαιος. ετε πεφοϋωζ̅μ̅ (1) 5
πελαχιστος. Πα̅ι δε πενταϋχοος. αγω πενταϋϋωπε
ζ̅ν̅ οϋπωϋς χε ρωμε ν̅ιϋ ζ̅ν̅σα̅μ̅ε̅ν̅τ̅νοϋχ̅ νε. Πεν-
ταϋσοτμοϋ γαρ ζ̅ν̅ θ̅ι̅λ̅η̅μ̅ αϋθ̅ν̅τοϋ εζ̅ν̅δ̅ολ̅ νε. Πεν-
ταϋτ̅ γαρ παϋ ν̅ζ̅ν̅επιστολη ετρεϋχικβα ενεϋχω
ρ̅μοϋ. χ̅ν̅ταϋϋι̅ π̅χο̅ε̅ι̅ς̅ ν̅χ̅ιοϋτε αγω χε οϋρωμε πε 10
ν̅τειζε ζαπλως. αγω χε ϋπλανα ν̅μ̅μ̅η̅η̅ϋε. αγω
χε ϋψηϋ ρ̅ν̅ ν̅ρωμε τηροϋ ν̅ταϋμοϋ. αγω χ̅ν̅τα
νεϋμα̅θ̅η̅τ̅η̅ς̅ β̅ι̅τ̅ϋ̅ ν̅χ̅ιοϋτε. αγω χ̅μ̅πεϋτωοϋν̅ εβολ
ζ̅ν̅ νετμοϋτ. ρ̅ν̅ν̅σ̅ω̅ς̅ δε ν̅τερεϋταζε ταωρεα ν̅τε
πνοϋτε. αγω εαϋμαχε ν̅μ̅μοϋ εβολ ζ̅ν̅ τπε ετβε 15 (sic)
πα̅ι αϋχοος χε ρωμε ν̅ιϋ ζ̅ν̅σα̅μ̅ε̅ν̅τ̅νοϋχ̅ νε. Πεν-
ταϋβ̅ι̅τ̅ϋ̅ γαρ ν̅χ̅ιοϋτε αϋτομϋ εϋμοϋτε εροϋ χε
ρωμε. εβολ ζ̅ι̅τ̅ν̅ τηϋτ̅ν̅. ν̅αϋ ν̅ζε αϋμαχε ν̅μ̅μ̅αι
εβολ ζ̅ν̅ τπε. αγω εϋωπε ρ̅ν̅ οϋφαντασια πε. ν̅ταϋ-
ϋταμ̅ ν̅ναβαλ̅ ν̅αϋ ν̅ζε. αγω ρ̅ν̅ν̅σ̅ω̅ς̅ ν̅τερεϋναϋ 20
εβολ ζ̅μ̅ πζωβ. πεχαϋ χε λιπ̅ι̅στεϋτε ετβε πα̅ι λιϋα*.
Is. τῆα) χε. επει̅δ̅η̅ γαρ ν̅τερεϋπιστεϋτε επ̅χο̅ε̅ι̅ς̅ αϋμαχε. αγω
ν̅τερεϋσοϋεν̅ τ̅μ̅ε̅ ρ̅π̅ταϋθεο̅ει̅ϋ. ρ̅ν̅ν̅σ̅ω̅ς̅ ν̅ϋϋωπε ν- (sic)
ζ̅ν̅α̅γα̅θ̅ον̅. αγω επ̅μα̅ ν̅μ̅πεθ̅ο̅οϋ̅ ν̅ταϋαϋ ν̅ϋϋι̅
ν̅ζ̅ν̅α̅γα̅θ̅ον̅ ν̅τε π̅χο̅ε̅ι̅ς̅. πεχαϋ χε ε̅ι̅να̅τε̅ε̅βε̅ οϋ 25
ρ̅μ̅π̅χο̅ε̅ι̅ς̅ επ̅μα̅ ν̅ν̅ταϋαϋ ν̅μ̅μ̅αι̅ τηροϋ. Ν̅ει̅ο̅ ν̅δ̅ιω-
κ̅τ̅η̅ς̅ αϋτραϋρ̅μ̅π̅ϋα̅ ν̅τ̅ρ̅ε̅ν̅τα̅πο̅στο̅λο̅ς̅. ε̅ι̅ο̅ ν̅ρεϋχ̅ιοϋτα
λι̅μ̅π̅ϋα̅ ν̅ναϋ επ̅νοϋτε εβολ ζ̅ν̅ τπε. ε̅ι̅ϋο̅ο̅π̅ ζ̅ν̅ οϋ-
ρ̅μ̅ν̅τα̅τ̅σο̅οϋ̅ν̅. αϋθ̅ω̅λ̅η̅ πα̅ι εβολ ν̅μ̅ε̅στ̅η̅ρι̅ον̅. ρ̅ν̅ν̅σα

¹ MS. πεφοϋωζ̅μ̅ πε.

terpretationem (ἐρμηνία = ἐρμηνεία) romanam (ῥωμαικόν) :
 « Minimus » (ἐλάχιστος). * Fuit autem statura (σῶμα) pu- p. 389
 sillus ⁽¹⁾, qui et novissimus fuit apostolorum (ἀπόστολος). Et (Ms. 390)
 quem sic vocabant, ipse dixit : « *Minimus* (ἐλάχιστος) *aposto-*
 5 *lorum* (ἀπόστολος) » ⁽²⁾. Propterea a Romanis (ῥωμαῖος)
 vocatur : « Paulus », cuius interpretatio est : « Minimus »
 (ἐλάχιστος). Idem ipse dixit et fuit in mentis excessu : « *Omnis*
homo mendax est » ⁽³⁾. Quae enim (γάρ) audiverat Hierosoly-
 mis, invenit ea esse mendacia ; qui nempe (γάρ) ei dederant
 10 epistolas (ἐπιστολή) ut vindictam sumeret ⁽⁴⁾, nonne dixerant :
 « *Abstulerunt Dominum furtim* » ⁽⁵⁾ et « *Mere* (ἀπλῶς) *est ho-*
 mo » ⁽⁶⁾. et « *Decepit* (πλανᾶν) *multos* » ⁽⁷⁾ et « *Similis est omni-*
 bus hominibus qui mortui sunt » et « *Discipuli* (μαθητής) *eius*
 eum furtim abstulerunt » ⁽⁸⁾ et « *Non resurrexit a mortuis* » ⁽⁹⁾ ?
 15 Postquam vero acceperat donum (δωρεά) Dei et cum eo
 <Deus> locutus fuerat de coelo ⁽¹⁰⁾, propterea dixit : « *Omnis*
homo mendax est » ⁽¹¹⁾. Qui enim (γάρ) furtim ablati,
 sepultus et a vobis homo vocatus, quomodo hic locutus est
 mecum de coelo ? Et si phantasia (φαντασία) est, quomodo
 20 clausit oculos meos ? Et postquam reapse viderat : « *Credidi*
 (πιστεύειν) », inquit, « *propter quod locutus sum* » ⁽¹²⁾ * p. 390
 Etenim quandoquidem (ἐπειδή γάρ) credidit (πιστεύειν) (Ms. 391)
 Domino, locutus est ; et quando cognovit veritatem praedi-
 cationis, postea accepit bona (ἀγαθόν), et pro malis quae pa-
 25 traverat, accepit bona (ἀγαθόν) Domini : « *Quid* », inquit, « *re-*
tribuam Domino pro omnibus quae fecit mihi ? » ⁽¹³⁾ Eram
 persecutor ⁽¹⁴⁾ (διώκτης), fecit me dignum apostolatus (ἀπό-
 στολος) ⁽¹⁵⁾ ; eram blasphemus ⁽¹⁶⁾, dignus factus sum qui
 viderem Deum de coelo ⁽¹⁷⁾ ; eram in insipientia ⁽¹⁸⁾, revelavit
 30 mihi mysteria (μυστηριον = μυστήριον) ⁽¹⁹⁾. Deinde nihil

¹ II Cor. 10, 10. — ² I Cor. 15, 9 ; Eph. 3, 8.

³ Ps. 115, 11 ; Rom. 3, 4. — ⁴ Act. 9, 2 ; 22, 5 ; 26, 12.

⁵ Matt. 28, 13. — ⁶ Ioh. 19, 5. (?) — ⁷ Matt. 27, 63 ; Ioh. 7, 12.

⁸ Matt. 28, 13. — ⁹ I Cor. 15, 12-13 (?)

¹⁰ Act. 9, 4 et seq. — ¹¹ Ps. 115, 11 ; Rom. 3, 4.

¹² Ps. 115, 10 ; II Cor. 4, 13. — ¹³ Ps. 115, 12.

¹⁴ I Cor. 15, 9 ; I Tim. 1, 13. — ¹⁵ Rom. 1, 5.

¹⁶ I Tim. 1, 13. — ¹⁷ I Cor. 15, 8. — ¹⁸ Tit. 3, 3.

¹⁹ II Cor. 12, 4 ; I Cor. 2, 10.

ΝΑΙ ΕΜΕΦΘΗ ΛΑΔΥ ΕΤΑΔΥ ΝΨΕΒΙΩ ΝΤΕΧΑΡΙC ΑΠΠΟΥΤΕ.
 ΝΤΕΡΕΦΧΙ ΔΕ ΑΠΑΠΟΤ. ΠΑΙ ΕΤΟ ΑΜΑΕΙΝ ΑΠΠΟΥ ΝΙC.
 ΠΑΛΙΝ ΟΝ ΠΑΠΟΤ ΑΠΠΟΥ. ΝΕΦΡΟΥΤ ΕΧΙΤΥ ΖΑ ΠΡΑΝ
 ΝΙC. ΔΥΩ ΠΕΧΑΥ ΧΕ ΤΝΑΧΙ ΝΟΥΧΩ ΝΟΥΧΑΙ ΤΑΠΕΙ-
 ΚΑΛΕΙ ΑΠΡΑΝ ΑΠΧΟΕΙC. ΕΦΧΩ ΑΜΟC ΧΕ ΚΑΝ ΕΙΨΑΝ- 5
 ΖΩΝ ΕΖΟΥΝ ΕΠΠΟΥ ΝΤΝΑΑΡΝΑ ΑΝ ΑΠΧΟΕΙC. ΖΟΤΕΙ
 ΔΕ ΧΕ ΝΑΙ ΨΟΟΠ ΝΤΕΙΖΕ. CΟΥΩΝΖ ΑΠΖΩΒ ΕΒΟΛ ΝΒΙ
 ΤΑΚΟΥΛΟΥΘΙΑ. ΠΕΧΑΥ ΓΑΡ ΧΕ ΠΠΟΥ ΝΝΕΤΟΥΑΑΒ ΑΠ-
 ΧΟΕΙC ΤΑΕΙΝΥ ΑΠΕΦΑΤΟ ΕΒΟΛ. ΚΑΛΩC ΔΕ ΨΑΥΤΑΜΙΟ
 ΝΖΝΧΩ. Η ΖΝΑΠΟΤ ΕΒΟΛ ΖΑ ΠΕΙΩΝΕ ΝΟΝΥΧΙΟΝ. ΑΥΩ 10
 ΚΑΛΩC Δ ΒΕΝΙΑΜΙΝ ΕΙΝΕ ΑΠΑΠΟΤ ΕΤΤΑΕΙΝΥ ΚΑΤΑ ΘΕ
 ΕΤΕΦΧΩ ΑΜΟC ΧΕ ΠΑΙ ΠΕ. ΑΦΧΙ ΓΑΡ ΝΤΕΦΜΕΡΙC ΕC-
 ΚΗΒ *ΝΤΟΥ ΝCΟΠ. ΑΥΖΙΟΥΕ ΓΑΡ ΕΡΟΥ ΝΖΝΒΕΡΟΟΒ ΝΖΑΖ
 ΝCΟΠ. ΕΤΒΕ ΠΕΙΖΩΒ ΔΕ ΑΝ ΜΑΤΕ. ΑΛΛΑ ΕΤΒΕ ΧΕ ΑΦ-
 ΨΠΖΙCΕ ΕΡΟΥ ΤΗΡΟΥ. ΚΑΤΑ ΘΕ ΕΤΕΦΧΩ ΑΜΟC. ΧΕ 15
 ΝΑΝΟΚ ΑΝ ΑΛΛΑ ΤΕΧΑΡΙC ΑΠΠΟΥΤΕ ΕΤΝΑΜΑΙ. ΟΥ-
 ΩΝΨ ΔΕ ΟΝ ΝΡΕΦΤΩΡΠ ΠΕ ΒΕΝΙΑΜΙΝ. ΠΕΧΑΥ ΔΕ ΧΕ ΦΝΑΟΥ-
 ΩΑ ΑΠΠΝΑΥ ΝΨΩΡΠ ΝΦΤΖΡΕ ΑΠΠΝΑΥ ΝΡΟΥΖΕ. ΕΤΕΙ
 ΓΑΡ ΕΦΟ ΝΨΗΡΕΨΗΑ ΖΝ ΤΕΦΖΥΛΗΚΙΑ ΤΑΙ ΕΤΟΥΨ ΑΜΟC
 ΕΡΟΥ ΧΕ ΠΝΑΥ ΝΨΩΡΠ ΝΒΙ ΠΑΥΛΟC ΠΕ ΕΒΟΛ ΖΝ ΒΕΝΙΑ- 20
 ΜΙΝ ΕΤΕ ΠΑΙ ΠΕ ΠΚΟΥΙ ΝΒΕΝΙΑΜΙΝ. ΝΕΦΔΙΩΚΕΙ ΠΕ ΝΘΕ (sic)
 ΝΟΥΩΝΨ. ΑΥΩ ΝΕΦΤΩΡΠ ΠΕ ΑΥΩ ΝΕΦΟΥΩΑ. ΝΤΕΡΕΦ-
 ΡΖΑΛΟ ΔΕ ΑΦΤ ΝΤΕΤΡΟΦΗ ΑΠΠΝΑΤΙΚΗ. ΕΤΕ ΤΑΙ ΤΕ
 ΤΑΝΤΡΕΦΤCΩ ΕΤΟΥΑΑΒ. ΠΕΤΟΥΩΑ ΑΠΠΕΙΟΥΟΕΙΨ ΝΝΕΤ-
 ΖΕΛΠΙΖΕ ΕΠΕΧC. ΤΕΝΟΥ ΦΧΟ ΑΜΟΟΥ ΕΒΟΛ ΖΑΡΟΥ. ΑΥΩ 25
 ΦΤΖΡΕ ΝΑΥ ΚΑΤΑ ΘΕ ΝΤΟΥ ΕΤΕΦΧΩ ΑΜΟC ΧΕ ΤΧΟ
 ΕΒΟΛ. ΑΥΩ CΕΝΑΧΟΙ ΕΒΟΛ ΖΑΡΩΤΗ. ΑΛΛΑ ΖΑ ΠΑΑ
 ΕΤΑΜΑΥ CΧΩ ΑΜΟC ΝΒΙ ΤΕΓΡΑΦΗ ΧΕΦΑΜΑΥ ΝΒΙ
 ΒΕΝΙΑΜΙΝ ΠΚΟΥΙ ΖΝ ΤΕΚCΤΑCΙC. ΑΥΩ ΑΠΕΦΧΟC

τῆδ.
 Ms. τῆε)

5
 10
 15
 20
 25

invenit quod daret in retributionem gratiae (χάρις) Dei. Cum autem accepisset calicem qui est signum mortis Iesu, iterum (πάλιw) calicem mortis alacriter sumpsit in nomine Iesu et dixit : « *Calicem salutarem accipiam <et> nomen Domini* 5 *invocabo* (επεικαλει=επικαλειν) » (1). « *Etiamsi* (καñ) *introivero*, inquit, in mortem, non negabo Dominum » (2). Haec vero ita esse reapse, ostendit consequentia (ακολουθια = ακολουθία). Dicit enim (γάρ) : « *Mors sanctorum Domini pretiosa in conspectu eius* » (3).

10 Bene (καλῶς) ergo fiunt calices vel (ἡ) pocula ex hoc lapide onychio (δονόχιον), et bene (καλῶς) Benjamin tulit calicem illustrem eo modo (κατά) qui dictus est : « *Hic est* » (4). Accepit enim (γάρ) partem (μερίς) suam quae erat quintupla (5) : * saepius enim (γάρ) virgis caesus est (6). Neque 15 propter hoc tantum, sed (ἀλλά) quia illis omnibus sollicitus (Ms. 392) fuit (7), secundum (κατά) quod dicit : « *Non ego, sed (ἀλλά) gratia (χάρις) Dei quae est mecum* » (8).

Lupus etiam rapax est Benjamin (9). Dicit vero : « *Manducabit tempore matutino, dabit cibum tempore vespertino* » (10). 20 Dum (ἔτει = ἔτι) enim (γάρ) etiam tum infans esset aetate (ὄληκια = ἡλικία) sua, quae computatur « *tempore matutino* », Paulus e <tribu> Benjamin, qui est parvus de Benjamin, persecutus est (διώκειν) sicut lupus, et rapuit et devoravit. Quando vero senex factus est, dedit cibum (τροφή) spiritua- 25 lem (πνευματικῆ), id est doctrina sancta. Qui olim devoraverat sperantes (ἐλπίζε = ἐλπίζειν) in Christo, nunc seipsum illis tradit, eisque dat cibum secundum (κατά) quod ipse dixit : « *Impendo et impendar pro vobis* » (11).

Sed (ἀλλά) in hoc loco dicit Scriptura (γραφή) : « *Ibi est Benjamin parvulus in mentis excessu* (ἐκστασις) » (12). Et non dicit

¹ Ps. 115, 13.

² Matt. 26, 35 ; Marc. 14, 31 ; Luc. 22, 33 ; Rom. 8, 35-39.

³ Ps. 115, 15. — ⁴ Ps. 67, 28 (?). — ⁵ Gen. 43, 34.

⁶ II Cor. 11, 25. — ⁷ II Cor. 7, 12 ; 11, 28 ; Col. 2, 1.

⁸ I Cor. 15, 10. — ⁹ Gen. 49, 27.

¹⁰ Gen. 49, 27.

¹¹ II Cor. 12, 15.

¹² Ps. 67, 28.

ἄματε χε βενιαμιν. αλλα εφἄμαυ ουδε βενιαμιν
ζαπαως. αλλα πκογι. εβολ αν χἠτοϋ πε πκογι ἠνεϋ-
σνηϋ. αλλα ζἄπτρεϋχοος χε πκογι. νεϋψα χε αν επϋη-
ρε ἠιακωβ ἄπειοϋοειϋ. αλλα εψα χε επκογι πε εβολ
ζἠ βενιαμιν. παι τενοϋ ἠταϋσοπτη ἠζαε εναποστο-

5 (sic)
TQB λος. αϋω πια ετἄμαυ εψα*χε αν εϋτοπος εϋζι-
Ms. TGF) τουως ἠθιαἠἄ. η ἄμαειν ἠταϋψωπε ετβε τἄἠτ-
νοϋτε. ἄἠ πεσταϋρος. ἄἠ ταναστασις. αϋω ζιχως
ἠτοϋδαα ζιτοϋως ἠδαμασκος. Πεχαϋ γαρ χε ϋἄ- (sic)
μαϋ ἠδι βενιαμιν πκογι ζἠ τεκτασις. ἄπναϋ ἠταϋ- 10
ψωπε ζἠ οϋεκτασις εαϋχοος χἠτοκ ἠια πχοεις.
αϋω αϋοϋωψἄ χε ανοκ πε ιϋ πετεκπἠτ ἠτοκ ἠσωϋ.
αλλα πεικεζωβ οἠ αϋχωκ εβολ εζραι εχωϋ. ἠεε
ετεσκη εζραι εναϋ ετεκκἠσια εϋμακαριζε ἄμοος.
εβολ ζιτἄ πεἠἠἄ ετοϋδαβ. ἠεε ετεϋχω ἄμοος. χε 15
ποϋμακζ εϋο ἠεε ἠοϋπϋργος ἠελεφαντινον. νοϋ-
σποτοϋ εϋω ἠεε ἠοϋζωσ ἠκοκκος. νοϋδἄψα εϋο ἠεε
ἄππϋργος ἄπλιβανος εϋδωϋτ εζοϋἠ εζρασ ἠδα-
μασκος. χεκασ εϋναχοος. χε ταπε πε πεϋρϋ. νε-
σποτοϋ νε ναποστολος. νβαλ νε τἄιαθηκε σἠτε. η- 20
δἄψα ετψωλλε νε ναποστολος ετοϋδαβ ἄπνοϋτε. παι
ετψωλλἄ ζἠ οϋστοινοϋβε ἠψπἠρε. αϋω ετψω εβολ
επκαζ τηρϋ χε ανον οϋστοινοϋβε ἄπεϋϋε ζἄ μα ἠια.
ἠνετἠαοϋχαἠ ἄἠ νετἠατακο. ζοινε μεν εβολ ζἄ
πμοϋ επμοϋ. ζοινε δε εβολ ζἄ πωνζ επωνζ. ἄἠ 25
νετἠηϋ ἄἠἠσα παἠ. ὤψε γαρ ἄἠἠσα παἠ. ἠδἄψα ετο
ἠσαἠε. ἠεε ἠνεπργος ετρεϋτραἠ εροοϋ εβολ ζἄ (sic)
πλιβανος. Πλιβανος γαρ ἄπἄτο εβολ ἠδαμασκος.
ετἠἠεεϋε δε επαἠ χἠταϋ χο

tantum : « *Beniamin* », sed (ἀλλά) : « *Ibi est* » ; nec (οὐδέ) : « *Beniamin* » simpliciter (ἀπλῶς), sed (ἀλλά) : « *Parvulus* ». Non quod minor esset fratribus suis, sed (ἀλλά) dicendo : « *Parvulus* », non loquitur de filio Iacob illius temporis, sed (ἀλλά) loquitur de « *Parvulo e <tribu> Beniamin* », ille qui nunc electus est novissimus apostolorum (ἀπόστολος). Et hic passus ⁽¹⁾ loquitur * neque de loco (τόπος) prope Ierusalem, haud de signis quae facta sunt propter divinitatem, nec de cruce (σταυρός) et resurrectione (ἀνάστασις) et super Iudaeam prope Damascum. Dicit enim (γάρ) : « *Ibi est Beniamin parvulus in mentis excessu (ἔκστασις)* » ⁽²⁾. Quando erat in mentis excessu (ἔκστασις) dixit : « *Quis es tu, Domine?* ». Et respondit : « *Ego sum Iesus quem tu persequeris* » ⁽³⁾.

p. 392
(Ms. 393)

15 Sed (ἀλλά) hoc alterum etiam in eo adimplevit eo modo qui expositus est, cum ecclesiam (ἐκκλησία) prae oculis habentes, eam beatam praedicabant (μακαρίζειν) per Spiritum (πνεῦμα) Sanctum, his verbis : « *Collum tuum est sicut turris (πύργος) eburnea (ἐλεφάντινον)* ⁽⁴⁾, *labia tua sunt sicut filum coccineum (κόκκος)* ⁽⁵⁾, *nares tuae sicut turris (πύργος) Libani quae conspicit contra Damascum* » ⁽⁶⁾, ut significet : Caput est Christus ⁽⁷⁾, labia sunt apostoli (ἀπόστολος), oculi sunt Testamenta (διαθήκη) ambo, nares quae odorantur sunt apostoli (ἀπόστολος) sancti Dei qui odorantur in odorem mirabilem et qui clamant ad terram universam : « *Nos sumus bonus odor Christi ubique, illis qui salvabuntur et illis qui peribunt, aliis quidem de morte ad mortem, aliis autem de vita ad vitam* » ⁽⁸⁾, et illa quae sequuntur.

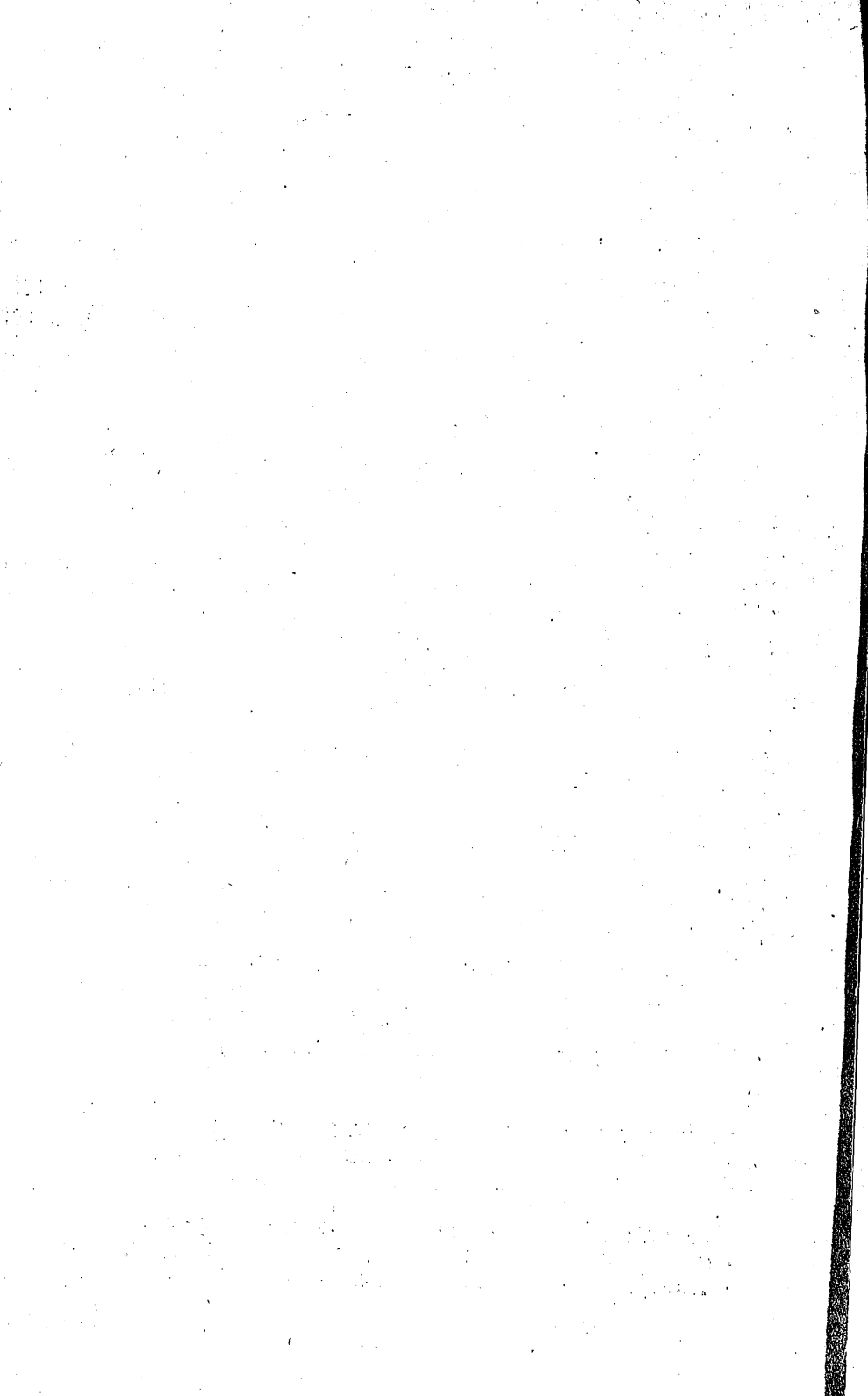
Aequum est enim (γάρ) post haec ut *nares quae sunt pulchrae sicut turres (περγος = πύργος)* illae ⁽⁹⁾ nomen acceperint a Libano. Libanus enim (γάρ) in conspectu Damasci est. Memores estote huius, quandoquidem ⁽¹⁰⁾.

¹ Scilicet, *Ibi est Beniamin...* (Ps. 67, 28). Contortula sententia, quae in ultima parte vix sensum praebet. Forsan supplendum est : <nec de signis quae facta sunt> super Iudaeam <et> prope Damascum.

² Ps. 67, 28. — ³ Act 9, 5. — ⁴ Canticus, 7, 4 ; 4, 4.

⁵ Canticus., 4. 3. — ⁶ Canticus., 7. 4. — ⁷ Eph. 4, 15.

⁸ II Cor. 2, 15-16. — ⁹ Canticus, 7, 4. — ¹⁰ Cf. BLAKE, p. 170, 30.

LIST OF THE BIBLICAL QUOTATIONS AND ALLUSIONS

(THE LITERAL QUOTATIONS ARE PRECEDED BY ANASTERISK *)

VETUS TESTAMENTUM			
Genesis		1, 10	260, 34
*2, 10, 12	250, 18	2, 3-7	258, 2
2, 12	240, 19	2, 10-14	258, 22
2, 12, 13	248, 7	2, 18-22	258, 27
30, 1-6	264, 12	2, 25-29	258, 41
34, 1-31	298, 17	2, 33	258, 38
35, 22	258, 16 ; 298, 13, 19	13, 2 seq.	262, 1
38, 6-11	300, 1	13, 5-6	262, 9
38, 11	300, 3	32, 8	262, 1
39, 1-24	298, 13	34, 19-28	262, 38
41, 42	306, 1	Deuteron.	
43, 34	310, 22 ; 312, 6 ; 318, 12	1, 22	262, 1
44, 2	317, 17	13, 6-10	280, 2
49, 4	258, 16 ; 298 13	*27, 12	264, 47 ; 268, 15
49, 8-12	298, 20	27, 12-13	264, 34
*49, 14-15	288, 21	27, 12 seq.	264, 16
*49, 27	318, 16, 17	27, 13	264, 31 ; 266, 2
Exodus		27, 15-26	268, 21-49
28, 5	254, 21	33, 6-25	264, 2
28, 9	266, 36	Josue	
28, 33	254, 21	4, 19	268, 6
30, 34	310, 9	8, 33-34	268, 9
Numeri		13, 15-32	284, 5
1, 5-10	260, 27	14, 4	284, 10
		18, 28	312, 2
		Judices	
		9, 7	270, 14

	Ruth			Canticum
1, 4	302, 4		*4, 3	320, 16
	I Regum		*4, 4	320, 16
9, 1-2	310, 6		*7, 4	320, 16, 17,
*9, 20	312, 19			26
	II Regum			Sirach
11, 3 seq.	302, 6		*25, 33	298, 2
	III Regum			NOVUM TESTAMENTUM
16, 24	278, 4			Matthaeus
	IV Regum			
17, 24	272, 15	26, 35		368, 5
17, 25-26	272, 38	27, 63		316, 11
17, 26	274, 17	*28, 13		316, 10, 12
17, 29	272, 23			Marcus
17, 30-31	280, 16	14, 31		318, 5
*17, 41	278, 38 ; 280,			Lucas
	5			
	I Paralip.		*10, 19	286, 31
2, 3-11	302, 5		22, 33	318, 5
5, 1	258, 16 ; 298,			Iohannes
	13			
	Esther		4, 1 seq.	270, 17
2, 5	310, 3, 7		7, 12	316, 11
2, 7	310, 2		19, 5	316, 10
	Psalmi			Actus
*67, 28	318, 28 ; 320,		*4, 11	294, 44
	9		9, 2	316, 8
67, 28?	318, 12		9, 4 seq.	316, 15
*115, 10	314, 1, 6, 11,		*9, 5	320, 11
	20 ; 316, 21,		*9, 7	314, 8
*115, 11	314, 25 ; 316		9, 8	314, 9, 12
	7, 16		13, 9	314, 27
*115, 12	316, 25		22, 5	316, 8
*115, 13	318, 4		*22, 10	314, 8
*115, 15	318, 8		22, 11	314, 9, 12
*141, 7	314, 11 ; 20		26, 12	316, 8
				Ad Romanos
			1, 5	312, 11 ; 316,

*3, 4	314, 25 ; 316, 7, 16		Ad Galatas
8, 35-39	318, 5	1, 14	312, 26
11, 1	312, 7		Ad Ephesios
12, 3	312, 11	2, 14	296, 3
	27	*3, 8	316, 4
	I Ad Corinthios	4, 15	320, 19
2, 10	316, 29		Ad Philippenses
9, 25	298, 8	*3, 5	312, 24
15, 8	316, 28	3, 5	312, 7
*15, 9	316, 4		Ad Colossenses
15, 9	316, 26	2, 1	318, 14
15, 10	318, 16		I Ad Timotheum
15, 12, 13?	316, 13	1, 13	314, 15 ; 316, 26, 27
	II Ad Corinthios		
*2, 15-16	320, 23		II Ad Timotheum
*4, 13	314, 3, 6, 11, 20 ; 316, 21	2, 5	298, 8
7, 12	318, 14		Ad Titum
10, 10	316, 1	3, 3	316, 28
11, 22	312, 29		Ad Hebraeos
11, 25	318, 13	9, 13, 19, 21	294, 27
12, 4	316, 29		
12, 15	318, 26		

LIST OF PROPER NAMES.

α

- ΑΒΑΛΑΣΤΡΟΣ Ἀλάβαστρος 242, 38
 ΑΒΟΥΛΙΤΗΣ Ἀδουλίτης 242, 41
 ΑΒΡΑΖΑΗ 276, 36, 51; 302, 4; 312, 25
 ΑΚΥΛΑΣ ΠΖΕΡΜΕΝΕΥΤΗΣ 240, 18
 ΑΚΥΛΛΑΣ 240, 42
 ΑΛΑΒΑΣΤΡΟΣ 238, 8
 ΑΛΛΑΖΩΝΕΣ 256, 9
 ΑΜΕΡΙΤΗΣ 242, 39
 ΑΜΙΝΑΔΑΒ 310, 2
 ΑΣΩΜΙΤΗΣ 242, 40
 ΑΡΕΙΕΣ Νευροί? 256, 5
 ΑΡΙΑΝΟΣ Ἀλανοί? 256, 6
 ΑΣΙΑΔΑ 280, 24
 ΑΣΧΗΝΗ 276, 2
 ΑΣΧΗΡ 258, 47; 262, 46; 264, 17; 266, 4; 286, 21, 42
 ΑΣΣΥΡΙΟΣ 236, 9
 ΑΦΡΙΚΗ 246, 34
 ΑΧΑΙΜΕΝΙΣ Ἀχαιμένης 296, 24, 41

β

- ΒΑΒΥΛΩΝ (Τ-) 236, 8; 270, 51; 276, 29; 280, 17

- ΒΑΒΥΛΩΝ ΝΤΑΧΕΜΕΝΙΣ 296, 23, 41
 ΒΑΒΥΛΩΝΙΟΝ 236, 5
 ΒΕΛΕΖΜΟΥΤΕ Blemmyae 246, 3, 10
 ΒΕΝΙΑΜΙΝ 258, 33; 262, 41; 264, 6, 54; 284, 13, 308, 9, 11, 14; 310, 2, 5, 6, 8, 20; 312, 7, 17, 25; 318, 11, 17, 20, 21, 29; 320, 1, 5, 10
 ΒΕΡΕΝΙΚΗ 244, 24, 38
 ΒΕΡΣΑΒΕΣ 302, 6
 ΒΟΕΣ 302, 5
 ΒΟΥΓΛΙΟΣ 242, 42

γ

- ΓΑΔ 258, 26; 264, 12; 266, 4; 268, 35; 284, 6
 ΓΑΙΒΑΛ 264, 41; 268, 5, 40; 270, 1; 282, 16
 ΓΑΛΓΑΔΑ 268, 10
 ΓΑΛΙΛΑΙΑ 292, 24
 ΓΑΡΕΙΖΕΙΝ 264, 49; 268, 4, 17, 54; 282, 15
 ΓΑΡΙΖΙΝ 280, 11
 ΓΕΡΜΑΝΟΣ 256, 8

δ

- ΔΑΙΑΝΟΣ 242, 43
 ΔΑΜΑΣΚΟΣ 314, 7, 24; 320, 9, 18, 28

ΔΑΝ 258, 46; 264, 16
ΔΑΥΕΙΔ 302, 7; 308, 20;
314, 3
ΔΙΒΕΝΟΣ 244, 1
ΔΙΒΗΝΟΣ 242, 45
ΔΟΜΗΤΙΑΝΟΣ 242, 20

Ε

ΕΔΕΩ 250, 19
ΕΙΣΑΧΑΡ *Ἰσάχαρ* 260, 32;
262, 13, 45; 264, 11, 53;
288, 15, 21, 34
ΕΙΣΘΗΡ 310, 2, 7
ΕΙΣΡΑΗΛΙΤΗΣ *Ἰσραηλίτης*
312, 23
ΕΛΕΦΑΝΤΙΝΗ 244, 40
ΕΛΥΘΕΡΑ, (θάλασσα) *ἐρυθρά*
242, 26
ΕΩΔΘ 280, 23
ΕΝΔΙΑ *Ἰνδία* 242, 5
ΕΝΤΙΑ *Ἰνδία* 238, 4
ΕΣΔΡΑ 272, 1; 274, 35;
276, 27; 278, 53
ΕΣΔΡΑΣ 274, 44
ΕΤΗΣ *Γέτης* 256, 3
ΕΥΔΙΩΣ *Εὔδιος* 280, 25
ΕΥΕΙΔΑΙΟΣ 244, 12
ΕΥΕΙΔΑΤ 250, 26
ΕΦΘΑΛΕΙΑ *Νεφθαλείμ* 258,
48; 262, 47; 264, 16;
266, 6; 268, 36
ΕΥΦΡΑΤΗΣ 304, 7
ΕΦΡΑΙΜ 258, 31; 260, 37;
262, 42, 52
ΕΘΟΥ 246, 16

Ζ

ΖΑΒΟΥΓΛΩΝ 258, 5; 262,

44; 264, 10; 266, 5;
268, 35.
ΖΩΡΩΒΑΒΕΛ 274, 41

Θ

ΘΑΛΑΡ 300, 2; 302, 2
ΘΗΒΑΕΙΣ 308, 8

Ι

ΙΑΕΙΡΟΣ 310, 4
ΙΑΚΩΒ 288, 20; 302, 12;
320, 4
ΙΑΨΗ *Ἰερουσαλήμ* 312, 2;
316, 8
ΙΕΧΩΝΙΑΣ 274, 43
ΙΣ *Ἰησοῦς* 318, 2
ΙΝΔΙΑ (Τ-) 242, 28; 308, 7
ΙΝΔΟΣ 242, 38
ΙΟΥΔΑΝΗΣ 284, 7
ΙΣΑΧΑΡ 258, 4
ΙΨΗ *Ἰσραήλ* 260, 11; 264, 4;
266, 38; 268, 14; 270,
58; 272, 20; 274, 5;
276, 32; 302, 2, 6; 308,
13; 310, 5; 312, 19, 21
ΙΟΥΔΑ 284, 13; 302, 2;
308, 20
ΙΟΥΔΑΣ 258, 3, 8; 260, 31;
262, 12, 49; 264, 52;
268, 19; 289, 20; 302,
3, 6; 312, 5
ΙΟΥΔΑΙΑ (ΤΟΥΔΑΙΑ) 270,
33; 320, 9
ΙΟΥΔΑΙΑ (ΔΙΟΥΔΑΙΑ) 272,
10
ΙΩΣΗΦ 260, 35; 262, 50;
264, 9, 54; 298, 13;
302, 10; 304, 11; 310, 21,
22; 312, 17

Κ

ΚΑΡΕΙΖΕΙΝ *Γαριζέω* 264, 39
 ΚΑΡΧΗΔΩΝ ΝΤΕ ΤΑΙΒΥΗ
 246, 30
 ΚΗΛΕ 244, 29
 ΚΙΣΑΙΟΣ 310, 4
 ΚΟΥΔΑΙΩΣ 272, 21;
 274, 32
 ΚΟΥΘΑΙΟΣ 274, 33
 ΚΟΥΘΕΟΣ 272, 22

Λ

ΛΕΒΥΗ *Λιβύη* 290, 7
 ΛΕΝΤΙΒΗΝΟΣ 244, 10
 ΛΕΥΓΕΙ 258, 1, 40; 260,
 42; 262, 15, 49; 264,
 8, 51; 268, 19; 298,
 16; 320, 18, 28
 ΛΙΒΗ *Λιβύη*, 240 13
 ΛΙΒΥΗ 246, 31; 250, 15;
 288, 55

Μ

ΜΑΝΑΣΣΗ 258, 32, 38;
 260, 38; 262, 1, 43, 53;
 284, 6
 ΜΑΡΗΣ (ρεαπ-) 238, 9
 ΜΑΡΙΑ 298, 6
 ΜΑΡΤΟΧΑΙΟΣ 310, 3
 ΜΑΡΤΩΧΑΙΟΣ 310, 3
 ΜΩΑΒΙΤΗΣ 302, 5
 ΜΩΥΣΗΣ 264, 34; 274, 54;
 284, 5

Ν

ΝΑΒΟΥΧΩΔΟΝΟΣΟΡ 272, 6

ΝΑΒΟΥΧΩΔΟΝΟΣΟΡ 270, 53.
 ΝΑΒΟΥΧΩΔΩΝΟΣΩΡ 274, 5
 ΝΑΒΟΥΧΩΔΩΝΩΣΩΡ 272,
 52
 ΝΑΖΑΡΕΘ 292, 23
 ΝΑΔΙΑ *Ἰνδία* 244, 27
 ΝΕΑΠΟΛΙΣ 270, 28
 ΝΕΒΑΣΘΑΡΘΑΧ 280, 26
 ΝΗΡΩΝ 242, 19
 ΝΗΣΣΗΝΟΣ 276, 23
 ΝΙΡΕΓΕΛ 280, 21

Π

ΠΑΛΕΣΤΙΝΗ 270, 31
 ΠΑΥΛΟΣ 312, 7, 10; 314,
 28; 316, 5; 318, 20

Ρ

ΡΩΑΝΙΑ 292, 2

Σ

ΣΑΒΗΝΟΣ 242, 44
 ΣΑΒΟΥΛΩΝ *Ζαβουλών* 292,
 8
 ΣΑΛΑΘΙΝΑ 274, 39
 ΣΑΛΩΩΩΝ 302, 1
 ΣΑΜΑΡΙΑ 270, 34, 36
 ΣΑΜΑΡΙΤΗΣ 270, 11, 17,
 23; 272, 33; 274, 30;
 276, 19, 21, 34; 278, 3,
 22; 280, 30
 ΣΑΜΟΥΗΛ 312, 19
 ΣΑΟΥΛ 308, 13, 15, 19; 310,
 6; 312, 19; 314, 27
 ΣΑΦΦΑΡΟΥΕΝ 280, 28
 ΣΕΛΕΣΙ 310, 4
 ΣΗΛΩΩ 300, 3

СИКΕΑ 270, 14
СИКИΑ 270, 27
СИКИΑ (ρε-) 298, 17
CINA 274, 55
CIPAX 298, 3
CIPINΔIBHNOC 242, 46;
244, 5
CION 294, 1
CKHΘIA 254, 49, 54
CKYΘIA 256, 15
CMAPAΓΔINON (TOY N-)
244, 19
COΔΩMITHC 302, 5
CYMAXOC 312, 28
CYMEON 258, 25; 262, 11,
41; 264, 24, 51; 268, 18;
284, 11
CYXAP 270, 16
CYXE 270, 14
CWMΔEIPNHOC 276, 19
CWMHP 270, 40, 45
CWMOPON 270, 43
CWXΘEBAHIE 280, 18

Τ

TALMEC 244, 42; 246, 12
TAYPOC (ΠTOOY) 302, 18
TΩΠAZH 238, 4

Φ

ΦAPAΩ 304, 13; 306, 1
ΦAPICCAIOC 312, 26
ΦECIOΛOΓOC (ΠE-) 290, 10
ΦICΩN (ΦEICΩN) 248, 45,
50; 250, 8, 23;

ΦYΛICTAIOC 302, 3

Χ

XALXAC KόλXOC 256, 2
XOYΘ 280, 20
XĒ Xpιστόc 286, 18; 298,
5; 308, 15; 312, 16;
318, 25; 320, 19

Ω

ΩΓEANOc 240, 7; 250, 3, 5

Π

ZBPAIOC 'Eβραίοc 240, 29;
274, 58,
ZEBAIOC 276 8; 312, 24,
25
ZIEPIXΩ 268, 8
ZOYHNOC Oδvnoc 256, 4
ZPAXH 258, 36
ZPOYBH 258, 16 24;
260, 28; 262, 9; 264,
58; 266, 3; 268, 34;
284, 6; 298, 11, 18
ZPOYΘ 302, 4
ZPOMAIOC 244, 20; 316,
5
ZPOMIKON 316, 1

Θ

ΘIC 308, 14
ΘOOY 240, 2, 16

LIST OF GREEK AND FOREIGN WORDS.

Δ

ΑΓΑΘΟΝ 316, 24, 25
ΑΓΟΥΛΟΥΘΙΑ ἀκουλουθία
 314, 20
ΑΓΩΝ 298, 8
ΑΗΡ 302, 14
ΑΙΣΕΝΤΗΡΙΟΝ 300, 14
ΑΚΟΥΛΟΥΘΙΑ 262, 37; 270,
 46; 288, 15; 302, 11;
 308, 10; 314, 11; 318, 8
ΑΚΩΝΗ 238, 14
ΑΛΛΑ 238, 15; 240, 26
 et passim
ΑΛΕΘΕΣΤΟΣ 288, 7, 10; 302,
 15
ΑΛΕΘΙΣΤΟΣ 252, 30
ΑΛΕΘΥΣΤΟΣ 288, 38
ΑΝΑΓΚΑΙΟΝ 254, 11
ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ 320, 8
ΑΝΑΤΙΒΩΣ νάτεβος *nativus*
 254, 35
ΑΝΘΡΑΞ 238, 3; 240, 10;
 246, 25, 27; 248, 23;
 250, 32; 252, 28
ΑΖΙΩΜΑ 298, 11; 302, 7; 306,
 2, 6; 312, 5; 314, 17, 18
ΑΠΑΝΤΑ ἀπατεῖν 282, 21
ΑΠΑΡΧΗ 286, 2; 312, 22
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ 286, 12; 312,
 6, 10, 15; 316, 2, 4, 27;
 320, 5, 21
ΑΠΠΑΛΙΟΣ ἀπάλλιος 254, 42
ΑΡΕΞ ἄρκτος 272, 41

ΑΡΙΘΜΟΣ 260, 55; 262, 23;
 264, 21; 282, 20
ΑΡΧΑΙΟΣ 254, 51
ΑΡΧΑΙΩΝ ἀρχαίων 274, 51;
ΑΡΧΕΙ 236, 18; 292, 31; 300,
 9; 308, 19
ΑΡΧΕΣΘΕ ἀρχεσθαι 292, 31
ΑΡΧΗ 236, 17; 250, 21;
 260, 40; 312, 4; 314, 15
ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ 266, 32
ΑΡΧΙΘΑΙ ἀρχεσθαι 306, 11
ΑΡΧΩΝ 260, 24; 262, 2,
 27
ΑΣΤΙΟΣ ἀστεῖος 308, 3
ΑΣΦΑΛΙΖΕ 300, 8
ΑΧΑΤΗΣ 236, 20; 252, 33;
 286, 44

Β

ΒΑΡΒΑΡΙΑ 254, 48
ΒΔΕΛΛΙΟΝ 240, 45
ΒΕΡΥΓΑΛΟΣ 304, 9
ΒΕΡΗΛΛΙΟΝ βηρύλλιον 302, 10
ΒΕΡΥΓΑΛΙΟΝ 302, 13; 304,
 5, 7
ΒΡΥΓΑΛΙΟΝ 304, 2
ΒΥΡΑΛΙΟΝ 306, 6
ΒΩΤΑΛΛΑΙ 240, 35

Γ

ΓΕΝΟΣ 276, 35; 298, 17;
 302, 17

ΓΡΑΦΗ 248, 41; 250, 15;
252, 11, 47; 254, 19;
258, 21; 270, 7; 278,
37; 280, 48; 282, 6, 25,
29; 296, 44; 318, 28

Δ

ΔΕΥΤΕΡΟΝΩΜΙΟΝ 282, 30
ΔΙΑΔΩΧΗ *διαδοχή* 286, 10
ΔΙΑΚΩΝΕΙ 286, 14, 16
ΔΙΑΦΟΡΑ 296, 29
ΔΙΑΦΩΡΑ *διαφορά* 236, 1;
242, 30
ΔΙΚΑΙΟΝ 298, 21
ΔΙΩΚΕΙ 318, 21
ΔΙΩΚΤΗΣ 316, 26
ΔΙΖΑΙΡΕΣΙΣ 262, 19, 57;
264, 27, 44; 282, 19;
284, 1, 4, 15, 16
ΔΙΖΕΡΕΣΙΣ *διαίρεσις* 264, 31
ΔΟΣΟΤΗΣ *τοξότης* 312, 1
ΔΡΑΚΩΝ 304, 3
ΔΩΚΙΜΑΖΕ *δοκιμάζειν* 238,
13
ΔΩΚΙΜΙΟΝ *Δοκίμιον* 308, 2
ΔΩΡΕΑ 316, 14
ΔΩΡΟΝ 238, 11

Ε

ΕΙΔΩΛΟΝ 278, 42; 280,
1, 6, 13, 54, 58
ΕΙΔΩΛΩΝ *εἰδωλον* 272, 25
ΕΙΕΛΗΤΙ *εἰ μή τι* 274, 20
ΕΙΛΗΤΙ *εἰ μή τι* 284, 10;
304, 18; 306, 4; 314, 7
ΕΙΤΑ 260, 31; 262, 46; 264,
16; 312, 24
ΕΚΚΛΗΣΙΑ 286, 19; 288, 4
320, 14

ΕΚΣΤΑΣΙΣ 314, 25; 318, 29;
320, 10, 11

ΕΛΑΧΙΣΤΟΣ 316, 1, 4, 6
ΕΛΕΦΑΝΤΙΝΟΝ 320, 16
ΕΝΙΓΜΑ *ἀίνυγμα* 258, 12
ΕΞΟΥΣΙΑ 286, 26, 33
ΕΠΕΙΔΗ 258, 39; 270, 37;
300, 16; 316, 22
ΕΠΕΙΘΥΜΕΙ *ἐπιθυμῆν* 288,
22; 304, 17, 20
ΕΠΕΙΚΑΛΕΙ *ἐπικαλεῖν* 318, 4
ΕΠΙΣΤΟΛΗ 314, 3; 316, 9
ΕΠΩΜΙΣ 284, 3
ΕΡΕΜΟΣ *ἐρημος* 256, 11
ΕΤΕΙ *ἔτι* 300, 6; 318, 18
ΕΧΜΑΛΩΣΙΑ *αἰχμαλωσία*
310, 1, 7
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ 300, 11

Η

Η ἢ 318, 10
ΗΔΗ 308, 6

Θ

ΘΑΛΑΣΣΑ 242, 24; 250, 1;
258, 27; 290, 6; 292, 6;
302, 14
ΘΑΛΑΣΣΙΤΗΣ 254, 28
ΘΕΡΑΠΙΑ *θεραπεία* 238, 20
ΘΗΡΙΟΝ 272, 53
ΘΥΣΙΑΣΤΗΡΙΟΝ 312, 2
ΘΕΩΡΕΙ 306, 9
ΘΕΩΡΙΑ 278, 29; 286, 42;
288, 2; 300, 4; 302, 12;
306, 8, 9; 310, 8; 312, 5

Ι

ΙΔΩΛΟΝ *εἰδωλον* 278, 54

ΙΡΗΝΙΚΟΣ *ειρηνικός* 236, 22
 ΙΩΙΑΣ *Ιόεις* 308, 1

Κ

ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ 294, 36
 ΚΑΘΑΡΟΝ 288, 57; 296, 18;
 306, 20
 ΚΑΙ ΓΑΡ 280, 56
 ΚΑΙΠΕΡ 304, 20
 ΚΑΙΤΟΙΓΕ 300, 5
 ΚΑΛΛΑΙΝΩΝ *καλλάϊνον*
 254, 15
 ΚΑΛΩΣ 248, 48; 310, 20;
 312, 13; 318, 9, 11
 ΚΑΝ 266, 48
 ΚΑΡΠΟΣ 300, 8, 11, 12
 ΚΑΤΑ 238, 15; 240, 31;
 242, 9, 12; 250, 1; 254,
 9; 258, 20, 27, 41; 260,
 23; 262, 33; 264, 46;
 266, 35; 268, 8, 31;
 270, 46; 274, 51;
 276, 11; 278, 34, 55;
 280, 14; 282, 7, 17; 286,
 23, 26, 47; 288, 15, 39,
 42; 298, 2, 18; 300, 5;
 302, 10, 11; 304, 11
 306, 4, 8, 18; 308, 8, 10;
 312, 26; 314, 22, 28;
 318, 11, 15
 ΚΕΛΕΥΕ 310, 9
 ΚΕΡΑΥΝΙΟΣ 248, 27, 30
 ΚΛΑΥΚΟΝ *γλαυκόν* 302, 13
 ΚΛΗΡΟΝΟΜΕΙ 262, 32
 ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ 262, 29; 284,
 5, 12
 ΚΛΗΡΟΣ 284, 13; 288, 27;
 312, 2
 ΚΛΗΡΟΥ *κληροῦν* 288, 37;
 302, 10

ΚΟΚΚΟΣ 304, 7; 320, 17
 ΚΟΚΧΑΟΣ *κόχλος* 290, 2
 ΚΟΣΜΟΣ 252, 18; 304, 10,
 17; 306, 3, 4
 ΚΟΧΛΟΣ 310, 15
 ΚΟΥΓΛΑΡΙΟΝ *κοράλλιον* 304,
 6
 ΚΡΑΤΗΡ 238, 17
 ΚΡΟΚΟΣ 308, 5
 ΚΥΩΝΑΖΕ *γυμνάζειν* 300,
 14
 ΚΩΛΕ *κωλύειν* 300, 1
 ΚΩΛΕΑ 312, 22
 ΚΩΣΜΕΙ *κόσμεϊν* 254, 21

Λ

ΛΑΛΗΑΣ 246, 42
 ΛΑΛΗΠΡΟΣ (ΛΗΠΤ-) 292, 17
 ΛΑΟΣ 268, 14, 26, 47
 ΛΑΤΩΜΟΣ *λατόμος* 238, 6
 ΛΙΒΕΡΤΙΚΟΝ 304, 5
 ΛΙΓΓΙΡΙΟΝ 252, 9
 ΛΙΓΥΡΙΟΝ 252, 49
 ΛΙΓΥΡΙΟΣ 252, 7
 ΛΟΓΙΟΝ *λογεϊον* 266, 10;
 306, 10; 308, 11
 ΛΟΙΠΟΝ 242, 17; 284, 1
 ΛΩΓΙΟΝ *λογεϊον* 284, 2

Μ

ΜΑΘΗΤΗΣ 316, 13
 ΜΑΚΑΡΙΖΕ 320, 14
 ΜΑΚΑΡΙΟΣ 304, 21
 ΜΑΛΙΣΤΑ 270, 48
 ΜΕΡΙΣ 310, 22; 318, 12
 ΜΕΡΟΣ 250, 2; 254, 52;
 260, 5; 266, 17, 58;
 302, 15; 308, 7

ἄεσθηριον *μυστήριον* 316, 29
ἄεταλλον 246, 5
ἄεταλλων 246, 7
ἄετανοια 298, 21
ἄενταφορα *μεταφορά* 290, 30
ἄεπαρα *παρά* 312, 8; 314, 17
ἄεγσθηριον 312, 22
ἄελωχας *μολοχάς* 236, 14

N

νησος 244, 22
νοαιος 274, 21, 25; 276, 39, 41, 45; 278, 33, 39; 280, 2, 52; 300, 6, 9; 310, 9; 312, 26
νογς 306, 9

O

οικουμένη *οικουμένη* 292, 4; 298, 6
οικωδωμη *οικοδομή?* 292, 15
οικωνομια *οικονομία* 300, 5
ονεχιον *όνόχιον* 306, 18; 312, 14
ονγχιον 306, 14; 310, 20 318, 10
ογδε 240, 23, 25

Π

παθος 236, 14, 17, 21; 238, 21
παλαια 286, 49
παλιν 318, 3

παντως 250, 11; 266, 52
παρα 238, 2; 308, 1
παραγε *παράγειν* 262, 54
παραδosis 312, 26
παρακαλει 272, 5
παραπτωια 300, 1
παρδαλις 272, 40
παρῖβολη *παρεμβολή* 286, 7
παρρησια 298, 7
πεντατευχως *πεντάτευχος* 274, 48
περιλευκιος 254, 45
πετρα 256, 22; 296, 21
πιθε *πειθειν* 280, 29
πιστευε 298, 5; 314, 1, 3, 6, 7; 316, 21, 22
πλανα *πλανᾶν* 316, 11
πλαξ 276, 14, 25
πλγην *πληγή* 236, 12
πῆα *πνεῦμα* 320, 15
πῆατικη 318, 23
πῆατικον 286, 10; 288, 2; 296, 10
πῆατικος *πνευματικῶς* 314, 5
πολις 238, 4; 270, 17, 29 284, 10; 314, 10
πολλακις 308, 16
πργος *πέργος* 320, 27
πρεπει 290, 19
πρεσβυτερος 270, 57; 272, 4, 49; 274, 8
προς 254, 4
προφητης 276, 42; 300, 10
πρωс *πρός* 260, 45
πρωсγνεγε *προσήνεγκε* 238, 10
πγргос 320, 16, 18
πγρηλλος *βήρυλλος* 252, 34

С

САΠΠΙΡΩΝ σάππειρος 250,
34
САΠΠΙΡΟΣ σάππειρος 250, 36
САΡΔΑΧΑΤΗΣ 236, 19
САΡΔΙΟΝ 236, 3, 5
САΡΔΩΝΥΣ сαρδόνυξ 236, 13
ΣΑΡΑΡΑΚΤΟΣ σάραραγδος 240,
25; 246, 15, 17; 252,
32; 266, 25, 41, 43;
284, 3
СОΦΡΟΣΥΝΗ σωφροσύνη 310,
21
СПΕΡΜΑ 276, 51; 302, 3;
312, 25
СТАΔΙΟΝ 244, 37
СТАΚΤΗ 310, 12
СТАΥΡΟΣ 294, 2, 4, 12, 28;
320, 8
ΣΤΕΛΤΩΜΑ 236, 15
ΣΤΡΑΤΥΛΑΤΗΣ στρατηλάτης
308, 16
ΣΥΛΦΩΝΕΙ 260, 20
ΣΥΝΑΛΛΑΚΗ συναλλαγή
302; 7
ΣΥΝΓΝΩΜΗ συγγνώμη 300,
16
ΣΥΝΧΩΡΕΙ συγχώρειν 284,
13
ΣΩΜΑ 314, 22; 316, 2
ΣΩΜΑΤΙΚΟΣ σωματικῶς 314,
5

T

ΤΑΣΣΕ τασσεῖν 266, 12
ΤΕΛΙΟΣ (ΛΗΤ-) τέλειος 300, 9
ΤΕΥΤΕΡΩΝΟΜΙΟΝ δευτερο-
νόμιον 264, 42

ΤΩΗ τιμή 238, 9
ΤΟΠΟΣ 236, 2; 278, 15;
308, 8; 312, 2, 6;
320, 6
ΤΡΑΠΕΖΑ 286, 15
ΤΡΟΦΗ 318, 23
ΤΥΠΟΣ 274, 52, 56; 276,
11, 15, 21, 45
ΤΥΛΙΟΣ (ΛΗΤ-) τέλειος 312,
12
ΤΩΠΑΔΙΟΝ τοπάδιον 238, 1, 2

Φ

ΦΑΝΤΑΣΙΑ 316, 9
ΦΑΡΙΣΣΑΙΟΣ φαρισαῖος 312,
26
ΦΕΣΕΙ φύσει 308, 2
ΦΕΣΙΟΛΟΓΟΣ φυσιολόγος 290,
10
ΦΕΣΙΣ φύσις 310, 18
ΦΟΡΟΣ 286, 3
ΦΥΛΗ 260, 25 36, 48;
262, 3, 28, 49; 264, 37
282, 13; 284, 6; 286, 9;
302, 2, 6; 308, 14, 20;
310, 4, 6, 8; 312, 7, 25
ΦΥΣΕΙ 270, 37
ΦΥΣΙ φύσει 266, 49
ΦΥΣΙΣ 242, 12

X

ΧΑΛΒΑΝΗ 310, 12
ΧΑΛΧΗΔΩΝΙΟΣ χαλκηδό-
νιος 248, 35
ΧΑΡΙΣ 312, 11; 318, 1, 16
ΧΑΥΝΙΕΩΣ χαυνιαῖος 254, 38
ΧΑΥΝΩΝ χαῦνον 302, 16
ΧΕΛΩΣ χυλός 238, 14

ΧΗΡΑ 286, 16
ΧΙΩΝ *χειμών* 290, 8, 22
ΧΡΗΣΙΩΝ *χρήσιμον* 296, 33
ΧΡΙΑ *χρεία* 300, 13
ΧΡΥΣΟΛΙΝΘΟΣ 252, 36;
 292, 11, 14
ΧΡΩ 236, 10; 252, 14
ΧΩΡΑ 242, 22, 28

Ψ

ΨΑΛΛΟΣ 312, 28

Ω

ΩΝΕΞ *ὄνυξ* 310, 10

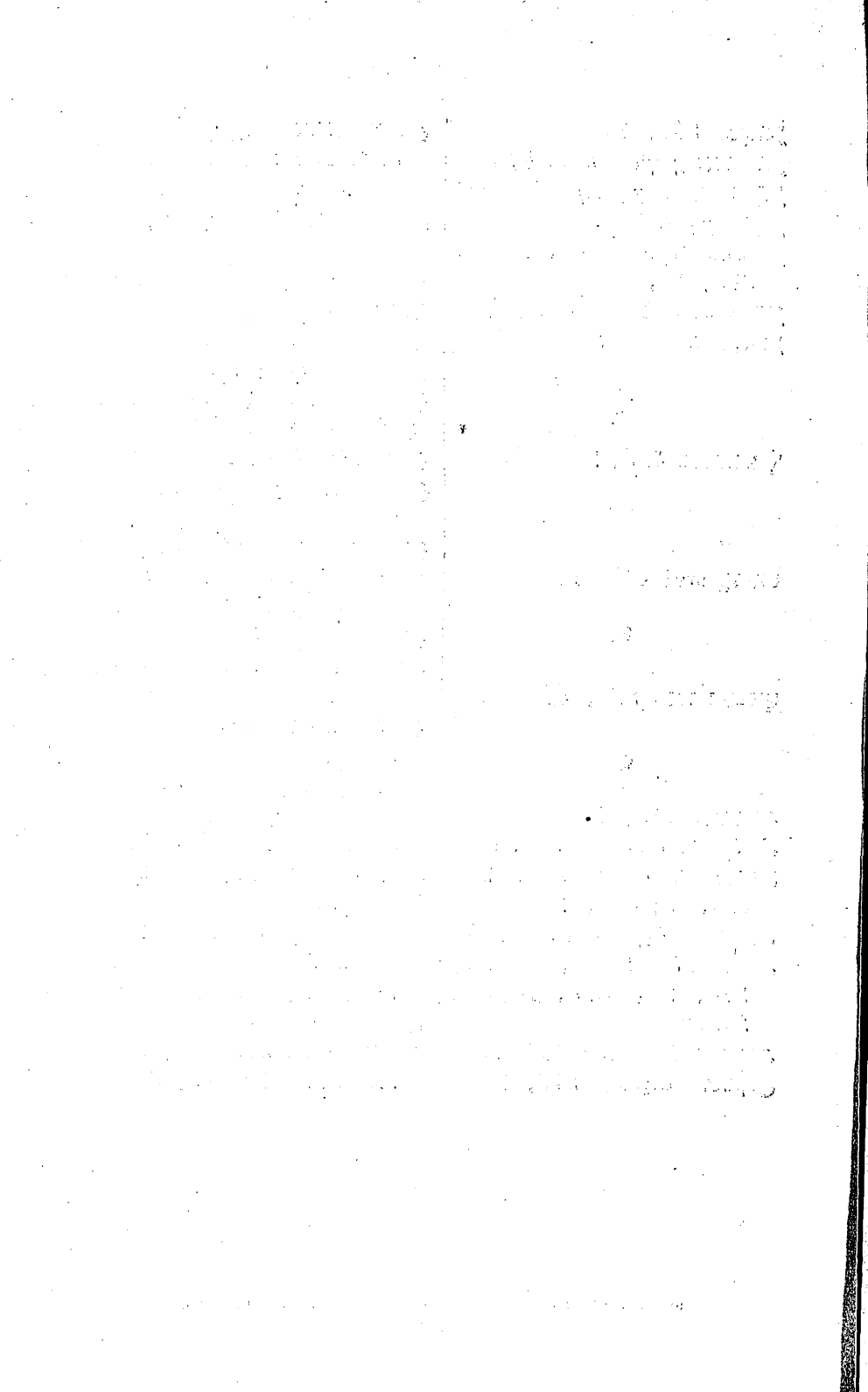
Ϛ

ϚΤΕΛΛΙΟΝ 240, 44

Ϝ

ϜΑΓΙΟΣ 312, 6
ϜΑΙΡΕΣΙΣ *αἴρεσις* 266, 9
ϜΑΠΛΩΣ *ἀπλῶς* 240, 26;
 316, 11; 320, 2
ϜΑΡΜΑ *ἄρμα* 314, 12, 17
ϜΕΘΝΟΣ *ἔθνος* 272, 18, 26;
 274, 18; 278, 18, 51;
 292, 4
ϜΕΛΠΙΖΕ *ἐλπίζειν* 318, 25
ϜΕΡΕΣΙΣ *αἴρεσις* 270, 10

ϜΕΡΜΕΝΕΥΕ *ἐρμηνεύειν*
 240, 23; 268, 52; 292,
 19; 308, 14; 314, 28
ϜΕΡΜΕΝΕΥΤΗΣ *ἐρμηνευτής*
 240, 18, 38
ϜΕΡΜΕΝΙΑ *ἐρμηνεία* 314, 28
ϜΕΡΜΗΝΙΑ *ἐρμηνεία* 240, 28
ϜΗΓΕΩΝ *ἡγεμών* 308, 17
ϜΙΣΤΟΡΙΑ *ἱστορία* 312, 11
ϜΙΣΤΩΡΙΑ *ἱστορία* 244, 15;
 276, 57; 286, 47
ϜΟΤΕΙ *ὄτι* 318, 16
ϜΡΩΔΙΕΩΣ *ῥοδιαῖος* 254,
 31
ϜΥΑΚΙΝΘΙΟΝ 266, 34
ϜΥΑΚΙΝΘΟΣ 254, 24; 288,
 56; 302, 17
ϜΥΑΚΙΝΘΩΝ 254, 14
ϜΥΑΚΙΝΘΩΣ 252, 40; 254,
 1
ϜΥΔΡΟΜΑΝΙΑ *ὕδρομανία*
 238, 21
ϜΥΛΗΚΙΑ *ἡλικία* 318, 19
ϜΥΖΙΣΕΣ *ἀβήσεις* 300, 13
ϜΥΠΟΘΕΣΙΣ *ὑπόθεσις* 298, 10
ϜΥΠΟΘΥΣΙΣ 276, 58; 278,
 45; 282, 7
ϜΩΜΕΟΣ *ὁμοίως* 248, 24
ϜΩΣ *ὥς* 238, 11; 284, 13;
 296, 37; 312, 10
ϜΩΣΔΕ *ὥστε* 308, 5
ϜΩΣΤΕ *ὥστε* 252, 45; 256,
 22; 260, 41; 272, 43

საკუთარი სახელები

(ა)

აბა Aba	49, 30	აქია Akia (Ahab)	49, 16 26
აბედნეგო Abednego	47, 7	აქიმაე Akimay	45, 1
აბიათარი Abiathar	45, 22	აქრონი Aaron	4, 18-19; 45, 2
აბრაჰამი (აბრაჰამ 65, 6) Abraham	68, 32; 70, 29; 71, 28; 81, 6 8; 92, 15 20	ბაალი Baal	46, 7
ადა Ada	49, 30	ბენეთი Beveθ	93, 20
ადამი Adam	47, 21; 52, 18; 74, 2	ბენიამინი Benjamin	45, 28; 78, 7 11 13 23 28 31; 79, 18 25 26 30; 80, 7 9 25 27 30 81, 9; 83, 35; 84, 4 10 13 26 28 29 32; 85, 3 12; 86, 20; 88, 10
აკვილა Aquila	10, 1 11	ბერსება Beersheba	70, 12 14
ამინადამი Aminadab	62, 21 bis ; 78, 24	ბოაზ Boaz	69, 22 30bis; 70, 9; 71, 29
ამონი Ammon	69, 33		
ანტიქრისტი Antichrist	37, 10		
არამი Aram	69, 21 bis		
აშერ (აშერ 56, 22 24; 57, 18; 59, 6; 88, 12) Asher	56, 26; 57, 5 30; 58, 1; 59, 3 11; 60, 18; 89, 6		
ატიმა<α> Ατιμαθ	93, 23		
აკემენიდა Akemenida	20, 7		
აკემენიდოსი (აკემენიდოსი 65, 19) Akemenidos	64, 25 26; 65, 13 22		
აკემენიოსი Akemenios	20, 8		

დავით David 35, 22; 58, 6;
 68, 33; 69, 1; 70, 11 bis;
 78, 20; 81, 15 18; 82, 5
 დან Dan 36, 6 8 16; 37,
 11 26 32; 39, 8 21; 40,
 10; 44, 6; 57, 23; 88, 12;
 89, 6
 დანიელ Daniel 49, 5 27 28;
 50, 3 6 13 26 29 33;
 51, 24; 52, 14 20 22
 ღუმენტიანთ (ღუმენ-
 ტიანთ 9, 12) Domitian
 8, 23; 9, 8; 10, 24
 ღუმენტიანთნი Δομιτιανόν
 9, 7; 13, 21
 დიონისე Dionysus 13, 21

8

ეზრა Ezra 90, 12; 91, 26
 27 29; 92, 11; 93, 9
 ელი Eli 45, 26
 ელია Elijah 3, 31; 4, 35; 5,
 11; 33, 23 27; 45, 1 15;
 46, 2 28; 55, 5; 62, 1
 ელიაბ Oholiab 36, 11
 ელისე Elisha 33, 24 27;
 55, 6 9
 ეპიფანე Epiphanius 1, 1 3
 ესაია Isaiah 30, 12; 40, 24
 ესთერ Esther 78, 24 32
 ესრომ Esrom 69, 20 bis
 ეფრაიმ Ephraim 39, 2; 45, 26

3

ვესპასიანთ Vespasian 9, 9

ზაბილონი (ზაბილონ
 65, 29; 89, 6) Zebulon
 40, 25; 41, 5 24; 43,
 18; 62, 24 30; 65, 31
 34; 88, 12
 ზარაჲ Zarah 69, 15
 ზილფაჲ Zilphah 54, 28 31
 ზირაქ Sirach 67, 22
 ზირობაბელ Zorobabel
 91, 28

o

თამარი Thamar 68, 10 13
 16 19 22 23; 69, 15
 18; 70, 22; 71, 26
 თართაკ Θαρτακ 93, 24
 თეკლაჲ Thecla 46, 30
 თეოდორე Theodore 1, 8

o

იაყრი Jair 78, 26
 იაკობ Jacob 22, 5 17
 29; 45, 6 ; 54, 29 31;
 60, 27; 62, 25 29; 65,
 8; 66, 29; 67, 5; 72, 2;
 73, 22 32; 77, 1; 78,
 9
 იერემია Jeremia 49, 6
 31; 50, 12; 51, 29; 52,
 3
 იესე Jesse 70, 10
 11

იესუ Jesus 24, 14; 30, 28;
 32, 20 29; 64, 15; 76,
 6; 81, 24; 85, 6; 86, 12;
 იესუ ქრისტე Jesus Christ
 32, 32; 33, 1 13; 65, 1
 33; 66, 3; 70, 30; 71,
 23; 82, 34; 83, 14
 ივანე John 27, 22
 იშახარ Issachar 60, 25
 28; 61, 2 18 21 31;
 62, 6; 88, 10
 იესო იბნედაი
 Jesus son of Josidach
 64, 32
 იობედი Obed 69, 31;
 70, 10
 იოანე John 26, 22;
 28, 28; 32, 10; 37, 22;
 52, 25
 იოსებ Joseph 22, 23;
 23, 5; 67, 33; 72, 3 5
 32; 73, 22 23 24 26
 32 bis; 76, 33; 77, 4;
 79, 23 24; 80, 27; 88,
 10; 94, 6 25
 იოსებ Joseph 45, 18;
 66, 16; 73, 32
 ისაკ Isaac 65, 7
 ისკარიოტისკანი Iscariot
 24, 5
 ისრაელ Israel 22, 27;
 29, 3; 36, 9; 37, 23; 39
 22; 40, 20; 42, 5; 45, 5
 7; 49, 9; 51, 25; 56, 24
 28; 57, 4; 61, 22; 64,
 31-32; 69, 32; 70, 25;

72, 6; 73, 19; 75, 29;
 78, 8 12 14 16 23
 27 29; 79, 29; 80, 3 31
 32; 81, 2 4; 87, 33; 88,
 21 33; 90, 8 10 13 24;
 91, 11 12 30; 95, 22;
 96, 2
 ისრაელიტები Israelites 39,
 31; 42, 12; 71, 19 25;
 81, 5
 იესო სირახისი Jesus
 Sirach 64, 32
 იესო ნუნისი Joshua ben Nun
 48, 34; 95, 24-5 31
 იუდა Judah 24, 5 19; 29, 29;
 30, 3 5; 31, 29; 36, 8;
 40, 9; 45, 25; 51, 28;
 67, 6 bis 10 13; 68, 8 14
 20 27; 69, 14 18; 71,
 26 27 29; 78, 20; 80, 1;
 88, 10; 89, 1

ბ

კათა Kohath 27, 12
 კანდაკე Candace 58, 24
 კერინთუსი Cerinthus 42, 13
 კისი Kish 78, 13
 კირუსი (კირუსი 65, 19)
 Cyrus 20, 7-8

ლ

ლევი Levi 27, 9 bis 22;
 67, 1 13 15; 68, 3; 80,
 3; 88, 9; 89, 1
 ლევიტისი Levite

27, 10; 45, 8
 Լեահ Leah 54, 28 30; 69, 12
 Լոտ Lot 70, 1 2

Մատթ Matthew 68, 14

32; 70, 9

Մարդեքայի Mordecai 78, 24 26

Մանասե Manasseh 37, 32; 44, 4 14 30 33; 45, 19

Մարիա Mary 63, 23

Մերարի Merari 27, 11

Մեսաք Mesach 47, 6

Մոսէ Moses 13, 33; 22, 26;

23, 2; 33, 18 22; 37,

19; 40, 22; 47, 8 12; 48,

1 27; 52, 18; 57, 23; 62,

1; 88, 1; 92, 15; 93, 11

5

Նաասոն Naason 69, 22bis

Նեբքադնեզար Nebuchadnezzer 50, 1; 51, 16;

52, 13; 90, 5 8 9 11

14 18; 91, 4 9 18 21

24

Նախու Nahum 32, 34

Ներիգել Nerigel 93, 22

Ներո Nero 9, 12; 10, 23

Ներսիսոս Nerսիսոս

8, 22-3 23-4 25-6

Նափթալի Naphthali 40, 13 14 18 23 25;

41, 5 17 24 33; 43,

17; 88, 12; 89, 6

Նիկոլայոս Nikolaos

42, 10

5

Սաւլ Paul 31, 21;

32, 18; 35, 2; 39, 27;

47, 10; 58, 25; 80, 6

10 17 22; 81, 1 4 16

19; 82, 15; 83, 21; 84,

1 13 14 32; 85, 4 6;

86, 8 15

Սեպէր Peter 41, 9; 42,

8 14

Սիլուստիլ Pilate 73, 29

Սոնտիպիլոս Սիլուստիլ

Pontius Pilate 24, 26-7

6

Քահաբ Rahab 69, 23 26

Քաչել Rachel 69, 13

Քահաբ Rahab 69, 23

26; 70, 21; 71, 24

Քահաբուհ Rahab 69, 23

Քեքեկա Rebecca 69, 12

Քեւբեն Reuben 21, 4; 22, 10

14 21 28 29; 23, 2 7

9-10 11 14; 44, 1 3

7; 66, 20 22 23 30;

67, 31; 88, 11; 89, 5

Քուտ Ruth 49, 1; 69, 31;

70, 10 18; 71, 28

ს

საგლ^შ Σαῦλος 82,14
 სალათიელი Salathiel
 91,27
 სალმონი Salmon 69,22bis
 სალომონი Salomon 71,25
 სამოელი(სამოველი 80,
 29) Samuel 45,25
 საჩჩა Sarah 69,12
 საულ Saul 78,12 19 29;
 80,29;81,2 22 24
 ზედეკია Zedekiah 49,16
 26
 შედრაქ Shadrach 47,6
 სეფარაიმ Separvim 93,24
 სიმონ გძინეელი Simon
 Magus 42,7
 სოლომონ Solo 63,5;
 70,11
 სომერ Somer 90,1
 სოქოთი Σοκχωθ 93,20
 სტეფან^შ Stephen 33,29;
 42,11
 სუსანა Susannah 50,4
 24
 სიმეონ Symeon 23,20;
 24,16;45,10;88,9;
 89,1

უ

ურია Uriah 70,12
 15 17

ფ

ფარაონ Pharaoh 77,6
 ფარისეველი Pharisee
 24,15 22;61,27;81,
 9

ქ

ქრისტ^შ Christ 24,14;25,
 6,30 32;27,2;29,4
 22;30,22 28;32,20
 29;33,12;34,24;35,
 2 3 16 21 35;36,
 24;37,11;38,7 10
 16 19 24;43,10 12
 19;47,8 14 22;48,
 28;52,7 26;53,8;
 55,13;62,10;64,13
 15;67,5 26;68,30;
 69,3;71,2 6 19;72,
 10 11 18 23 30;73,
 20 21;74,1 4 12-13;
 75,2;80,17;81,24;
 83,17;84,22;85,26
 31;86,15

ღ

ღებუნი Reuben
 44,18

 *

ადიოთი <i>Adiōtē</i> ; corruption of <i>Βοιωτία</i> (?)	63, 12	ანუზი <i>Assyria</i>	44, 9
<ა>დულატელები <i><A>dulatians</i>	10, 33	ატენა <i>Attica</i>	34, 14
ალაბანსელები <i>Ἀλαβάστριοι</i>	7, 20	აფრიდიკა <i>Afridiay</i> ; corruption of <i>Afrikiay</i> (?)	34, 14
21 22 24; 10, 31-2; 23, 27-28		აფრიკა <i>Ἀφρική</i>	11, 30
ამაზონ <i>Amazon</i>	17, 8-9	აფრიკიკა <i>Africa</i>	12, 31
ამაფსონი <i>Ἀμαθῆσιοι</i>	14, 8; 41, 30 (corrupt; ამასჯანს)	აკსიმინელები <i>Axumites</i>	10, 32
ამონელები <i>Ammonites</i>	71, 28		
ამონიელები <i>Ammonite</i>	69, 33		
ანაგონელები <i>Ἀναγασταιοι</i>	90, 23		
არაბიკა <i>Arabia</i>	58, 11 17 20 27 31		
არადიკა <i>Aradiay</i> ; corruption of <i>Arcadia</i> ?	63, 12		
არანელები <i>Aranelni</i> = Albanians	17, 8		
არონი <i>Aronit</i> ; corruption for <i>Arnon</i>	44, 8		
აროერი <i>Aroer</i>	44, 8		
საბაელები <i>Ἀσαβαῖτοι</i> Sabaeans	10, 25		
მემფისი <i>Ἀσκήπειοι</i> in Memphis	15, 24-5		
ასურასტანი <i>Assurastani</i> Assyria	6, 17		
ასურასტანელები <i>Assyrians</i>	90, 4		
		ბაბილონი <i>Babylon</i>	6, 9; 20, 5 6; 22, 7 bis 11 bis; 46, 11 30; 48, 31; 51, 13; 64, 24 28; 65, 13 14 17 20 22; 78, 31; 92, 11
		ბაბილონიელები <i>Babylonians</i>	49, 9 14 17; 50, 1; 69, 1 3; 78, 21; 90, 4; 93, 19
		ბაზამინელები <i>Βαζαμινῶι</i>	9, 14
		ბასანის (ბასანის 49, 16) <i>Bashan</i>	57, 20; 57, 24
		ბეთლემ <i>Bethlehem</i>	63, 27 28
		ბეთონი <i>Bet'ron</i> = <i>Beth-Horon</i>	44, 15
		ბეთსაიდა <i>Bethsaida</i>	41, 33
		ბერენიკა <i>Berenice</i>	11, 12 17

ბერძენი *berdzeni Greek*
 10, 10; 87, 16
 ბიზანია *Biḡakury*
 34, 13
 ბლემმიონი *Blemmyes*
 11, 19
 ბოგიონი *Buyāni* 9, 24
 10, 34
 ბრეა *Brea (?)* 44, 10

8

გაზა *Gaza* 44, 17
 გილად *Gilead* 44, 32;
 45, 17
 გილგალი (გილგალი
 96, 3) *Gilgal* 95, 29
 გალილეა *Galilee* 61, 32;
 63, 22; 90, 5; 91, 6
 განგე *Ganges* 9, 25 26
 გერიზინი *Gerizim* 88,
 3 8 25 34; 89, 16 21;
 93, 17 26 31; 94, 14
 15 21 28 33; 95, 28;
 96, 6 8 12
 გებალი *Gebal* 88, 4 11
 27; 89, 7 17; 94, 14
 24; 95, 28; 96, 7 12
 გენესარეთი *Gennesareth*
 41, 10
 გერმანონი *Germans* 17, 8
 <გ>ეტეონი *Ġētal* 17, 7
 გორგანეთი *Gorganeti*
Hyrkania 14, 27

9

დამასკუს *Damascus* 58,
 26; 81, 21; 82, 10 32;
 85, 2; 86, 2 9
 დიბენი *Dibeni*
 10, 35

10

ებრაელები *Hebrews* 10,
 4-5; 92, 2 4
 ებრაელები *‘Ebrāiōt’*
 22, 31-23, 1
 ებრონი *Hebron* 69, 28
 ეგვიპტე *Egypt* 7, 25;
 65, 15; 68, 2; 72, 4;
 73, 33
 ედენ *Eden* 13, 5
 <ე>გეონი *Eḡāni* 93, 23
 ევილათი *Havilah* 9, 21
 27 27-8; 13, 8
 ეფრათი *Euphrates* 20, 26-7
 ეზრამენიდას (corrupt)
 20, 5
 ეთიოპია *Ethiopia* 9, 29 31
 ეთიოპია *Ethiopia* 9,
 17, 30; 10, 20; 13, 20
 34, 18; 78, 2
 ეთიოპელები *Ethiopsians*
 9, 35; ეთიოპიელები *id.*
 34, 20
 ელიე *Elalich* 44, 12
 ემათეონი *Hamathite* 93,
 22
 ენებონი *corr. Heshbon* 44, 12
 ეფრათელი *Ephraimite* 45, 26

თაბორი Thabor 61, 33
 თარშითი Tarshish 63, 4
 თებაიდი Thebaid 11, 14;
 78, 3
 თებაის Thebais 7, 25;
 15, 22; 23, 28; 24, 1
 თებაელნი Thebans 7, 27;
 23, 30; 24, 27 30
 თეშბაელი Tishbite 44, 31
 თეშმაგონებს corruption
 for θερμοδόντος 14, 5

იამანთის corruption for
 Ἰαμανθίς 14, 6
 იაზირი Jazir 44, 12
 იერიქო Jericho 55, 8;
 88, 30; 95, 27; 96, 4 10
 11 13
 იერუსალიმი Jerusalem 9, 10
 28, 16; 58, 30; 75, 7;
 76, 23; 79, 31; 82, 18;
 84, 34
 ინდუს Indus 9, 23
 იონიეშთა corruption for
 Ἰωνίαις 19, 24
 იონნი Ionni = Ionians,
 Greeks; arm. Գուղի 63, 14
 იორდანე Jordan 36, 17
 18; 38, 33; 44, 2 15

5, 35-6; 12, 26; 16,
 20
 კარტაგონელები Cartha-
 ginians 11, 24
 კარტაგონი Carthage
 7, 13; 63, 11
 კასსინი Κάσσιος 14, 28
 კაპერნაუმ Capernaum
 41, 8; 42, 1
 კონსტანტია Constantia
 1, 3
 კუდიელნი Kudians 90, 22
 კუთიელნი Kythians 90, 22
 კვიპროსი Cyprus 1, 5;
 14, 5
 კვიპროსელი 1, 1

ლარტელნი Lartelni
 (Corrupt) 17, 8
 ლელიდებელები Leledi-
 benians 10, 35
 ლიბანონი Lebanon 85, 22
 23; 86, 1 2 10
 ლიბია Lybia 19, 21
 25
 ლიბიელები Libians 11,
 30; 13, 3-4; 34, 13
 17

კარტაგონი Carthage

მაგდალა Magdala 42, 1
 მადაბენი Madaba(?) 44,
 10

მავკონთია Μαυρωτα
34, 13
მასკეთნი Massagetæ 15, 3
მეგვიტელები Egyptians
15, 25; 54, 18; 73, 24;
77, 6

6

ნაბდეა Nabdea; corrup-
tion for Eubœa(?) 63, 12
ნაბოვი Nebo 44, 11
ნაზარეთი Nazareth 63,
22 25 26; 65, 31
ნეაპოლის Neapolis 89,
28; 94, 21 31
ნომბა Nombay 45, 23
ნუმიდია Numidia 34,
14

3

პალესტინელები Pales-
tinians 89, 30; 90, 7

ს

საბა Sabea 58, 32
სამარიია Samaria 90,
32; 91, 3
სამარიტელები Samaritans
1, 13-4; 5, 1-2; 89, 20
25 26 31 32; 90, 2 3
23 28 29; 91, 25 31;
92, 8 12 14 18 21
24 28 34; 93

თ

8 14 26; 94, 1 3 16
29; 95, 21
თევკეტიორა Σεβηριუს
34, 12
თელომ Selom 45, 27
თეფუელნი Sephuans 90, 23
თიდესია Sidesiay: cor-
ruption for Ida 14, 17
თიდონი Sidon 62, 32
თიკიმა Sichern 89, 22;
96, 9
თიკიმელები Sichernites 68, 6
თინა Sinar 92, 1
თონი Sion 28, 17;
31, 31; 40, 3; 63, 30;
64, 3
თინინდებელები Sirin-
dibenians 11, 4
თეკათია Scythia 17, 6
10; 19, 6
თეკაელები Scythians 17, 4
თოდებელები Sodomites 71,
29
თოდში Sodom 70, 3
თომეკა Someray
89, 34; 90, 28; 92, 26
თომეკი Someri 90, 30
თომეკონ Someron 89, 35
თანია Spain 63, 15
თუნამიტელი Shunamite
55, 7
თუქეში Sichern 89, 23
28 bis; 94, 24

უ

ტავანელები Tavanians 10, 34
 ტავროს Taurus 20, 20
 ტბაზი Tbazi 23, 32
 ტიბერია Tiberias 41, 22
 ტობაზეშ Tobazez 7, 14

ჰ

ჰნელები Ἡσέλνι Ὀβρῶν 17, 7

ფ

ფერეზელები Pherezites 92, 27
 ფილისტიმელები Philistines 71, 27
 ფისონ Phison 9, 17
 19 20 23 24; 12, 30
 32; 13, 2 6; 28, 1; 32, 27 bis 35
 ფრომინი P'rominni, Romans 9, 23 26; 87, 16
 ფრვიგია Phrygia 14, 17; 42, 20

კ

კანანელები Canaanites 92, 27
 კარველები K'art'velნი, Georgians 10, 10-1
 კარლი K'art'li Georgia 14, 27
 კებონი Hebron 69, 27

კთაიელები menof Cuth 93, 21
 კორაზინი Chorazin 41, 33

ქ

ქებრაგლი Hebrew 81, 7 bis
 კინდობენი Hin 11, 3
 კინდეთი India 7, 15
 21-2; 9, 16 28; 10, 14-5 21 27 28-9;
 11, 13; 13, 20; 23, 23;
 78, 2
 კომეტიელები Homerites 10, 32
 რომეშ Rome 63, 14
 რომელები Romans 11, 10
 რუდი Rhodes 63, 13
 რუბიანი Jews 33, 33;
 73, 25; 89, 31; 92, 7

 **
 *

სიტყვების სია
(ი)

- ა
 აგარაკი field 15, 4
 ადგილი place, location 4, 21; 6, 6; 9, 34 35; 10, 5-6 etc.
 ადვილი easy 18, 35; 55, 1
 აგონია fair, lovely 33, 17
 ანაბეზი noble 77, 10
 ათასეული a thousand (coll.) 37, 22
 ათასი one thousand 26, 30
 ათას ხუთას fifteen hundred 95, 14
 ათთამეტეცოთი fourteen 68, 33; 69, 2 3
 ათორმეტეცოთი twelve 1, 5-6; 4, 21 23; 6, 4; 21, 14 etc.
 აგარი agate 7, 7
 აგატე agate 6, 1; 8, 17 20; 9, 22
 აგატი agate 10, 2 bis 9; 16, 19-20; 19, 1 2 6 7-8 14; 56, 18 19; 57, 8; 59, 4; 60, 18
 ალექსიძის ნიჭი Alexi's 13, 29
 ალი flame 12, 4; 19, 23
 ამეთისტენი amethyst 6, 1; 14, 20; 16, 19; 19, 15 16; 20, 18; 60 22 23; 61, 3; 62, 5
 ამენ amen 87, 31; 89, 10; 95, 10
 ამიგრ hence 94, 27
 ამიგრითგან henceforth 79, 22
 ამსაკვავანებაა bride 24, 4; 42, 29; 87, 5
 ანგაქრებაა miserliness 24, 9 10
 ანგელოზი angel 33, 30
 ანგელოზისადა angel-like 33, 16
 ანთაკი ჰიპოქრიზი 13, 9
 აპრი spring 56, 31
 აპურნი murk 12, 7-8
 არსებაა substance 26, 29
 არამეტეცოთი one hundred and sixteenth 81, 13
 ართა member, limb 25, 6
 ართი ripen 19, 12; 59, 34
 არული daughter 51, 25 27; 67, 4; 70, 1; 77, 21; 78, 24
 არტიკი Artiki 13, 17
 ატეფაა blaze, flare 16, 17; 32, 30
 აქა here, hither 23, 15 &c.
 აღარებაა confess 1, 25; 36, 7; 42, 23
 აღბეჭდვაა seal 25, 4 10
 აღბეჭქებაა glow, blaze 18, 26
 აღბეჭებაა burn 12, 3

18, 21; 19, 17
 აღდგინება establish,
 set up 13, 31; 55, 5 etc.
 აღდგომა arise, stand up,
 (from dead) 33, 1; 37, 1 10;
 38, 19 21; 39, 21 etc.
 აღდუღება cook, seethe
 22, 30 31; 23, 1
 აღვსება fill
 3, 35; 5, 10; 7, 4
 აღვრება collect 18, 9
 აღმართება erect, rise
 30, 15; 40, 7; 76, 14
 აღმართება elevate
 28, 17; 46, 3; 47, 3 etc.
 აღმოქონება bring, lead up
 53, 7.
 აღმოკითხვა read
 47, 12; 94, 19
 აღმოსავალი east 27,
 29; 34, 18; 88, 31 etc.
 აღმოსვლა come up 53, 13
 აღმოსრული come up 51,
 6 10
 აღმოუვანება lead up
 53, 16 20; 76, 19
 აღმოღება take away 18,
 10; 46, 26
 აღნთება shine 26, 31;
 33, 6
 აღიზრდება grow
 4, 35; 23, 1-2
 აღჩაეცხება reckon 37, 2
 22 26; 69, 6
 აღრევება mix 28, 2
 აღრინება escape

92, 14
 აღრუევა destroy 48,
 12 16
 აღსაგება confession
 34, 2
 აღსასრული end 32, 7
 11 12-3
 აღსაშენებელი structure
 64, 5
 აღსვლა go up 47, 4
 აღსრული come up 81, 31
 აღსრულება complete
 53, 24; 54, 3; 58, 21 etc.
 აღსივება swell up 20,
 13
 აღსურება blaze, flare
 19, 17; 61, 5 (see აცუ -
 რება)
 აღფრინდება fly up
 18, 8
 აღვრსება restrain
 68, 27
 აგება (for აღება) take, remove, open 7, 19;
 18, 15; 25, 8 13 etc.
 აგებება construct
 32, 16; 62, 14; 63, 28
 etc.
 აგძვება quake, move 9,
 33; 52, 34; 76, 1
 აგწება describe 91,
 22; 92, 16
 აგწება ascend
 64, 14
 აგწონება weigh 8, 5-6;
 12, 22; 25, 24

Երեւթաւ remove 17,
 33; 82, 3; 93, 15
 Ե(ր)չբաւ go up 28,
 16; 32, 13; 61, 33
 Երչոցաւ abolish 91, 7
 Ենհրոտո shadow 40, 27
 Եթ il y a 4, 20
 Եջ near 1, 22;
 4, 19; 5, 21; 10, 35 etc.
 Ենալո new 32, 9;
 47, 14; 48, 11 etc.
 Ենն draw, to near 16, 6
 Ելլա զզգճա 60, 13
 Ելլա յեյճա 33, 26
 etc.

ձ

Ծաձալոն յ βαβαχος hartseeste
 54, 20
 Ծաջի lip 31, 9;
 85, 21 26
 Ծաջոն sacrificial altar 93, 16
 Ծառոն βαθμός, step
 13, 23 25
 Ծանաւ bathe, bath 29, 19
 Ծաձոձո cup 80, 26
 Ծանտոյթ βασιλική 13,
 16
 Ծրդոտոն βδέλλιον 10, 7
 12 13
 Ծքքճո many, myriad 26, 30
 Ծքքքքո seal, signet 77, 10
 Ծքքո arm 28, 33;
 60, 31; 67, 8
 Ծոյճոտո beryl 16, 20;

62, 22 23; 66, 12
 Ծողմցեաւ foulness 51, 22
 Ծողմո foul 31, 15;
 93, 8
 Ծեցլոձարκ 17, 11 18
 20 33; 34, 25
 Ծեռնո unc. word, prob. the
 purple mussel 13, 13; 14, 9
 Ծռռոյո bad, evil 7, 9;
 37, 7; 38, 4 etc.
 Ծռռոյոն Յոյթքքո
 evil-doer 32, 2
 Ծռռոյոն Եայթքք evil-
 doing 42, 27-8
 Ծռռքք kill 96, 6
 Ծռալցեաւ blame 5, 24;
 74, 24
 Ծռձանցեաւ command 5,
 22; 17, 22 25 etc.
 Ծռքքքքքքո unc. word, prob.
 eye complaint 8, 12
 Ծռքքոն Ենցալցեաւ bright-
 ness, gleam 6, 18; 12, 2
 Ծռքքոն Ենցալթք bright
 (see Յծռքքք -) 14, 24
 Ծքքեցեաւ nature 1, 22;
 10, 18; 14, 7 etc.
 Ծքքեցեաւոն natural
 65, 10; 92, 18
 Ծքքճոտո beryl 6, 3;
 20, 16 22-3 24 25;
 66, 11; 76, 30; 77, 3
 7 12 13
 Ծքքճոտոն id. 20, 15
 Ծքքաճո south, ճլիք 12, 33
 Ծքքթք gate 38, 20; 53, 18

- გ ა ე ს ლ iken 14, 20
- გ ა ლ ა ც ო შ ი stone-cutter 7, 16
- გ ა მ თ because of 21, 23; 90, 1
- გ ა ნ თ ბ შ წ ე ი ნ ე ბ ა ა shine forth 12, 5-6; 19, 18; 41, 20 etc.
- გ ა მ თ ბ შ წ ე ი ნ ლ ე ბ ა ა shine forth 34, 8
- გ ა მ თ ბ შ წ ე ი ნ ე ბ ა ა shine forth 30, 11-12; 31, 30 etc.
- გ ა მ თ ღ ი ნ ე ბ ა ა flow forth 26, 7-8
- გ ა მ თ შ ზ რ ა ა bring up 4, 1; 57, 2; 58, 1
- გ ა მ თ თ ა ზ გ მ ა ნ ე ბ ა ა interpret 10, 12; 16, 8; 22, 8 etc.
- გ ა მ თ თ ლ ა ა hew out (stone) 2, 9
- გ ა მ თ თ ქ ე მ ა ა declare, praise 5, 23 26; 10, 21-22 etc.
- გ ა მ თ ე ზ თ ა მ ა ა shine 33, 19
- გ ა მ თ ე უ ე თ ე ბ ა ა cut out 5, 23 26; 15, 23 30
- გ ა მ თ ლ ე ს ვ ა ა whet down 30, 2
- გ ა მ თ ნ ა ღ ი ნ ი exudation 54, 24
- გ ა მ თ შ ჩ ე ვ ა ა difference, differ 21, 18-9; 39, 25; 41, 32 etc.
- გ ა მ თ ს ა ღ ი ნ ე ლ ი source 36, 16
- გ ა მ თ ს ა შ ზ ლ ე ლ ი nutriment,

- nourishment 40, 22
- გ ა მ თ ს თ ა ზ გ მ ა ნ ე ბ ე ლ ი interpretable 47, 4; 70, 19
- გ ა მ თ ს ა ც ლ ე ლ ი test 67, 19
- გ ა მ თ ს ა ხ ე ბ ა ა represent 33, 2; 35, 33; 60, 19
- გ ა მ თ ს ლ ვ ა ა go forth, produce 10, 8; 12, 30; 13, 5 etc.
- გ ა მ თ ს ზ უ ლ ი gone forth 54, 29
- გ ა მ თ ს ხ მ უ ლ ი wen, tumor 6, 21; 13, 32
- გ ა მ თ ც ე ვ ე ბ ა ა leave, desert 14, 11; 21, 9; 33, 6; 41, 19
- გ ა მ თ ც ე ლ მ ა ა blaze forth 20, 22
- გ ა მ თ ც უ ზ : see გ ა მ თ თ ქ ე მ ა ა
- გ ა მ თ ქ ა ნ ლ ა ე ბ ა ა carve, chase 57, 16; 78, 6
- გ ა მ თ ქ მ ნ ა ა insert, fix. 6, 7; 77, 22; 86, 22
- გ ა მ თ ლ ე ბ ა ა produce 38, 28; 57, 13
- გ ა მ თ ლ ე ვ ა ნ ე ბ ა ა lead out, bring forth 74, 30
- გ ა მ თ შ მ ბ ა ა engender 74, 23
- გ ა მ თ ჩ ე ნ ა ა appear 4, 24-5; 41, 14; 45, 34
- გ ა მ თ ჩ ი ნ ე ბ ა ა name eminent 5, 2-3; 11, 25; 26, 11 etc.
- გ ა მ თ ც ლ ა ა prove, try 7, 31; 24, 11; 26, 12 etc.
- გ ა მ თ ც ე მ ა ა give forth, emit

6, 18; 7, 33; 8, 20 etc.
 გამოცხადება reveal, appear
 32, 9; 34, 30; 35, 12 etc.
 გამოძიება seek out
 15, 7-8; 16, 1 10 etc.
 გამოწერა write out
 36, 7
 გამოწირვა offer up
 46, 14
 გამოჭერა forge out
 20, 25-26
 გამოხატვა portray
 15, 26; 25, 9; 78, 6
 გამოხემა take out
 53, 18
 გამოკრა go forth 32, 35;
 48, 31; 52, 22 etc.
 გან from, by 1, 13 etc.
 განახლება renew 29,
 18; 65, 20; 84, 12
 განბანა bathe 26, 6
 განბნა untie 47, 13
 განბნევა scatter, dispel
 22, 8 13 15; 45, 5 etc.
 განბობვა mount up
 67, 33
 განბობნა become wise
 87, 12
 განბრუნება shine
 7, 2-3; 9, 7; 34, 29
 განგება arrange, order
 21, 31; 29, 32; 36, 12
 etc.
 განგლა eject 50, 28
 განგრძობა lengthen
 41, 7; 42, 26; 44, 20 etc.
 განღება set, stud 5,

28; 6, 7; 7, 29 etc.
 განღებება station
 88, 7
 განღობილება revolt
 58, 12 18
 განღევა pursue
 43, 14 22; 55, 27
 განზრდა nourish 40, 32
 განთავისუფლება to
 liberate 74, 19
 განთავრება become white
 27, 16
 განთარღი dawn 48, 21;
 84, 11 17
 განთქმა make famous
 70, 21
 განკაცება become a man
 54, 2; 71, 7
 განკიბვა mock
 61, 24
 განკრძალვა be careful
 73, 28
 განკუთნება belong
 45, 23
 განკურნება heal, cure
 6, 24; 8, 13; 13, 32 etc.
 განკვრევა astonish
 82, 11 17
 განლაღება be proud, putresce
 81, 32
 განმართლება justify
 22, 19; 29, 8; 64, 11;
 68, 19
 განმარტება interpret
 10, 5; 21, 31; 22, 6 etc.
 განმბანელი bather, baptizer
 64, 9

განმდიდრება *become rich* 5, 10-11

განმზარება *prepare* 36, 33; 79, 7; 80, 14 etc.

განმზავლება *increase* 4, 7-8; 59, 20; 69, 25 etc.

განმწამება *oppress, tyrannize* 51, 11; 74, 31 33 etc.

განმწვანება *to become green* 9, 3-4 6

განმწვანება *to grow up* 75, 10

განმხიარულება *rejoice* 20, 30-1; 86, 18

განათლება *(for განაზღვრ.)* 26, 26 32; 27, 3 6 etc.

განათლება *flee* 34, 35

განაზავება *mix* 12, 5; 15, 33; 20, 29-30

განაძინება *escape* 22, 24; 26, 4; 37, 18 etc.

განაძინება *grow angry* 52, 12

განადრება *destroy, ruin* 46, 9; 48, 3; 54, 4 etc.

განსავსება *very full* 60, 20

განსავსებელი *marvellous* 82, 2; 85, 12

განსაზღვრელი *corruptible* 48, 7

განსაჯნა *condemn* 30, 29

განსოვა *gothro* 26, 13-14; 55, 13

განსრულებული *ღრეა* ancient of days 75, 11

განსუენება *repose,* 33, 27; 60, 29 30

განსწავლა *instruct* 82, 2 6

განტყნვა *stone, belt* 33, 50, 4 29; 51, 5

განუთბა *warm up* 8, 18

განუენა *expand, spread* 29, 10; 77, 28; 84, 25; 86, 14

განუძახვა *take precaution* 55, 21

განქაზვა *destroy, ruin* 18, 30; 34, 33; 35, 10 etc.

განუენება *check, stop* 72, 17 20 21

განუიღვა *sell, dispose of* 24, 18; 50, 21

განუთვა *divide, part* 1, 21 29; 8, 18 etc.

განღვძება *arouse, wake* 12, 19; 48, 10 12 etc.

განშიშუელება *strip naked, denude* 83, 3

განშთება *depart, remove* withdrawn 12, 13-4; 18, 8; 27, 5; 32, 2 4 etc.

განშუენება *adorn* 14, 11-2; 16, 16; 20, 31; 43, 23

განცდა *test* 46, 32

განცოცლება *animate* 6, 20; 22, 22; 26, 15

განცხივება *id.* 67, 26

განცხარება *reveal*

- 35, 20; 47, 15; 49, 28 etc.
- განცხრომაა rejoice 61, 26
- განძლიერებაა strengthen 29, 14; 30, 35; 59, 12 etc.
- განძრებაა entertain, feed 41, 3; 80, 23
- განწესებაა ordain, arrange 5, 28; 6, 5 6 etc.
- განწილებაა divide, apportion 88, 17; 94, 13
- განწმენდაა clean, make holy 18, 10; 26, 2 15 etc.
- განწიხნაა pierce 27, 17
- განჯიბდებაა renew one's youth 84, 13 33
- განკვეთაა cut, sever 3, 22; 53, 30; 76, 10 16
- განკვრებაა pull off, fly 17, 27-28; 37, 31
- განკვრებაა dry up 5, 12; 6, 14
- განკუთვნილია loose 74, 2
- განკვრებაა what down 37, 4
- განკრამაყვებაა add 5, 1
- განკრამი from above 5, 12
- განკრამი ვარდობაა fall down 12, 24; 50, 6;
- განკრამი ვლინებაა send down 50, 34
- განკრამი სვლაა come down 38, 32
- განკრამი ტყვეებაა let down 5, 13-14
- განკრამი ტყვეობაა flare out 23, 24-25
- განკრამი ცვლაა transform, transmute 39, 8
- განკრამი ვარდობაა come down 32, 12
- განკრამი უკმაყოფილებაა abunke 5, 17-18
- განკრამი ვარდობაა mix up 72, 1; 87, 23
- განკრამი სვლაა come down 47, 27
- განკრამი ტყვეებაა let down 36, 26
- განკრამი ქცევაა turn into 26, 1; 30, 13 23
- განკრამი ცვლაა transform 39, 19
- განკრამი ვარდობაა go down 4, 27
- განკრამი except, but 26, 14
- განკრამი around 8, 7; 19, 4 16; 20, 3 etc.
- განკრამი სანაზირობაა circumference 25, 33
- განკრამი ვარდობაა extend 12, 34
- განკრამი მწიგნობრობაა peripheral inscription 57, 16-7
- განკრამი მწიგნობრობაა foris, foras 9, 28; 12, 12; 17, 9
- განკრამი id 17, 16
- განკრამი road 1, 16 18 37, 12; 82, 34
- განკრამი act, manage 24, 10; 46, 9; 88, 8 17, 12; 88, 8 72, 8 perhaps
- განკრამი სიწმინდეა poison 41, 21; 59, 33; 71, 31

ქვიშა, ქვიშა *ilya*
 25, 25; 26, 8 29; 27, 5
 გინება *befoul, defile*
 67, 28; 68, 4
 გლახაკი *poor* 50, 18;
 60, 9
 გლეხა *grind, plaster* 7, 32
 გორგოლი *tower* 65, 14;
 გორგოლის საკმედი *tower-*
building (of Babel) 22, 12
 გორგოლი *basket* 41, 1
 გორი *honey-comb* 21, 4-5
 გონება *mind* 4, 30-1;
 21, 22; 22, 5 etc.: to think
 13, 19; 15, 14 etc.
 გუაღვია *drought* 5, 42
 გუგია *pupil (of eye)* 20, 23
 გუგლი *shake* 37, 11; 57,
 20; 60, 14
 გუგმა *strike, beat, torture* 51,
 30; 52, 11; 76, 28
 გული *heart* 15, 21; 28,
 16; 35, 7 etc.
 გულის თქუმა *feeling,*
sentiment 22, 16-7; 24,
 8; 27, 25 etc.
 გულის ხმა *comprehension*
 34, 22
 გულის ხმის უთვია
understand 5, 6-7; 24,
 12; 44, 32 etc.: გულის
 ხმის საუთვლო *rational*
 4, 15; 15, 29 etc.
 გულება *μελλειν* 33, 32;
 39, 15
 გუნდი *band* 71, 5; 81, 8

გუგუნი *crow* 7, 30;
 16, 13; 24, 3 etc.
 გუგუნთხანი *crowned*
 67, 30

რ

რაბა *village* 15, 4;
 41, 2; 48, 34
 რაბაღება *creation*
 48, 34: Genesis 91, 31;
 92, 17; 94, 18; 95, 26:
 to create 24, 25; 39, 15
 რაბანაკება *to encamp*
 30, 5
 რაბეჭვია *to seal* 73, 28
 რაბნელება *darken*
 34, 26; 35, 8; 81, 34
 რაბზობა *blind* 82, 25
 29 30
 რაბუღება *nest* 17, 30;
 50, 22
 რაგლა *crush* 84, 15
 რაგვგვება *crow*
 34, 3
 რაგმა *set, insert* 25,
 2-3; 35, 28; 40, 4
 რაგვთმა *stand* 35, 31;
 72, 3; 79, 35 etc.
 რაგვობა *stand* 33,
 24 31
 რაგება *put, place* 5, 29;
 6, 16 20; 15, 5
 რაგუმება *tacere* 48, 17
 რაგება *suffer* 84, 5
 რამება *suffer* 87, 3

რაფ bear 90, 33
 რაფგეუწვაა trample 60, 5 15; 67, 33
 რაფქმ^ოლ corrupt 53, 12
 რაფიბულო stepped 94, 28; 95, 13 14 16
 რაფლებაა want 26, 21 27; 27, 1 4 etc.
 რაფლვაა slay 52, 30; 53, 7
 რაფთვნილოდ in a tuft 16, 6
 რაფრეებაა collect 84, 12
 რაფვრეებაა wonder 38, 1; 51, 16; 82, 9 etc.
 რაფეწვაა grind 60, 5
 რაფალვაა hide 93, 17 27
 რაფაძხვაა observe, fast 64, 2; 75, 3 5; 94, 10
 რაფაშუბალი wearied 1, 16
 რაფდაბლებაა humble, humiliate 32, 11; 39, 6; 81, 30 etc.
 რაფაჯრებაა dwell 40, 19 24 26 etc.
 რაფთძილებაა obey 5, 25; 58, 18; 59, 15 etc.
 რაფყციებებაა confirm 15, 12-3; 30, 21; 32, 8 etc.
 რაფუნჯვაა slay 38, 20; 46, 20; 55, 29; 93, 9
 რაფმჯრებაა appease 7, 9
 რაფციბრებაა lessen 8, 8 8-9; 25, 29; 26, 11
 რაფრუარძელი filled with tears

57, 13
 რაფეუა abolish 76, 2 9
 რაფ sister 68, 4
 რაფეგვაა plant 35, 1
 რაფეშობაა seize 68, 2
 რაფანებაა coil 37, 11; 57, 21
 რაფ^ე*equal 5, 7; 19, 3
 რაფრევაა destroy 61, 29
 რაფსაბაში beginning 30, 21; 31, 31; 32, 7; 59, 29; 63, 28 33
 რაფავალი vest 9, 30; 12, 34; 13, 2; 27, 31
 რაფავრეებულოmarvellous 12, 28; 57, 24
 რაფასრული end 68, 24; 78, 10; 86, 20
 რაფი band, company 7, 7; 55, 10, 89, 13
 რაფლოვებაა (რაფივ-ლებაა 72, 28) moisten 72, 27
 რაფრული descended 17, 18
 რაფეშაა drink 35, 32
 რაფულებაა beda 51, 17
 რაფსებაა plant 49, 11
 რაფსებაა get, have 31, 30; 40, 5; 95, 30
 რაფევეებაა leave 53, 27; 83, 26
 რაფეებებაა trample 60, 14
 რაფარვაა conceal 15, 20-1; 33, 9; 35, 11 17; 87, 20; 93, 27 etc.
 რაფლვაა bury 48, 3 6;

82, 26
 დაქოლვამა stone, belt 50, 31;
 68, 17; 93, 13
 დაღებვამა imbue 73, 3 4
 5; 76, 32
 დაუენებამა stop 48, 7;
 74, 26
 დაუინებამა congeal 21, 6
 დაუოგამა pass (time) 38, 19
 დაუოვებამა delay
 70, 6; 79, 12; 92, 23
 დაუურებამა be quiet
 48, 18
 დაუშობილი babble
 61, 23
 დაშავებამა get black 28,
 9; 34, 20; 35, 9
 დაშენებამა settle 9,
 35; 90, 6 24 27
 დაშთამა remain 18, 1;
 86, 32
 დაშვებამა quench 18, 17;
 46, 2
 დაშვამა condemn 47, 25
 დატებამა bite, sting 12, 4;
 67, 13; 82, 24
 დატვამა guard 73, 30
 დაძინებამა 49, 16
 დაწერამა write 20, 9;
 21, 4 15 25 29 etc.
 დაწვევამა curse 22, 17 29
 დაწვეურამა slay 17, 27
 დახვამა allot 36, 15
 დახსნამა loose 32, 17;
 39, 20 22; 48, 4 etc.

დაჯდამა sit 1, 15;
 32, 13; 41, 6; 54, 7
 დაქნებამა green 12, 29
 დგამა set 77, 9
 დგამამა stand 9, 2; 13,
 20, 34; 26, 28 etc.
 დგამებელი heifer 16, 5
 დგამამა put 12, 4; 18, 20
 დედაამა mother
 18, 27; 49, 1; 51, 2 etc.
 დედაკაცი woman 1, 13;
 3, 35; 4, 32; 5, 2 etc.
 დედაქალაქი metropolis
 1, 4
 დედაოგამა queen, mistress
 35, 32; 40, 4; 58, 24;
 68, 1 etc.
 დევნამა pursue 81, 23
 25; 85, 7
 დესინამა desinon: see
 დეინინამა 92, 8 17
 დიდიდიდი huge 26, 20;
 43, 20; 66, 9; 77, 11
 დიდებამა glory 33, 20;
 39, 16; 47, 17 etc.: as verb
 glorify 33, 14; 42, 5 etc.
 დიდებულებამა glory
 დიდი great 1, 11; 4, 32;
 5, 4; 9, 30 etc.
 დიაკონამა deacon 42, 10
 დეინინამა: see დეინინამა
 Samaritan alphabet 92, 2
 დუმოლიო silence 79, 14
 დღამა day 7, 4; 9, 12;
 11, 32 etc.: დღითი დღემ

day today 91.2: დღე ნდგლად
დღე დღე until today
73, 20

0

გბძ as 10, 17; 70, 22
გბძდენი so much 13,
17; 91, 1; 95, 16
გბძე thus 16, 6: გბძე
ვგasmuch 25, 25: გბძე
thus 12, 28: გბძე
id. 4, 2; 5, 6; 22, 14
გვლენი ან church 24, 29
33; 28, 32; 29, 10 etc.
გნაე tongue 9, 24; 10,
4 11; 15, 13; 87, 16 &c.
გმისკობისი bishop
1, 3 8 bis
გმგანსეული fifty (collective)
48, 5
გმგანსისთავი captain of 50
46, 5
გმთი one, a 1, 24 bis; 3, 33;
10, 6; 11, 5 etc.: a 7, 17;
65, 14
გმთობაე union 1, 20
22; 32, 23
გმი people, army 4, 27; 28,
8 15 18; 30, 3 4 etc.
გმისთავი prince 30, 5:
გმისკაცი soldier 24,
26; 73, 30
გსე-ვითარი such 9, 34;
12, 15-16 etc.
გსდენი so many 4, 31

გსძე so 9, 13; 12, 8
32 etc.: გსძე ხანერ
thus 7, 15; 73, 25:
გსძე thus 7, 31; 11,
31; 13, 4 etc.
გული chariot 46, 3; 81,
31; 82, 13
გქუნი six 30, 34; 88, 2
3 7 17 18 24 25 etc.
გშავი devil 38, 13
22; 43, 21; 55, 27; 59
14; 75, 4

3

გაე alas! 76, 8
გაჭარი merchant 5, 11;
7, 20; 23, 28
გერგებაე beseech 5, 23;
60, 2; 73, 9; 90, 14 etc.
გელი field 89, 4 14;
95, 7
გელუნი wild 16, 4; 54,
18
გენაკი vineyard 49, 11:
გენაკის მოქმედებ-
ბაე vine-growing 61, 18
გეძი ram 58, 9
გეფნი panther 90, 33
გეშანი dragon 20, 23-4
გეცხლი silver 24, 21:
გეცხლის მოყვარე-
ბაე avarice 24, 9
გლდმაე leap 37, 20;
57, 22 23
გნებაე suffer 18, 17

22 24; 46, 4 9 12 etc.

ფ

ზ ა ე ლ ე ბ ა ა deceit 74, 23;
93, 7

ზ ა მ თ ა პ ი winter 19, 29

ზ ა ტ ი ე ი pascha 95, 31

ზ ა ვ ხ ე ლ ი summer 7, 4

ზ ე რ ა რ ე ბ ა ა put upon 65,
16

ზ ე რ ა მ ი ნ ე ბ ა ა
64, 28

ზ ე რ ა რ ა წ ე რ ა ა inscribe
43, 32; 60, 25

ზ ე თ ი oil 4, 10; 8, 27
33; 9, 2 3 6

ზ ე ხ ე ლ ი upper 32, 13;
47, 3; 54, 8; 63, 4

ზ ე შ თ ა above 23, 21; 40,
17 etc.: ზ ე შ თ ა მ თ id. 95, 6

ზ ე ე ა a heaven 32, 12; 34,
22; 35, 27; 36, 19 etc.

ზ ე ი n the time of 17, 14; 37, 28:
ზ ე შ ე ა რ რ ა მ თ from above 46, 4

ზ ი ა რ ე ბ ა ა share 29, 20;
51, 8

ზ ი ა რ ი part 24, 8; 64, 12

ზ ი ს he sits 37, 34

ზ ი მ უ ზ ი emerald 5, 35; 8,
16 17 19; 9, 19; 10, 3

16; 11, 9 22; 14, 4 9;

15, 17; 16, 19; 27, 7 8

13 15 29; 28, 3 33;

29, 1; 41, 18; 88, 20

23

ს ბ

ზ ი მ უ ზ ი ა ნ ი σμαραδίνος
11, 10

ზ ი რ ა ა bring up 43, 10; 54,
30; 56, 28; 60, 9 etc.

ზ ი რ ა ხ ე ა think 4, 26;
5, 3; 29, 21 etc.

ზ ი რ ე გ ი back 79, 22

ზ რ ა მ ა რ ი myth 14, 13
25

ზ რ ე ა sea 10, 25; 11,
14; 12, 33; 14, 15 etc.:

ზ რ ე ს კ ი რ ლ sea shore 61,
14-5: ზ რ ე ს ფ ე ზ ი 62, 26

ზ რ ე რ ლ wall 71, 14; 76, 9

თ

თ ა ვ ა რ ი ipse 1, 14; 5,
30; 6, 17 etc.

თ ა ვ ი head, summit 13, 6;
14, 13; 17, 15 etc.: reflex.

self 31, 19 23; 34, 5 etc.:

თ ა ვ ი ს თ ნ ე ე ა self-satis-
faction 87, 4: თ ა ვ ი ს მ თ -

თ ნ ე self-satisfied 9, 10-1:
თ ა ვ ი ს მ თ ნ ე ბ ა ა id.

81, 32: თ ა ვ ს რ ე ბ ა ა
pledge 51, 19; 58,

12-3: თ ა ვ ი კ ი რ ე თ ა ა
head of the corner 30, 20; 31,

32: თ ა ვ ე უ ა ნ ი ს ც ე მ ა ა
adore, prostrate 58, 22; 67,

8; 81, 32 etc.: თ ა ვ ს ე -
რ ე ბ ა ა stubbornness 85, 9

თ ა ნ ა ა ე 10, 21;

65, 9

თანაზიარის *sharer* 1, 8;
 4, 7
 თანამავალი *companion*
 58, 30
 თანამგალობელი *fellow-
 praiser* 81, 15
 თანამცვლელი *fellow-dweller*
 29, 23; 64, 13
 თანამთქალაქე *fellow-
 citizen* 49, 19; 51, 32
 თანამყოფი *co-abider* 29, 23
 თანამშრომელი 62, 14
 თანასწორი *equal* 5, 17
 თანამშ *alongside of* 11, 16
 თანამშემწე *helper* 63, 17
 თანაწარსვლია *pass by*
 9, 28-9 31
 თანაწარსვლია *id.* 79, 15
 თარგმანება *translate*
 40, 14; 56, 24 etc.
 თარგმან *translator* 10, 1 8
 თაფლი *honey* 16, 31; 21, 5
 თეთრი *white* 12, 5
 თევზი *fish* 6, 12 13 14
 16 etc.: თევზის შუა-
 მკლანი *Ἰχθυοφάγοι* 11, 3
 თესლი *seed* 45, 17; 57, 13
 თითი *finger* 85, 21 34
 თითთა *each* 13, 24
 თითთვეულად *each* 1, 19-
 20; 4, 23; 6, 5 etc.
 თლია *cut, hew (stone)* 7, 16
 თმა *hair* 16, 6
 თვლისი *snow* 15, 1; 26, 3 6
 თუალი *eye* 8, 10 etc. *gem,
 jewel* 1, 6; 4, 9 17 20

etc.: თუაღ სუმაა *be stub-
 born* 50, 19; 51, 3
 თუაიძე (ინდექსი) 1, 14; 6, 29;
 18, 14 17 etc.
 თუნივრ *without* 32, 17;
 37, 19; 70, 19
 თუნი *suis* 1, 6 27; 7,
 30; 8, 24 etc.: თუნიავა
separate 1, 11
 თქუმაა *say, speak* 1, 2 5;
 4, 29; 7, 8 etc.: *pres.-forms*
mostly from stem თუნი -
 8, 26; 9, 20; 10, 11 etc.
 თხუვა *a twist, cord* 85, 20
 თხუვაა *ask, demand* 1, 12;
 3, 31-2 34; 4, 4
 თხუბა *tell, relate* 15, 3;
 20 9; 28, 18 etc.

o

თაგუნელი *jacinth* 16, 30;
 66, 14
 თაინთ *hyacinth* 6, 2-3;
 11, 26 27; 12, 17-8;
 16, 18 22 25 26 29;
 17, 17 21 24; 18, 1 3
 13; 19, 3 22; 20, 19;
 29, 26 27; 30, 23; 31,
 24-5 29; 34, 11 16;
 35, 5 12; 40, 6 8; 44,
 23 28; 45, 32; 46, 24;
 54, 13; 56, 14; 61, 12
 თავარ უთუა *plunder*
 74, 6
 თანინი *jasper* 5, 36;

14, 2 3 29 32; 16, 15
 40, 11 12; 41, 16 26
 იატაკი bottom 17, 18
 იგავი parable 37, 15;
 38, 3 4 etc..
 იმიგზ thence 17, 14 etc.
 იუქლი wheat 56, 27
 იქვერსი viper 59, 34
 იწმკვება narrowness
 83, 26

ა

ადნებება boldness
 21, 23; 46, 28
 ათოლი Catholic 36, 24
 ანთეცი gray-blue 9, 22;
 13, 10
 აბავი tabernacle 36, 12
 14 32
 აცი man 17, 12 21;
 18, 2-3; 21, 8; 34, 10 etc.
 აცება humanity 26, 15;
 72, 17 20 23 26
 აცთეუება love
 of mankind 34, 22; 55, 31
 აცთეუება service of mankind 46, 19; 55, 30
 აცთეუება to assume
 humanity 1, 24
 აცთეუება human 1, 22;
 34, 26
 აცილი good 13, 9; 22,
 24; 28, 12; 29, 20 etc.
 აცილიწმკვირვი pious
 ეὐσεβής 1, 8

აკრინონ κηρῖνόν 15, 27
 აკრინი idol 46, 20;
 55, 28; 90, 25 etc.
 აკრინიწმკვირვი
 εἰδωλολατρεία 46, 19;
 55, 30
 აკრინი half; side; adv. in
 direction of 5, 10; 12, 33 etc.
 აკრინი side 13, 1; 32, 6;
 63, 21; 64, 16
 აკრინი question 1, 10;
 75, 17 23; 80, 19 etc.
 აკრინი lack 26, 12
 აკრინი cliff, crag 15, 22
 23 30 32; 17, 14 etc.
 აკრინი face of cliff
 64, 24
 აკრინი enough 23, 14; 96, 17
 აკრინი little, small 18, 24
 აკრინი bind 74, 30
 აკრინი bands 74, 2
 აკრინი guard, watch over
 73, 27 31
 აკრინი caution
 31, 1-2
 აკრინი lamb 17, 7 34;
 18, 1; 28, 9
 აკრინი smoke 14, 24
 აკრინი tunic 16, 13
 აკრინი tail 16, 9; 54, 15
 19
 აკრინი cut 6, 22
 აკრინი staff, rod 50, 6;
 51, 8
 აკრინი make burnt offering
 79, 3

მაკვუალი grain, kernel 20, 22
 მაკცხეცე left (hand) 88, 28
 მაკწუხი tongs 31, 3
 მაკცეა keep, observe 29,
 12; 47, 29
 მანწავლელო teacher 78,
 27
 მასული wool 26, 4
 მაღალი high 28, 17;
 32, 14; 83, 27 etc.
 მაღნაკი forest, grove 90, 16
 მაშენებელი builder 25,
 6; 31, 33; 71, 21
 მაშინ then 18, 9; 82,
 14
 მაცუმი tempter 76, 6;
 82, 24
 მაცხივანი Saviour 35, 17
 მახანებელი evangelist.
 26, 22; 28, 17; 68, 32;
 70, 9
 მახლობელი near 7, 20-1;
 9, 29; 10, 32 etc.
 მახლის word 6, 22; 96, 2
 მაკუელ on the right 32, 13-
 14; 34, 2; 54, 8
 მაკუეცე right hand 35, 33;
 88, 26
 მბძილო fighter 79, 28
 მბრუნევალი shining, brilliant
 10, 28; 11, 27; 14, 30 etc.
 მბრუნევალივანა gleam,
 brilliance 8, 19-20; 11,
 32; 12, 9-10 etc.
 მგელი wolf 42, 34; 84, 10
 14

მგლინევალი Smoothness
 21, 13
 მგობანი blasphemer 83, 7
 მღევანი persecutor 82, 15;
 83, 5
 მდიდარი rich 21, 1;
 50, 19; 77, 21
 მდინარი river 9, 17-8
 20 23 26 etc.
 მეათე tenth 62, 20
 მეათეამეცე eleventh
 68, 16; 81, 32; 88, 15
 მეათამეცე twelfth
 77, 14 19
 მეგობარი friend 34, 30
 მეექვსე sixth 40, 12
 მეათეამეცე eleventh
 66, 12
 მენავე skipper 62, 29
 მენავევალი shipping
 62, 32
 მეოთხე fourth 6, 1-2;
 29, 27; 30, 7; 62, 21
 მეოთხევალი fourth place
 29, 31
 მეორე second 5, 35; 23,
 16 19 etc.: მეორე შუ-
 ული Deuteronomy 88, 4-5
 მეამე again 5; 35;
 14, 29 31; 28, 16 etc.
 მესამე third 5, 36; 27, 8;
 38, 18 etc.
 მეტი more; in comp. form 5,
 19; 7, 2 26 etc.
 მეფე king 16, 12; 25,
 2; 35, 26 etc.

მეფეობა kingdom 58, 18; 66, 24; 57, 32 etc.
 მეფე king 7, 28; 8, 27; 9, 8 11 etc.
 მეფობა kingdom 30, 8; 38, 10 13 etc.: as verb 73, 33; 78, 14
 მეუბნება at once 50, 8
 მეშვიდე seventh 43, 28
 მეცნობი knowing, aware 10, 4; 57, 5; 75, 18 etc.
 მეცნობება knowledge 5, 7-8; 26, 18 25 etc.
 მეცხრე ninth 60, 23
 მეძავი whore 69, 24 27 30
 მეწამული red 6, 10; 7, 11 33; 25, 33 etc.
 მეხუთე fifth 36, 5
 მზის აღმოსავალი east 30, 6: მზის თეალი sun: arm. *արեգակ* 20, 21; 33, 19
 მზუავი deceitful 9, 11
 მთავარი chief 30, 3 7
 მთავრობა princehood 29, 31
 მთა mountain 8, 30-1; 9, 4; 10, 22 25 etc.
 მთვალობა drunkenness 61, 23
 მთხოველი beggar 81, 33; 82, 13
 მთხრობელი relater 9, 25
 მიაღ reach to 44, 16 17

მიახლება approach 18, 28; 31, 16-7; 34, 23 &c.
 მიბერვება breathe upon 32, 32; 53, 34
 მიგება answer 49, 7; 50, 9; 75, 19 &c.: მიგება ხიყუჯნა response 1, 17; 75, 11
 მიღევნება pursue 42, 3
 მიღვთმება conceive 17, 16; 54, 26; 63, 26 bis etc.
 მიღვთმობება conception 63, 23
 მიერ by, hence 4, 35; 9, 16; 29, 3 etc.
 მიერითგან from now on 47, 16; 67, 2; 68, 20
 მივლენა send 18, 12; 63, 5; 90, 14
 მიზეზი reason, cause 8, 26
 მიხივება ask 4, 14; 86, 25
 მიხრობა recount 73, 22
 მილიონი mile 11, 16; 95, 12; 96, 12 14
 მიმარლება grant 5, 4-5; 29, 11; 31, 15 etc.
 მიმართ unto, towards 5, 8; 12, 20; 22, 23 etc.
 მიმთა hither and thither 51, 13
 მიმორადება place here and there 29, 6; 85, 29
 მიმორამჯვრება dwell here and there 45, 9

მიმოვრცენაჲ spread hither
 and thither 35, 14
 მიმსგავსებდაჲ liken
 4, 6; 6, 15-6; 30, 18 etc.
 მიმწუხნი evening 84, 11
 18
 მინაჲ glass 77, 26; მი-
 ნისა ფეხნი translucent
 20, 21
 მიწაძვებაჲ steal 82, 27
 მიხურობდაჲ seize 18, 11;
 20, 20-1; 23, 21
 მიძაჲ offer 7, 27;
 58, 32
 მიხატებელი answer
 83, 12; 91, 15
 მიხლვებაჲ go 10, 26-7;
 11, 13; 12, 9
 მიხმენაჲ hear 51, 15
 მიხრული arrived 1, 15;
 18, 3
 მიხუცვებაჲ forgive 23, 9;
 79, 5
 მიუწერებელი ineffable
 4, 31
 მიუწყებელი untellable
 39, 10
 მივრცენაჲ spread, expand 26,
 31-2; 32, 35; 33, 16 &c.
 მიქონაჲ bring 12, 11
 12; 17, 27
 მიქცევაჲ return 91, 6
 მიღებაჲ take, receive 3, 30;
 4, 6; 6, 19; 7, 22 etc.
 მიუვანებაჲ bring 49, 10
 მიუიღვაჲ sell 7, 19

26; 23, 27; 24, 14 etc.
 მიეფაჲ lay on 72, 6;
 82, 14
 მიეგებაჲ give 1, 12;
 7, 23 27; 23, 30 etc.
 მიდრუანებაჲ present
 91, 24
 მიწაჲ earth 57, 11; მი-
 წის ფეხნი earth 57, 10
 მიწევნებაჲ arrive 29,
 24; 49, 4 9 11 etc.
 მიწურებაჲ be present (?)
 7, 2
 მიხატებაჲ announce
 54, 9; 63, 23
 მიხეცებაჲ look at 28, 4-
 5; 33, 21
 მიხრებაჲ allot 66, 14
 მკერძი breast 2, 18;
 21, 16
 მკურამი corpse 38, 18
 მკურამი id. 30, 30;
 75, 3; 76, 14
 მკურამეთი land of dead 33, 1;
 48, 19; 53, 32; 55, 6 &c.
 მკვრლობაჲ heritage
 36, 15; 44, 1; 61, 31 &c.
 მკურანელი leech 6, 19;
 7, 32-3; 8, 4 14 etc.
 მთაც extends to 20, 3
 მთქონაჲ bring 9, 11;
 10, 14; 63, 4 5
 მთხრამეშ darkish 76, 31
 მთხუ magian 58, 21
 მთღინებაჲ zeal
 60, 11

მორგებამა apply 91, 29
 მოვიწყვე forgetful 85, 30
 მოზიღვამა bring, canvoke 53, 20 23
 მოთეთრებ whitish 61, 12
 მოთესვამა sow 45, 28
 მოთმინებ patient 27, 23; 29, 14: მოთმინებამა bear, endure 68, 8 25
 მოთხოვამა request 91, 21
 მოიხარბი archer 79, 28
 მოკლებამა lack 4, 10 11-12; 95, 33
 მოკლვამა slay 22, 35; 74, 5 18
 მოკრებამა gather 71, 12
 მოკურებამა die 22, 28; 23, 11; 43, 8
 მოლოდინებამა wait 70, 4; 93, 33
 მოლოქას μοιολοχας 6, 26
 მომარლებამა grant, bestow 5, 18; 31, 12; 35, 36
 მომაქცეველი 82, 23
 მომკაული adornment 9, 11
 მომკლველი slayer 47, 25
 მომკურდარი corpse 72, 3; 73, 1
 მომძეუმუ dull 14, 15; 20, 18 29; 27, 32
 მომწითებ reddish 57, 10
 მონამა slave, servant 1, 29; 53, 20; 90, 20

მონებამა slavery 52, 28: as verb 91, 20
 მონაწილმუ sharer 63, 16
 მოთვრებამა plunder 9, 10
 მოძთუმამა bring, offer 17, 23; 58, 20 22
 მოძწუმეებ believer 31, 14; 22, 21; 43, 13
 მოძწევამა irrigate 8, 30; 9, 4; 10, 23; 80, 23
 მონაგებელი სიტყვა-სამა converse 75, 12
 მონავეი hopey 71, 5
 მონაზრვებუ confinial 44, 17
 მონაკურდინებელი mortal 47, 26
 მონასწავებელი instructive 68, 12
 მონვამა dress, dress 72, 32; 73, 2
 მონვამა come 11, 4; 17, 22; 23, 15-16
 მონვამა destroy 84, 21; 91, 1
 მონვული arrived 11, 1; 44, 34; 45, 20; 75, 21
 მონვუმამა consume 91, 2
 მონწავებამა teach 28, 9-10 12; 30, 16
 მონხვებამა sprinkle 64, 10
 მოსევეამა forgive 36, 1; 66, 10
 მოვებამა expand 32, 29; 87, 15

მოქმედებაა labor,
 work 62, 11
 მოქმედი worker 40, 21
 მოქმედაა supply 57, 14
 მოქლონი bar, bolt 53, 29
 მოქონებაა bring, lead 9, 11
 10 14; 63, 4-5 15
 მოქცევაა return 46,
 22; 53, 29; 55, 16
 მოღებაა receive, take 1,
 12; 5, 17; 8, 27
 მოყვანებაა bring 1, 17;
 90, 5
 მოყუარებაა love 46, 1
 მოშრილობაა swoop
 46, 27
 მოშურნებაა envy
 24, 23
 მოხჩეებაა become young
 6, 28-9
 მოცემაა give 4, 4 11;
 39, 17; 58, 11 13 etc.
 მოციქულებია apostolate
 83, 6
 მოციქული apostle 31, 21:
 32, 18; 41, 4 etc.
 მოცხებაა anoint 6, 23;
 19, 10-11
 მოძალებაა make possible 5, 9
 მოძიებაა seek out 1, 26;
 67, 2
 მოძღუარი teacher 42, 15;
 85, 11
 მოძღუენიაა bring to 76, 34
 მოძღურებაა doctrine 28,
 7 11 13 22; 41, 7 etc.

მოწამე martyr 49, 21;
 52, 3; 76, 29
 მოწავე disciple 1, 28-9;
 5, 15-6; 38, 25 etc.
 მოწვევაა arrive 45, 1;
 47, 15; 68, 18 etc.
 მოწიანაა ruddy 23, 26
 მოწოდებაა call 91, 12
 მოწვევაა destroy 67, 21
 მოწვეულებაა id. 84, 22
 მოხუცებაა embrace 9, 20
 27; 13, 7
 მოხუცებული elder 50, 7
 11 16 32 etc.
 მოვებაა flay 15, 21
 მოვებაა occur 83, 34
 მოვსებაა*: მოვსებაა close,
 shut 17, 14
 მრავალი many, much 5, 14;
 8, 3 29; 9, 1 etc.: მრავ-
 ვალ გზის often 69, 27:
 მრავალ ეამი long 24, 7 &c:
 მრავალ სახეში multiform 40,
 15; 56, 3; 61, 10: მრავ-
 ვალ ჯერ often 64, 29
 მრისხანებაა anger
 57, 28
 მკუმეძი dull, dark 27, 30
 მკუმეძიაა harlotry 49, 18
 მკუმეძი young 78, 8 11
 მსახურებაა service 4, 25;
 31, 2; as verb 92, 33
 მსახური servitor
 60, 8
 მსჯეული judge 6, 6 28;
 36, 9; 37, 2 etc.

- მსაკველეობაა judgeship 40, 10
- მსგავსი like, similar 7, 5
12; 11, 27 bis; 12, 22 etc.
- მსგავსებაა likeness 6, 27-8; 42, 21 etc.: as
verb 3, 31; 30, 20
- მსივანებაა swelling 6,
21; 13, 32; 39, 23
- მსხუეგმლოი victim, offering
60, 1 10; 79, 33
- მსაცებელი savage 38,
23; 42, 34; 84, 10
- მსაცებლობაა savageness
38, 15
- მსეგმი enemy 34, 34; 60,
15; 67, 8
- მსტაველი span 5, 31 32
- მსტაიჭი firm, solid 64, 16
- მუნ there 9, 21; 10, 12 etc.
- მუნ ვე id. 18, 2; 59, 6 etc.
- მუნქუეს ვე atonce 12, 3
- მუნსვაა destroy 53, 18
- მუნციელი belly 6, 29; 20,
13; 65, 24
- მუნციული guarded 17, 13
- მქვშობვაანი sandy 57, 11
- მღვლი priest 16, 13-4;
21, 16; 28, 15 etc. :
მღვლია მთღუაზი high-
priest 4, 18 27; 23, 4
etc.: მღვლია მთღუაზ-
ებაა high-priesthood 28, 4
- მღვლობაა priesthood
27, 10 18; 29, 17 etc.
- მღვძაბჭი awake 29, 13;
61, 21
- მღვძაბებაა ზეყოფილი
62, 16; 68, 28
- მუაზი sheer, steep 17, 14
- მშობელი parent 55, 12
- მშრომელობაა labor
61, 2-3
- მშვლქ peaceful 33, 18;
53, 21
- მხუაზი rag 18, 20 22
24
- მცველი guard 79, 23; 90,
15 20 31 etc.
- მცველობაა guardianship
90, 30
- მციბჭი little 5, 6; 96, 6
- მციბელი id. 7, 24; 12,
23; 13, 18 etc.
- მძლავრი tyrant 74, 3 4
- მძლავრებაა tyranny
38, 16; 57, 7; 74, 5
- მძლავრობაა id.
67, 17; 79, 21
- მძობი carrion 17, 32 33
35; 18, 6 10
- მწაბჭი bitter
74, 11
- მწვალებელი heretic
42, 12
- მწიგნობაზი scribe 24,
14-15 22; 61, 27
- მწითაზი ruddy 14, 20-
21; 21, 10; 77, 20
- მწიბი metic 11, 1
- მწუანჭი green 8, 17 20
27 30; 9, 5 etc.

მწუანის ფერი green color
 54, 21; 57, 9-10
 მწუანვლო green vegetation
 7, 1
 მწუეკალნი tips 85, 21
 22 34 etc.
 მწუე მსი shepherd 53, 32
 მწუობა in order 13, 20
 მწუხაა to graze 38, 31
 მწუურნაბი blurriness 8, 12
 მხიარული joyful 29, 13
 24; 43, 5
 მხოლოდ sole, only 43, 26; 71,
 9: მხოლოდ შობილი only-
 begotten 30, 26; 34, 29 etc.
 მკაბი shoulder 88, 20 26
 29
 მკლამი antagonist 37, 10
 31; 50, 12; 59, 11 etc.
 მკერაბი mounted soldier 37, 13
 მკეობი wild beast 19, 11; 43,
 2; 71, 31 etc.
 მკეობაა bestiality 38, 23;
 43, 14
 მკეა ash, cinders 16, 32
 მკეა brave, virtuous 46, 31; 53,
 34; 69, 10; 70, 22: as vb.
 67, 29; 68, 1
 მკეა Saviour 48, 5;
 63, 32; 72, 7; 80, 2

ნათელი light 12, 13 16;
 26, 27 30 etc: ნათლის
 გამომცემელი luminous
 33, 4; 66, 13
 ნათესავი race, tribe, generation
 4, 23; 10, 31; 11, 19 etc.
 ნათესავობა relation-
 ship 55, 17
 ნაკლებვა ნებაა lack,
 want 4, 3
 ნაკლები wanting 87, 10
 ნაკლებხალი hot coal
 12, 2 4-5 15 23 etc:
 ნაკლებხალ-მბმწუ-
 ინვალი glowing 33.4-5
 ნალესავი what is ground off,
 dust 8, 2 5 14; 12, 7
 ნამუსხვევი crumb 41, 1
 ნანდვლვე verily 3, 30-
 31; 22, 9; 28, 30
 ნაცობის nativus 16, 34
 ნარუაძვევი ravine 44, 7;
 52, 34
 ნაუთვი fruit 38, 27;
 40, 21; 49, 11; 71, 18
 ნაუთვი იერებაა fruitful-
 ness 56, 32; 57, 5 etc.
 ნაუთვი იერა fruitful 56, 30
 ნაშობი progeny 55, 22;
 69, 33; 70, 1-2; 94, 6
 ნაშრომი labor 84, 6
 ნაცემი bite, sting 19, 11
 12
 ნაცვალად instead of 37,
 32; 54, 28 31

ნავი ship 10, 26; 11, 15;
 63, 4

ნაცოლი scorn, scoff 21, 11;
 82, 18; 94, 7
 ნაწვეკარი speckle 19, 30
 ნაწილი shave 30, 4; 37,
 31; 44, 5 etc.
 ნახტეცი patriarch 95, 8
 ნებაა will, wish 1, 25; 3,
 34; 4, 4 19 etc.
 ნებსიოა de soi 70, 7
 ნელსაცხებელი unguent
 79, 2 6 14
 ნეტარებაა blessing 41, 6
 ნეშტი remains 40, 32;
 41, 3; 49, 1
 ნაებაა shine 12, 1
 ნიუარი porcelain 79, 8
 ნიზლი fog, mist 34, 25 33
 ნიში sign 25, 4 8; 35, 34
 ნიჭი gift 1, 11 20 29&c.
 ნოციანებაა moisture 7, 2
 ნოციებიაა id. 19, 30
 ნუგეშიანი ცემაა to
 console 28, 4-5bis; 70, 4
 ნუხიერებაა fatness 57, 15
 ნუში almond 8, 29

ო

ოღენ just, but 7, 30; 11,
 15 16; 12, 23 etc.
 ოღენ მე sometimes 59, 11
 ოთხი four 5, 27; 13, 6 etc.:
 ოთხგანი in four 5, 28;
 86, 21: ოთხკედელი
 square 5, 31; 22, 2
 ოთხშეოცი eighty 11, 16

ოლაზი a stole 18, 19
 ორი two 30, 16 18 etc.:
 ორნივე both 32, 7;
 40, 30 etc.: ორკეპი
 ვე both 32, 21; 64,
 8 17 etc.: ორგან in two
 88, 17
 ორბი eagle 17, 29-30
 35; 18, 7 11; 46, 27;
 47, 2; 53, 7
 ორშეოცი რა ათორშეცი
 fifty-two 96, 11
 ოქროა gold 13, 8 bis; 20,
 3; 39, 11; 58, 11 14&c.
 <ოქრო> ბევრჯოი chryso-
 beryl 20, 2: ოქროა
 ფერი golden color 63, 19;
 64, 23
 ოცი twenty 75, 14
 ოცდაათი thirty 24, 21;
 75, 13-14
 ოხაა cry, shout 89, 3 12

ჰ

ჰაცოვი honor 35, 28
 31; 36, 26 etc.
 ჰაციონანი honorable, precious
 1, 7; 9, 14 21 etc.
 ჰაციონებაა honor,
 worthiness 5, 16 13 etc.
 ჰერული foam 15, 1
 ჰეცი head, chief 57, 33
 ჰილოა elephant: ჰილოა
 ძუალედი 11, 17: ჰ.
 ძუალი 19, 5; 85, 20

მ. შუკანო ivory 63, 6
 მ იღუნძი copper 9, 1 2;
 14, 11; 41, 21 (ქ. ს. ილ-
 მ ირველი first 5, 27 33;
 11, 22 etc.: მ ირველ be-
 fore 35, 13; 56, 9 etc.
 მ ირი mouth, face 12, 21;
 26, 22; 28, 5 26 etc.:
 მ ირ მ ირ 19, 24:
 მ ირს მ ირ 88, 30; 89,
 23; 95, 7: მ ირის მ ირ
 11, 12; 28, 28 etc. opposite
 მ ირად მ ირადი divers
 16, 11; 61, 8; 85, 13:
 მ ირს უთყაა respect
 35, 30
 მ ირმშობაა 66, 24
 31: მ ირმშოვებაა
 66, 22 right of first-born
 მ ირმშოა first-born 21, 4-5
 მ ირუცუუ beast, ძღოჯი 39, 3:
 მ ირუცუუ მკეტობაა
 bestial ferocity 38, 9
 მ ივნაა find 4, 21 31;
 6, 9 17; 7 13 15 etc.
 მ იხილი fat 57, 10; 60,
 31; 89, 29
 მ იუბი bread 40, 31; 95, 32
 მ კანინოს კადიოს 10, 10
 მ იუბობაა seize 6, 29;
 11, 18 20; 12, 21;
 92, 15

ჟ

ჟ ა მ ი time, hour 7, 3 28;

9, 1 8-9; 24, 1; 25, 6 etc.

კ

კ ათღენი quantus 7, 2;
 8, 3 8; 25, 19 23 etc.
 კ ბოლაა run 70, 7; 84, 6
 კ ისხვაა wrath 30, 17 25
 26; 74, 11
 კ იცხუ number 38, 1; 56,
 20; 68, 13 31 etc.
 კ ენაა iron 85, 19
 კ ზღვოს რბიოს 16, 34
 კ ქაა horn 4, 10
 კ ქუმაა speak, tell 6, 25
 26; 7, 6 9 13 14 etc.
 კ ჩევაა choose, divide 49, 2;
 80, 6 12; 84, 34 etc.
 კ ჩეულებაა differences 8, 19
 კ ტხუნაა shame 87, 5
 კ წმენაა believe 26, 19;
 33, 13; 46, 17 etc.

ხ

ხ აბძიანებელი command
 11, 9
 ხ აბურველი veil 47, 13
 15
 ხ აკლესელი dust, grindings 7,
 32; 12, 18
 ხ აველინსხმიეპი com-
 prehensible 34, 15
 ხ ავეკრბოა market 11, 22
 ხ ავეხებაა fulness 26, 23;
 27, 5 etc.

ლ

საკსე full 26, 13; 59, 31; 89, 29
 საზომი measure 3, 32-3
 საზრდელი food 57, 31 34
 საზღვარი boundary 14, 27; 19, 21; 44, 6 10
 სათვლელ snow-field 61, 17
 სათნოა pleasing 77, 20
 საკერძოა place of idols 13, 21
 საკიდეი corner (stone) 64, 14 16; 66, 4; 71, 13
 საკრველი bond 43, 22; 53, 30; 76, 10 16
 საკუმეველი smoke-offering 10, 13; 79, 1 3 4 13
 საკუთხეველი altar 30, 33; 31, 4-5 etc.
 საკურნებელი remedy 6, 20; 59, 32
 საკვრველი marvel 7, 19; 13, 27; 16, 23 etc.
 საკვრველებია marvel 42, 2; 85, 14
 სალმობა complaint 25, 27; 66, 5
 სალმობიერი diseased 8, 10-11; 25, 22; 65, 24
 სამაძვ tomb, Bier 53, 1 9; 64, 2; 73, 28
 სამაძვალა 12, 20 21; 23, 8-9 etc.
 სამასი three hundred 13, 32
 სამე indeed 82, 21; 83, 20

სამეოცი sixty 13, 32-3
 სამეოც რა ათი seventy 10, 7; 49, 7
 სამეუფოა royal 31, 18; 35, 28; 36, 23 32 etc.
 სამი three 38, 18 19 etc.
 სამკაული ornament 16, 12 28; 36, 19 23 etc.
 სამკურნალოა remedy 65, 23
 სამკვრებელი abiding place 36, 2; 41, 23; 44, 7 etc.
 სამოსელი garment 12, 12; 72, 5 27 28 29 etc.
 სამოციქულოა apostolic writings 43, 11; 80, 20
 სამხახეუბელი attendance 36, 14 31 33
 სამწყვებელი tail 16, 5
 სამწყხოა flock 26, 6
 სამხარაი south 34, 19; 93, 30; 96, 9 15
 სანთელი lamp 12, 1; 26, 29 31
 სანაცრელი blessed 39, 29; 46, 30
 სანთენებელი findable 44, 20
 საგებელი profit, benefit 8, 10 11; 20, 12
 საგრაკარი σαφδαχართ 7, 6
 საგრითონი gardion 5, 34; 6, 8 9 13 16; 22, 1 2; 6 7 10-11 20; 23, 13

- საძრის სუბსტიტივი *sardonyx* 6, 25-26
- საძეცელი *bed* 22, 30; 66, 27
- საძეშ *mirror* 11, 23-4; 28, 25
- საძეუელი *belt* 20, 3
- საძეელი *law* 4, 16; 5, 30 31; 6, 5: see საძეელი
- საძეშენი *faithful, reliable* 13, 21-2
- საძეშენი ვება *faith* 28, 28; 30, 22 etc.
- სახანალშ *lamp-stand* 85, 19
- სახმენელი *audible* 89, 3 13; 95, 6
- სახე ვება *hope* 29, 20; 54, 10; 58, 9 etc.
- სახეშელი *cup, goblet* 21, 1-2; 77, 22 30 etc.
- სახეშეველი *kingdom* 29, 25; 36, 3; 37, 25 etc.
- სახეიღელი *price* 7, 23 26; 23, 29; 24, 17 20
- სახეშაული *marvel, sign* 16, 17-8; 24, 20; 39, 28 etc.
- საეუენი *eternal, -ity* 39, 24
- საეუენი *id.* 1, 25
- საეულოა *the Lord's* 28, 32; 31, 11; 48, 17
- საეახშ *treasure* 39, 14; 81, 3
- საეიძინი (საეიძინი 30, 15) *sapphire* 5, 36; 13, 11 12 14 15 24 25; 14, 1; 30, 19 21; 36, 4 5 29; 37, 4; 39, 9 19; 40, 2 3 8
- საელოვი *grave* 73, 29 31
- საეხალმეშ *psalter* 58, 6; 81, 30
- საეუქველი *foundation* 30, 14 21 31 etc.
- საქალობა *amanah* 29, 16
- საქანელი *slice* 5, 12
- საქეშ *deed, work* 1, 7; 4, 72c.
- საღმბთა *divine* 12, 29; 13, 4; 15, 15 etc.
- საენთელი *nostril* 85, 27
- საეოეელი *abode* 62, 27
- საეუარელი *beloved* 79, 20 21 26
- საშინელი *terrible* 30, 30 33; 31, 4 etc.
- საშინელი ვება *terror* 17, 19; 51, 8 15 etc.
- საშეაღ *between* 19, 19; 24, 3 32 etc. : საშეაღ *id.* 25, 12; 85, 19; 94, 26
- საშეელი *trial, justice* 12, 22; 21, 15; 22, 3 etc.
- საეაუბი *tempter* 67, 18
- საენაეუი *aware, conscious* 14, 26; 29, 4; 56, 6 etc.
- საეოა *deposit* 25, 5
- საეხეველი *unguent* 79, 9; 86, 13
- საეხევაბი *animal* 16, 2-3; 38, 30; 54, 17:

საცხთვერის სახე *beast like* 38, 23-24
 საძირკუელი *base, foundation* 30, 20; 31, 21 etc.
 საწაღელი *desirable* 13, 28
 საწამებელი *covenantal* 36, 15 32
 საკმელო *food* 57, 31; 84, 19
 საკუნიხი *enuch* 58, 23
 სახარება *gospel* 35, 15; 39, 27; 43, 13 etc.
 სახე *form, appearance* 1, 28; 12, 8 24; 14, 10 11 etc.
 სახელი *name* 4, 23-4; 26, 6, 11 11 etc.: სახელ-
 დება *call, term* 4, 7; 6, 12 etc.: სახელის მო-
 დება *give name* 65, 1
 სახელთბა *appellation* 65, 11
 სახელთვა *infamous* 70, 24
 სახილავი *sight, scene* 83, 7
 სახილველი *visible* 77, 13; 85, 14
 სახლეულება *contract relationship* 39, 3
 სახლი *house* 59, 17; 63, 29; 72, 2 etc.
 საკმაზი *needful, useful* 3, 33; 4, 9 26-7 etc.
 საკმაზება *need* 87, 18
 საკნავი *ploughed land* 3, 33
 საკნავი *ransom* 31, 7
 საკუმელი *furnace* 12, 3

საკნა: *see შუა*
 სერაპი *seraph* 30, 32 34; 31, 3
 სვ*: ეხვიდა, უხუა *have* 24, 6; 68, 23; 87, 3; 89, 34
 სიბოღე *foulness* 51, 27
 სიბოროტე *evil* 43, 6
 სიბრძნე *wisdom* 5, 7; 26, 17; 45, 11 etc.
 სიგლახავი *misery* 4, 12-13 33
 სიგრძე *length* 5, 32
 სიღეძრი *mother-in-law* 41, 9
 სივრცე *width* 5. 30; 40, 19
 სიზმარი *dream* 42, 18
 სიკეთე *goodness* 86, 3
 სიკუდილი *death* 35, 36; 38, 31; 40, 27 etc.
 სიმართლე *justness* 47, 29; 70, 13; 71, 4 etc.
 სიმაღლე *height* 42, 27; 64, 1; 71, 16 etc.
 სიმდაბლე *humility* 33, 15
 სიმდიდრე *riches* 5, 18; 56, 25; 57, 30 32 etc.
 სიმეწამულე *redness* 11, 28; 16, 31; 25, 15-6
 სიმრავლე *multitude* 8, 31; 56, 32; 91, 8
 სიმღიე *charm, spell* 39, 24
 სიმშველე *serenity* 38, 26; 77, 4; 79, 22

ლ

სიმშობს hunger 17, 31
 სიმძიმე heaviness 48, 25
 სიმწარე bitterness 8, 13
 სიმწვანე greenness 7, 3;
 8, 24; 27, 30; 28, 2-3 etc.
 სიმწვანე adulthood 77, 29
 სიმკვლე gauntness 27, 26
 სიმკეთილეს valour, virtue 4, 2-
 3 19-20; 27, 19 24 etc.
 სინათლე luminosity 26, 33
 სინანული repentance 68, 8
 სიზრდე growth 86, 4
 სიმთხვე fatness 56, 27
 სიბაქოვანი ostrich 63, 7
 სიბეზელი shame 67, 28
 31; 68, 5
 სისწილეს whiteness 7, 7;
 17, 12; 26, 1
 სისხლი blood 6, 11 13
 15 etc.: სისხლის ფერი
 blood-red 30, 24 25; 76, 31:
 სისხლის ჭამა blood-
 thirsty 38, 8-9; 43, 1
 სიცხევება warmth 32, 30
 სიტყუა word, Logos 1, 17;
 5, 8; 9, 18 etc.
 სიტყუერი λογισ 4, 15;
 5, 29; 6, 4 etc.
 სიქადული boldness 25, 4
 სიუებალი love 86, 8;
 87, 2 4 5 6 etc.
 სიღრმე depth 17, 11 18
 20 24 etc.
 სიგზვეს 42, 9 26;
 49, 20 etc.

სიძესანი-law 25, 7;
 58, 30; 59, 1
 სიძვად harlotry 51, 23;
 68, 17: asub. 49, 18; 51,
 32 etc.
 სიძლიერე force 57, 27
 სიძნელე difficulty 4, 30
 სიწმიდე purity, holiness
 4, 12; 25, 34; 31, 9 etc.
 სიწიგევება haste
 47, 30
 სიჭაბუკე youth 84, 14;
 85, 3
 სიხარული joy 25, 9;
 38, 14; 39, 3 etc.
 სლვადა go 9, 33; 33, 17;
 41, 8; 91, 19
 სმენად hear 15, 11;
 75, 12; 78, 1 etc.
 სნეულება disease 25, 18
 31
 სომთხონის cf. Intro. 92, 7
 სოფელი country, village 7, 21;
 10, 24 25 28 etc.
 სმეტაკი white 8, 2; 14, 24;
 19, 2 etc.: სმეტაკის
 ფერი white color 61, 6;
 77, 25
 სმილეხი copper 9, 3
 სმჯიდი basket 41, 4
 სძული complete 59, 31
 სციქეზონი στυχρός 49, 2
 სცომაქი stomach 20,
 13; 65, 24
 სუენება rest 28, 5

სული soul, breath, odor 12, 20;
 17, 31; 23, 5 etc.: სული
 წმიდაა Holy Ghost 32, 34;
 34, 9 21 etc.
 სულიერია animate 59, 31;
 60, 20; 62, 9 etc.
 სულნელე ბაა perfume 10,
 13; 85, 25
 სულნელი id. 79, 2 10
 სუფევია kingdom 52, 17
 სუშაა drink 1, 13; 6,
 28; 8, 4 11 14 etc.
 სძალია bride 20, 31; 25, 7;
 28, 32 etc.
 სძწ milk 8, 2 29; 13, 31 &c.
 სწავლია teach 28, 8; 31,
 34-32, 1; 39, 25
 სწორებაა equality, weight 8, 7
 სწორია equal 25,
 23-24
 სხრობაა sit 40, 27
 სხშაა make a decoction 6, 22
 სხშაა sit 18, 5 7;
 49, 10
 სხუაა other 4, 31; 5, 14;
 6, 21-2 25 etc.: სხუა
 რა სხუა different 10, 28;
 27, 28; 41, 26: სხუა
 სანხერ otherwise 41, 27

უ

უბააკი grid, pan 49, 17;
 50, 2; 52, 12
 უაბებაა ravish, vend 84, 15

უანჯვია torture 31, 26;
 49, 31; 50, 9 10 14
 უაძაძი temple 32, 35;
 57, 34; 61, 29 etc.
 უაწითხი topaz 5, 34;
 7 10 11 13-14 24
 29; 23, 17 18 21 23
 31; 24, 2; 25, 11 21;
 26, 7
 უბწ lake, sea 8, 13
 უბწი hoof 37, 12
 უბიძი clan, family 21, 30;
 58, 9; 71, 4
 უბილი dove 38, 32;
 39, 2
 უეაკი hide, skin 17, 28
 უევ- * see თქუშაა
 უეუენჯია capture 69, 1
 2; 78, 21; 80, 1
 უეუეებაა deceive 82, 20
 უეუეებაა deceit 49,
 8

უ

უბანი street 18, 2
 უბიწოვებაა innocence
 38, 33
 უეუენუწებაა witlessness
 59, 13 20; 62, 15 etc.
 უეუენუწი witless 24, 11;
 39, 2
 ურადნოა desert 17, 9;
 26, 5; 55, 22
 ურებებაა simplicity 42,

- 27, 31; 62, 15
- უვაზ უთჳაჲ deny 83, 25
- უვნებელი unharmlable
72, 9 10; 73, 15
- უთმინოვებაჲ impatience
66, 25; 68, 15
- უთმინოჲ impatient 39, 3
- უბეთური bad 31, 16;
35, 9; 50, 10
- უბეთურიებაჲ evil-doing
24, 10; 28, 10-11 etc.
- უბიანთზი (უბიანთზი
9, 31-2; 13, 1) ocean
12, 34; 13, 3
- უაუღავებაჲ immortality
47, 16
- უაუღავეი immortal 54, 5
- უაუნდგომაჲ upset
37, 13
- უაუნღ აἰσῶν 1, 25; 87,
31 bis
- უმეცარ ignorant 87, 31;
94, 3
- უმეცანიერებაჲ ignorance
42, 33
- უმეცრებაჲ id. 42,
30; 83, 8
- უმჯობშიხი better 28, 13
- უნღოჲ miserable 61, 26
- უნაკლოთს ὀψα 14, 32
- უნთვრებაჲ indigence 4, 33
- ურაანაჲ ანაჲ ἰ square
61, 26
- ურვადი disturb, -ance 17, 31;
26, 14; 51, 20 etc.
- ურთიერთანს one another 3,
26; 53, 12 etc.
- ურღუაპოვანი broken (of land)
9, 34
- ურჩებაჲ disobedience 59, 12
- ურწმუნოვებაჲ unbelief
43, 23; 46, 23
- ურწმუნოჲ unbeliever 31,
17; 46, 18
- ურწმული waterless 61, 11
- უსახეილოჲ brickless
43, 20
- უსუსური ὑπίος 27, 16
- უჳალი lord, master 1, 7 9
12; 3, 31 etc.
- უჳლებაჲ power 68, 3
- უჳსარული abyss 17, 20
32; 46, 25 etc.
- უჳროჲს more, very
4, 4 6; 5, 1 24 25 etc.
- უღირსებაჲ unworthiness
31, 19-20 22 etc.
- უღირსი unworthy 31, 27
- უმრთოჲ godless 33, 33 &c.
- უმრთოვებაჲ godlessness
42, 7
- უმღუნებელი restless 62, 16
- უჩინოჲ invisible 17, 32
- უმვილოჲ childless 55, 9
- უმუქრებაჲ ugliness 86, 6
- უმუჳულოვებაჲ unrighteousness
51, 28 31; 52, 10 etc.
- უმუჳულოჲ unrighteous 68, 5
- უცებებაჲ simplicity 74, 10
- უცხთაესლოი strayer 70, 26
- უცხოჲ id. 69, 19
- უძლურებაჲ weakness 21, 17

უძლური weak 27, 16
 უწესობა unfitting 49, 31;
 50, 27 30 31
 უწუპოვანი untaught 5, 8
 უწეება relate 12, 11;
 23, 5 6 etc.
 უხეება liberality 1, 21;
 4, 13
 უჯობა unrighteous 51, 12

8 12; 77, 18 19 24;
 78, 34; 79, 4 5 6 8
 13 19 bis; 80, 10 14;
 86, 5 19
 ფხალმუნი psalm 48, 10;
 81, 14
 ფქვილი wheat 4, 12

ქ

ყ

ყანაკი un certain word:
 see introduction 11, 28
 ყანთვეება breadth
 40, 15; 83, 25
 ყაქლი swelling 13, 32
 ყერი color, form 6, 12 13
 14 27; 7, 1 7 18 etc.:
 ყერად ყერადი parti-
 colored 17, 22
 ყერკი foot, leg 13, 34;
 40, 1; 67, 13
 ყესუ millet 20, 2
 ყეკაბი tablet, slab 5, 30
 30-1; 6, 5; 21, 15 etc.
 ყიგბელი hard 10, 19
 ყლობლობა power
 77, 5
 ყრახ wing 31, 1
 ყრახილი onyx
 83, 32
 ყრად very 9, 6;
 81, 30; 82, 5
 ყრახილი onyx: nail 6, 3;
 20, 3 28 29; 21, 2 7

ქაღება boast, exalt 35,
 2; 71, 16
 ქადაგი preacher 42, 9;
 43, 8
 ქადაგება preach 25, 7;
 35, 25; 39, 27 etc.
 ქავნიშხი Xavdius 16, 36
 ქალაქი city 1, 4; 7,
 14 25 28 etc.
 ქალბანა galbanum 9, 5
 ქალწულება virginity
 27, 24; 29, 12
 ქალწული virgin 37, 24
 27; 59, 23
 ქარი wind 19, 30
 ქება praise 59, 6; 67, 7
 84, 8: ქება ქება-
 თაა Song of Songs 85, 17
 ქერი neck 85, 18
 ქვ*: ექვს adhere 17, 28
 ქვა stone 7, 16 17;
 8, 31-2; 9, 5 : ქვის
 შალილი mason 23, 6 27
 ქველხი საქმე charity,
 Kindness 23, 6; 43, 6
 ქიაა ape 63, 7

ქმარი spouse, husband 70, 20
 ქმნა do, make, cause
 1, 19 28; 5, 1 16 etc.
 ქმარი harp 48, 11
 ქონა to have ქქონებს
 90, 25, but mostly in form
 აქებს, აქუნდა 3, 22;
 6, 19 27 etc.
 ქმნიება wed 70,
 25 27
 ქრიისს Χρισტი 13, 17
 ქრამაა bribe 50, 17
 21; 51, 2
 ქუბი cave 14, 16
 ქუებს, სიღრმე depths 76, 2
 ქუეხანა land 7, 14;
 9, 15 21 27 etc.: ქუე-
 უნი მთქმე farmer
 61, 1: ქუეუნი მთქმე-
 რება farming 61, 22;
 62, 7-8
 ქუთგან from below 17, 14
 ქუემ below 95, 15 19
 ქუემ under 13, 34; 38,
 12; 40, 1 etc.
 ქუივი widow 3, 34; 4, 1
 32-3 34 etc.
 ქუეში (heathen) priest 46, 7
 ქვევა turn 7, 8; 20, 17;
 37, 5 etc.

ღ

ღამი night 12, 1; 35, 4
 ღაღადება cry out 33, 26;
 55, 21: ღაღადის ვღე-

ბაა lay a complaint 91, 4:
 ღაღად უთაა cry out
 95, 5
 ღელე valley 61, 13
 ღირს worthy 1, 17; 5, 16;
 11, 6 & asub 34, 14 etc.
 ღირსებაა worth 59, 23
 ღმერთი God 1, 26; 4, 8
 25; 23, 3 etc.: ღმერთის
 მპძლი antagonist of 62,
 1: ღმერთის მცნებე-
 ბაა knowledge of 64, 1-2
 ღმერთის მსახურებაა
 religion 35, 8: ღმერთის
 მსიღველო სეოროფი 39, 31
 ღმრთეებაა God head
 27, 21 etc.
 ღრიაკალი scorpion 19, 12-
 13; 59, 34; 60, 14
 ღრუბელი cloud 20, 16
 ღუაწლი feat 66, 19
 ღვინა wine 14, 19;
 19, 19; 61, 7

უ

უთველი all, every 29, 6 etc.
 უთველივე id. 1, 25 etc.
 უთვლად entirely 19, 4 etc.
 უთვლად ვე id. 4, 29 etc.:
 უთვლად მოუეაძე all-
 loving 87, 1 :
 უთვლისა მურობელი
 Παντοκράτωρ 49, 23
 უთაა do, be, make 1, 14
 15 17 22; 3, 34 etc.

უძაღ throw : უძიიფ თავ-
 თა თვხთა nodded their heads
 61, 28
 უძმაღ child 46, 11 15;
 50, 26
 უფავილი flower 14, 15
 უფარებაღ love 79, 24
 უფრწვეებაღ calmness 38,
 26; 39, 1 etc.
 უფრწღე calm 53, 21;
 61, 22
 უფრძეღი grape 8, 13

შ

შავი black 13, 13
 შაშავანდერებაღ royal
 state 67, 15
 შაშავანდერი royal, ruler
 17, 26; 18, 12; 20, 31 &
 შაშავანდი id. 28,
 31; 36, 35
 შებილწებაღ befoul 89, 17
 შებრაღვაღ bedabble 72, 4
 შექებაღს liken 65, 4;
 83, 12
 შეგინებაღ befoul 22, 29;
 31, 15-16; 66, 27 etc.
 შეღებაღ 13, 26
 შეღებინებაღ 38, 1
 შეღებობაღ follow 50, 20;
 68, 9; 81, 23; შემღებ-
 მებაღ succession 30, 6:
 შემღებობაღ after 30, 6:
 36, 10 etc.: შემღებობაღ

after 4, 17; 5, 34;
 6, 2 etc.: შემღებობილი
 შემღებობაღ one after an-
 other 4, 17; 39, 18
 შეეზებაღ unite 71,
 4; 72, 15; 73, 8
 შეეზრებაღ fall in 42,
 24; 68, 16
 შეზავებაღ mix, compound
 71, 15; 79, 3 7 9
 შეთხევაღ plunge 46, 15
 შეკრებაღ bind, tie 74, 3 5
 შეკრებაღ assemble 8, 5
 29; 38, 12
 შელცობაღ moisten 76, 33
 შემაყებაღ add 69, 29
 შემთხევაღ chance, happen
 21, 22; 22, 12 15 etc.
 შემკობაღ adorn 4, 6; 14,
 12; 35, 35; 77, 11
 შეხამხელი garment
 36, 20 22
 შემთხევაღ clothe, drape
 67, 31; 73, 6 14
 შემთვრაღ enter 76, 22
 შემსგავსებულაღ like
 4, 25; 19, 26-7 etc.
 შემწეღ helper 67, 19
 შენანებაღ repent 74, 28
 შენებაღ build 64, 3 17
 შეჭვრებაღ seize 76,
 6 28
 შეკრებაღ count 64, 30;
 72, 1; 73, 16: შეუ-
 რაღს ქმებაღ, უთებაღ

neglect, despise 25, 1-2;
 31, 27 32 etc.
 შეკვეცა mix 13, 31;
 39, 23 26; 43, 4
 შეკვავა join 13, 31
 39, 23 26; 43, 4
 შეკვავა join, couple
 9, 31; 12, 32; 13, 2 etc.
 შეკისხვა be angry 48, 15
 შესვლა enter 29, 9;
 59, 17; 75, 7 etc.
 შესრული entered 48, 1
 შესუარა rub up with 19, 10
 შესულება bedazzlement
 18, 29; 24, 24
 შესუმა drink 83, 13
 20
 შეტყუება prove wrong
 39, 14; 51, 21 etc.
 შექმნა create 1, 21
 27; 36, 22; 55, 23 etc.
 შეღებვა dye 36, 20;
 72, 28
 შეღუმეღული dyed
 8, 32
 შეეენება stop, prevent
 48, 3; 52, 29; 76, 17 etc.
 შეუთავა enclose, imply 53,
 5; 54, 5; 71, 23
 შეცთამა deceive 42, 12
 27; 82, 23 etc.
 შეცთამილება error
 83, 8; 93, 25; 94, 23 etc.
 შეცთარება sin 22,
 14 22; 23, 6 8 9 etc.
 შესაძინელი sought-after 53,

15
 შეძლება be able 19,
 7 27; 20, 10-11 etc.
 შესაძლებელი possible
 4, 8-9 30; 17, 16 etc.
 შეძრვამა move, quake 76, 1
 შეძრწოლა tremble
 51, 1 12; 85, 4
 შეწევნა help 37, 17 etc.
 შეწირვა sacrifice 24,
 29; 58, 7 9 : შესაწირვა
 offering 46, 6
 შეწუვა burn 32, 30;
 49, 16; 50, 2 8 etc.
 შეწუალება have mercy 50,
 18
 შეწუნება receive
 55, 31; 79, 33; 86, 31
 შეხება touch 31, 5;
 68, 20 23
 შეჭამა eat up 17, 35;
 18, 6 7; 71, 32
 შეშება building 94, 32
 შვილი son 5, 15; 29,
 23; 49, 10
 შვილიერი prolific 55,
 10, 23
 შთაგდება cast down 7, 28;
 52, 35
 შთარება put down 80, 28
 შთარება whet, grind down
 86, 22
 შთანქმედა sink 42,
 32
 შთანძირება swoop down
 53, 16

შთანჯვა go down 17, 12;
53, 8 10 etc.

შთანჯული descended 53, 19;
74, 1

შთანხმება put, pour in 8,
33; 79, 9

შთანხვევა leokhva 17, 16

შთაქრამედი down 17, 24 32

შთგან within 12, 12

შთრა within 14, 31

შთნაგამო outwards
11, 24; 14, 10

შთნაგან within 17, 3

შთში fear 15, 5; 17,
3 25 etc.: ასრებ 30, 34

შთშუელეება nakedness
86, 31

შთბა birth: bear 18, 27,
29; 36, 7 etc.: შთბააა
Genesis 10, 2

შთრვა be distant 11, 14;
96, 11

შთრთ from afar 12, 1 6: უ-
შთრწნით more distant 69, 6

შთრის among 5, 11 etc.

შრთა labor, toil 16, 10;
21, 22; 27, 18 23 etc.:
შრთის მოყუარებაა
φιλωπονία 27, 19

შტახში stacte 79, 4

შუბლი forehead 7, 30; 24,
3 32: 25, 5 10 12 etc.

შუვა tusk, fang 59, 13;
63, 6

შუენიერი beautiful 17, 18;
8, 25; 13, 27

შუენიერება beauty
16, 12; 86, 18

შური envy 68, 4 5; 78,
31: შურებაა to envy
9, 13; 17, 26; 72, 1:
შურის გებაა revenge
50, 25: შურის შეძი-
ებელი avenger 81, 10-1

შუაუალო გრით with seven gems
26, 25

შუი seven 41, 2 3; 42,
10

შუა judge 48, 32; 66,
29; 78, 16

შუელი law 13, 33; 31,
34; 32, 1 etc.: შუელის
გარდაშავალი tres-
passer 50, 15

ჩ

ჩაგრილი coolth 38, 12

ჩანაა*: ჩანან, ჩანერ,
ჩანრა, ჩანს appear, seem
11, 32; 12, 5; 15, 33 &c.

ჩარლითა north 17, 6;
44, 5; 93, 29

ჩუენება vision: appear
11, 24; 21, 30; 28, 2 &c.

ჩუევაა - accustomed 42, 24

ჩუეულეება custom, habit
18, 29-30; 19, 13 etc.

ც

ცაჲ heaven 13, 1; 32, 13; 34, 1 etc.: ციხე კუთხენი corners of heaven οἰκουμένη 41, 15; 64, 18 etc.: ციხე ნაცეხი obsidian 96, 2: ციხე სხეული heavenlybody 13, 34-14, 1
 ცბოლაჲ go crazy 8, 13
 ცემაჲ exhale 17, 31
 ცემაჲ strike 37, 12
 ცეცხლი fire 6, 10; 11, 27; 12, 23 etc.: ცეცხლის ფერად fire-color 61, 5
 ცვალემაჲ change 11, 1; 15, 16; 56, 10 etc.
 ცთამაჲ err 46, 21; 52, 6
 ციხე castle 65, 14
 ცნობაჲ know 24, 13; 35, 18 etc.
 ცოცხაჲ sin 26, 3 14; 28, 10 19 30 etc.
 ცოცხაჲ know 12, 9; 18, 28; 82, 9 etc.
 ცოლი wife 24, 33; 49, 10; 67, 17 18 etc.
 ცოცხლებამაჲ animate 25, 17
 ცრუ false 82, 12 17 25
 ცუდი vain, fruitless 64, 26
 ცული wax 20, 24
 ცხებამაჲ anoint 6, 23
 ცხეველი alive 30, 29-30; 67, 24
 ცხეხრებამაჲ live 22, 27; 23, 11; 34, 7 &c.

ცხევალი sheep 38, 25 28 29
 ცხეველამაჲ life 24, 7-8 28; 25, 5 17 etc.
 ცხეველი nine 10, 29
 ძალი force 4, 22; 5, 26; 6, 18 27 etc.
 ძაღვი ვანი veiny 57, 11
 ძაღვი vein 15, 26 28 29 32; 20, 4
 ძაძამაჲ sack-cloth 80, 27
 ძმონი 1, 26; 9, 9; 22, 27 etc.: ძინი ცოლი daughter-in-law 68, 10 17
 ძეგლი wood 52, 33
 ძიებამაჲ seek 35, 36; 68, 5
 ძილი sleep 48, 13 14
 ძირი root 14, 19; 19, 23; 20, 20 etc.
 ძლევაჲ conquer 66, 26; 67, 19; 68, 9
 ძლიერებამაჲ power 26, 17; 34, 24; 43, 10 etc.
 ძლიერი powerful 61, 17; 74, 9 etc.
 ძმამაჲ brother 22, 23 24; 30, 7 26 etc.
 ძნელი hard, difficult 44, 20; 55, 12
 ძმწველი purple: chrysolith 9, 22 32; 13, 9-10 12 13; 16, 29; 19, 31;

d

20, 1 2 10; 30, 19;
 36, 10 13 22; 62, 20;
 63, 2 18; 64, 21; 65,
 23 27 30 34: ძიწი-
 ლის ფერია purple
 49, 26; 62, 22
 ძიწილთა tremble 51, 26
 ძუაღი bone 84, 15; 85, 20
 ძუელი old 32, 8; 47,
 13; 56, 5 11 etc.
 ძვძძვი evil 38, 16
 ძღუენი gift 7, 27;
 24, 29; 58, 20 etc.

წ

წაღიერი desirable 83, 21
 წამებაა witness, m
 9, 18; 34, 3; 35, 25 etc.
 წარგზავნაა roll up 18,
 19 23
 წარგზინებაა introduce
 29, 20; 46, 18; 66, 33
 წარვლინებაა send out 62,
 11; 90, 20; 91, 4
 წარკითხვაა read 48,
 33; 89, 19
 წარმარებაა direct
 30, 8; 70, 6; 81, 33
 წარმართი heathen 11, 21;
 17, 4; 42, 33 etc.: წარ-
 მართობაა heathendom 59,
 18
 წარმდებია desire 68, 10
 წარმდები lust: eager 31,

19; 59, 13
 წარმარებაა steal away 32,
 21
 წარმოცუენებაა capture
 74, 8
 წარმოღებაა extract
 18, 11; 37, 8; 38, 6 etc.
 წარმოჩინებაა distinguish
 59, 19; 83, 35
 წარსარინელი source
 38, 33
 წარსავალი journey 11, 12
 წარსაქანელი trip, sail
 11, 14-15
 წარსლვაა depart 58, 26;
 92, 11
 წარცაეცებაა ravish 42,
 30; 71, 33
 წარცუენებაა take captive
 9, 10; 78, 30 32
 წარწეშეღაა perish 48,
 12; 66, 22; 67, 32
 წარხუშაა remove 93, 16
 წევნაა attain 68, 29
 წელი year 49, 7; 58, 28
 29; 75, 14 bis
 წელიწადი year 80, 21
 წერაა write 4, 15 24;
 13, 33 etc.
 წესი order, rule 62, 24;
 65, 25; 66, 23 etc.
 წესიერებაა due order
 28, 7; 50, 22; 70, 27
 წიარ beyond 40, 26; 44, 2;
 წიარსავალი ford 20,

26
 წიგნი book, letter 4, 15;
 9, 18; 12, 29 etc.
 წიღაა rust 9, 3; 26, 2
 წიადლო red 14, 14; 16,
 4-5; 20, 29
 წილი part, share 36, 15;
 43, 33; 80, 26 etc.
 წიუებაა dominate 34, 21
 წმიდაა pure, holy 19, 22;
 20, 17 19; 21, 11 etc.
 წინა before 75, 27
 წინადაცუებაა circum-
 cise 96, 1
 წინადაცუებაა circum-
 cision 32, 2; 64, 18;
 71, 10 17: წინადაუ-
 ცუებაა uncircum-
 cised 32, 23; 64, 19;
 71, 11
 წინამეფობაა reign before
 78, 12
 წინამძღუარი leader, chief
 49, 24 25; 51, 30
 წინამძღუარებაა leadership
 30, 8
 წინანდელი former 9, 25;
 70, 20 23; 92, 5 etc.
 წინანსწავრა before 44, 19
 22; 45, 23
 წინანსწავრა მოხინებაა
 premonition 16, 17
 წინანსწავრაჲთა tell
 before 41, 27-8; 42, 17
 წინანსწავრაჲთაჲთა
 ბაა

prophecy 35, 20; 51,
 29: as verb 35, 19; 52, 1
 წინანსწავრაჲთაჲთა
 prophet 3, 31; 5, 15;
 23, 4 etc.
 წინანსწავრაჲთაჲთა
 mention before 16, 18
 წინანსწავრაჲთაჲთა
 aware beforehand 19, 29
 წინანსწავრაჲთაჲთა be
 aware beforehand 11, 24-5
 წინამეფობა before 30, 35; 31,
 2; 34, 10
 წარებაა call 15, 19;
 46, 4; 54, 32 etc.
 წარებაა hasten 5, 25; 93,
 14
 წარუდგომი direct, eager 12, 21;
 28, 13 27
 წვეებაა burn 52, 34
 წვეებაა teach 31, 34;
 93, 1
 წვეებაა tip 16, 5;
 54, 19
 წვეებაა rain 5, 13; 19, 30
 წვეებაა water 5, 13; 7, 33
 14, 14 etc.: წვეებაა სუფობა
 warm water (corruption
 for θερμὸς) 41, 28-9
 წვეებაა mercy 71, 11
 წვეებაა fountain, spring 1, 14
 წვეებაა begin 4, 26; 5,
 21 26
 წვეებაა curse, anathematize
 61, 24; 66, 19; 73, 12
 etc.

შა

წელულებაა wound 6, 22 23-4; 22, 21 etc.
წელული wound 19, 11
12
წუმეღაა destroy 66, 20

ჭ

ჭაბუკი youth 84, 29;
85, 12
ჭაკუნტეღაა beat 6, 28
ჭალაკი island 1, 5; 11, 11
ჭამარა food 84, 11 17
ჭამაა eat 8, 13; 31,
21 23
ჭეშმარიტებაა truth
1, 18; 28, 27; 33, 13 etc.
ჭეშმარიტი true 1, 26;
15, 12; 28, 3
ჭიპებაა oppress 34, 6
ჭუბი vessel, jar 80, 12;
85, 10
ჭუპჭუპი utensil 8, 3; 9,
1 2; 25, 19 26

ხ

ხაღებაა call 82, 24;
83, 16 23; 90, 26
ხაზებაა announce 55, 20
ხატებაა depict 38, 7
ხატი image 8, 7
ხე tree 85, 22; 86, 5
ხეღვაა see 18, 4 5-
6 7

ხილვაა see, behold
6, 10 15; 7, 12 17 etc.
ხიობარ ქმეღი diadem'd
85, 15
ხიობაა allot 41, 23;
43, 33; 61, 31; 62, 26
ხეთი five 13, 33; 18, 43
etc.: ხეთ ათასი five
thousand 40, 32; ხეთ
გზინს five times 84, 4-5:
ხეთი თავი Pentateuch
91, 31

ჯ

ჯღობაა attack 46, 7; 84,
33
ჯევი ravine 17, 10 24
ჯელაღებაა invest 72, 8
ჯელი hand 24, 26; 37, 18;
58, 5 23 etc.: ჯელი
შეეოგაა attempt 5, 23-
4; 87, 22: ჯელმწიგე-
ბაა power, might 23, 3;
32, 19 etc.: ჯელმწიგე
mighty one 21, 1; 57,
1 etc.: ჯელმეზობაა to take
by the hand 82, 10 14
ჯებაა voice 28, 18; 76, 7;
უკმს need, want 65, 8
ჯმელი dry 40, 23
ჯონებაა abolish 28, 29;
43, 12 etc.: ქაღკონებაა
კონტი flesh 17, 29; 25,
85, 6 etc.

31 32; 26, 1 etc.
 ბრძვილი carnal 1, 19;
 26, 10; 30, 17; 70, 31
 სწოლო relief 6, 29
 სწაა loose, free 30, 26;
 31, 25; 37, 16
 უეზაა loaf (in text errone-
 eously უელოთა) 40,
 31; 41, 2
 უეზილვაა watch, vigil 18, 4

ჯოჯონ ეთი Hell, Hades 38, 20
 31; 48, 8 etc.
 ჯუაზი cross 25, 8; 35, 35;
 53, 24 etc. : ჯუაზს
 აცუმებდაა crucify 24,
 28; 63, 32 etc.
 ჯურღუმულო well 1, 16;
 20, 4 6; 64, 23; 89, 27

ჯაჭუ chain 13, 26
 ჯდომაა to sit 39, 2;
 89, 27
 ჯმრ აზს is fitting 82, 16

ქამბავი report 51, 13
 ქუშუ steed 37, 12

ქ 0! 61, 28

Errata and Corrigenda in the Georgian Text.

p. 15, 1 imp. თულისა
 16, 27 უმაცითონეს
 26, 21 სიყუაა
 28, 5 უსუენებდეს
 37, 9 წამებდა
 39, 12 post მიმადოა fort.
 lacuna statuenda est
 40, 26-27 post ბნელსა +
 იხილა ნათელი ღირი.
 კ^რი სხდეს ბნელსა
 40, 31; 41, 2 კუელოთა
 46, 23 ურწმონოვებისა
 49, 30 ეძისაა
 53, 23 არსიმარლო
 57, 16 გამოქანღრაცებულ
 59, 2 ხილ-

leg.
 თვლისა
 უმაცითონეს
 სიყუაა
 fort. leg. უსუენებდეს
 fort. leg. წამებდასა
 კუეზითა
 prob. leg. ურწმუნოვე-
 ბისა
 ეძითსაა
 არვიმარლო
 გამოქანღრაცებულ
 თ.

	imp.	ნა	leg.
ბ. 60, 11	ღიღთა		ღიღითა
62, 14	ხოსტ ვაძთ + თანამშრომელთა ვაძთ		
66, 25	უთმინოვებითა		უთმინოვებითა
67, 27	მორწმუნენი		მორწმუნენი
70, 2	ნათესავთა		ნათესავთა
70, 17	განწხალებულ		განცხალებულ
77, 10	შთაიხუმის		შთაიხუმის
86, 13	იყუჯღ		იყუჯ<გ>ღ
86, 21	განმგმულთა		განღგმულთა
87, 5	ამჟარცანავებნ		ამჟარცანევენ
95, 14	ათას		ათას
95, 27	ღგანალ		ღგანან

STUDIES AND DOCUMENTS

Already published :

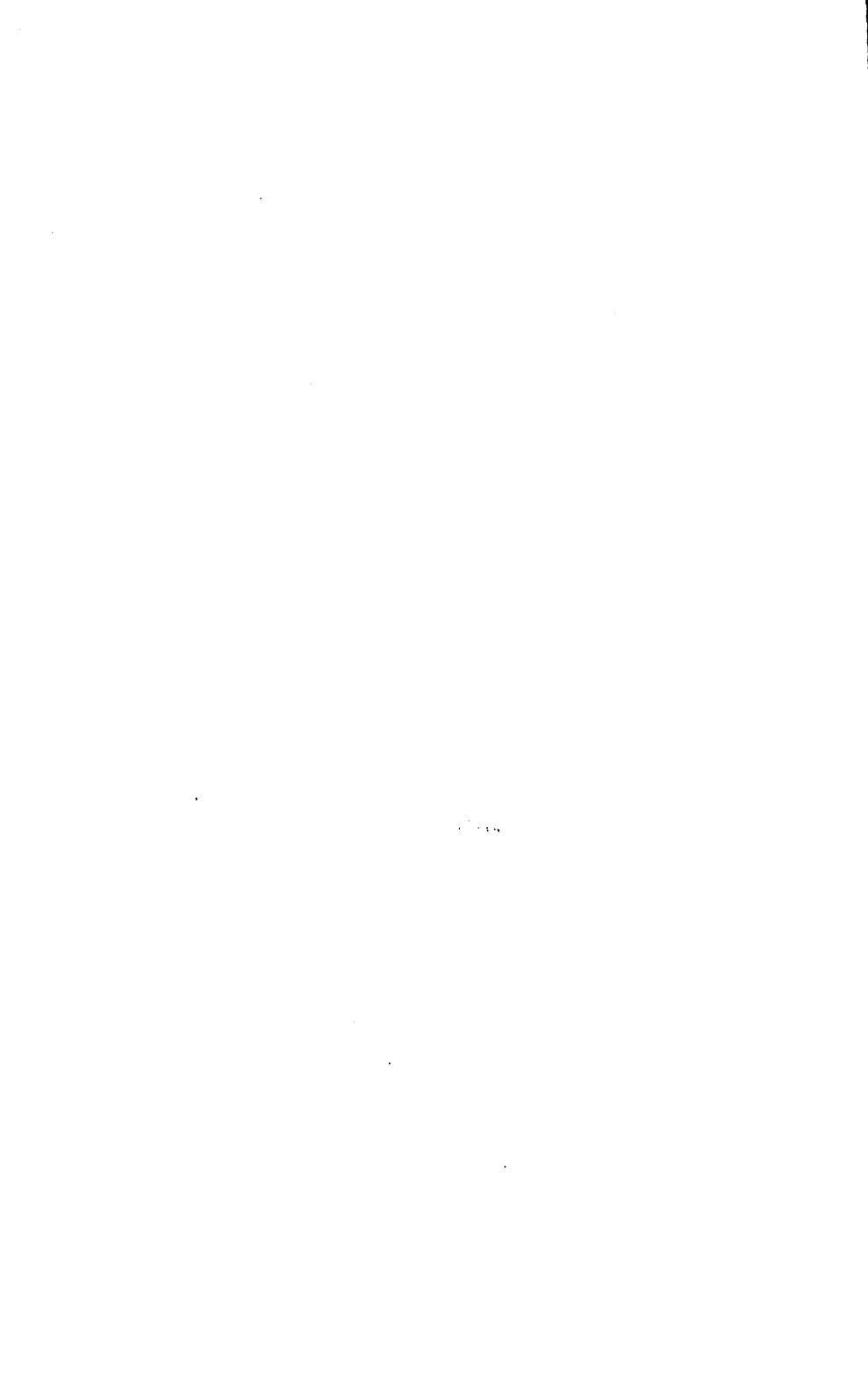
- I. EXCERPTA EX THEODOTO OF CLEMENT OF ALEXANDRIA
By Robert Pierce Casey
- II. EPIPHANIUS DE GEMMIS
By Robert P. Blake and H. De Vis

Volumes in the Press :

- III. THE DURA FRAGMENT OF THE GREEK DIATESSARON
OF TATIAN By Carl H. Kraeling
- IV. THE VISIO PAULI: *The Latin Tradition of the Text
from unpublished Mss.*
By H. T. Silverstein

Volumes in Preparation :

- FAMILY II AND CODEX ALEXANDRINUS
By Silva Lake
- THE ARMENIAN VERSION OF THE SERMO MAIOR OF
ATHANASIUS By Robert Pierce Casey
- THE CAESAREAN TEXT OF THE GOSPEL OF MARK
By K. Lake, R. P. Blake and Silva Lake

UNIVERSITY OF CHICAGO

21 830 000

BR

65

.E6T76G4

1934

1154987

SWIFT HALL LIBRARY